موھەممەت ئىمىن

ئالتۇن گۈھەر كىلىك دالا

(تاللانغان پوۋېستلار)

مىللەتلەر نەشرىياتى

ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

يازغۇچى مۇھەممەت ئىمىن

مۇندەرىجە

نەشرىياتتىن ..... (1)

داغدا قالغان قىز ..... (1)

ئالتۇن گىرۋەكلىك ھاك ..... (98)

ئىككى يۈزلۈك ئادەم ..... (207)

ۋىجدانىك نېمە دەيدۇ؟ ..... (280)

ئاخىرەتلىك سوۋغا ..... (390)

قەدىرلىنىدىغىنى خاسلىققا ئىگە خاراكتېر ..... (1)

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

نەشرىياتتىن

مۇھەممەت ئىمىن 1946-يىل 6-ئاينىڭ 30-كۈنى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئارال يېزىسىدا دېھقان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلدى. ئۇنىڭ دادىسى ئىمىرەل ئاخۇن ئۇزۇن قىش ئاخشاملىرى ئوغلى مۇھەممەت ئىمىنگە ئاجايىپ قىزىق چۆچەك، مەسەل، تېپىشماق، جەڭنامىلەرنى ئېيتىپ بېرىپ، تۇنجى ئۇس-تاز سۈپىتىدە يازغۇچىنىڭ ئەدەبىياتقا بولغان ھەۋىسىنى ئويغاتتى.

مۇھەممەت ئىمىن 1954-يىلدىن 1958-يىلغىچە ئارال باش-لانغۇچ مەكتىپىدە، 1958-يىلدىن 1960-يىلغىچە ياپچان تولۇق-سىز ئوتتۇرا مەكتىپىدە، 1960-يىلدىن 1963-يىلغىچە قەشقەر يېڭىشەھەر 1-ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ تولۇق ئوتتۇرا سىنىپىدا، 1963-يىلدىن 1965-يىلغىچە مەركىزىي مىللەتلەر ئىنىستىتۇ-تىدا، 1965-يىلدىن 1970-يىلغىچە بېيجىڭ پېداگوگىكا ئۇنى-ۋېرسىتېتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكولتېتىدا ئوقۇدى. ئوقۇش

پۈتتۈرگەندىن كېيىن، 1975-يىلغىچە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىدە، 1975-يىلدىن 1990-يىلغىچە مەركىزي خەلق رادىئو ئىستانسىسىنىڭ ئۇيغۇر بۆلۈمىدە ئىشلىدى. 1990-يىلى نەشرىياتىمىزغا يۆتكىلىپ كەلگەندىن بۇيان ئەدەبي مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە.

مۇھەممەت ئىمىننىڭ ئىجادي پائالىيىتى شېئىر يېزىش بىلەن باشلاندى. 1963-يىلى «شىنجاڭ گېزىتى» دە «بەختلىك بىركۈن» ناملىق تۇنجى شېئىرى ئېلان قىلىنغاندىن باشلاپ، 1966-يىلغىچە بولغان ئارىلىقتا خېلى كۆپ شېئىرلىرى ھەر-قايسى گېزىت-ژۇرناللاردا ئېلان قىلىندى.

مۇھەممەت ئىمىن «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» يىللىرىدا ئاساسەن قولىغا قەلەم ئالمىدى. جۇت قىشنى قوغلىغان ئىللىق باھار شامىلى شائىرنىڭ قەلبىدە قايتىدىن ئىجادىيەت قىزغىنلىقىنى ئۇرغۇتتى. شائىر يېڭى دەۋرگە بولغان چەكسىز قىزغىن مۇھەببىتى بىلەن قولىغا قايتىدىن قەلەم ئېلىپ، «ئاسلان ئويغاندى»، «مۇھەببەت ناخشىلىرى»، «پەسىل لىرىكىلىرى»، «باركاللا غۇنچىلار»، «جاسارەتلىك قوشكېزەك»، «باغۋەن سىڭلىمغا»، «ئۇل تاش بىلەن كاھىش» قاتارلىق شېئىر، داستان، باللادا، سېكىل ۋە مەسەللەرنى يازدى.

مۇھەممەت ئىمىن 1982-يىلغىچە ئاساسەن شېئىر ئىجادىيىتى بىلەن، 1982-يىلدىن كېيىن ئاساسەن مەسەل، ھېكايە، پوۋېست ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللاندى. شۇنىڭدىن بۇيان مىللەتلەر نەشرىياتى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى ۋە قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتىدا ئۇنىڭ

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com

«رەيهان بەرگىدە شەبنەم»، «قارىغاي بىلەن تىيىن»، «داغدا قالغان قىز»، «ئىككى يۇزلۈك ئادەم»، «قورقۇنچلۇق ئاپەت» قاتارلىق شېئىر، مەسەل ۋە هېكايە-پوۋېست توپلاملىرى نەشر قىلىنىدى.

شائىر ۋە يازغۇچى مۇھەممەت ئىمىننىڭ «دۇتار ۋە زۇلپىقار» ناملىق هېكايىسى 1983-يىلى «تۇرپان» ژۇرنىلى ئويۇشتۇرغان مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى باهالاش پائالىيىتىدە 2- دەرىجىلىك مۇكاپاتقا؛ «بىر جۇپ لاي قورچاق» ناملىق مەسەلى 1987 -يىلى ئاپتونوم رايون بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن 2-قېتىملىق مۇنەۋۋەر بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنى باهالاش پائالىيىتىدە 2-دەرىجىلىك مۇكاپاتقا؛ «رەيهاننىڭ سەرگۈزەشتىلىرى» ناملىق هېكايىسى 1989-يىلى ئاپتونوم رايون بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن يېڭى دەۋردىكى مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى باهالاش پائالىيىتىدە 1 - دەرىجىلىك هېكايە مۇكاپاتىغا؛ «ئاقىۋەت» ناملىق هېكايەسى 1991-يىلى ئاپتونوم رايون بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن 3- قېتىملىق مۇنەۋۋەر بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنى باهالاش پائالىيىتىدە 2-دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى. «توشقان نېمە ئۈچۈن ئۆلدى»، «ئەركىننىڭ چۈشى» قاتارلىق مەسەللىرى باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ ئەدەبىيات دەرسلىكىگە كىرگۈزۈلدى. «ئاينۇرى»، «تورغاي»، «راست ۋە يالغان»، «قورقۇنچلۇق ئاپەت»، «مەردلىك، جىنايەت ۋە مۇھەببەت»، «ئامەتچوڭ هەققىدە رىۋايەت»، «ئۇمۇرتقىسىز ئەرۋاھ»، «ئازاب» قاتارلىق هېكايىلىرى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنىپ مەملىكەتلىك «مىللەتلەر ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىدا ئىلان قىلىنىدى. ئەدەبىي ئوبزورچىلار ئۇ-

نىڭ «رەيھان بەرگىدە شەبنەم» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، «جا-
سارەتلىك قوشكېزەك» ناملىق داستانى، «قارىغاي بىلەن تە-
يىن» ناملىق مەسەللەر توپلىمى، «سۆيگۈ سىنىقى»، «رەيھان-
نىڭ سەرگۈزەشتلىرى» ناملىق ھېكايىلىرى ۋە «داغدا قالغان
قىز»، «ئىككى يۈزلۈك ئادەم»، «ۋىجدانىڭ نېمە دەيدۇ» قاتار-
لىق پوۋېستلىرىغا خېلى يۇقىرى باھا بەردى.

مۇھەممەت ئىمىننىڭ بەدىئىي ئىقتىدارى ۋە تالانتى ئەدەبىي
ئىجادىيەت جەھەتتىلا كۆرۈنۈپ قالماي، ئەدەبىي تەرجىمە جەھەت-
تىمۇ كۆرۈنىدۇ. ئۇ ئىلگىرى-ئاخىر بولۇپ، «ئاسما»،
«ئۇۋلاڭچىن تېغى»، «قوش بۇلاقتىكى ئاي شولىسى»، «فۇ-
رۇيدانىڭ تەقدىرى»، «پوتئېر شېئىرلىرىدىن تاللانما»، «ياشا
ھەم ئېسىڭدە ساقلا»، «فېئىڭ شۆفېئىڭ مەسەللىرى»، «سەرگە-
دان بالا»، «دۇنيادىكى مەشھۇر چۆچەكلەر»، «غەزنە گىرۋەك-
لىرى»، «پوشكىن شېئىرى چۆچەكلىرى»، «قىزىل تام ئىچى-
دىكى دەقىقىلەر»، (باشقىلار بىلەن بىللە)، «چەت ئەل يۇمۇر-
لىرى» قاتارلىق داستان، كىنو سىنارىيىسى، پوۋېست، روما-
نلارنى ھەمدە شېئىر، مەسەل ۋە يۇمۇر توپلاملىرىنى ئۇيغۇرچىغا
تەرجىمە قىلدى. ئۇ تەرجىمە قىلغان بايرۇن، شېللېر، گېنرىخ
گېينى، پوشكىن، پوتئېر قاتارلىق دۇنياۋىي مەشھۇر شائىرلار-
نىڭ شېئىرلىرى كىتابخانلارنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشتى. ئۇ
تەرجىمە قىلغان، داڭلىق چەت ئەل شائىرلىرىنىڭ تاللانغان
شېئىرلىرى كىرگۈزۈلگەن «غەزنە گىرۋەكلىرى» ناملىق توپ-
لامغا ئوبزورچىلار «تىل ۋە تەرجىمە»، «ئىشچىلار ۋاقىت گە-
زىتى» دە مەخسۇس ئوبزور ئېلان قىلىپ، تەرجىمىگە يۇقىرى

باها بەردى. ئۇ تەرجىمە قىلىپ ئىشلىگەن «بېلىقچى بوۋاي بىلەن ئالتۇن بېلىق» ، «مارجان» ، «ئەيشى-ئىشرەت سورۇنـ-لىرى يېڭى نومۇرى» ، «چاپان قىز» ، «مىدوزىنىڭ نېمە ئۈچۈن سۆڭىكى يوق» قاتارلىق رادىئو دىراممىلىرى مەركىزىي خەلق رادىئو ئىستانسىسى ۋە شىنجاڭ خەلق رادىئو ئىستانسىيلىرىدا كۆپ قېتىم ئاڭلىتىلدى ۋە ئاڭلىتىلماقتا. ئۇ يەنە «تېخنىكـ-مېن شىئېرلىرى» نى تەرجىمە قىلىشقا قاتناشتى. ئۇنىڭ «ياشلىقتـ-كى بىرغەۋغا» ناملىق تەرجىمە ھېكايىسى 1982-يىلى ئاپتونوم رايون بويىچە ئويۇشتۇرۇلغان مۇنەۋۋەر تەرجىمە ئەسەرلەرنى باھالاش پائالىيىتىدە 3-دەرىجىلىك مۇكاپاتقا؛ ئۇ تەرجىمە قـ-لىپ ئىشلىگەن «چاپان قىز» ناملىق رادىئو دىراممىسى مەملـ-كەتلىك ئاز سانلىق مىللەت رادىئو دىراممىلىرىنى باھالاش پائا-لىيىتىدە 1-دەرىجىلىك مۇكاپاتقا؛ ئۇ تەرجىمە قىلغان «سېغـ-نىش» قاتارلىق ئۇچ پارچە شېئىر «تىل ۋە تەرجىمە» ژۇرنىلى ئويۇشتۇرغان تاك دەۋرىدىكى شېئىرلارنى تەرجىمە قىلىش مۇسا-بىقىسىدە 1-دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

كىتابخانلارغا قىممەتلىك مەنىۋى مەھسۇلاتلىرىنى ئۈزلۈكـ-سىز تەقدىم قىلىپ كېلىۋاتقان ئىقتىدارلىق شائىر، يازغۇچى ۋە ئەدەبىي تەرجىمان مۇھەممەت ئىمىنگە 1985-يىلى كاندىدات ئالىي تەرجىمانلىق ئۇنۋانى، 1995-يىلى ئالىي مۇھەررىرلىك ئۇنۋانى بېرىلدى. 1988-يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتـ-لىنىڭ ئەزالىقىغا ۋە جۇڭگو تەرجىمانلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزالىقىغا قوبۇل قىلىندى. ئۇنىڭ تەرجىمىھالى ۋە ئىجادىي پائالىيىتى «قەشقەر ئەدەبىياتى» ، «شىنجاڭ ياشلىرى» ، «تارىم» ۋە «ئە-

دەبىي تەرجىمىلەر» ژۇرنىلىدا تەپسىلى تونۇشتۇرۇلدى. ئۇ يەنە جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ كۆرسەتمىشى بىلەن «جۇڭگو ھازىرقى زامان داڭلىق ياش شەخسلەرقامۇسى»، «جۇڭگو ھازىرقى زامان ئەدەبىيات-سەنئەت ساھەسىدىكى مەشھۇر كىشىلەر»، «جۇڭگو يازغۇچىلىرى لۇغىتى»، «دۇنيادىكى مەشھۇر شەخسلەر» قاتارلىق مەملىكەت ۋە دۇنيا خاراكتېرلىك قامۇس-لۇغەتلەرگە كىرگۈزۈلدى.

مۇھەممەت ئىمىن كېيىنكى يىللاردا تۇرلۇك ئېغىملار توغرىسىدا بىرقانچە چوڭقۇر ئىزدەندى، ئۆزىگە خاس ئىجادىيەت ئۇسلۇبى يارىتىش ھەققىدە كۆپرەك باش قاتۇردى. ئۇ ئەدەبىيات پىشۋالىرىنىڭ ئىجادىيەت ھەققىدىكى بايانلىرىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىش ۋە مۇلاھىزە قىلىش ئارقىلىق تىرىشىپ ئۆزىگە خاس ئۇسلۇپ يارىتىشنىڭ زۆرۈرلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئۇ، بۇ ھەقتە ئېنىق كۆز قاراش تۇرغۇزدى ھەمدە بۇ كۆز قارىشىنى كېيىنكى يىللاردا يازغان ئەسەرلىرىدە روشەن ئىپادىلىدى. ئۆزىنىڭ پۈتۈن زېھنى كۈچىنى پايدىلىق ئېغىملارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى مۇڭاپىق قوبۇل قىلىپ ۋە قوشۇپ يۇغۇرۇپ، مەلۇم خاسلىققا ئىگە ئوبرازلارنى يارىتىشقا قارىتىپ، ئۆزگىچە پىرسۇناژلار ئوبرازىنى ياراتتى.

مۇھەممەت ئىمىن تۇرمۇشنى چوڭقۇر كۆزىتىپ، ئاممىنىڭ دەرد-ھالىنى چۈشىنىپ، ئۇلارنىڭ ئارزۇ-ئارمانلىرى، مۇڭ-زارى ۋە يۇرەك ساداسىنى، ياشلار كۆڭۈل بۆلىدىغان غايە، ئەخلاق، خىزمەت، مۇھەببەت، ئائىلە قاتارلىق جىددى ئىجتىمائىي مەسىلىلەرنى جانلىق ئەكس ئەتتۇرۇشكە؛ جەمئىيەتنىڭ بە-

زى قاراڭغۇ تەرەپلىرىنىمۇ دادىللىق بىلەن ئېچىپ تاشلاپ، كەشىلەرنى جاق تويغۇزغان ناتوغرا ستىللارنى، چاكىنا- ناچار ئىللەتلەرنى، خۇنۇكلۇك- رەزىللىكلەرنى چوڭقۇر پاش قىلىپ ۋە رەھىمسىز قامچىلاپ، ئۇنى بىر قەدەر يۇقىرى بەدئىي ۋاسىتىلار ئارقىلىق يورۇتۇپ بېرىشكە ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئەسەرلىرى كەڭ كىتابخانلارنىڭ، بولۇپمۇ ئوتتۇرا ياش ۋە ياش كىتابخانلارنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشىپ كەلمەكتە.

يازغۇچىنىڭ 50 ياشقا كىرگەنلىكىنى تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن چىقىرىلغان قولىڭىزدىكى بۇ توپلامغا ئۇنىڭ كىتابخانلار ئارىسىدا بىر قەدەر چوڭ تەسىر قوزغىغان بىرقىسىم پوۋېستلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

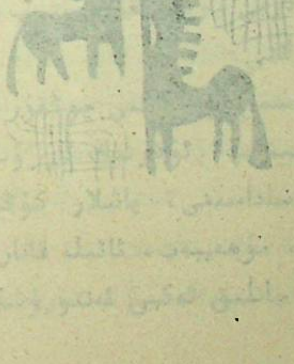

داغدا قالغان قىز

ئورما ئوردۇق ئايدىكدا،
ئېتىزلاردا باغ قالدى.
ئاز كۈن ئوينىاپ ئايرىلدۇق،
يۈرەكلەردە داغ قالدى.

——— ئۇيغۇر خەلق ناخشىسى

بىرىنچى باب

ئايدىڭدىكى سۆھبەت

سۈتتەك ئايدىڭدا ئورما ئوروش نەقەدەر كۆڭۈللۈك-ھە! تومۇزنىڭ پىشقىرىم ئاپتىپى كۈندۈزدىكىدەك دۈمبەڭنى چېقىپ كۆيدۈرمەيدۇ، پۈتۈن ئەزايىڭنى چىلىق-چىلىق قارا تەرگە چۆمدۈرمەيدۇ، بىر يۈتۈم مۇزدەك سوغۇق سۇغا تەشنا قىلىپ لەۋلىرىڭنى چاكىلداتمايدۇ. كېچە، ئايدىڭ كېچە، ئۇ پۈتۈنلەي باشقىچە بىر دۇنيا، پۈتۈن كائىنات ئۇستىگە ئاپئاق شايى تون يېپىنىۋالغاندەك كۆزۈڭگە ئاجايىپ سىرلىق كۆرۈنىدۇ. باغلار-دىكى گۈل-چېچەكلەرنىڭ خۇش ھىدىنى ئېلىپ كەلگەن سالقىن شامال يۈزۈڭنى مەيىن يەلپۈپ ئۆتۈپ، جېنىڭغا راھەت بېغىشلايدۇ، چىكەتكىلەرنىڭ لەرزان ئورما ناخشىلىرىغا جور بولۇۋاتقاندەك توختىماي چىرىلداشلىرى غەيرىتىڭگە غەيرەت قوشىدۇ. ئاي نۇرىدا ژال-ژۇل چاقناپ تۇرغان شەمشەردەك ئىتتىك ئۇرغىقىڭنى ئوينىتىپ، ھەش-پەش دېگىچىلا ئەنجىنى تاغدەك دوۋۇلىۋەتكۈڭ، قىسقىسى، ئىشلىگەنسېرى ئىشلىگۈڭ كېلىدۇ... بىراق، زىننەت بۇنىڭ ئەكسىچە ئېغىر ئۇھ تارتىپ، ئېرىنچەكلىك بىلەن ئۆزىنى ئەنجە ئۇستىگە تاشلىدى.

—ئۇھ، ژاييەي، ھېرىپ ئۆلەي دېدىما! —دېدى ئۇ تېلىپ

ئاغرىۋاتقان بېلىنى سىلىغىنىچە ۋايساپ، —قاچانغىچە كەتمەن بىلەن ئورغاقنىڭ بەندىسى بولۇپ يۈرەرمىز؟ ھەي تەقدىر، ھەي تەقدىر، سەن نېمىدېگەن رەھىمسىز-ھە! قېيىشقاندەك بەختكە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلغاننى بەختسىز، باي بولۇش كويىدا يۈرگەننى گاداي قىلىپ قويىسەن. مۇھەببەت ېيغىدا يارىنىڭ ۋىسالىغا قېنىشقا تەشنا بولۇپ يۈرگەنلەرنى ھىجران چۆلىدە قاغۇغىر قاقشىتىسەن! لېكىن بۇلارنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمايدىغانلارغا بولسا شۇنچىلىك سېخىيلىق قىلىسەنكى، ئۇلار تۈيۇقسىز بېشىغا قونغان دۆلەت قۇشىدىن، سان-ساناقسىز مال-دۇنيادىن، شېرىن سۆيگۈ شارابىدىن ئەس-ھوشىنى يوقىتىپ قويۇشقا ئاز قالىدۇ! توۋا! توۋا!... بۇ دۇنيانىڭ تەڭسىزلىكىگە نېمە دېگۈلۈككىن-تاڭ؟

—يەنە نېمىلەرنى دەپ كېتىۋاتىسىز، زىننەت؟—شۆھرەت ئورغىنى شارتىلدىتىشتىن توختىتىپ ئارقىسىغا بۇرۇلدى،—سادىقكاملارنىڭ ئالدىدا پو ئېتىپ چىققان بولغاندىكىن، يەنە ئازراق غەيرەت قىلىشىپ بەرسىڭىز، بۇگۈن ئاخشام بۇ ئىككى مو يەرنىڭ بۇغدىيىنى تۈگىتىۋالاتتۇق!

—ئادەمگە ئازراقمۇ ئېچىڭىز ئاغرىمايدىكەن،—زىننەت ئاسماندىكى جىمىرلىشىۋاتقان يۇلتۇزلاردىن كۆزىنى ئۈزۈپ شۆھرەتكە قارىدى،—قارىڭا، قاپارتقۇ سويۇلۇپ، قولۇمدىن قان چىقىپ كەتتى، يەنە تېخى سىز...

شۆھرەت ئورغىنى تاشلاپ زىننەتنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى-ده، ئۇنىڭ قوللىرىنى ئاۋايلاپ سىلىدى. زىننەتنىڭ ئورغاق تۇتقان قولىنىڭ باش بارمىقىدىكى سويۇلۇپ كەتكەن

قاپارتقۇدا ھەقسىزلەتەن سېرىق سۇ ئارىلاش قان ۋىلىلداپ تۇراتتى.

—ۋاي بىچارە! —شۆھرەت يانچۇقىدىن قول ياغلىقىنى چىقىرىپ، كۆيۈنگەن ھالدا تېڭىپ قويغاندىن كېيىن پەسكە ئېڭىشىپ، ئۇنىڭ كۆيۈپ قارىداپ كەتكەن قولى دۇمبىسىگە ئاستاغىنە سۆيۈپ قويدى ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قىزنىڭ ئالمىدەك كۆكسىگە قولىنى ئۇزاتتى.

—قېلىنلىقىنى! —زىننەت نازلانغان ھالدا ئۇنىڭ قولىنى ئىتتىرىۋېتىپ، ئۆرۈلۈپ تەتۈر قارىۋالدى، —خەق كۆرۈپ قالىدۇ، نېرىراق ئولتۇرۇڭ!

—بۇ كېچىدە كىم بىلەن كىمنىڭ كارى! —دېدى شۆھرەت پىسەنت قىلماي، —ئۇنىڭ ئۇستىگە بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىزنى ھەممە ئادەم بىلىدۇغۇ!

—ئەپسۇسكى، بۇ شەھەر ئەمەس، يېزا! —دېدى زىننەت ئېغىر خورسىنىپ، —خەق كۆتۈرمەيدۇ، ھەر خىل گەپلەرنى تاپىدۇ. ئەگەر بۇلتۇر ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىگەن بولساق، ئۇ چاغدا باشقىچە بولغان بولاتتى.

—قانداق بولاتتى؟ —شۆھرەت ئەتەي گەپ ئالماقچى بولۇۋاتقاندەك كوچىلاپ سورىغىلى تۇردى، —دەپ بېرىڭا، رومانتىك قىز، مەنمۇ بۇ جەھەتتە ئاز-تولا مەلۇماتلىق بولۇپ قالسام ئەجەب ئەمەس.

—ھىم، بىلمەس بولۇۋالغىنىنى تېخى! —زىننەت قايتىدىن شۆھرەت تەرەپكە ئۆرۈلۈپ سول قولىنى ئۇنىڭ تىزى ئۇستىگە قويدى، —بۇ جەھەتتە مەندەكلەردىن نەچچىنى ئوقۇتارسىز، كۆرگەن رومانلىرىڭىزمۇ مەندىن ئاز ئەمەستۇ!

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

—مەن سىزگە ئوخشاش مۇھەببەت رومانىنىلا تاللاپ كۆرمىدىم-دە!

—ۋىيەي، كۆرمەپتىمىش تېخى! «ئۆتكەن كۈنلەر» رومانىدىكى سۆيگۈ خەتلىرىنى خاتىرىسىگە كۆچۈرۈپ يۈرگەن كىم بولغىيدى ئۇ؟

—ئۇنى سىزگە تەقدىم قىلىش ئۈچۈن كۆچۈرگەنغۇ!

—ئەمىسە، نېمىشقا ھازىرغىچە تەقدىم قىلمىدىڭىز؟ ئېيتىڭا، كىمگە تەقدىم قىلۇەتتىڭىز، كىمگە؟!—زىننەت ئاغزىنى دومسايتىپ، ئاچچىقلىغان ھالدا شۆھرەتنىڭ تىزىنى قاتتىق سىلكىدى،—بۇگۈن ياۋاشلىق بىلەن ئىقرار قىلىڭ، بولمىسا ئىڭكىڭىزنى ئەيلەپ، سۆڭىكىڭىزنى چەيلۇېتىمەن!

شۆھرەت ئىختىيارسىز كۈلۈۋەتتى. زىننەتمۇ ئۆزىنى تۇتالماي كۈلۈپ تاشلىدى.

—ئەھۋالدىن قارىغاندا ھازىرغىچە ماڭا تولۇق ئىشەنمەيدىكەنسىز—دە، زىننەت؟—دېدى شۆھرەت ئاغرىنغان ھالدا،—ئۇ خاتىرىنىڭ يېرىمىنى توشقۇزۇپ بولغاندا بىرسىنىڭ ئوغرىلاپ كەتكەنلىكىنى سىزگە ئازدېگەندە 10 قېتىمدەك ئېيتقاندىمەن. لېكىن ھەر قېتىم بۇ گەپ چىقا-چىقمايلا ماڭا يېپىشۋالمىسىز، سورىقىڭىز تۇگىمەي كېتىدۇ. سىزگە قەلبىمنى قانداق چۈشەندۈرسەم بولىدىكەن-تاڭ؟

—ئويۇنشىپ دەپ قويدۇم، خاپا بولماڭ!—چاقچاقنىڭ چىڭىغا ئايلىنىپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگەن زىننەت ئالمان-تالمان ئەپۇ سورىدى،—بۇنچىلىك ئەستايىدىللىق قىلىپ كېتىدىغانلىقىڭىزنى ئويلىماپتىمەن. كۆڭلۈمدىكى گەپنى ئېيتسام، شۆھ-

رەت، دەسلىپىدە مەن سىزدىن راستىنلا ئۇ خاتىرىنى ئىززەتكە تەقدىم قىلىۋەتتىمىكىن دەپ گۇمان قىلغان ئىدىم...

—بۇنى مەنمۇ پەملىگەن، —دېدى شۆھرەت ئاچچىق كۈلۈمسىرەپ، — شۇ ۋەجىدىن سىز يوقىلاڭ باھانىلارنى تېپىپ ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشتىڭىز، ھەتتا كېيىن ئۇنىڭ يۈزىگە قارىمايلا قويدىڭىز، ئۇ بىچارىگە ھەقىقەتەن بەكمۇ ئۇۋال بولدى.

—ئىچىڭىز ئاغرىپ كېتىۋاتامدۇ؟—دېدى زىننەت بېشىنى كۆتۈرۈپ تەنە ئارىلاش، —"ئۇينىڭ مۇڭگۈزىگە ئۇرسا تۇيىقى سىقىراپتۇ" دېگەن شۇ-دە!

—مانا، دېمىدىممۇ، —شۆھرەت يەنە كۈلۈۋېتىشتىن ئۆزىنى ئاران توختىتىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، —ھە دېسىلا مۇشۇنىڭغا يېپىشىۋالمىسىز، "تازىنىڭ نېمىسى بار، تۆمۈر تارغىقى" دېگەندەك...

—قېنى ئەمىسە، بۇگۈن راست گەپىڭىزنى ئېيتىپ بېقىڭا، —دېدى زىننەت يانپاشلاپ يانتاچ بېشىنى ئۇنىڭ يوتىسىغا قويۇۋېتىپ، -ئىززەتنى راستىنلا ياخشى كۆرمەمسىز؟

—بۇنى سىزگە نېمىدەپ چۈشەندۈرسەم بولار؟—شۆھرەت تەڭلىكتە قالغاندەك بېشىنى قاشلاپ قويدى، —ۋىجدان بىلەن گەپ قىلغاندا، زىننەت، ئۇمۇ سىزگە ئوخشاشلا ياخشى قىز، تىرىشچان، ئەخلاقلىق، غەيرەتلىك، غايىسى بار. بىراق ئۇنى سىڭلىم سۈپىتىدە ياخشى كۆرسەم، سىزنى كىشىلىك ھاياتىنىڭ ئەگرى-تۇقاي يوللىرىنى بىللە باسىدىغان ئۆمۈرلۈك ھەمراھىم، قەلبىمىم تۆرىدىكى سادىق پەرىشتەم دەپ ياخشى كۆرىمەن. بۇ، خاراكتېرى بىر-بىرىگە تۇپتىن ئوخشىمايدىغان ئىككى خىل ياخ-

ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

شى كۆرۈش، ئىككى خىل مۇھەببەت! بۇنى قانداقمۇ تەڭ ئو-
رۇنغا قويغىلى بولسۇن؟!

—بولدى، پەلسەپىگىزنى ئازراق سۆزلەڭ! —بەخت بۆشۈ-
گىدە لەرزان تەۋرىنىشكە باشلىغان زىننەتنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى
ئىچ-ئىچىدىن قاينىاپ چىققان بىرخىل شادلىق، ھاياجان، غەلىبە
تۈيغۇسى چۈلغىۋالدى. ئاۋازىمۇ شۇنداق مۇلايىم ۋە تىترەڭگو-
چىقتىكى، بۇنىڭدىن ئۆزىمۇ ھەيران قالدى، —كەچۈرۈڭ،
شۆھرەت! مەن ھەقىقەتەن سىزگىمۇ، ئۇنىڭغىمۇ ئوۋال قىپتە-
مەن. ئۆتكەن ھەپتە تېخى ئىككىگىلارنىڭ يولدا پاراڭلىشىپ
تۇرغانلىقىڭلارنى كۆرۈپ قۇيقا چېچىم تىك تۇرۇپ كەتكەن ئە-
دى. ئاچچىغىمغا ھاي بەرمىگەن بولسام، ئۇدۇل بېرىپ ئۇنىڭ
چېچىدىن ئالغان بولاتتىم!...ماڭا بونداق تىكىلىپ قارا ۋەرمە-
ڭا، ئىزا-نومۇستىن يۇزۇم ئوت ئېلىپ كېتىۋاتىدۇ!

شۆھرەت ئۇنىڭ قاپقارا، يۇمشاق چاچلىرىنى مۇلايىملىق
بىلەن سىلىدى، ئەتراپتا ئورما ئورۇۋاتقانلارنىڭ كۆرۈپ قېلە-
شىدىن قورقمىغاندا ئىدى، شۇ تاپتا ئۇ زىننەتنىڭ ياش ئەگىپ
قالغان ئۇزۇن كىرپىكلىك شەھلا كۆزىگە، ئاي نۇرىدا تېخىمۇ
سۇزۇكلىشىپ كۆرۈنگەن توغاچتەك مەڭزىگە، يۇمۇلاق يۇزىنى
ئىككى تەرەپكە ئايرىپ تۇرغان تۇز، قاڭشارلىق بۇرنىغا، بېلە-
نەر-بېلىنمەس لىپىلداۋاتقان گىلاستەك لۈنگە، ئۇششاق گۈل-
لۈك چېت كۆڭلىكى ئىچىدىن ئالمىدەك كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان
كۆكسىگە قانماي سۆيۈپ كەتكەن بولاتتى. بىراق بۇ شەھەر
ئەمەس، يېزا! ئۇ باياتىن قەستەن خۇپسەنلىك قىلغان بولسىمۇ،
لېكىن زىننەت ئېيتقان ھېلىقى گەپلەرنىڭ مەنىسىنى ئوبدان

چۇشىنىدۇ. بۇلتۇر ئۇلار راستىنلا ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتۈپ كەتكەن بولسا، سەھرادا توپا كېچىپ ئەمەس، ئاكاتسىيە دەرەخلىرى قويۇق سايە تاشلاپ تۇرغان چىنىدەك پاكىز ئاسفالىت يوللاردا قولتۇقلىشىپ ماڭاتتى، كەتمەن-ئورغاق ئورنىغا قەلەملەن-قەلەملەن دەرسلىك كىتابلارنى كۆتۈرۈپ، ئازادە- يورۇق سىنىپلارغا كىرىپ لېكسىيە ئاڭلايتتى، گۈلزارلىق ئارىسىدىكى يۆلەنچۇكلۈك ئورۇندۇقلاردا قېتىرقىنىپ دەرس تەكرارلايتتى. يەكشەنبە كۈنلىرى ئاۋات باغچىلاردا خۇش پۇراق چېچىپ تۇرغان گۈللۈكلەرنى ئارىلىغاچ كەلگۈسى ئىستىقبال، گۈزەل غايە، كىشىلىك ھاياتنىڭ ھەقىقىي مەنىسى ۋە قەدىر-قىممىتى قاتارلىق بىر مۇنچە مەسىلىلەر ئۈستىدە قىزغىن پاراڭلىشاتتى. ئاخشاملىرى ئادەمنى سىرلىق مۇھەببەت دۇنياسىغا باشلاپ كىرىدىغان كىنولارنى زوقلىنىپ كۆرەتتى، ئۆزلىرىمۇ ئىكراندىكى پېرسۇناژلارنى دوراپ خالىسا لەۋزىنى لەۋگە ياقاتتى، خالىسا قولمۇ-قول تۇتۇشۇپ شاۋقۇنلۇق دەريا بويىدا سەيلى قىلاتتى ... بىراق، بۇ يەردە بۇنىڭغا ئىمكان يوق. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئىمتىھان قەغىزى ئەخلەت ساندۇقىغا چۆرۈپ تاشلىنىش بىلەن تەڭلا شېرىن چۈشكە ئوخشاش ھەش-پەش دېگۈچە كۆزدىن غايىپ بولدى. ئۇلارنىڭ ھازىرقى ھەمراسى ناھايەت گۈزەل غايە توغرىسىدىكى شېرىن ئەسلىمە، رەھىمسىز رېئاللىق، كەتمەن ۋە ئورغاق...

شۆھرەت ئېغىر خورسىنىپ، يىراقلارغا كۆز تاشلىدى. گىرىمسەن پەردە ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان ئاپئاق چوققىلىق تاغلار كۈندۈزدىكىدەك ھەيۋەتلىك كۆرۈنمەيتتى، مۇكچىيىپ قالغان

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

بوۋايدەك قارىيىپ كۆرۈنگەن غىل-پال سايىسىنى ئاران-ئارانلا ئىلغا قىلغىلى بولاتتى. ئارىلاپ-ئارىلاپ بۆرىنىڭ كۆزىدەك ۋا-لىلدىغان يېشىل ئوت ئۇچقۇنى چاقناپ قالاتتى. ئېھتىمال شۇ تاپتا تاغ باغرىدىكى مالچىلار گۈلخان يېقىپ تاماق ئېتىۋاتقاندۇ ياكى تاغنىڭ سۆڭەكتىن ئۆتۈپ كەتكۈدەك تۇندىكى سوغۇق شا-مىلىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئوتنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ ئىسسىنـ-غاچ ھېكايە-چۆچەك ئېيتىشىۋاتقاندۇ. مانا بىر يۇلتۇز شۇرىدە ئېقىپ چۈشتى، ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى سوزۇپ ئېقىشىغا قارىغاندا، ئاسمان قەرىدىن بىراقلا يەر تەكتىگە كىرىپ كەتكىسى كەلمەيۋات-قان بولسا كېرەك. يەنە نەدىندۇ كومبايىننىڭ رېتىملىق ئاۋا-زى، سوقا سۆرەۋاتقان تراكتورنىڭ يېقىملىق تارتىلىشىغا ئارى-لىشىپ كەتكەن مۇڭلۇق خامان ناخشىسى ئاڭلىنىپ تۇرىدۇ...

شۆھرەتنىڭ خىيال قۇشى پەرۋاز قىلىشقا باشلىدى. ئۇ نۇرغۇن ئىشلارنى بىر-بىرلەپ كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى، تەسەۋۋۇر قىلىپ كۆردى...

—نېمىلەرنى ئويلاۋاتىسىز، شۆھرەت؟—زىننەتنىڭ ئاۋازى ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلۈۋەتتى،—ھېلىغىچە مېنىڭ ئەخمىقانە قە-لىقلىرىمغا ئاچچىغىڭىز كېلىۋاتامدۇ-يا؟

—ياق!—دېدى شۆھرەت ئەستايىدىللىق بىلەن،—كەلگۈسى توغرۇلۇق ئويلىنىۋاتىمەن.

—توغرا، كەلگۈسى توغرۇلۇق ئەتراپلىق ئويلانماي بولماي-دۇ،—زىننەت ئۇنىڭ سۆزىنى قۇۋۋەتلىدى،—قاچانغىچە لايغا مىلىنىپ يۈرۈيمىز؟ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ مەلۇماتىغا ئىگە بولۇپ قالغان كىشىلەرگە نىسبەتەن بۇ كەچۈرگىلى بولمايدىغان

بىرخىل ئىسراپچىلىق! ئۆزىمىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىمىزنى جارى قىلدۇرالايدىغان يەرگە تېزراق كېتەيلى، شۆھرەت! نەچچە قېتىم دېسەم قۇلاق سالغىنىز كەلمىدى. تاغنىڭ ھېبىۋللا ئاكا ناھىيىلىك تراكتور رېمۇنت زاۋۇتىنىڭ باشلىقى بولغاندىكىن، يېلىنىپ باقسىڭىزلا ئىككىمىزنى گەپ-سۆزسىز ئىشچىلىققا قوبۇل قىلاتتى. ھېچبولمىغاندا شەھەردە ئىشلەش سەھرادا توپىغا مىلىنىپ يۈرگەندىن، بىر ئۆمۈركەتمەن بىلەن ئورغاقنىڭ قۇلى بولۇپ ئۆتكەندىن كۆپ ياخشى ئىدى.

—ئۆز يېزىمىزنىڭ قىياپىتىنى ئۆزگەرتىش راستىنلا خىيالىڭىزغا كىرىپ باقمىدىمۇ؟—شۆھرەتنىڭ ئاۋازى ھاياجانلانغاندىلمقتىن تىترەپ كەتتى،—قارىغا، ھازىر دېگەن قايسى دەۋر؟ لېكىن بىز تا بۈگۈنكى كۈنگىچە ئىككى بىلىكىمىزگە—قارا كۈچىمىزگە تايىنىپ دېھقانچىلىق قىلىشتىن قۇتۇلالمايۋاتىمىز. بىزنىڭ ئاتا-ئانىلىرىمىز مۇشۇ ۋەجىدىن مۇكچىيىپ كەتتى، لېكىن قورساقنى ئاران بېقىشتىن نېرىغا ئۆتەلمىدى. بىز ئەۋلادلىرىمىزغا نېمىنى قالدۇرۇپ كېتىمىز؟ يەنىلا كالىدەك قارا كۈچىگە تايىنىشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان ئېغىر ئەمگەك جاپاسىنى، نادانلىق ۋە نامراتلىقنى قالدۇرىمىزمۇ؟! ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىگەندە، مەنمۇ سىزگە ئوخشاشلا مەيۈسلەنگەن، ئۈمىدسىزلەنگەن، ھەتتا بارلىق ئارزۇ-ئارمانلىرىم بىلەن ۋىدالاشقان ئىدىم. لېكىن كېيىنچە رەھىمسىز رېئاللىق مېنى ئويغاتتى، مېڭەم خېلىلا سەگەكلىشىپ قالدى، ئاستا-ئاستا كۆڭلۈمدە بىرخىل يېڭى ئۈمىد پەيدا بولدى، ئىستىقبالىمىزغا يول ئېچىشنىڭ ئۇلۇغۋار پىلانى تەسەۋۋۇر ئەينىكىمدە نامايان

بولۇپ، مېنى پۈتۈنلەي ئۆزىگە رام قىلىۋالدى.

— قانداق پىلان ئۇ؟ دەپ بېقىڭا!

— ئاڭلاۋاتامسىز، يېڭى ئاۋات[1] تىكى تراكتور، كومبايىن-لارنىڭ گۈرۈلدەشلىرىنى! ئۇلار نېمە ئۈچۈن ماشىنىلاشتۇرۇش-نى ئىشقا ئاشۇرالمغان؟ ئاساسلىقى ئۆز يېزىسىنىڭ تەبئىي باي-لىق جەھەتتىكى ئۇستۈنلۈكىدىن ئەپچىللىك بىلەن پايدىلىنىشنى بىلگەن، پەقەت تۆز زاۋۇتىدىنلا بىرىيلدا قىلغان ساپ كىرىمى 70 مىڭ يۈەنگە يەتكەن. لېكىن بىز ئارالىلقلارچۇ[2]، دېھقانچە-لىققىلا باغلىنىپ قالدۇق، 3-ئىگىلىك يوللىرىنى ئاچمىدۇق. ھەدېسىلا ھازىرقى تۇرمۇش سەۋىيەمىزنى بىر بۇردا نانغا زار بولۇپ قاڭغىر قاقشىغان ئۆتمۇش بىلەن، مەدەك ئۇنىدا يېقىلغان زاغرا يەپ، كىپەكتە چېلىنغان ئاداپ ئىچىپ يىلىگىمىز قۇرۇپ قالغان قىيىنچىلىق مەزگىلى بىلەن سېلىشتۇرۇپ، قورساق تويغانغا شۈكرى قىلدۇق. بۇنداقتا قانداقمۇ بېيىشتىن، ماشە-نىلاشتۇرۇشتىن ئېغىز ئاچقىلى بولسۇن؟!

— يەنە دادامغا ھۇجۇم قىلغىلى تۇردىڭىزغۇ! — زىننەت چە-رايى ئۆڭگەن ھالدا شۆھرەتنىڭ يوتسىدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئەنجە ئۇستىگە جايلىشىپ ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — گېزىتتىن يادلىۋالغان سۆز-ئىبارىلەرنى چە-رايلىق تەكرارلاپ قويۇش ھەممە ئادەمنىڭ قولىدىن كېلىدۇ، لېكىن دېگەننى ئەملىدە كۆرسەتمەك تەس. ئەگەر سىز دادامنىڭ

---

① يېڭى ئاۋات — يۇرت ئىسمى، ئاپتوردىن.

② ئارال — يۇرت ئىسمى. ئاپتوردىن.

ئورندا سېكرېتار بولغان بولسىڭىز قانداق قىلاتتىڭىز؟

—تۇرمۇش گىردابىدا قېيىنسىلىۋاتقانلارغا "ئاچ قالمىغانغا شۈكرى قىلىڭلار" دەپ خىزمەت ئىشلىمەي، ئەمەلىي مەسىلىلەرنى ھەل قىلىپ بېرىشكە تىرىشاتتىم.

—دادامنۇ قولىدىن كېلىشچە ياردەم بېرىۋاتىدىغۇ!

—بىرەر خالتا ئۇن ئاپىرىپ بېرىش، ئون-يىگىرمە كوي ياردەم قىلىش بىلەن ئىش پۈتمەيدۇ، زىننەت! —دېدى شۇھرەت ئاۋازىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، -مەسلىنى تۈپ نېگىزىدىن ھەل قىلىش ئۈچۈن ئورتاق بېيىش يولىغا مېڭىش كېرەك. يېزىمىزدا ئەيسا بوۋا، ئايمخان ئاچا، سايىم سالتاڭلارغا ئوخشاش ھېلىغەچە قورسىقىنى باقالماي يۈرگەنلەر ئاز ئەمەس. بولۇپمۇ ئايمەخان ئاچىدەك بالا-چاقىسى كۆپ، ئەمگەك كۈچى يوق ئائىلىلەرنىڭ بىچارە ھالىتىنى كۆرسىڭىز ئىچىڭىز سىيرىلىپ كېتىدۇ. قىشتا بىر قېتىم كىرسەم، چۆچۈرىدەك بەش بالىسى كۈلۈڭغا پۈتىنى تىقىپ دۈگدەرەشكەن ھالدا "ئانا، نان! ..." دەپ يىغلىشىپ ئولتۇرىدۇ، پالەچ بولۇپ قالغان مەسۈمكام يېرىتىق يوتقانغا يۆگىنىپ تىترەپ ياتىدۇ. ئۆينىڭ ئىچى خۇددى مۈزخانا. شۇ ئىرغان تورۇستىكى ئۆتمىتۆشۈكلەردىن ھۈشقىتىپ تۇرىدۇ. بۇنى كۆرۈپ ئۆتمۈش تەسۈرلەنگەن كىنولاردىكى ئېچىنىشلىق كۆرۈنۈش كۆز ئالدىمغا كېلىۋېلىپ، ئىختىيارسىز يىغلاپ تاشلىدىم. ئويلاپ بېقىڭا، بېيىشقا كەڭ ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىلگەن بۈگۈنكى كۈندىمۇ ئۇلارنىڭ ئاشۇنداق تۇرمۇش كۆچۈرۈۋىتىشىگە يۈرىكىمىز چىداپ تۇرالامدۇ؟ خەقنىڭ ئۆلۈپ-تېرىلىشى بىلەن كارىمىز بولماي، ئۆزىمىز بىلەنلا بولۇپ كەتسەك

ۋىجدان ئالدىدا جاۋابكارلىققا تارتىلمايمىزمۇ؟

— بىز نېمە قىلالايتتۇق؟ — دېدى زىننەت قايىل بولمىغان ھالدا ئاغزىنى پۇروشتۇرۇپ، — بۇنى ئولارنىڭ ئۆز شوربىدىن، ھورۇنلىقىدىن كۆرۈش كېرەك. قاتتىق ئىشلىگەن بولسا ئايۇپ-كام، مەتتوختىكاملارغا ئوخشاش بېيىغان بولاتتى.

— بىز نۇرغۇن ئىشلارنى قىلالايمىز، زىننەت! — دېدى شۆھرەت ئەستايىدىللىق بىلەن چۈشەندۈرۈپ، — يېزىلارغىمۇ بىلىملىك ئادەملەر كېرەك، ئۆگەنگەن بىلىمىمىزنى جايىدا ئىشلەتسەكلا، ئولارنى نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ بېيىش يولىغا يېتەكلىيەلەيمىز. مەن ئۆزۈندىن بۇيان يېزىمىزدا بىر مېۋە كونسىرۋا زاۋۇتى قۇرۇش ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ كېلىۋاتىمەن. ھەممە ئائىلىنىڭ ئازدۇر-كۆپتۇر بېغى بار، مېۋىسىنى يەپ تۈگىتەلمەيدۇ، ساتاي دېسە ئالىدىغان ئادەم يوق. ناھىيە بازىرى يېزىمىزدىن تولىمۇ يىراق، قاتناش قولايسىز. ئەترەتنىڭ 60 موداك ئۆرۈكلىكىنىڭ ئىقتىسادىي ئۈنۈمىمۇ يوق دېيەرلىك. ئۆرۈك تۆكمە بولغان كۈنلەردە بىرقىسمى گۈلە سېلىنسىمۇ كۆپىنچىسى چۈشكەن يېرىدىلا سېسىپ كېتىدۇ. ئەگەر ئىسراپ بولۇپ كېتىۋاتقان مۇشۇ مېۋە-چېۋىلەردىن كونسىرۋا، شەربەت، مۇرابا ياساپ ساتىدىغان بولساق، ئايلىق، بىر-ئىككى يىل ئىچىدە بىيىپلا قالماستىن، ماشىنىلاشتۇرۇشنىمۇ ئىشقا ئاشۇرۇۋالغان بولاتتۇق!

— ئەھمەدجان گۇزەل سۇھبا، ئۇلۇغۋار پىلان! — زىننەتنىڭ تەلەپپۇزىدىن روشەن مەسخىرە ئالامەتلىرى چېقىپ تۇراتتى، — دائىم مېنى رومانتىك دەيتتىڭىز، ئەھۋالدىن قارىغاندا

غاندا ئۆزىڭىز مېنىڭدىن مىڭ ھەسسە ئېشىپ چۈشىدىغان روماڼ-تىڭ ئىكەنسىز. بۇ پىلانلىرىڭىزنى قۇرۇق خىيالغا تايىنىپ ئەملگە ئاشۇرغىلى بولمايدۇ، شۆھرەت! ئۇنىڭغا نۇرغۇل پۇل كېرەك، مەبلەغ كېرەك! بۇلارنى ئويلاپ باقمىدىڭىزمۇ!

— ئويلىدىم! — شۆھرەتنىڭ ئاۋازى قەتئىي ۋە كەسكىن ئىدى، — بېيىغان بىرقانچە ئائىلە بىلەن سۆزلىشىپمۇ كۆردۈم، ئولار زاۋۇتنى بىرلىكتە قۇرۇشقا، بار-يوقىنى ئايىماسلىققا ۋەدە بەردى. دادامۇ مېنى قوللىدى، ئۆيدىكى قوي-كالا، بارلىق بىساتنى سېتىپمۇ بولسا دەسمايە ھازىرلاپ بېرەي دېدى. يېتىش-مىگىنىگە بانكىدىن قەرز ئېلىشقىمۇ سۆزلىشىپ قويدۇم. ئەمدىكى گەپ دادىڭىزدا قالدى. سادىقكام ئوبدان ئادەم، جاپالىق ئىشلەيدۇ، لېكىن كونا رامكا ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ كېتەلمەيۋاتىدۇ. بىرئىزدا توختىۋېلىپ، دادىل ئالغا چامدىغىلى ئۇنىمايۋاتىدۇ، باربىغا شۇكرى قىلىۋاتىدۇ. زاۋۇت قۇرۇش توغرىسىدىكى ئوي-پىكرىمنى ئېيتسام: «بۇ ئوينىشىدىغان ئىش ئەمەس، شۆھرەتجان، ئەستايىدىل، ئەتراپلىق ئويلىنىشقا توغرا كېلىدۇ، ئالدىرىماي تۇرۇپ تۇر، بىر-ئىككى يىلدىن كېيىن بىرگەپ بولار...» دەۋاتىدۇ. بۇنداق كېتىۋەرسە قانداق بولغىنى؟ دادا-ڭىزنى كۆندۈرسىڭىزلا، زىننەت، ئىشچى بولىمىز دەپ باشقا-لارغا يالۋۇرۇشنىڭ ھاجىتى قالمايدۇ، ئۆزىمىز زاۋۇتنىڭ خۇ-جايىنى بولىمىز!

— ھىم! — دېدى زىننەت سوغۇق كۈلۈپ، — دادام ھېچبول-مىسا سىزدىن نەچچە ئىشتاننى ئوشۇق كىيگەن، بېشىدىن نۇر-غۇن ئېسىق-سوغۇقلارنى ئۆتكۈزگەن، تەجرىبىسى بار، بىلىپ

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

بىرنېمە دېگەندۇ. سىزمۇ ھەدىسلا ئۆزگىچىكىزنى يۇرغىلىتىڭ. ۋەرمەي، ئۇنىڭ نەسىھەتلىرىگە قۇلاق سېلىپ قويۇڭ. ھەرھالدا "ئاسماندىكى غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلاپ يەيمەن" دېگەندىن، ئەمەلىيرەك ئىش كۆرگەن ياخشى!...

ئىككىنچى باب

ئەمەلگە ئاشمىغان ئارزۇ

شۆھرەتنى ھەرقانچە قىلىپمۇ گېپىگە كۆندۈرەلمىگەن زىننەت ئۆز ئالدىغا ھەرىكەت قىلىپ بېقىش قارارىغا كەلدى. ئۇلار ناھىيىلىك ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلاردا ھېمىشە ھېبىۋۇللا ئاكىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ مېھمان بولاتتى. ئۇ مۇلايىم، سىلىق-سىپايە ئادەم بولۇپ، ھەرقېتىم ئۇلارنى قىزغىنلىق بىلەن كۈتۈۋالاتتى، ئوقۇش ئەھۋالىنى سۈرۈشتۈرەتتى، ئۇلار بىلەن ئوز تەجرىبىلىرىدىن ئەركىن-ئازادە پاراڭلىشاتتى. "قىيىنچىلىقسىز بولسا تارتىنماي دەۋېرىڭ جۇمۇ، زىننەت! — دەيتتى ئۇ پاراڭ ئارىلىقىدا، — بىزنىڭ شۆھرەت تازا مۆرىمىزىنىڭ بىرى، ئاچ قېلىپ ئۆلەي دېگەندىمۇ بىر بۇردا نان دېيىشنى بىلمەيدۇ. سىز ھەرگىز تارتىنماڭ، نېمە لازىم بولسا دەۋېرىڭ، قولۇمدىن كەلگەن ياردەمنى ئايىمايمەن..."

ئۆزىگە ئاشۇنداق ياخشى مۇئامىلە قىلىپ كەلكەن ئادەمگە دەردىنى تۆكۈپ باقسا نېمە بولۇپتۇ؟ ھېسسىداشلىق قىلىپ، ئۇلارنىڭ ھالىغا يەتسە، دەردىگە دەرمان بولسا ئەجەب ئەمەس! قانداقلا بولمىسۇن، ئۇ، سەھرادا كۆڭلى سۇ ئىچمىگەن بىر قىزنىڭ سەلدەك ئېقىۋاتقان كۆز ياشلىرى ئالدىدا سۈكۈت قىلىپ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

تۇرئۇرمەس، 60-50 كىلومېتر يىراقلىقتىكى يېزىدىن مىڭ بىر جاپادا كەلگەن بولغۇسى جېھن كېلىننىڭ تەلىپىنى يەردە قويماس! زىننەت ئاۋۋال ئىشچىلىققا قوبۇل قىلىنىش رەسمىيەتىنى بېجىرىۋالسۇنچۇ قېنى، شۇھرەتنىڭ ئۇنىمىغىنىنى ئاندىن بىر كۆرۈپ باقسۇن!...

زىننەت كۆڭلىدە مەسلىھەتنى پىشۇرىۋالغاندىن كېيىن شۇھرەتكە ئېيتىپمۇ قويمايلا تاڭ سەھەردە غەللە-پاراق ئېلىپ ماڭغان تراكتورغا ئولتۇرۇپ ناھىيە بازىرىغا قاراپ يولغا چىقتى. بىر يىلدىن بۇيان ئۇ ئاللىكىملەرنىڭ تۇمشۇقىنى بىگىزدەك ئۇشلاپ، قاش-قاپاقلىرىنى سوزۇپ مەسخىرىلىك كۆز قىسىشلىرىنى ئاز كۆردىمۇ؟ قايسىبىرلىرىنىڭ: "ئەجەب ئىش، 10 يىل ئوقۇغان ئادەمگە كۆتمەك قەلەمنىڭ بىر ئۇچىمۇ بولسا تەگمەپتىيا، شۇنىڭغا قارىغاندا ھالى چاغلىق بولسا كېرەك..." دەپ كوسۇرلىشىۋاتقانلىقىنى؛ يەنە كەچلەردىكى كوت-كوتچى خوتۇنلار يىغىلىشقان غەيۋەت سورۇنىدا بەزىلەرنىڭ يوق يەردىن پۇتاق چىقىرىپ: "چوقۇم بىرئىش چىقىرىپ قويغان گەپ، بولمىسا باشلانغۇچنىڭ ئەپەندىلىگىمۇ بولسا تەگكەن بولاتتى، توتىنچى سىنىپنى تولۇق پۈتتۈرمىگەن غازى ئەپەندىمۇ 50-40 بالىنى چۆگىلىتىپ يۈرمەمدۇ. ئويلاپ بېقىڭلارا، شۇنچە كۆپ ئوقۇغان ئادەمنىڭ بىزگە ئوخشاش كەتمەن سېپىنى تۇتۇپ يۈرگىنى نەدە بار؟..." دەۋاتقىنىنى ئاز ئاڭلىدىمۇ؟ بۇ مەسخىرىلىك قاراشلار، تەنىلىك تەگشىلەر ئۇنىڭ يۈرىكىگە نەشتەردەك سانچىلاتتى، ھەتتا چۈشىدىمۇ ئۇنىڭغا تۈزۈك ئارام بەرمەيتتى. بىچارە زىننەت بۇنداق روھىي ئازاب مۇھاسىرىسىدىن قۇتۇلۇش

ئۇچۇن قايسى ئامالار ئۇستىدە ئويلىنىپ كۆرمىدى؟ لېكىن ھەممىسى تاش يۈرەك شۆھرەت تەرىپىدىن بىر-بىرلەپ رەت قىلىندى. ئۇنىڭ يېزىغا سالجىدەك چاپلىشۋېلىشىدا زادى قانداق سەۋەب باردۇ؟ نېمىگە شۇنداق تارتىشىپ تۇرۇۋالىدىغاندۇ؟ تۇيۇقسىز ئىززەتنىڭ تەبەسسۇم يېغىپ تۇرغان قارامتۇل چىرايى ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىۋالدى. "ماڭ نېرى!" زىننەت ئىززەتنىڭ سىماسىنى كۆڭۈل ئىكرانىدىن قوغلىۋەتمەكچى بولغاندەك، قولىنى ئەلەم بىلەن شىلتىدى.

—نېمە بولدۇڭ، قىزىم؟—ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان ھاپىز ئاكا دۇمبىسىگە تەگكەن شاپىلاقتىن چۆچۈپ ئارقىسىغا قارىدى،— نېمە، چۈشەكىگەنمىدىڭ؟ شەھەرگە ساق-سالامەت بېرىۋالغىچە ئۇخلاپ قالماي چىڭ ئولتۇر جۇمۇ، بولمىسا تراكتور ئوڭغۇل-دوڭغۇللاردا سەكرىگەندە موللاق ئۆتىپ چۈشۈپ كېتىسەن!

زىننەت ۋىللىدە قىزىرىپ كەتتى. ھەتتا ھاپىز ئاكىنىڭ چىرايىغا تىكىلىپ قاراشقىمۇ، بىرەر ئېغىز ئۆزىرىخاھلىق ئېيتىشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي جىم ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ كۆڭلىدىكى مەخپىيەتلىكىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. راست ئەمەسمۇ، تېخى ياتلىق بولغان بىر قىز ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوق باشقىلاردىن كۈنلىگىلى تۇرسا، خەق نېمە دەپ قالىدۇ؟ بەلكىم ئىچى قارىلىق قىلىپ تېخىمۇ ئېچىتىپ بېرەر، ئۇنىڭ چېچاقشىشىنى، شۆھرەتنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىپ جىدەل چىقىرىشىنى تاماشا قىلغاچ، ئۇنىڭ نادانلىقى ۋە ئەخمەقلىقىدىن ئۇچىيى ئۇزۇلۇپ كەتكۈدەك كۈلەر!...زىننەت داۋامىنى ئويلاشقا

جۇرئەت قىلالماي كۆزىنى چىڭ يۇمۇۋالدى. شۇھامان ئىززەت ئاغزىنى پۈرۈشتۈرۈپ مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك بىرخىل كۆرۈنۈشتە يەنە ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا پەيدا بولۇۋالدى. بۇ قېتىم ئۇ ئۆزىنى خېلى ياسىۋالغاندەك تۇراتتى: يېڭىدىن تاراپ ئۆرۈلگەن قاپقارا چاچلىرى ئاستىدىكى چۆچۈرىدەك كىچىككىنە كەلگەن قۇلىقىغا ژالىلداپ تۇرغان ئالتۇن ھالقا سېلىۋالغان، غازىنىڭكىدەك ئۇزۇن، كۆرۈمسىز بوينىغا كۆزىنىڭ يېغىنى يېگۈدەك چىرايلىق كەھرىۋا مارجان ئېسىۋالغان، قوناق شېخىدەك ئىنچىكە، ئورۇق جۇغىغا ياراشمىغىنىغا قارىماي گۈللۈك نېپىز قارا گىرىپتىشىندىن ئۇزۇن كۆڭلەك كىيىۋالغان ئىدى. "ئۆزۈڭنى ھەر قانچە ياسىساڭمۇ، — دېدى زىننەت كۆڭلىدە كىنايە قىلىپ، — ئاشۇ چىرايىڭ بىلەن ماڭا يېتىشەلەيتتىڭمۇ؟ ئەينەكىكە قاراپ باققىنا، شۇنچە قېلىن ئۇپا سۈرتسەڭمۇ چىرايىڭنىڭ كۆسەيدەك قارىلىقى مانا مەن دەپ چىقىپ تۇرۇپتۇ. بۇرنۇڭنىڭ قالتىسلىقىچۇ تېخى! قىڭراقتەك تىك ۋە ئېگىز، كۆزلىرىڭ توغرىسىدا سۆزلىمەيلا قويايلى. ئۇ شۇنداق كىچىك ۋە نۇرسىزكى، كىشىگە ئىختىيارسىز قاراڭغۇ كېچىدە ئۆچۈپ قالاي دەۋاتقان جىن چىراغىنى ئەسلىتىدۇ. قاشلىرىڭ ئەگمە ۋە قاپقارا بولسىمۇ، قىسقا، شالاڭ كىرپىكلىرىڭ ئۇنىڭغا قىلچە ماسلاشمىغاچقا، يىگىتلەرنى جەلپ قىلىش ئىقتىدارىنى يوقىتىپ قويغان. پىشانەڭغۇ خېلى تۇزۇكتەك قىلىدۇ، لېكىن تولىمۇ كەڭ ۋە پارقىراق. ماڭلاي چاچلىرىڭ ئەيىبىنى يېپىپ تۇرمىغاندا ئىدى، ئۇ بەئەينى پاينەكباش بوۋاينىڭكىگە ئوخشاپ قالغان بولاتتى. شۇ ھالىڭغا مەن بىلەن ئۆستۇنلۇك تالاشماقچىمۇ؟ سەن

كىم؟ مەن كىم؟ ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت، خالتاڭغا بېقىپ ئۇن! سېنىڭ بالدۇررا‌ق ئۆزۈڭگە تۈشلۈق پاخشەكتىن بىرەرنى تېپىۋالغىنىڭ تۈزۈكمىكىن! شۆھرەتنى مەندىن تارتىۋېلىش ئوخلاپ چۈشۈڭ!...» زىننەت ئوز خىيالىدىن مەمنۇن بولغان ھالدا پىسكىڭدە كۈلۈپ قويدى: "بىچارىنىڭ تۈزۈككىنە پىگۈ-رىسىمۇ يوق-ھە! قايسىسى كۆكرىكى، قايسىسى بىلى، قايسى-سى ساغرىسى، بىرقاراشتىلا ئىلغا قىلىپ كېتىش تەس. قىزلار دېگەندە قىزلارغا خاس خۇسۇسىيەت بولۇش كېرەك-تە! بولمىسا قوي ھەيدەيدىغان تاياقتىن نېمە پەرقى؟ مەيدىسىمۇ رەندە سىلىنە-غان تاختىدەك تۈپتۈز..." ئۇ ئىختىيارسىز ئۆزىنىڭ كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆكسىنى ئاستا سىلاپ قويۇپ، خىيالىنى داۋاملاشتۇر-دى: "ئىززەتكە ئوخشاش قىزلارغىمۇ كۆز تاشلايدىغان ئەخمەق يىگىتلەر چىقامدىغاندۇ؟ چىقامدىكى دېسەڭ، ئۇنىڭ يىگىتلەرنى ئۆزىگە جەلپ قىلغۇدەك يېرىنىڭ تايىنى يوق، بۇنىڭ تېگىگە يېتەلمەي ئەقلىڭ ھەيران قېلىۋاتقان؛ چىقامدىكى دېسەڭ، ئۇ-نىڭدىن سەت قىزلارمۇ خېلى ئوڭلۇق يىگىتلەرگە ياتلىق بولۇپ كېتىۋاتقان! توۋا، ئاجايىپ ئىش، يىگىتلەر ئۆزىگە لايىق تال-لاشتا زادى نېمىنى ئۆلچەم قىلىدىغاندۇ؟ نېمىلەرنى كۆزلەيدە-غاندۇ؟ بىزنىڭ قەيسىرىمىزگە كۆڭلى چۈشۈپ قالىدىغاندۇ؟!... ھە، توغرا، چىراي! نى-نى شاھزادىلەرنىڭ نامراتلىق يېغىپ تۇرغان سەھرادا تۇيۇقسىز ئۇچرىتىپ قالغان گۈزەل قىزلارنىڭ ھۆسنى-جامالىغا ئاشىق بولۇپ قېلىپ، كەلگۈسىدە ئولتۇرىدە-غان پادىشاھلىق تەختىدىنمۇ ۋاز كېچىشكە رازى بولغانلىقى كىتابلاردا ئاز تەسۋىرلەنگەنمۇ؟..."

زىننەت ھەرقېتىم ئەينەككە قارىغاندا ئۆزىنىڭ گۈزەل ھۆسنى-جامالىغا مەسلىكى كېلىپ تاتلىق كۈلۈمسىرەيتتى، كۆ-لۈش بىلەن تەڭ توغاچتەك مەڭزىدە پەيدا بولغان چىرايلىق زىناقلىرىنىڭ تۈيۈقسىز غايىپ بولۇپ كېتىشىدىن قورققاندەك ئاۋايلاپ سىلاپ قويايتتى. بۇلاقتەك شەھلا كۆزلىرى ۋە ئۇنىڭ چۆرىسىدە مەجنۇن تالدەك سايە تاشلاپ تۇرغان تال-تال ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئارىسىغا غايەت زور سىھرى كۈچىنىڭ يوشۇرۇنغان-لىقىغا شەكسىز ئىشىنەتتى. ھەرقېتىم كەلگۈسىدە ئېرىشىدىغان بەختى توغرىسىدا شېرىن خىيال سۈرۈشتىن خالى بولالمايتتى. بەزىدە مەن-مەن دېگەن قاۋۇل يىگىتلەرنىڭ ئۆزىگە ئاشىق-بىقا-رار بولۇپ ئايىغى ئاستىدا قوللارچە باش ئۇرۇۋاتقانلىقىنى، ھەتتا ئۆزىنى تالىشىپ بىر-بىرىگە پىچاق سىلىشىپ كېتىۋاتقان-لىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەتتى-دە، جەڭدە غالىپ كەلگەن گېنېرالدەك مەغرۇرانە قىياپەتتە ئۆزىنى تۇتالماي قاقاقلاپ كۈلۈۋېتەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئۆزىنى قۇربان قىلىشقا تەييار تۇرغان ھەرقانداق باشقا يىگىتلەرگە كۆز قىرىنى سىلىشنى خالى-مايتتى. چۈنكى شۆھرەت ئۇنىڭ قەلبىدىن ئاللىبۇرۇنلا ئورۇن ئېلىپ بولغان ئىدى. بۇنىڭغا ئۇلارنىڭ كىچىكىدىن تارتىپ بىر مەھەللىدە ئۆسۈپ چوڭ بولۇپ، دىل رىشتىسىنىڭ بىر-بىرىگە مەھكەم باغلىنىپ قالغانلىقى بىرسەۋەب بولغان بولسا، مۇھىمى شۆھرەتتە ئوغۇللاردا بولۇشقا تېگىشلىك گۈزەللىكلەر تولۇق تېپىلغاندىن باشقا، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا يەنە قىزلار كۆپرەك ھەۋەس قىلىدىغان بىرخىل ئەرلىك غۇرۇرى، قەيسەر روھ جۇش ئۇرۇپ تۇراتتى. ئۇ بەزىلەرگە ئوخشاش رەڭگى-روھى جايىدىراق بولغان

قىزلارنى كۆرگەن هامان چىشىنىڭ ئېقىنى چىقىرىپ، ئاپتاپپە-
رەستەك ئىگىلىپ يۇرمەيتتى، كەلسە-كەلمەس چاقچاقلاشمايت-
تى، ئۆزىنى تۇتۇپ سالماق يۇرۇشنى بىلەتتى. زىننەت شۆھرەت-
نىڭ بۇ يېرىنى ئالاھىدە ياقتۇراتتى ۋە ئۇنى چىن يۈرىكىدىن
ياخشى كۆرەتتى. ئۇنىڭ ۋە ئۆزىنىڭ بەختى ئۇچۇن بارلىقىنى
ئاتاشقا تەييارئىدى. لېكىن شۆھرەت ئۇنىڭ قەلبىنى چۈشەنمىدى
ياكى چۈشىنىشنى خالىمىدى. يېقىندىن بۇيان ئۇلارنىڭ ئوتتۇ-
رىسىدا قانداق هاياتلىق يولىنى تاللاش ئۈستىدىكى تالاش-تار-
تىشتىن كېلىپ چىققان زىددىيەت بارغانسېرى چوڭقۇرلاپ كەت-
تى. بۇنداق كېتىۋەرسە قانداق بولغىنى؟ زىننەت بۇنىڭغا سۈ-
كۈت قىلىپ تۇرالمايدۇ، ھەرقانداق قىلىپمۇ بولسا ئۇنى ئۆز
ئىرادىسىگە بويسۇندۇرىدۇ. چۇنكى ئۇ گۈزەل، قىلىۋاتقىنىمۇ
توغرا. بۇنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىنىڭ كەلگۈسىدىكى بەخت-سائا-
دىتى ئۇچۇن. شۆھرەت بۇ نوقتىنى چۈشىنىشى كېرەك!...

—ھوي قىزىم! بۇگۈن ساڭا نېمە بولغاندۇ؟ تېخىچە تراك-
تورىدا هاڭۇېقىپ ئولتۇرغىنىڭ نېمىسى؟ شەھەرگە يېتىپ كەل-
دۇق، تېزراق چۈشە دەيمەن، تېزراق!

زىننەت تۇيۇقسىز چىققان بۇ ئاۋازدىن چۆچۈپ كەتتى.
ئاللىقاچان يەرگە چۈشۈپ بولغان هاپىز ئاكا ئۇستىبېشىغا قوند-
غان چاڭ-توزانلارنى قاقماچ ئۆزىگە قاراپ كايىۋاتاتتى. ئۇنىڭ
ئالاخۇرجۇنى بىلەن زىننەتنىڭ ئۆرۈك قاچىلانغان سېۋەتتى يول
بويىدىكى تېرەككە يۆلەگلىك تۇراتتى. تېخى خىيال قاينىمىدىن
چىقىپ ئۆزىنى توزۇككىنە تۇزەشتۇرىۋېلىشقا ئولگۈرەلمىگەن
زىننەت هودۇقۇپ كەتكەنلىكتىن دەماللىقا نېمە قىلىشنى بىلەل-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

مەي تۇرۇپلا قالدى.

—مانا بۇ يەرگە دەسسەپ چۈشكىن! —هاپىز ئاكا ئوك پۇتىنى ئالدىغا چىقىرىپ ئېگىپ، يوتىسىنى پەلەمپەي قىلىپ تۇتۇپ بەردى، —ئىزا تارتما، دەسسەڭەر، ھېچنېمە بولمايدۇ. ناۋادا يىقىلىپ چۈشۈپ بىرەر يېرىڭ زەخمىلىنىپ قالسا سادىق سېكرېتارغا جاۋاب بېرەلمەي قالىمەن، قىزىم!

زىننەت تراكتورنىڭ ئارقا تەرىپىدىن ھاپىز ئاكىنىڭ يوتىسىغا دەسسەپ چۈشۈۋالدى. پۇتى ئۇيۇشۇپ قالغاچقىمۇ ياكى بۇگۇن ئالاھىتەن كىيىۋالغان ئېگىز پاشنىلىق توفلىيىگە دەمالىلىققا ماسلىشىپ كېتەلمىگەچكىمۇ، ئەيتاۋۇر تاپىنى يەرگە تەگـتەگمەيلا مۇدۇرۇپ كەتتى. ھاپىز ئاكا چاققانلىق بىلەن يۇلۇڭالمىغان بولسا، راستىنلا ئادەملەر ئۇياقتىن بۇياققا ئۆتۈشۈپ تۇرغان كوچىغا يىقىلىپ چۈشكەن بولاتتى.

—نەرسىلىرىڭنى ئاپىرىشىپ بىرەيمۇ قىزىم، ياكى ئۆزۈڭ ئېلىپ بارالامسەن؟

زىننەت ھاپىز ئاكىغا رەھمەت ئېيتىپ، سېڭىتىنى كۆتۈرگەن پېتى ئۆزى يالغۇز يۈرۈپ كەتتى. مانا، تونۇش كوچا، ھۆپىگەرلەر بۇرۇنقىدەكلا شەھەرنى بېشىغا كىيىپ بەس-بەستە ۋارقىرىشىۋاتاتتى. سامسىپەزلەر ئورۇق ئۆچكىنىڭ گۆشىدە ئەتكەن سامسىلىرىنى: "ياغ يەپ كەت، ئوغۇل باللا، ئەركەك قوينىڭ!" دەپ توختىماي ماختىشاتتى. باققاللارمۇ ئارقىدا قېلىشنى خالىمىغاندەك شامالدا قېقىلىپ چۈشكەن، ئەمدىلا ئالا بولغان ئۆرۈكلەرنى قارىداپ كەتكەن ماتا لاتىلاردا ئېيتىپ پارقىراتقاچ: "كۆزۈڭ بولسا كۆرۈپ يە! جەننەتتىن چىققان سەر

خىل مېۋە! بۇنى يېگىنىڭ دەرماندا، يېمىگىنىڭ ئارماندا!" دەپ خېرىدار چاقىرىشاتتى. زىننەتنىڭ ھازىر ناھىيە بازىرىنىڭ ئا-ۋات كوچىلىرىنى تاماشا قىلىشقا، ئۆزىگە باشقىچە يېقىملىق تۇيۇلۇپ كېتىۋاتقان شاۋقۇن-سۆرەنگە قۇلاق سېلىشقا چولىسى يوق. ئۇنىڭ پۇتۇن ئەس-يادى ھېببىۇللا ئاكىنى تېپىپ ئىشىنى تېزراق پۈتتۈرۈۋېلىش بىلەن بەنت.

زىننەت كېتىۋېتىپ كۇنگە قارىدى، قوزا چۈش بولۇپ قالغان ئىدى. ھېببىۇللا ئاكا يەنە بىرە سائەتتىن كېيىن چۈش-لۈك تاماق يېگىلى ئۆيىگە كېلەتتى. شۇڭا ئۇ ئۇنىڭ بىلەن ئادەمنى قورۇندۇرۇپ قويىدىغان ئىشخانىدا سۆزلىشىشتىن ھېچكىم كۆز-قۇلاق بولمايدىغان ئۆيدە ئەركىن-ئازادە سۆزلە-شىشنى ئەۋزەل كۆردى-دە، ئىختىيارسىز قەدەمنى تېزلەتتى. ئۇنىڭ ھويلا-قورۇسى ناھىيە بازىرىنىڭ ئاۋات كوچىسىدىن نە-رىراقتىكى ئۆستەڭ بويىغا جايلاشقان بولۇپ، مەنزىرىسى گۈ-زەل، ھاۋالىق، كەڭ-كۇشادە ئىدى. پىشايۋانغا ياماشقان ئۆزۈم تېلىمۇ بولىدىغان، ساپاق-ساپاق مۇناقى ئۆزۈم غۇچچىدە ساڭگە-لاپ تۇراتتى. ئۆتكەن يىلى ھېببىۇللا ئاكا ئۆز قولى بىلەن بىرنەچچە ساپاق ئۆزۈپمۇ بەرگەن. ھويلا تېمىنى بويلىتىپ ئۆس-تۈرۈلگەن ئەتىر گۈللەر تېخىمۇ زوق-ھەۋىسىنى قوزغايتتى. ئۇ ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن كۇنلەردە ئادەمنى مەست قىلغۇدەك خۇش پۇراق دىماغقا گۈپۈلدەپ ئۇرۇلاتتى. ھازىرمۇ شۇ پىتى تۇرغانمىكىن-تاڭ؟ زىننەت قورۇنغان ھالدا ھويلا ئىشىكىنىڭ ئالتۇن رەڭ ھالقىسىنى بوشقىنا جارانجىلاتتى.

—كىم؟

زىننەت بوغۇق، بوم ئاۋازدىن تۇخان ئاچا ئىكەنلىكىنى تونۇدى ۋە ئالمان-تالمان ئۆزىنى تونۇشتۇردى:

—بۇ مەن، تۇخان ئاچا، —زىننەت!

ئارقىدىنلا شىپىرلىغان ئايال تاۋۇشى يېقىنلاشتى، تۆمۈر ئىلغۇچ شاراقشىدى. ھاڭيا ئېچىلغان ئىشىك ئالدىدا قورسىقى ھامىلدار ئايالالاردەك تومپىيىپ چىققان تۇخان ئاچا پەيدا بولدى. ئۇ ئۆپكىدەك ئاپئاق، سېمىز، بوغماق-بوغماق كەلگەن ئوك قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن يۇمۇلۇپ قالاي دېگەن كۆزىنى ئېيتىۋېتىپ، زىننەتنىڭ ئوستىبېشىغا سىنچىلاپ قارىدى.

—ۋاي خۇدايىمەي، قايسى زىننەتكىن دېسەم، سەنمىدىڭ قىزىم! —ئۇ قوللىرىنى كېرىگىنىچە زىننەت بىلەن قۇچاغلىشىپ، مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى، —خېلى چاغلار بولدى، يوقاپلا كەتتىڭلار، سىلەرنى تازا سېغىندىم جۇمۇ! ئۆتكەندە شۆھرەت كەپتىكەن، تاغىسى بىلەن ئاللىقانداق زاۋۇت قۇرۇش ئۈستىدە قىزغىن پاراڭلىشىپلا كەتتى، مەن بىلەن مۇڭدىشىشقا چۈلىسىمۇ تەگمىدى. ئەمدىغۇ ئىككىمىز قانغۇدەك مۇڭدىشۇالارمىز —ھە! بۇ نېمەك؟ ئۆرۈكمۇ؟ كايىمساڭمۇ بۇلا-تتى، لېكىن مەن ئۆرۈككە تولىمۇ ئامراق، ئالغاچ كەلگىنىڭمۇ بىر ھېسابتا ياخشى بولۇپتۇ، شەھەردە بۇنداق شېخىدا پىشقان ياخشى ئۆرۈك تېپىپ يېيىش تەس.

تۇخان ئاچا سېۋەتنى كۆتۈرۈپ ئۆدەكتەك ئېغىناقلىغان پېتى ئالدىدا يول باشلاپ كېتىۋېتىپ توختىماي سۆزلەيتتى، قارىغاندا ئۇ كەڭرى ئۆيدە يالغۇز، بىكار ئولتۇرۇۋېرىپ زېرىكىپ، بىرەر ھەمسۆھبەتنىڭ يېتىپ كېلىشىنى تۆت كۆز بىلەن

كۈتۈپ تۇرغاندەك قىلاتتى.

—تېخى تۇنۇگۈن تاڭ ئاتارغا يېقىن، —دېدى ئۇ ئۇزۇم بارىگى ئاستىدىكى سۇپىغا تاۋار كۆرپە سېلىۋېتىپ، — ئىككىڭلارنىڭ تويىنى ئويناپ چۈش كۆرۈپتىكەنمەن، بىر خۇشاللىق ئىش بارغۇ دەپ ئويلىغانتىم، راست دېگەندەك بۇگۈن سەن كەپسەن. خويما ئوبدان بولدى. شەلپەردەك قىزىرىپ كەتكىنىڭ نېمىسى، بالام؟ ئولتۇر دەيمەن، تۆرگە چىق!

تويىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ زىننەتنىڭ يۈرىكى ئىختىيارسىز شوخ كىيىكتەك تىپچەكلەپ، قىنىغا پاتماي قالدى، يۈزىمۇ لاپپىدە ئوت ئېلىپ كەتتى. ئۇ چاندۇرماسلىق ئۈچۈن چاچلىرىنى تۆزەشتۈرگەن بولۇپ، كۆرپە ئۈستىگە جايلىشىپ ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىن يەرگە قارىۋالدى.

—ھېبىبۇللا ئاكامىلارمۇ ئوبدان تۇرغاندۇ، تۈخان ئاچا؟— دېدى زىننەت ئۆزىنى سەل توختىتىۋالغاندىن كېيىن يەر ئاستىدىن قىيا بېقىپ، —مانا سىلەر بىلەن كۆرۈشمىگىلى بىر يىل بولۇپ قاپتۇ، شاققىدە كېلەيلى دېسەك، ئارىلىق بەك يىراق، ئامال قانچە؟

—ئوبدان تۇرۇشىنىغۇ ئوبدان تۇردى، شۇغىنىسى بەكلا ئالدىراش، —دېدى تۈخان ئاچا ئاپتۇۋنغا سۇ قۇيۇۋېتىپ، — ئىسلاھات دەمدۇ، ھۆددىگەرلىك دەمدۇ، ئىشقىلىپ، يېڭى گەپلىرى تولا، مەنمۇ تۇزۇك چۈشەنمەيمەن. ئو-ھوش، بۇلارنى قويۇپ ئۆزىمىزنىڭ پارىڭىنى قىلايلىچۇ، بايا نېمە دېگەنتىڭ؟ يول بەك يىراق دېدىڭما؟ ئۇنى بىردېمەيلا قوي. ھېبىبۇللا ئاكاڭ مېنى ئالغاندا سەھرادىن ئات ھارۋىدا ئېلىپ چىققانتى. بۇ يول

دېگەن ماڭسا-ماڭسا توگمىگەن، شۇنىڭغا قاراپ مېنى ئالداپ بارسا-كەلمەس يەرگە ئېلىپ كېتىۋاتقان ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ، بېشىمنى ئىچىمگە تىقىپ تازا يىغلىغانتىم!

زىننەت ئىختىيارسىز كۈلۈۋەتتى. توخان ئاچىمۇ ياشلىقىدىكى ئۇنتۇلماس چاغلارنى ئەسلەپ كەتتى بولغاي ئەتمالىم، ئۇنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان كۆن نۇرىنى كۆرمەي ئاقىرىپ كەتكەن چىرايىغا قىزىللىق يۈگۈردى. ئو چىلاپچا بىلەن ئاپتوۋدىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ زىننەتنىڭ قولىغا سۇ بەرمەكچى بولۇۋدى، زىننەت ئۆزى يۈيدىغانلىقىنى ئېيتىپ زادىلا ئۇنىمىدى.

— كىچىك بولغىنىڭ بىلەن يىراقتىن كەلگەن ئېزىز مېھمانسەن-دە، قىزىم! — دېدى توخان ئاچا ئۇنىڭ قولىغا زورلاپ سۇ بىرىۋېتىپ، — مەيلى چوڭ، مەيلى كىچىك بولسۇن، مېھماندىلا بولىدىكەن، ئۇنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىش بىزنىڭ ئادىتىمىز. سەنمۇ چوڭ بولۇپ قالدىڭ، بۇرۇنقى زامان بولىدىغان بولسا ئاللىقاچان بىر ئۆينى بېشىڭغا كىيەتتىڭ. ھېلىھەم بولسىمۇ ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزنى پىششىق ئۆگىنىپ قوي، ئۆي-ئوچاقلىق بولغاندا ئەسقاتمىدۇ. ۋاي-ۋۇي، نېمە چاڭ-توزان بۇ؟ بېشىڭغا توپا سورۇپ ئويىنىغانمىدىڭ؟! چېچىڭنىڭ رەڭگىنى پەرق ئەتكىلى بولمايدىغان بولۇپ كېتىپتۇغۇ! نېمىگە چۈشۈپ كەلگەنىڭ؟ تراكتورغا دېگىن! ئۇنىڭ قوپال مېڭىشىنى قوي! قايسىبىر يىلى مەنمۇ شۇنىڭغا چۈشۈپ قېلىپ، ئۆتكەمسىدە تاسقالغاندەك تاسقىلىۋىرىپ، سۆڭەكلىرىم گۆشىدىن ئاجراپ، پۈتۈن ئەزايىم چۈۋۈلۈپ كەتكىلى تاسلا قالغانتى! سەنمۇ شۇنداق بولغانسەن ھەقىچان؟ ھەي، سەھرا دېگەن يەنىلا سەھرا-دە! كوندا

لار: "سەھرایی قیامەت"دەپ بىكار ئېيتمىغان، جاپاسى جىق. مەنمۇ كىچىكىمدە ئاز جاپا چەكمىگەن، ھازىر شەھەرگە كۆنۈپ كەتتىم، سەھرادا بىرەر كۈن تۇرغۇمنۇ كەلمەيدۇ!...

زىننەت ئېغىر خورسىنىپ قويدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئالدىغا نان بىلەن چاي كەلتۈرگەندىن كېيىن تاماقتا تۆتۈش قىلغان تۇخان ئاچىغا يارەملىشىپ، تاغدىن-باغدىن سۆزلەشكەچ ھېببىۋۇللا ئا-كىنىڭ كېلىشىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈشكە باشلىدى.

لېكىن زىننەت بۇ ئۇمىدىنىڭمۇ سۇغا چىلىشىپ قالىدىغا-لىقىنى نەدىن بىلسۇن؟

ھېببىۋۇللا ئاكا راست دېگەندەك تۇخان ئاچىنىڭ ئېيتقىنى بويىچە جىزىنى قازانغا تاشلاش ئالدىدا قايتىپ كەلدى. مىنگەن ۋېلىسىپىتى ئۆچسىدىكى مايلىشىپ كەتكەن ئىش كىيىمىدەك كونا بولۇپ، ئېھتىيات قىلمىسا ھېلىلا چۆۋۈلۈپ كېتىدىغاندەك تۇراتتى. ئۇ شۇنداق ئورۇقلاپ كەتكەن ئىدىكى، ئىش كىيىمىنى سېلىپ تاشلىۋەتكەندىن كېيىن ئۆچسىدا قېپىقالغان ئاق خەسە كۆڭلىكىنىڭ ئىچىدىنمۇ قوۋۇرغا سۆڭەكلىرىنى قىنالماي سانا-غىلى بولىدىغاندەك قىلاتتى. تاقىر بېشىغا رەڭلىرى ئۆچۈشكە باشلىغان چىمەن دوپپا قوندۇرۇلغان، ئۆسكىلەڭ قاشلىرى ئول-تۇرۇشۇپ كەتكەن كۆزلىرىنى كۈن نۇرىنىڭ چېقىپ كېتىشى-دىن ساقلىماقچى بولۇۋاتقاندەك پەسكە ساڭگىلاپ چۈشكەن، يا-غاق سۆڭەكلىرى مىس رەڭگىنى ئەسلىتىدىغان مەڭزىلىرىنىڭ تىرىسىنى ھېلىلا تىشىپ چىقىدىغاندەك تومپىيىپ چىققان، بۇر-كۈتىنىڭ تۈمشۇقىدەك ئازراق ئالدىغا ئىگىشكەن بۇرنى شۇمشە-يىپ تۇرغان بۇرۇتى بىلەن قەدىناسلارچە دىدارلاشقان، يېرىمى

ئاقارغان كۆتمەك چاساقىلى ئۇچلۇق ئىگىكىنى چىڭگىلىكتەك قاپلىۋالغان ئىدى. ئۇنىڭ ئاۋاق ۋە ۋىجىكلىقى تۇخان ئاچا بىلەن روشەن سېلىشتۇرما ھاسىل قىلغان بولۇپ، بىرقاراشتىلا كىشىدە ئېرى خوتۇنىنىڭ يېرىمچىلىكمۇ كەلمەيدىكەن دېگەن تۇيغۇنى پەيدا قىلىپ قويياتتى.

ھېيىبۇللا ئاكا زىننەت بىلەن قىزغىن ھال-ئەھۋال سوراشقاندىن كېيىن، شوھرەتنىڭ بىللە كەلمىگەنلىكىدىن ئەپسۇسلاندى، ئارقىدىنلا قېيىشقاندەك ئۇنىڭ قانداقتۇ "ئۇلۇغۋار پىلان"لىرىنى بىرھازا ماختىدى.

— مەن سىلەردەك ئىرادىلىك ياشلارغا قايىلمەن، — دېدى ئۇ ئاخىرىدا ئوزگىپىدىن خۇلاسىسە چىقىرىپ، — تۇرمۇش يولى دېگەن شۇنداق ئەگرى-توقاي بولىدىكى، بەزىدە قاياقتا مېڭىشىڭنى بىلەلمەي تېڭىرقاپ قالىسەن، ھەتتا تۇيۇق يولغا كىرىپ قېلىشىڭمۇ مۇمكىن. لېكىن ئوڭۇشسىزلىقلارغا ئۇچرىغاندا، بولۇپمۇ ئارزۇ-ئارمانلىرى ئىشقا ئاشماي قالغاندا ئۆزىنى تاشلىۋەتمەي، ئالغا ئىلگىرىلىگەن، ئۆزىگە بولغان ئىشەنچىسىنى يوقىتىپ قويمىغان كىشىلەرلا كۆزلىگەن نىشانغا چوقۇم يېتەلەيدۇ. ئىككىڭلارغا قول قويىدىغان يېرىم شۇكى، سىلەر بەزىلەردەك: "ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمىدوق، ھەممە ئىش تۇگىدى" دەپ ئۈمىدسىزلىنىپ ئولتۇرماي، يېزىنىڭ ئىشلەپچىقىرىش قوراللىرى جەھەتتىكى قالاق قىياپىتىنى ئۆزگەرتىشكە بەل باغلاپسىلەر. مانا بۇ ھەممىدىن قىممەتلىك روھ، مۇشۇنداق روھلا بولسا ھەر قانداق قىيىنچىلىقنى يەڭگىلى بولىدۇ. سىلەر قۇرماقچى بولغان زاۋۇت ئوسكۇنىلىرىنى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلار بىلەن ئالاقىلە-

شىپ قويدۇم، يېقىندا ھەل قىلىپ بېرىدىغان بولدى. مەبلەغ جەھەتتە قىسىلىپ قالساڭلار مەنمۇ قاراپ تۇرماسمەن، بانكىدا قويغان ئازراق پۇلۇم بار. ھەي، يېشىم بىر يەرگە بېرىپ قالدى، بولمايدىغان بولسىزە، سىلەر بىلەن بىرلىكتە يەنە بىر-قېتىم ئۆز قولۇم بىلەن ئىگىلىك يارىتىش خۇشاللىقىدىن بەھرە-مەن بولغان بولاتتىم!...

ھېيىبۇللا ئاكا ھاياجانلانغان ھالدا توختىماي سۆزلەيتتى، ئارقىدىنلا ئۇ ئۆز زاۋۇتىدىكى تېخنىكا يېڭىلاش، ئورگان ئىخ-چاملاش، ھۆددىگە بېرىش، ئىسلاھات قاتارلىق بىرمۇنچە يېڭى-لىقلار ئۈستىدە توختالدى. قارىغاندا ئۇ زىننەتكە سۆزلەش پۇر-سىتى بېرىدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

ھېيىبۇللا ئاكىنىڭ سۆزلىرى زور ئىشەنچ بىلەن كەلگەن زىننەتكە كۈتۈلمىگەن زەربە بولدى. ئۇ "ھېيىبۇللا ئاكا بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىدىمنى ئاللىبۇرۇن بىلىۋېلىپ، بالدۇرراق ئاغزىمنى توڭاقلاپ قويۇش ئۈچۈن قەستەن شۇنداق گەپلەرنى قىلىۋاتقان ئوخشايدۇ" دېگەن ھېسسىياتقا كېلىپ، كۆڭلى سو-ۋۇپلا كەتتى. شۇنداقتىمۇ تاماقتىن كېيىن لۇنىنى چىڭ چىش-لەپ ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە ئالاھىدە كېلىشتىكى مۇددىئاسىنى ئېيتتى ۋە ئەھۋالنى تەپسىلى چۈشەندۈرۈدى.

ھېيىبۇللا ئاكا ئاغزىنى ئېچىپ ھاڭۋاققان پېتى تۇرۇپلا قالدى. ئۇ زىننەتنىڭ بىر يىل ئىشلەـئىشلىمەيلا ئۆزى تۈغۈلۈپ ئۆسكەن يېزىدىن بۇنچىلا بىزار بولۇپ كېتىدىغانلىقىنى ھەقىقە-تەن خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغان ئىدى. ئۇ ئاچچىقىنى زورـ-غا بېسىپ، گەپنىڭ پوسكاللىسىنى ئېيتىش قارارىغا كەلدى:

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

—راستىنى ئېيتسام، قىزىم،—دېدى ھېيىقۇللا ئاكا لەۋ-
مەن سۆيىدىن بىر ئوتلام ئىچكەندىن كېيىن بۇرۇتىنى ئېيتىۋە-
تىپ،— بۇنىڭغا يارىدىم بېرىشكە ئاجىزلىق قىلمەن. مەن
تارتىپ چىقىرىلىپ، ھوقۇق ئىسيانچىلارنىڭ قولىغا ئۆتۈپ كەت-
كەن كۈنلەردە ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ پەرزەنتلىرىدىن تارتىپ ئۇ-
رۇق-تۇغقانلىرىغىچە، بەك چاندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن ھەر-
بىي سەپتىن قايتقانلاردىن تارتىپ ئولتۇرۇشلاردىكى ئۇلپەتلەر-
گىچە ھەدەپ تىقىۋەرگەن ئىكەن، شۇنىڭ بىلەن شەكىللىنىپ
قالغان "ئالتە ئۆچكىگە يەتتە تېكە" دېگەندەك بىكارتەلەپلىك
ھالەتنى تېخىچە ئوڭشاپ بولالمايۋاتىمىز. ھازىرقى بار ئادەممىز
شتاتتا بەلگىلەنگەندىكىدىن بەش ھەسسە ئارتۇق. بۇلارنى قانداق
ئورۇنلاشتۇرۇشمۇ بىرگەپ. مۇشۇنداق ئەھۋالدا يېڭىدىن ئادەم
ئالالمايمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە زاۋۇت باشلىقلىقىغا تەينىلەنگەندىن
تارتىپ تا بۇگۈنكى كۈنگىچە ئارقا ئىشىكتىن مېڭىپ باقماپتە-
مەن، ئەمدى بىر ئۆمۈر ماڭمايلا ئۆتۈپ كېتەي. بۇنى توغرا
چۈشىنىدىغانلىقىڭغا ئىشىنىمەن!...

ئۇچىنچى باب

سىرلىق تۇرمۇش

زىننەت ھەيىبۇللا ئاكا بىلەن تۇخان ئاچىنىڭ «بىر-ئىككى كۈن تۇرۇپ كەت» دەپ چىڭ تۇتۇۋالغىنىغا ئۇنمايى، سوغۇقلا خوشلىشىپ يېنىپ چىقتى. ئۇ ئۆزىنىڭ نەگە بېرىپ، نەدە تۇرۇشىنى بىلمەيتتى. بۈگۈن كەچقۇرۇن يولغا چىقىدىغان ھېلىقى تراكتورغا ئولتۇرۇپ قايتىپ كەتسۇنمۇ؟ بۇ، بىر ئۆمۈر كەتمەن بىلەن ئورغاقنىڭ قۇلى بولۇشقا رازى بولۇشتىن دېرەك بېرىدۇ، زىننەتنىڭ بۇنىڭغا رايى يوق. گەرچە ئۇ ئۆزىنىڭ ناھىيە بازىرىغا كېلىشتىكى مەقسىدىنى ھېچكىمگە تىنمىغان بولسىمۇ، لېكىن كىشىلەرنىڭ ئادەتتىكى پاراڭلىرىمۇ ئۇنىڭغا "قاراڭلارا، ئۆزىنى چاغلىماي شىلتىڭ ئاتقان خېنىمنىڭ ھېچ يەرگە يارىماي سالپىيىپ قايتىپ كەلگىنىنى!" دەۋاتقانەك تۇيۇلۇپ كېتىشى ئەقىلدىن يىراق ئەمەس. زىننەت بۇنداق روھىي ئازابقا چىداپ تۇرالمايدۇ، ئەلۋەتتە. ئەجەبا، بۇنىڭدىن باشقىچە بىرەر يول تېپىلماسمۇ؟ ئۇ تۇساتتىن تولۇق ئوتتۇرىدا ئۆزى بىلەن خېلى ياخشى ئۆتۈپ كەلگەن شەھەرلىك ساۋاقدىشى رىسالەتنى ئېسىگە ئالدى. ئۇمۇ ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەي قالغان ئىدى، ھازىر نېمە ئىشلارنى قىلىۋاتىدىكىن-تاڭ؟ توغرا، شۇنىڭ بىلەن كۆ-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

رۇشۇپ بىرئامال قىلىپ بېقىش كېرەك!

خىيال بىلەن بەنت بولۇپ كەتكەن زىننەت دوقمۇشتىكى يېڭى سېلىنغان ماگىزىندىن ئالدىراش چىقىپ كەلگەن بىر ئەرگە ئۇسسۇپ تاشلىغىلى تاس قالدى، ئۇ ھودۇقۇپ كەتكەنلىكتىن نېمە دېيىشنى بىلەلمەي شەلپەردەك قىزىرىپ تۇرغاندا، ھېلىقى كىشى ئۇنى خىجىللىقتىن قۇتۇلدۇردى:

— كەچۇرۇڭ، سىڭلىم! ئەدەپسىزلىك قىلىپ قويدۇم!

— يوقسۇ، مەن— ... ئۇ تىرىنقىنى تاتلىغان بولۇپ، يەر تېگىدىن ئۇنىڭغا لاپپىدە بىرقارىۋالدى. 45 ياشلارچامىسىدىكى بۇ كىشى خېلىلا سالاپەتلىك بولۇپ، ساقال-بۇرۇتلىرى پاكىز ئېلىنغان، قويۇق چاچلىرى ئارقىسىغا قارىتىپ تارالغان، ئۇستىگە غۇۋا يوللۇق كاستۇم-بۇرۇلكا كىيىگەن، قاتۇرما ياقىلىق ئاپئاق كۆڭلەكنىگە ماسلاشتۇرۇپ قارا رەڭلىك گالىستۇك تاقىغان ئىدى. پۈتىدا ئۇشلۇق خروم بەتىنكە پارقىراپ تۇراتتى.

— كۆڭلەكنىزگە ئالمىسىڭىز، — دېدى يەنە ھېلىقى كىشى ئەدەپ بىلەن، — قەسەم قىلىمەنكى، قەستەن ئەمەس، ئالدىراش بىر ئىشىم چىقىپ قېلىپ ...

— ھېچ ۋەقەسى يوق، — زىننەت ئونىڭ قاپقارا قاشلىرى ئاستىدىكى يوغان كۆزلىرىدىن ئاللىقانداق غەلىتە بىر نۇرنىڭ چاقناپ كەتكەنلىكىنى سېزىپ تەمتىرەپ قالدى ۋە ئالدىراپ-تىنەپ ئۇنى يانداپ ئۆتۈپ كەتتى. «مىڭ قىلسا، — دەپ ئويلىدى ئۇ، تاڭ نۇرى تۇرلۇك مالىلار ماگىزىنى، دېگەن ۋىۋىسكا ئېسىلغان دوقمۇشتىكى ھېلىقى يېڭى ماگىزىنغا كىرىپ كېتىۋېتىپ، — شەھەر دېگەن بەربىر شەھەر-دە! قارىمامسەن، ئادەملىرى نېمىدېگەن

گەن ئەدەپ-ئەخلاقلىق! مۇھىمى تەربىيە كۆرگەن. بولمسا سە-
ۋەنلىك مەندىن ئۆتكەن تۇرسا يەنە مەندىن ئەپۇ سوراپ يۈرەمتى؟
سەھرالىقلار پۇتۇكغا ناھاللىق ئۆتۈكى بىلەن دەسسەپ سالسىمۇ
مۆرىمەي كالىدەك بېشىنى ئىچىگە تىقىپ كېتىۋېرىدۇ. ھەي،
شۇ سەھرادىن قاچانمۇ قۇتۇلارمەن-ھە!...". ئۇ بېشىنى كۆتۈ-
رۈپ ماگىزىنغا سەپسالدى. چوڭراق بىرئېغىز ئۆيدەك كېلىدە-
غان بۇ ماگىزىن خېلى چىرايلىق بىزەلگەن بولۇپ، ئەپچىل
قىيىلغان رەڭدار قەغەز قىيىقچىلار ئۇ بۇلۇڭدىن بۇ بۇلۇڭغا
قايچىسىمان ئېسىلغان، خېلى چوڭ ماگىزىنلاردىمۇ كۆرگىلى
بولمايدىغان ھەرخىل ئېسىل گۈباردىئون، سارجا-سوكنولار،
دوخاۋا-گىرىپتىشىنلار، ئېگىز پاشىنىلىق كۆركەم توفلىيلار جا-
زىلارغا قاتار-قاتار تىزىۋېتىلگەن؛ تۇرلۇك يېڭى پوسۇنلاردىكى
كاستۇم-بورولكىلار، كوپتا-يۇپكىلار، گۈللىرى ۋە رەڭگى ئا-
دەمنىڭ كۆزىنىڭ يېغىنى يېگۈدەك چىرايلىق ئايالچە ئۈزۈن
كۆڭلەكلەر سىغداپ ئېسىۋېتىلگەن ئىدى. بىر بۇلۇڭدا يەنە
پەرداز بۇيۇملىرى، ئەتىرسۇيۇن، چاچ مايلىرى، بۇلارنىڭ يە-
نىدا تۇرلۇك كونسېرۋالار، سۇت پاراشوكلىرى كۆزگە تاشلە-
نىپ تۇراتتى. ماگىزىن ئىچى تىقما-تىقماق بولۇپ، خېرىدارلار
گويا بىر-بىرىدىن قىزغىنىۋاتقاندەك بەس-بەستە مال تاللىشاتتى
ۋە قىزغىنلىق بىلەن سېتىۋالماقتا ئىدى. ئۇنىڭ كۆزى ئەڭ
باس-باس يەردە مال سېتىۋاتقان ئۇچىنچى پېرىكازچىك قىزغا
توغرىلانغاندا خۇشاللىقىدىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ئىختىيارسىز
ۋارقىراپ تاشلىدى:

— رىسالەت!

قاش-كۆزلىرىگە قېنىق گىرىم قىلىپ، قوچاقتەك چىرايلىق ياسىنىۋالغان رىسالەت ئالدىنى توسۇپ تۇرغان قاتمۇقات گەۋدىلەر ئۇستىدىن بويۇنداپ قارىدى ۋە ئالدىراپ-تىنەپ پۇكەيىنىك ئىشىكىنى ئېچىپ، خېرىدارلارنى ئۇيان-بۇيانغا ئىتتىرىپ سىرتقا ئېتىلدى:

—زىننەت! جېنىم ئاداش! قاچان كېلىپ قالدىڭ؟

ئىككى ساۋاقداش خېرىدارلارنىڭ ھاڭ-تاڭ بولۇپ قاراپ تۇرۇشقىنىغىمۇ پەرۋا قىلماي قىزغىن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتى ۋە خۇشاللىقىنى ئىچىگە سىغدۇرالمىغان ھالدا كىچىك بالىلاردەك تاقلاپ كېتىشتى.

—چۈشكە يېقىن كېلىۋىدىم، —دېدى زىننەت رىسالەتنىڭ بوينىدىكى چاقناپ تۇرغان مارجاندىن كۆزىنى ئۈزمەي قاراۋېتىپ، —سەن بىلەن كۆرۈشمەي كەتكىم كەلمىدى، ئۆيۈڭگە ئىزدەپ باراي دەپ تۇراتتىم، ئويلىمىغان يەردە ئۇچرىشىپ قالدۇق، بەكمۇ ئوبدان بولدى، ئەھۋالدىن قارىغاندا خىزمەتكە ئورۇنلىشىۋاپسەن—دە!

—ئىشقىلىپ ئۆزۈمنىڭ نېنىنى ئۆزۈم تېپىپ يېيەلەيدىغان بولدۇم، —دېدى رىسالەت قاش-كۆزلىرىنى ئوينىتىپ ماختانغان ھالدا، —ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ كەلگەنلەرمۇ ناھايەت 80-70 سوم ئالىدىكەن. مەن ئاز ئەمەس، كۆپ ئەمەس، توپتوغرا 100 سوم ئالىمەن، كۈنۈم ئوبدان. ئۆزۈڭچۇ، ئاداش، نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈردۈڭ؟

زىننەتنى تۇيۇقسىز يىغا تۇتتى، ئۆزىنى زورىغا چىڭ تۇتۇۋالمىغاندا ئىدى، ئاللىقاچان ھۆركىرەپ يىغلىۋەتكەنمۇ بولاتتى.

ئۇ ياش ئەگمپ قالغان كۆزلىرىنى ئۆزىگە مىقتەك قادىلىپ تۇرغان رىسالەتتىن قاچۇرۇپ، ئاران ئاڭلىغىدەك بوش ئاۋاز بىلەن دېدى:

—بۇلارنى كىيىن دەپ بېرەي، جېنىم ئاداش! قاچان ئىشىتىن چۈشسەن؟

—ئىشتىن چۈشۈشكە تېخى ئەتىگەن، —دېدى رىسالەت ئەستايىدىللىق بىلەن چۈشەندۈرۈپ، —ئادەتتىكى چاغلاردا ماگىزىننى سائەت ئون بىرلەرگىچە ئاچمىمىز. بۈگۈن سەن كېلىپ قالدىڭ ئەمەسمۇ، ھازىر چۈشسەممۇ بولۇۋېرىدۇ، ئەركىنلىك ئۆزۈمدە. سەل توختاپتۇر، ئۇلارغا بەزىبىر ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇۋېتەي، خاپا بولمىغىن-ھە!

زىننەتكە رىسالەتنىڭ گەپ-سۆزلىرى ۋە قىلىقلىرى ئەتەي ئۆزىنى كۆرسىتىۋاتقاندەك بولۇپ تۇيۇلدى، شۇنداقتىمۇ ئۇ كۆڭلىدىكىنى چاندۇرماسلىققا تىرىشىپ، چىرايىنى كۈلكىگە زورلاپ رازىلىقىنى بىلدۈردى. رىسالەت ئۆزى بىلەن تەڭ دېمەتلىك كەلگۈدەك ئۇچ قىزنى بىرىەرگە يىغىپ، قولىنى شىلتىپ ئۇنى-بۇنى كۆرسىتىپ بىرنېمىلەرنى دېدى. ئۇ ئۇچەيلەننىڭ بېشىنى لىڭشىتقانلىقىنى كۆرگەندىن كىيىن مەمنۇنىيەتلىك بىلەن كۈلۈمسىرەپ ئارقىغا ياندى. زىننەت مانا شۇ ئەسنادا ھېلىقى قىزلار ئىچىدىن ئېگىز بويلۇق، كۆرۈمسىزرەك كەلگەن بىرسىنىڭ قاش-قاپاقلىرىنى سوزۇپ، ئاغزىنى ئۇشلاپ، ئۇنىڭغا مەنسىتمەسلىك نەزەرى بىلەن قاراۋاتقانلىقىنى؛ دوغلاق يۈزىنى سەپكۈل قاپلىغان، خام سېمىز بىرسىنىڭ كۈلۈپ تاشلىماسلىق ئۈچۈن ئاغرىنى چىڭ ئېتىۋالغانلىقىنى؛ پاكار، ۋەز-

جىك، تاتىراڭغۇ چىراي كەلگەن بىرسىنىڭ تەپ تارتماي ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يەرگە تۈكۈرۈپ قويۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى. "كۆرەلمەسلىك ھەممىلا يەردە بار كەن-دە!.. -دېدى ئۇ ئىچىدە ئەلەم بىلەن، — ئەھۋالدىن قارىغاندا رىسالەت بۇ ماگىزىنىنىڭ مەسئۇلى بولغاندەك قىلىدۇ، باشقىلارنىڭ بۇنىڭغا كۆزى قىزارغان، ئىچى تارلىقى كەلگەن گەپ! يامانلاردىن خۇدا ئۆزى ساقلىمىسا ئىنسانلارنىڭ ئۆزى ساقلىنىشى تەس ئوخشايدۇ جۇمۇ!..."

— يۇر، ئاداش، كەتتۇق! — رىسالەت ئۇنى قولتۇقلىغان پېتى ناھىيە بازىرىنىڭ ئاساسلىق ئاۋات كوچىسىنى كېسىپ ئۆتۈپ، شەرقىي دەرۋازا تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى. زىننەتكە ئۇنىڭ ئارقىسىغا پولتىيىپ چىققان ساغرىسى، ۋالىلداپ تۇرغان زەر ھەللىك كۆڭلىكىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ قوش تاغ چوققىسىدەك چوقچىيىپ تۇرغان كۆكرىكى بىرىيلدىن بۇيان تولىمۇ يوغىناپ كەتكەندەك بولۇپ تۇيۇلدى. بوغداي ئۆڭلۈك چىرايىمۇ ئۆزگىرىپلا كەتكەن بولۇپ، ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىدىكى سادداىلىق، خىيالپەرەسلىك ۋە تارتىنچاقلىقتىن قىلچە ئەسەرمۇ قالمىغان ئىدى. ئۇنىڭ ھازىرقى تۇرقى كىشىگە پىشىپ يېتىلىپ بىر-ئىككى بالىغا ئانا بولغان ئاياللارنى ئەسلىتەتتى.

— مېنى نەگە باشلاپ كېتىۋاتسەن، ئاداش؟ — دېدى زىننەت ھەيران بولۇپ، — ئۇيۇڭ بۇياقتا ئەمەس ئىدىغۇ، كۆچتۇڭلارمۇ-يا؟

— ھە، ھېلىقى ئۆيىنى دەمسەن؟ — دېدى رىسالەت كوچىدا ھېچ كىشى يوقتىكىدەك قاقاقلاپ كۈلۈپ، — تېخىچە ئېسىڭدىن

چىقماپتۇ-دە! ئۇ توخۇ كاتىكى ئاتا-ئانامغا قالدى، ئۆزۈم ئىككى ئېغىزلىق يېڭى ئۆيگە كۆچۈۋالدىم. ھېلى كۆرسەن، خېلى ياخشى ئەمەس.

—بىردەمدىلا توي قىلىۋالغان ئوخشىمامسەن؟

—ۋاي ئەخمەق ئاداشمەي! توي قىلىپ نېمە قىلىسەن؟— دېدى رىسالەت ئالقانچىلىك كېلىدىغان كىچىككىنە سومكىسىدىن ئاچقۇچنى چىقىرىۋېتىپ،—مانا ئۆيگە كەلدۇق. توي قىلدىڭمۇ، ئۆزۈڭنى تۇگەشتىم دەپ ھېسابلاۋەرگىن. بىلەسەڭ، ئاداش، ئۇ دېگەن كۆزگە كۆرۈنمەس ئارغامچا، پۇت-قولۇڭنى چۈشەپ قويىدۇ، ھېچ ياققا قىمىر قىلالمايسەن، ئەركىنلىكىڭدىن پۈتۈنلەي مەھرۇم قالىسەن. مەن-زە، قاراپ تۇرۇپ ئوتقا ئۆزۈمنى تاشلامتىم؟ ۋاي ساڭا نېمە بولدى؟ ھاڭۋېقىپ تۇرسەنغۇ؟ مۇنۇ سافاغا ئولتۇرىۋەر، ھېچنېمە بولمايدۇ. بەك لۆم-لۆمكەن دەمسەن؟ نەدىكىنى! بۇنى قاتتىق كۆرۈپ، ئىتتالەيىدىن ئىمپورت قىلىنغان يېڭى نوسخىدىكى ئالىي دەرىجىلىك سافاغا ئالماشتۇرۇۋالايمىكىن دەۋاتىمەن!

رىسالەت ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي سۆزلىگەچ بۇلۇڭغا توختىتىپ قويۇلغان پاختەك تۇكى رەڭگىدىكى قوش ئىشىكلىك توڭلاتقۇنى ئېچىپ، ئىچىدىن ئىككى بوتۇلكا گازسۇ چىقاردى.

—ئىچە، دوستۇم، قانغىدەك ئىچ، يەتمىسە يەنە بار. راستىنى ئېيتسام، زىننەت، نېمە ئۈچۈن بالدۇرراق جەمئىيەتكە چىقىۋالمىغان بولغىيدىم دەپ پۇشايمان قىلىدىغان بولۇپ قالدىم. ئىشىنىڭ ئېپىنى بالدۇرراق ئۇققان بولسام تولۇقسىز ئوتتۇرىدىن كېيىنلا كتابنى چۆرۈپ تاشلايدىكەنمەن. ھەي ئىسىت،

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بىكار كەتكەن شۇ ئوچ يىللىق ئۆمرۈمگە ئېچىنىمەن. ئوقۇدۇق، نېمىگە ئېرىشتۇق؟ بىز بىلەن كىمنىڭ كارى بولدى؟ يەنىلا ھەركىم ئۆزىگە تايىنىپ ياشايدىغان گەپكەن. مانا قارىغىنا، بىرىلغا يېتە-يەتمەيلا قانات-قۇيرۇقۇمنى خېلىلا ئوخشۇالدىم. توققۇز ئوم تەل دېيىلمىسەممۇ، ھەر ھالدا دوست-دوشمەن ئالدىدا چېنىپ قالمىغۇدەك بولدى. ماڭا ئۇنداق ھەيران بولۇپ قاراۋېرمىگىنە! ھازىر دېگەن قايسى دەۋر؟ دەۋرگە يارىشا ياشاشنى بىلىۋالمىسا بولمايدىكەن، جان دوستۇم! ھازىرچۇ، مۇھەببەت باغلاش، ئائىلە قۇرۇش، پەرزەنت كۆرۈش دېگەنلەر ۋاقتى ئۆتۈپ كەتكەن كونا رامكا بولۇپ قاپتۇ دېگىنە. بۈگۈنكى كۈننىڭ ياشلىرى ئەنەشۇ ئەنئەنىۋى قالاق ئۆرپ-ئادەتكە دادىل جەڭ ئېلان قىلىۋېتىپتۇ. مېنىڭغۇ ئالدىراپ-تىنەپلا بۇ ئىقتىمقا قوشۇلۇپ كەتكىم يوق ئىدى. ئامال قانچە؟ ئۆيگە كىرسەڭ ئاتا-ئانا ئىنىڭ تاپا-تەنىسى. ھەدىسىلا: "مەن سېنى باشقىلارنىڭ بالىلىرىدىن بىرنانىنى كەم بېرىپ باققانمۇ؟ باشقىلار ئۆتەلىگەن ئالىي مەكتەپ-كە سەن نېمىشقا ئۆتەلمەيسەن؟ قورسۇقۇڭنى قاچانغىچە باقىمەن! ..." دەۋاتقان، تالاغا چىقساڭ ئىشسىزلىق! شۇنداق قىلىپ مەنمۇ يېڭى تۇرمۇش يولىنى تېپىۋېلىشقا مەجبۇر بول-دۇم، شۇ ۋەجىدىن ئۆيدىنمۇ قوغلاپ چىقىرىلدىم. لېكىن بۇ-نىڭغا ھېچقانداق پۇشايمىنىم يوق، ھەقىقى بەختىنىڭ نېمە ئى-كەنلىكىنى بىلىۋالغىنىمغا خۇشالمەن!

زىننەت ئوز قولىغا ئىشەنمەي قالدى. ئادەم بىر يىلدا شۇنچىلىكمۇ ئۆزگىرىپ كېتەرمۇ؟ ھازىرقى رىسالەتنىڭ ۋۇجۇ-دىدىن بۇرۇنقى رىسالەتنىڭ قىلچىلىك ئىزناسى تېپىلسا كاشكى!

توۋا! توۋا!

زىننەت بۇ سىرنى يەشمەكچى بولۇۋاتقاندەك مېھمانخانا قەلىنغان تاشقارقى ئۆيگە بىرقۇر كۆز يۇگۈرتۈپ چىقتى. سافانىڭ ئۈدۈلىدىكى غاز بويۇنلۇق شىشىلەر ۋە چىنە-قاچىلار تىزىۋېتىلگەن پاكار هاراق ئىشكابى ئۈستىدە قوبۇل قىلغۇچ سىمى چىقىرىپ قويۇلغان 18 دىيوملۇق رەڭلىك تېلېۋىزور تۇراتتى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىكى تامغا ئىتنىڭ تىلىدەك تار، ئۇزۇنچاق بىرگىلەم ئېسىلغان ئىدى. دېرىزىنىڭ ئىككى تەرەپكە قىيا قايرىپ قويۇلغان زەرھەللىك پەردىسى ئوتتۇرىسىدىن هاۋا رەڭلىك ئارقا تورپەردىنى ئېنىق كۆرگىلى بولاتتى. ئۆي ئازادە، كەڭتاشا ۋە رەتلىك سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بولۇپ، كىشىگە هەقىقەتەن راهەت بېغىشلايتتى.

—ئىچكەركى ئۆينى كۆرۈپ باقامسەن؟—دېدى رىسالەت ئۇنىڭ مېھمانخانىغا قەدىر-قىممىتىپ قاراپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ،—ساڭا يارىدىغۇ دەيمەن! ئامال قىلساڭچۇ، سەن دېگەن بۇنىڭدىنمۇ ئېسىل ئۆيلەرگە ئېرىشەلەيسەن!

ئۇ ئىچكەركى ئۆينىڭ ئىشىكىگە تارتىلغان ئالما ئۇرۇقى رەڭگىدىكى دۇخاۋا مىلەڭزىنى قايرىپ، زىننەتنى ئاۋۋال كىرگۈزدى. ئۆيگە كىرگەن هامان ئىشىكنىڭ ئۈدۈلىدىكى تامغا تارتىلغان ئىران نۇسخىسىدىكى چوڭ گىلەم كىشىنىڭ دىققىتىنى قوزغايتتى. ئۇنىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى قوش كىشىلىك لۆم-لۆم كارىۋات ئۈستىگە ئوتقاش رەڭگىدىكى ساپ يۈڭ ئەدىيال يېپىلغان ئىدى. بۇ ئۆينىڭ دېرىزىسىگىمۇ تاشقارقى ئۆينىڭ دېرىزىسىگە ئوخشاشلا قوش پەردە تارتىلغان بولۇپ، دېرىزە تەكچىسىدە هۆپ-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

پىدە ئېچىلىپ كەتكەن ئىككى تاشتەك ئەتىرگۈل جۈلالىنىپ تۇراتتى.

—يېتىپ باقە، نېمىدېگەن راھەت!—رىسالەت چىرايلىق بىزەلگەن ئۆيگە ھەۋەس بىلەن قاراۋاتقان زىننەتنى كۆچەپ بىر ئىتتىرىۋىدى، ئۇ ئالدىدىكى لۆم-لۆم كارىۋات ئۈستىگە دۈم چۈشۈپ چۆكۈپلا كەتتى. ئارقىدىن رىسالەتمۇ ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى. ئىككى دوست بىر-بىرى بىلەن قىچىغلىشىپ، پوم-داقلىشىپ بىرھازا كۈلۈشتى.

—بايا تىن نېمىلەرنى دەپ كەتكەنلىكىڭنى بىلەمسەن، رىسالەت!—دېدى زىننەت چاچلىرىنى تۈزەشتۈرگەچ ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ، —ئۇ گەپلىرىڭ نېمىدېگەن بىمەنە ۋە غەلىتە-ھە! ئەگەر سېنى چۈشەنمىگەن بولسامچۇ، چوقۇم ئالجىغان بىرسى سۆزلەۋاتقان بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ قالغان بولاتتىم!

—مېنى بۇرۇن چۈشەنگەن بولساڭ ھازىر چۈشەنمەيسەن، زىننەت!—رىسالەت بېشىنى مەيۈسلۈك بىلەن چايقىدى، شۇ تاپتا ئۇنىڭ چىرايىدىكى خۇشاللىق ئورنىنى توساتتىن بىرخىل ھەسرەت، ئۈمىدسىزلىك ئىگەللىگەن ئىدى، —نۇرغۇن كىشىلەر چۈشەنمەيدۇ، ھەتتا ئاتا-ئانامۇ چۈشەنمىدى. بىزگە خۇددى غەلىتە مەخلۇققا قارىغاندەك ئەجەبلىنىش، كەمسىتىش نەزىرى بىلەن قارىشىدۇ. بىز ئانىمىزنىڭ قورسىقىدىن چۈشۈپلا مۇشۇنداق تۇرمۇش يولىنى تاللىۋالمىز دېيىشكەنمىدۇق؟ ئۇلار نېمە ئۈچۈن رەھىمسىز رېئاللىقنىڭ بىزنى مۇشۇنداق يولغا مېڭىشقا مەجبۇر قىلغانلىقىنى چۈشەنمەيدۇ؟ نېمە ئۈچۈن ھەممە گۇناھنى بىزگىلا ئارتىپ قويىدۇ؟ بۇ ئادالەتسىزلىك! جەمئىيەت، تۇر-

مۇش دەرۋازىسىغا قەدەم قويغىچە بولغان ئارىلىقتا قايسىمىز نېمە شېرىن خىياللارنى سۈرمىگەن؟! قانداق ئارزۇ-ئارمانلارنى كۆڭلىمىزگە پۈكمىگەن؟! لېكىن كېيىنچە بۇلارنىڭ ھەممىسى-نىڭ تاڭ ئېتىش ئالدىدا كۆرگەن شېرىن چۈشتەك كۆزنى ئاچ-قان ھامان بەربات بولىدىغانلىقىنى كىممۇ يادىغا كەلتۈرۈپ باق-قان؟! بۇرۇن مەنمۇ:"تۇرمۇش ئادەمنى نېمە كويلارغا سالمايدۇ دەيسەن؟" دېگەنگە ئوخشاش گەپلەرنى ئاڭلىغىنىمدا ئاغزىمنى پۈرۈشتۈرۈپ كۈلۈپ قويياتتىم. مانا ئەمدى ئۆز بېشىمدىن بىۋاسىتە ئۆتكۈزگەن كەچۈرمىشلىرىم ئارقىلىق خىيال بىلەن رېئاللىق ئوتتۇرىسىدا ھەقىقەتەن ھالقىپ ئۆتكىلى بولمايدىغان چوڭقۇر بىرھاڭ بارلىقىنى چۈشەندىم. ئەمەلىي تۇرمۇش تەجرىبىسى يوق، خىيالپەرەست، سەبىي كەلگەن نۇرغۇن قىزلارنىڭ مۇشۇ ھاڭغا چۈشۈپ كېتىپ ھالاك بولىدىغانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەسكەن، ئاداش! مېنى ھازىر چۈشەنمىسەڭ، كېيىنچە چۈشىنىپ قالىسەن، ئاخىرى بىركۈنى چۈشىنىسەن!...

سول جەينىكىنى كارىۋاتقا تىرەپ، يۈزىنى ئالقىنىغا ئېلىپ سىڭايان ياتقان پېتى سۆزلەۋاتقان رىسالەت توساتتىن بېشىنى ئىچىگە تىقىپ ئۈكسۈپ-ئۈكسۈپ يىغلىۋەتتى. زىننەت نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي بىردەم مەڭدەپ قالدى-يۇ، لېكىن شۇھامان ئىسىنى يىغىپ، ئاستا ئۇنىڭ بېشىنى كۆتۈرۈپ يوتىسىغا قويدى ۋە قول ياغلىقىنى چىقىرىپ كۆز يېشىنى سۈرتتى. رىسالەتنىڭ تېخى بىر يىلدىن ئىلگىرى جەرىنىنىڭكىدەك شوخلۇق بىلەن ئويناپ تۇرىدىغان چىرايلىق قارا كۆزلىرى ئەتراپىغا ئىنچىكە قورقۇلار چۈشكەن بولۇپ، قېنىق بېرىلگەن پەرداز بۇيۇملىرىنىڭ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

مۇ ئۆمۈچۈكنىڭ توربىدەك ھەر يانغا تارتىلغان بۇ يول-يول سىزىقچىلارنى تولۇق يېپىپ كېتىشكە قۇدرىتى يەتمىگەندەك قىلاتتى. ئۇ مېھرىبانلىق بىلەن رىسالەتنىڭ چاچ مېيى بىلەن ئەتىرىنىڭ ئارىلاشما ھىدى كېلىپ تۇرغان چاچلىرىدىن تارتىپ كىچىك بىرجۇپ ئالتۇن ھالقا سېلىنغان قۇلاقلىرىغىچە، ئۇپا ئۇستىدىن سۈس قىزغۇچ لاك سۈرۈلۈپ سىلىغلىشىپ كەتكەن مەخزىدىن تارتىپ قوش بولۇشقا ئاز قالغان ئىككىلىرىگىچە قالدۇرماي سىلاپ چىقتى. رىسالەت ئاخىرى ئېسىدەشتىن توختىدى ۋە ئۇنىڭ قاداق بېسىپ كەتكەن قوللىرىنى سىلاپ بېقىپ ئىختيارسىز كۈلۈۋەتتى.

—شۇمۇ قول بولدىمۇ؟—ئۇ ئىچى ئاغرىغان ۋە ئېچىنغان ھالدا سۆزىنى داۋاملاشتۇردى،—بۇنى 19 ياشلىق قىزنىڭ قولى دېگەندىن كۆرە، چۆلدە سۈسىز قاغجىراپ يېرىلىپ كەتكەن جىگدىنىڭ قوۋزىقى دېگەن تۇزۇكتەك قىلىدۇ! ھەي، بېچارە دوستۇم، ئەمگەك ئېغىر ئوخشايدۇ-ھە! بۇنداق جاپا-مۇشەققەت كە قانداقمۇ چىدىغانسەن؟ مەن بولسام بىر كۈنمۇ چىدىيالماسمەن-دىمكىن- تاكى؟ مەن تېخى ئۆزۈمنى بەختسىز ئوخشايمەن دەپ ئويلاپ يىغلاپ يۇرۇپتىمەن، ئەھۋالدىن قارىغاندا سەن مەندىن كۆپ بەختسىز ئىكەنسەن جۇمۇ! بۇنداق ئازابلىق كۈنلەردىن قۇتۇلۇشنى ئويلاپ باقمىدىڭمۇ؟

—سىنىڭ يېنىڭغا دەل مۇشۇ ئىش بىلەن كېلىۋىدىم،—زىننەت ئۆزى كۈتكەن بۇ پۇرسەتنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ئالدىراپ—تىنەپ سۆز ئالدى،—زادى چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى، رىسالەت! ھېچبولمىسا شەھەردىكى بىر زاۋۇتتا قارا

ئىشچى بولۇپ ئىشلىسەممۇ مەيلىدى!

—زاۋۇت دېگەن يېزىغا ئوخشاشلا جاپالىق بىر يەر، —دېدى رىسالەت ئۇنىڭ ئۇزۇن ئۆرۈمە چاچلىرىنى ئويناۋېتىپ، — بەرداشلىق بېرەلمەيسەن. بولدى، بۇ ئىشنى ماڭا قويۇپ بەر، ئۆزۈم سېنى كۆڭلۈڭدىكىدەك ياخشى ئورۇنغا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويىمەن. ۋاي-ۋۇي، دۆتلىكمىنى قارىغىنا، گەپ بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، قورسۇقۇڭ بىلەن كارىم بولماپتۇ ئەمەسمۇ! خاپا بول-ماي تۇرۇپ تۇر، بىردەم سوزولۇپ يېتىپ ئارام ئېلىۋالساڭمۇ مەيلى. مەن ھەش-پەش دېگۈچە كوچىدىن پېتىرمانتا ئەپكىرەي!

ئۇ زىننەتنىڭ جاۋابىنى كۈتمەيلا قوش قۇلاقلىق، ئۈستى يېپىق بىرقاچىنى كۆتۈرگەن پېتى ئىشكىنى يېنىڭ يېپىپ قو-يۇپ چىقىپ كەتتى.

"توۋا، ئىشقا ئورۇنلاشقىنىغا بىر يىل بولماپتۇ، ھەرئايدا 100 سوم ئالسىمۇ ساق بىر يىل ئىشلىسە ئاران 1200 سوم يىغالايدۇ، بۇنىڭغا بىرەڭلىك تېلېۋىزورمۇ كەلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە تاماق يېمەمدۇ، كىيىم كىيمەمدۇ؟ ئۇ بۇنچىلا جىق پۇلنى نەدىنمۇ تاپقاندۇ؟..."

بۇ سوئاللار زىننەتنىڭ كۆڭلىدىن نەچچە قېتىم ئۆتكەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇنى باشتىن-ئاياق ئاغزىدىن چىقىرىشقا پېتە-نالمىدى. ئۇ ھەرخىل قىياسلارنى قىلىپ باقتى، بەزى قىياس-لىرىدىن ئۆزى قورقۇپمۇ قالدى. "ياق، ئۇ ئوندىاق قىز ئەمەس! — دەيتتى ئۇ ئۆزىنىڭ سۆزىگە ئۆزى رەددىيە بېرىپ، — مۇمكىن ئەمەس، ئۇنداق قىلىشنى ۋىجدانى كۆتۈر-مەيدۇ. لېكىن بۇ ئۆي، ئۈيدىكى قىممەت باھالىق سەرەمجانلار

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

نەدىن كېلىپ قالدى!...» بۇ سوئالغا جاۋاب تېپىش ھەقىقەتەن قىيىن ئىدى. زىننەت ئۆزىنىڭ ھارغانلىقىنى سىزىپ، كۆزىنى جىنىدەك يۇمۇۋالماقچى بولۇپ، ئەمدىلەتىن يېتىپ تۇرۇشىغا ئىشەك ئاستا ئېچىلىپ، ئىچكەركى ئۆيگە يېقىنلاپ كېلىۋاتقان ئېغىر ئاياق تاۋۇشى ئاڭلاندى.

— رىسالەت، سۆيۈملۈكۈم، نېمانچە بالدۇر يېتىۋالدىڭىز؟ — دۇخاۋا مىلەڭزە قايرىلىپ، سالاپەتلىك بىر ئەركەشىنىڭ بېشى كۆرۈندى. زىننەت چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ھېلىقى كىشىمۇ چۆچۈپ كارىۋات يېنىدا توختاپ قالدى. لېكىن ئۇ كۆزىنى يۇمۇپ-ئاچقىچە بولغان ئارىلىقتا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، خۇشخۇيلۇق بىلەن قولىنى ئۇزاتتى.

— قايتا ئۇچراشقىنىمىزدىن خۇشالمەن، بىز كونا تونۇشلار دىنغۇ!

— زىننەتمۇ ئۆزىنى سەل توختىتىۋالغاندىن كېيىن بۇ كىشىنىڭ چىرايىغا قارىغاچ قولىنى ئۇزاتتى. ئۇ باشقا بىرسى ئەمەس، دەل دوقمۇشتىكى ماگىزىن ئالدىدا دوقۇرۇشۇپ قالغان ھېلىقى ئەدەپلىك كىشى ئىدى. بۇ كىشى دەسلەپكى ئوچرىشىشتىلا خېلى ياخشى تەسىر قالدۇرغاچقا، زىننەتنىڭ كۆڭلى ئارامىغا چۈشۈپ، ئۆزىنى دىدىل تۇتتى ۋە كۇتۇلمىگەن بۇ مېھماننى تاشقارقى ئۆيدىكى سافادا ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى. ئادەمنىڭ كۆزىنىڭ ئىچكىرىسىگە قادىلىپ قارىۋالىدىغان ئەيىبىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئومۇمەن ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالغان، ئەدەپ-يوسۇنىنى ئوبدان بىلىدىغان ئەخلاقلىق ئەردەك قىلاتتى.

ئۇلار بىر-ئىككى ئېغىز پاراڭلىشىشقا ئۇلگۈرە-ئۇلگۈر-

مەيلا رىسالەت قايتىپ كەلدى. ئۇ ئىشىكنى ئېچىپ، بىر دەقە-
قىدەك تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. توساتتىن ئۆڭۈپ كەتكەن چە-
رايى قانداق تېز ئۆزگەرگەن بولسا شۇنداق تېز ئەسلىگە كەلدى.

— بۇ چاققىچە تونۇشۇپمۇ بولغانسىلەر، شۇنداقتىمۇ تونۇش-
تۇرۇپ قويايلى، — دېدى ئۇ چىرايىنى كۈلكىگە زورلاپ، — بۈياق
بىزنىڭ باش دېرىكتورىمىز ساتتاروپ بولىدۇ، ئۈياق مېنىڭ
تولۇق ئوتتۇرىدىكى ساۋاقدېشىم زىننەت!

— ئىنتايىن خۇشالمەن! — ساتتاروپ ئورنىدىن قوزغۇلۇپ،
زىننەت بىلەن قايتىدىن قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى، —
ئەسلىدە ساۋاقداشتۇق دەڭلار، ئىككىڭلارنى بىر ئانىدىن تۇغۇل-
غان قوشكېزەك، بىر ئوچكىنىڭ ئىچىدىكى قوشماق مېغىز
دېسەمۇ چېنىپ قالمىغىدەك، بىر-بىرىڭلاردىن زادىلا قېلىشمايە-
دىكەنسىلەر. مۇشۇنداق چىرايلىق ھەم ئەقىللىق قىزلارنى ياراتە-
قان خۇدانىڭ كارامىتىگە ھەيرانمەن!

ساتتاروپ سۆزمەن ئادەم ئىدى، ئۇ مانتا يېگەچ ئۆزىنىڭ
كەلگۈسى پىلانلىرى توغرىسىدا ھەۋەس بىلەن سۆزلەپ كەتتى.
ئۇنىڭ ئېيتىشىچە ئىككى ئاشخانا، بىرماگىزىن ئېچىپ بولۇپتۇ،
ئەمدى ناھىيە بويىچە ئەڭ چوڭ بولغان ئۈچ قەۋەتلىك بىرمېھمان-
خانا سالماقچىكەن، ياغاچ-تاشلارنى تېزراق ھەل قىلالىسا، كې-
لەر يىلغا قالماي پۈتتۈرۈپ بولىدىكەن.

زىننەت مانا شۇندىلا رىسالەتنىڭ دۆلەت ئىگىلىكىدىكى ما-
گىزىندا ئەمەس، شەخسى تىجارەتچىنىڭ دۇكىنىدا يالىلىنىپ
ئىشلەۋاتقانلىقىنى بىلدى. ئۇنىڭ ئوتتەك قىزىپ تۇرغان كۆڭلى
تۇيۇقسىز بىرچىلەك سوغۇق سۇ سېپىلگەندەك شاپپىدە سوۋۇپلا-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كەتتى. دېمەك ئۇنىڭ ئاخىرقى ئۈمىدىمۇ بەربات بولدى. يەنىلا ئۆز يېزىسىغا قايتىپ كېتىپ، كەتمەن بىلەن ئورغاقنىڭ سېپىغا قايتىدىن ئېسىلىسۇنمۇ؟ قىشتا قەھرىتان سوغۇقنىڭ يۈز-كۆز-لەرنى يىلاندەك چېقىشىغا قارىماي چۆيۈندەك قېتىپ كەتكەن توڭنى چېپىپ ئۆستەڭ قازسا، يازدا بەدەننى تونۇردەك قىزدۇرىدىغان تومۇز ئىسسىقىغا بەرداشلىق بېرىپ ئورما ئورسۇن، مومىنى پىرقىراپ ئايلىنىپ خامان تەپسۇنمۇ؟ چاڭ-توزان، دىمىق، زېرىكىشلىك هايات!... ئۇ بۇلارنى ئويلاشقا جۈرئەت قىلالمايتتى. زادى قانداق قىلىش كېرەك؟

— ساتتاروپكا، — دېدى رىسالەت زىننەتنىڭ خىيالىنى بۆ-لۈپ، — زىننەت مېنىڭ ئەڭ يېقىن دوستۇم، يېزىدا قېينىلىپ قاپتۇ، شەھەردە ئىشلەپ قالغىسى بارئىكەن، ياردەم قىلارسىز؟

— ئەلۋەتتە! — ساتتاروپ سۆت رەڭلىك ئىستاكاندىكى گاز-سۇنى ئىچىۋەتكەندىن كېيىن، ئاغزى-بۇرنىنى ئېتىۋېتىپ دې-دى، — مەن سىلەردەك مەلۇماتلىق ياردەمچىلەرگە تولىمۇ مۇھ-تاج. جانغا ئەسقاتمىدىغان ئادىمىمدىن يەنە بەشى بولسىدى، خېلى ئىشلارنى ۋۇجۇدقا چىقارغان بولاتتىم! ئەپسۇسكى، سە-لەرگە ئوخشاش كارغا كېلىدىغانلارنى تاپماق تەس. بۇنداقلار ھەدىسلا دۆلەت ئىگىلىكىدىكى ئورۇنلارغا يۈگۈرەيدۇ. ئەمەلە-يەتتە ئالىدىغىنى تاينىلىق، بىز بەرگەن ئىش ھەققىنىڭ يېرى-مىغىمۇ يەتمەيدۇ. بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى چۈشەنمەسلىك ۋە ئىشەنمەسلىكتىن بولۇۋاتىدۇ. دۆلەت بۇنچىلا كۆپ ئادەمنى قا-داقمۇ ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپ بولالىسۇن؟ ھازىر بىزگە شۇنداق كەڭرى ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىلگەندىكىن، ئامال قىلىپ ئۆ-

زىمىزنى ئۆزىمىز ئىشقا ئورۇنلاشتۇرغىنىمىز، ھۆكۈمەتكە ئېغىرچىلىقىمىزنى چۈشۈرۈۋالمىغىنىمىز تۈزۈك! ھەي، راستىنى ئېيتسام، شەھەردە ئىش كۈتۈپ تۇرغان ياشلارغا ئېچىم ئاغرىيدۇ. ئۆزى قولىدىن كېلىدىغان بىرەر ئىشنىڭ بېشىنى تۈتۈپ باقاي دېمەيدۇ، لەلەڭلەپ يۈرگىنى يۈرگەن، بىكار چىلىق-تىن بۇزۇلۇپ كەتكەنلەرمۇ يوق ئەمەس. شۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويسام دەيمەن، لېكىن ئارمانغا تۈشلۇق دەرمان يوق. ھەرھالدا قولۇمدىن كېلىشىچە شۇنداق قىلىشقا تىرىشۋاتىمەن. مېھمانخانا ئېچىۋالساق ئاز دېگەندە 20 بالىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغىلى بولىدۇ. مۇھىمى بىر-بىرىمىزنى چۈشىنىپ، بىر-بىرىمىزگە ئىشەنسەك، جاپا-مۇشەققەتنىمۇ، ھۇزۇر-ھالاۋەتنىمۇ تەڭ كۆرۈش روھىنى تىكلىسەك ئىشلىرىمىزنى دۆلەت ئىگىلىكىدىكى ئورۇنلاردىنمۇ ئوبدانراق رونىق تاپقۇزۇشىمىزدا شەك يوق! بىزدە ئىشلەپ قېلىشنى خالىمىسىڭىز، تاڭ نۇرى ئۇنىۋېرسال مولازىمەت شىركىتىگە ۋاكالىتەن سىزنى قىزغىن قارشى ئالىمەن! كونكرېتىراق قىلىپ ئېيتسام، «تاڭ نۇرى ئىككىنچى مۇسۇلمانلار ئاشخانىسى» نىڭ دېرىكتورلىقىنى ئىشلەپ تۇرىسىز، ئايلىق ئىش ھەققىڭىز 100 سوم. ئەپلىشەلمىسىڭىز، كېيىنچە باشقا ئورۇنغا تەڭشەپ قويۇشقىمۇ بولىدۇ.

ساتتاروپ ئاللىقانداق بىرموھىم يىغىندا دوكلات بېرىۋاتقاندەك ئۇزۇندىن-ئۇزۇنغا سۆزلىدى. كەڭ پېشانىسى ۋە قاڭشارلىق بۇرنىنىڭ ئۇچىدا يالتىراشقا باشلىغان تەرلەرنى چىرايلىق قاتلانغان ھاۋا رەڭ قول ياغلىقى بىلەن سۈرتتى. ئۇ زىننەتكە گويا: "قانداق، مەردىمىكەنمەن؟" دېگەندەك بىرخىل نەزەر بە-

لەن قاراپ قويدى.

— سېنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن، زىننەت! — رىسالەت ئۆ-
نىڭ بويىنىدىن چىڭ قۇچاقلىۋالدى، — ساتتاروپكام ئاشۇنداق
مەرد ئادەم، ھەمىشە باشقىلارنىڭ دەردىگە دەرمان بولۇشنى خا-
لايدۇ. قارىغىنا، تونۇشا-تونۇشمايلا سېنى بېشىغا ئېلىپ كۆتۈر-
گىلى تۇردى، مەندىنمۇ ئۈستۈن ئورۇنغا قويۇپ قويدى. مەن
ئاران ئۆچ ئادەمنىلا باشقۇرسام سەن يەتتە ئادەمنى باشقۇرىدىغان
كاتتا چوڭ باشلىق بولۇپ كەتتىڭ. تەلىيىڭ بار جۇمۇ سېنىڭ!
ئىشلەپ قال، جان دوستۇم، ھەرگىز پۇشايمانغا قالمايسەن!

رىسالەتنىڭ بۇگەپلەرنى چىن دىلىدىن دەۋاتقانلىقىنى ياكى
قەستەن تەنە قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ بولمايتتى. زىننەت دەمال-
لىققا نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي تىكىرقاپ تۇرۇپ قالدى. رەھ-
مەت ئېيىتسۇنمۇ؟ نېمىگە رەھمەت ئېيتىدۇ؟ ئايدا 100 سوم
تاپالايدىغان ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغىنى ئۈچۈنمۇ؟ پۇل ئاز
ئەمەس، لېكىن ئۇنىڭ سايىسى ئارقىسىدا قورقۇنچلۇق بىر
مۇددىئا، ۋەھىمىلىك بىر مەخلۇق يوشۇرۇنۇپ تۇرغاندەك قىلە-
دۇ، ئېھتىيات قىلمىسا ئۆزىنى ھاپ ئېتىۋېتىشى مۇمكىن. بۇ
تەكلىپنى رەت قىلسۇنمۇ-يا؟ نېمە ئۈچۈن رەت قىلىدۇ؟ سەھرا-
نىڭ لاي سۈيىگە قانمىغانلىقىتىنمۇ؟ ئىلىپنىڭ سۈنىقىنى تونۇمايە-
دىغان خوتۇنلارنىڭ تۇمشۇقىنى ئۇشلاپ، قاپاقلىرىنى سوزۇپ
مەنسىتمىگەن ھالدا قاراشلىرىغا تويمىغانلىقىتىنمۇ؟ كۆزۈڭنى
ئېچىپ قارىساڭ، چاڭ-تۇزان ئىچىدە ساڭا قاراپ يوپۇرۇلۇپ
كېلىۋاتقىنى جاپا-مۇشەققەت دېۋىسى ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرۈ-
سەن، ئەجەبا، بۇ قورقۇنچلۇق ئەمەسمىكەن؟! ... ئۇ كۆزىنى

چىكى يۇمۇڭالدى.

"رىسالەت، سۆيۈملۈكۈم!..."، رىسالەتنى تەپ تارتماي "سۆيۈملۈكۈم" دەڭانقان كىمدۇ ئۇ؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن شۇنداق دەيدۇ؟ نېمىگە ئاساسەن شۇنداق دەيدۇ؟ بۇ ئاۋاز زادى قايانتىن كېلىۋاتىدۇ؟ ئۇ نېمە ئانچە يىراق؟ لېكىن بۇ ئاۋازنىڭ يەنە ئۇنىڭ قۇلىقى تۇڭدە توختىماي ياڭراۋەرگىنى نېمىسى؟ ھە، بۇ ساتتاروپنىڭ ئاۋازى، ئۇ رىسالەتنى "سۆيۈملۈكۈم" دەپ ئاتاشقا ھەقلىق، ئەلۋەتتە. چۈنكى ئۇ رىسالەتنىڭ "توققۇزىنى تەل" قىلىپ بەردى، ئۇنىڭ ئۈچۈن كۆپ پۇل خەجلىدى. پۇل! توغرا، پۇل! "پۇل بولسا جاڭگالدا شورپا" دېگەن راست گەپ ئىكەن-دە! ھە، مانا، سىر يېشىلدى، رىسالەتنىڭ توساتتىن بېيىپ كېتىشىدىكى سىر يېشىلدى! لېكىن زىننەت ھەرگىز ئۇنىڭ ئىزىدىن ماڭمايدۇ، ئۇزىنىڭ ھالال ئەمگىكىگە تايىنىپ ياشايدۇ، ئۇنىڭ ئەقلى- ھوشى جايىدا، ئۇنداق ئاسان ئېزىپ كەتمەيدۇ!...

زىننەت زىددىيەتلىك ئوي-خىياللار ئىسكەنجىسىدە زىڭىلداپ ئاغرىپ كېتىۋاتقان بېشىنى ئىككى ئالقىنىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ قىسىپمۇ باقتى، لېكىن توساتتىن پەيدا بولغان بۇ باش ئاغرىقى دەماللىقتا يىنىكلەيدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

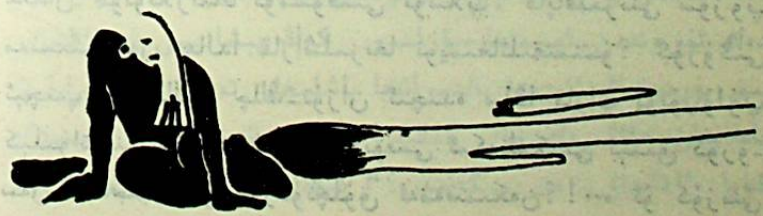

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

تۆتىنچى باب

بايقاشتىلىق ۋە نامراتلىق

زىننەتنىڭ "خانىش"لاردەك تۇرمۇش كۆچۈرۈۋاتقىنىغا بىر يىلدىن ئاشتى. ئۆي دېسە، يوغان-يوغان بەش ئېغىزلىق ئۆيى بار، ھويلىسىمۇ شۇنداق كەڭ، ئۇنىڭ ئۈستىگە گۈلزارلىق. ئۇتتۇرا ياشلىق چاققانغىنا بىر ئايال ئۇنىڭ خىزمىتىگە ھەر قاچان تەييار. كىر-قاتلىرىنى يۇيۇپ، دەزمالاپ بېرىدۇ، نېمە يېگىسى كەلسە شۇنى دەرھال ئېتىپ، يېگۈزۈپ قويغىدەك بولۇپ كېتىدۇ. قىسقىسى، زىننەتنىڭ بۇيرۇقىغا ھەرۋاقىت "خوپ!" دەپ تۇرىدۇ، ئۇ "ئاق"دېگەننى ھەرگىز "قارا" دېمەيدۇ. ئۆي سەرەمجانلىرىغا كەلسەك، رىسالەتنىڭكىدىن نەچچە ھەسسە ئېشىپ چۈشىدۇ. 22 دېيوملۇق رەڭلىك تېلېۋىزور، سىنئالغۇ، قوش ئىشكىلىك ئەڭ چوڭ توڭلاتقۇ، قوش ئىقتىدارلىق كىرئالغۇ، ئېلېكترون مېڭىلىق رادىئولۇق ئۇنئالغۇ، نەچچە كېيىم ئىشكاپى، ھاراق ئىشكاپى، چوڭ-كىچىك سافا، ئىككى كىشىلىك ئىككى لۆم-لۆم كارىۋات، قىممەت باھالىق بەش-ئالتە گىلەم، ئەڭ يېڭى نوسخىدىكى دېرىزە پەردىلىرى، يۇڭ ئەدىياللار، جۇپ-جۇپ ماموق ياستۇق، قات-قات تاۋار يوتقان-كۆرپە ... ئىشقىلىپ، زىننەت ئۆيدە كەم نەرسىنىڭ

بارلىقىنى بىلمەيدۇ. ئېسىل زىبۇ-زىننەت، تۇرلۇك قول سائە-تىمۇ ئاز ئەمەس. ئېرى ساتتاروپ ئۆزىدىن 20 نەچچە ياش چوڭ بولسىمۇ، ھەر ھالدا قاش-كۆزلىرى جايىدا، بوي-تۇرقى كې-لىشكەن، سالاپەتلىك، ناھىيە بويىچە ئەڭ باي ئادەم، ياپياشلا تۇرغان چىرايى ئۇنى ئانچە چوڭ كۆرسەتمەيدۇ. ئەڭ مۇھىمى زىننەتتىكى سىزغان سىزىقىدىن چىقمايدۇ، ئۇنىڭ ئالدىدا قۇل-لاردەك ئىتائەتمەن، ئادەمگە كۆيۈنۈشنى بىلمەيدۇ، خاپا بولۇپ قالغاندا تەسەللى بەرگىلى تۇرسا، باغرى تاش ئادەمنىڭمۇ كۆڭلى ئېرىپ قالمىدۇ. شۇڭا زىننەت بۇنداق توققۇزى تەل، غەم-قايغۇ-سىز ھايات ئىچىدە دەسلەپكى كۆڭۈلسىزلىكلەرنى، ۋىجدان ئازا-بىنى ئاستا-ئاستا ئۇنتۇپمۇ كەتتى. ئۇنىڭ ھازىر كۈندۈلۈك ئىشى خالىغان ۋاقىتتا ئىرىنچەكلىك بىلەن ئەسنەپ ئورنىدىن تۇرۇپ، چۈۋولۇپ كەتكەن چاچلىرىنى تاراش، قاش-كۆزلىرىنى پەردازلاش، تاماق يېيىش، كىيىم تاللاش، ئانچە-مۇنچە شېئىر يېزىش، زىرىكسە كوچىغا چىقىپ ئايلىنىش، ھارغاندا قايتىپ كېلىپ سىنئالغۇ كۆرۈش، ئاخشاملىرى ئېرى بىلەن كىنوغا بېرىش، كېچىسى خوتۇنلۇق مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىش ...

بىراق زىننەت يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان بۇنداق باياشاتلىق ئىچىدە ئاللىقانداق بىرنەرسىنىڭ يېتىشمەيۋاتقانلىقىنى ھېس قى-لىدىغان بولۇپ قالدى. بۇنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكى دەسلىپىدە ئۇنىڭغا قويۇق تۇمان ئارىسىدا گاھ غىل-پال كۆرۈنۈپ، گاھ كۆزدىن پۈتۈنلەي غايىپ بولۇپ تۇرغان نۇرسىز چىراغتەك غۇۋا بىلىنگەن ئىدى. كېيىنچە ئۇ، بۇ نۇقتىنى كۈتۈلمىگەندە چۈشە-نىپ قالدى. بۇنىڭغا ساتتاروپنىڭ ئاغزى قۇلىقىغا يەتكۈدەك

www.uyghurkitap.com

دەرىجىدە ھىجايغان پېتى بىرقانچە قېتا ئۆرۈك كونسىرىۋاسىنى ئۆيگە كۆتۈرۈپ كىرىشى سەۋەب بولدى.

— كۆردىڭىزمۇ بۇنى، جېنىم! — دېدى ئۇ چىرايلىق سودا ماركىسى چاپلانغان ئۆزگىچە بىر كونسىرۋا قوتىسىنى كۆرسەتىپ، — سىلەرنىڭ يېزاڭلاردا ئىشلەپچىقىرىلمايتۇ، باھاسى باشقا مېۋە كونسىرۋالىرىدىن كۆپ ئەرزان، تەمى ياخشى ئىكەن، شۇڭا بازىرى ئىنتايىن بولۇۋاتىدۇ، 50 مىڭنى سېتىۋېلىشقا توغرا تۇرۇپ قۇياي دەۋاتىمەن. دادىڭىز سېكرېتارغۇ، كۆيئوغلىغا تېخىمۇ ئەرزانراق بەرەر، شۇنداق بولىدىغان بولسا پايدا ئۈستىگە پايدا دېگەن گەپ. غاچچىدە يۈرتىڭىزغا بېرىپ ئاتا-ئانىڭىزنى يوقلىغاچ مۇشۇ ئىشنى پۈتتۈرۈپ كەلمەمسىز؟

ساتتاروپنىڭ گەپلىرى ئۇنىڭغا گويا سۇزۈك ئاسماندا چېقىلغان چاقماق بولۇپ تۇيۇلدى، كۆزلىرى ئىختىيارسىز قاراڭغۇلاشتى، نېرۋىسى نورمال پېكىر قىلىش ئىقتىدارىنى يوقىتىپ قويدى.

— بارغىڭىز كەلسە ئۆزىڭىز بېرىڭ! — دېدى ئۇ ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراپ، — سىزنىڭ سودىڭىزنى قىلىشقا چولام تەگمەيدۇ!

ساتتاروپ نېمە بولغانلىقىنى بىلەلمەي ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدى. بىردەمدىن كېيىن ئەس-ھوشىنى يىغىپ، ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلاپ ھۆركىرەپ يىغلاشقا باشلىغان زىننەتنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ئۈچۈن ھەرخىل قىلىقلارنى قىلىپمۇ باقتى. لېكىن بارلىق تىرىشچانلىقلىرىنىڭ بىكارغا كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، مەزىسىزلىك ھېس قىلدى بولغاي ئەتىمالىم، قىزىل ھاراقتىن

بىرنەچچە رومكىنى ئارقا-ئارقىدىن ئىچىۋەتكەندىن كېيىن ئۇشكىنى جالاققىدە يېپىپ چىقىپ كەتتى. زىننەت ئۆزىنىڭ يىغىدىن قاچان توختىغانلىقىنى ئەسلىيەلمەيدۇ. ئىشقىلىپ ئۇ ئويغانغاندا ئۆي ئىچى گۆردەك قاراڭغۇ ئىدى. خىزمەتچى ئايالمۇ بىرنېمە دېيىشنى ئەپسىز ھېسابلاپ، ئۇخلاپ قالغاندەك قىلاتتى. ئۇ سىلاپ-سىپاشتۇرۇپ، كارىۋات يېنىدىكى تومپۇچكا ئۈستىگە قويۇلغان چىراغنى ياقتى. سىتىرىلكىسى ئىككىگە توغرىلانغان سائەت يېنىدا ھېلىقى كونسىرىۋالار قالايمىقان تاشلاغلىق تۇراتتى. بىرىنى يېقىن ئەپكىلىپ قارىۋىدى، كۆزىگە سودا ماركىسىنىڭ تۆۋەن تەرىپىگە يېزىلغان «ئارال مېۋە كونسىرىۋا زاۋۇتى تىدا ئىشلەندى» دېگەن خەتلەر ئېنىق كۆرۈندى. ئۇنىڭ قۇلىقى تۇۋىدە تۇيۇقسىز شۆھرەتنىڭ: "ئۆتۈنۈپ قالاي، زىننەت، بارماڭ! جىننىڭ قەستى شاپتۇلدا دېگەن گەپ بار، ئۇنىڭ نېمە غەرەز بىلەن سىزنى بىر ئاشخانىنىڭ دېرىكتورى قىلىپ قويۇۋاتقانلىقىنى ئويلىنىپ باقمىدىڭىزمۇ؟..." دېگەن سۆزلىرى قايتىدىن جاراڭلىغاندەك بولدى. "شۆھرەت ھەقلىق ئىكەندۇق، — دېدى ئۇ ئەلەم بىلەن لۈنىنى قاتتىق چىشلەپ، — ئۆزۈمنى نېمە ئۈچۈن شۇنچىۋالا ئەقىللىق چاغلىغاندىمەن؟ ھەرقانچە قۇۋۇ تۇلكىمۇ تەجرىبىلىك ئوۋچىنىڭ قۇرغان قاپقىنىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىغاندەك، ئاخىرى بۇ قېرى قاقباشنىڭ ئولجىسى بولۇپ قالدىم. ھەي ئىسىت، ناھايەت ئىككى يىل چىداپ تۇرغان بولساڭ..."

زىننەت ئاخىرىنى ئويلاشقا جۈرئەت قىلالماي كۆزىنى چىڭ يۇمۇۋالدى. قولىدىكى ئەينەك قۇتىلىق ئۆرۈك كونسىرىۋاسىمۇ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

پاققىده يەرگە چۈشۈپ، چۈل-چۆل بولۇپ كەتتى. ئۇ ئەمدى ئۆزىنى ھەرقانچە ئەيىبلىگەن بىلەنمۇ بۇرۇنقى ئىشلارنىڭ ھەرگىز ئەسلىگە كەلمەيدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىدۇ. زىننەت شۆھرەتنىمۇ شەھەرگە كىرىپ ساتتاروپنىڭ دوكىنىدا ئۆزى بىلەن بىللە ئىشلەشكە دەۋەت قىلغاندا، ئۇ دەسلىپىدە پايدا-زىيانىنى سىلىقلىق بىلەن تەپسىلى چۈشەندۈرۈپ باقتى، ئاخىرى زىننەتنى نىيىتىدىن ياندۇرالمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەندىن كېيىن، قوپاللىق بىلەن بىرمۇنچە قاتتىق گەپلەرنىمۇ قىلىۋەتتى.

— دۇنياغا كېلىپ يەپ-ئىچىشتىن باشقىنى بىلمىگەن ئادەمنىڭ ھايۋاندىن نېمە پەرقى؟ - دېدى ئۇ غەزەپ بىلەن، — ھەدىسىلا بەخت-سائادەت ئۈستىدە گەپ ئاچمىسىز، لېكىن شۇ بەخت-سائادەتنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكىنى، قانداق يارىتىلىدىغانلىقىنى بىلمەيسىز! قەدىمدىن تارتىپ ھازىرغىچە ئۆتكەن ھەممە ئادەم سىزگە ئوخشاش جاپا-مۇشەققەتتىن قاچقىلى تۇرغان بولسا، ئويلاپ بېقىڭا، بۇ دۇنيا بۇگۈنكىدەك ھالەتكە كېلەرمىدى؟! ئېھتىمال ھېلىغىچە ئىپتىدائىي ئورمانلىقتىن چىقالماي، ياۋا مېۋە-چېۋىلەرگە تايىنىپ جان بېقىشتىن قۇتۇلالماي كەلگەن بولاتتۇق! چۈنكى ھامان بىرىنچى بولۇپ تاشلارنى بىرىگە سۈركەپ ئوت چىقىرىپ ئىسسىنىشقا، خام گۆشلەرنى پىشۇرۇپ يېيىشكە؛ كىيىم-كېچەك ئورنىدا ئىشلىتىپ كەلگەن دەرەخ قوۋزاقلىرى ۋە يوپۇرماقلارنى چۆرۈپ تاشلاپ كېۋەز تېرىپ، يىپ ئىگىرىپ ماتا توقۇشقا؛ چاتقاللىقلارنى چېپىپ، تاغلارنى تېشىپ داغدام يوللارنى ئېچىشقا جۈرئەت قىلىدىغان ئادەم بولۇشى كېرەك-تە! سىز ئوقۇغان، مەلۇماتلىق قىز،

ئاق-قارا، ياخشى-ياماننى پەرق ئەتكۈچىلىكىڭىز بار، ھەرھالدا ئويلىنىپراق ئىش قىلغىنىڭىز تۈزۈك! بىر دەملىك راھەتنى دەپ مەنسىز ھايات ئىچىدە ئۆمرىڭىزنى خاراپ قىلماڭ!...

شۆھرەت دەيدىغىنىنى دەۋېلىپ، ئىككىسى ئۇچراشقان ئۆستەڭ بويىدىكى تاللىقتىن يىراقلاپ كەتتى، ھەتتا ئارقىسىغا قاراپمۇ قويمىدى. ئۆزىنىڭ ئەڭ يېقىن ئادىمىنىڭ ئاغزىدىن چىقىۋاتقان بۇ گەپلەر دىلى نازۇك زىننەتكە تولىمۇ ھاركەلدى. ئۇ بىرھازا يىغلاپمۇ كۆكسى-قارنىنى بوشىتالماي، قالغان دەر-دىنى ئاتا-ئانىسىغا تۆكتى. بولۇپمۇ ئۇنىڭ دادىسى سادىق سېكرىتار قىزىنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بەكمۇ خۇشال بولدى، ئۇنىڭ زىرەكلىكىگە باركاللا ئوقۇدى.

—توغرا ئويلاپسەن، قىزىم، —دېدى ئۇ تەسەللى بېرىپ، —شەھەر دېگەن مەڭ قىلسا شەھەر. جاھان ئۆزگىرىپلا كەتتى، سېنى ئالىي مەكتەپكە كىرگۈزۈپ قويۇشقا ياكى خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇشقا چامىم يەتمىگەن ئىدى، ئۆزۈڭ خىزمەت تېپىپسەن، تەبرىكلەشكە تىگىشلىك. بىر ئايدا 100 سوم ئالغىدىلى بولىدىغان خىزمەت دېگەن ھەدىسلا تېپىلىۋەرمەيدۇ. تېزراق بېرىپ ئورۇنلىشىۋال، مۇقىملىشىپ قالساڭ بىزنىمۇ يېنىڭغا ئاپىرىۋالارسەن. نەچچە ئون يىلدىن بېرى كەتمەن سېپىنى تۇپ-تۇپ كۆرمىگەن قولۇم مەسئۇلىيەت تۇزۇمى يولغا قويۇلغاندىن كېيىن تازا كۆنەلمەيۋاتىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇرۇنقىدەك دېمىسەممۇ ئامبارچىلار ئاق ئۇن، كاسسىرلار شاراقشىغان تىزا ئەپكىلىپ بېرىپ تۇرىدىغان ھېلىقى بايا‌شاتلىق كۈنلەر كەلمەس-كەكەتتى. قولۇم قىنسقا بولۇپ قېلىپ، ساڭا تۇزۇكرەك كە-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

يىم-كېچەكمۇ قىلىپ بېرەلمىدىم، بولارنى ئويلىسام ئالدىڭدا خىجىلمەن، قىزىم!

زىننەت دادىسىنىڭ سۆزىدىن تەسىرلەندى، ياش يۇقى چىرايىغا كۆلكە ياماشتى، ئىشەنچىسىمۇ ئاشتى. ئەتىسىلا شەھەرگە قايتىپ كىرىپ، ساتتاروپنىڭ ئىلتىپاتى بويىچە يېرىم يىلدەك ئاشخانىغا دېرىكتور بولۇپ ئىشلىدى. بۇ جەريانىدا ساتتاروپ ئۇنىڭغا ئالاھىدە قىزغىن مۇئامىلە قىلدى، ھال-ئەھۋالىنى سوراپ تۇردى. ھەرئايدا دېگۈدەك 100 سوم ئىش ھەققىدىن سىرت 60-50 سوم مۇكاپات سوممىسى بەردى. ھەتتا ئۇنى يوقلىغىلى كەلگەن ئاتا-ئانىسىنىڭ ئالدىغا بىركىيىملىك سارجا، بىركىيىملىك دۇخاۋا قويدى. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭغا ئەر-ئايالىلار ئوتتۇرىسىدىكى چەك-چېگرىدىن ھالقىپ ئۆتىدىغان چاقچاق ياكى بەتقىلىقلارنى قىلىپ باقمىدى، ئۇ ھامان دەسلەپكى قېتىم كۆرۈشكەن چاغدىكىدەك ئەدەپلىك ۋە سالاپەتلىك ئىدى. شۇنىڭ بىلەن زىننەتنىڭ كۆڭۈل ئاسمىنىدا لەيلەپ يۈرگەن گۇمان بۇلۇتلىرى ئاستا-ئاستا تارقاپ كەتتى. لېكىن ئاردىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ساتاروپ ئۇنىڭغا ئۆز "مۇھەببىتى"نى ئىزھار قىلىپ قالدى. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە ھازىرغىچە مۇھەببەتتىن تەلىيى چىقماپتۇ. تۇنجى خوتۇنى ئۆيدىكى بار-يوقىنى ئاتا-ئانىسىنىڭ ئۆيىگە توشۇپ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ ئايالىردىن كۆڭلى سوۋۇپ كېتىپتۇ، شۇڭا ھازىرغىچە قايتا ئۆيلەنمەي بويتاق يۈرگەن ئىكەن. لېكىن زىننەت بىلەن ئۇچرىشىپ قالغان كۈندىن باشلاپ يۈرىكىگە غايىۋانە ئوت تۇتۇشۇپتۇ. ئەسلىدە ئايالىلار ئىچىدىمۇ مۇشۇنداق ئالىيجاناپ، نازا-

كەتلىك، ئەدەپ-ئەخلاقلىق ئاياللارنىڭ بولىدىغانلىقىغا ئىشەنمەي يۈرگەن ئادەم ئەمدىلىكتە ئۆز كۆزقارىشىنىڭ خاتا، بىرتەرەپلىمە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ، ئۇنى ئۆزگەرتىشكە مەجبۇر بوپتۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى زىننەتنىڭ سېھرى كۈچىدىن، ئۆزىدە قالدۇرغان ياخشى تەسىرىدىن ئايرىپ قارىغىلى بولمايدۇ. كەن. ناۋادا زىننەت ئۇنىڭ تەلىپىنى رەت قىلىپ قالسا، ئۆزىنىڭ قانداق ياشىشىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايدىكەن. ئەرزىمەس ھاياتىدىن ۋاقىتسىز ۋىدالىشىشى ئېھتىمالغا ئىنتايىن يېقىن ئىكەن ...

زىننەت كۆپ ئويلىنىپ ئولتۇرمايلا ساتتاروپنىڭ تەلىپىنى كەسكىن رەت قىلدى.

— ئۇنداق باغرى تاشلىق قىلماڭ! — دېدى ساتتاروپ ياش ئەگىپ قالغان كۆزلىرىنى ئومىدسىزلىك بىلەن ئۇنىڭغا تىكىپ، — بەختسىز ئىنسانغا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن، ئۆلۈم گىردا-بىدا جان تالىشىۋاتقان ئادەمنى قاراپ تۇرۇپ قۇتقازماسلىق رەھىمدىل كىشىلەرگە خاس پەزىلەت ئەمەس، ئويلىنىپ بېقىڭ!

ئۇ ئارقىسىچە مېڭىپ چىقىپ كېتىۋېتىپ پاكار ئىشىككە ئۇسسۇۋالغىلى تاس قالدى. زىننەت شەھەردە ئىشلەپ قالغاندىن كېيىن ساتتاروپنىڭ ئايرىم ئۆي ئېلىپ بېرىش توغرىسىدىكى تەكلىپىنى رەت قىلىپ، ئاشخانىنىڭ كىچىككىنە ئامبىرىنى ئۆزىگە ياتاق قىلىۋالغان ئىدى. رىسالەتنىڭ ئۆز ئۆيىدە بىللە تۇرۇشقا زورلاشلىرىمۇ بىكارغا كەتتى. ئۇنىڭ ئۆيىگە قەدەم باسقان ھامان زىننەتنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى سۇر بېسىپ كېتەتتى. ئاللىقانداق قورقۇنچلۇق بىر مەخلۇق قايسىبىر بۇلۇڭدىن

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

تۇيۇقسىز چاچراپ چىقىپ، ئۆزىنى كۆتۈرۈپ بېسىپ تىتما-كا-تاك قىلىۋېتىدىغاندەك تۇيۇلاتتى. رىسالەتنىڭ ئۆيىدە يېتىپ-قو-پۇشنى خالىماسلىقتا يەنە بىر سەۋەبمۇ بارئىدى، ئەلۋەتتە. ئۇ بولسا ساتتاروپنىڭ: "رىسالەت، سۆيۈملۈكۈم!..." دېگەن ھېلە-قى ئاۋازى ...

ساتتاروپ كۆتۈلمىگەن تەكلىپنى ئوتتۇرىغا قويغاندىن كې-يىنكى بىرنەچچە كۈن ئىچىدە زىننەتنىڭ قولى تۇزۇك ئىشقا بارمىدى. دەككە-دۈككە ئىچىدە ئۆتكەن ھەر بىر دەقىقە ئۇنىڭغا شۇنداق ئۇزۇن تۇيۇلۇپ كەتتى. لېكىن ساتتاروپنىڭ پوزىتسى-يىسىدە قىلچىلىك ئۆزگىرىش بولمىدى. ئۇ زىننەتكە يەنە بۇ-رۇنقىدەكلا قىزغىن، مۇلايىم، ئەدەپلىك مۇئامىلە قىلدى. ناھا-يەت چىرايىدىن بىرخىل روھى ئازاب، غەمكىنلىك چىقىپ تۇراۋا-تتى. زىننەت بارا-بارا ئارامسىغا چۈشۈشكە باشلىغان كۆڭلىدە ساتتاروپقا نىسبەتەن ئاللىقانداق ھېسسىداشلىق تۇيغۇسى پەيدا بولۇۋاتقانلىقىنى سەزدى. "بىچارە، ماڭا راستىنلا ئاشىق بولۇپ قالغان ئوخشايدۇ،—دېدى ئۇ پىژغىرىم ئاپتاپنىڭ كۆيدۈرىشە-دىن قۇتۇلۇپ ئاقىرىشقا باشلىغان چىرايىنىڭ ئەينەكتىكى ئەك-سىگە سەپسېلىۋېتىپ،—راست دېگەندەك تېخىمۇ گۈزەللىشىپ كېتىپتىمەن ئەمەسمۇ! ئەرلەرنىڭ ئىچىدە گۈزەل قىزلارنى سۆيمەيدىغان كىم بار؟ ساتتاروپنى بەك ئەيىبلەپ كېتىشكىمۇ بولمىغۇدەك. ھەي ئىسسىت، يېشى كىچىكىرەك بولغان بولسىچۇ، كاشكى!..."

ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تۇيۇقسىز شۆھرەتنىڭ كېلىشكەن چىرا-يى پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ غەزەپ ئۇچقۇنلىرى چاقناپ تۇر-

غان كۆزلىرى زىننەتكە مىختەك قادالغان ئىدى. "ۋاي تاش يۈرەك، بىرقانچە قېتىم شەھەرگە كىرىپسەن، يوقلاپمۇ قويماي دېمىدىڭ-ھە! خەپ سېنى! ئالدىمغا قۇلدەك ئۆمىلەپ كەلمەيدىغان بولساڭ، سېنى ھەرگىز كەچۈرمەيمەن! مېنى ناماقۇل بول دەمسەن تېخى! ياق، سۆيۈملۈكۈم، مەندە خاتالىق يوق، مەن پۈتۈنلەي ئىككىمىزنىڭ بەختى ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىۋاتىمەن، بۇنى چۈشىنىشىڭ كېرەك! ئەگەر يېڭىلگەنلىكىڭگە تەن بەرگىڭ كەلمىسە، كەچۈرۈم سوراشنى خالىمىساڭ، بۇ پۈتۈنلەي ئۆز پېشانەڭنىڭ شورى! ئۇ چاغدا مەندىن ئاغرىنىپ قالما! مېنى راستىنلا ئۆزۈڭ ئېيىتقاندەك چىن قەلبىڭدىن سۆيمىدىغان بولساڭ، قېنى ئېيتقىنا، سەھرايى دوزاختا سەن كېچەلمەيدىغان زادى نېمە بار؟! پەرھاتمۇ شېرىنىنى دەپ ھەتتا ئۆز جېنىدىن كېچىشكە رازى بولغانغۇ! سەن ماڭا بولغان چىن مۇھەببىتىڭنى زادى نېمە بىلەن ئىپادىلىمەكچى؟! ئەگەر ئىززەتنى ياخشى كۆرۈپ قالغان بولساڭ، راست گېپىڭنى بالدۇرراق ئېيىت، مېنى ئۇنداق قېينىپ يۈرمە، سەنمۇ ناھايەت ئادەتتىكى بىر يىگىت، تېپىلماسنىڭ خورمىسى ئەمەسقۇ!..."

زىننەتنىڭ مېڭىسى ھەركۈنى ئاخشىمى ئەنە شۇنداق ئەبجەش بوتقا پورۇقلاپ قاينىتىلىۋاتقان قازاندەك تىنىم تاپمايتتى. بەزىدە يامان چۈشلەرنى كۆرۈپ جۆيلۈپ ئويغىنىپ كېتەتتى. بىراق شۆھرەتنى يوقلاپ كېلىشكە ياكى بىرەر پارچە خەت يېزىشقا بوينى قاتتىقلىق قىلاتتى.

ئاردىدىن ئىككى ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن رىسالەت ئۇنى ئۆيىدە ئۆتكۈزۈلىدىغان كەچكى تانسىغا تەكلىپ قىلدى. زىننەت

قوچۇلۇپ كەتكەن كاللىسىنى ئاز-تولا بولسىمۇ ئارام ئالدۇرۇش ئۈچۈن تولا تەكەللۇپ قىلمايلا بۇ تەكلىپنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلدى. تانسىدا ئادەم ئانچە كۆپ ئەمەس ئىدى. شەھەردەكى ئەڭ چوڭ توپ سېتىش ماگىزىنىنىڭ باش دېرىكتورى دەپ تونۇشتۇرۇلغان پاينەكباش، پاكار، خام سېمىز بوساقوپ ئۇنى تانسىغا كۆپ تارتىپ بەزدۇرۇۋەتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ ئەدەپ بىلەن تانسا ئويناماي، ئۆزىنىڭ گۈپۈلدەپ سامساق پۇراپ تۇرغان تۇمشۇقىنى قولاققا يېقىن ئەپكىلىۋىلىپ ئاللىنېمىلەرنى دەپ بېلجىرلاشتىن توختمايتتى، يېشىغا باقماي ئادەمنىڭ كۆزىنىڭ ئىچكىرىسىگە تىكىلىپ قارىۋىلىشلىرىچۇ تېخى! بۇ كىشىدىن ساتتاروپ كۆپ ئەدەپلىك بولغاچقا، ئىزانى بىر ياقتا قايرىپ قويۇشقا مەجبۇر بولغان زىننەت ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ ئولتۇرۇۋالدى ۋە ھەر قېتىم مۇزىكا باشلانغان ھامان ئۇنىڭ بىلەن تانسا ئويناندى. سورۇندا ئالىي ھاراق-شاراپ، ئېسىل-ئېسىل قورۇمىلار، ھەرخىل مېۋە-چېۋىلەر كەم ئەمەس ئىدى. ئۇ ساتتاروپ ئۆز قولى بىلەن سۇنغان بىرقانچە رومكا ئالىي دەرىجىلىك قىزىل ھاراقنى خىجىل بولغان ھالدا ئىچىۋەتتى. ئۇ بارا-بارا پۇتۇن ئەزالىرىنىڭ قىزىپ، يۇزىنىڭ ئوت ئېلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. تانسا ئاياقلىشىش ئالدىدا رىسالەت: "بۇ مېنىڭ كۆڭلۈم!" دەپ تۇنۇقان ئاخىرقى بىر رومكا ھاراقنىمۇ ئىچىۋەتمەي بولمىدى. توساتتىن زىننەتنىڭ بېشى قېيىپ كۆڭلى ئېلىشىشقا باشلىدى. ئۇ ئۆزىنى بۇلۇتلار ئارىسىدا لەيلەپ يۈرگەندەك يېنىك سەزدى. ئۆيدىن بىر-بىرلەپ چىقىپ كېتىۋاتقان كىشىلەرمۇ ئۇنىڭغا يەرگە ئەمەس، ئاسمانغا دەسسەپ كېتىۋاتقان

دەك بىلىندى. ئۇنىڭ مەيلىگە باقماي يۈمۈلۈپ كېتىۋاتقان كۆز-لىرى ئالدىدا يەر-جاھان توختىماي پىرقىراپ ئايلىناتتى ...

زىننەت كۆزىنى ئېچىپ، ئەمدىلا ئۆرلىگەن قۇياش نۇرىنىڭ ھىم ئېتىۋېتىلگەن دېرىزە پەردىسىدە جىلۋىلىنىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئۇستىخانلىرى ئۇرۇپ چىقىۋېتىلگەندەك بىسىرقىرايتى، ئاللىقانداق بىر يېرى ئېچىشىپ ئاغرىيتتى، چۈۋۈۋېتىلگەن ئۇزۇن قاپقارا چاچلىرى مامۇق ياستۇق ئۈستىدە يېيىلىپ ياتاتتى. "مەن نەدە؟ نېمە ئۈچۈن بۇ يەردە ئۇخلاپ قالغاندىمەن؟ ھە، توغرا، تۇنۈگۈن مەست بولۇپ قالغان بولسام كېرەك. رىسالەت مېنى كارىۋىتىدا ياتقۇزۇپ قويۇپ ئۆزى سافادا بىركېچىنى ئۆتكۈزگەن ئوخشايدۇ. نېمىشقا مەن بىللە يېتىۋەرمىدىكىنە؟ ھەي بىچارە، مېنى كەڭ-كۇشادە يېتىپ ئوبدان ئارام ئېلىۋالسۇن دەپتۇ-دە! ..." ئۇ ئورنىدىن تۇرماقچى بولۇپ يوتقانىنى ئېچىپ، ۋارقىرىۋېتىشكە تاسلا قالدى، خەقنىڭ ئۆيىدە ئۆزىنىڭ تۇغما قىياپەتتە يېتىپ قېلىشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغان زىننەت ئۈچۈن ئېيتقاندا، بۇ تولىمۇ نومۇسلۇق ئىش ئىدى. ئۇ يوتقان ئىچىگە قايتىدىن شۇڭغۇپ، خىجالىتىنى تولۇق يوشۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئەتراپقا سەپسالدى، لېكىن كىيىملىرى كۆرۈنمەيتتى.

— رىسالەت! ھەي رىسالەت!

— ئويغاندىڭىزمۇ؟ — دۇخاۋا مىلەڭزە قايرىلىپ، كۆك بالداق يوللۇق كېچىلىك كىيىم كىيىگەن ساتتاروپ خۇشخۇي كۈلۈمسىرىگەن پېتى كىرىپ كەلدى، — زىننەت، سۆيۈملۈكۈم! ھەممە ئىش ئايدىڭلاشتى. زىننەت ئۆزىنىڭ ئەپچىللىك بە-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لەن قۇرۇلغان قىلتاقتا چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى پەملەپ ئىزا ۋە ئەلەمدىن يېرىلىپ كەتكۈدەك بولدى ۋە تومپوچكا ئۇستىدىكى ئىستاكاننى غەزەپ بىلەن ساتتاروپقا ئاتتى. ئۇ ئۆزىنى قاچۇرۇپ دەرھال يەرگە تىزلاندى:

— سۆيۈملۈكۈم، جېنىم زىننەت! گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ! مەن سىزسىز ياشىيالمايمەن! مەندە باشقا ئامال بولمىدى. سىز ئۈچۈن جېنىم پىدا! مېنىڭ سىزنى بىر ئۆمۈر بەختلىك قىلالايدىغانلىقىمغا ئىشىنىڭ!

ساتتاروپ بېشىنى يوتقانغا پۈركەپ بۇقۇلداپ ئاچچىق يىغلاۋاتقان زىننەتنىڭ ئېچىنىشلىق ئاۋازىغا بىردەم قۇلاق سېلىپ تۇرغاندىن كېيىن ئاستا ئورنىدىن قوزغالدى. ئۇ ئالدىن تەييارلاپ قويۇلغان يېڭى پوسۇندىكى قىممەت باھالىق بىرنەچچە قۇر كىيىم-كېچەك ۋە ئاياقلارنى كارىۋات ئۈستىگە قويۇۋېتىپ، دېدى:

— بۇدا سوغۇققانلىق بىلەن ئويلىنىپ ئىش قىلىڭ، زىننەت! ھەرگىز ئالدىراقسانلىق قىلماڭ! دۇنيادا ھەممىدىن مۇھىمى يۇز-ئابرۇي! ئادەمنىڭ يۈز-ئابرۇيى بىر قېتىم چۈشۈپ كەتسە، ئۇنى ئۆمۈر بويى ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولمايدۇ! بۇ ئىشلارنى يېيىپ يۈرسىڭىز ئۆزىڭىزگىمۇ، ماڭىمۇ سەت، بولۇپمۇ سىزگە بەك پايدىسىز! ئەگەر تەلىپىمگە ماقۇل بولسىڭىز چىرايلىق توي قىلىۋالايلى. يېشىم چوڭراق بولسىمۇ سىزگە جۈپ بولالمىغىدەك ئۇنداق كالتە كۆسەيلەردىن ئەمەسمەن. ناھىيە بويىچە خېلى يۈز-ئابرۇيۇم، ئىناۋىتىم بار. سىز مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك مەلىكەم بولىسىز، خالىغىنىڭىزنى كىيىسىز،

خالىغىنىڭىزنى يەيسىز، خالىغىنىڭىزچە يۈرۈيسىز. قىسقىسى، نېمە قىلىشنى خالىسىڭىز شۇنى قىلىپ بېرىشكە تەييارمەن. مەن سىزنىڭ ئالدىڭىزدا قۇل، ئۆمۈرلۈك قۇل! سىزنى راسـ تىنلا چىن قەلبىمدىن سۆيىمەن، مەڭگۈ بېشىمغا ئېلىپ كۆتۈـ رىمەن. ئېھتىمال ئۆزۈم بىلەن تەڭ ياشىتىكى بىر يىگىتگە تەگـ سەم بولاتتى دەپ ئويلايدىغانسىز، لېكىن ئۇنىڭمۇ ئاخىرى قېـ رىيدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭ. ئاشۇنداق ئۆزىنى توختاتمىغان ياشلارنىڭ بىرەملىك قىزغىنلىقىغا ئالدىنىپ كېتىپ، بىر ئۆـ مۈر بەختسىز بولۇپ قېلىپ، پۇشايمىنىنى ئالدىغانغا قاچا تاپالـ ماي يۈرگەن قىزلارمۇ ئاز ئەمەس. ئۇنىڭ ئۇستىگە سۆزىدە تۇرمايدىغان ئۇنداق تەنتەكلەرنىڭ ماڭا ئوخشاش سىزنى چىن قەلبىدىن سۆيىشى، قەدىرلىشى، ئىززەتلىشى ناتايىن. مەن بىر بەختسىز ئادەم، مۇھەببەت چۆلىدە قاڭغىر قاقشاپ يۈرگەن ئا ـدەم. سىز بىلەن ئوچراشقاندىن بۇيان ئۆز بەختىمنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى بىلدىم، ھاياتلىق كەۋسىرىنى تاپتىم. ماڭا ئۇنداق رەھىمسىزلىك قىلىپ، قەلب دەرۋازىڭىزنى ئېتىۋالماڭ، ئۇـ مىدسىزلىك ئىچىدە قالدۇرۇپ نابۇت قىلىۋەتمەڭ! ئۆتۈنۈپ قالاي، سۆيۈملۈكۈم زىننەت! مەنمۇ ئادەم، ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىـ سۇن!

زىننەت ساتتاروپنىڭ ئۆيدىن قاچان چىقىپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيتتى. ئۇ كۆپ يىغلىدى، كۆپ ئويلاندى، ئۆزىنىڭ كەلگۈـ سى توغرىسىدا ھەرخىل تەسەۋۋۇرلارنى قىلىپ كۆردى. ساتتا ـروپقا تەگسۇنمۇ؟ ئۇنىڭغا تەگسە يۇقسۇزلۇقنىڭ دەردىنى تارتـ ماسلىقى تۇرغان گەپ، بىر ئۆمۈر بەختلىك بولۇشىمۇ مۇمكىن.

لېكىن بۇ قانداق بەخت؟ ماددى جەھەتتىكى باياشاتلىق، را-
ھەت-پاراغەت! مۇھەببەتتىن ئېغىز ئېچىش تەس، ئېھتىمال
ئۆمۈرۋايەت مۇھەببەتسىز تۇرمۇش كۆچۈرۈشى مۇمكىن. ئالدا-
چىلىق قىلىپ شۆھرەتكە تىگىۋالسىچۇ؟ بۇنى كۆڭلى كۆتۈرمەي-
دۇ، بىر ئۆمۈر ۋىجدان ئازابىغا قالىدۇ. چۈنكى ئۇ ئەمدى
بۇرۇنقىدەك سەبى، پاك قىز ئەمەس، بىركېچىدىلا خوتۇنلۇق
دۇنياسىغا سەپەر قىلىپ بولدى. كۆز بويامچىلىق ئېچىدە ئۆتكەن
تۇرمۇشنى مۇھەببەتلىك تۇرمۇش دېگىلى بولمايدۇ. ئەمىسە،
قانداق قىلىش كېرەك؟ ھە، يەنە بىر يول بار، ئۇ بولسىمۇ
ھايات بىلەن ۋىدالىشىش! بو يولدا مېڭىش ھەممىدىن ئاسان،
كۆزنى يۇمۇپ ئاچقىچە بولغان ئارىلىقتا ئارتۇقچە بىرجان گويا
بۇ دۇنياغا ئەزەلدىن كېلىپ باقمىغاندەكلا غايىپ بولۇپ كېتە-
دۇ. لېكىن ھايات قالغان ئاتا-ئانا، ئۇرۇق-تۇغقانلىرىغا پۈتە-
مەس-تۈگىمەس ئازاب، دەرد-ئەلەم قالدۇرىدۇ. ئاتا-ئانىسى-
نىڭ ئۆزىنى بېقىپ چوڭ قىلىپ قويغىنى ئۈچۈن ئۇلارنى ئەنە
شۇنداق ئازابقا مەھكوم قىلىشى كېرەكمۇ؟ ياق! بۇنداق قىلىشقا
ھوقۇقى يوق، ئۇلۇۋالغىسى كەلسە قاچان ئۇلۇۋالسا بولۇۋېرە-
دۇ، ئەمما تېرىلگىسى كەلگەندە تېرىلىۋالماق قىيىن!

خىيالى بارغانسېرى چىگىشلىنىپ كېتىۋاتقان زىننەت ئوي-
لىنا-ئويلىنا، ئاخىرى ۋىجدانى ئازابلانمايدىغان يولدا مېڭىش
قارارىغا كەلدى. بۇنداقتا ئۇ غەم-قايغۇسىز تۇرمۇش ئېچىدە
تېخىمۇ كۆپرەك ۋاقىت چىقىرىپ، ئۆزى ھەۋەس قىلىدىغان
شېئىر ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللىنالايتتى. تولۇق ئوتتۇرىنىڭ
2- يىللىقىدا ئىككى كوپلىتلىق بىر شېئىر يېزىپ، تىل-ئەدە-

بىيات ئوقۇتقۇچىسىنىڭ ماختىشىغا ئېرىشكەنلىكى ھازىرغىچە ئۇنىڭ ئېسىدە. شۇندىن كېيىن ئۇ خېلى شېئىرلارنى يېزىپمۇ كۆردى، لېكىن ھېچقايسىسى ھېلىقى شېئىرىدەك كۆڭلىگە ياقمىدى. ئۇ چاغدا قانداق قىلىپ شۇنداق ياخشى يېزىۋاپتىكەن-تاڭ؟ بۇنىڭ سىرىنى بىلىپ بولغىچە تولۇق ئوتتۇرىنىمۇ پۈتتۈرۈپ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمەي ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بۇ ھەۋىسىمۇ ئېغىر ئەمگەك ئاستىدا بېسىلىپ قالدى. ئاچال يول ئېغىزىدا قاياققا مېڭىشىنى بىلمەي تۇرغاندا، ئۇنتۇلۇپ كەتكەن شائىر بولۇش ئارزۇسىنىڭ تۈيۈقسىز ئېسىگە كېلىپ قېلىشى ئۇنىڭ مۇزلاپ كەتكەن قەلبىگە ئاز-تولا ئۇمىد بېغىشلىدى. ئۇ يوتقاندىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، ساتتاروپ قالدۇرۇپ چىقىپ كەتكەن كىيىملەردىن بىرىنى تاللاپ كىيىدى، شۇتاپتا ئۇنىڭ تاتىرىپ كەتكەن چىرايى جىددى تۈس ئالغان ئىدى...

زىننەت يۇقىرىقىلارنى كۆڭۈل ئىكرانىدىن بىر-بىرلەپ ئۆتكۈزۈپ كۆزىنى ئاستا ئاچتى. سائەت ستېرىلكىسى 4 نى كۆرسەتىپ تۇراتتى، چېقىلىپ كەتكەن ئۆرۈك كونسېرۋاسىنىڭ مېزىلىك ھىدى دىماغىغا ئۇرۇلاتتى. ئۇ كارىۋاتتىن چۈشۈپ، چۈل-چۈل بولۇپ كەتكەن كونسېرۋا قۇتىسى پارچىلىرىنى تەرتىپى، كونسېرۋا شىرنىسىگە چىلىشىپ ياتقان سودا ماركىسىنى ئاۋايلاپ قولىغا ئېلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىكى "ئارال مېۋە كونسېرۋا زاۋۇتىدا ئىشلەندى" دېگەن خەتلەرگە خېلى ئۇزاققىچە تويماي قارىدى. ھېلىمۇ ئۇنىڭ ئېنىق ئېسىدە تۇرۇپتۇ: تويى بولۇش ھارپىسىدا زىننەتنىڭ كۆرۈشۈپ قېلىشتىن ئۆزىنى قا-

چۈرۈپ يۈرگىنىگە قارىماي، شۆھرەت ئاخىرى ئۇنى ئۇلارنىڭ بېغىدىكى گۈللۈك ئارىسىدىن تېپىۋالدى. ئۇنىڭ تۆمۈر رەڭگىگە كىرىپ قالغان چىرايى ئادەمنىڭ قورققىسىنى كەلتۈرەتتى، پۈتۈن ئەزايى بەزگەك كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالغان بىمارەك لاغىلداپ تىترەيتتى.

— سىزدىكى ۋىجدان قېنى؟! — دېدى ئۇ زىننەتنىڭ قولىنى مىجۇەتكۈدەك دەرىجىدە قاتتىق قىسىپ ۋە سىلكىپ تۇرۇپ، — پۇلنى دەپ ئۆزىڭىزنى تاۋارغا ئايلاندۇرۇۋەتمەكچىمۇ؟ پۇلنى ھەقىقەتەن شۇنداق ياخشى كۆرسىڭىز، قەسەم قىلىمەنكى، ئۇنى مەنمۇ تاپالايمەن. مېۋە كونسىرۋا زاۋۇتىنى قۇرۇشنىڭ ھەممە تەييارلىقى پۈتۈپ قالدى. زاۋۇت ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۇرۇلسىلا، لاپ ئەمەس، سىزنى پۇل بىلەن كۆمۈپ تاشلىيالايمەن. ئاڭلاۋاتامسىز، پۇل بىلەن كۆمۈپ تاشلىيالايمەن! ئۆزىڭىزنى راستىنلا تاۋار دەپ قارىسىڭىز، بۇ تاۋارغا مەن خېرىدار! باشقىلارنىڭ چاڭ سېلىشىغا ھەققى يوق! سىز مېنىڭ! نېمىشقا گەپ قىلمايسىز؟ جاۋاب بېرىڭ دەيمەن! گەپ قىلىڭ!

ئۇ ئەسەبىيلەرچە ۋارقىرايتتى، كۆزلىرىدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلەتتى. ئۇنى نېيتىدىن يېنىشقا ئۇندەيتتى، يالۋۇراتتى، قەلبىنى ئىزھار قىلاتتى، ئاخىرىدا تەھدىت سېلىپمۇ باقتى. دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ، ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇپ تۇرغان زىننەت نېمىمۇ دېيەلىسۇن؟ ئۇ لۈنى چىڭ چىشلىگەن پېتى باشتىن-ئاياق بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمىدى. ئاخىرى ئۇمىدىنى ئۆزگەن شۆھرەت ئۇنىڭ كاچىتىغا زەرپ بىلەن بىرنى سېلىپ، كىرگەن

شورادىن ئۆمىلەپ چىقىپ كەتتى ...

”بىچارە شۆھرەت، — زىننەت يەنە يىغلىۋېتىشتىن ئۆزىنى ئاران توختىتىپ ئاستاغىنە پىچىرلىدى، — سېنىڭ يۈرىكىڭدە مەڭگۈ ساقايماس جاراھەت قالدۇردۇم، مېنى ئەلۋەتتە كەچۈرمەيسەن، مەنمۇ كەچۈرۈشنى تەلەپ قىلمايمەن. لېكىن ئىككىسىزنىڭ ھاياتى نەقەدەر ئوخشاشمايدۇ-ھە! سەن دېگىنىڭنى ئەمدىلىكتە پۈتۈن يېزا ئىشلەپچىقىرىشىنى ماشىنىلاشتۇرىمەن دەپ چېپىپ يۈرۈيدىغانسەن ھەقىچان! قانداقلا بولمىسۇن، سەن باشقىلارغا نەپ بېرىۋاتىسەن، ھاياتىڭنى مەنىلىك ھايات دېيىشكە بولىدۇ. مېنىڭكىنچۇ؟ مېنىڭكىنى نېمە دېيىش كېرەك؟ بىكار ۋاقتىم كۆپ بولغاندىكىن، ئۇلۇغۋار، ئۆلمەس شېئىرلارنى كۆپرەك يېزىپ، مىللىتىمگە شان-شەرەپ كەلتۈرەرمەن، جەمئىيەتكە تېگىشلىك تۆھپە قۇشارمەن دېگەن خام-خىيالىلىرىمنى بەربات بولدى. قايناق تۇرمۇشتىن ئايرىلىپ قالغاچقىمۇ ياكى جۇشقۇن ھېسسىياتىم ئۇچقۇنلىرى مۇھەببەتتە ئۇچرىغان بەختسىزلىك يامغۇرىدا بىمەھەل ئۆچۈرۈپ تاشلانغاچقىمۇ، ئەيتاۋۇر تاھازىرغىچە كۆڭلۈمگە يارىغۇدەك، ۋاي دېگۈدەك بىرمۇ شېئىر يازالمىدىم. خىزمەتداشلىرىمنىڭ يۈزىگە قاراشتىن نومۇس قىلىپ، ئاشخانا دېرىكتورلىقىنى تاشلىۋەتكىنىمگىمۇ نەۋاخ. ئۇنىڭدىن باشقا ئىشلارنى قىلىپ بېقىش ئۈستىدە باش قاتۇرۇپمۇ ئولتۇرمىدىم. كۇن بويى بىكار يەپ ئوخدا ياتقىنىمدىن ئائىلە

ئايىلى بولۇشنى ھەممىدىن ئەۋزەل كۆردۈم. قېنى ئۇ مەندىكى غايە؟ قېنى ئۇ مەندىكى ئارزۇ؟ تاماق يەيمەن، ئۇخلايمەن. ئۇخلايمەن، تاماق يەيمەن. بۇنداقتا لالما ئىتتىن پەرقىم يوق بولۇپ قالدىغۇ! بۇ زادى قانداق ھايات؟! ئۆزۈمنى بەختلىك دەپ ھېسابلىيالامدىمەن؟ توغرا، مەن ئىنتايىن بايمەن، ساتتاروپ ماددى جەھەتتىكى ھەممە تەلىپىمنى قاندۇردى، ھېچنېمىدىن قىسىلىپ قالمايمەن. لېكىن بۇ مەنسىز ئۆتۈۋاتقان ھاياتىمدىكى بوشلۇقنى تولدۇرالامدۇ؟ ماڭا ھامان بۇنداق ماددى جەھەتتىكى بايلىقاتلىق ئىچىدە ئاللىقانداق بىر نەرسە يېتىشمەيۋاتقاندەك بو-لۇپ تۇيۇلاتتى. ئەمدى بىلدىم، بۇ باشقا نەرسە ئەمەس، روھى جەھەتتىكى نامراتلىق ئىكەن!...“

زىننەت چىراغنى ئۆچۈرۈپ، دېرىزە پەردىسىنى ئېچىپ، ئاسمانغا قارىدى. سان-ساناقسىز يۇلتۇزلار ئارىسىدا يېڭى چىق-قان چولپان ئۆزگىچە چاقناپ تۇراتتى. شۆھرەت ئۇنى چولپانغا ئوخشىتىشنى ياخشى كۆرىدىغان، ساتتاروپ بولسا ئۇنى تولۇن ئايدىن گۈزەل دەپ تەرىپلەشكە ئامراق. ”راست، ئۇ نەگە كەت-كەندۇ؟، —زىننەت توساتتىن ساتتاروپنى يادىغا ئېلىپ قالدى، —رىسالەتنىڭكىگە بارالماسلىقى ئېنىق. ئەڭ يېقىن دوستۇم دەپ ساناپ يۈرگەن بۇ نائەھلى مېنى قۇربان قىلىپ، ئۆزى ئۇنىڭ تۆمۈر پەنجىسىدىن قۇتۇلۇۋالدى. كۆرسەتكەن خىز-مىتى بەدىلىگە ئىككى ئېغىزلىق ئۆيىنى پۇتۇن سەرەمجانلىرى بىلەن قوشۇپ بىكارغا ئالغاندىن باشقا، يېڭىدىن سېلىنغان ئۇچ قەۋەتلىك مېھمانخانىنىڭ دېرىكتورلىقىغا ئۆستۈرۈلدى. ھازىر ئۇ ئۆزىنىڭ ھېلىقى تەشەببۇسلىرىغا قارشى ھالدا سىنىپتىكى

ئەڭ ئالىقانات ساۋاقداش ھەسەن ئۇچقۇر بىلەن توي قىلىۋالدى. تۇۋا، بۇ يىگىتنىڭ ئەھۋالىنى بەش قولدەك بىلىپ تۇرۇقلۇق ئۇنى ئۆز ئەمرىگە ئېلىشقا رازى بولدى. بۇ ئىشلارنى زادى نېمە دېگۈلۈككىن-تاڭ؟ ساتتاروپنىڭ شۇ چاققىچە قايتىپ كەلمىگەنىگە قارىغاندا ئۇنىڭ يەنە باشقا يوشۇرۇن نۇقتىلىرىمۇ بار ئوخشىمامدۇ؟ ئېھتىيات قىلىش كېرەك! راستىنى ئېيتقاندا، ئادەمنى تولۇق چۈشىنىش—دۇنيادىكى ھەممىدىن قىيىن ئىش بولسا كېرەك. ئۇمۇ مېنىڭ ئىچكى سىرلىرىمنى بىلگەن بولسا ئىدى، مېنى ھەرگىز كونسىرتىغا سودىسىغا بۇيرۇمىغان بولاتتى. بۇ قاپاق باش-ھاماقەت زاۋۇتنىڭ دادام ئىلگىدە ئەمەس، شۆھرەتنىڭ ئىلگىدە ئىكەنلىكىنى نەدىن بىلسۇن؟ ھەي ئادەم، ھەي ئىنسان! سەن نېمىدېگەن مۇرەككەپ يارالغان—ھە!...“

تۇيۇقسىز بىر يۇلتۇز قۇيرۇقىنى ئۇزۇن سوزغىنىچە شۇر-رىدە ئېقىپ چۈشتى. بىر چاغلاردا مۇمىسى ئۇنىڭغا: ”ھەممە ئادەمنىڭ بىردىن يۇلتۇزى بولىدۇ، كىم قازا قىلسا شۇنىڭ يۇلتۇزى ئېقىپ چۈشىدۇ“دەپ بەرگەن ئىدى. شۇ تاپتا زىننەت نېمە ئۈچۈندۇ: ”ئادەمنۇ شۇ يۇلتۇزدەك ھەش-پەش دېگۈچە يەر يۈزىدىن غىپلا قىلىپ غايىپ بولۇپ كەتسە بولمامدىغاندۇ؟“دەپ ئويلاپ قالدى.

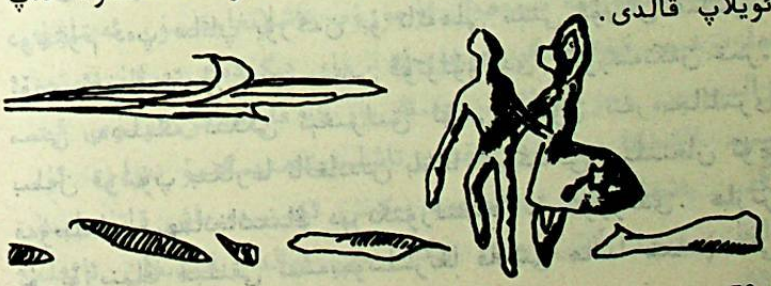

بەشىنچى باب

بەختلىك بولۇڭ!

ئادەمنىڭ بېشىغا كۈن چۈشسە يۈزىمۇ مۇناسىپ يۈسۈندا قېلىنلاپ قالىدىغان ئوخشايدۇ. "ئۆلسەممۇ ئۆز يۇرتۇمغا قەدەم باسماسمەن" دەپ قەسەم قىلىۋەتكەن زىننەت ئۆيىگە پەرىشان ھالدا قايتىپ كەلدى. قايتىپ كەلگەندىمۇ قۇرۇق قول، پىيادە قايتىپ كەلدى. ئاتا-ئانىسىنىڭ ئارقا-ئارقىدىن ياغدۇرغان سو-ئاللىرى جاۋابسىز قالدى. ئۇ گەپ قىلمايتتى، بىر نوقتىغا تىكىلىپ ئولتۇرغىنى ئولتۇرغان ئىدى. زەپىرانەڭ سارغايغان، جۇدەپ كەتكەن چىرايىدىن نە شادلىقنىڭ، نە قايغۇنىڭ ئىپادە-سىنى كۆرگىلى بولمايتتى. ئاتا-ئانىسى "قىزىمىز ساراڭ بو-لۇپ قالغان ئوخشايدۇ" دەپ ئويلاپ قورقۇپ كېتىپ تېۋىپ چاقىرماقچى بولۇۋىدى، زىننەت ئۇلارنى باش ئىشارىتى بىلەن رەت قىلدى ۋە يانچۇقىدىن تۆت بۇرجەك قىلىپ قاتلانغان بىر پارچە قەغەزنى چىقىرىپ كۆرپە ئۈستىگە تاشلاپ قويدى. سادىق ئاكا قەغەزنى ئېچىپ، بىرقاراپلا تونۇدى: بۇ، يېزىلاردا كۆپ ئۇچراپ تۇرىدىغان نىكاھدىن ئاجرىشىش قەغىزى ئىدى. بىچارە ئاتا-ئانا ئەتىۋارلىق يالغۇز قىزىنىڭ تۇيۇقسىز توي قىلىدىغانلى-قىنى ئاڭلىغاندا قانداق ھەيران قالغان بولسا، بۇدامۇ ئۇنىڭ

كۈتۈلمىگەندە ئاجرىشىپ كەتكەنلىكىدىن شۇنداق ھەيران قالدى. ئۇلار قىزىغا كۆڭلىنى ياساپ بىرنەچچە ئېغىز تەسەللى بەرگەندىن باشقا ئارتۇقچە بىرنەرسە دېيىشنى ئەپ كۆرمەي، ئۇنى ئۆز رايىغا قويۇپ بەردى. مەھەللىكويلار ئىچىدىن ئۆزىنى يەنە بىرنىچى بولۇپ يوقلاپ كەلگەن شۆھرەتنىڭ ئودا بىرنەچچە كۈنگىچە زىرىكمەي-تىرىكمەي ئەھۋال تونۇشتۇرۇشى، قايتا-قايتا ئۆتۈنۈشى، سەممىي نەسىھەت قىلىشى ۋە بۇرۇنقىدەكلا قىزغىن مۇئامىلە قىلىشىدىن قاتتىق تەسىرلەنگەن زىننەت ئاخىرى مېڭە كونسىرتۇا زاۋۇتىدا ئىشلەپ قېلىشقا ماقۇل بولدى. ئۇ ئىشقا چىققان كۈنىدىن باشلاپلا ھەر قايسى تېخنىكىلىق ئۆتكەللەرنى قېتىرقىنىپ ئىگەللەشكە كىرىشتى ۋە يېرىم يىل ئۆتمەيلا زاۋۇتنىڭ رەسمىي تېخنىكى بولۇپ قالدى. مەھسۇلات بازىرىنىڭ ئىتتىك بولۇشىغا ئەگىشىپ زاۋۇتنىڭ كۆلىمى ۋە كەسپى دائىرىسى بارغانسېرى كېڭەيۋاتاتتى. زىننەتنىڭمۇ ئۆزىگە بولغان ئىشەنچىسى كۈچىيىپ، چىرايىنى قايتىدىن كۈلكە قاپلىدى. يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قېتىدا كۈلگە ئايلىنىپ كەتكەن ئۈمىد چوغى يېڭىباشتىن يالقۇنلاشقا باشلىدى. شۆھرەتنىڭ ئۆزىگە تۇتقان پوزىتسىيىسى ئىككىسى مۇھەببەتلىشىپ يۈرگەن چاغدىكىدىن ئانچە پەرقلەنمەيتتى. ئۇ ھەرخىل ئالامەتلەرگە قاراپ، ئاياللارغا خاس سەزگۈرلىك بىلەن "شۆھرەت ھېلىمۇ مېنى سۆيىدىغان ئوخشايدۇ" دېگەن چۈشەنچىگە كەلدى. ناھايەت ئۇنىڭ ئىززەت بىلەن بولغان ئۇچرىشىشى بۇرۇنقىدىن كۆپىيىپ قالغاندەك قىلاتتى. يېقىندىن بۇيان زىننەت نېمە ئۈچۈندۇ، كېچىلىرى ئۇخلىيالمايدىغان، قەلب قولى ئۇنۇق ئاھ تارتىپ تولغىنىپ ئۇخلىيالمايدىغان،

تۇلغۇسىز چاغلارنىڭ يادىگارى سۈپىتىدە قېپىقالغان ئەسلىمە دەپتىرىنى توختىماي ۋاراقلاۋاتقاندەك، شېرىن-شېرىن چۈشلەر-نى كۆرىدىغان بولۇپ قالدى. بۇلارنىڭ ئويلىمىغان يەردىن رې-ئاللىققا ئايلىنىپ قېلىشى مۇمكىنمۇ؟ ياق، مۇمكىن ئەمەس! يەرگە سىڭمۇتكەن سۇنى يەنە يىغىۋالغىلى، تۆكۈرۈتكەن تۆكۈ-رۈكنى قايتىدىن ئېغىزغا ئالغىلى بولمىغاندەك، ئۇزقولى بىلەن كىسىپ تاشلىغان مۇھەببەت رىشتىسىنىڭ يېڭىباشتىن ئۇلىنى-شى ئەمەلىيەتتىن تولىمۇ يىراق. خام-خىيالنى تاشلاپ سېگىگەن نېنىڭنى يە، زىننەت! ئۆزۈڭنى بىھۇدە ئاۋارە قىلما!... ئۇ مۇ-شۇلارنى ئويلىغاندا ئاچچىق كۈلۈپ قويىاتتى. لېكىن "ئۆلمىگەن جاندا ئۈمىد بار" دېگەندەك، ئاللىقانداق بىر شېرىن تۇيغۇ ھامان ئۇنىڭ قەلبىنى غىدىقلاپ ئارام بەرمەيتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە يېقىندىن بۇيان ئۆيىگە ئەلچىلەر ئۇزۇلمەي كېلىشكە باشلىدى. بۇلارنىڭ ئىچىدە يۇرتتا خېلى يۇز-ئابرۇيى بار كىشىلەرنىڭ تېخى كۆزى ئېچىلمىغان ئوغۇللىرىمۇ، يېشىغا يەتمەي تۇرۇپلا بىر-ئىككى خوتۇن ئېلىپ قويۇۋېتىشكە ئۇلگۈرگەن دۆلەتمەن ئائىلىلەرنىڭ پەرزەنتلىرىمۇ، يېزا كادىرلىرىنىڭ گىدىيىپ يۇ-رىدىغان سۆلەتۇاز بالىلىرىمۇ، ھەتتا ئەللىك-ئاتمىش ياشلارغا كىرىپ قالغان ئىشقۇاز قېرىلارمۇ بار ئىدى. ئاتا-ئانىسى زىن-نەتنى ئالدىراتقىلى تۇردى.

— بىز سېنى زورلاپ ئەرگە بەرمەكچى ئەمەسمىز، — دېيىشتى ئۇلار ئەلچىلەرگە چىراي ئاچقىلى ئۇنىمىغان زىننەتكە چۈشەندۈرۈپ، — لېكىن چوپچۇڭلا بولۇپ قالغان قىز بويتاق يۈرۈشەرسە ياخشى ئەمەس، يۇرتتا سۆز-چۆچەك بولىدۇ، بالام.

شۇڭا كۆزىمىزنىڭ يورۇقىدا بېشىڭنى ئۆزۈڭ خالىغان بىرەر يىگىتكە چېتىپ قويساق دەيمىز. خېلى ئوبدان ئادەملەرنىڭ بالىلىرىدىن ئەلچى كېلىۋاتىدۇ، بالدۇرراق بىرەر يىگىتنىڭ پىشىنى تۇتساڭ ئۆلۈپ كەتسەكمۇ كۆزىمىز ئوچۇق كەتمەيتتى!

بېشى قوچۇلۇپ، نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قالغان زىننەت لىۋىنى چىڭ چىشلەپ، لام-جىم دېگىلى ئۇنىمىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ھامان شۆھرەتنىڭ كۆلەڭگىسى تەۋرىنەتتى، جاراھەتلەن-گەن قەلبىگە ئۇنىڭدىن باشقا يىگىت سىغدىرغاندەك ئەمەس ئە-دى. "مەيلى، قانداقلا بولمىسۇن، شۆھرەت بىلەن بىر سۆزلە-شىپ باقاي، — دېدى ئۇ ئاخىرى قەتئىي قارارغا كېلىپ، — بولسا بولار، بولمىسا ئىز پۇلى. مېنى چىن يۈرىكىدىن ھەقىقى ياخشى كۆرگەن بولسا، بۇرۇنقى ئىشلارنى كۆڭلىگە ئېلىپ كەت-مەس. بىر قېتىم ئەمەس، بىر قانچە قېتىم ئەرگە تەگكەن ئاياللارنىمۇ تېخى كۆزى ئېچىلمىغان نى-نى چىرايلىق يىگىتلەر ئالىدىغان ئىشلارمۇ بارغۇ! ھەتتا ئۆزىدىن يۇز ئۆرۈپ بالا-چاقە-لىق بولۇپ كەتكەن ئاياللاردىن مېھرىنى ئۈزەلمەي، بىر ئۆمۈر بويتاق ئۆتۈپ كەتكەن ياكى ئۇلارنىڭ بارلىق سەۋەنلىكلىرىنى كەڭ قورساقلىق بىلەن كەچۈرۈپ، ۋىسال يولىدىكى تۇرلۇك توسقۇنلۇقلارنى تۇنجى مۇھەببەتكە بولغان ئەقىدىسى، تەشنالىقى ۋە سۇنماس ئىرادىسى بىلەن سۈپۈرۈپ تاشلاپ، ئاخىرى مۇ-رات-مەقسىدىگە يەتكەن ئەرلەرمۇ ئۇچراپ تۇرىدىغۇ! شۇڭا كو-نىلار «مۇھەببەتنىڭ كۆزى قارىغۇ» دەپ بىكار ئېيتمىغان. مەن ناھايىت ئىلاجىنىڭ يوقىدىن ئۆزۈم سۆيمىگەن ئەر بىلەن بىر يېرىم يىلدەكلا ئۆي تۇتتۇم، خالاس. چىرايىم ھېلىمۇ تېخى

www.uyghurkitap.com

ياتلىق بولمىغان ھەرقانداق قىزلاردىن قېلىشمايدۇ، نى-نى يە-گىتىلەرنى مەھلىيا قىلىۋالغۇچىلىگىم بار، نېمىگە ئاساسەن شۇنچە ئۈمىدسىزلىنىپ كېتىمەن؟ قېنى غەيرەت قىلىپ كۆ-رەي، ئۆتىنگە لاپقۇت دېگەندەك، تەلىپىم رەت قىلىنىشىمۇ مۇم-كىن. شۇنداقتىمۇ سەۋرى قىلىپ باقمايمەنمۇ، غوربىدىن ھالۋا پىشىپ قالسا ئەجەب ئەمەس!...“

ئۆرۈك چېچەكلىگەن چاغلار ئىدى. زىننەت ئۆز تەلىپى بويىچە شۆھرەت بىلەن ئۆرۈكزارلىققا ئۆچراشتى. ئايدىڭ كې-چە، ئەتراپ جىمجىت. كۈندۈزدىكىدەك كاككۇكلارنىڭ يېقىم-لىق سايراشلىرىمۇ، چېچەكلەر ئەتراپىدىن كېتەلمەيدىغان ھەر-لەرنىڭ رىتىملىق غوڭۇلداشلىرىمۇ ئاڭلانمايدۇ، ئادەمنى مەست قىلغۇچى خۇش پۇراق دىماغقا ئۇرۇلۇپ تۇرىدۇ. يىراقتىن سۇ-چى يىگىتلەرنىڭ سوزۇپ ئېيتقان مۇڭلۇق ناخشىلىرى ئارد-لاپ-ئارىلاپ ئاڭلىنىپ قالىدۇ. ئۇلار ئۆتتۈرىسىدا مەلۇم ئارد-لىق قالدۇرۇپ، باغ ئارىلاپ ئاستا كېتىۋاتاتتى. زىننەت نېمە-لەرنى دەيدىغانلىقى ئۈستىدە ئەتراپلىق ئويلىنىپ قويغان بولسە-مۇ، دەماللىققا گەپنى قەيەردىن باشلاشنى بىلەلمەي قىينالماقتا ئىدى. ئۇ ئاخىرى غەيرەتكە كېلىپ ئۆزىنىڭ بەختسىزلىكىنى تەپسىلى بايان قىلدى، لېكىن ساتتاروپ بىلەن ئاجرىشىپ كېتە-شىدىكى ھەقىقى سەۋەبنى ئېتىشقا پېتىنالمىدى، بۇنى ئويلاش زىننەت ئۇچۇن دەھشەت ۋە قورقۇنچلۇق. يۇرىكىدە مەڭگو ئې-چىلماس سىر بولۇپ ساقلىنىپ قالىدىغان قاباھەتلىك چۇشتىكى-دەك بۇ سۇرلۇك كۆرۈنۈش كۆز ئالدىغا كەلسىلا ئۇنى ۋەھىمە باسىدۇ ۋە پۇتۇن ۋۇجۇدى كەچكۇزىنىڭ شامىلىدا قالغان ياپراق-

تەك غەزەپتىن تىترەپ كېتىدۇ ...

ئىسمى-جىسمىغا ماس كەلمىگەن فىلىمدىكى مەزىسىز، سۆرەلمە كۆرۈنۈشلەردىن زېرىككەن زىننەت يېرىم سائەت ئۆتە-ئۆتمەيلا كىنوخانىدىن يېنىپ چىقتى. فىلىمنىڭ ھەيۋەتلىك، دەبدىبىلىك تېمىسىغا قاراپ ئۇ: "ئاجايىپ قىزىق، قالتىس فىلىم بولسا كېرەك" دەپ ئويلاپ، ساتتاروپنىڭ "بۇگۈن كەچتە ئىنتايىن مۇھىم ئىشىم بار" دېگەننى باھانە قىلىپ ھەمراھ بولۇپ بارغىلى ئۇنىمىغىنىغا قارىماي، بىر كۆرۈشكە تەقەززا بولغان بۇ كىنوغا ئۆزى يالغۇز بارغان ئىدى. لېكىن ئەھۋال ئۇنىڭ ئويلىغىنىنىڭ ئەكسىچە بولۇپ چىقتى. بۇنىڭدىن ئۇ تولىمۇ ئۈمىدسىزلەندى. "تېشى پال-پال، ئىچى غال-غال دەپ بىكارغا ئېتىمىغان ئىكەن-دە، كونىلار! — دېدى ئۇ مەيۈس ھالدا ئۆيىگە قاراپ كېتىۋېتىپ، — ھەممە نەرسە ئىچى-تېشى ئوخشاش، ئىسمى-جىسمىغا لايىق بولسا بولمامدىغاندۇ؟ قۇمۇشنىڭ تېشىغا قارايدىغان بولساڭ شۇنداق ئېغىز، ھەيۋەتلىك كۆرۈنىدۇ، ئەمما ئىچى كاۋاك، قۇپقۇرۇق. يۇلغۇننىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشى پاكار، كۆرۈمسىز بولسىمۇ ئىچى قاتتىق، چىداملىق. ئادەملەرگە سەپ-سالساڭمۇ خۇددى شۇلارنى دوراپ ئاسمانغا قاراپ گىدىيىپ ژېلىشقانلىرىنىڭ قورسىقىدا شۇنىڭغا تۇشلۇق ئومىچى يوقلىقىنى، ھېچكىمنىڭ نەزىرى چۈشمەيدىغانلارنىڭ ئويلىمىغان يەردىن نى-نى ئىشلارنى ژۇجۇتقا چىقىرىۋاتقانلىقىنى بايقايسەن. ئۆزۈمۇ ئادەملەرنىڭ ئالدىنقى تۇرىدىكىلەر قاتارىغا كىرىپ قالىدىمۇ-قانداق؟ ھازىرقى سۆلىتىمگە قارىسا ئات تارتالمايدۇ. بىراق مەن شۇنىڭغا يارىشا نېمە ئىشلارنى قىلغاندىمەن؟ كىمگە

قانچىلىك نەپ بېرەلىدىم؟...»

خىيال بىلەن بولۇپ كەتكەن زىننەت ئۆزىنىڭ گۈل-چېچەكلەر ئېچىلىپ كەتكەن ھويلىسىغا قانداقلارچە كىرىپ قالغانلىقىنى تۇيمايلا قالدى. دېرىزىسى ئېچىۋېتىلگەن مېھمانخانا يورۇق بولۇپ، نېپىز دېرىزە پەردىسىدىن ئىككى كىشىنىڭ قارىمۇقارشى ئولتۇرغان ھالدا بىر نېمىلەرنى دېيىشىۋاتقانلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇ پۈتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ دېرىزە تۆۋىگە كەلدى ۋە دېرىزە پەردىسى تولۇق تارتىلماي قالغان يوچۇقتىن ئۇلارنى قىينالمايلا تونۇۋالدى: بۇنىڭ بىرى ئېرى ساتتاروپ، يەنە بىرى ئۆزى ھەممىدىن بەك يىرگىنىدىغان، ئۇلارنىڭ ئۆيىگە پات-پات كېلىپ تۇرىدىغان ھېلىقى توپ سېتىش ماگىزىنىنىڭ باش دېرىكتۇرى، پاينەكباش بوساقوپ ئىدى.

—ماۋۇ بىر رومكىنى ئىچىۋەتسىلىچۇ، بوساقوپ ئاكا!— دېدى ساتتاروپ خۇشامەتكويلۇق بىلەن ھېجىيىپ،—سىلىنىڭ يارەملىرى بولمىغان بولسا بۇگۈنكى كۈنگە ئېرىشەلمىشىمنى تەسەۋۋۇر قىلىشىم تەس ئىدى. بۇ مېنىڭ سىلىگە بولغان ھۆرمىتىم، قېنى بىر كۆتۈرۈشتىلا...

—ھەي، بۇنچىلىك ئىشلار دېگەن نېمىگە ئەرزىيىتتى؟— دېدى بوساقوپ قىزارغان كۆزلىرىنى ساتتاروپقا تىكىپ،— مەندىن ماللارنى بىكارغا ئالغىنىڭ يوققۇ، پۇل تۆلەپ ئېلىۋاتىسەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەر قېتىم مال بەرگىنىمدە قول قوشتۇرۇپ قاراپ تۇرمىدۇڭ، ماڭا بولغان كۆڭلۈڭنى باشقىلاردىن نەچچە ھەسسە ئاشۇرۇپ ئىزھار قىلىۋاتىسەن. ھەممىمىز ئادەم ئەمەسمۇ، بۇنى چۈشىنىمىز! بۇندىن كېيىنمۇ تېخى ...

— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن! — ساتتاروپ ئالدىراپ كېتىپ ئۇنىڭ ئاغزىدىكى گەپنى تارتىۋالدى، — ماگىزىنلىرىغا يېڭىدىن كەلگەن مالىلارغا كۆز تىكىپ تۇرىدىغانلار ئازمۇ؟ قانداقلا بولمىسۇن، سېلىدىن توپ ئالغان مالىلار ئۆزىمىز ئادەم چىقىرىپ گۇۋاڭجۇ، شاڭخەيلەردىن ئەپكەلدۈرگەن مالىلاردىن كۆپ ئەرزان توختايدۇ. راستىنى ئېيتقاندا، بۇ ئاز پايدا ئەمەس جۇمۇ! ھەر-قېتىم بازىرى ئىتتىك مالىلار دۆلەت ماگىزىنىدىن بۇرۇنراق بىزنىڭ دوكانغا سېلىنىپ كېلىۋاتىدۇ. بۇنىڭدىن كەلگەن پايدىدا ئۆزلىرىنىڭ بىر ئۇلۇش ھەسسىلىرى بار-دە! ئاز بولسىمۇ كۆڭلىمىزنى ئىپادىلەپ تۇرمىساق، يۈزىمىز قانداق چىدايدۇ؟

— تۇنۇگۈن يەنە ماگىزىنىمىزغا بىرمۇنچە يېڭى مالىلار چۈ-شۈرۈلدى، — دېدى بوساقوپ ئاۋازىنى پەسەيتىپ، — ھەممىسى بازىرى ئىتتىك مالىلار: قارا گۈللۈك نىپىز دۇخاۋا، گىرىپتە-شىن، ئەنگىلىشىن، گابارديون، يېڭى پاسوندىكى ئېگىز پاش-ىنلىق نەپىس توفلەي ...

— ئۇنداق بولسا بەكمۇ ياخشى بوپتۇ! — دېدى ساتتاروپ خۇشاللىقىنى باسالمىغان ھالدا قاش-كۆزلىرىنى ئوينىتىپ، — دوكىنىمىزدىكى مالىلارمۇ سېتىلىپ بىر يەرگە بېرىپ قالغان ئىدى. بۇداغۇ ھەممىسىنى ماڭىلا توغرىلىۋېتەلا؟

— ھەي! ... — بوساقوپ ھېلىقى بىر رومكا ھاراقنى بىراقلا كۆتۈرۈۋېتىپ ئاغزى-بۇرنىنى ئېيتىۋەتكەندىن كېيىن ئېغىر خورسىنىپ قويدى، — ماڭىمۇ تەس دېگىنە، دۆلەت ماگىزىنلە-رىغا رەسمىيەت ئۇچۇنمۇ بولسا ئاز-تولا بۆلۈپ بەرمەسلىك تېخى بولمايۋاتقان؛ ساڭا ئوخشاش تەلمۇرۈپ تۇرغان دوست-بۇرادەر-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

لەرنىمۇ نائۇمىد قايتۇرىۋەتكىڭ كەلمەيۋاتقان! ئىشقىلىپ سېنى رازى قىلسام ئۇنىڭ نارازى بولۇشى، ئۇنى رازى قىلسام سېنىڭ نارازى بولۇشۇڭ تورغانلا گەپ! بىلسەڭ، بەش بارماق تەڭ بولمىغاندەك، جاھاندىكى ئىشلارنىڭمۇ تەپتەكشى بولۇپ كېتىشى مۇمكىن ئەمەس ئىكەن، ئۇكا! شۇڭا كونىلار: "تەڭشەلمىگەن جاھان" دەپ بىكار ئېيتىمىغان ئوخشايدۇ.

— ئۇغۇ شۇنداق، — ساتتاروپ بوساقوپنىڭ رومكىسىغا گالستۇكلۇق ئۈزۈم ھارىقىنى يەنە تولدۇرۇپ قۇيۇۋېتىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ھەممە ئادەمنى تەڭ رازى قىلىش ھەقىقەتەن قىيىن. بىر ئاننى تەپمۇ-تەڭ قىلىپ تۆت پارچىغا بۆلۈپ، تۆت ئادەمگە بۆلۈپ بەرسىلىمۇ ئۇنىڭ كۆزىگە بۇنىڭ نېنى چوڭراقتەك، بۇنىڭ كۆزىگە ئۇنىڭ نېنى چوڭراقتەك كۆرۈنۈپ كېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرسى سىلىدىن رازى بولسا، يەنە بىرسى جەزمەن نارازى بولىدۇ. شۇڭا بەش بارماقنى تەپتەكشى قىلمەن دېيىشنىڭ ھاجىتى يوق، بوساقوپ ئاكا! ئۇزۇنىغا ئۇزۇنچە، قىسقىسىغا قىسقىچە مۇئامىلە قىلسىلا بولۇۋېرىدۇ!

— گەپكە ئۇستىسەن — دە، ئۇزۇك! — بوساقوپ چۇشۇپ كەتكەن چىشلىرى ئورنىغا سېلىۋالغان ئالتۇن چىشلىرىنى كۆرسىتىپ خىرقىراپ كۈلدى، — بەزىلەر قىلغاننى بىلمەيدۇ، باشقىلاردىن يۇلۇۋېلىشنىلا كۆزلەيدۇ-يۇ، ئۆزىنىڭ يانچۇقىدىن بىر تىيىننى ئارتۇق چىقارغىسى كەلمەيدۇ. سەنغۇ ئۇنداق پىخسىق، ئىنساپسىزلاردىن ئەمەس، بىراق ۋاقتى كەلسە بەزى نەرسىلەرنىڭ مېھرىدىن كېچەلمەي قېلىشىڭ مۇمكىن!

— مېنى چۇشەنمەيدىكەنلا، بوساقوپكا! — ساتتاروپ قىزىشىپ

قان هالدا ئۆز قەلبىنى ئىزھار قىلىشقا كىرىشتى، — ئىككىمىز ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى باشقىلارغا قانداقمۇ سېلىشتۇرغىلى بولسۇن؟ بىز دېگەن بىر-بىرىمىزدىن ھېچنېمىنى ئايمايدىغان قەدىناس دوستلاردىن! ھېلىغۇ نەرسىكەن، سىلىدىنچۇ، جېنىمنى ئالىمەن دېسىلىمۇ ياق دېمەيمەن جۇمۇ!

— ھا! ھا! ھا! ... — بوساقوپ ئۆزىنى تۇتالماي خۇشخۇيلۇق بىلەن قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى، — راستىنلا شۇنداق بولىدىغان بولسا بەكمۇ ياخشىدىغۇ! ئۇنداقتا مەنمۇ سەندىن ھېچنېمىنى ئايمايتتىم. بولدى، ماڭا نېمە گەپ كەلسە كەلسۇن، بۇ قېتىم كەلگەن مىللارنىڭ ھەممىسىنى ساڭىلا بېرىۋېتەي، تېخىمۇ باي بولۇپ، راھەت كۆرۈۋال! كۆڭلۈمدىكى گەپنى ئېيتسام، تەلىيىڭ تازا ئوڭدىن كەلگەن ئادەمكەنسەن ئۇكا! بودا ئېلىۋالغان خوتۇنۇڭ ھەقىقەتەن پەرىزاتتىن قېلىشمايدىكەن!

— سىلىنىڭمۇ كۆزلىرى چۇشۇپتۇ-دە!

— چىرايلىق خوتۇن-قىزلارغا كىمنىڭ كۆزى چۇشمەيدۇ دەيسەن؟ — دېدى بوساقوپ ئاغزىنى ئاچكۆزلۈك بىلەن تامشىتقىنىچە.

— بىراق ئۆتكەندە ئۇ سىلىگە تولىمۇ بەۋرەتلىك قىلدى، ئالدىلىرىدا خىجىل بولۇپ قالدىم. بۇنداق جومباقلار دېگەن سىلىدەك ئادەمگە ھەمراھ بولۇپ ھاراق ئىچكەننى ئۆزىگە كەلگەن ئامەت دەپ ھېسابلىسا بولاتتى، لېكىن ئو كۆڭلىدە نېمىلەرنى ئويلىدىكىن-تاڭ، خۇددى بىر نېمىسى كېتىپ قالىدىغاندەكلا، ئىچكەركى ئۆيگە كىرىپ بېكىنىۋېلىپ، زادىلا چىققىلى ئۇنمىدى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

—توسۇن بايتال دېگەن شۇ! ئۇنى كۆندۈرمەكنىڭ ئۆزىمۇ بىر لەززەت دېگىنە!

زىننەت ئۇلارنىڭ پارىڭىنى ئاڭلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ دەرھال ئۆيگە ئېتىلىپ كىرىپ ساتتاروپنىڭ يۈزىگە تۈكۈرگىسى، بوساقوپنىڭ كاچىتىغا كېلىشتۇرۇپ بىرنى سالغىسى كېلىپ كەتتى، لېكىن پاراڭنىڭ ئاخىرى ئۇنى ئاچچىقىغا ھاي بېرىپ، سەۋر-تاقەت بىلەن قۇلاق سېلىپ تۇرۇشقا مەجبۇر قىلدى.

—ياشلىرى بىر يەرگە بارغىنى بىلەن كۆڭۈللىرى ياش تۇرۇپتۇ جۇمۇ!—بۇ ساتتاروپنىڭ ئاۋازى ئىدى.

—شۇنداق بولمايچۇ!—بوساقوپ يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقتا يۆلەنگىنىچە قورسىقىنى تومپايتىپ كېرىلدى،—جاھاندا كۆڭۈل-دىن ئىتتىك، كۆڭۈلدىن بەڭباش نېمە يوقكەن، ئوكا! شۇ بەڭباش كۆڭۈلگە يۇگەن سالاي دەپ خېلى تىرىشىپمۇ كۆردۇم، لېكىن ھەممىسى بىكارغا كەتتى. مۇشۇ كۈنگە كەلگىچە بەش خوتۇن ئېلىپ، ئون بالا تېپىپتىمەن، يېنىمدا پەقەت ئاخىرقى خوتۇنۇمدىن بولغان بىرلا بالام قالدى. قالغانلىرى قويۇۋەتكەن خوتۇنلىرىمغا ئەگىشىپ كېتىپ قېلىشتى. ئېيتقىنچۇ، ئاتا-بالىنى رەھىمسىزلىك بىلەن بىر-بىرىدىن ئايرىۋەتكەن نەرسە ئاشۇ بەڭباش كۆڭۈل بولماي نېمە؟! ھەي كۆڭۈل، ھەي بەڭباش كۆڭۈل، سېنى زادى قانداق قىلسا بولىدىكەن-تاڭ؟

بوساقوپ گويا بىردىنلا كۆڭلى بۇزۇلغاندەك، بېشىنى كىرىشتۇرۇلگەن ئىككى بېلىگى ئۈستىگە قويۇپ مىچىلداپ يىغلىۋەتتى. ساتتاروپ ئالدىراپ-تېنەپ قول ياغلىقىنى چىقىرىپ،

ئۇنىڭ تاقىر بېشىنى ئاۋايلاپ كۆتۈرۈپ، كۆز يېشىنى سۈرتۈپ قويغاچ، تەسەللى بەردى:

—كۆڭۈللىرىنى يېرىم قىلمىسلا، بوساقوپكا! بالا دېگەن ئۇرۇپ-سوقۇلۇپ چوڭ بولۇپ قالىدىغان بىر نېمە. چوڭ بولغاندا خۇدا كۆڭلىگە ئىنساپ بەرسە سىلىنى ئىزدەپ كېلىدۇ، بولمىسا ئۆزىنىڭ شورى. مەنمۇ كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرىپ، ئۆز پۇشتۇمدىن تامغان بەش بالىدىن ۋاز كېچىشكە رازى بولۇپ، تۆتتەك خوتۇننى قاڭغىر قاقشىتىپ قويۇۋەتتىم ئەمەسمۇ! بولۇپمۇ ئاخىرقى خوتۇنۇم شۇنداق گۈزەل، ئوبدان خوتۇن ئىدى دېسىلە. يىغلىدى، يالۋۇردى، لېكىن ھەرقانچە قىلىپمۇ يېڭى مۇھەببەت ئوتىدا كۆيۈشكە باشلىغان يۈرىكىمنى ئېرىتەلمىدى!

"ئىش ئەسلىدە مۇنداق ئىكەن-دە!"—خورلۇق، پۇشايمان ئىسكەنجىسىدە قەلبى مۇجۇلۇپ لۇۋىنى چىڭ چىشلىۋالغان زىننەت خىيالىنى داۋاملاشتۇرالمىدى، ئۆي ئىچىدىن بوساقوپنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى:

—سەنغۇ تېخى ياش، نى-نى قىزلارنى قولغا كەلتۈرۈپ بولدۇڭ، يەنە تېخى نى-نى قىزلارنى قولغا كەلتۈرەلەيسەن! لېكىن مەنچۇ؟ پو ئېتىپ قويغىنىم بىلەن ئارمانغا تۇشلۇق دەرمان يوق، بويى بىلەن تەڭ ئالتۇن بېرىشكە ۋەدە بەرسەممۇ، بېشىمنى تاشقا ئۇرسامۇ ئەمدى ماڭا كۆز قىرىنى سالىدىغان قىزلارنىڭ چىقىشى ناتايىن. يا ئۆزۈڭ ياردەم بېرەي دېمىدىڭ. كۆڭلۈمدىكىنى يوشۇرماي ئېتىسام، ئوكا، زىننەتكە ئوخشاش گۈزەل، نازىنىن ئايالالار بىلەن بىر كېچە كۆڭۈل ئېچىۋالسام، پۈتكۈل مال-دۇنيايىمدىن ئايرىلىپ خانۇۋەيران بولۇپ كەتسەم-

مۇ، هازىرلا جېنىمدىن جۇدا بولسامۇ ئارمىنىم يوق ئىدى دېگىنە!

—كۆڭۈللىرىدىكىنى چۈشىنىپ تۇرۇپتىمەن، —دېدى ساتاروپ سىرلىق كۈلۈمسىرەپ، — دېگەنلىرىدەك، زىننەتنىڭ چىرايىغۇ ھەرھالدا ياماق ئەمەس، ئاز-تولا ناز-خۇلقىمۇ بار. بىراق نېمىلا دېگەن بىلەن ئۇ بەربىر تومپاي سەھرالىق-تە! سۆز-ھەرىكەتلىرى قوپال، شەھەر نازىنىنلىرىدەك نازۇك، سىپايە، جەلپىكار ئەمەس، ئادەمنىڭ يۈرىكىنى پىژغىدە كۆيدۈرەلمەيدۇ، ماختىغۇچىلىكى يوق. راستىنى ئېيتقاندا، سىلىنىڭ ئالدىلىرىدا بارغۇ، زىننەتتەك جومباقلار بىر تېيىنغا ئەرزىمەيدۇ. شەھىرىمىزدە دېگەن ئۇنىڭدىن مىڭ ھەسسە گۈزەل، تىرناقتا توختىغىدەك نى-نى قىزلار بار، قىز بولغاندىمۇ ئۇستىگە تېخى ئەركەك چۈشەن قونۇپ باقمىغان قىزلار دېسىلە! خاتىرجەم بولسىلا، ئىپنى تېپىپ، شۇنداق قىزلاردىن بىرەرسىنى ئۆزلىرىگە غاچچىدە توغرىلاپ بېرىمەن!

—ئادەمنىڭ كۆڭلىدىكىنى تېپىپلا تۇرىسەن—دە، ئۇكا! — بوساقوپ ئالاھىتەن ئورنىدىن قوزغۇلۇپ، ساتتاروپنىڭ دولىسىغا ئۇرۇپ قويدى، —سەن بىلەن بىكار دوست بولمىغان ئىكەنمەن. ھازىر دۇنيادا سەندەك مەردلەر كۆپ ئەمەس. ساڭا ئوخشاش قولغا قول، پۇتقا پۇت بولالايدىغان ئاغىنەمنىڭ بولغانلىقى بىلەن پەخىرلىنىمەن. لېكىن ئۇنداق قىزلارنىڭ ماڭا كۆنۈشى ناتايىن. ئۆزۈممۇ بۇرۇن ئاشۇنداقتىن بىرقانچىسىنى ئىندەككە كەلتۈرمەكچى بولۇۋىدىم، ئەپسۇسكى، ئۇلار خۇددى ئالۋاستىنى كۆرگەندەك، ئۆزلىرىنى دەرھال چەتكە ئېلىشتى. ھەي، قېرى-

لمق-ته، قهرىلىق! ياش چېغىمىزدا دېگەن نى سەتەڭلەرنى...
— ئۆزلىرىنى بۇنداق تۆۋەن چاغلىمىسىلا، بوساقوپكا، بول-
مىسا مېنىڭ كۆڭلۈمگە كېلىپ قالىدۇ! — ساتتاروپ راستىنلا
خاپا بولۇۋاتقاندەك قوشۇمىسىنى تۇرۇپ، سۆزىنى داۋاملاشتۇر-
دى، — بىز دېگەن سېلىنى ئىنتايىن چوڭ كۆرىمىز، كاتتا ئەر-
باپ سانايمىز. سىلىدىن ئۆزىنى قاچۇرغان جومباقلارنىڭ ئۆزى
نادان، تىگى پەس. بولمىسا ئۇلار سىلىنىڭ نەزەرلىرى چۈشكە-
نىنى ئۆزلىرىگە كەلگەن چوڭ ئامەت دەپ ھېسابلىسا بولاتتى.
ھېچىبولمىسا، پولىنىڭ قەدىرىگە يەتمەيدىغان ئەخمەقلەر — دە،
ئۇ! ھازىرچۇ، ھەممىنىڭ خوجا ئاكىسى پۇل! "پۇل بولسا
جاڭگالدا شورپا"! ئۆزلىرى دۆلەت كادىرى ئەمەسمۇ، بەزى
ئىشلارنى بىزدەك ئوچۇق-ئاشكارە قىلىشلىرى ھەقىقەتەن ئەپ-
سىز. بۇنداق يەرلىرىنى بىزگە قويۇپ بەرسىلە، ئۆزىمىز توغ-
رىلايمىز.
— شۇنداق بولسىغۇ بەكمۇ ئېسىل ئىش بولغان بولاتتى،
لېكىنزە... — بوساقوپ تىلىنى چاينىپ ئېغىر خورسىنىپ قوي-
دى، — سەن دېگەن قىزلارنىڭ ياخشىلىقىدىغۇگەپ يوق، ئۇكا.
ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرەرسىگە ئېرىشسەڭ جەننەت ھوزۇرىنى
سۈرگىنىڭ شۇ. لېكىنزە، بۇنداق قىزلارنىڭ كۆپۈنچىسى شوخ
بېلىقتەك پىلىنىڭلاپ تۇرىدۇ دېگىنە. ئادەمنىڭ نەپسى تاقىلداپ
كەتكەندە ھودۇقۇپ كېتىپ...
— ھا! ھا! ھا! ... — ساتتاروپ كۆزىدىن ياش چىقىپ
كەتكۈچە كۈلدى، ئاندىن ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئادەتتە ئاچقۇ-
چىنى ئۆزىدىن باشقا ھېچكىمگە تۇتقۇزمايدىغان بىخەتەر ئىشكاپ-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

نىڭ ئاغزىنى ئېچىپ، بىر قۇتىنى چىقاردى، —بۇنىڭ يولى ئاسان، بوساقوپكا. مانا بۇ دورىنى چايغا ياكى ھاراقتا ئازراق ئارىلاشتۇرۇپ ئىچۈرۈۋەتسىلە ھەرقانداق شوخ بېلىقمۇ دەرھال پىلتىڭلاشتىن توختايدۇ. ئۇچاغدا ئالدىرىماي-تىنىمەي، ئۆزلىرى خالىغانىنى قىلالايلا!

—ۋاي شۇنداقمۇ؟—بوساقوپنىڭ كۆزلىرى خۇشاللىقتىن چاقناپ كەتتى، —راستتىنلا شۇنچىلىك كۈچى بارمۇ بۇ دورىڭ-نىڭ، ئۇكا؟

—لاپ ئەمەس، بۇ دورىدىن بىر تېمىم ئىچكەن ئادەم بار-غۇ، بىر كېچە خۇدىنى بىلمەي ياتىدۇ! —دېدى ساتتاروپ مەيدە-سىگە ئۇرۇپ، —ئىشەنمىسىلە، ئالدىلىرىدا سىناق قىلىپ بېرە-مەن، زىننەت قايتىپ كەلگەن ھامان ...

زىننەت مانا شۇندىلا ئۆزىنىڭ بۇرۇن نېمە ئۈچۈن ئىككى-ئۈچ رومكا ئۈزۈم ھارىقى ئېچىپلا "مەست" بولۇپ قالغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندى. "مەن نېمىدېگەن ساددە-ھە! —دېدى ئۇ ئىچىدە ئۆز ئۆزىنى ئېيىپلاپ، —باشقىلار قاپقان قۇرسا، مېنىڭ ئامانلىقىمنى قوغداۋاتقان بولسا كېرەك دەپ چۈشىنىپتىمەن، زەھەر تۇتسا ماڭا بولغان كۆڭلى دەپ يۇرۇپتىمەن. راستىنلا ئۆتۈپ كەتكەن ئەخمەق ئىكەنمەن، دۆت ئىكەنمەن! ..."

—بۇنداق قەدىناسلىقىڭنى ئۆلسەممۇ ئۇنۇتمايمەن، ئۇكا! — بوساقوپنىڭ ئاۋازى ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلۈپ قويدى. قاتتىق تەسىرلىنىپ كەتكەن بوساقوپ تىترەۋاتقان كالتە، سەمىز بارماقلىرى بىلەن قول ياغلىقىنى مىجىقلاپ، كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈۋاتاتتى، —قەسەم قىلمەنكى، بىرياخشىلىقىڭغا ئون

ياخشىلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرمايدىغان بولسام، ئۇكا، بولدى، بوساقوپ دېگەن ئېتىمنى يۆتكىۋېتىمەن!

—بۇنچىلىك ئىش دېگەننىڭ كارى چاغلىق، تىلغا ئېلىپ يۈرگۈچىلىكى يوق، —دېدى ساتتاروپ ھېلىقى قۇتىنى چاپىنىنىڭ يانچۇقىغا سېلىۋېتىپ، —مەنمۇ يېگىدىن بىر قىز تاپقان ئىدىم، چىرايىغۇ زىننەتتەك گۈزەل ئەمەس. بىراق "تاز بولسىمۇ قىز ياخشى" دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ، ئادەمنىڭ ئىچىنى پۈتۈنلەي كۆيدۈرەلىگۈدەك بىرنېمىدى، قارىسىلا. تازا ئەپ پۈرسەتنى تاپالماي كېلىۋاتىمەن. زىننەت دېگەن بۇ جومباق يېقىندىن بۇيان قارىسىغا كۈنلەۋاتامدۇ ياكى بەزى مەخپىيەتلىكلىرىنى راستىنلا بىلىۋالدىمۇ، ئەيتاۋۇر، مېنى ھېچ ياقتا يالغۇز بارغىلى قويمايدىغان بولۇۋالدى. بۇنى ئاز دېگەندەك، قوۋۇرغىنى ئېگىپ بەزىدە ماڭا شۇنداق سوغۇق مۇئامىلە قىلىدۇ تېخى! ئاچ بىقىنىغا تازا مالاي دېسەم، ئاۋارىچىلىقنىڭ كۆپىيىپ قېلىشىدىن قورقۇپ، دەردىمنى ئېچىمگە يۇتۇپ كەلدىم. ئەركىن—ئازادە تۇرمۇش كۆچۈرۈشۈمگە پۈتلىكاشاڭ بولۇۋاتقان بۇ كاسا-پەتتىن قانداق قۇتۇلۇشنىڭ يولىنى تاپالماي، بېشىم تازا قاتتى. ئەسلىدە ئىشنىڭ يولىنى ئۇققان بولسامغۇ، چاندۇرماي يولغا سېلىپ قېرىغان بۇرۇنقى قىزلارغا ئوخشاش بۇنىڭ ئاغزىنىمۇ پۇل-پېچەك بىلەن مەھكەم ئېتىبېپ، ئاستىلا كەشنى توغرىلاپ قويغان بولسام ياخشى بولىدىكەندۇق. قانداق بولدى، شەيتان ئازدۇردىمۇ بىلمىدىم، بىر دەملىك ھېسسىياتقا بېرىلىپ كېتىپ، ئالدىراپ-تىنەپ ئۇنى ئۆز ئەمرىمگە ئېلىپ قويۇپتىمەن ئەمەسمۇ! مانا ئەمدى ئۇ قانۇنلۇق خوتۇنۇمغا ئايلىنىۋالدى.

قويۇۋتىتەي دېسەم، خېتىنى ئالغىلى ئۇنىماسمىكىن دەپ ئەنسىرەيمەن. قانداق قىلاي؟ ئاخىرى يەنىلا جانغا ئەسقاتىدىغان مۇشۇ دورىغا مۇراجەت قىلماقتىن باشقا چارە قالمايۇ، نائىلاج ...

— گىپىكىدىن قايتاندا، بۇ دوراڭنى زىننەت خېنىمغا بولۇشچە ئىچۈرىۋېتىپ، ئىچكىنى پىژژىدە كۆيدۈرگەن ھېلىقى تاز-چىقىك بىلەن شېرىن كېچىلەرنى بەخىرامان ئۆتكۈزەي دەپسەن-دە، ئۇكا! — بوساقوپ بىر رومكا ھاراقنى ئاغزىغا دۇم كۆمتۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، ئاغزى-بۇرنىنى ئېيتىۋېتىپ، خىرىلداپ كۈلدى.

— كاللىلىرى قالتىس ئۆتكۈر — دە سىلىنىك، بوساقوپكا!

— ساتتاروپ قاش-كۆزلىرىنى ئوينىتىپ خۇشامەتكويلۇق بىلەن ھىجايدى، — گەپنىك ئۇچىنى چىقىرىپ بولغىچە ئاخىرىنى تېپىپ بولىدىكەنلا ئەمەسمۇ! قالتىس ماھارەت-تە بۇ، قالتىس ماھارەت!

— بۇنچىلىك ئىشقا ئەقلىم يەتمىسە شۇنچە چوڭ ماگىزىنىنى قانداق چۆرۈيمەن، ئۇكا! — بوساقوپ مەغرۇرانە قىياپەتتە كېرىلىپ قويدى.

— ئەلۋەتتە شۇنداق، شۇنداق بولمامدىغان! — ساتتاروپ ئالدىراپ-تىنەپ قوشۇمچە قىلدى، — سىلى دېگەن نى-نى نازۇك ئىشلارنى ھەقىقەتەن ئەقىل كۆزى بىلەن كۆرەلەيدىكەنلا. لېكىن مەنچۇ؟ ئەقلىم دۇمبەمگە چىقىپ قالغانمۇ-قانداق، زىننەتنى بىر كۆرۈپلا خۇدۇمنى يوقىتىپ، ئۆز ئەقىدەمنىمۇ ئۇنتۇپ كەتكىنىمنى قارىمامىلا! مەن دېگەن ئەزەلدىن خوتۇن خەق دېگەننى بىر پاي كەش قاتاردا كۆرەتتىم. يېڭى چاغدا كېيىپ، كونىرىغان

هامان تاشلىۋېتەتتىم. مانا ئەمدى كەم ئەقىللىقلىقمىدىن، ئۆزۈمنىڭ پۇت-قولىنى ئۆزۈم چۆشەپ ئولتۇرمامدىمەن! سىلىدەكى كاللا مەندىمۇ بولغان بولسا بۇنچىلىك كۈنگە قالماستىم، ھەي ئىست!

—كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، ئۇكا! —دېدى بوساقوپ ئاقىللارغا خاس سالاپەت بىلەن مەسلىھەت بېرىپ، —ھېلىقى دوراڭنىڭ كۆچىدىن ئۇنۇملۇك پايدىلانساڭ ھەممە ئىش توغرىلىنىپ كېتىدۇ.

—توغرا-توغرا، شۇنداق قىلاي! —ساتتاروپ ھاياجانلانغان ھالدا رومكىغا ئۆزۈم ھارىقىدىن تولدۇرۇپ قۇيۇپ، بوساقوپكا ئۇزاتتى، -ناۋادا زىننەت ئويغىنىپ كېتىپ مەخپىيەتلىكنى سىزىپ قالغۇدەك بولسا، يا ئۆزى ئاجرىشىپ كېتىشنى تەلەپ قىلار، يا بولمىسا ئاشۇنداق تۇرمۇشقا كۆنۈپ قالار. «كۆڭلۈم كۆتۈرمىدى، ۋىجدانىم چىدىمىدى» دەپ غەلۋە قىلىپمۇ يۈرمەس. بۇندىن كېيىن شەخسى تۇرمۇشۇمغا ئارىلاشماسلىققا ۋەدە بېرسىلا، ئۇنى ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرىپ يۈرمىسەممۇ بولۇۋېرىدۇ. ئادەم ئىتنىمۇ باقىدۇ ئەمەسمۇ، بىرەر توغرام نان دېگەننىڭ كارى چاغلىق!

باشقا چاغلار بولغان بولسا زىننەت ئاللىقاچان ھۇشىدىن كېتىپ قالغان بولاتتى، بۇگۈن نىمىشقىدۇ ئۆزىنى ئاخىرىغىچە چىڭ تۇتتى. ئۇلارنىڭ يۈرەكنى تال-تال يېرىۋەتكەندەك سۆزلىرىنى ئازابقا بەرداشلىق بېرىپ ئاخىرىغىچە ئاڭلىدى. ھازىر بىرلا ئىشقا تولىمۇ ھەيران ئىدى: شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى ئۇ مۇشۇ ساتتاروپ بىلەن قانداق قىلىپ بىللە ياشاپ كەلدىكىنە؟

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

هېلىقى سالاپەتلىك، ئەدەپ-ئەخلاقلىق، مەدەنىيەتلىك ساتتاروپ نەگە كەتكەندۇ؟ ئۇنىڭ ئورنىغا ساتتاروپنىڭ تەلەتسىگە كىرىۋالغان بىر يالماۋۇز پەيدا بولۇپ قالغان بولمىسۇن يەنە! ياق! بۇ، هېلىقى ساتتاروپنىڭ دەل ئۆزى! ناھايەت زىننەت ئۇنىڭ ئۈستىگە يېپىنىۋالغان ئادەم تېرىسىگە قاراپلا "راستىنلا ئادەم بولسا كېرەك" دەپ ئويلاپ، ئالدىنىپ قالغان. ئۇنىڭ ئىتتىن ئۆتەر رەزىل ماھىيىتىنى، چىرىپ كەتكەن ئىچكى دۇنياسىنى كۆرەلمىگەن. هازىرلا ئېتىلىپ كىرىپ رەسۋاسىنى چىقىرىش كېرەكمۇ ياكى ئۇلارنىڭ ئويۇنىنى ئاخىرىغىچە كۆرۈپ بېقىش كېرەكمۇ؟...

زىننەت هويلىنى بىر ئايلىنىپ، ئۆزىنى توختىتىۋالغاندىن كېيىن مېهمانخانىغا كىرىپ كەلدى. ئۇلار زىننەتنىڭ تۇيۇقسىز ئۇسسۇپ كىرىشىدىن دەسلىپىدە ئاز-تولا هودۇقتى، لېكىن هايالسىزلا چىرايىنى كۈلكىگە زورلىشىپ، ئۇنى قىزغىنلىق بىلەن ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى، هاراق قۇيدى. ئۇ بىرىنچى ۋە ئىككىنچى رومكا ئۆزۈم هارىقىنى تەكەللۇپ قىلمايلا ئىچىۋەتتى، كۆزى بولسا ساتتاروپنىڭ يانچۇقىدىن ۋە قولىدىن ئايرىلمايتتى. ئۇ قەستەن ئەينەكلىك ئىشكاپنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۆزىنى تۇزەشتۇرگەن بولۇپ، ئولارغا ئارقىسىنى قىلىپ تۇردى. ئىشكاپ ئەينىكىدىن ساتتاروپنىڭ يانچۇقىدىن هېلىقى قۇتىنى چىقىرىپ، ئۇنىڭ رومكىسىغا دورا تۆكۈۋاتقانلىقىنى ئېنىق كۆردى. بىردەمدىن كېيىن ئۇ هېچنېمىنى بىلمىگەن بولۇپ جايىغا كېلىپ ئولتۇردى.

—قېنى، بۇ رومكىنى گۈزەللەرنىڭ گۈزىلى زىننەتنىڭ

سالامەتلىكى ئۈچۈن كۆتۈردۇق! — دېدى ساتتاروپ تەنتەنە بىلەن، — ئالە قولۇڭغا زىننەت! بىر كۆتۈرۈشتىلا قۇرۇقدايمىز!

— بۇ مېنىڭ سىزگە بولغان كۆڭلۈم! — دېدى زىننەت قۇرۇقدالغان رومكىسىنى شىرە ئۈستىگە قويۇۋاتقان ساتتاروپقا قاراپ، — بۇنىمۇ قوشۇپ ئىچىۋېتىڭ، تېنىڭىزگە ماغدۇر كىرىدۇ، قولۇمنى قايتۇرىۋەتسىڭىز رەنجىپ قالىمەن!

— بۇ... بۇ... — ساتتاروپ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي دۇدۇقلاپ قالدى، — ھەركىم ئۆزىنىڭكىنى ئىچىشى كېرەك. قارىغىنا، بوساقوپكامنۇ ئۆزى ئىچتىغۇ، ئىچىۋېتە. ئادەم دېگەن بىرەر رومكا ھاراقنى ئارتۇق ئىچكەنگە ھېچنېمە بولمايدۇ!

— ئىچىشكە جۇرئەت قىلالمامسىز؟ ئىچمىسىڭىز مانا ئەمىسە! — زىننەت قولىدىكى رومكىنى ساتتاروپنىڭ يۈزىگە ئاتتى، — بۇنى داپتىن قېلىن يۈزىڭىز ئىچسۇن، تويماس نەپسىڭىز بىر قېنىۋالسۇن! ...

يۈرىكى زېدە بولۇپ كەتكەن زىننەت شۆھرەتنىڭ ئالدىدا يۈقىرىقىلارنى قانداقمۇ ئېغىزىدىن چىقىرالىسۇن؟ ئۇ ناھايىتى شۆھرەتنى قانداق سېغىنغانلىقىنى، سۆيگەن يارىدىن ئايرىلىپ، مۇھەببەتسىز تۇرمۇش كۆچۈرۈشنىڭ نەقەدەر ئازابلىق ئىكەنلىكىنى، ئاخىرى ھىجران ئازابىغا بەرداشلىق بېرەلمەي يۈرتقا قايتىپ كەلگەنلىكىنى تەسىرلىك سۆزلەپ بىلەن ئىزھار قىلدى. يېقىندىن بۇيان ئەلچىلەرنىڭ تولا كېلىپ بېشىنى ئاغرىتىۋاتقانلىقىنى ئالاھىدە تەكىتلەپ قويۇشنىمۇ ئۇنتۇمىدى. كۆز ياشلىرى گويا ئاغزىدىن ئۆزلۈكسىز تىزىلىپ چىقىۋاتقان

سۆز ئۇنچىلىرىغا جور بولۇۋاتقاندەك، كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆك-
سىدىكى قارا شىپاك دۇخاۋا كۆڭلىكى ئۇستىگە توختىماي تام-
چىلايتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ قانداقلارچە ئالدىنىپ قېلىپ ساتتاروپ-
تىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتكەنلىكى ئۈستىدە توختىلىۋاتقاندا،
غەزەپكە كەلگەن شۆھرەتنىڭ گويا رەقىبىنى يەنچىۋەتمەكچى بو-
لۇۋاتقاندەك، مۇشتۇمىنى چىڭ تۈگۈپ، چىشلىرىنى غۇچۇرلە-
تىۋاتقانلىقىنى، ئىككى تامچە ياشنىڭ ئاي نۇرىدا ئاقىرىپ كۆ-
رۈنگەن مەڭزىدە پارقىراپ قالغانلىقىنى بايقىغان ۋە ئۇنىڭ ئۆزى-
گە سەمىمى تەسەللى بېرىشىدىن، چوڭقۇر ھېسسىداشلىق قىلە-
شىدىن كۆڭلى سۆيۈنۈپ، خېلىلا يېنىكلىشىپ قالغان ئىدى.
زىننەت ئاخىرىدا گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتىش قارارىغا كەلدى.

— سىزنىڭ ئېيتقانلىرىڭىز پۈتۈنلەي توغرا ئىكەن، — دېدى
ئۇ ئېغىر ئۇھ تارتىپ، — سەمىمى ئاگاھلاندۇرۇشلىرىڭىزغا قۇ-
لاق سالمايۋاتقاندا كۈنگە قالدىم، ئەمدى پۈشايمانىنى ئالىدە-
غانغا قاچا يوق، سىزگە ھەقىقەتەن يۈز كېلەلمەيمەن. لېكىن
ياخشى ئاتىنىڭمۇ مۇدۇرۇپ كېتىدىغان چاغلىرى بولىدىغۇ، كەچۈ-
رۈشىڭىزنى سورايمەن!

— مەن سىزنى بۇرۇن ھەقىقەتەن چىن قەلبىمدىن ياخشى
كۆرەتتىم! — دېدى شۆھرەت ئۇزۇنغىچە داۋاملاشقان ئېغىر سۈ-
كۈتتىن كېيىن ئېغىز ئېچىپ، — لېكىن سىز راھەت-پاراغەتنى
چىن مۇھەببىتىمىزدىن ئۈستۈن كۆرۈپ، مېنى ھىجران ئوتىغا
تاشلاپ كېتىپ قالدىڭىز. چوڭ-كىچىك ئوندەك ماشىنىدىن
تەركىپ تاپقان قىز كۆچۈرۈش كارۋىنى ھەيۋەتلىك سەپ تارتىپ
شەھەرگە قاراپ يولغا چىققاندا، غۇيۇلداپ ئايلىنىۋاتقان چاقلار

ئاستىدىن قوزغالغان چاڭ-توزانلارغا مىلىنىپ قەيەرلەرگىچە يۇ-گۇرۇپ بارغانلىقىمنى بىلمەيمەن، ئاخىرى ھالىمدىن كېتىپ يىقىلدىم... شۇ چاغدا قانچىلىك ئازابلانغانلىقىمنى، قانداق ھېس-سىياتتا بولغانلىقىمنى چۈشىنەمسز؟ ھەتتا ھاياتىمدىن ۋاز كەچ-مەكچىمۇ بولدۇم، دەريا بويىغا نەچچە قېتىم باردىم. شۇ ئازاب-لىق كۈنلەردە ماڭا بىر ئېغىز تەسەللى بەرگەن بولسىڭىزچۇ، كاشكى!...

شۇھرەت شۇ تاپتا ئۆز دەردىنى ئىزھار قىلىش بىلەن بەنت ئىدى. لېكىن بۇ گەپلەر چوڭ ئۈمىد بىلەن كەلگەن زىننەتنىڭ يۈرىكىگە ئوتتا قىزىتىلغان زىختەك گاچچىدە سانجىلدى. ئۇ ئەلەم ۋە خورلۇقتا چىدالماي ھۆركىرەپ يىغلىۋەتتى. ئۇ شۇھ-رەتنىڭ ئىنتايىن كەڭ قورساق، پەزىلەتلىك يىگىت ئىكەنلىكى-دىن زادىلا گۇمان قىلىپ باقمان ئەمەس. مانا ئەمدى ئاشۇنداق ئېسىل يىگىتمۇ قاراپ تۇرۇپ زەھەردىن ئاچچىق سۆزلەرنى ئېغىزىدىن چىقىرىپ، ئۇنىڭ يۈرەكتىكى يارىسىغا مەلھەم ئە-مەس، توز سېپىۋاتىدۇ. ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇمۇ خام سۈت ئەمگەن بەندىلەردە بولىدىغان بەزى چاكىنىلىق، چىدىماسلىقتىن خالىي ئەمەس ئىكەن-دە! ئاھ ئادەملەر، سىلەر بارغانسېرى نامەردلىشىپ كېتىۋاتامسىلەر-قانداق؟ چۆچەكلەردە تەسۋىرلەن-گەندەكدەك ھەقىقى ۋاپادار يىگىتلەر، جانانىنىڭ ۋەسلىگە يە-تىش ئۈچۈن ھەر قانداق خورلۇقلارغا چىدايدىغان، ھەتتا قىلچە ئىككىلەنمەي ئۆز جېنىدىن ۋاز كېچىدىغان مەردانە يىگىتلەر قالمىغانمۇ-نېمە؟... زىننەت بۇ سۆزلەرنى ئېغىزىدىن چىقىرال-مايتتى. چۈنكى سەۋەنلىكىنىڭ ئۆزىدىن ئۆتكەنلىكى ئۇنىڭغا بەش

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قولدەك ئايان. بارچە گۈناھ ئۆزىدە تۇرسا، قاپ كۆتۈرۈپ نەگە-
مۇ بارسۇن؟ شۇڭا ئۇ بىر ھازا ئىچ-ئىچىدىن ئېچىنىپ يىغلە-
دى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆز يېشىغا ئىنتايىن مۇرەككەپ ھېسسى-
يات—ئۆزىنىڭ سەۋەنلىكىگە بولغان ئۆكۈنۈش، شۆھرەتنىڭ
ئۆزىنى كەچۈرمەسلىكىگە بولغان ئاغرىنىش ھېسسىياتى مۇجەس-
سەملەنگەن ئىدى.

شۆھرەت توساتتىن ھۆركىرەپ يىغلاشقا باشلىغان زىننەتكە
قاراپ، تىكىرقاپ تۇرۇپلا قالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ھەقىقەتەن چېكە-
دىن سەل ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى بولغاي ئەتىمالىم،
يۈزى بىردىنلا شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى، پۈتۈن ۋۇجۇدى
خىجىلچىلىق ئىچىدە ئوت بولۇپ ياندى.

—سىزنى قاتتىق رەنجىتىپ قويدۇم-ھە!—دېدى ئۇ تېخە-
چە ئېسەدەپ يىغلاۋاتقان زىننەتكە قاراپ،—ئۆزۈمنىڭ قورساق
كۆپكىنى چىقىرىۋېلىشىنىلا ئويلاپ، سىزنىڭ ھېسسىياتىڭىز
بىلەن ھېسابلاشماپتىمەن. قوپاللىقىمنى كەچۈرۈڭ، زىننەت!

شۆھرەت شۇ گەپلەرنى دەۋاتقاندا، يۈرىكىنىڭ ئىختىيارسىز
پۈرلىداپ ئېچىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ قالدى. ئۇ
ئۆز ئىچىدە زىننەتنى ھېلىمۇ چىن قەلبىدىن ياخشى كۆرىدىغان-
لىقىنى ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئادەمنىڭ ھېسسىياتى
نېمىدېگەن مۇرەككەپ ھېسسىيات-ھە! سۆيگەن يارىڭنىڭ ۋىسا-
لىغا يېتىش كويىدا يۈرگىنىڭدە كۆزۈڭگە ھېچنېمە كۆرۈنمەيدۇ.
بۇ يولدا ھەتتا ئېزىز جېنىڭدىن كېچىشتىنمۇ ئايانمايسەن. خۇد-
دى پەرھاتقا ئوخشاش ئەقىل-پاراسىتىڭ، ئەقىدەڭ، چىن مۇ-
ھەببەتكە بولغان تەشنالىقىڭ ۋە چىدام-غەيرىتىڭگە تايىنىپ، تاغ

يېرىشقا بەل باغلايسەن. مىڭبىر جاپا-مۇشەققەتتە تاغنى يېرىپ، سۇپسۈزۈك سۈنى ۋۇسال دەرياسىغا باشلاپ كەلگىنىڭدە، تۆت كۆز بىلەن زارىقىپ كۈتكەن مەشۇقۇڭ سېنى ھىجران چۆلىگە تاشلاپ كېتىپ قالسا، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىڭ بىر دىنلا نەپ-رەتكە ئايلىنىدۇ-دە، غەزىپىڭگە پايلىماي، شىرىدەك ھۆركىرە-گەن پېتى ئېتىلىپ بېرىپلا ئۇنى يەرگە باسماقداپ بېسىپ، ۋاپاسىز تىنىنى نەپرەت تىرنىقىدا تىتىپ پارە-پارە قىلىۋەتكۈڭ كېلىپ كېتىدۇ! ئەسەبىيلەشكەن بۇ چاغلاردا كەڭ قورساقلىق، كەچۈرۈم دېگەنلەر يادىڭغا كېلىپمۇ قويمايدۇ. ئىھتىمال دۇنيادا مۇھەببەتتىڭ نەپرەتكە ئايلىنىشى ھەممىدىن بەك قورقۇنچلۇق بولسا كېرەك. شۇ ۋەجىدىنمىكىن، شۆھرەتمۇ بايات-تىن ئوغۇل بالىچىلىققا يات ھالدا زەھەرلىك تىل نەشتىرىنى سانجىپ، بىچا-رە زىننەتتىڭ يۈرىكىدىكى كونا جاراھەت ئۇستىگە يېڭى جاراھەت قوشتى. ئۇ، ئاستا-ئاستا ئېسىدەشتىن توختىغان زىننەتكە يې-قىنلىشىپ، ئۇنىڭ مۇزلاپ كەتكەن قولىنى چىڭ تۇتقىنىچە دېدى:

—ئۆزىڭىزنى بۇنداق ئازابلاۋەرمەڭ، زىننەت، چىداملىق بولۇڭ. مەنمۇ ئەينى چاغدا ھاياتىمنى ئاشۇنداق بىمۇدە ئاخىرلاش-تۇرۇشنىڭ تولىمۇ ئەخمىقانە بىر ئىش ئىكەنلىكىنى، مېنىڭ قىلىشىمنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتقان نۇرغۇن ئىشلارنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلىپ، ھېلىقى نىيىتىمدىن يانغان ئىدىم. ئىگىلىك يارىتىش يولىدىكى تىرىشچانلىقىم ئارقىلىق دەرد-ئەلەملىرىمنى بارا-بارا ئۇنتۇپ، ھاياتىڭ ھەقىقى مەنىسىنى، بەختىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەندىم. باشقىلارغا يەتكۈزگەن

پایدام کۆپ بولمىسمۇ، لېكىن ئۇ هاياتىمغا يېڭى بىر مەنا بەخش ئەتتى.

—مەن بۇلارنى ئەمدى چۈشىنىۋاتىمەن، —دېدى زىننەت ئۇنىڭ سۆزىنى قۇۋۋەتلەپ، —ئۆز بېشىمدىن بىۋاستە كەچۈرگەن سەرگۈزەشتىلىرىم ئارقىلىق ئادەمگە بىكارچىلىقتىن ئارتۇق ئازاب يوق ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ، كېيىنچە هاياتىنىڭ هەقىقى مەنىسى، قەدىر-قىممىتى ئۈستىدە ئويلىنىدىغان بولۇپ قالغان ئىدىم. مۇشۇنداق چاغلاردا هەمىشە سىزنىڭ هېلىقى ئايدىڭ كېچىدە قىلغان سۆزلىرىڭىزنى ئەسلەپ قالاتتىم، بۇ سۆزلەر ماڭا ئىلهام بېغىشلايتتى، ئېزىپ چۈشۈپ قالغان تۇزاقتىن بالدۇرراق قۇتۇلۇشقا ئۇندەيتتى... ئۇچاغدا هەقىقەتەن هېچىمىدىن قىسىلمايتتىم، يەي دېسەم ياخشى تاماق، كىيەي دېسەم ئېسىل كىيىم-كېچەك بارئىدى، لېكىن كىممۇ مېنى هاياتىڭنى ئەهمىيەتلىك ئۆتكۈزۈۋاتىسەن، باشقىلارغا نەپ بېرىۋاتىسەن دەپ باققان؟ هېچكىم! چۈنكى ئۇچاغدا مەن ئۆزۈمدىن باشقا هېچكىمنىڭ غېمىنى يەپ باقمىغان ئىدىم. بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىن زاۋۇتىڭىزغا ئورۇنلاشتىم، ئاز-تولا نەتىجىمۇ قازاندىم. مانا هازىر ئايىمخان ئاچا بىلەن ئەيسا بوۋا نەدىلا كۆرسە ئالدىمنى توسۇپ: "ئەمدى ئەقلىڭنى تاپتىڭ، قىزىم، ياخشى ئىشلە، خودا ئۆمرۈڭلارنى ئۇزۇن قىلغاي!..." دەپ دوئا قىلىدۇ. بۇنى ئەلۋەتتە ئۆز ئەمگىكىمىز بىلەن ئۇلارنىڭ دەردىگە دەرمان بولغانلىقىمىزدىن ئايرىپ قارىغىلى بولمايدۇ. شۇڭا سىزگە بارغانسېرى ئىچ-ئىچىمدىن قايىل بولۇۋاتىمەن، هەمدە سىزدىن ئايرىلىپ ياشىيالمايدىغانلىقىمنى هېس قىلىۋاتىمەن.

مەن سىزنى سۆيىمەن، شۆھرەت! مېنى ھەرگىز تاشلىۋەتمەڭ! مەن ...

زىننەت گېپىنى ئاخىرلاشتۇرا-ئاخىرلاشتۇرمايلا ئۆزىنى شۆھرەتنىڭ قوينىغا ئاتتى، ئۇنىڭ بوينىغا چىڭ گىرە سېلىپ، پېشانىسىدىن تارتىپ بۇرنىغچە، مەڭزىدىن تارتىپ لەۋلىرىگىچە ئەسەبىيلىك بىلەن سۆيۈشكە باشلىدى. شۆھرەت تۇيۇقسىز يۇز بەرگەن بۇ ھۇجۇمدىن ئەس-ھوشىنى يوقىتىپ، نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي مەڭدەپ قالدى، كېيىن ئېسىنى يىغىپ، مەڭ تەسلىكته ئۇنىڭ باغرىدىن بوشاندى.

—كۆڭلىڭىزگە كەلسىمۇ گەپنىڭ راستىنى ئېيتمىسام بولماس، بۇ ئىشتا بەك كېچىكتىڭىز! —دېدى ئۇ تىڭىرقاپ قالغان زىننەتكە قاراپ ئاۋازىنى ئىمكانقەدەر مۇلايىم چىقىرىشقا تىرىشىپ، —ھىجران ئوتىدا ئۆرتىنىپ يۈرگەن شۇكۇنلەردە ماڭا بىر قىز يار-يۆلەك بولدى، ئۇ ئۆزىنىڭ ساپ مۇھەببىتى بىلەن يۈرىكىمدىكى جاراھەتنى ساقايتتى. قەلبىمنى پۈتۈنلەي شۇ قىز-غا ئاتىۋەتكەن ئىدىم، ئەمدى قاراپ تۇرۇپ ئۇنىڭغا خىيانەت قىلسام بولماس. مېنى كەچۈرۈڭ، زىننەت!

—ئۇ قىز كىم؟

—ئىززەت!

—ئىززەت؟!

—ھەئە، شۇ ئىززەت! —دېدى شۆھرەت ئاۋازىنى سەل يۇمشىتىپ، —ئىشەنگىڭىز كەلمەيۋاتىدۇ-ھە، بۇنى چۈشىنىپ تۇرىمەن. ئۇ چىراي جەھەتتە ھەقىقەتەن سىزگە يېتىشەلمەيدۇ، لېكىن چىراي ھەممىنى بەلگىلەشكە قادىر ئەمەس.

سىزنىڭ خاتالىقىڭىز دەل چىرايىڭىزغا ئارتۇقچە ئىشىنىپ كەت-
كەنلىكىڭىزدە! شۇنى بىلىپ قويۇڭكى، زىننەت، چىراي گۈ-
زەللىكى ۋاقىتلىق، قەلب گۈزەللىكى بولسا مەڭگۈلۈكتۇر!...

زىننەت ئەسلىدە بويۇن تولغاپ: "ئۆزىڭىزگە لايىق تېپىپ
بولغان ئادەم يەنە مېنى كولدۇرلاپ يۈرگىنىڭىز نېمىسى؟"
دېمەكچى ئىدى-يۇ، لېكىن شۇھامان بۇ گەپنىڭ ئارتۇقچە ئىكەن-
لىكىنى ھېس قىلىپ، لام-جىم دېمىدى. ئېھتىمال شۆھرەت
زىننەتنىڭ قاراپ تۇرۇپ ئۆزىنى نابۇت قىلىۋېتىشىنى خالىمىغان-
دۇ، "بىز بىلەن مۆرىنى مۆرىگە تىرەپ ئالغا باسسۇن، ھەقىقى
ھاياتلىق يولىنى تېپىۋالسۇن" دېگەندۇ. ئۇنى قانداقمۇ ئەيىبكە
بۇيرىغىلى بولسۇن؟ ئۆزىنىڭ خاتا چۈشەنچىگە كېلىپ قالغانلە-
قىنى باشقىلاردىن كۆرگىلى بولامدۇ؟ ئۇنىڭ نەسىھەتىگە قۇلاق
سالماي تارتقان زىيانلىرى ئازمۇ؟ مۇشۇ كۆڭۈلسىزلىكلەرنى
پەيدا قىلغان كىم؟ باشقا بىرسى ئەمەس، ئۆزى! شۇنداق ئە-
كەن، ئۇنىڭ شۆھرەتتىن ئاغرىنىشقا نېمە ھەققى بار؟ ھەممىنى
ئۆزىدىن كۆرۈشى كېرەك!...

—بەختلىك بولۇڭ، شۆھرەت! —زىننەت تۇيۇقسىز شۆھ-
رەتنىڭ قولىنى قاتتىق قىستى ۋە ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ مېڭە
كونسىرىۋا زاۋۇتى تەرەپكە قاراپ ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ كەتتى.
شۇ تاپتا ئۇنىڭ داغدا قالغان يۈرىكى ئۇنسىز يىغلىماقتا ئىدى.

1985-يىل 10-ئايدىن 12-ئايغىچە
بېيجىڭدا يېزىلدى.

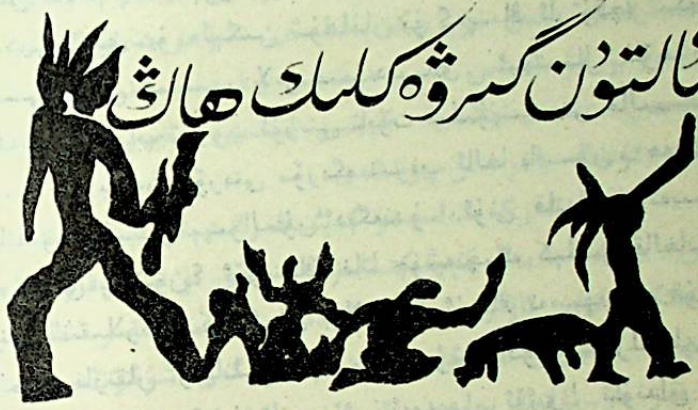

مۇقەددىمە ئورنىدىكى ھېكايە

يوپۇرماق ئاراشلىرىدىن كۈن نۇرىمۇ شۇڭغۇپ ئۆتەلمەيدۇ-غان بۆك-باراقسان ئورمانلىقلارمۇ، بىر-بىرىگە گىرەلىشىپ كەتكەن قويۇق چاتقاللىقلارمۇ، قىش-ياز سۇزۇك سۇلار شىلدىرلاپ ئېقىپ تۇرىدىغان جىرا بويلىرىمۇ، مەخمەلدەك ياپيېشىل، مامۇق سېلىنچىدەك يۇمشاق چىمەنلىكلەرمۇ چۆلدەرەپ قالغاندەك ئىدى. ئۇدا ئۇچ كۈن ئايلانسامۇ ئوۋلىغىدەك بىرەر

جانىۋارنى ئۇچرىتالماي ھەيرانۇ-ھەس بولدۇم. ئادەمنىڭ تېنىنى جۇغۇلدىتىدىغان قاپقارا ئۆڭكۇرگىمۇ كىرىپ باقتىم، تاغ يانباغرىدىكى بولۇق چۆپلۈكلەردىن تارتىپ ئېگىز چوققىلاردا مەغرۇر قەد كېرىپ تۇرغان قېرى قارىغايلارنىڭ تۈۋىلىرىگىچە ئالا قويماي كىزىپ چىقتىم. بۇ يەرلەردە نە ئېيىق، نە بۆرە، نە تۈلكىلەرنىڭ ئۇۋۇسىمۇ، نە كىيىك، نە ئارقار، نە ئاغمىخانلارنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى. يىراق-يېقىندىن قۇش-قاناتلارنىڭ يېقىملىق سايراشلىرىمۇ ئاڭلانمايتتى. ھەتتا بۇرۇنقى چاغلاردا ھەربىر تۇپ چىغ تۈۋىدىن ياكى بولۇق چۆپلۈك ئارىسىدىن پەرتتىدە چېپىپ چىقىپ، قۇلاقلىرىنى دىڭگايتىپ ئۇچقاندەك قاچىدىغان توشقانلارنىڭمۇ نەسلى قۇرۇپ كەتكەندەك قىلاتتى. زادى نېمە ئىشتۇ بۇ؟ ھەسرەتلىنىپ ئۇھ تارتىپ، چىملىققا ئۆزۈمنى تاشلىدىم. قاتتىق چارچاپ كەتكەنلىكىمدىن بولسا كېرەك، كىرپىكلىرىم بىر-بىرى بىلەن جۇپلەشكىلى تۇردى. كۆزۈمنى ئاچاي دەيمەن، ئاچالمايمەن. ھارغىنلىق ئاخىرى مېنى ئۇيقۇ دۇنياسىغا سۆرەپ كىردى...

بېشىنىڭ يېرىمى شىرغا، يېرىمى بۆرىگە ئوخشايدىغان غەلىتە بىر مەخلۇق قان تېمىپ تۇرغان ئاغزىنى يوغان ئاچقىنىچە ئاجايىپ قورقۇنچلۇق ئاۋاز چىقىرىپ، ماڭا شىددەت بىلەن ئېتىلىپ كەلدى. ئۇنىڭ ئاۋازى گاھ تاغۇ-تاشلارنى زىلزىلىگە سالىدىغان شىرنىڭ دەھشەتلىك ھۆركىرەشلىرىنى، گاھ چۆل-جەزىرىلەردە قىدىرىپ يۈرگەن ئاچ چىلبۆرىنىڭ ئەنسىز ھۇۋلاشلىرىنى ئەسلىتەتتى. خېلى پىشقان، تەجرىبىلىك، يۈرەكلىك ئوۋچى بولساممۇ، ئۇنىڭ قورقۇنچلۇق، دەھشەتلىك ئاۋازىدىن،

پۈتۈن دۇنيانى هازىرلا هاپ ئېتىۋېتىدىغاندەك يوغان ئېچىلغان قان يۇقى ئاغزىدىن چۆچۈپ، دەماللىقتا نېمە قىلىشىمنى بىلەل-مەي قالدىم. بىردىنلا پۈتۈن ئەزايىمغا تىترەك ئولاشتى، ھەر-قانچە غەيرەت قىلساممۇ مىلتىقىمنى قولۇمغا ئالالمىدىم.

—ئەجەب ئوبدان كەپسەن! — دېدى ھېلىقى مەخلۇق تۇيۇق-سىز زۇۋانغا كېلىپ، — ئاچلىقتىن ئۆلەي دەپ قالغان ئىدىم، خۇدا رىسقىمنى يەنە ئەۋەتىپتۇ. ئورۇق بولساڭمۇ ھەرھالدا بىر ۋاقلىق تامىقىمغا ياراپ قالغۇدەكسەن!

ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ ماڭا يېقىنلاپ كەلدى.

ھەيرانلىق ۋە قورقۇنچ ئىچىدە تىلسىم گەپكە كەلمەي قالدى. پاجىئەلىك تەقدىردىن قېچىپ قۇتۇلالمايدىغانلىقىمنى پەملەپ، كۆزلىرىمنى چىڭ يۇمۇۋالدىم.

—كۆزۈڭنى ئاچ دەيمەن! نېمانداق قورقۇنچاق بىرنېمە سەن؟!

دەھشەتلىك ئاۋازدىن قورقۇپ كۆزۈمنى لاپپىدە ئاچتىم. ھېلىقى مەخلۇق مېنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك بىرخىل قىياپەتتە بېشىمدا دۈۋىلەپ تۇرۇپتۇ.

تا مۇشۇ ئۆمرۈمگە كەلگىچە دۇنيادا ئادەمدەك سۆزلىيەلەي-دىغان ھايۋانلارمۇ بار دېگەن گەپنى ئاڭلاپ باقماپتىكەنمەن. بەربىر ئۆلىدىغان ئىش بولغاندىكىن، نېمىدىن قورقىمەن؟ بە-لىشكە قىزىققان بىرەر ئىشنىڭ سىرىنى بىلمەي ئارماندا ئۆلۈپ كەتكەندىن كۆرە بىلىۋېلىپ ئۆلگەن ياخشى ئەمەسمۇ. ئۇنىڭ زادى قانداق ھايۋان ئىكەنلىكىنى بىر سوراپ باقايچۇ!...

يۇقىرىقى ئوي-خىياللىرىم ماڭا مەدەت بەردى، تىترىگىم-

نى بېسىپ، قېتىپ قالغان تىلىمنى ئەيۋەشكە كەلتۈردۈم:

— مېنى يېسەڭمۇ يېگىن، لېكىن ئۆزۈڭنىڭ زادى قانداق هايۋان ئىكەنلىكىڭنى ئېيتىپ بەرمەي يېسەڭ كۆزۈم ئوچۇق كېتىدۇ!

— مېنىڭ نامىمنى تېخىچە ئاڭلىمىغانمۇسەنوي؟ — ئۇنىڭ شۇ تاپتىكى ئاۋازى ئادەمنىڭ سوغۇق كۈلكىسىگە ئوخشاش ۋەھىمىلىك، سۈرلۈك ئىدى، — بىلمىگەن بولساڭ بىلىۋالغىنكى، مۇبارەك نام-شەرىپىم: غەلىتە تۆرەلمە، يىرگىنىشلىك مەخلۇق!

ۋاي توۋا، راستتىنلا ئاڭلاپ باقمىغان غەلىتىلا ئىسىمغۇ بۇ! دۇنيادا تېخى مۇنداق هايۋانلارمۇ بولىدىكەن-هە!

— بۇ ئەتراپتىكى جان-جانۋارلارنىڭ هەممىسىنى سەن يەپ تۈگەتكەنمىدىڭ؟ — مەن سەل دىدىللىشىپ، ئۇنىڭغا سوراقچىدەك سوئال قويدۇم.

— مەن بولماي كىم بولاتتى! — هېلىقى مەخلۇق كەينى پۇتى بىلەن ئۆرە بولدى-دە، گويا ئاچكۆزلىكى ۋە تويمىغۇرلىقىدىن پەخرلىنىۋاتقاندەك بىرخىل تەرزدە ئالدىنقى ئوڭ پۇتى بىلەن مەيدىسىگە ئۇردى، — دېمىسەڭمۇ، ئاكاڭ قارىغاي هەممىنى يەپ تۈگەتتى! ئەمدى سېنىڭ گۆشۈڭنى شىلىپ يەپ، سۆڭىكىڭنى پۈركۈۋېتىمەن-دە، ئازراق ماغدۇرىمنى يىغىۋالغاندىن كېيىن باشقا جايلارغىمۇ هۇجۇم باشلايمەن!

— قالتىس ئىشتەيلىك ئوخشىمامسەن! — مەن ئۇنى مەسخىرە قىلىپ سوغۇق كۈلدۈم.

— ئىشتىيىم هەرهالدا يامان ئەمەس! — ئۇ مېنىڭ مەسخىرە

قىلىۋاتقىنىمنى سەزمىگەندەك كۆرەڭلەشكە باشلىدى، — قاراپ تۇر تېخى، بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى پۈتۈن دۇنيانى بىر دودىلا ھاپ ئېتىۋەتمەيدىغان بولسام، خەپ!...

ئاھ خۇدا، راستتىنلا قارنى بالا بىر نېمە ئىكەنغۇ بۇ! بۇ كاساپەت تىرىك بولسىلا پۈتۈن دۇنيادىكى جان-جانىۋارلارنىڭ نەسلىنى قۇرۇتۇۋەتكۈدەك. شۇنچە يىل بىكار ئوۋچىلىق قىلىدۇممۇ مەن! بىر ئامال قىلىپ، بىگۈناھ، ئاجىز جان-جانىۋارلارنى بۇ بالايىئاپەتتىن قۇتۇلدۇراي!...

كۆڭلۈمدە مەسلىھەتنى پىشۇرۇپ، ھېلىقى مەخلۇق خۇدىنى يوقاتقان ھالدا كۆرەڭلەپ تۇرغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، مىلىتىقنى غاچچىدە قولۇمغا ئالدىم-دە، ئۇنىڭ يۇرىكىنى قارىلاپ ئوق ئۇزدۇم. ئۇ تىك موللاق چۈشۈپ تىن تارتماي ئۆلدى. "ئۇھ!" دەپ يېنىك تىن ئېلىپ، خۇشاللىقىمنى ئىچىمگە سىغدۇرالمىغان ھالدا ئورنۇمدىن سەكرەپ تۇرۇپ كەتتىم.

— ھەي، نوقتىلىق قوغدىلىدىغان ئەتىۋارلىق ھايۋاننى ئۆلتۈرۈشكە جۈرئەت قىلغان سەنمۇ؟

تۇيۇقسىز يان تەرەپتىن غەزەپلىك بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. بۇرۇلۇپ قارىسام، گەۋدىلىك بىر ئادەم پىيالىدەك كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، ماڭا ئالىيىپ قاراپ تۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ يانپېشىدا گىلدىڭلاپ تۇرغان بىر جۈپ كويزا قۇياش نۇرىدا كۈمۈشتەك پارقىراپ، ئالاھىدە كۆزگە تاشلىناتتى.

بايا تىنقىدىنمۇ بەكرەك چۆچۈپ كەتتىم.

— ئۇ مېنى يەيمەن دەۋاتسا، ئۇنى ئۆلتۈرمىسەم، ئۆزۈم ئۆلمەيمەنمۇ؟ — مەن غەيرەتكە كېلىپ ئۆزۈمنى ئاقلىدىم.

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

—سېنىڭ ئۆلۈش-ئۆلمەسلىكىڭ بىلەن نېمە كارىم؟— ھېلىقى ئادەم قاپقىدىن قار-مۇز ياغدۇرغان ھالدا ئارىدەك قول-لىرىنى سوزۇپ گېلىمدىن بوغدى، —قوغدىلمىدىغان ھايۋاننى ئۆلتۈرگەن ئىكەنسەن، سېنى قانۇن بويىچە جازالاش مېنىڭ مەجبۇرىيىتىم، بىلدىڭمۇ!

ئۇ شۇنداق دېگەچ يانپېشىدىكى كويزىدىن بىرىنى يۇلۇپ ئېلىپ، شالاقشىتىپ قولۇمغا سالدى.

—ماڭا ئۇۋال بولدى، ئۇۋال! —مەن تېپىرلىغاچ جان-جەھلىم بىلەن ۋارقىرىدىم، ئەلەملىك كۆز ياشلىرىم ئۆڭۈپ كەتكەن مەڭزىمگە دومىلاپ چۈشتى.

—تولا كاڭشىما! —ئۇ بازغاندەك مۇشتۇمى بىلەن ئاغزىمغا بىرنى سېلىۋىدى، ئۇتتۇر ئىككى چىشىم ئاغزىمدىن ئوقتەك كەلگەن قانغا ئارىلىشىپ يەرگە چۈشتى، —ئەرزىك بولسا ئۇ ئالەمگە بارغاندا دەۋالارسەن!

ئۇ مېنى ئالدىغا سېلىپ، تېپىپ-دۆشكەلىگەن پېتى ئېشەكنى ھەيدىگەندەك ھەيدەپ ماڭدى، بېشىمنى تۆۋەن سېلىپ، ئۇنجىقماي مېڭىشقا مەجبۇر بولدۇم. ماڭا-ماڭا، بىر تىك يار-نىڭ لېۋىگە كېلىپ قالغانلىقىمنى سەزدىم—دە، ئىختىيارسىز قەدىمىمنى توختاتتىم.

—ماڭ دەيمەن، خۇمسى، ماڭ! —مېنى ھەيدەپ كېلىۋاتقان ھېلىقى ئادەم دەھشەتلىك ھۆركىرىدى، —ماڭمىساڭ كۆر-گۈلۈكۈڭنى كۆرسىتىمەن، ھېلى بىكا!...

ئۇ تىك يار ئالدىغا كېلىپ قالغىنىمىزنى راستىنلا تۇيمىدىمۇ ياكى قەستەن خۇپسەنلىك قىلدىمۇ، ئەيتاۋۇر، تېخى گىپ-

نى تۇگەتمەي تۇرۇپلا كۆتۈمگە بىرنى تېپىۋېدى، چوڭقۇر يارغا موللاقلاپ چۈشۈپ كەتتىم-دە، قورقمىنمدىن دەھشەتلىك چىر-قىرىۋەتتىم ...

توۋا، بۇ قانداق چۈش؟ خىياللىرىم چېچىلغان ھالدا، ئۆز ئورنۇمدا بىر ھازاغىچە ئۆلۈكتەك جىم ياتتىم. كۆزۈمنى ئاچقان بولسامۇ، ئەتراپقا تۇزۇكرەك بىرقاراشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىدىم. چۈنكى مېنى يەنە قانداق قىسمەتلەرنىڭ كۈتۈپ تۇرغانلىقىنى كىم بىلسۇن؟...

——بىر ئۇۋچىنىڭ خاتىرە دەپتىرىدىن.

* * *

كىچىكىمدىنلا راستچىل بالا ئىدىم، ئاتا-ئانامنىڭ "ئۆلۈپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ راست سۆزلە، يالغان سۆزلەش ئۇيات!" دېگەن سۆزلىرىنى زادىلا ئېسىمدىن چىقارمايتتىم. مەكتەپكە كىردىم، مۇئەللىملەرمۇ ئاتا-ئانامغا ئوخشاشلا راست سۆزلەش توغرىسىدا تەربىيە بەردى. "زۆرۈر تېپىلغاندا يالغان سۆزلىسىمۇ بولۇۋېرىدۇ" دەيدىغان مۇئەللىمدىن بىرنىمۇ ئۇچ-راتمىدىم. بىراق يېشىمنىڭ چوڭىيىشىغا، سەۋىيەمىنىڭ ئۆ-سۈشىگە، كۆزىتىش ۋە تەھلىل قىلىش ئىقتىدارىمنىڭ كۈچىيە-شىگە ئەگىشىپ، ئېغىزدىكى گەپ بىلەن ئەمەلىيەت ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بارلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىدىم. مەسە-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لەن، بىر كۈنى دادام بىلەن بىر ئىدارىدە ئىشلەيدىغان ھوشۇر تاغام ئۆيىمىزگە ئالدىراپ-تېنەپ كىرىپ كەلدى، ئۇزايىدىن قارىغاندا، ئىنتايىن مۇھىم بىر ئىش بىلەن كىرگەندەك قىلاتتى. ئۇ بۇرۇنمۇ ئۆيىمىزگە دائىم كېلىپ تۇراتتى. ھەر قېتىم كەلگەندە، يا ماڭا بىرەر سىقىم تاتلىق كەمپۇت، يا دادامغا بىرەر سېۋەت مېۋە-چېۋە ئالغاچ كېلەتتى. "يېزىدىكىلەر بۈگۈن ئەۋە-تىپتىكەن، مۇشۇنچىلىك ئالغاچ كىردىم، ئاز بولسىمۇ كۆپكە تاۋاپ قىلىپ تېتىپ بېقىڭلار ئەمدى" دەيتتى ئۇ سېۋەتنى تۇزۇت قىلىپ ئالغىلى ئۇنمايۋاتقان دادامنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇۋېتىپ. دادام ئاخىرى: "ۋاي بۇنچىۋالا كايىپ يۈرمىسەڭلارمۇ بولاتتى، ھوشۇراخۇن!" دەپ، قايتا-قايتا ھەشقاللا ئېيتاتتى. بەزى ئاخ-شاملىرى ئۇلار ھاراق ئىچكەچ قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كېتەتتى. يۇزىگە قانچە قىزىللىق يۈگۈرگەنسېرى بىر-بىرىگە قەلبى-نى شۇنچە كۈچەپ ئىزھار قىلىشقا باشلايتتى. گەپ-سۆزلىرى-نىڭ ئورامىغا قارىغاندا، ئۇلار جاپا-مۇشەققەتتىمۇ، ھۇزۇر-ھا-لاۋەتتىمۇ بىر-بىرىدىن ئايرىلمايدىغان، بىر-بىرىنىڭ دەردىگە دەرمان بولىدىغان قېيامەتلىك ئاغىنىلەردىن ئىكەن. ھوشۇر تاغام بۈگۈن قۇرۇق قول كەپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇرۇنقىدەك بېشىمنى سىلاپ ئەركىلىتىپ قويۇش ئۇياقتا تۇرسۇن، ھەتتا ماڭا كۆز قىرىنىمۇ سېلىپ قويمىدى. ئۇ دادامنىڭ: "ئولتۇر-سىلا، يۇقىرى ئۆتسىلە!" دېگەن سۆزلىرىگىمۇ پەرۋا قىلماي ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرغان پېتى ئېغىز ئاچتى:

—ۋېلىسىپىتلىرىنى بېرىپ تۇرسىلا، ئەمىتاخۇن! يېزى-مىزغا شاققىدە بېرىپ كەلمىسەم بولمىدى. دادام قاتتىق ئاغرىپ

قاپتۇ، كەچ بولۇپ قالغاندا ماشىنا تېپىشمۇ تەسكە چۈشىدىغان-دەك تۇرىدۇ.

—ئاپلا، ماڭۇ كېلىشمەسچىلىكنى قارىمامسىلەر، ھوشۇرا-خۇن، —دېدى دادام يوتىسىغا پاقىدە بىرنى ئۇرۇپ، گويا ئىنتا-يىن ئەپسۇسلىنىۋاتقاندەك بىر خىل قىياپەتتە، —ئىشتىن چۈ-شۈپ قايتىپ كېلىۋاتسام، دوقمۇشتىن تۆيۇقسىز بىر قارا ماشى-نا ئۇچقاندەك چىقىپ كەلمەسمۇ! ئالدىراشچىلىقتا رولنى شاققى-دە يانغا بۇرىۋىدىم، يول بويىدىكى سۇۋادان تېرەككە سوقۇلۇپ كېتىپ، ۋېلىسىپىت بىلەن ئېرىققا دۇمىلاپ چۈشتۈم. مېڭ-تەسلىكتە ئورنىمدىن تۇرۇپ قارىسام، ۋېلىسىپىتنىڭ ئالدى چاقى ماكچىيىپلا كېتىپتۇ. شوپۇرنىڭ ياقىسىدىن ئالاي دېسەم، ماشىنىسىنى غۇيۇلدىتىپ ھەيدەپ قېچىپ كەتتى ئۇ كاساپەت! ئىچىمدە مىڭنى تىللاپ، ئەبجىقى چىقىپ كەتكەن ۋېلىسىپىتنى ئۆشنەمگە ئارتىپ ئاران ئۆيگە ئەكېلىۋالدىم.

مانا قىيىنچىلىق يالغان! قارىسام، شۇ گەپلەرنى توقۇپ چى-قىۋاتقاندا، دادامنىڭ يۈزى قىزىرىپمۇ قويمىدى. ھېچ بولمىغاندا نومۇستىن كۆزىنى بىرەر قېتىم مىت قىلىپ قويسىچۇ، كاش-كى! ئۇ شۇنداق تەبىئىي سۆزلىدىكى، ناۋادا مەن دادامنىڭ ۋېلىسىپىتىنى تېخى بۇنىڭدىن يېرىم سائەت ئىلگىرى غۇيۇلدە-تىپ مىنگەن بولسا ھويلىغا كىرىپ، كۆمۈرخانىمىزغا ئەكىرىپ قويغانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرمىگەن بولسام، ئۇنىڭ ئەشۇ يالغان-ياۋداق سۆزلىرىگە ئىشىنىپ قالغان بولاتتىم. "بۇ گەپ-لەر يالغان! ۋېلىسىپىت كۆمۈرخانىدا ساپاق تۇرۇپتۇ" دەپ ۋارقىرىۋەتكۈم كېلىپ كەتتى. لېكىن دادامنىڭ ئاچچىقىدىن

قورقۇپ ئېغىز ئېچىشقا جۈرئەت قىلالمىدىم.

— ئەستاغپۇرۇللا! — ھوشۇر تاغام ئولۇغ-كىچىك تىنىپ ئىشىك تەرەپكە قاراپ مېڭىۋىدى، دادام ھوشۇر تاغامدىنمۇ بەك-رەك تىت-تىت بولۇۋاتقان، گويا قوقاسقا دەسسىۋالغان توخۇدەك تىپىرلاپ نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قېلىۋاتقان بىرخىل قىياپەتتە ئالدىراپ-تىنەپ قوشۇمچە قىلدى:

— رېمونتخانىغا ئاپىرىپ باقامدۇق-يا، ھوشۇراخۇن؟ يىلد-نىپ باقساق، رېمونتچى ئۇستاملار بىر-ئىككى سائەت ئىچىدە دەماللىققا مىنىپ تۇرۇشقا يارىغۇدەك ھالەتكە كەلتۈرۈپ بېرسە ئەجەب ئەمەس!

ناۋادا ھوشۇر تاغام: "ماقۇل، شۇنداق قىلساقمۇ قىلايلى!" دەۋەتكەن بولسىغۇ ئىش تازا ئوخشايتتى، ئۇ چاغدا دادام نېمە دەيتتىكىن-تاڭ؟ لېكىن ھوشۇر تاغام مېنىڭ دادام-دىنمۇ بەكرەك جىددىلىشىپ كەتكەنلىكىمنى تۇيۇپ قېلىپ، بىزنى ئوسالچىلىقتىن قۇتقۇزماقچى بولغاندەكلا قولىنى بوشقىنا سىلكىدى:

— بولدىلا، ئولگۈرمەيدۇ. ئاسىم ئاخۇننىڭكىگە بېرىپ باقاي!

ھوشۇر تاغام چىقىپ كەتكەندىن كېيىن دادامدىن ھەيران بولۇپ سورىدىم:

— نېمە قىلغىنىڭ بۇ، دادا؟ ئۆزۈڭ ماڭا يالغان سۆزلىمە دەپ ئۆگىتىۋاتاتتىڭۇ، ئەمدى ئۆزۈڭ يالغان سۆزلەۋاتسەنغۇ!

— ھەي، سەن تولا ساقالغا ياماشمىسا! — دېدى دادام ئاچ-چىقلاپ، — كىچىك بالا دېگەن چوڭ ئادەملەرنىڭ ئىشلىرىغا ئارد-

لاشمايدىغان. ماڭ، ئويۇنىڭنى ئوينا، قالغىنىنى چوڭ بولغاندا چۈشىنىپ قالىسەن!

—نېمىنى چۈشىنىپ قالىمەن، دادا؟

—ئاپلا، ماۋۇ بالىنى! —دادام مېنى ئۇرماقچى بولۇپ، قولىنى كۆتۈرۈپ بولۇپ، نېمىنىدۇر ئويلىغاندەك توختاپ قالدى، ئارقىدىن چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، —سەن تېخى كىچىك، جىق ئىشلارنى ئۇقمايسەن، بالام. ئىدارىنىڭ ۋېلىسىپىتى بولسىغۇ بېرىپ تۇرساممۇ مەيلىدى، لېكىن بۇ ئۆزىمىز نۇرغۇن پۇل خەجلەپ ئالغان يېڭى ۋېلىسىپىت ئەمەسمۇ! بۇنى ھوشۇر تاغاڭغا بېرىپ تۇرسام، سەھرانىڭ پوپاڭ توپا ئۆرلەپ تۇرغان ئوڭغۇل-دوڭغۇل يوللىرىدا ئىككى سائەت مىنىدىغان بولسا، چۈۋۈلۈپ ئەبجىقى چىقىپ كېتىدۇ. يېقىن ئۆتۈۋاتقان ئادەمگە تۆھلەپ بەر دېگىلى بولمايدۇ. بىكاردىن-بىكار بىر مۇنچە زىيان. ئۇنىڭدىن كۆرە ...

—ئۇنداقتا، زىيان تارتماسلىق ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئەڭ يېقىن ئاغىنىسىگە يالغان سۆزلەپ قويسىمۇ بولىدىكەن-ھە، دادا!

—نېمە دەيدىغاندۇ، ماۋۇ بالا، —دادامنىڭ سەپرايى ئۆرلەپ قالدى، —تولا كاڭشماي ئىشىڭنى قىلە جۇگۇ!

دادامنىڭ ئەلپازىدىن قورقۇپ يەنە گەپ سوراشقا پېتىنالمىدىم، لېكىن كۆڭلۈمدە يوغان بىر سوئال بەلگىسى، يەشكىلى بولمايدىغان بىر تۈگۈن پەيدا بولۇپ قالدى. يەنە بىر قېتىم ئاتا-ئانامنىڭ نەسىھىتى ۋە مۇئەللىمنىڭ تەلىمىگە ئەمەل قىلىپ راست سۆزلىۋىدىم، ئويلىمىغان يەردىن مۇنداق بىر چوڭ بالاغا قالدىم:

باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرۈش ئىمتىھانى يېقىنلاپ قالغان چاغلاردا دادام مەكتىپىمىزنىڭ ئىلمىي مۇدىرى شۇكۇر تاغنى بىر قانچە قېتىم ئۆيگە چاقىرىۋالدى. ئۇلار ھاراق ئىچكەچ ئاللىقانداق بىر مۇھىم ئىش ئۈستىدە ئۇزاق پاراڭلاشتى. كېيىن شۇكۇر تاغام ماڭا بەزى دەرسلەرنىڭ مەلۇم جايلىرىنى نۇقتىلىق يادىلىۋېلىشنى تاپىلاپ، "ئىمتىھان سوئالى شۇ يەردىن چىقىرىلامدۇ- يوق، ھازىرچە بىر نېمىدەپ بولمايدۇ. شۇنداقتىمۇ شۇ يەرلەرنى پىششىق ئۆزلەشتۈرۈۋالساڭ يۇقىرى نومۇر ئېلىپ، نۇقتىلىق ئوتتۇرا مەكتەپكە ئۆتۈپ قالامسەن ئىخى! لېكىن بۇنى ساۋاقداشلىرىڭغا تىنغۇچى بولما جۇمۇ!" دېدى. مەن ئارىسالدى بولغان ھالدا شۇكۇر تاغام ئېيتقان جايلارنى سۈدەك يادىلىۋالدىم، پىششىق تەكرارلىدىم. راست دېگەندەك، ئىمتىھان سوئالى شۇ يەردىن چىقىپ قالماسمۇ! ئوتتۇرا ھال ئوقۇپ كېتىۋاتقان ئادەم مەكتەپ پۈتتۈرۈش ئىمتىھانىدا بىر سەكرەپلا ھەممىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتتىم. بۇنىڭغا ئەلاچى ساۋاقداشلىرىم ھاڭ-تاڭ قېلىشتى. ماڭارىپ ئىدارىسىدىن كەلگەنلەر: "قانداق قىلىپ مۇشۇنداق يۇقىرى نومۇر ئالالىدىڭ؟" دەپ سورىۋىدى. مەن قىلچە ئىككىلەنمەستىنلا: "شۇكۇر تاغام كۆرسەتىپ بەرگەن نۇقتىلىق جايلارنى پىششىق تەكرارلىغاچقا، شۇنداق يۇقىرى نومۇر ئالدىم!" دەپ جاۋاب بەردىم.

—ھە؟!— ئۇلار گويا بېشىدىن بىر قاپاق سوغۇق سۇ قويۇۋېتىلگەندەك ئەندىكىپ كېتىشتى. نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلەلمەي ھاڭۇڭقىپ تۇرۇپلا قالدىم. مۇشۇ بىر ئېغىز راست گېپىم تۇپەيلىدىن شۇكۇر تاغامنىڭ ئىلمىي مۇدىرلىقىدىن ئې-

لىپ تاشلىنىشىنى، ئۆزۈمنىڭ نۇقتىلىق ئوتتۇرا مەكتەپتىن شەھىرىمىزدىكى ئادەتتىكى ئوتتۇرا مەكتەپلەرنىڭ بىرىگە يۆتكۈ-تىلىشىمنى نەدىن بىلەي؟ دادامدىنمۇ ئۆلگۈدەك تاياق يېدىم. بۇ قېتىمقى ساۋاقتىن كېيىن سىياسەت دەرسى بېرىدىغان بارى مۇئەللىمنىڭ ئاغزىدىن چۈشۈرمەيدىغان "راست گەپ قىلىش ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ گۈزەل پەزىلەتلىرىدىن بىرى!" دېگەن گېپى-گە كۆڭلۈمدە گۇمان پەيدا بولۇپ قالدى.

ئالىي مەكتەپكە قوبۇل قىلىنىپ ئۆزۈن ئۆتمەيلا "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" باشلاندى. "مىسلى كۆرۈلمىگەن بۇ زور ئىنقىلاب" تا يالغان-ياۋىداق سۆزلەر يەر-جاھاننى قويۇق ئىس-تۈتەكتەك قاپلاپ كەتتى. راست سۆزلىگەنلەر كۈرەشكە تارتىلىدى، تۇرمىلەرگە تاشلاندى، ھەتتا ھاياتىدىن ئايرىلدى. بۇلارنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم. بىر قېتىم ئىسيانچىلارنىڭ بىر پروفېسسورنى قىيناپ ئۆلتۈرۈۋاتقىنىنى كۆرۈپ قېلىپ گەپنىڭ راستىنى ئېيتىپ قويۇۋېدىم، راست گەپ قىلغانلىقىڭ جاجىسىنى تارتقانلىقى ئاز دېگەندەك، ئىسيانچىلارغا قارا چاپلاپ زىيانكەشلىك قىلماقچى بولغان تۆھمەتخور قاتارىغا چىقىرىلىپ كۆرمىگەنلى كۆردۈم. ئاخىرى ھېلىقى پروفېسسورنىڭ "جىنا-يىتىدىن قورقۇپ" ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بە-لەن كۆرگەنلىكىمنى، "ھوقۇق تارتىۋېلىش" ئۇچۇن ئاشۇنداق "يالغان" سۆزلەرنى ئويدۇرۇپ چىقارغانلىقىمنى ياۋاشلىق بىلەن "ئىقرار" قىلىپ، بالا-قازادىن ئاران قۇتۇلدۇم. جەمئىيەتكە چىققىنىمدىن كېيىنمۇ يۇقىرىقى تەجرىبە-ساۋاقلارنى قوبۇل قىلماي، راست گەپ قىلىۋەردىم، خۇشامەتچىلىككە لەنەت ئوقۇ-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

دۇم، بەزى باشلىقلارنىڭ قاراپ تۇرۇپ يالغان سۆزلەۋاتقانلىقىنى يۈز خاتىرە قىلماي پاش قىلدىم. بىرنى بىر، ئىككىنى ئىككى دېدىم. بەزىلەردەك ئۆزىگە كېلىدىغان ئاز-تولا ئەمەلىي نەپنى كۆزلەپلا كۆزۈمنى يۇمۇپ كۆرگەننى كۆرمىدىم، راستىنى يالغان دېمىدىم. لېكىن نېمە ئۈچۈندۇر كىشىلەر مېنى ئاربىغا ئالمىدى، تىكەندەك يالغۇز قالدىم. بۆلۈمىمىزدىكىلەرنىڭ ھەممىسى مەندىن ئۆزىنى قاچۇراتتى. باشلىقلارنىڭ ماڭا قارارغا تېخىمۇ كۆزى يوق ئىدى. ئالاھىدە سالام قىلسامۇ ئېغىزىنىڭ ئۈچىدا "ھە، ھە" دەپلا قويىدۇ، ئۇ يىلدىن بۇ يىلغا "ئەھۋالىڭ قانداقراق؟" دەپ سوراپمۇ قويمايدۇ. قانداق قىلدىكىن دەپ قەستەن ئىشقا چىقماي قويساممۇ، "نېمىشقا كەلمەيسىز؟" دەپ سۈرۈشتۈرۈپ قويمايدۇ. "بۇ چاتاقچى كۆزىمىزدىن يىراقراق تۇرسا، قۇلىقىمىز بىر كۈن بولسىمۇ تىنچ تۇرار" دەپ ئويلايدىغان ئوخشايدۇ. كېيىن ئاڭلىسام ئۇلار مېنى بىر ۋېنتىسى كەم دەپ، سارايلار قاتارىغا چىقىرىۋېتىپتۇ. توۋا، بۇ گەپچە بولغاندا، راست گەپ قىلىدىغان ئادەم سارايلا، يالغان گەپ قىلىدىغان ئادەم ئوڭ بولىدىكەن-دە! قانداق مەنتىقە بۇ؟

بىراق، ئاخىرى نۇرغۇن ئىسىق-سوغۇقلارنى بېشىمدىن ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق ھاياتنىڭ ئىدىيەمدىن ئۆتمەي كېلىۋاتقان ئاشۇ غەلىتە مەنتىقە بويىچە داۋاملىشىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلمىشقا مەجبۇر بولدۇم. دېمىسىمۇ راست ئەمەسمۇ، ساۋاقدېشىم ئابدۇرازاقنىڭ مۇشۇ كۈنگە كەلگىچە راست گەپ قىلىپ باققىنىنى ئۇقمايمەن، ئۇ باشلىقلارنى ئۆزىدە يوق ئارتۇقچىلىقلار بىلەن شۇنداق قاملاشتۇرۇپ ماختايدۇكى، ئۇلار گويا شېرىن شەربەت

ياكى كۇچلۇك مۇسەللەس ئىچىۋالغاندەك خۇشخۇيلۇق بىلەن كۇلۇمسىرىشىپ، بېشىنى لىڭشىتىپ ئولتۇرۇشۇپ كېتىدۇ. بەزىدە كەيىپ بولۇپ قالغاندەك دەلدەڭشىپ ئورنىدىن تۇرۇشۇپ، ئابدۇرازاقنى يېقىنچىلىق بىلەن قۇچاقلايدۇ. "يارايسەن جۇمۇ، ئابدۇرازاق!" دەپ يەلكىسىگە ئۇرۇپ قويۇشىدۇ. ئۇ ئۆزىگە ئوخشاش ئادەتتىكى كادىرلارنىمۇ ئېپىنى تېپىپ، پەيتىنى پايلاپ تۇرۇپ ماختاپ قويىدۇ، پۇڭلەپ كۆككە ئۇچۇرىدۇ. ئۇلارمۇ خۇددىنى يوقاتقان ھالدا ئۆزلىرىنى كاتتا ئەرباب سانىشىپ، بوشلۇقتا لەيلەپ قېلىشىدۇ. يالغان-ياۋداق گەپلەرنى قاملاشتۇرۇپ دېيەلىگەنلىكى ئۇچۇنمىكىن، مەندىن باشقا ھەممەيلەن ئابدۇرازاقنى ياخشى كۆرىدۇ. سايلامدىمۇ باشلىقلارنىڭ نامزات قىلىپ كۆرسىتىشى بىلەن ھەممەيلەن ئۇنى بۆلۈم باشلىقلىقىغا سايلىدى. ئىككى-ئۈچ يىلدىن كېيىن ئۇ يەنە يالغان گەپلەرنى قاملاشتۇرۇپ قىلالايدىغان ئاشۇ پەۋقۇلئاددە ماھارىتىگە تايىنىپ، باشقارما باشلىقى بولۇۋالدى. بۇرۇن ئۇ باشقىلارنى ماختاپ، ئۇلارنىڭ چاپىنىنى كۆتۈرۈپ يۈرگەن بولسا، ئەمدىلىكتە ئۇنى ماختايدىغانلارمۇ، ئۇنىڭ چاپىنىنى كۆتۈرىدىغانلارمۇ چىقتى. ھەممە ئىشلىرى يۇرۇشۇپ كەتتى. ئەقەللىيسى، ئۇنىڭ بالىسىنى "بىز ئالىمىز"دەپ تالىشىپ، يەسلىلەر ئارا جېدەل چىقىپ كەتكىلى تاس قالدى. مېنىڭ بالامنىچۇ؟ تالىشىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئۆزۈم يەسلىمۇ-يەسلى قاتراپ، ئاغزىمنىڭ بىر قەۋەت تېرىسى چۈشۈپ كەتكۈدەك دەرىجىدە يالۋۇرۇپ باققان بولسامۇ، ئۇنى ئالىدىغانلار چىقمىدى. قايسى يەسلىگە بارماي، ھەممىسى ئالدىن كېلىشۋالغاندەك "ئورۇن يوق!" دېگەن بىر

ئېغىز گەپ بىلەنلا ئۇزىتىپ قويىدى. ئەھۋالنى چۈشەندۈرگىلى، قېيىنچىلىقىم بارلىقىنى ئېيىتقىلى تۇرسام، قۇلىقىنى يوپۇرۇپ ئولتۇرۇۋالدى ياكى تەتۈر قارىۋالدى. چۈنكى ئۇلارنىڭ ماڭا ھېچقانداق ھاجىتى چۈشمەيدۇ-دە! مەن باشلىق ئەمەس، ئادەتتىكى كادىر. ئۇلارنىڭ مەسىلىلىرىنى ھەل قىلىپ بېرىشكە قادىر ئەمەسمەن، ئۈرۈق-تۇغقان، بالا-چاقىلىرىنى خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇپ بېرەلمەيمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلارغا سوۋغاتمۇ ئېلىپ بارغىنىم يوق. مۇشۇنداق ئەھۋالدا مېنىڭ يۈرىكىمدە قىلغان ئەمەلىي نەپ بېرەلمەيدىغان "قۇرۇق گەپلىرىم"نىڭ قۇلاقتا خۇش ياقماسلىقى ۋە بۇنىڭغا "مۇشۇكنىڭمۇ ئاپتاپقا چىقماسلىقى"تۇرغانلا گەپ ئىكەن. ھېچقاچان مەندىن رەنجىپ باقمىغان سۆيۈملۈك ئايالىم گۈلجەننەت مېنىڭ بىر-ئىككى ئايدەك قاتراپ-مۇ بالىمىزنى يەسلىگە ئالدۇرالمىغانلىقىمنى كۆرۈپ، ئىچ-ئىچىدىن ئېچىنىپ ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى.

—قويىڭە، سىزدەك بوشاڭ ئەرنى! —دېدى ئۇ يىغلاۋېتىپ، -قولىڭىزدىن پوقمۇ كەلمەيدىكەن! ئېسىت، نېمىشقىمۇ سىزگە تەگگەن بولغىيدىم؟ ھە دېسىلا "راست گەپ قىلىش كېرەك، خۇشامەتچىلىكتىن يىراق تۇرۇش كېرەك"دەپ، قۇرۇق نەزەرىيە ساتىدىكەنسىز. شۇ نەزەرىيىلىرىڭىز بىر تىينىچلىك جانغا ئەسقاتسىچۇ كاشكى! ئابدۇرازاققا قارىڭا، ئۇنى يالغانچى، خۇشامەتچى، ساختىپەز دەپ ئەيىبلىگىنىڭىز بىلەن سىزدىن مەك ھەسسە ئوبدان كۆن ئېلىۋاتىدۇ، قولىنى نەگە سۇنسا شۇ يەرگە يېتىۋاتىدۇ. لېكىن سىزچۇ؟ راست گەپ قىلىمەن دەپ ھەممە ئادەمنى ئۆزىڭىزگە دۈشمەن قىلىۋالدىڭىز.

يېغىرىنى كوچىلاۋەرسە ئادەم ئەمەس، ئېشەكمۇ چىچاڭشىيدۇ! يۈز خاتىرە دېگەننى بىلمىسىڭىز كىممۇ سىزنى ئارىغا ئالسۇن؟!

گۈلجەننەتنىڭ شۇ قېتىمقى يىغا-زارى ۋە تاپا-تەنىسىدىن كېيىن، ھەقىقەتەن ئويلىنىپ قالدىم. "ۋىجدانىم كۆتۈرمەيدۇ"-دەپ مۇشۇنداق كېتىۋەرسەم، ھېچبولمىسا كەلگۈسىدە پەرزەنت-لىرىمنى خىزمەتكە قانداق ئورۇنلاشتۇرىمەن؟ بالىلىرىم يۇقىرى نومۇر ئېلىپ ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىگەن تەقدىردىمۇ چوڭ چاتاق يوق دېيىش تەس. يۇقىرى نومۇر ئالغان بالىلار قېپقېلىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا يولى بار كىشىلەرنىڭ، يۇقىرى ئەمەل تۇتقانلارنىڭ بالىلىرى سەپلىنىپ كېتىدىغان ئىشلار ئاز دەمسىلەر؟ بولمىسا ئەڭ يۇقىرى نومۇر ئالغان بالىلارنىڭ ئاتا-ئانىلىرىنىڭ يەنە ئۇ ئىدارىدىن بۇ ئىدارىگە مۇكىدەك چېپىپ يۈرۈشىنىڭ نېمە ھاجىتى؟! ھەي روسۇل، ھەي قاپاقباش روسۇل! مۇشۇنداق ئەھۋالدا سەن نېمىمۇ قىلالايتتىڭ؟ ئاشۇنداق ساختىلىقلارنى، ناتوغرا ئىستىللارنى پاش قىلىشقا تايىنىپ بالە-لىرىڭنى ئالىي مەكتەپكە كىرگۈزەلەمتىڭ؟ پاش قىلىش خەتلە-رىڭ پاك-دىيانەتلىك، ئادىل باشلىقنىڭ قولىغا تەگسىغۇ پارا ئالغۇچىلار بىر تەرەپ قىلىنار، لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن سېنىڭ بالىلىرىڭنىڭ مەسىلىسى ھەل بولۇپ كەتمەيدۇ. چوڭ بولسا سېنى بىرەر قېتىم ئاغزاكى تەقدىرلەپ قويار، بۇنىڭدىن ساڭا نېمە پايدا؟ ئىش يامىنىغا ئۆرۈلۈپ پاش قىلىش خەتلىرىڭ پاش قىلىنغۇچى كاتتىباشنىڭ قولىغا چۈشسىچۇ؟ ئۇ چاغدا ئىشنىڭ ئوخشىغىنى شۇ! تېخىمۇ چوڭ بالاغا قالىسەن، تېخىمۇ بەكرەك

چەتكە قېقىلىسەن، تېخىمۇ قاتتىق زەربە يەيسەن. يۇقىرىغا خەت يازساڭ ئادەتتە ھەممىنى تۆۋەننىڭ بىر تەرەپ قىلىشىغا چۈشۈ-رۈپ بېرىدۇ. بۇنى سەن ئوبدان بىلىسەنغۇ! خوش، ئۇنداق بولسا، سەن زادى قانداق قىلىشىڭ كېرەك؟ ئۇمۇرۋايەت راست سۆزلەپ ئۆتىمەن، لىللا گەپ قىلمەن دەپ، ھېچ ئىشكىنى ئاقتۇرالماي، پايتىماڭغا تەتۇر دەسسەپ خارلىنىپ، زارلىنىپ يۇرۇۋېرەمسەن ياكى كىشىلەر ئاشۇنداق يالغان-ياۋنداق سۆزلەر-گە خۇشتار بولغاندىكىن، شۇلارغا ماسلىشىپ بالداقمۇ-بالداق يۇقىرى ئۆرلەمسەن؟...

مەن يۇقىرىقىدەك گادىرماش ئوي-خىياللار ئەلگىكىدە تاس-قىلىپ، شىددەتلىك ئىدىيىۋى كۈرەشنى باشتىن كەچۈرۈۋاتقان كۇنلەرنىڭ بىرىدە، گۇلجەننەت بىر تويدىن ئىنتايىن خاپا ھالدا قايتىپ كەلدى. ئىشكىتىن كىرە-كىرمەيلا قولتۇقىغا قىستۇ-رۇۋالغان داستىخاننى پەگاغا ئېتىپ، ماڭا يەۋەتكۇدەك ئالىيىپ قاراپ، قاينىاپ كەتتى:

—تويدۇم سىزدەك ئەردىن! نەرىگىزنى ئەر دېگىلى بولسۇن سىزنىڭ؟! ئابدۇرا زاقچۇ، ئايالى مېھرىنىسا خېنىمنى يېپىيېڭى بىر پىكاپقا ئولتۇرغۇزۇپ ئەۋەتىپتىكەن، ھەممەيلەن ۋاي دېيى-شىپ، تۆرگە ئولتۇرغۇزۇشتى. باشلىقىنىڭ ئايالى دەپ ئەتىۋار-لىشىپ بېشىغا ئېلىپ كۆتۈرگۇدەك بولۇشتى. مېنىڭ ئېلىپ بارغان سوۋغاتلىرىم ئۇنىڭكىدىن كۆپ ئېسىل بولسىمۇ، ماڭا ھېچكىم كۆز قىرىنى سېلىپ قويمىدى. بەزىلەر ھەتتا سالاملە-شىپ قويۇشتىنمۇ ئېرىنىدى. كەش بازىرىدا قېلىپ ئىزاغا ئۆل-گۇدەك بولدۇم. خوتۇن خەقنىڭ يۇزىمچۇ، ئەر كىشىگە قاراپ

بولىدىكەن! ھەي ئىسىت ئۆمرۈم! سىزنىڭ قولىڭىزدا زايا كەتكەن ياشلىقىم!

ئارقىدىن گۈلجەننەت كارىۋاتقا ئۆزىنى ئېتىپ بىر ھازا بۇقۇلداپ يىغلىدى، ئىزا-نومۇستىن ئۆلگۈدەك بولدۇم. يۈرە-كىمنىڭ بىر يېرى مۇشۇك تاتىلىۋالغاندەك ئېچىشىپ كەتتى. شۇ كۈنى ھەممە دەردىمنى ھاراقتىن ئالدىم. خۇدۇمنى بىلمىگۈ-دەك دەرىجىدە ئىچىۋېلىپ: «قۇرۇپ كەتسۇن راست گەپ! سەمىمىيلىك دېگەننى يەر يۈتسۇن! مانا ئەمىسە...» دەپ، ئەسە-بىيلەرچە ۋارقىراپ-جارقىراپ، قولۇمغا چىققان نەرسىنى ئۇ-رۇپ چاقتىم. ئىچ-ئىچىمدىن قىستاپ كېلىۋاتقان يىغىنى توخ-تىتالماي كىچىك بالىدەك ۋارىرىدە يىغلىۋەتتىم. ئاندىن دۇنيا-نىڭ بۇ كۆلكۈلۈك ئىشلىرىنى يادىمغا ئېلىپ، ئاۋازىمنى بولۇ-شچە قويۇۋېتىپ، ئەسەبىيلەرچە قاقاقلاپ كۈلدۈم. گۈلجەننەت مېنى سارىڭ بولۇپ قالغان بولسا كېرەك، دەپ ئويلىدى بولغاي ئەتىمالىم، بىر قولىدا بالىنى، يەنە بىر قولىدا بېشىنى چاڭگال-لىغىنىچە تالاغا قاراپ ئۆزىنى ئاتتى. يىغلىدىم، كۈلدۈم. كۈل-دۈم، يىغلىدىم. ئاخىرى ھېرىپ داق يەرگە يىقىلىپلا ئۇخلاپ قاپتىمەن. ئازا قەھرىتان سوغۇق بولۇۋاتقان قارا قىش ئىدى. بىر چاغدا توڭۇپ ئويغىنىپ كەتتىم. تامىقىم قۇرۇپ، ئىچىمگە ئوت كېتىۋاتقىنىغا قارىماي پۈتۈن ئەزايىم بەزگەك تەگكەن ئا-دەمدەك لاغىلداپ تىترەۋاتىدۇ. بېشىم لوقۇلداپ ئاغرىپ كېتە-ۋاتىدۇ. قارىسام، مەشتىكى ئوت ئاللىقاچان ئۆچۈپ قاپتۇ، دېرىزىلەرگە مۇزدىن نەقىش ئويۇلۇپتۇ. تىركىشىپ-تىرمىشىپ ئورنىمدىن تۇرۇپ، توي قىلغاندا ئالغان ئەينەكلىك ئىشكاپ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئالدىغا كەلدىم. ھېلىلا يىقىلىپ چۈشىدىغاندەك دەل ۋۇجۇدۇم تۇرغانلىقتىنمىكىن، ئەيتاۋۇر ئەينەك يۈزىدە پەيدا بولغان چىرايىم ئۆزۈمگە غەلىتە تۇيۇلۇپ كەتتى. كىرپە تىكىنىدەك دىڭگەيىپ تىك-تىك تۇرىدىغان چاچلىرىم سولىشىپ قالغان مايسىدەك شۇمشىيىپ، تارراق كەلگەن پېشانەمگە چاپلىشىپ قاپتۇ. بىر-بىرىگە تۇتىشىپ كەتكەن قويۇق قوشۇما قاشلىرىم تۆۋەنگە ساڭگىلاپ، ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن نۇرسىز كۆزلىرىمنىڭ يېرىمىنى توسۇۋالاي دەپتۇ. قىزىرىپ پىشقان ياغلىق توقاچتەك پارقىراپ تۇرىدىغان مەڭزىم لەش رەڭگىنى ئاپتۇ. قاڭشارلىق بۇرنۇم ئەسلىدىلا سوزۇنچاقراق كەلگەن يۈزۈمنى تېخىمۇ سوزۇنچاق قىلىپ كۆرسەتمەكچى بولغاندەك، قان قاچقان ئىككى مەڭزىم ئوتتۇرىسىدا تېخىمۇ ئېگىز چوقچىيىۋاپتۇ. ئېڭىكىم ئۆتكۈر بىگىزگە ئايلىنىپ كۆكرىكىمگە سانجىلىشقا تەرەددۇت قىلىۋاتقاندەك، ھەددىدىن زىيادە ئۇچلىنىۋاپتۇ. بۇنى ئاز دېگەندەك، ئۇچلۇق ئېڭىكىمنىڭ ئۇچىدا بىرتال ئاق ساقالنىڭ پەيدا بولۇپ قالغىنى نېمىسى؟ يائاللا، بىر كېچىدە نېمە بولۇپ كەتتىم-ھە؟ ! مادارىمنىڭ بارىدا، يىلىكىم قۇرۇپ كەتمەستە ئۆزۈمنى ئۆزۈم قۇتقۇزۇۋالاي! ... چىشىمنى چىشلەپ، ئۆمىلەپ دېگۈدەك دوختۇرخانىغا بېرىۋالدىم. ئۆپكەمگە سوغۇق تەگكەنىكەن، ياتاققا ئېلىشتى. بىر ئايدەك داۋالاندىم. بۇ جەريانىدا بۆلۈمدىكىلەردىن ھال-ئەھۋال سوراپ كەلگۈچىلەرغۇ چىقمىدى، ھەتتا گۈلجەننەتمۇ مېنى بىرەر قېتىم يوقلاپ قويماي دېمىدى. ئۇ ئاخىرى، راست گەپ قىلمەن دەپ ئۆزىگە دۈشمەننى كۆپەيتىۋېلىپ، ھېچ ئىشنى ئاقتۇرالمايدىغان مەندەك ئىستىقبالسىز ئەردىن پۈتۈنلەي

ئۇمىد ئۇزگەن ئوخشايدۇ. كېيىن خېتىمنى ئالىمەن دەپ سوتقا ئەرز سۇنغانلىقىدىن خەۋەر تاپتىم. ئاجرىشىمىز دەپ سۆرۈشۈپ يۈرگەن كۈنلەردە قايسىبىر كىتابتىن كۆرگەن بىر چۆچەك نېرى-ۋامغا قاتتىق تەسىر قىلدى. بۇ چۆچەكنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

بۇرۇنقى زاماندا بىر پادىشاھ بولغان ئىكەن، ئۇنىڭ بىر كۆزى قىسىق، بىر پۇتى توكۇر ئىكەن. شۇڭا ئادەتتە پۇقرالارغا كۆرۈنمەيدىكەن. ئۆز پادىشاھىسىنىڭ قانداقلىقىنى بىلمىگەن پۇقرالار ئارىسىدا ھەرخىل سۆز-چۆچەكلەر تارقىلىپتۇ، بۇ گەپ-لەر پادىشاھنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ. ئۇ پۇقرالارغا ئۆزىنىڭ رەسىمىنى بولسا كۆرسىتىش ئۈچۈن مەملىكىتىدىكى ئەڭ داڭ-لىق ئۇچ رەسسامنى ئوردىسىغا چاقىرتىپ، ئۆزىنىڭ رەسىمىنى ئەينەن سىزىشقا بۇيرۇپتۇ. بىرىنچى رەسسام پادىشاھنىڭ گېپى-گە ئىشىنىپ، ئۇ قانداق بولسا شۇنداق سىزىپتۇ. بىر كۆزىنىڭ قىسىق، بىر پۇتىنىڭ توكۇر قىلىپ ئەينەن سىزىلغانلىقىنى كۆرگەن پادىشاھ "مېنى خۇنۇكلاشتۇرۇپسەن!" دەپ غەزەپكە كې-لىپ، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئاپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئىككىنچى رەس-سام قورقۇپ كېتىپ، پادىشاھنى شۇنداق كېلىشكەن بىرىيگىت قىلىپ سىزىپتۇ. پادىشاھ ئۇنىمۇ "مېنى مازاق قىلىپسەن!" دېگەن باھانە بىلەن ئۆلۈمگە بۇيرۇپتۇ. بۇ ئىشتىن ساۋاق ئالغان ئۈچىنچى رەسسام رەسىمنى شۇنداق قىلماشتۇرۇپ سىزىپتىكى، بۇنىڭدىن پادىشاھنىڭ ئۆزىمۇ ھەيران قاپتۇ ۋە خۇشاللىقىدىن: "ھەقىقى رەسسام دېگەن سەن ئىكەنسەنغۇ!" دەپ ماختاپ كېتىپ-تۇ. ئەسلىدە پادىشاھ بۇ رەسىمدە توكۇر پۇتىنى قورام تاش

ئۇستىگە قويۇپ، قىسىق كۆزىنى قىسىپ، مىلتىق بىلەن يول-ۋاسنى قارىغا ئېلىۋاتقان ھالەتتە سىزىلغان ئىكەن. شۇ ئارقىلىق ھەم پادىشاھنىڭ ئەيىبى يېپىلغان ھەم باتۇرلىقى ئىپادىلەنگەن ئىكەن. شۇڭا پادىشاھمۇ بۇ رەسىمدىن ھېچقانداق ئۆزەن تاپالماي، رەسسامنىڭ ئەقىل-پاراسىتى ۋە ماھارىتىگە ئاپىرىن ئوقۇپ، ئۇنىڭغا نورغۇن ئالتۇن-كۆمۈش ئىنئام قىلىشقا مەجبۇر بولغان ئىكەن.

مەن بۇ چۆچەكنى كۆرگەندىن كېيىن بىرىنچى رەسسامنى نادانغا، ئىككىنچى رەسسامنى قورقۇنچاققا، ئۈچىنچى رەسسامنى دانىشمەنگە چىقاردىم. قارىمامسىلەر، ئۈچىنچى رەسسامنىڭ ئۇسۇلى نېمىدېگەن ئاقىلانە ۋە ئەپچىل-ھە! ئۇ بىرىنچى رەسسامغا ئوخشاش ساددىلىق بىلەن پادىشاھنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ كېتىپ، نېمە بولسا شۇنى سىزىپ، كاللىسىدىن ئايرىلمىغان. ئىككىنچى رەسسامغا ئوخشاش قورقۇپ كېتىپ، ئەقلىنى يوقىتىپ، يوق نەرسىنى بار قىلىپ كۆرسىتىپ، بالاغىمۇ قالمىغان. ناھايەت رېئاللىق ئاساسىدا تەسەۋۋۇر كۈچىگە، ماھىيەتتە يەنىلا يالغان سۆزلەشكە تايىنىپ، ھەم پادىشاھنى رازى قىلىش ھەم ئۆزىنى ئامان ساقلاپ قېلىش مۇددىئاسىغا يەتكەن. قېنى، ئۆزۈڭلەر ئويلاپ باقمامسىلەر، نەچچە مىڭ يىلدىن بېرى ئاشۇنداق زالىم، قانخور، دۆت-ھاماقەت پادىشاھ-خاقانلار نەچچە يۈزلىگەن خۇشامەتكوي ئوردا شائىرىنى يالاپ قەسىدە يازدۇرۇپ، ئۆزلىرىنى "دانىشمەن"، "ئۇلۇغ"، "ئادالەتپەرۋەر"، "رەھىمدىل" دەپ مەدھىيەلەتكۈزۈپ كەلمىدىمۇ؟! پادىشاھلارنىڭ زالىم، قانخور، دۆت-ھاماقەتلىكىنى پاش قىلغۇچىلارنىڭ،

راست سۆزلىگۈچىلەرنىڭ كاللىسىنى ئالدى ياكى ئۇلارنى زىندانغا تاشلىدى. بۇ راستچىل ئادەملەرنىڭ بەزىلىرى بىكاردىن بىكار قاراڭغۇ زىنداندا چۈسا، بۇرگە ۋە پىتىلارغا يەم بولۇپ كەتتى. يەنە بەزىلىرى قاتتىق قىيىن-قىستاقلارغا بەرداشلىق بېرەلمەي، ساختىلىق بىلەن تولغان بۇ ۋاپاسىز دۇنياغا لەنەت-نەپرەت ئوقۇپ ئۆلۈپ كەتتى. بۇ نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ راست گەپنىڭ ئاقمايدىغانلىقىنى ۋە ئادەملەرنىڭ يەنىلا يالغان گەپكە خۇشتار ئىكەنلىكىنى! مەنمۇ راستچىللىق قارشى ئېلىنمايدىغان بۇ دۇنيادا "لىللاگەپ قىلمەن"، "راستچىل بولمەن"-دەپ، بىكاردىن بىكار ساختىلىق، زوراۋانلىق ۋە ھوقۇق-ئىمتىيازنىڭ يېمى بولۇپ كېتەيمۇ؟! ياق! ئۇنىڭدىن كۆرە ئۇچىنچى رەسسامنىڭ ئۇسۇلىنى قوللىنىپ، جېنىمنى جان ئەتسەم نېمە بوپتۇ؟ بۇ ئۇسۇلنى بالدۇرراق قوللانغان بولسام ھېچبولمىدى دېگەندە قاراپ تۇرۇپ بىر خوتۇندىن قۇرۇق قالمايتتىم ئەمەسمۇ ...

"باشقىلار قىلالىغان ئىشنى مەن نېمىشقا قىلالمىغۇدەك-مەن؟—دېدىم مەن ئاخىرى ئەلەم بىلەن چىشلىرىمنى غۇچۇرلىتىپ،—ئەجەبا، ئۇلاردىن بېرەر يېرىم كەممىكەن-يا؟ مەن چوقۇم ئۇلارغا يېتىشىۋالىمەن، ھەتتا ئۇلاردىن ئېشىپ كېتىمەن!..."

يۇقىرىقى ئوي-خىياللىرىمغا ئاساسەن ئادەملەرگە ئۇچىنچى رەسسامنىڭ ئۇسۇلى بويىچە مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا قەسەم قىلدىم ھەمدە شۇ قەسىمىم بويىچە ئىش كۆرۈشكە باشلىدىم.

شۇنداق قىلىپ مەن بۇلۇم ۋە باشقارمىمىزدىكى ھەتتا نازا-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

رەتتىكى چوڭ-كىچىك باشلىقلارنىڭ مىجەز-خۇلقى، روھىي ھالىتى، نېمىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقى، نېمىگە ئۆچ ئىكەنلىكىنى تەپسىلىي ئىگىلىدىم. ئۇلارغا قانداق ئۇسۇل بىلەن قانداق قىلىپ ياخشى كۆرۈنۈش، قانداق قىلىپ ئۇلاردا ياخشى تەسىرات قالدۇرۇش ئۇستىدە باش قاتۇردۇم. ئادەتتىكى خىزمەتداشلىرىمغا بولغان بۇرۇنقى "قوپال" مۇئامىلىنىمۇ پۈتۈنلەي ئۆزگەرتتىم. تۈيۇقسىز باشقىچە ئادەم بولۇپ قالغىنىمدىن ھەممەيلەن ھەيران قالدى، "ئەسلىدە روسۇل نېرۋا كېسىلى ئىكەن دەڭ، بۇدا دوختۇرخانىدا يېتىپ داۋالىنىپ ساقىيىۋاپتۇ" دېگەن گەپ ئوخشاش گەپلەرنى تاپقۇچىلارمۇ بولدى. بۇرۇن راست گەپ قىلغاندا ھەممەيلەن مېنى "سارائ" دەيىشەتتى. ئەمدى يالغان گەپ قىلىشقا ئۆتسەم "ئوڭ" دەيدىغان بولدى. قارىمامسىلەر بۇ جاھانىنىڭ تەتۈرلۈكىنى!

تۇنۇگۈن ئاپتوبۇستىن چۈشۈۋېتىپ، ئېرىق بويىدىكى تېرەككە يۆلىنىپ، گىجىم رومىلىنىڭ ئۇچى بىلەن كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ، ئېسەدەپ يىغلاپ تۇرغان گۈلخان ھەدىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇ، نازارىتىمىزنىڭ مۇئاۋىن نازىرى ئايۇپ ئاكىنىڭ ئايالى ئىدى.

—نېمە بولدىلا، گۈلخان ھەدە؟—مەن ئاستا ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ كۆيۈنگەن ھالدا سورىدىم. ئۇ چۆچۈگەن ھالدا ماڭا لەپپىدە بىر قارىۋېتىپ، بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. مەن مۇشۇنداق ئەھۋالدا ئىشلىتىشكە باپ كېلىدىغان مۇۋاپىق سۆزلەرنى ئەقىل ئەلگىكىدە تاسقاپ-ئىلغاپ تەسەللى بېرىۋېدىم، ئۇ بىر ئاز پەسكويغا چۈشۈپ، ماڭا ئىشەنگەن ھالدا دەردىنى تۆكتى:

—ئاپتوبۇستا جىن تېپىۋەتكەن بىر ئىنجىمارۇق قاراپ تۇ-
رۇپ مېنى "قارا مەدەك" دەپ تىللاۋاتىدۇ، قارا، ئوكام! ئۆزد-
ىنىڭ چىرايىغۇ گۈردىن تارتىپ چىقارغان ئۆلۈكىنىڭ چىرايىدىن-
مۇ بەدبەشىرە ئىكەن. شۇنداق تۇرۇقلۇق يەنە مېنى تىللاشقا
قانداق يۈزى چىدىدىكىن ئۇ دەيۈزىنىڭ! ھۇ تىلى كۆيگۇر پاسكە-
نا! مۇشۇ يېشىمغىچە ھېچكىمدىن بۇنداق تىل ئىشىتىپ باقمە-
غانىدىم. شۇڭا ماڭا تولىمۇ ئېغىر كەلدى دېگىنە!

—سىلىنى تىللاشقا جۈرئەت قىلغان قانداق نېمىكەن
ئۇ! —دېدىم مەن مۇشتلىرىمنى چىڭ تۇگۇپ غەزەپلەنگەن
ھالدا، —قېنى ئۇ ئىنجىمارۇق؟ ئانا-مانىسىنى كۆزىگە كۆرسە-
تىپ ئادەم تىللىغانغا تازا بىر تويغۇزۇپ قويماي!

—ئاللىقاچان تىكىۋەتتى.

—ھەي، سىلىمۇ ئارتۇقچە يۇزخاتىرە قىلىپلا! —مەن گۈل-
خان ھەدىنى ئەيىبلىگەن قىياپەتتە ئوت قۇيرۇقلۇق قىلىپ سۆ-
زۈمنى داۋاملاشتۇردۇم، —ئۇنداقلارنىڭ تازا ئەدىپىنى بېرىپ
قويۇش كېرەك ئىدى. چېچىدىن قاماللاپ ئېلىپ يەرگە كۆتۈ-
رۇپ باسماي!

—ھەي، مېنىڭ شۇ كۆڭلى يۇمشاقلىقىمنى-زە، —گۈلخان
ھەدە ئىچ-ئىچىدىن ئېچىنىپ، ئېغىر خورسىنىپ قويدى، —ئۇ
توخۇ پوقىنىڭ كاچىتىغا بىرنى سالايمىغۇ دېۋىدىم، لېكىن كۇ-
چۇم يەتمەسمىكىن دەپ ...

—بوپتۇ، گۈلخان ھەدە، خاپا بولمىسىلا! —مەن دەرھال
گەپنىمنى ئۆزگەرتىپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساشقا ئۆتتۈم، —ئەسكى
بىلەن تەڭ بولىمەن دەپ ئۆزلىرىنى ئۇپرىتىپ يۈرگىنچە ئېغىر--

بىسقلىق قىلغانلىرىمۇ بىر ھېسابتا ياخشى بوپتۇ. ئەل-جامائەت مۇشۇ ئىشنىڭ ئۆزىدىنمۇ كىمنىڭ ياخشى، كىمنىڭ ئەسكى ئىكەنلىكىنى بىلىۋالمامدۇ؟

— بۇ دېگىنىڭغۇ توغرا، ئوكام، — گۈلخان ھەدىنىڭ قارا-مۇتۇق چىرايىدا بىلىنەر-بىلىنمەس تەبەسسۇم جىلۋىلەندى، — "پوقا چالما ئاتساڭ يۈزۈڭگە چاچرايدۇ" دېگەن گەپ بار ئەمەس-مۇ، شۇڭا ئۆزۈمنى تۇتۇۋالدىم دېگىنە!

— پەقەت ياخشى تەربىيە كۆرگەن ئادەملەرلا مۇشۇنداق ئېغىر-بېسىق، تەمكىن بولالايدۇ، — مەن گۈلخان ھەدىنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپنىمۇ چالا-بۇلا پۈتتۈرگىنىنى يادىمدىن چىقىرىپ قويۇپ، يۈرىقى گەپنى ئېغىزىمدىن چىقىرىپ سالدىم، لېكىن ئۇنىڭ چىرايىدىن "مېنى مازاق قىلىۋاتىدىغۇ" دېگەندەك مەنىلەرنى ئىپادىلەيدىغان بىرەر ئۆزگىرىشنى كۆرمىدىم، ئەكسىچە ئۇنىڭ يۈمۇق كۆزلىرىدىن شادلىق ئۇچقۇنلىرى چاقناۋاتقانلىقىنى بايقاپ قالدىم. دېمەك، گېپىمنىڭ كۆڭلىگە ياققانلىقى ئېنىق. شۇنىڭ بىلەن مەن خاتىرجەم بولۇپ سۆزۈمنى داۋاملاشتۇردۇم، — ئۇنىڭ ئۇستىگە، سىلىنىڭ چىرايلىرىنى قانداق-مۇ قارا دېگىلى بولسۇن؟ سىلى دېگەن ئەرلەر ئومۇمىيۈزلۈك ياقتۇرىدىغان بۇغداي ئۆڭلۈك تۇرسىلا قانداق بولۇپ ئۇنىڭ كۆزىگە قارا كۆرىنىپ قالدىلىكىن-تاڭ؟ شۇنىڭغا قارىغاندا، سىلىنى تىللىغان ھېلىقى جىن قوشۇقىنىڭ كۆزى كور ئوخشايدۇ!

گۈلخان ھەدە ئىچ-ئىچىدىن سۆيۈنۈپ كۈلدى. چىرايىدا بايىقى خاپىلىقتىن قىلچە ئەسەرمۇ قالمىدى. ئۇنىڭ كۈلكىدىن پۈرۈشۈپ كەتكەن قارامۇتۇق چىرايىدىن، تېخىمۇ يۇمۇلۇپ يو-

قاپ كېتەي دەپ قالغان يۇمۇق كۆزلىرىدىن مىننەتدارلىق ئالا-
مەتلىرى بىلىنىپ تۇراتتى. مانا، كۆردۈڭلارمۇ! گەپنىڭ ئوچۇ-
قىنى، راستىنى ئېيتقاندا، گۈلخان ھەدىنىڭ چىرايى ھەقىقەتەن
قارا، لېكىن ئۇنى قارا دېسە ئۆلگۈدەك خاپا بولىدۇ، ئاق دېسىمۇ
ئىشەنمەيدۇ، ئەلۋەتتە. چىرايى شۇنداق كۆرۈمسىز، قارا تۇر-
سىمۇ لايىقىدا، ئېپىدە گەپ تېپىپ "چىرايلىق"، "بۇغداي ئۆڭ-
لۈك" دەپ ماختاپ قويساڭ مانا مۇشۇنداق خۇشال بولىدۇ. مانا
بۇ، ئادەملەرنىڭ يالغان گەپكە خۇشتار ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈر-
مەمدۇ؟!

بۇنداق مىساللار كۆپ، ئانار گۈلنى بىرى "سېرىق ئاس-
لان" دەپ تىللاپ قويۇپتىكەن، ئۇ ئىككى-ئۈچ كۈنگىچە يىغلاپ
يۈردى، ھەتتا خاپىچىلىقتا گېلىدىن غىزامۇ ئۆتمىگەنمىش. مەن
بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، ئۇنى بىر يانغا تارتىپ
كۆڭلىنى ياسىدىم:

— شۇنچىلىك ئىشقىمۇ شۇنچىۋالا خاپا بولۇپ كەتكەن بار-
مۇ! — دېدىم مەن جىددىي تەلەپپۈزدا، — سىزنى "سېرىق" دېگەن
بولسا خاپا بولۇش ئۈياقتا تۇرسۇن، خۇشال بولسىڭىز، پەخىر-
لەنسىڭىز بولىدۇ، ئانارگۈل!

— نېمىشقا؟ — ئانارگۈلنىڭ سوپىسوپىياڭدەك ساپسېرىق
چىرايى تەئەججۈپ ئىلكىدە پۈرۈشۈپ كەتتى، — خەق مېنى تىل-
لىسا خۇشال بولىدىغانغا سىزگە ئوخشاش ساراڭ بولمىسام!

— ئاۋۇال گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ! — دېدىم مەن چىرايىمغا
تېخىمۇ جىددىي تۈس بېرىپ، — ھازىرقى زاماننىڭ قىزلىرىغا
تازا زەڭ سېلىپ قاراپ باقمىپسىز، قۇندۇزدەك قاپقارا چاچلىرى

تۇرسا نېمە ئۇچۇن ئۇنى يەنە ساپسېرىق قىلىپ بويۇڭالمدۇ؟ چۇنكى سېرىق رەڭ دېگەن مۇدا-دە! ھەممە ئادەم ئەتىۋارلايدىغان، قەدىرلەيدىغان ۋە مۇقەددەس بىلىدىغان ئالتۇننىڭ رەڭگىمۇ سېرىق ئەمەسمۇ! ئەجەبا، ئالتۇننى ياخشى كۆرمەمسىز-يا؟! يەنە سېرىق سەبەب گۇلگە قارىغا، ئالتۇندەك ساپسېرىق ئېچىلىپ كەتسە كىشىلەر بەس-بەستە ئۇزۇپ چىكىسىگە قىستۇالىدۇ، قەدىرلەيدۇ. بۇ نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ سېرىق رەڭنىڭ ئەتىۋارلىقىنى ۋە قىممىتىنىڭ چوڭلۇقىنى! ئۇنىڭ ئۈستىگە مەسىلىگە قارىغاندا يۈزەكى قارىماي، ئۇنىڭ ماھىيىتىنى كۆرۈش كېرەك. ياۋرۇپالىقلار ساپسېرىق تۇرۇپمۇ نېمىشقا ئۆزلىرىنى ئاق تەنلىك دەيدۇ؟ بۇنىڭدا جەزمەن ئىلمىي ئاساس بار. شۇنىڭدىن قارىغاندا، چىرايىڭىزنى سېرىق دەپ كەتكىلىمۇ بولماس، ئاققا مايىل دېيىش تېخىمۇ مۇۋاپىق! قېنى، سوغۇققانلىق بىلەن ئويلاپ بېقىڭا، گېپىم ئورۇنلۇقمۇ-يوق؟

ئانارگۈلنىڭ خاپچىلىق تۇمانلىرى قاپلىغان ساپسېرىق چىرايى شۇ ھامان باھار ئاپتىپىغا تويۇنغان ئانار گۈلىدەك ئېچىلىپلا كەتتى. ئارقىدىن ئۇ كىچىك بالىلاردەك تاخلىغىنىچە كۈچەپ چاۋاك چېلىۋەتتى:

— كۈزىتىش، تەھلىل قىلىش ئىقتىدارىڭىز ھەقىقەتەن يۇقىرى ئىكەن جۇمۇ سىزنىڭ! بۇرۇن سىزنى چۈشەنمەپتىكەنمەن. باشقىلارسىزنى "روسۇل توڭ" دېسە راستىمكىن دەپ ئىشىنىپ قېلىپ، بىكاردىن بىكار ئادەمنىڭ يېغىرىنى كوچىلاپ دىلىمغا ئازار بېرىپ يۈرمىسۇن دەپ، ئۆزۈمنى تارتىپ يۈرۈپتىكەنمەن. ئادەمنىڭ قەلبىنى بۇنداق چۈشىنىدىغانلىقىڭىزنى، ئا-

زار يېگۈچىلەرگە بۇنداق سەمىمى ھېسسىداشلىق قىلىدىغانلىقىڭ، كۈزنى، سۇنغان كۆڭۈلنى بۇنداق ئۇستىلىق بىلەن ياسىيالايدىغانلىقىڭزنى بۇرۇنراق بىلگەن بولساڭچۇ، بىر مۇنچە كۆز يېشىمنى بىھۇدە ئىسراپ قىلىپ يۇرمەي، سىزنىلا ئىزدىمەسمىدىم! ھەي ئىست!

ئانارگۈل تەسەللىي تاپالماي بىھۇدە ئىسراپ قىلىۋاتقان ۋاقتىغا ئېچىنىۋاتقاندەك، مېنى يېگىباشتىن تونۇپ يەتكەندەك ۋە ماڭا چىن قەلبىدىن مىننەتدارلىق بىلدۇرۇۋاتقاندەك بىرخىل نەزەر بىلەن كۆزۈمنىڭ ئىچىگە قادىلىپ قارىدى. مەن ئاخىرى غايىبانە ئىشقى-ھەۋەس ئۇچقۇنلىرى چاقناپ تۇرغان بۇنداق مىخ-تەك قادىلىپ قاراشقا بەرداشلىق بېرەلمەي، كۆزۈمنى ئاستا ئەپچىشقا مەجبۇر بولدۇم.

ئاسىيگۈلنىڭ چىرايىنى سەت دېگىلى بولمايدۇ، قۇيۇپ قويغان ئۆپكىدەك ئاپئاق ۋە سېمىز. لېكىن ئۇرۇشۇپ قالغاندا بىر ئايال ئاچچىقىدا ئۇنى "پاسىق سۆڭەكتىن تۆرەلگەن ئالۋاستى، چىرايىدا قان دېدارى قالمىغان مۇردا، قانسىرىتىلغان ئۆپكە..." دېگەنگە ئوخشاش بىمەنە تىللار بىلەن تىللاپ ساپتىكەن، ئىشقا چىقماي يېتىۋالدى. بۆلۈم باشلىقلىرىدىن تارتىپ باشقارما باشلىقلىرىغىچە ئۆزرىخاھلىق ئېيتىپ، ناماقۇل-لۇق بىلدۈرۈپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە باردى. لېكىن ئۇنۇمى كۆرۈلمىدى. ئۇ تىللىغۇچىنى قاتتىق بىر تەرەپ قىلىپ بەرمىگىچە رازى بولمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ، ھېچكىمنىڭ گېپىگە قۇلاق سالمىدى، ئاخىرى ئابدۇرازاق ماڭا يالۋۇرۇشقا مەجبۇر بولدى. مەن ماقۇل دەپ باردىم. ئەتىسىلا ئۇ ئىشخانىمىزدا گۈلقەلىرى

ئېچىلغان هالدا پەيدا بولدى. بۇنىڭ سىرىنى سورىغۇچىلارغا هېچنېمە دەپ بەرمىدىم، لېكىن سىلەرگە دەپ بەرمىسەم بولماس. قوللانغان ئۇسۇلۇم هېچقانداق سىرلىق ئۇسۇل ئەمەس، پەنىلا شۇ يالغان سۆزلەش بولۇپ، مەن ئۇنىڭغا ئاق رەڭنىڭ پاكلىقىنىڭ بەلگىسى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ-ئېچۇرۇپ چۈشەندۈرۈپ قويدۇم، خالاس. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خاپىچىلىقتىن خالاس بولدى. مەن بولسام، كىشىلەرنىڭ نەزەرىدە "ياخشى"، "كۆيۈمچان"، "قابىلىيەتلىك"، "تەدبىرلىك" ئادەم بولۇپ قالدىم. بارا-بارا كىشىلەرنىڭ قەدىرلىشى ۋە ئەتىۋارلىشىغا ئېرىشىشكە باشلىدىم. بۇ، يالغان سۆزلەشنىڭ كۈچى-قۇدرىتى بولماي نېمە؟ بۇنىڭغا قاراپ سىلەر مىڭ يەردىن چېنىپ تۇرىدىغان بۇنداق يالغان-ياۋىداق گەپلىرىڭىز بەزىبىر گول خوتۇنلار ئالدىدا ئاز-چە-مۇنچە ئاققان بىلەن پاراسەت بابىدا كامالەتكە يەتكەن ئەرلەر ئالدىدىغۇ ئاقمىغاندۇر، هەقىچان! دەپ ئويلاپ قالماڭلار. بۇ-نىڭغىمۇ هېچقانچە قىينالمايلا تالاي ئەمەلىي مىساللارنى كەلتۈ-رۈپ بېرەلەيمەن.

بۆلۈم باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈلگىنىگە ئەمدىلا بىر يىل بول-غان ساۋۇتنىڭ يېشى ئوتتۇزغا بارا-بارمايلا چېچى چۈشۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ چېچى بۆلۈمىمىزنىڭ گادىرماش ئىشلىرى ئۈستىدە كۆپ باش قاتۇرۇپ كەتكەنلىكتىن شۇنداق چۈشۈپ كېتىۋاتامدىكىن دېسە، ئۇنداقمۇ ئەمەس. مىجەزىگە ئاساسلانغا-دا، قىلچە ئىككىلەنمەيلا ئۇنىڭغا تەپسە تەۋرىمەيدىغان، ئاسمان ئۆرۈلۈپ چۈشسە تېگىدە يېتىپ مانىتا يەيدىغانلار قاتارىدىن ئو-رۇن بېرىشكە بولىدۇ. هېچقانداق ئىشقا ئارتۇقچە مېڭە ئىشلە-

تىپ كەتمەيدۇ، باشلىقلار نېمە دېسە "خوپ!"، "ماقۇل"، "مانا ھازىرلا بەجا كەلتۈرىمەن!" دەپ قول قوشتۇرۇپ تۇرۇشىن باشقىنى بىلمەيدۇ. گەپلەرنىڭ توغرا ياكى خاتا ئىكەنلىكى ئۇستىدە ئويلىنىپ يۈرمەيدۇ. شۇ سەۋەبتىنمىكىن، باشلىقلارمۇ ئۇنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىدۇ. ئۇ يەنە ھەممە ئىشلىلەردە دېگۈدەك يۇز بېرىپ تۇرىدىغان جېدەل-ماجىرالاردىنمۇ خالى. ئۇنىڭ ئايالى شۇنداق كۆيۈمچان، چىرايلىق، مۇلايىم، مىجەزى ئوبدان ئايال. ئۇ ئېرىنى دائىم ۋاي، دەپ تۇرىدۇ، بولۇپمۇ باشقىلار ئالدىدا ئالاھىدە ئىززەت-ھۆرمىتىنى قىلىدۇ. شۇڭا ئۇ ئائىلە-ۋى تۇرمۇشتىن پۈتۈنلەي خاتىرجەم، يوشۇرۇن دەرد-ئەلەمىمۇ يوق. مۇشۇنداق ئەۋزالدا ئۇنىڭ چېچى چۈشۈپ كېتىشكە زادى نېمە سەۋەب بولدىكىن-تاڭ؟ ئادەم ياپياش تۇرۇپلا چېچى چۈشۈپ كەتسە ھەقىقەتەن كۆرۈمسىز، تاز چىراي بولۇپ قالىدىكەن. بۇنى ئاز دېگەندەك، باشقىلارنىڭ چاقچاققا يۆلەپ ئۇنى "غىلتاڭباش ئاقساقال"، "پاينەك باش گېنېرال"، "مىس ھەيكەل" دەپ سۈپەتلەشلىرىمۇ ھار كەلدى بولغاي، ئۇ مۇكىدەك چېپىپ يۈرۈپ نۇرغۇن داڭلىق دوختۇرلارغا كۆرۈنۈپ باقتى. قايتىدىن چاچ چىقىرىدۇ دېيىلگەن ھەر خىل دورا ئېلانلىرىنى گېزىت-ژۇرناللاردىن كېسىۋېلىپ دۇكانمۇ-دۇكان قاتىرىدى. ھەتتا دورا ئېلانىدىكى چۈشەندۈرۈش بويىچە بىر سىم چوتكا سېتىۋېلىپ، بېشىنى نۇرغۇن قېتىم قانتىپ، دورىنى تاقىر بېشىدىكى ئاق نان يۇزىگە نۆكچە سېلىنغاندەك تەكشى قانتىلغان جايلارغا يېرىم يىلغا يېتەر سۈركەپ باقتى. لېكىن بۇنىڭ بىھۇدە ئازاب چەككەندىن باشقا قىلچە ئۈنۈمى كۆرۈلمىدى. شۇنىڭ

بىلەن ساۋۇتنىڭ روھى چۈشۈپ كەتتى. يوغان كەپكىنى قۇلىقىغىچە چۆكۈرۈپ كىيىپ، گويا ئېغىر جىنايەت سادىر قىلغان گۇناھكارلاردەك بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ماڭىدىغان بولۇۋالدى. ئەمەلىيەتتە تاقىر باش بولۇپ قالغانغا بۇنچىۋالا روھسىزلىنىپ كېتىشىنىڭ نېمە ھاجىتى؟ راستتىنلا تاقىر باش بولغاندىكىن كىشىلەر تاقىر باش دېسە نېمە بوپتۇ؟ پىسەنت قىلماي كۈلۈپلا قويساڭ ھەممىسى ئۆتۈپ كېتىدۇ، دەۋېرىپ ئۆزلىرى زېرىكىدۇ. سەن قانچە تە بولغانسېرى خەقلەرنىڭ سېنى شۇنچە چىچاڭشىتقۇسى كېلىدۇ. بۇ خۇددى "ساقنى تاز دېسە كۈلگىسى كەپتۇ. تازنى تاز دېسە ئۆلگىسى" دېگەندەك بىر گەپ بولۇپ، ھەر-قانداق ئادەم ئۆزىدە بار ئەيىبىنىڭ باشقىلارنىڭ ئاغزىغا چىقىپ قېلىشىنى خالىمايدىكەن، تاز بولسىمۇ ساق دەپ تەرىپلىسە، خۇشال بولىدىكەن. قىسقىسى، يەنىلا مۇشۇنداق يالغان گەپلەر قۇلاققا ياقىدىكەن. مەن يۇقىرىقى تەھلىلىمگە ئاساسەن ساۋۇتنى خۇددى كىچىك بالىنى بەزلىگەندەك بەزلىدىم:

—تاقىر باش ھەممە ئادەمگە نېسىپ بولۇۋەرمەيدۇ! —دېدىم ئۇنىڭغا مەن ئىنتايىن مۇھىم مەسىلە ئۈستىدە پەلسەپىۋى پىكىر يۈرگۈزۈۋاتقاندەك چوڭقۇر ئويلانغان ھالدا، —تاقىر باش بولۇش، تېگى-تەكتىدىن ئالغاندا، ئەقىل-پاراسەتنىڭ پىشىپ-يېتىلگەنلىكىنىڭ روشەن بەلگىسى. ئىشەنمىسەڭ لېنىنىنىڭ سۈرىتىگە قاراپ باق، ئۇنداق دانىشمەن ئادەم دېگەننىڭ دۇنيادا كەمدىن كەم ئۇچرايدىغانلىقىنى ئۆزۈڭمۇ بىلىسەنغۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە، سەن يا راستتىنلا تاز بولمىساڭ، خەقنىڭ نېمە دېيىشى بىلەن نېمە كارىڭ؟ "ئىت ھۈرەر، كارۋان يۈرەر" دېگەن-

دەك، قولاقنى يوپورۇپ ئۆز ئىشىڭنى قىلىۋەرسەڭ بولمىدىمۇ! سۇغا چۈشۈپ كەتكەن مۇشۇكتەك بۇنداق شۇمشىيىپ يۈرسەڭ ساڭا كۆڭلى يېقىن بىزگە ئوخشاش ئاغىنىلىرىڭگە تېخىمۇ ئېغىر كېلىدىكەن!

—شۇنداقمۇ؟ مېنىڭ مۇشۇ قاپاق كاللامنى-زە! — ساۋۇت پاكىز سۈرتۈلگەن ئەينەكتەك پارقىراپ تۇرغان تاقىر بېشىغا شاپىلاق بىلەن بىرنى سالدى، شۇ تاپتا ئۇ ئۆزىنىڭ ھەقىقەتەن كاللىسى ئىنتايىن ئۆتكۈر، چېچى بار ئادەملەردىن ئەقىللىق ئىكەنلىكىگە شەكسىز ئىشىنىپ قالغانىدى، —بالدۇرراق شۇنداق دېسەڭ بولماسمىدى، ئاداش. ئۇنداقتا بۇنچىۋالا ئازابلىنىپمۇ يۈرمەستىم! مۇشۇنچىلىك ئىشقا ئەقلىم يەتمىگىنىنى قارىمامسەن!

شۇنداق كېيىن ئۇ كەپكىسىنى پىرقىراتقىچە چۆرۈپ تاشلاپ، تاقىر بېشىنى ۋال-ۋۇل پارقىراتقىچە كېرىلىپ يۇرۇيدىغان بولدى. خېلى پۇل خەجلەپ ئالغان يالغان بۇدۇر چاچنىمۇ نەلەرگىدۇر يوقاتتى. مانا بۇمۇ يالغان گەپنىڭ كارامىتى!

راستىنى ئېيتقاندا، بۇنداق يالغان گەپنىڭ يالغۇز ساۋۇت ئالدىدىلا ئېقىپ قالماستىن، يالغان گەپكە تايىنىپ ئەمەل تاجىنى بېشىغا كىيگەن، يالغان گەپنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىدىغان ئابدۇرازاق ئالدىدىمۇ خېلى ئوبدان ئېقىپ قېلىشىنى زادىلا خىيالىمغا كەلتۈرۈپ باقماپتىكەنمەن. توۋا دەيمەن، بۇرۇن ئىشخانىدىن باشقا يەردە ماڭا كۆز قىرىنى سېلىپمۇ قويمايدىغان ئادەمنىڭ مېنى ئالاھىدە يوقلاپ كېلىشىنى نەدىن بىلەي؟ مەن ھودۇقۇپ قالدىم ۋە ئالدىراپ-تېنەپ ئۇنى سافادا ئولتۇ-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

رۇشقا تەكلىپ قىلدىم. لېكىن سافا ئۈستى قالايمىقان تاشلاپ قويۇلغان كىيىم-كېچەك، كىرلىشىپ كەتكەن ياستۇق، سېپىق پۈراق چىقىپ تۇرغان پايپاق قاتارلىق نەرسىلەر بىلەن توشۇپ كەتكەن بولۇپ، ئادەم ئولتۇرغىچىلىك بوش يەر قالمىغانكەن. ئالدىراشچىلىقتا بۇنى مەن يادىمدىن چىقىرىپ قويۇپتىمەن ئەمەسمۇ! ئۇ يا ئولتۇرۇشنى، يا ئۆرە تۇرۇشنى بىلەلمەي مەڭدەپ قالدى. مەن قاتتىق خىجىلچىلىق ئىچىدە ئابدۇرازاققا ئۆزرىخاھلىق ئېيتقاچ بۇ قالايمىقان نەرسىلەرنى پۈرلاپ-پومىلاپ كارىۋات ئاستىغا تىقتىم-دە، ئاندىن ئەسلىدىكى رەڭگىنىڭ قاندىق ئىكەنلىكى ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتكەن قاتمال لۆڭگە بىلەن سافانى بىر قۇر سۈرتۈۋېتىپ، ئۇنى قايتىدىن ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدىم.

— خوتۇن خەق بولمىغان ئۈي دېگەن مۇشۇنداق بولىدىكەن، — دېدىم ئېشەك ئېغىلىغا ئوخشاپ قالغان ئۆينىڭ بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىغىچە كۆز يۇگۈرتۈۋاتقان ئابدۇرازاققا قاراپ ئۆز خىجىلچىلىقىمنى يوشۇرۇشقا ئۇرۇنۇپ، — گۈلجەننەت خېتىنى ئېلىپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كەتكەندىن بۇيان ھېچ ئىش خۇش ياقمايدىغان بولۇپ قالدى، ئاداش! ئۆينى بىرەر قۇر تازىلاپ قويغۇمۇ كەلمەيدۇ. قانداق قىلسەن، بويتاقچىلىق دېگەن ئادەمنى مۇشۇنداق ھورۇنلاشتۇرۇپ قويىدىكەن.

— خوتۇن خەقنىڭ بويۇنتۇرۇقىدىن قۇتۇلۇۋالغانلىقىڭغا خۇشال بولماي دەۋاتقان گېپىڭنى قارا، — دېدى ئابدۇرازاق مېنىڭ بويتاقچىلىق تۇرمۇشۇمغا ھەۋىسى كېلىۋاتقاندەك بىر خىل تەلەپپۇز بىلەن، — خوتۇن خەق بار ئۈي دېگەننىڭمۇ ئۆزىگە تۇش-

لۇق دەردى بار، ئاغىنە. بىردەم كېيىم-كېچەك دەۋاتقان، بىردەم زىبۇ-زىننەت. بىر ئامال قىلىپ ئۇنىڭ بۇ ئارزۇسىنى قاندۇرساڭ، ئارقىدىن ئاللىقانداق يېڭى مودىدىكى ئۆي جاھازىلىرىنىڭ جېدىلىنى قىلىۋاتقان، ھەتتا تۆردىن ئورۇن ئالالماي قالسىمۇ سەندىن خاپا بولۇۋاتقان. ئادەتتىكى ئۇششاق سۆزلىرىنىڭ تىلغا ئالمايلا قوي، بولمىسا غەزىپىڭدىن يېرىلىپ كەتمىگەن تەقدىردىمۇ ساق كاللاڭ ئېلىشاي دەپ قالمىدۇ. سەنچۇ؟ شۇنداق ئەركىن، ئازادە. بوينۇڭدىن باغلاپ تۇرىدىغان ئادەم يوق. نەگە باراي دېسەڭ بارالايسەن، نەدە تۇراي دېسەڭ تۇرالايسەن، نېمە ئىش قىلغۇڭ كەلسە شۇنى قىلىسەن. بوسۇغىدىن پۇتۇڭنى ئالا-ئالمايلا "ساپلىما كەش ئالماشتۇرۇڭ" دەپ ۋارقىرايدىغان، تاماكاڭنى تۇتاشتۇرا-تۇتاشتۇرمايلا "موريدىن ئىس چىقىرىپ بالىلارنى زەھەرلىمەي، تالاغا چىقىپ چېكىپ كىرىڭا!" دەپ ئۆيدىن قوغلايدىغان، ھەتتا خورەك تارتىپ قالساڭمۇ ھازا-ۋىلدەك قوپاللىق بىلەن تۇرتۇپ ئويغىتىپ تاتلىق ئۇيقۇڭنى ھارام قىلمىدىغان ئادەم يوق. قىسقىسى، ئەركىنلىكىڭ ھۆزۈرىنى سۈرىسەن! قاراپ تۇرۇپ مۇشۇنداق ئوبدان تۇرمۇشتىن زارلانغىنىڭ نېمىسى؟ راستىنى ئېيتسام، ھازىرقى بويتاقچىلىق تۇرمۇشىڭنىڭ قەدىرىگە يەتسەڭ بولمىدۇ جۇمۇ!

—ئۇنداق بولسا سەنمۇ مېھرىنىسانى قويۇۋېتىپ، بويتاق بولۇۋالمامسەن؟—دېدى مەن يېرىم چاقچاق، يېرىم ئەستايىدىل-لىق بىلەن،—ئۇلپەتداش بولۇپ، بويتاقچىلىقىنىڭ پەيزىنى تەڭ سۈرەيمىزمۇ!

—نەدە ئۇنداق ئوڭاي ئىش بولسۇن؟—ئابدۇرازاق چۆرە-

سىگە ياغ توشۇپ كېتىپ چانىقىغا پاتمايۋاتقاندەك تېشىغا تېخىمۇ پولتىيىپ چىققان كۆزلىرىنى قىسىپ، بېشىنى چايقىدى، — مەندەك بوزەك ھەم ئوبدان ئەرنى ئاران تېپىۋالغان خوتۇن ئاسانلىقچە خېتىنى ئالىدۇ دەمسەن؟ يەنە گۈلدەك ئىككى بالام تۇرسا، ئۇلارنىڭ يۈزىنى قىلمىسام بولماس. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئاشۇ خوتۇنسىز ھېچ ئىشنى ئاقتۇرالمايمەن دېگىنە! ...

ئابدۇرازاق ئاخىرقى بىر جۈملە سۆزنى ئېغىزىدىن ئارتۇقچە چىقىرىپ تاشلىغانلىقىنى ھېس قىلدى بولغاي ئەتىمالىم، لېۋىدىنى چىشلىگىنىچە داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. ياغ سۈرتۈپ ياققان توقاچتەك قىزغۇچ كەلگەن چىرايى تاتىرىپ بىر قىسمىلا بولۇپ كەتتى، مەن ئۇنى ئوسال ھالەتتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن گەپنى ئۇزۇمگە بۇرىدىم.

— بويتاقچىلىق دېگەننىڭ ھەۋەس قىلغۇدەك يېرى يوق، — دېدىم جىددىي تۇردە، — ئەقەللىيسى، ئېغىزىڭغا تېتىغۇدەك ئىسسىقىنا بىرەر ژاق تاماقمۇ يېيەلمىسەڭ، كىيىم-كېچەك-لىرىڭنى ژاقتى-ژاقتىدا ئالماشتۇرۇپ پاكىز كىيىنىپ يۈرەلمەسەڭ، كېچىسى تىزىڭنى قۇچاقلاپ يېتىشتىن باشقا ئامال قىلالمىساڭ، ئۇنىڭ نېمىسىنى ياخشى دېگىلى بولسۇن؟! يەنىلا ئۆي-ئوچاقلىق، بالا-چاقىلىق بولغانغا يەتمەيدۇ!

— ئۇغۇ شۇنداق، — ئابدۇرازاقنىڭ چىرايى بارا-بارا ئەسلەگە كەلدى، ئۇ توساتتىن مۇھىم بىر ئىشنى ئېسىگە ئالغاندەك، يوتىسىغا بوشقىنە بىرنى ئۇردى-دە، بۇ يەرگە كېلىشتىكى مۇددىئاسىغا كۆچتى، — بۇرۇن ياخشى-يامان دېيىشىپ قالغان يەرلىرىمىز بولسىمۇ كۆڭلۈڭدىن چىقىرىۋەت، ئاداش! قانداقلا بولمىسۇن، ئۇ يەرنى ئۆزۈڭ تاللىغان، ئۆزۈڭ ياخشى كۆرگەن، ئۆزۈڭ ئۈچۈن ئەڭ ئەزىز جاي، ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىشكە تىرىشما، ئۇنى ئۇنتۇشقا تىرىشما، ئۇنى ئۇنتۇشقا تىرىشما!

مىسۇن، ئىككىمىز دېگەن ساۋاقداش، بىر-بىرىمىزنى چۈشىنىمىز، بىر-بىرىمىزنىڭ دەردىگە دەرمان بولالايمىز. شۇڭا بۇ-گۈن دەردىمنى تۆكۈپ، ئېچىمنى بىر بوشىتىۋالاي دەپ يېنىڭغا كېلىشىم.

—ۋاي سېنىڭمۇ دەردىڭ بارمۇ تېخى!—پەتنۇستىكى قېتىپ تاراڭگىدەك بولۇپ كەتكەن نانلارنى ئابدۇرازاقنىڭ ئالدىغا قويۇۋېتىپ، بۇ گەپنىڭ ئاغزىمدىن قانداقلارچە چىقىپ كەتكەنلىكىنى تۈيمايلا قالدىم. ئارقىدىن مېنى ئالاھىدە ئىزدەپ كەلگەن مېھمانىنى بىھۇدە رەنجىتىپ قويۇشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، گېپىمنى تولۇقلاشقا ئالدىرىدىم،—دېمەكچىمەنكى، سېنىڭ بىر ئوبدان خوتۇنۇڭ، گۈلدەك بالىلىرىڭ، ئىناق ئائىلەڭ تۇرسا، يەنە نېمە دەردىڭ بولسۇن؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە، جەمئىيەتتىمۇ خېلى يۇز-ئابرۇيۇڭ بارغۇ!

مەن شۇ گەپلەرنى قىلغاچ تومپۇچكا ئۇستىدىكى چايدانغا قول ئۇزاتتىم. چايداندا يېرىمچە چاي بولسىمۇ، ئاللىقاچان سوۋۇپ قالغانىكەن. ئابدۇرازاق ئاشخانىغا قاراپ ماڭغىنىمنى كۆرۈپ مېنى توختىتىۋالدى:

—چاي قاينىتىمەن، دەپ ئاۋارە بولما!—دېدى ئۇ باشلىقلارغا خاس سالاپەت بىلەن بۇيرۇق ئاھاڭىدا،—ھارىقىڭ بولسا بىرەر رومكىدىن قۇي، ئېچكەچ پاراڭلىشىمىز.

مەن قاچا-قۇچا ئىشكاپىنى ئاختۇرۇپ يېرىم بوتۇلكا ئاق ھاراق تاپتىم، ئۇنى چاي قۇيۇشقا تەييارلاپ قويغان پىيالىگىلا تەڭشەپ قۇيۇپ، كۆپرەكنى ئابدۇرازاقنىڭ ئالدىغا ئىتتەردىم. ئۇ گەپ-سۆز قىلمايلا پىيالىدىكى لىپمۇ-لىق ھاراقنىڭ يېرىمىنى

نى گۈپۈلدىتىپ ئىچىۋېتىپ، قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن ئاغزى-
نىڭ چۆرىسىنى سۈرتتى، ئاندىن كۆنۈپ قالغان ئادىتى بويىچە
قورۇما تەخسىلىرىنىڭ چېتىگە قويۇلىدىغان چوكىغا قول ئۈزات-
قاندەك بىرخىل ھەرىكەتلەرنى قىلدى. قولىغا چوكا ئەمەس،
قاتتىق نان ئۈرۈلغاندىن كېيىن، ھۆپپىدە قىزىرىپ كەتتى ۋە
خىجىلچىلىقىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن بىر بۇردا نانىنى ئاغزىغا سې-
لىپ، ئالدىرىماي ئېۋتىپ كورسىلدىتىپ چاينىاشقا باشلىدى.
لېكىن نانىنىڭ قاتتىقلىقىدىن چىرايى پۈرۈشۈپ بىر قىسمىلا
بولۇپ قالدى. ئاخىرى ئېزىقىدا چاينىاپمۇ ئېزەلمىگەن ئۈچكىدەك
نانىنى ئاغزىدىن چىقىرىۋېلىپ، نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي، ماڭا
قاراپ تۇرۇپ قالدى. مەنمۇ داستىخانىنىڭ بەكمۇ غورىگىل بولۇپ
قالغانلىقىدىن قاتتىق خىجىل بولۇپ يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك
بولۇپ كەتتىم. ئۇ ھېلىقى نانىنى تومپۇچكىنىڭ بىر بۇرجىكىگە
قويۇپ قويغاندىن كېيىن، ھاراقنىڭ تەسىرىدە قىزىشىپ سۆز-
لەشكە باشلىدى:

—قېنى، لىللا بىر گەپ قىلىپ باققىنا، ئاداش، مەن
خىزمەتنى زادى قانداق ئىشلەيمەن؟ ئۆزۈڭ كۆرگەندەك، ئول-
تۇرسام-قوپسام خىزمەت ئۈستىدە باش قاتۇرمەن، ھەتتا چۈ-
شۈمدىمۇ باشقارمىمىزغا چۈشۈرۈپ بېرىلگەن ۋەزىپىنى قانداق
قىلىپ ئاشۇرۇپ ئورۇنلاش توغرىسىدا پىلان تۈزۈش، چارە-تە-
بىر ئويلاشتىن خالىي بولالمايمەن. ئەھۋال شۇنداق تۇرسىمۇ،
بەزى باشلىقلىرىمىز يەنىلا رازى بولمايۋاتقان! ھە دېسىلا تەنقىد
كالتىكىنى كۆتۈرۈۋېلىپ، ئادەمنىڭ بېشىغا كەلسە-كەلمەس
سېلىۋاتقان! ھەي ...

ئابدۇرازاقنىڭ خىزمەتنى قانداق ئىشلەيدىغانلىقىغا كەل-
سەك، ئۇنىڭ ئوخشىمىدىكى ئىشلاردىن خەۋىرىم بار: ئىشقا كېلى-
دۇ-دە، ئاۋۋال تازىلىق ئىشخانىغا ئەپكىرىپ قويغان
چايداندىكى قايناق سۇ بىلەن قېنىق قىلىپ چاي دەملەيدۇ، چاي
سەل سوۋۇپ لېۋىنى كۆيدۈرمىگۈدەك بولغاندا ئۈستىدىكى شامە-
سىنى سىپايىلىق بىلەن پۈۋلەپ تۇرۇپ، مەززە قىلىپ ئىچىۋې-
تىدۇ، ئارقىدىن گېزىت قەغىزىگە كۆك ناماكىنى باشمالتاق
چوڭلۇقىدا يۆگەپ، پۈتىنى ئالماپ ئولتۇرۇپ، ئاغزى-بۇرنىدىن
قويۇق تۈتۈن چىقىرىشقا باشلايدۇ. ئاندىن كېيىن ئالدىدىكى
دۆۋىلىشىپ كەتكەن ھۇججەت-جەدۋەللەرنى بىر قۇر ۋاراقلاپ
قويۇپ، گويا ئۇزۇن مۇساپىنى بېسىپ قانتىق ھېرىپ كەتكەن
ئادەمدەك تازا سوزۇپ بىر "ئۇھ" تارتىۋېتىپ، سافاغا ئۆزىنى
تاشلايدۇ. مۇگدەك بېسىشقا باشلىغاندىن كېيىن، ئىشخانىنىڭ
ئىشىك تۈتقۇچىغا "بۇگۈن چۈشتىن ئىلگىرى يېغىن بار" ياكى
"ئىشى يوقلارنىڭ كىرىشىگە رۇخسەت يوق" دېگەن خەتلەر يې-
زىلغان تاختىنى ئېسىپ قويىدۇ-دە، تاتلىق ئۇيقۇغا غەرق بولۇپ
كېتىدۇ ... چۈشىدىكى ئىشلار توغرىسىدا بولسا، ئېنىق بىر
نەرسە دېيەلمەيمەن، چۈنكى ئۇنىڭ چۈشىدە راستىنلا پىلان
تۈزگەن-تۈزمىگەنلىكىنى، چارە-تەدبىر ئويلىغان-ئوي-
لىمىغانلىقىنى بىلىۋېلىشقا قادىر ئەمەسمەن-دە!

ئابدۇرازاقنىڭ تولىمۇ قابىلىيەتسىز، چارە-تەدبىرسىز ئە-
كەنلىكى، يالغان گەپتىن، چاپانچىلىقتىن باشقىنى بىلمەيدىغان-
لىقى ھەممىگە ئايان. ئۇ بىرەر ئىش توغرىسىدا مۇستەقىل
پىكىر يۈرگۈزمەيدۇ، مېڭە ئىشلىتىپ كونكرېت چارە-تەدبىر

تۇزۇش كويىدا بولمايدۇ. ھەممە ئىشتا باشلىقنىڭ ئاغزىغا قارايدۇ. ھەتتا مەلۇم بىر قېتىم خوتۇنىغا يېڭى كۆڭلەك ئېلىپ بېرىش-بەرمەسلىك توغرىسىدىمۇ باشلىقتىن "يولىورۇق" سوراپ كۆلكىگە قالغانمىش. ئەھۋال شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭ خىزمەتنى ياخشى ئىشلىيەلمەسلىكى تەبئىي. خىزمەتنى ياخشى ئىشلىمىگەنىكەن، باشلىقلارنىڭ ئۇنى تەنقىد قىلىشىمۇ تەبئىي ۋە توغرا. لېكىن ئۇ بۇنداق تەنقىدنى قوبۇل قىلالمايدىكەن، سەۋەبلىكىنى بوينىغا ئالغۇسى كەلمەيدىكەن، ئۆزىنى قابىلىيەتلىك، تەدبىرلىك ئادەم سانايدىكەن. شۇ ۋەجدىن باشلىقنىڭ گېپىنى ھار ئېلىپ كېتىپ، تەنقىد توشۇپ كەتكەن قورسىقىنى بوشتىۋېلىش، ئۆزىگە ئاز-تولا تەسەللى تېپىش ئۈچۈن مېنى ئالاھىدە ئىزدەپ كەلگەن چېغى. ئۇنىڭ مەقسىتىنى چۈشەنگەندىن كېيىن، نېمە ئۈچۈندۇر ئاچچىقىم كېلىپ قالدى. باشلىقنىڭ تەنقىدى ئېچىشتۇرۇپ ئولتۇرغىلى قويمايۋاتقان يەرگە "مانا ئەمسە" دەپ بىر-ئىككى چىمدىم تۇز سېپىۋەتكۈم كېلىپ كەتتى. بۇنداقتا، راست گەپنى دېيىشكە توغرا كېلىدۇ، ئەلۋەتتە. لېكىن ئۆزىگە پايدا يەتكۈزىدىغان بۇ گەپلەر ئۇنىڭ قۇلىقىغا ياقمايدۇ، مەندىن ئۆلگۈدەك خاپا بولىدۇ، كۆتكەنلىرىمدىن ئۈمىدىمۇ قالمايدۇ، بىرەر يىلدىن بۇيان شۇ يولدا سىڭدۈرگەن "جاپالىق ئەجرىم" نىڭ ھەممىسى بىكار بولىدۇ. يالغان سۆزلەپ قويسام-چۇ؟ ئىش تامامەن باشقىچە بولىدۇ، ئۇ مەندىن رازى بولۇپ چىقىپ كېتىدۇ، بۇرۇن باشلىقلار ئالدىدا مېنى چاققان بولسا، ئەمدى ماختايدۇ. باشقارمىدا ئۆزىدىن قالسا، مېنىڭ خېلى قابىلىيەتلىك ئىكەنلىكىمنى تىلغا ئېلىپ، ئېشىپ قالغان بىرەر

ئەمەلنى ماڭا ئىلتىپات قىلمۇيتىش توغرىسىدا تەكلىپ بېرىپمۇ قويىدۇ. ئەمەل شوتىسىغا بىر بالداق چىقىۋالدىممۇ، بولدى، مۇشۇ ئاساستا بالداقمۇ-بالداق يۇقىرى ئۆرلەپ، ئۇز ۋاقتىغا قالماي ئابدۇرازاقنى پەستە قالدۇرۇپ قويالىشىمغا ئىشەنچىم كامىل. ئۇ چاغدا ئۇ ھازىرقىدەك گىدىيىپ يۈرمەي، ئالدىمدىن ئېگىلىپ ئۆتىدىغان بولىدۇ، گىدىيىش ماڭا قالىدۇ. خورلانغان دىلىمدىكى زەردابلىق يارىنى خورلاش ئارقىلىق ساقايتىپ پۇخادىن چىقىمەن. گۈلجەننەتمۇ كەچۈرۈم سوراپ يېنىمغا قايتىپ كەلمەمدۇ تېخى! مەن جىددىي ئويلىنىش ئارقىلىق كېيىنكى يولنى تاللىۋالدىم.

—يەنە ئايۇپ ئاكىنىڭ تەنقىدىگە ئۇچرىغان ئوخشىمامسەن؟— مەن گەپ تېشىش ئۈچۈن قىياسەن سۆزلىدىم.

گەپنىڭ راستىنى ئېيتقاندىمۇ ئابدۇرازاق ياقۇپ نازىرنىڭلا چاپىنىنى كۆتۈرۈپ، مۇئاۋىن نازىر ئايۇپ ئاكىنى كۆزگە ئىلمايتى. لېكىن ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت بۇنىڭدىن پەيدا بولغان ئەمەس. ئايۇپ ئاكا قول ئاستىدىكىلەرگە قاتتىق تەلەپ قويىاتتى. ياقۇپ نازىر بولسا، ئۇنىڭ ئەكسىچە بولۇپ، سەۋەنلىك ئۆتكۈزگەنلەرنى ئايۇپ ئاكىدەك قاتتىق تەنقىدلىمەي، "ياش ئەمەسمۇ، بارا-بارا تۈزۈلۈپ كېتىدۇ، ئالدىراقسانلىق قىلىشقا بولمايدۇ..." دېگەندەك گەپ-سۆزلەر بىلەن ئاقلايتتى. شۇڭا ياقۇپ نازىرنى كۆپۈنچە كىشىلەر "بەك بەلەن باشلىق"، "ئادەمگەرچىلىكى بار"، "قورسىقى دەريادەك كەڭ" دەپ تەرىپلەيتتى. ئايۇپ ئاكىنى بولسا، "ئىچى تار"، "قىتىغۇر"، "ئۆتۈپ كەتكەن پىتكۆز" دەپ ئەيىبلەيتتى. ئابدۇرازاقنىڭ خىزمەتتىكى سە-

ۋەنلىكلىرى كۆپرەك بولغانلىقتىن، ئايۇپ ئاكا تەرىپىدىن پات-پات ئۇچۇقدىلىنىپ تۇراتتى. بۇ قېتىم تېخىمۇ قاتتىقراق ئۇچۇقدىلىنىپ كېتىپ، ئورنىدا زادىلا ئولتۇرالماي قالغان بولسا كېرەك، بولمىسا ئۇ ئاسانلىقچە مېنىڭ يېنىمغا يۈگۈرۈپ كەلمەيتتى. مۇشۇلارغا ئاساسەن، يۇقىرىقى گەپنى يۇرەكلىك هالدا ئاغزىمدىن چىقىرىۋەتتىم.

— موللا تاپقاقمۇ نېمە سەن؟ — باشلىقلاردىن تەنقىد ئىشتىكەنلىكىمنى ئېچكىم بىلمەيدۇ دەپ چۈشىنىپ كەلگەن ئابدۇرازاق هەيران بولغان هالدا سورىدى، — بۇنى سەن نەدىن بىلدىڭ؟

— مەن دېگەن يەر ئاستىدا يىلان كۆشسە بىلىپ تۇرىمەن جۇمۇ! — مەن ئۇنىڭغا ئۆزۈمنىڭمۇ بوشاڭ، ئاددىي ئادەم ئەمەسلىكىمنى پۇرتىپ قويۇش مەقسىتىدە چاقچاقلا يۆلەپ پو ئېتىپ قويدۇم، — ئاكاڭنى ئونچىۋالا بوش چاغلىما! قېنى ئېيتىپ باقمىنا، ئايۇپ ئاكا سېنى نېمە دەپ تەنقىد قىلدى؟

— نېمىدەيتتى، — دېدى ئابدۇرازاق نارازى بولغان هالدا چىرايىنى غەلىتە پۇرۇشتۇرۇپ، — يەنە شۇ كونا مۇقامنى تەكرارلىغاندىن باشقا، قاراپ تۇرۇپ بۇدا ئازراق تەھدىتمۇ سېلىۋاتىدۇ تېخى، مەن قورقۇپ كېتىدىغاندەك! مەن باشقارمىمىزنىڭ خىزمىتىگە ياخشى يېتەكچىلىك قىلالماپتىمىشمەن، ئونۇملۇك چارە-تەدبىر قوللانماپتىمىشمەن، ئاممىغا تايانماپتىمىشمەن، شۇڭا يىللىق پىلان ئورۇندالماپتۇمىش. مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا، باشقارما پۈتۈنلەي توگىشىپ كېتەرمىش. ئونىڭدىن كۆرە بالدۇرراق ئۆزۈمنى سوراپ، تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئىستېپا بېرگىنىم تۈزۈكمىش... هۇ، ئاناڭنى!

ئابدۇرازاق ئاغزىنى بۇزۇپ ئولتۇرۇپ، پىيالىدىكى ئاشقان هاراقنى غورتلىدىتىپ ئىچىۋەتتى. ئاندىن سىناق نەزەرى بىلەن ماڭا قارىدى، شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزلىرى غەزەپ ۋە زاكۇسكىسىز هاراق كۈچىدىن قىزىلمۇچتەك قىزىرىپ كەتكەنىدى.

— ئايۇپ ئاكىمۇ هەقىقەتەن بەك ئاشۇرۇۋېتىپتۇ، — دېدىم مەن ئابدۇرازاقنىڭ هازىرقى روهىي هالىتىنى نەزەرگە ئالغان هالدا ئىمكانقەدەر ئۇنىڭ قەلبىگە ياقىدىغان سۆزلەرنى تاللاشقا تىرىشىپ، — ۋەزىپىنىڭ ئورۇندالمىغانلىقىنى سەندىنلا كۆرسە قانداق بولغىنى؟ بۇنىڭدا ئۇنىڭ مەسئۇلىيىتى يوقمىكەن؟! شۇ-ڭا تەكشۈرۈشكە توغرا كەلسە چوڭ باشلىق ئاۋۋال ئۆزىنى تەك-شۈرۈشى كېرەك. سۇنىڭ بېشى سۇزۇك بولسا، ئايىغىمۇ لاي بولمايدۇ-دە! ئۆزى باشتا ئۇنۇملۇك تەدبىرنى ئوتتۇرىغا قويال-ماي، ئەمدى ئىش چىڭىغا چىققاندا هەممە سەۋەنلىكنى ساڭا ئىتتىرىپ قويۇپ، ئۆز جاۋابكارلىقىدىن ئۇستىلىق بىلەن قاچقە-نىنى قارىمامدىغان ئۇنىڭ! بۇنى قانداقمۇ ئادىللىق دېگىلى بول-سۇن؟!

— شۇ ئەمەسمۇ! — ئابدۇرازاقنىڭ چىرايىدا بىلىنەر-بىلىنمەس خۇشاللىق ئالامەتلىرى پەيدا بولدى. بۇنىڭدىن مەن بىرنە-چى پاي ئوقۇمىنىڭ دەل جايىغا تەگكەنلىكىنى هېس قىلدىم. ئۇ مەمنۇنىيەت ۋە مىننەتدارلىق ئۇچقۇنلىرى چاقناشقا باشلىغان تومپاق كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ئۆزۈڭ ئايرىم پىلان تۇزۇپ دادىل ئىشلەي دېسەڭ، "ئومۇمىي-لىق"، "يۇقىرىنىڭ كۆرسەتمىسى" دېگەندەك بىر نېمىلەرنى كۆ-تۇرۇپ چىقىپ، ئۇنىڭغا تېخى يول قويمايۋاتقان؛ "بوپتۇ، يۇقە-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

رىنىڭ دېگىنى بويىچە قىلايلى" دېسە، پىلانىڭ تەپسىلاتىنى، ئۇنى يولغا قويۇشنىڭ كونكرېت چارە-تەدبىرلىرىنى تېخى چۈشۈرۈپ بېرمەيۋاتقان؛ يىل ئاخىرىدا ۋەزىپە ئورۇندالمىسا بۇنى ئاۋۇال ئۆزىدىن كۆرمەي، سەۋەنلىكىنى يەنە بىزگە دۆڭگەپ قويۇۋاتقان؛ ئاندىن تۆۋەندىكىلەرمۇ بىزدىن بەھۇدە ئاغرىنىۋاتقان! ھەي، ھەي، ھەممە كەلگۈلۈك بىز ئوتتۇرا قاتلامدىكىلەرگە كېلەمدۇ نېمە؟!

—شۇنداق، ئوتتۇرا قاتلامنىڭ خىزمىتىنى ئىشلەش ھەقىقەتەن تەس! —مەن چوڭقۇر ئويلانغان ھالدا جىددىي تەلەپپۇز بىلەن سۆزلىدىم. —ئىككى تاشنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرساڭ نېمىمۇ قىلالايتتىڭ؟ خىزمەت دېگەننى شۇنداق جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەۋاتىسەن. ئىشقا ھەممىدىن بالدۇر كېلىپ، ھەممىدىن كېيىن كېتىۋاتىسەن. بىز بىر تامچە تەر ئاققۇزساق، سەن ئون تامچە تەرنى ئارتۇق ئاققۇزۇۋاتىسەن. لېكىن نەتىجەڭ كۆزگە كۆرۈنەرلىك ئەمەسكەن. بىلەمسەن، بۇنىڭدىكى سەۋەب زادى نېمە؟

مەن سۆزلىرىمنىڭ سېھرىي كۈچىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن بىر پەس توختىۋالدىم. ئابدۇرازاقنىڭ چوڭراق تىنىشقىنىمۇ جۇرئەت قىلالماي جىددىيلەشكەن ھالدا سوئالنىڭ جاۋابىنى ئاڭلاشقا تەقەززا بولۇپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئىچىمدە كۈلدۈم ھەم ۋەزىمنى ئاھاڭدا سۆزلىمەي داۋاملاشتۇردۇم:

—سەۋەب شۇكى، بەزىلەر سېنى كۆرەلمەيدۇ، نەتىجەڭنى ئىلاجى بار كىچىكلىتىپ كۆرسىتىدۇ، تىرناقچىلىك سەۋەنلىكىنى تاغدەك قىلىپ كۆپتۈرىدۇ، تۈتامغا چىقمايدىغان گۇناھلارنى ئارتىپ باشلىقلارغا چاقىدۇ. ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشتىكى مەقسىتى

سىتى ناھايىتى ئېنىق: سېنى ئوڭدا قويۇپ، ئۆزلىرى سېنىڭ ئورنىڭغا چىقماقچى! شۇڭا بۇنداق ھەسەتخورلاردىن ھەزەر ئەيلە- مىسەڭ بولمايدۇ، ئاداش!

—توغرا، توغرا! —ئابدۇرازاق چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ، قولىنى ئارقىسىغا قىلىپ ئۇيان-بۇيان مېڭىشقا باشلىدى، — ئايۇپ ماڭا ئىستېپا بېرىش توغرىسىدىكى گەپنى پۈرانقاندىلا يۈرىكىم جىغىدە قىلىپ، پېيىمغا چۈشكەنلەرنىڭ بارلىقىنى غۇۋا ھېس قىلغان، لېكىن تازا جەزملەشتۈرۈپ كېتەلمىگەن- دىم. راست دېگەندەك بۇنداق ئىشلار ئاممىغا بەش قولدەك ئايان، سەنمۇ ھازىر ئاممىا بولغاندىكىن بىز بىلمىگەننى بىلمۇپلە- شىڭ، بىز سەزمىگەننى سېزىۋېلىشىڭ تۇرغانلا گەپ. چۈنكى ئاممىا دېگەن ھەقىقىي قەھرىمان-دە! ...

ئۇ يەنە نېمىلەرنىدۇ سۆزلەپلا كەتتى، لېكىن ئۇنىڭ كې- يىنكى سۆزلىرىنىڭ ھېچقايسىسى قۇلىقىمغا كىرمىدى، تۇيۇق- سىز پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى مۇزدەك تىترەك قاپلىدى. ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىمەن، ئۇنى خۇشال قىلىمەن، ئۇنىڭ كۆڭلىگە ياقىمەن دەپ، قاراپ تۇرۇپ بىرمۇنچە يالغان گەپلەرنى قىلدىم. ھەتتا ئۇنىڭ ئىشەنچىسىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۆزۈمنى يۇمۇپلا "ئارىمىزدا ھەسەتخورلار، چېقىمچىلار بار..." دېگەنگە ئوخشاش يالغان پاكىتلارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىشتىن ئۇيالمىدىم. ئەمەلىيەتتە ئۆزۈم چېقىمچىلىق قىلدىم. مەن زادى نېمە بولۇپ كېتىۋاتىمەن؟ ئەمەل، ئىمتىياز، يۇقىرى ئورۇننى دەپ ۋىجدا- نى ئىتقا تاشلاپ بېرىۋېتىدىغان مۇشۇنداق ئىپلاس يولدا ئوڭ- تەتۇر دەسسەپ كېتىۋېرىمەنمۇ؟ ...

— نېمه بولدۇڭ؟ — ئابدۇرازاقنىڭ كۆتۈرەڭگۈ ئاۋازى مېنى ئازابلىق خىيالدىن ئويغاتتى. — شۇنچه گەپ قىلسام ئۇندىمەيسەن-غۇ! ئېيتقىنا، مېنى ئايۇپقا كىم چاقتى؟ شۇنداقلارنىڭ تاناۋنى راست تارتىپ، ئۆزۈمنىڭ كىملىكىمنى بىر كۆرسىتىپ قويايي!

— بۇ مۇھىم ئەمەس، — دېدىم بېشىمنى سىلكىۋەتكەندىن كېيىن يەنە رېئاللىققا قايتىپ، — مۇھىمى شۇنداقلاردىن ئېھتىيات قىلىش! ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۆزۈڭ خېلى چوڭ ئەرباپ بولۇپ قالدىڭ، ئۇنداق ئۇششاق-چۈششەك، پۈتۈڭگا پايتىما قىلىشقىمۇ يارىمايدىغان چۈپرەندىلەر بىلەن تەڭ بولۇپ يۈرسەڭ سالاھىيىتىڭگە ماس كەلمەيدۇ، ئۆز ئىناۋىتىڭنى چۈشۈرۈۋېتىسەن! ئۇنىڭدىن كۆرە ئۆزۈڭ گۇمانلانغانلاردىن ئۆچ ئالمەن دەپ ئاۋارە بولۇپ يۈرمەي، ئۇلارغا تېخىمۇ ياخشى مۇئامىلە قىل. ئۇنداقتا ئۇلار ئۆزلىرى خىجىل بولۇپ قالىدۇ. سەنمۇ باشقىلارنىڭ نەزىرىدە ئاداۋەت ساقلىمايدىغان، كەڭ قورساق باشلىق بولۇپ قالىسەن، ھەممەيلەننىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشىسەن. ھەممەيلەننىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشسەڭ بارغۇ، كەلگۈسىدە نازىرلىققا، ھېچ بولمىغاندا مۇئاۋىن نازىرلىققا ئۆستۈرۈلۈشىڭمۇ مۇمكىن.

— قەندەك گەپ بولدى، قەندەك! — ئابدۇرازاق كىچىك بالىلاردەك خۇشال بولۇپ چاۋاك چېلىۋەتتى. چىرايىدىكى خاپىچىلىق بۇلۇتلىرى تارقاپ، ئۇنىڭ ئورنىنى ماڭا بولغان ئىشەنىش ئالامەتلىرى ئىگىلىدى، — كۆچىلىكىنىڭ سېنى "كۆڭۈل دوختۇرى" دەپ تەرىپلىگىنى ھەقىقەتەن بىكار ئەمەسكەن جۇمۇ! سەن ھەتتا ئاسىگۈلنىڭ دىل يارىسىنى ساقايتقاندىن كېيىنمۇ

مەن بۇنى يەنىلا تەسادىپىيلىق قاتارىغا چىقىرىپ، ساڭا ئانچە ئىشەنمەي يۈرۈپتىكەنمەن. بولمىسا بالدۇرراق سەندىن مەسلە-
ھەت سوراپ ئىش قىلماسمىدىم، ھەي ئىسىت!

ئۇ گويا مېنىڭ مەسلىھەتىمسىز ئىش قىلىش تۇپەيلىدىن سادىر قىلىپ قويغان سەۋەنلىكلىرىگە ئېچىنىپ، ئىچ-ئىچىدىن پۇشايمان قىلىۋاتقاندەك بىر خىل قىياپەت بىلەن ئېغىر خورسە-
نىپ قويدى. ئارقىدىن دولامغا ئىشەنچ بىلەن ئۇردى ۋە قولۇمنى دوستانە چىڭ قىسىپ تۇتۇپ، "سەممىي ياردىمىم"گە مىننەت-
دارلىق بىلدۈردى. خوشلىشىپ ئىشىك تۈۋىگە بېرىپ بولۇپ، يەنە نېمىنىدۇر ئېسىگە ئالغاندەك شارتتىدە ئارقىسىغا بۇرۇل-
دى-دە، گۈپۈلدەپ ھاراق پۇراپ تۇرغان ئاغزىنى قۇلىقىمغا يېقىن ئەپكېلىپ پىچىرلىدى:

— ئۆزۈڭ بىلىسەن، باشقارمىمىزنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا ھازىرغىچە ئادەم سەپلىمىدى. كىچىك كۆرمىسەڭ، ئۆزىدىن تۆۋەن ئورۇنغا قويدى دەپ خاپا بولمىساڭ، شۇ ئورۇنغا سېنى كۆرسەتسەم دەيمەن.

— ئۇنچىلىك ئىلتىپاتىڭ بولسا ياق دەمىدىغان! "ھەشقاللا!" دەپ ئىككى قوللاپ قوبۇل قىلىمەن-دە! — دېدىم ئۇنىڭ ئاخىرى ئىنىدەككە كەلگەنلىكىدىن خۇشال بولۇپ، — بىلەمسەن، سېنىڭ ياردەمچىڭ بولۇش ماڭا كەلگەن چوڭ ئامەت دېگىنە! ھەقچان تا ھازىرغىچە ھېس قىلالمىدىڭ، لېكىن سە-
نىڭ ئەقىللىقلىقىڭ ۋە قابىلىيىتىڭگە بولغان يوشۇرۇن ھەۋە-
سىم ھېلىقى بىر كۈپلېت شېئىرىڭنى ئاڭلىغاندىن كېيىنلا باشلانغانىدى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

—ها! ها! ها! —ئابدۇرازاق خۇش خۇيلۇق بىلەن كۈلۈپ كەتتى، —بۇ ئەرزىمەس شېئىرنى تېخىچە ئۇنۇتمىدىڭمۇ؟ ئۇنى بارغۇ، ھېلىقى قاپقى ياماق ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىمىز، ئىسمى نېمىتى؟ خالىق دېدىڭمۇ؟ ھە-ھە، شۇ خالىق مۇئەللىم تاغىغان تاپشۇرۇقنى ئىشلەش زۆرۈرىيىتى بىلەن قولۇمنىڭ ئۇچىدا شۇنداقلا يېزىپ قويغان!

"ئورۇقنى سېمىز دەپ قويسا، راست سېمىز ئوخشايمەن دەپ ھەسرەپ-پۇشۇلداپ كېتىپتۇ" دېگەندەك، ئۇنىڭ تاپشۇرۇق دەپتىرىگە يېزىلغان، ساۋاقداشلار ئارىسىدا مەسخىرىلىك كۈلكە-چاقچاق تېمىسىغا ئايلىنىپ قالغان ھېلىقى "شېئىرى"نى خالىق مۇئەللىم ئوقۇپ بەرگەندە، سىنىپتا قاتتىق كۈلگە كۆتۈرۈلگەندى. چۈنكى ئابدۇرازاق ئۇچاغدا مەكتەپتىكى ئەڭ كەپسىز، "ئويۇن قېپى" بولۇپ، ئۇنىڭ مۇشۇ ئالاھىدىلىكى سۈرەتلەنگەن بۇ "شېئىر"نىڭ تولۇق تېكىستى مۇنداق ئىدى:

باھار كەلدى، ياز كەلدى،
ئۆردەك بىلەن غاز كەلدى،
بۇ ئوينىشىڭ ئاز كەلدى،
يەنە ئويىنا رازاقجان!

لېكىن ئابدۇرازاق ساۋاقداشلارنىڭ كۈلكىسىنى مەسخىرە دەپ چۈشەنمەي، "شېئىرىمنىڭ بەك قاملىشىپ كەتكەنلىكىدىن" دەپ چۈشىنىپ، خېلى ئۇزۇنغىچە شۇ "شېئىرى" بىلەن ماختىنىپ يۈرگەندى. ئۇنى بۈگۈن قايتا تىلغا ئېلىپ قويۇۋ-

دىم، ئويلىمىغان يەردىن شۇنداق ھاياجانلىنىپ سۆزلەپ كەتتى. كى، ئۆزىنىڭ قايتىپ كەتمەكچى بولۇپ ئىشىك تۆۋىگە بېرىپ قالغانلىقىنىمۇ ئۇنتۇپ قالدى.

—مەن تېخى سېنى ھەقىچان مېنى كۆزگە ئىلمايدىغۇ دەپ يۈرسەم، ماڭا ھەۋەس قىلىپ يۈرگىنىڭنى قارىمامدىغان! بۇنى بالدۇرراق بىلگەن بولسام بارغۇ، ھەي ئېسىت!... —ئۇ يەنە نېمىلەرگىدۇر پۇشايمان قىلىۋاتقاندەك بېشىنى ئەلەم بىلەن قاتتىق چايقىدى. ئىچ-ئىچىدىن ئېغىر خورسىنىپ لېۋىنى چىشلىدى. ئاندىن كەسكىن ئاھاڭدا سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — بولدى، ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات! ئەمدى بۇندىن كېيىنكى ئىپادەمگە، ئەمەلىي ھەرىكىتىمگە قارا، ئاداش!

مانا كۆردۈڭلارمۇ، يالغان سۆزلىرىمنىڭ خوتۇن خەقلەر ئالدىدىلا ئەمەس، ئەرلەر ئالدىدىمۇ سۈدەك ئاققىنىنى!

ئابدۇرازاق ئۆيدىن ئىغاڭلىغىنىچە چىقىپ كەتتى. مەن يالغۇز قېلىپ ھەم كۈلدۈم، ھەم يىغلىدىم. شۇ تاپتىكى كۈلكە بىلەن يىغىنىڭ مەنىسىنى ئاددىي تىلىم بىلەن ئىپادىلەپ بېرەلمەيمەن. شۇڭا ئۇنى كىتابخانلارنىڭ ئۆز چۈشەنچىسى بويىچە چۈشىنىۋېلىشىغا قالدۇرۇپ، كېيىنكى ئىشلار توغرىسىدا قىسقىچە توختىلىپ ئۆتەي.

ئارىدىن يەنە بىر يىلدەك ئۆتۈپ كەتتى. ئابدۇرازاق ئۆز ۋەدىسىنى ئۇنتۇپ قالدىمۇ، "بۇ ئاداش كېيىنچە راستىنلا مەندىن ئېشىپ كېتىپ قالسا چاتاق بولمىسۇن" دەپ ئويلىدىمۇ ياكى ئارىدا مەن بىلمەيدىغان يەنە باشقا سەۋەبلەر بارمۇ، ئىشقىلىپ، تېخىچە باشقارمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا ئۆستۇرۇلمەي كەل-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

دىم. بۇ ھەقتە مىش-مىش پاراڭلار چىققىلىغۇ نەۋاق. ئارقا-
دىن ئىزبېسىپ كېلىۋاتقانلار ئىچىدىن بىر قانچىسى بۇ "خۇش
خەۋەر"نى ماڭا بىر قانچە قېتىم يەتكۈزۈپ بولدى. ئابدۇرازاقمۇ
"مانا، ھەل بولاي دەپ قالدى..." دەپ، بىر قانچە قېتىم پۈر-
تىپ قويدى ھەمدە مەن ئاللىقاچان ئۇنىڭدىنمۇ چوڭراق باشلىق
بولۇپ بولغاندەك، مېنى كۆرسە ۋاي، دەپ ھالى يوق. نەگە
بارسام، نەدە تۇرسام ئالاھىدە ئىززەت-ھۆرمەتمنى قىلىپ كې-
تىدۇ، بەزىدە چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىپمۇ قالىدۇ. ئايرىم پاراڭ-
لاشقان چاغلىرىمىزدا "قەدىناس ساۋاقداشلار" ئىكەنلىكىمىزنى
ئېسىمگە سېلىپ قويۇشنى ئۇنتۇمايدۇ. مەنمۇ ھېلىقىدەك يال-
غان-ياۋداق سۆزلىرىمنى ئۇنىڭدىن ئايمايمەن. ئاشۇنداق سۆز-
لەردىن يالغۇز ئۇنىڭ كۆڭلىلا ئەمەس، نەچچە باشلىقنىڭ كۆڭ-
لىمۇ سۇ ئىچىپ بولدى. لېكىن بارا-بارا بۇنىڭغىلا تايىنىپ
ئەمەلگە ئېرىشەلمەسلىكىمدىن گۇمانلىنىشقا باشلىدىم. چۈنكى ئابدۇ-
رازاق باشقارما باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈلگەندىن كېيىن جەمئىيەتتە
"ئۇ خوتۇنىغا تايىنىپ باشلىق بولدى..." دېگەندەك مىش-مىش
پاراڭلار تارقالغان ئىدى، بۇنىڭ راستلىقىغا ئانچە ئىشەنمەي
كەلگەنىدىم. بىرەر يىلدىن بۇيان، ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆزىتىش
ئارقىلىق بۇ مىش-مىش پاراڭلارنىڭ بىكارغا چىقمىغانلىقىنى
سېزىپلا قالماستىن، بەلكى تولۇق بولمىغانلىقىنى ھېس قىل-
دىم. ئۇنىڭ خوتۇنى مېھرىنىسا ھەقىقەتەن چىرايلىق ئايال،
چىرايى سۈزۈك، زىلۋا بوي، ئۇيناق كۆز، كۆڭۈل قويۇپ
ياسىنىدىغان بولسا، پەرىزاتتەك بولۇپ كېتىدۇ. ئابدۇرازاق
ئۇنى ئاشۇنداق چىرايلىق ياساندۇرۇپ، ئۇ باشلىق، بۇ باشلىق-

ئىنكۇ ئۆيىگە ئۆزى ئېغىز ئېچىش بىلەپ بولغان بەزى مۇھىم ئىشلارنى بېجىرىپ كېلىشكە پات-پات ئەۋەتىپ تۇرىدىكەن. ئەقەللىيسى، بىرەر گېزىتكە ياكى رادىئو ئىستانسىغا ئاددىي بىرپارچە خەۋەر يازسىمۇ، ئاۋۇال خوتۇنى ئارقىلىق چوڭراق بىرەر باشلىققا "ئىشلىتىشكە بولىدۇ" دەپ تەستىق سالدۇرۇۋالىدىكەن، ئاندىن كېيىن ئۇنى گېزىتخانىغا ياكى رادىئو ئىستانسىغا ئاپىرىپ بېرىدىكەن. ناۋادا تەھرىر بۆلۈملىرى "ئىشلىتىشكە مۇۋاپىق كەلمەيدىكەن" دەپ قالدۇرۇپ قويسا، ھېلىقى چوڭ باشلىقنىڭ تەستىقىنى كۆرسىتىپ بېسىم ئىشلىتىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىلەپ ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىپ، خەۋەرنى ئۆزلىرى باشقىدىن ئوڭشاپ يېزىپ ئىلان قىلىشقا مەجبۇر بولىدىكەن. ئابدۇرازاق بۇنىڭ پايدىسىنى خېلى كۆپ كۆرگەن چېغى، بۇنداق ئىشلاردا بارغانسىرى ددىللىشىپ كېتىپتۇ. يېقىندا ئۆتكۈزۈلگەن تانسىدىكى بىر ئىشنى كۆرۈپ ھاڭ-تاڭ بولغىنىمدىن ئاغزىمنى ئېچىپ تۇرۇپلا قالدىم. ئابدۇرازاق تانسا باشلىنا-باشلانمايلا يېنىدا ئولتۇرغان مېھرىنىسانىڭ بېقىنىغا نۇقۇپ قويۇۋېدى. مېھرىنىسا ئۇدۇللا ياقۇپ نازىرنىڭ ئالدىغا بارىدى-دە، جىلۋە بىلەن ئېگىلىپ تەزىم قىلىپ ئۇنى تانسىغا تارتتى. مەن ئادەتتە ئەرلەرنىڭ ئاياللارنى تانسىغا تارتقانلىقىنىلا كۆرۈپ، ئاياللارنىڭ ئەرلەرنى تانسىغا بۇنداق تارتقانلىقىنى ئاز-چەكۆرمىگەنلىگىمدىنمۇ، ئەيتاۋۇر، بۇ ئەھۋال ماڭا سەل غەيرىدەك بولۇپ تۇيۇلدى. مۇزىكا ئەۋجىگە چىقىپ، مېھرىنىسا بىلەن ياقۇپ نازىر مەيداننى پىرقىراپ ئايلىنىپ بىز ئولتۇرغان يەرگە كەلگەندە، خۇشاللىقىدىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قالغان ئاب-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

ىدۇرازاق ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى-دە، مېھرىنىساغا قاراپ تىت-
رەكگۇ ئاۋاز بىلەن بوشقىنا ۋارقىرىدى:

—خوتۇن، ئېچىلىپ ئوينا! تارتىنماي ئوينا!

ياللا! توۋا دەپ ۋارقىرىۋەتكىلى تاس-تاماس قالدىم. بۇ-
نىڭ تېخى ئىشىنىڭ باشلىنىشى ئىكەنلىكىنى نەدىن بىلەي؟ ئۇلار
ئىككىنچى قېتىم ئايلىنىپ ئالدىمىزدىن ئۆتكەندە، ئابدۇرازاق
يەنىلا ئاستىغا پۇرژۇنا بېكىتىپ قويغاندەك لىككىدە ئورنىدىن
تۇردى-دە، ئاغزىدىن تۆكرۈكلىرىنى چاچرىتىپ رەسمىي ۋارقى-
رىدى:

—خوتۇن، نازىرىنىڭ كۆڭلىنى ئېچىپ ئوينا!

ئابدۇرازاق ئېھتىمال شۇ تاپتا ئەتراپتا ئۆزىدىن باشقا ئادەم-
لەرنىڭمۇ بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالغاندۇ؟ بولمىسا باشقىلار ئاڭلىسا
نېمە دەر دېمەي، مۇشۇنداق سارىڭلارچە ۋارقىراپ كېتەرمىدى؟
مۇئاۋىن نازىر بولۇش تەمەسى ئار-نومۇس دېگەنلەردىن ئۈستۈن
كەلدىمىكىن-يا؟ ئابدۇرازاقنىڭ بۇ قىلمىقلىرىدىن كۆڭلۈم ئېلە-
شىپ كەتتى. ئۇنىڭ ساۋاقدىشى بولۇپ قالغىنىمدىن، ئۇنىڭغا
تېخى چاپانچىلىق قىلىپ يۈرگىنىمدىن، ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇ-
رۇپ قالغىنىمدىن شۇنداق ئىزا تارتىپ كەتتىمكى، ئامال بولسا
بىر ئۈسۈپلا يەرگە كىرىپ كەتكەن بولاتتىم. يۈزۈمدە بىر پارچە
ئوت لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقاندەك بولۇپ، زادىلا ئولتۇرالماي قال-
دىم-دە، بۇ ئىشلارنى بىردەم بولسىمۇ ئۇنتۇش ۋە ئاز-تولا
كۆڭۈل ئازادىلىكىگە ئېرىشىش ئۈچۈن، بىر چەتتە ئۇنىڭغا-بۇ-
نىڭغا تەلمۈرۈپ ئولتۇرغان ئايۇپ ئاكىنىڭ كەنجى قىزى گۈل-
نۇرنى تانسىغا تارتتىم. گۈلنۇرغۇ تانسىنى شۇنداق يېنىك،

ئوبدان ئويناپدىكەن، لېكىن مېنىڭ كۆڭلۈم ئارامسىدا بولمىغاچ- قىمۇ، ئىككى-ئۈچ قېتىم ئۇنىڭ پۇتىغا دەسسەپلىپ، خىجىل بولۇپ قالدىم. مۇزىكا ئايالىشىشى بىلەن تەڭ تانسىخانىدىن ئاستا سۈغۇرۇلۇپ يېنىپ چىقتىم.

مەن ئاخىرى چۈشىنىپ يەتتىم: يالغان سۆزلەش ماھىيەتتە خۇشامەت قىلىش ئىكەن، خۇشامەت قىلىش ئادەمنى ئاخىرقى ھېسابتا مۇشۇنداق نومۇسسىزلىققا ئېلىپ بارىدىكەن. ئەجەبا، ماڭا بۇنىڭدىن باشقا يول يوقمۇ؟ ۋىجدان سېتىشقا ئېلىپ بارىدىغان بۇنداق يولدا ماڭماي، تۇز يول بىلەن مېڭىپ ھوقۇققا ئېرىشكەنلەرمۇ ئاز ئەمەسقۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھوقۇق تۇتمىسا نېمە بوپتۇ؟ ھوقۇقى يوق دەپ ئاجرىشىپ كەتكەن خوتۇنىنىڭ بولغىنىدىن بولمىغىنى ياخشى ئەمەسمۇ! شۇنچىلىك ئىشنى ئېغىر ئېلىپ كېتىپ، مۇشۇنداق يولغا كىرىپ قېلىشىم توغرىمۇ؟!...

شۇ كۈنلەردە مېڭەم پوروقلاپ قاينىۋاتقان قازانغا ئوخشايتى. بېشىمدىن ئۆتكەن كەچۈرمىشلەر باھاردا قايتىپ كەلگەن تۇرنىلارغا ئوخشاش قاتار-قاتار تىزىلىپ كۆز ئالدىمدىن ئۆتەتتى. مەن نېمە ئۈچۈن بۇ يولغا كىرىپ قالدىم؟ بۇنىڭغا گۇلجەنىڭ تۇيۇقسىز خېتىنى ئېلىشى سەۋەپچى بولغاندىن باشقا، يۇقىرىدا سىلەرگە سۆزلەپ بەرگەن ھېلىقى چۆچەكمۇ سەۋەپچى بولغان ئىدى. شۇڭا كۆزۈمنى يومۇۋېلىپ يالغان سۆزلەۋەردىم، ئاقنى قارا، قارىنى ئاق دەۋەردىم، باشلىقلارنىڭ چاپىنىنى كۆتۈردۈم، پېشىنى قاقتىم، خەقنىڭ رايىغا باقتىم. بۇلارنى ۋىجدانىمنىڭ كۆتۈرۈش-كۆتۈرمەسلىكى بىلەن ھېسابلىشىپ ئول-

تۇرمىدىم. بۇ «ئەپچىل چارە-ئامالىم» دەماللىققا خېلى ئۇنۇم بەردى، كۆزلىگەن مەقسىدىمگە قەدەممۇ-قەدەم يېقىنلاشتىم. لېكىن دەل شۇچاغدا قېيىشقاندەك ئابدۇرازاقنىڭ ھېلىقى قىلىق-لىرىغا كۆزۈم چۈشۈپ قالماسمۇ! بۇنىڭدىن شۇنداق سەسكەندىم-كى، ئوتتەك قىزىپ تۇرغان رايىم بىردىنلا سوۋۇپ كەتتى. بىرنەچچە كۈنگىچە چۈشۈن يەۋالغاندەك كۆڭلۈم ئېلىشىپ خارا-مۇش يۇردۇم. ھەدېسلا قۇسقۇم كېلىپ، گېلىمدىن تۇزۇك غىزامۇ ئۆتمىدى. قاراپ تۇرۇپ شۇنداق ئادەمگىمۇ خۇشامەت قىلىپ يۇرۇپتىمەنا! ئۇنداقتا ئۆزۈم نېمىگە ئايلىنىپ قالدىم؟ جاۋاب بېرىش قىيىنغا توختايدىغان بۇ سوئال مېنى ئويلاندۇرۇپ قويدى. ۋىجدان ئازابىنى ھەددىدىن ئارتۇق كۆپ تارتىپ كەتكەن-لىكىمدىنمىكىن، ئەيتاۋۇر بىر كېچىسى شۇنداق غەلىتە بىر چۈش كۆردۈمكى، ئەيھانناس، بۇنداق چۈشنى مەندىن باشقا ھېچكىم كۆرمىسۇن!...

مەن بىر توپ ئىتنىڭ كەينىدىن سوكۇلداپ كېتىۋاتقۇدەك-مەن. ئىتلار سۆڭەك ۋە يۇندا قاچىسى تۇتۇپ تۇرغان خوجايىن-نىڭ ئالدىغا كەلگەندە شىپىدە توختاپ، قۇيرۇقىنى شىپاڭشە-تىپ، خۇشامەت قىلىشىپ كېتىۋاتقۇدەك. مەن شىپاڭشتىدە-غان قۇيرۇقۇم بولمىغىنىدىن ئۆكۈنۈپ، غېرىبسىنىپ بىر چەتتە قاراپ تۇرغۇدەكمەن. كېيىن بەزى ئىتلارنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ خوجايىننىڭ ئۆكچىسىنى يالاۋاتقىنىنى كۆرۈپ خۇشال بولۇپ كەتكەنمىشمەن. "قۇيرۇقۇم بولمىغىنى بىلەن تىلىم بار ئەمەس-مۇ، نېمىشقا بۇ ئەقىل بالدۇرراق كاللامغا كەلمىگەندۇ؟" دەپ ئويلاپ، ئىتلار ئارىسىغا سىغدۇرۇپ كىرىپ، خوجايىننىڭ يېنە-

غا بارماقچى بولۇۋاتقۇدەكمىشمەن. لېكىن ئىتلار قىزغىنسىپ، بۇنىڭغا يول قويمايۋاتقۇدەك ۋە مېنى غاژ-غۇژ قىلىپ تالاۋاتقۇدەك. مەن بېشىمنى چاڭگاللىغىنىمچە ئارقىغا چېكىنگىدە كىمىشمەن. ئىتلار خوجايىنىنىڭ قولىدىكى سۆڭەكلەرنى غاراس-لىتىپ غاجىلاپ ۋە يۇندا قاچىسىدىكى يۇندىلارنى شالاپشىتىپ ئىچىپ بولغاندىن كېيىن، نۆۋەت ماڭا كېلىۋاتقۇدەك. مەن ئىتلاردىن ئاشقان-تاشقانىنى غاجىلاۋاتقۇدەكمەن ۋە يالاۋاتقۇدەك-مەن...

شۇمۇ چۇش بولدىمۇ؟! لېكىن سوغۇققانلىق بىلەن ئويلە-نىپ كۆرسەم، بۇ چۇشۇمدە ئۆزۈمنىڭ ئۆزۈمنى قانداق ئورۇنغا چۇشۇرۇپ قويغانلىقىم مەلۇم دەرىجىدە ئەكس ئەتتۈرۈلگەندەك تۇرىدۇ. ئەجەبا، مەن ئادەم تۇرۇپ مۇشۇنداق ئىت كەبى قۇيرۇق شىپاڭشىتىپ ياشاشقا رازى بولىمەنمۇ؟ ئادەم بولغاندىكىن بىر كۈن بولسىمۇ ئىنسانىي غۇرۇرۇم بىلەن تىك تۇرۇپ ياشىغىنىم ئەۋزەل ئەمەسمىدى؟! مەندە ئىنسانىي غۇرۇر دېگەن نەرسە زادى بارمۇ-يوق؟ بارمىكىن دېسەم قاراپ تۇرۇپ ئىتتىن ئانچە پەرقلەنمەيدىغان تۇرمۇش يولىنى تاللىۋاپتىمەن. يوقمە-كىن دەي دېسەم، ئابدۇرازاقنىڭ قىلىقلىرىدىن سەسكىنىپ ۋە ئازابلىنىپ، ئۇنىڭغا خۇشامەت قىلغىنىمغا يۇزمىڭ لەنەت ئوقۇ-ۋاتىمەن. شۇنىڭدىن قارىغاندا، ئىنسانلارغا خاس غۇرۇر، ئەخلا-ق ۋە پەزىلەت چىرىشكە باشلىغان ۋۇجۇدۇمدا پۈتۈنلەي ئۆلۈپ كەتمىگەندەك تۇرىدۇ. ناۋادا ھازىرقى يولۇمدا مېڭىۋېرىدىغان بولسام بارلىق ئىنسانىي ھۆجەيرىلىرىم تولۇق ئۆلۈپ تۈ-گەيدۇ. بارا- بارا سېسىپ كېتىمەن. ئىتلارغا تاپ بولۇشقىمۇ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

يارىمايمەن، پۈتۈن ئەزايىمنى مىغىلدىغان قۇرتلار قاپلاپ كېتە-
دۇ. يېنىمدىن ئۆتۈپ قالغانلار سېسىق بۇسنىڭ دىمىقىغا ئۇرۇ-
لۇپ، ساق ئەزايىنى زەھەرلەپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ، ئېغىز-
بۇرنىنى چىڭ ئېتىۋالىدۇ، ئىچىدە مىڭنى تىللايدۇ ۋە نەپرەت
بىلەن تۈكۈرىدۇ... ئارقىغا يانسامچۇ؟ ئۆلۈشكە باشلىغان ھۇجەي-
رىلىرىم تىرىلىدۇ. پورلاشقان دەرەخ كېسىپ تاشلانسا يىلتىزى-
دىن يېڭى نوتىلار ئۆسۈپ چىققاندەك قايتىدىن كۆكلەيمەن.
شامال قايىدىن چىقسا يەنە شۇيانغا ئېگىلىپ يۇرمىسەملا تۈپتۈز
ئۆسىمەن. شاخلايمەن، باراقسانلايمەن، چېچەكلەپ مېۋىمۇ بە-
رىمەن. ئادەملەر شەھرىن مېۋەمنى يەپ بارىكاللا ئوقۇشىدۇ...
كاللامدا جىددىي ئېلىشىش ئارقىلىق ئاچچىقىمدا كىرىپ قالغان
بۇ يولدىن يانايمىكىن دېگەن يەرگىمۇ كەلدىم.

«ياق، توختا! — دېدىم مەن يەنە ئارىدىن بىرنەچچە كۈن
ئۆتكەندىن كېيىن ئۆزۈمگە ئۆزۈم ھاي بېرىپ، — پىتنىڭ ئاچ-
چىقىدا چاپانىنى ئوتقا سالغىلى بولمايدىغۇ ئاخىر! ئابدۇرازاقنىڭ
قىلمىشلىرى كۆزۈمگە سىغمايۋاتىدۇ دەپ، مىڭ جاپادا سىڭدۈر-
گەن شۇنچە ئەجرىمدىن، ماڭا قۇچاق ئېچىپ كېلىۋاتقان پارلاق
ئىستىقبالىمدىن بىكاردىن بىكار ۋازكەچسەم زادى نېمىگە ئېرە-
شىمەن؟ ماقۇل، ئېجىتمەت بىلەن تىرىشىپ ئىزدىنىپ، كەسىپ
جەھەتتە چوڭراق نەتىجە قازانغانمۇ بولاي. ھەتتا بىرەر كاتتا
كەشپىيات ئىگىسىگە ئايلىنىپ، چېچەكلەپ مېۋىمۇ بېرەي. ئا-
دەملەر شەھرىن مېۋەمنى يەپ، ئەۋلادمۇ ئەۋلاد ماڭا بارىكاللا
ئوقۇغانمۇ بولسۇن، بىر ئۆمۈر ۋىجدان بىلەن ياشىدى دېگەن
شۆھرەتكە نائىل بولغانمۇ بولاي. لېكىن بۇلاردىن ماڭا

زادى نېمـه پايدا؟ ! ھەر قانچه چوڭ تۆھپه ياراتساممۇ، ئەقەل-
لىيسى، بىر ئۆمۈر يەپ-ئىچىپ، سەسىق كىكىرىشتىن باشقە-
نى بىلمەي ئۆتكەن، ھەتتا تېرىقچىلىق ئىشىمۇ قولىدىن كەلمەي-
دىغان ئاشۇ يوغان قورساق باشلىقلارغا نېسىپ بولغان پىكاپ
ماڭا نېسىپ بولماس، ھەقىچان! ئەتىكى قۇيرۇقتىن بۇگۈنكى
ئۆپكە ئەلا. ئادەم دېگەن راھەتنى ھايات چېغىدا كۆرۈشى كې-
رەك. ئۆلگەندە ئوقۇغان ياسىنىڭ پايدىسى بولمىغىنىدەك،
جىسىمىم تۆپراق ئاستىدىن ئورۇن ئالغاندىن كېيىن ئوقۇلغان
بارىكاللىلارنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ ! بۇ دۇنيادا خورلۇق، ئا-
زاب-ئوقۇبەت، خارۇزارلىق ۋە خەقنىڭ قولىغا تەلمۈرۈپ ياشاش
ماڭىلا باقىۋەتمىدى؟ ! قولۇمدا ھوقۇق، ئىمتىياز بولمىسا
ھەتتا تۇرمۇشتا ئۇچرايدىغان كىچىككىنە قىيىنچىلىقمىنى ھەل
قىلىشقىمۇ قۇربىم يەتمەيدۇ. يەنىلا شۇ ھوقۇقدارلار، ئىمتىياز-
لىقلارنىڭ ئالدىغا بويۇن قىسىپ بېرىپ يېلىنمىسام، كۇچۇكلاڭ-
مىسەم بولمايدۇ. قانداق گەپ بولۇپ كەتتى بۇ؟ ئەجەبا، مانا
مۇشۇ غۇرۇرۇمنى ساقلاپ، ۋىجدان بىلەن ياشىغانلىقىمۇ؟ !
بولدى قوي، ساتسا ئىككى پۇلغا يارىمايدىغان ئۇنداق غۇرۇنى!
بولدى قوي، قوتۇر ئىتقا تاشلاپ بەرسە قاراپمۇ قويمايدىغان
ئۇنداق ۋىجدانىنى! ئىشەنمىسەڭ، ئەتراپىڭغا قارا! غۇرۇرىنى
ساقلاپ، ۋىجدان بىلەن ياشىغانلار، ھەقىقىي بىلىملىكلەر، كە-
سىپ ئەھلىلىرى، قابىلىيەتلىكلەر ۋە تالانتلىقلار زادى قانچە-
لىك قەدىرلىنىۋاتىدۇ؟ ! يەنىلا شۇ ئابدۇرازاقتەك خۇشامەتچە-
لەر، ئىككى يۈزلۈكلەر، يالغانچى-ئالدامچىلار بازار تېپىۋاتامە-
دۇ؟ ! زامان ماڭا باقمىسا سەن زامانغا باق دېگەن گەپ بار

ئەمەسمۇ. شارائىتقا قارىماي، ئۆز ئۆزۈڭدىن خۇدۇكسىنىپ، ئۆزۈڭنى ئۆزۈك ئازابلاپ يۈرگىنىڭ نېمىسى؟! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئابدۇرازاقنىڭمۇ خۇشامەتچىلىك، يالغانچىلىققا ئىچىدىن ھېرىسمەن بولۇپ كېتىشى ناتايىن. قانداقلا بولمىسۇن، ئۇمۇ ئادەم-دە! ئۇنىڭ تومۇرىدا جۇش ئۇرۇۋاتقىنى ئىتنىڭ قېنى ئەمەس، يەنىلا ئادەمنىڭ قېنى. ئۇنىڭ جىسمىدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقىنى ئىتنىڭ روھى ئەمەس، يەنىلا ئادەمنىڭ روھى. شۇنداق ئىكەن، ئۇ ئۆزىنىڭ ئاشۇنداق پەسكەش قىلمىشلىرىدىن ئازابلانماي قالامدۇ؟! ئامال قانچە؟ ئۇنمۇ قاغىش تەككۈر شارائىت شۇ يولدا مېڭىشقا مەجبۇر قىلغان تۇرسا! خوش، ئۇنداقتا كەلسە-كەلمەس خىياللارغا بېرىلىپ، ئۆزۈڭنى ئۆزۈك ئازابلاپ يۈرۈشۈك ئەخمەقلىق ئەمەسمۇ! سەنلا ئەمەس ئۆمۈر باشقىلارغا يېلىنىپ-يالۋۇرۇپ يۈرەمتىڭ؟ باشقىلارمۇ ساڭا يېلىنىپ-يالۋۇرۇپ باقسۇن-دە! بۇنىڭ ئۈچۈن ھوقۇق كېرەك، ئىمتىياز كېرەك. ھوقۇق-ئىمتىيازغا ئېرىشىپ، باشقىلارنى بويۇن ئەگدۈرۈش ئۈچۈن ئاز-تولا خورلۇقچا چىداپ، ئاۋۇال باشقىلارغا بويۇن ئەگكەنگە نېمە كېتەتتى؟! بىر دەملىك ئۇۋالچىلىق ۋە تىرناقچىلىق بەدىل ھېسابىغا تاغدەك چوڭ ئۆمۈرلۈك ھوقۇق—راھەت-پاراغەت ئاچقۇچىغا ئېرىشىشنىڭ ئۆزى كاتتا ئامەت ئەمەسمۇ! بۇنىڭ ئۈچۈن ھەرقانچە چوڭ خورلۇقلارغا ئۈچرىساڭمۇ لىۋىڭنى چىڭ چىشلەپ چىداپ تۇر، بەل قويۇۋەتمە! جاندىن كەچمىگۈچە جانانغا يەتكىلى بولمايدۇ. ھەرگىز بوشاشما، يوقۇدىن يانما، ئالغا چاپما، روسۋل، ئالغا!...“

ئاشۇ ئوي-خىياللىرىنىڭ تۇرتكىسىدە، ئىشنى قايتىدىن،

قەيەردىن باشلاش ئۇستىدە باش قاتۇردۇم. بۇ چاغدا مەن يالغۇز خۇشامەت ۋە يالغان سۆزلەشكە تايىنىپلا ھوقۇق-ئەمەلگە ئېرىش-كىلى بولمايدىغانلىقىنى تولۇق تونۇپ يەتكەن ئىدىم. "بىكارغا مۇشۇكمۇ ئاپتاپقا چىقمايدۇ" دېگەن گەپ راست ئىكەن-دە!

لېكىن ئاۋۋال كىمنىڭكىگە بارسام بولار؟ ياقۇپ نازىرنىڭكى-گىمۇ ياكى مۇئاۋىن نازىر ئايۇپ ئاكىنىڭكىگىمۇ؟ ياقۇپ نازىرنى كۆپۈنچە كىشىلەر ئوڭلۇق ئادەم دەپ تەرىپىلىشىدۇ. ئۇنىڭكىگە ئاۋۋال بارسام ئىشىم ئوڭغا تارتىپ، كۆزلىگەن مەقسىدىمگە بالدۇرراق يېتەلىشىم مۇمكىن. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ بىرىنچى قول، پىچىقى كىسىدۇ، نازارەتتە ئۇنىڭ گىپىنى يېرىۋېتەلەيدى-غان ھېچكىم يوق. شۇغىنىسى ئابدۇرازاق ياقۇپ نازىرنىڭ قول-تۇقىغا خېلى بۇرۇنلا كىرىۋالغان. ئۇنى نازىرنىڭ ئالدىدا مېنىڭ يامان گېپىمنى قىلمايدۇ دەپ مەيدەمگە ئۇرالمايمەن. ئۇ مېنى نازىرغا قانچە قېتىم چېقىپ باردى، بۇنى خۇدا ئۆزى بىلىدۇ. راستىنلا شۇنداق بولىدىغان بولسا، نازىرغا پۈتۈن ئالەمنى سوۋغا قىلساممۇ مېنى ئۆستۇرۇپ قويۇش ھەققىدە ئېغىز ئېچە-شى ناتايىن. ئۇنداقتا مۇئاۋىن نازىر ئايۇپ ئاكىنىڭكىگە بارسام-چۇ؟ يامان يېرى ئۇ ئىنتايىن پىرىنسىپچان ئادەم، سوۋغىتىمنى قوبۇل قىلىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ھەتتا مېنى ئۆيىدىن قوغلاپ چىقىرىشىمۇ مومكىن. شۇنداقتىمۇ ئىپىدە كەلتۇرۇپرەك بىر ئىش قىلىپ باقسامچۇ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە ھازىر كىمنىڭ كارنىيى تۆشۈك ئەمەس؟ ئوبدان سوۋغاتنى كۆرسە ھەرقانچە پىرىنسىپ-چان ئادەممۇ ئۇنداق ئۆلۈك پىرىنسىپلارنى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ، جانلىق ئىش كۆرمەي قالارمۇ؟ بىراق، ئۇ نازارەتتە

ئىككىنچى قول، ئاخىرقى ھېسابتا يەنىلا ياقۇپ نازىرنىڭ ئاغزىغا قارىمىسا بولمايدۇ. قانداق قىلىش كېرەك؟

شۇنداق قىلىپ بىر-ئىككى ھەپتىنى دىلىغوللۇق ئىچىدە ئۆتكۈزۈۋەتتىم. ئاخىرى "ياقسام پىشارمۇ، كۆمسەم پىشارمۇ" دەپ يۈرۈۋەرمەي، تەۋەككۈل دەپ ئاۋۋال بىرسىنىڭكىگە بېرىپ باقمايمەنمۇ، ناۋادا ئۇنىڭ پىيىزى گىچ-گىچ چىقىپ قالسا، شاققىدە يەنە بىرسىنىڭكىگە بېرىپ تەلىيىمنى سىناپ كۆرمەمدە-مەن، دەپ ئويلىدىم-دە، يەكشەنبە كۈنى تاڭ سەھەردىلا ئورنۇم-دىن تۇردۇم. ساقال-بۇرۇتلىرىمنى پاكىز ئېلىپ، ئەڭ ياخشى كاستوم-بۇرۇلكامنى كېيىدىم، ئاق كۆڭلىكىمگە ماسلاشتۇرۇپ، چىگىت گۈللۈك ھاۋارەڭ گالستۇكىمنى تاقىدىم. بەتىنكەمنى سۈرتۈپ پارقىرىتىۋەتتىم. ئىشكاپ ئەينىكى ئالدىغا كېلىپ قا-رىسام، خېلى بىجىرىم، سالاپەتلىك ئادەم قىياپىتىگە كىرىپ قاپتىمەن. مىيىغىمدا كۈلۈپ قويۇپ، مايىسىراپ كەتكەن كونا ۋېلىسىپىتىمنى جالداقشىتىپ مىنگىنىمچە ئۇدۇل ئەتىگەنلىك با-زارغا كەلدىم. قارىسام، قاسساپلار بەس-بەسكە چۈشكەندەك، قوي سويۇشۇۋاتقان ئىكەن. تېخى ئىسسىق ھورى قاچمىغان سېمىز بىر ئەركەك قوينىڭ گۆشىنى پۇتۇن جىڭلىتىۋىدىم، 48 يېرىم كىلو 502— كويلۇق كەلدى. قاسساپ ئىككى كوينى كەڭ قورساقلىق بىلەن كەچۈرۈم قىلغان بولدى، ئىچىم سەل ئېچىش-قاندەك قىلدىيۇ، يەنىلا لەۋىمنى چىڭ چىشلەپ، 500 كوينى قاسساپقا تاراقشىتىپ ساناپ بېرىۋېتىپ، گۆشنى ئالدىن تەييار-لاپ قويغان يېڭى داستىخانغا ئوراپ، ۋېلىسىپىتىنىڭ ئارقىسىغا تاڭدىم-دە، كۆڭلۈم تارتىپ تۇرغاچقىمۇ، ئۇدۇل مۇئاۋىن نازىر

ئايۇپ ئاكىنىڭ ئۆيىگە قاراپ يول ئالدىم. لېكىن كېتىۋېتىپ ئويلىنىپ قالدىم: تۇلۇمدىن توقماق چىققاندەكلا، كۇپكۇندۇزدە بىر قوينى كۆتۈرۈپ بارسام قانداق بولار؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە مەللىكويلار كۆرۈپ قالسا نېمە دەر؟ توختا، سەل تەخىر قىل، روسۇل! قاراڭغۇ چۈشسۇن. قاراڭغۇلۇق ئۆزىنىڭ سىرلىق قوينىغا نېمىلەرنى يوشۇرمىغان؟ ئوغرىلىق، قاتىللىق، پاھىشە-ۋازلىق، ئىپپەت-نومۇسىنى سېتىش قاتارلىقلارغا قارا پەردىسى-نى يېپىپ بېرەلىگەن تۇن مېنىڭ بۇ دەسلەپكى ئەرزىمەس سۇۋ-غىتىمىنىمۇ ئەل-جامائەتنىڭ يامان كۆزىدىن ساقلاپ قالالايدۇ، ئەلۋەتتە. سەۋىر-تاقەتنىڭ تېگى ئالتۇن. شۇنچە ۋاقىت تەخىر قىلىپ تۇرالىغان ئادەم قاراڭغۇ چۈشكىچە تەخىر قىلىپ تۇرالمىسا قانداق بولغىنى؟...

مەن ئىچىمدە مەسلىھەتنى پىشۇرۇپ، ئارقامغا يېنىپ ئۆز ئۆيۈمگە كەلدىم. بىر كۈننى تۇرلۇك خىيال، كۆڭۈل پاراكەندە-چىلىكى، ئاز-تولا غەم-ئەندىشە ۋە غىل-پال كۆرۈنگەن ئۇمىد ئىچىدە ئۆتكۈزدۈم. كەچتە ئايۇپ ئاكىنىڭ ئۆيىگە باردىم. ئىشكىنى ئاچقان گۈلخان ھەدە مېنى كۆرۈپ دەسلەپتە مەڭدەپ قالدى، شۇنداقتىمۇ چاندۇرماي، تىنچلىق-ئامانلىق سورىدى. كېيىنچە ۋېلىسىپىتتىن بىر نەرسە چۈشۈرۈۋاتقىنىنى كۆرۈپ، قارامتۇل چىرايى باھار ئاپتىپىدەك ئېچىلىپلا كەتتى.

—ۋاي كەل ئۇكام، كەل! —دېدى ئۇ مېنى ئۆيگە باشلاۋې-تىپ، -بۇگۈن قايسى شامال ئۇچۇرۇپ كەلدى سېنى بۇ يەرگە؟

—قايسى شامال بولاتتى؟— دېدىم مەنمۇ گەپنى گەپكە ئۇلاپ،— ئۆزلىرىنىڭ تاڭامغا ئۇستا قوللىرىنىڭ مېزىلىك

شاملى بولمامدۇ!

—ماۋۇ ئۇكامنىڭ گەپكە ئۇستىلىقىنى! —دېدى گۈلخان ھەدە خۇشال بولغان ھالدا قاش-قاپاقلىرىنى ئۇچۇرۇپ، — ھەدەڭنىڭ تامىقىنى سېغىنغان بولساڭ شۇنداق كېلىۋەرسەڭلا بولاتتىغۇ، زەللە كۆتۈرۈپ كەلگىنىڭ نېمىسى؟

گۈلخان ھەدە ئاغزى بېسىقماي سۆزلەيتتى. ئۇنىڭ سۆزى تاكى ئۇ مېنى تېلېۋىزور كۆرۈپ ئولتۇرغان ئايۇپ ئاكىنىڭ ئالدىغا باشلاپ كىرگەنگە قەدەر داۋاملاشتى.

—ۋاي راست، نېمە قىلغىنىڭ بۇ، ئۇكا! — ئايۇپ ئاكا پۇتۇن ياتا قوي گۆشىنى ئىنجىقلاپ كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلگىنىمىنى كۆرۈپ، ئورنىدىن قىزغىنلىق بىلەن تۇرۇپ كەتتى، —بىر ئادەم بىرەر ئۆيگە مېھمان بولۇپ كەلسە، ئۆزىنىڭ يەيدىغىنىنى كۆتۈرۈپ كېلىدىغان قائىدە-يوسۇن چىقتىمۇ-يا يېقىندىن بۇيان؟

تازا جايىغا كەلتۈرۈلگەن بۇ چاقچاق مېنى ئۇڭايسىزلىقتىن قۇتۇلدۇردى. مەن پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، ئۆزۈمنى كۈلكىگە زوراىدىم، شۇنداقتىمۇ كۈلكەم خېلى تەبئىي چىقتى. بولۇپمۇ بۇ چاقچاق گۈلخان ھەدىگە بەكمۇ ياراپ كەتكەن چېغى، ئۇ كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتكۈچە تېلىقىپ-تېلىقىپ كۈلدى. ئارقىدىن ئايۇپ ئاكىنىڭ ئۆزىمۇ خۇشخۇيلۇق بىلەن كۈلۈپ كەتتى. تېخى بوسۇغىدىن ئاتلاش ئالدىدىكى يۇرىكىمنى مۇجۇپ تۇرغان غەم-ئەندىشە ھەش-پەش دېگۈچە ئاللىقاياقلارغا غايىپ بولدى، ئۆزۈمنى خېلى يېنىكلەپ قالغاندەك سەزدىم.

—ئۆزلىرى بىلىلا، —دېدىم ئايۇپ ئاكا بىلەن قول ئېلىپ

شىپ كۆرۈشۈپ سافادىن ئورۇن ئالغاندىن كېيىن ئۆزۈمنى سەل-پەل تۇزەشتۇرىۋېلىپ، — ئۆيدە خوتۇن خەق يوق ئەمەسمۇ، ئاغزىمغا تېتىغۇدەك تاماق ئىتىش قولۇمدىن كەلمەيدۇ، پات-پات ئۆي تامىقى سېغىنىپ قالىمەن. ئۆتكەن يىلى قۇربان ھېيىتتا ئۆيلىرىدە بىر چىنە سۈيۈقئاشقا داخىل بولۇۋىدىم، تەمى ئېغىزىمدا قاپتىكەن، گۈلخان ھەدىنىڭ شۇ سۈيۈقئېشىنى يەنە كۆڭلۈم تارتىپ كېلىشىم ...

— ئوبدان بوپتۇ ئۆكام، ئوبدان بوپتۇ! — دېدى ئايۇپ ئاكا خۇشخۇيلۇق بىلەن كۈلۈمسىرىگەن ھالدا، — بىزنى كۆڭلۈڭ تارتىپ كەلگىنىڭدىن ئىنتايىن خۇشالمەن. بىراق زەللە كۆتۈرۈپ كەلگىنىڭ پەقەت قاملاشماپتۇ، بىزنى يات كۆرگەنلىك-تە بۇ!

— شۇنى دېمەملا! — دېدى چاي كۆتۈرۈپ كىرگەن گۈلخان ھەدە لوقما سېلىپ، — راستتىنلا بىزنى يات كۆرەمدىكىن-تاڭ، شۇ بىرچىنە سۈيۈقئاشقا ئېغىز تەگكەندىن بۇيان قارىسىنمۇ كۆرسەتمىدى بۇ بالا!

— يوقسۇ-يوقسۇ، ئۇنداق ئىش يوق! — دېدىم مەن ئالدىراپ-تىنەپ ئۆزۈمنى ئاقلاشقا تىرىشىپ، — نازارەتتە ئايۇپ ئاكىنىڭ خىزمىتى بەك ئالدىراش، كەچتە ھېرىپ-چارچاپ قايتىپ كەلگەندە بىردەم-يېرىمدەم پۇت-قولىنى سوزۇپ يېتىپ ئارام ئېلىۋالمىسا بولمايدۇ. ھەممەيلەن كولدۇرلاپ كىرىۋالغىلى تۇرساق تازا قاملاشماي قالار. شۇ ۋەجدىن ...

— بۇ گېپىڭىز تازا جايىدا بولماي قالدى، — ئايۇپ ئاكا چوڭلارغا خاس تەلەپپۇز بىلەن سۆزۈمگە تۇزىتىش كىرگۈزدى، — كۆڭلى تارتقان ئادەم بىلەن بىرەر-يېرىمدەم پاراڭلى-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

شىپ ئولتۇرۇشمۇ ئوبدان ئارام ئېلىش-تە! شۇنداق ئەمەسمۇ؟

— ئوغۇ شۇنداق، — دېدىم ئىپىدە كەلگەن پەيتنى قولدىن بەرمەي گەپنى ياپسالاشتۇرۇپ، — مېنىڭمۇ ئۇزۇندىن بۇيان ئۆز-لىرى بىلەن بىر داستىخاندا بىللە ئولتۇرۇپ بىرەر رومكىدىن ئىچكەچ بىر پاراڭلىشۇالسام دېگەن ئارزۇيۇم بارئىدى. لېكىن مەن ئادەتتىكى بىر كادىر، سىلى بولسىلا يۇقىرى ئورۇندىكى ئابرويلۇق رەھبەر، شۇڭا ئادەم ئۆيلىرىگە ئىختىيارىي كېلىۋە-رىشكە تازا پېتىنالمايدىكەن دېسىلە!

— ۋاي نەدىكى گەپنى قىلىپ يۈرۈيسەن ئۆكا! — ئايۇپ ئا-كىنىڭ ئاق-سېرىق چىرايى جىددى تۇس ئالدى، — ناھايىتە بىز-نىڭ خىزمەت ئورنىمىز ئوخشىمايدۇ، خالاس. ئەمەلىيەتتە ھەم-مىمىز ئوخشاشلا خەلقنىڭ چاكىرى. شۇنداق ئىكەن، ئورنى-مىزنى يۇقىرى-تۆۋەن دەپ ئايرىپ، ئوتتۇرىمىزغا سۇنئىي تام-توساق پەيدا قىلىپ قويساڭ بولمايدۇ جۇمۇ! رەھبىرىي كادىرلارنىڭ ھەممىدىن بەك قورقىدىغىنى ئاممىدىن ئايرىلىپ قېلىش!

— دەرسلىرىنى ئىدارىغا بارغاندا ئۆتۈۋالسىلا! — دېدى گۇل-خان ھەدە بىر تەخسە قازان كاۋىپىنى سافا ئالدىدىكى ئۇزۇنچاق تومپۇچكا ئۈستىگە قويۇۋېتىپ، — ئۆيگە كەلگەن مېھمانغىمۇ سە-ياسەت سۆزلىگەن بارمۇ! ئاشۇنداق غەلىتە مەجەزلىك ئادەم بۇ، كۆڭلۈڭگە ئېلىپ كەتمە، ئۆكام. قورسىقىڭدا نېمە گەپ بولسا ئايۇپ ئاكاڭغا تارتىنماي دەۋەر، قورۇنماي ئەركىن-ئازادە ئول-تۇر!

— قارىمامسەن، يەنىلا ھەدەڭنىڭ كاللىسى ئوبدان ئىشلەي-

دىكەن جۇمۇ! — ئايۇپ ئاكا گۈلخان ھەدىگە قاراپ كۈلۈپ قويۇغاندىن كېيىن نەزەرىنى ماڭا ئاغدۇرۇپ، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ساڭا گەپنىڭ راستىنى ئېيتسام ئۇكام، كۆنۈپ قالغان ئېغىزغا يۇگەن سالماقمۇ ئۇنداق ئاسانغا چۈشمەيدىكەن دېگىنە! سەللا دىققەت قىلمىسام، كەلسە-كەلمەس سوزۇنلاردىمۇ بايقىمەيدىغان سۆزلەر ئېغىزىمدىن چىقىپ كېتىپ قالىدۇ، بەزىدە ئۆزۈمنىمۇ ئوڭايسىزلىنىپ قالىمەن. لېكىن بۇنىڭغا نېمە ئامال؟ شارائىت دېگەن ئادەمنى نېمىلەرگە كۆندۈرمەيدۇ دەيسەن ...

ئايۇپ ئاكا ئاللىقانداق مۇھىم بىرئىشنى ئېسىگە ئالغاندەك، بىردىنلا جىم بولۇپ قالدى، قاپاقلىرى بىلىنەر-بىلىنمەس تۇرۇلدى. ئاندىن ئېغىر خورسىنىپ قويۇپ، ئىشكاپتىن بىر بوتۇلكا ئالىي ھاراقنى چىقىرىپ، ئىككى رومكىغا تولدۇرۇپ قۇيدى.

— قېنى ئۇكام، رومكىنى قولۇڭغا ئال! — دېدى ئايۇپ ئاكا بۇيرۇق تەلەپپۇزىدا، — بىزنى كۆڭلۈڭ تارتىپ ئالاھىتەن يوقلاپ كەپسەن، رەھمەت! قېنى ئەمىسە، خۇشە!

ھاياجانلىنىپ كەتكەن بولسام كېرەك، قولۇم تىتىرەپ كېتىپ، رومكىدىن داۋالغۇپ چىققان بىر قانچە تامچە ھاراق قازان كاۋىپى ئۈستىگە سىرغىپ چۈشتى، خىجىل بولۇپ كەتتىم، دەماللىققا تىلىم گەپكە كەلمەي قالدى. بۇ ئۆيگە كېلىش ئالدىدا نېمىلەر كۆڭلۈمگە كەلمىگەن؟ ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرىلارمەنمۇ؟ بۇنى ئاز دېگەندەك، ياقۇپ ئاكا پرىنسىپتا چىڭ تۇرۇپ، سوۋۇغا ئېلىپ كەلگىنىمنى پاش قىلىۋەتسە، رەھبىرى كادىرلارنى چەت-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

رىتىش تىپىغا ئايلىنىپ رەسۋا بولارمەنمۇ؟ ئۇ چاغدا "مۇشۇككە ئويۇن، چاشقانغا قىيىن" دېگەندەك، ئابدۇرازاق گۇلقەقەلىرى ئېچىلغان ھالدا بىر چەتتە تاماشا رىمنى كۆرەرمۇ؟ ھېچبولمىغاندا ئايۇپ ئاكىنىڭ سوغۇق مۇئامىلىسىگە ئۇچرىسام، خىجىلچىلىقتا ئۆزۈمنى قويىدىغان يەر تاپالماي، ئاسمان يېراق، يەر قاتتىق بولۇپ تۇيۇلارمۇ؟ شۇنىڭ بىلەن ھوقۇق-ئەمەلگە ئېرىشىش ئار-زۇيۇم بەربات بولۇپ، مەڭگۇ بېشىمنى كۆتۈرەلمەي يۈرەرمەنمۇ؟ ...يۇقىرىقى گادىرماچ ئوي-خىياللار بىر نەچچە كۈنگىچە يۈرد-كىمنى قۇرتتەك غاجاپ، كۆڭلۈمگە زادىلا ئارامىلىق بەرمىگەن ئىدى. مانا ئەمدى كۆرۈپ تۇرۇپسىلەركى، كۆپ ھاللاردا بىزگە تولىمۇ سىرلىق تۇيۇلىدىغان ۋە بىز ئەيمىنىدىغان باشلىقلارمۇ ئادەتتىكى پۇقرالار ۋە ئاددىي ئادەملەردىن ھېچقانچە پەرقلىنىپ كەتمەيدىكەن. ھەدىسلا سىياسەت، پرىنسىپنى ئېغىزىدىن چۈ-شۈرمىگىنى بىلەن ئۇلاردىمۇ ئادەتتىكى ئادەملەردە بولىدىغان ھېسسىيات، ئوي-خىيال ۋە ئادەمگەرچىلىك كەملىك قىلمايدى-كەن. ئۇلارمۇ رامكا ۋە بورۇختۇرمىلىق ئىچىدە ئەمەس، بەلكى ئادەتتىكى ئادەملەرگە ئوخشاشلا كۆڭۈللۈك، ئازادە كەيپىيات ئىچىدە ئېچىلىپ-يېيىلىپ ياشاشنى، باشقىلارنىڭ ئۆزلىرىنى قەدىرلىشىنى، ئىززەتلىشىنى، دوست-بۇرادەرلىرى ۋە خىزمەت-داشلىرىنىڭ ئۆزلىرىنى يوقلاپ تۇرۇشىنى ئارزۇ قىلىدىكەن. ئايۇپ ئاكىنىڭ كۆپ ئويلانمايلا ئاغزىدىن چىقىرىپ سالغان بايا-تىنقى گەپ-سۆزلىرىدىن ۋە ئېغىر خورسىنىشلىرىدىن بۇنى چوڭقۇر ھېس قىلدىم. شۇ ۋەجىدىن ئۇ مېنى ئەزىز مېھمىنى قاتارىدا كۆرۈپ، سەمىيىلىك بىلەن قەدەھ كۆتۈرۈشكە تەكلىپ

قىلىپ تۇرۇپتۇ. لېكىن مەن ئىككى ئېغىز گەپنىمۇ ئوڭشاپ قىلالماي، بەزگەك تەگكەن ئادەمدەك تىترەپ تۇرسام، ئايۇپ ئاكا مېنى نېمە دەپ ئويلاپ قالار؟ ناۋادا كۆڭلىدىن "تازىمۇ قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان بىرنېمە ئوخشايدۇ جۇمۇ!" دېگەن خىيال كېچىپ قالسا، ئىشىنىڭ ئوخشىغىنى شۇ-دە! مەن دەر-ھال ئەس-ھۇشۇمنى يىغىپ، ھاياجانىنى ئەقىل كۈچى بىلەن يېڭىپ، ئۆزۈمنى سەل-پەل ئوڭشىۋالدىم-دە، شاققىدە ئورنۇم-دىن تۇرۇپ، چىرايىمغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ، تەمكىنلىك بىلەن ئېغىز ئاچتىم:

—ئىلتىپاتلىرىغا رەھمەت، ئايۇپ ئاكا! ئۆزلىرى بىلەن قەدەھ سوقۇشتۇرۇش شەرىپىگە نائىل بولغىنىمدىن ئۆزۈمنى ئىنتايىن بەختلىك ھېس قىلىۋاتىمەن. راستىنى ئېيتسام، بۇنداق شەرەپتىن خۇشاللىقىم ئىچىمگە سىغمايۋاتىدۇ، قاتتىق ھاياجانلىنىپ كېتىۋاتىمەن. شۇڭا ئۆزلىرىگە نېمە دەپ مىننەت-دارلىق بىلدۈرۈشۈمنى، ئۆزلىرىگە بولغان ئىززەت-ھۆرمەت-تىمنى قانداق ئىپادىلىشىمنى، قەلبىمنى قانداق ئىزھار قىلى-شىمنى بىلەلمەي خىجىل بولۇپمۇ قېلىۋاتىمەن! قىسقىسى، ئۆزلىرى بىلەن بىر داستىخاندا بىللە بولغان بۇ ئۇنتۇلماس مىنۇتلار يۈرىكىمنىڭ چوڭقۇر قېتىدىن مەڭگۈ ئورۇن ئالغۇسى! قېنى ئەمسە، بۇ تۇنجى رومكىنى تەنلىرىنىڭ سالامەت، مەرتىۋە ۋە ئابرۇيلىرىنىڭ تېخىمۇ يۇقىرى بولۇشى ئۈچۈن كۆتۈرەيلى!

ئايۇپ ئاكىنىڭ چىرايىدا مەمنۇنىيەت ئالامەتلىرى جىلۋە-لەندى. ئۇ ئالدىرىماي-تىنىمەي ئورنىدىن تۇردى، قەدەھ سۆ-زۈمگە جاۋاب بەرمەيلا ئىچىۋېتىشىنى ئەپسىز كۆردى بولغاي ئەتە-

مالىم، بېلىق كۆزى قىلىپ توشقۇزۇلغان رومكىسىنى رومكامغا ئاۋايلاپ سوقۇشتۇرۇپتىپ، دېدى:

— ھە خۇشە، ھەممىزنىڭ سالامەتلىكى ئۈچۈن!

ئۇ ھاراقنى بىر كۆتۈرۈشتىلا يوغان ئاغزىغا دۇم كۆمتۈرۈۋەتتى، ئاندىن رومكىنى سىڭايان قىلىپ، تىگىنى ماڭا كۆرسەتىپ قويغاندىن كېيىن ئورنىغا ئولتۇرۇپ، سېمىز بارماقلىرى بىلەن نەقىشلىك چوكىنى قىسقىنچە قازان كاۋىپىدىن ئاغزىغا كەپلەپ سالدى ۋە مەززە قىلىپ چاينىشقا باشلىدى.

بىر نەچچە رومكا ھاراق ئارقا-ئارقىدىن ئاچ قورسىقىمغا كىرگەندىن كېيىن كاللام قىزىپ قالدى. پۈتۈن ۋۇجۇدۇمدا قورۇنۇشتىن قىلچىلىك ئەسەرمۇ قالمىدى. گەپ-سۆزلىرىم بارغانسىرى كۆپىيىشكە باشلىدى. ئايۇپ ئاكىمۇ خۇشخۇيلىشىپ كەتتى، تاغدىن-باغدىن پاراڭلاشتۇق. پاراڭ ئارىلىقىدا گەپنى يېراقتىن ئەگىتىپ بولسىمۇ ئۆز مەقسىدىمگە يېقىنلىشىشنى ئۇنتۇمىدىم. يالغان سۆزلەش ماھارىتىمنى يەنە بىر قېتىم ئىشقا سېلىپ، باشتا ئايۇپ ئاكىنىڭ تۆھپىلىرىنى، قابىلىيەتلىك-ئىقتىدارلىق ئىكەنلىكىنى، نازارەتتىكى كۆپۈنچە كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭدىن رازى بولۇۋاتقانلىقىنى بولۇشچە ماختىدىم. ئاندىن كېيىن ئۆز ئىچىمدە توقۇپ چىققان پىتنە-پاساتلارنى بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ ئۈستىگە يۈكلىدىم-دە، ئۇلارنى "پىتنە-پاساتچىلار"، "غەيۋەتچىلەر" ۋە "كۆرەلمەسلەر" دەپ ئاتىدىم ھەمدە ئىپىدە كەلتۈرۈپ تازا چاقتىم. ئەلۋەتتە بىرىنچى بولۇپ ئابدۇرازاق قۇربانلىق قىلىندى. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغانسىرى ئايۇپ ئاكىنىڭ قاپىقى تۇرۇلدى ۋە غەزەپتىن چىشلىرى غۇچۇرلاپ

كەتتى. چىرايىدىكى ئۆزگىرىش ۋە ئالامەتلەردىن گېپىمگە پۈ-
تۈنلەي چىنپۇتكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى. شۇڭا بارغانسېرى
دىدىللىشىپ، پىنسىيەگە چىقىشقا ئاز قالغان ياقۇپ نازىرغا
نەشتىرىمنى سانجىغاچ، ئۇنىڭدىن ھەزەر ئەيلەش لازىملىقىنى
ئەسكەرتىپ قويدۇم. ئارىغا سوغۇقچىلىق سېلىۋاتقان بۇ گەپ-
سۆزلىرىم شۇ تاپتا ئايۇپ ئاكىنىڭ گۇمانىنى قوزغاش ئۈياقتا
تۇرسۇن، ئەكسىچە ئۇنىڭغا ياغدەك يېقىپ كېتىۋاتاتتى. شۇڭا
ئۇمۇ ئارىلاپ-ئارىلاپ گەپ قىستۇرۇپ، مېنى ئەزەلدىن قوللاپ
كېلىۋاتقانلىقىنى، لېكىن بەزىلەرنىڭ قارشىلىق كۆرسىتىشى
تۈپەيلىدىن مېنى ئۆستۇرۇپ قويۇش خىيالىنىڭ تېخىچە ئەمەلگە
ئاشمايۋاتقانلىقىنى پۈرىتىپ قويىاتتى. ئۇنىڭ ئەگىتمە گەپ--
سۆزلىرىدىن قارىغاندا، ماڭا بولغان قارشىلىق ئاساسەن ئابدۇرا-
زاق بىلەن ياقۇپ نازىردىن كېلىۋېتىپتۇ. بۇنى مەنمۇ غۇۋا ھېس
قىلغان ۋە شۇ ۋەجىدىن ئۇلارنى چېقىش بەدىلىگە گەپ ئېلىپ،
گۇمانىمنىڭ توغرا-خاتالىقىنى ئىسپاتلاپ باقماقچى بولغان ئە-
دىم. دېگەندەك، پەرىزىم توغرا چىقتى. بۇنىڭ بىلەن تىرىشىش
ۋە ئېلىشىش نىشانىمنى تېخىمۇ ئايدىڭلاشتۇرۇۋالدىم.

ئالاھىزەل ئېغىر ياتقۇدا گۇلخان ھەدە يوغان چىنىلەردە
سۇيۇقئاش كەلتۈردى. سۇيۇقئاش شۇنداق ئوخشىغان ئىدىكى،
ئۇنىڭ خۇش پۇرىقى گۆپۈلدەپ دىماققا ئۇرۇلۇپ تۇراتتى. تۇز--
خۇرۇچلىرى شۇنداق ئوبدان تەڭشەلگەچكىمۇ. تەمى ئېغىزىمغا
قەۋەتلا تېتىپ كەتتى. گۇلخان ھەدە تاماققا ھەقىقەتەن بەك
ئۇستا ئىكەن. جېنىمغا راھەت بېغىشلىغان بۇ سۇيۇقئاشنى ئە-
چىپ بولغۇچە پىشانەمدىن بۇژۇلداپ تەر چىقىپ كەتتى. ھاراق

كەيپى بىلەن ئېغىرلاشقان بېشىم يېنىكلىشىپ، روھىم تىنىق-لىشىپ قالدى. گۈلخان ھەدىنى "قوللىرى ئەشمىزە بۇۋى پاتمەمنىڭ قولىدەك تەملىك ئىكەن..." دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر بىلەن تازا ماختىۋىدىم، ئۇمۇ گۈلقەلىرى ئېچىلغان ھالدا ئايۇپ ئاكىنىڭ ئالدىدا مېنى "قارىسام، بەكمۇ قابىلىيەتلىك، ئوڭلۇق بالىدەك قىلىدۇ بۇ، ئەتىۋارلاپ ئىشلەتسىلە بولماسمىدى!..." دەپ ماختاپ قويدى.

ئاشۇنداق كۆڭۈللۈك كەيپىيات ئىچىدە خۇشلىشىپ مېڭىش-قا تەرەددۇت قىلىۋاتسام، ئىشىك تۈۋاتتىن جالدۇق-جۇلدۇق قىلىپ ئېچىلىپ كەتتى-دە، ئايۇپ ئاكىنىڭ كەنجى قىزى گۈل-نۇر سەنتۈرۈلۈپ كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ دادىسىغا تارتقان ئاق-سېرىق چىرايى كەچكى شەپەقتەك قىزارغان، شالاڭ قاشلىرى ئاستىدىكى يۇمۇق كۆزلىرى خۇمارلىشىپ كەتكەن، سارغۇچ چىكە چاچلىرى يېيىلىپ تارىراق كەلگەن پىشانىسىنى يېپىۋال-غان، خورما رەڭلىك ئۇزۇن پەلتۇسىنىڭ تۈگمىسى ئېچىۋېتىل-گەن ئىدى. ئەھۋالدىن قارىغاندا كەيىپ بولۇپ قالغاندەك قىلات-تى.

— نەلەردە يۈردۈڭ، قىزىم؟ — ئايۇپ ئاكا قاپىقىنى تۈرۈپ تەئەددىي بىلەن سورىدى.

— ئازراق ئىچتۇق شۇ! — گۈلنۇر غەلىتە ھىجىيىپ، ماڭا قاپاقلىرىنى سوزۇپ قاراپ قويۇپ، يېنىمغا سۈركۈلۈپ كەلدى، — كىم... كىم بۇ، دادا؟

— ماۋۇ بالىنى قارىڭ! — ئايۇپ ئاكا خىجىللىقىنى يوشۇر-ماقچى بولغاندەك، بېشىنى ئەلەم بىلەن چايقاپ، ماڭا قاراپ

زوموزو كۈلۈمسىرەپ قويغاندىن كېيىن، گۈلدۈرغا ژار-
قىرىدى،— روسۇل ئاكاڭنىمۇ تونۇمايۋاتامسەن؟ نېمە بولۇپ
كېتىۋاتىدۇ-ھە بۇ زاماننىڭ ياشلىرى! بولدى، تولا كىكەشلە-
مەي ئۆيۈڭگە كىرىپ ئۇخلا!

—يا—ياق! ...— گۈلنۇر تىلىنىڭ كالۋالىشىپ كېتىۋاتقا-
نىنى، گەپ-سۆزلىرىنىڭ ئاغزىدىن چۈشۈپ قېلىۋاتقىنىنى
سەزمىگەن ھالدا، مېنى قولۇمدىن تارتىپ سافاغا ئولتۇرغۇزۇۋ-
تىپ دېدى،— يە...يەنە... ئىچ ...ئىچىمىز... تې ...تېخى! شۇ
...شۇنداقمۇ رو...روسۇل ئا...ئاكا!

مەن نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەي تۇرغاندا، گۈلنۇر تۈيۈقسىز
سەنتىرلىپ قۇچىقىمغا يىقىلىۋىدى، چۆچۈپ كەتتىم ۋە مەدەت
تىلىگەندەك، ئايۇپ ئاكىغا قارىدىم. غەزەپتىن ئايۇپ ئاكىنىڭ
چىرايى كۆكۈرۈپ، چىشلىرى غوچۇرلاپ كەتتى. ئاڭغىچە گۈل-
خان ھەدە گۈلنۇرنى تارتقۇشلاپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى، مەن
يارەملەشتىم. ئۇنىڭ پۇتلىرى لاكاسلاپ قالغان بولۇپ، ئۆرە
تۇرغۇچىلىك مادارى قالمىغانىدەك قىتلاتتى. بىز ئۇنى ئاۋايلاپ
يۆلەشتۇرۇپ، ئىچكەركى ئۆيگە ئېپكىرىپ ياتقۇزۇپ قويۇپ يە-
نىپ چىقتۇق.

—بىچارە قىزىمنىڭ تۇنجى ئېرىدىن بەختى چىقمىدى،—
دېدى گۈلخان ھەدە يىغلامسىراپ،— شۇندىن كېيىن ئۆزىنى
مۇشۇنداق تاشلىۋەتتى...ھەي! ...

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئايۇپ ئاكا ئېغىر خورسىنىپ قويدى.
تۈيۈقسىز ئۇنىڭ ھاراق تەسىرىدە قىزىرىپ كەتكەن كۆزلىرىدىن
ئىككى تامچە ياشنىڭ مەڭزىگە ساقىپ چۈشكەنلىكىنى كۆرۈپ

قالدىم. ئىختىيارسىز مېنىڭمۇ ئىچىم سىرىلىپ كەتتى.

—خۇدايىم گۈلنۇرنىڭ بەختىنى يەنە بېرەر، — دېدىم ئۇ-لارغا تەسەللى بېرىپ، —ياشلار تەجرىبىسىز ئەمەسمۇ، ھەرقانچە دىققەت قىلىسىمۇ ئۇلارنىڭ ئۇنداق ياكى مۇنداق سەۋەنلىكلەرنى سادىر قىلىپ قويۇشتىن ساقلىنىشى تەس. شۇڭا بۇنچىلىك ئىش دېگەننى ئانچە كۆڭۈلگە ئېلىپ كەتمىگۈلۈك، بارا-بارا تۇزۇلۇپ كېتىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە سىلەر شۇنداق كۆيۈمچان، مېھرىبان ۋە تەلەپچان تۇرساڭلار...

—بىر نازارەتنى بىر ئوبدان چۆرۈۋاتقان ئادەمنىڭ ئۆز قىزىنى ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمىگىنىنى كۆرمەمسەن، ئۇكام! — ئايۇپ ئاكا كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا ئۆرە تۇرغان پېتى يەنە بىر رومكا ھاراق قۇيۇپ گۆپپىدە ئىچىۋەتتى، —ھەي! ...ئويلاپ باقسام، بالىنى تەربىيەلەپ قاتارغا قوشماقتىن تەس ئىش يوق ئىكەن بۇ دۇنيادا!

مەن ئايۇپ ئاكىنىڭ ھەسرەت خەنجىرىدە يارىلىنىپ قان تېمىۋاتقان يۈرىكىگە تەسەللى مەلھىمىنى پەم بىلەن سەپتىم. ئايۇپ ئاكا بىلەن گۈلخان ھەدىنىڭ كۆزلىرىدە ئومىد ئۇچقۇنلە-رى جىلۋىلەنگەندە، ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ يېنىپ چىقتىم-ده، كونىراپ ئەبجەق چىقىپ كېتەي دەپ قالغان ۋېلىسىپىتىمنى يەنە جالداقلاشتىپ مىنىپ ئۆيۈمگە قاراپ يول ئالدىم.

* * *

ئايۇپ ئاكىنىڭ كۆزىگە ئىسسىق كۆرۈنۈشىنىڭ مۇقەددىمە-

سىنى ئېچىۋالغان بولساممۇ، لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن كۆڭلۈم ئىمىن تېپىپ كەتكىنى يوق. چۈنكى بەزى مەنسەپدارلارنىڭ نەپسى بارغانسېرى يوغىناپ تىگى يوق ھاڭغا ئوخشاپ قېلىۋاتقان بۇ كەمىلەردە بىرەر قوي-پوي بىلەن ئىش پۈتمەيدىغانلىقى كۆڭ-لۈمگە بەش قولدەك ئايان ئىدى. يەنە قانداق باھانە-سەۋەبلەر بىلەن نېمە سوۋغات ئېلىپ بارسام بولار دەپ بېشىم قېتىپ تۇرغاندا، تۇساتتىن ئايۇپ ئاكىنىڭ رەڭلىك تېلېۋىزورى پارتلاپ كېتىپتۇ دېگەن گەپنى ئاڭلاپ قالدىم. بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، ئۆيۈمدىكى پۇلغا يارىغۇدەك نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئېلىشىغا ساتتىم. يېتىشمىگەن يېرىگە دوست-بۇرادەرلىرىمدىن قەرز ئالدىم. باشقىلارنىڭ مەندىنمۇ بەك چاققان كېلىپ قېلىشى-دىن ئەنسىرەپ، ئىككى-ئۈچ كۈن ئىچىدىلا 10 مىڭ كويدەك پۇل غەملىدىم-دە، ياپونىيىنىڭ "سۇرەت پادىشاھى" ماركىلىق ئەڭ يېڭى ئىشلەنگەن ۋە شەھرىمىزدە مودا بولۇۋاتقان 29 دىئوملۇق تېلېۋىزورىدىن بىرنى سېتىۋالدىم. تۈن پەردىسى ئەت-راپقا يېيىلىپ، بارلىق قۇۋلۇق-شۇملۇق، رەزىللىك، جىنا-يەت، ساختىپەزلىك ۋە ئالدامچىلىقلارنى ئۆزىنىڭ سىرلىق قو-يىنىغا ئالغاندا، تېلېۋىزورنى كىچىك يۈك ماشىنىسىغا كىرا قە-لىپ بېسىپ، ئۇدۇل ئايۇپ ئاكىنىڭ ئۆيىگە كەلدىم. ئىشكىنى گۈلنۇر ئاچتى. ئۇ مېنىڭ يوغان بىر قەغەز ساندۇقنى ئىنجىق-لاپ كۆتۈرۈپ تۇرغىنىمنى كۆرۈپ، يۈمۇق كۆزلىرىنى ھەيرا-لىق بىلەن چەكچەيتىپ، بىر نەچچە دەقىقە مەڭدەپ تۇرۇپ قالدى. ئاندىن تۇيۇقسىز ئېسىنى تاپقاندەك، چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ، كۆزۈمنىڭ ئىچىگە نازلىنىپ قارىدى ۋە ئۆزىنى

ئىشكتىن بىر چەتكە ئېلىپ قىزغىنلىق بىلەن دېدى:

— قېنى مەرھەمەت! ئۆيگە كىرىڭ، روسۇل ئاكا، ئۆيگە!

مەن گۈلنۇرنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ ئۇدۇل مېھمانخانىغا كىردىم. ئايۇپ ئاكا سافانىڭ بۇرجىكىگە پۈكلەپ قويۇلغان ماۋزۇق ياستۇقىغا يانپاشلىغىنىچە تومپۇچكا ئوستىدىكى چىراغ يورۇقىدا گېزىت كۆرۈپ ئولتۇرغان ئىكەن. ئۇ بۇرنىنىڭ ئۇچىغا سىرلىق چۈشۈپ قالغان كۆزەينىكىنى ئاستا ئېلىپ، تومپۇچكا ئوستىگە ئاۋايلاپ قويغاندىن كېيىن، ئالدىراپ-تىنەپ ئورنىدىن تۇردى. ئاڭغىچە مەنمۇ تېلېۋىزورنى يېزىقچىلىق ئوستىلى ئۈستىگە قويۇپ بولۇشقا ئۇلگۈرۈپ، قولۇمنى ئارىدەك سوزغىنىمچە ئايۇپ ئاكا بىلەن قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتۇم.

— قېنى ئۇكام، تۆرگە ئۆت! — دېدى ئايۇپ ئاكا باياتىن ئۆزى يانپاشلىغان ئورۇننى كۆرسىتىپ.

— بۇ يەردە يات ئادەم بولمىغاندىكىن، — دېدىم مەنمۇ تەكەللۇپ بىلەن، — ئۆزلىرىنىڭ ياستۇقىغا يۆلىنىپ ئولتۇرغانلىرى تۈزۈك. مەن ماۋۇ يەردە ئولتۇرسامۇ ئوخشاش!

مەن ئايۇپ ئاكىنى ئۆز جايىغا بېسىپ ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ، ئۆزۈم ئۇنىڭ يېنىدىن ئورۇن ئالدىم.

ئاڭغىچە گۈلخان ھەدە ئاشخانىدىن چىقىپ كەلدى. دەرھال ئورنۇمدىن تۇرۇپ تىنچلىق-ئامانلىق سورىدۇم.

— نېمە قىلغىنىڭ بۇ، ئۇكام؟ — دېدى گۈلخان ھەدە يېزىقچىلىق ئوستىلى ئۈستىدىكى يوغان قەغەز ساندۇقىغا قاراپ قويۇپ، — ئۆي تامىقى سېغىنغان بولساڭ شۇنداقلا كېلىۋەرسەڭ بولاتتى ئەمەسمۇ! يەنە كايىپ يوغان بىر ساندۇق گۆش كۆتۈرۈپ

كەلگىنىڭ نېمىسى؟

گۈلنۇر ئانىسىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى.

— گۆش ئەمەس بۇ، ئانا!

ئۇ يەنە نېمىنىدۇ ئېسىگە ئالغاندەك، ماڭا قاراپ ھەييارلىق بىلەن كۆزىنى قىسىپ قويۇپ دېدى:

— بۇ قەغەز ساندۇق ئىچىگە پارتلاتقۇچ بومبا قاچىلاپ كەلـ-مىگەنسىز-ھە، روسۇل ئاكا؟

— نېمە دەيدىغاندۇ بۇ بالا ئادەمنىڭ قورقمىسىنى كەلتۈ-رۈپ! — گۈلخان ھەدە چۆچۈپ، ئىختىيارسىز يېزىقچىلىق ئۇسـ-تىلى يېنىدىن ئارقىسىغا بىر قەدەم داجىدى، — ھەرقانچە بولسىمۇ بىزگە ئۇنچىلا ئۆچلۈك قىلمىپ كەتمەس بۇ بالا! ئەي ئۇلۇغ خۇدا، بەندىلىرىڭگە ئىنساپ بەرگەيسەن! ھەرقانداق بالا-قازادىن ئۆز پاناھىڭدا ساقلىغايسەن!

گۈلخان ھەدە يەنە نېمىلەرنىدۇ پىچىرلاپ، تېترەپ تۇرغان قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىۋىدى، گۈلنۇر تېخىمۇ پىخىلـ-داپ كۈلۈپ كەتتى. مەنمۇ قاقاقلاپ كۈلۈۋېتىشتىن ئۆزۈمنى ئاران-ئاران توختىتىپ، گۈلنۇرغا قاراپ چاقچاق قىلدىم:

— ھە، بۇنداق ھۆنىرىڭمۇ بار دەڭ، گۈلنۇر! ئەسلىدە ھېلىقى تېلېۋىزورنى سىز پارتلىتىۋېتىپتىكەنسىز-دە! قەرەلـ-لىك بومبا بىلەن پارتلاتقانمىدىڭىز؟

— ۋاي-ۋۇي، نېمىلەرنى دەپ يۈرۈيدىغانسىز، روسۇل ئا-كا! — گۈلنۇر پىخىلداپ كۈلگىنىچە ماڭا جىلمىيىپ قارىدى، ئۇنىڭ كۈلۈۋېرىپ ياش چىقىپ كەتكەن ئوتلۇق كۆزلىرىدىن

ئىشقى-مۇھەببەت ئۇچقۇنلىرى چاقناپ كەتتى، — مېنى تېلېۋىزورنى پارتلىتىۋەتتى دەيدىغانغا نېمە ئاساسىڭىز بار؟

— بولمىسا مەندىن بىھۇدە گۇمانلىنىپ يۈرمەيتتىڭىز-دە!

— راستتىنلا گەپكە بەك ئۇستا ئىكەنسىز، روسۇل ئاكا! سىزگە تەڭ كېلەلمىگۈدەكمەن!

گۈلخان ھەدە باياتىنقى گەپ-سۆزلەرنىڭ چاقچاق ئىكەنلىكىنى مانا ئەمدى چۈشىنىپ، خىجىللىقىنى يوشۇرماقچى بولغاندەك، يوتىسىغا پاققىدە بىرنى ئۇردى.

— ۋاي ئېسىم قۇرۇسۇن! روسۇل ئاكاڭغا تېخىچە چاي قۇيماپتىمەن ئەمەسمۇ! — ئۇ شۇنداق دېگىنىچە غىپپىدە ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى.

ئاڭغىچە ئايۇپ ئاكا ئېغىز ئاچتى:

— راست ئۇكام، نېمە ئۇ ئېلىپ كەلگىنىڭ؟

— تېلېۋىزور ۋۇجۇلارنى پارتلاپ كېتىپتۇ دەپ ئاڭلىۋىدىم، — دېدىم ئەستايىدىللىق بىلەن چۈشەندۈرۈپ، — سىلىنىڭ نازارەتتە خىزمەتلىرى شۇنداق ئالدىراش، كەچتە ھېرىپ-ئېچىپ ئۆيگە كەلگەندە بىردەم-يېرىمدەم تېلېۋىزور كۆرۈپ ھاردۇقلىرىنى چىقارغاچ كۆڭۈل ئاچمىسىلا بولامدۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە بىزگە قارىغاندا سىلى ئىچكى-تاشقى ئەھۋاللاردىن ۋاقتى-ۋاقتىدا كۆپرەك خەۋەردار بولۇپ تۇرۇشلىرى كېرەك-تە! شۇڭا بۇ تېلېۋىزورنى ئېلىپ كېلىشىم!

— راست، تېلېۋىزورىمىز پارتلاپ كەتكەندىن كېيىن دەرھال يەنە بىرنى سېتىۋېلىشقا قولىمىز سەل قىسقىلىق قىلىپ تۇراتتى، — دېدى ئايۇپ ئاكا ئېغىر خورسىنىپ قويۇپ، — بۇنى

ۋاقتىنچە كۆرۈپ تۇرسۇن دەپ ئەكەلگەن بولساڭ مەيلى، يېڭى تېلېۋىزور سېتىۋالغۇچە كۆرۈپ تۇرارمىز، ئاندىن كېيىن ئېلىپ كېتەرسەن. ناۋادا سوۋغات ئۈچۈن ئېلىپ كەلگەن بولساڭ دەرھال قايتۇرۇپ كەت! ئۆزۈڭ بىلىسەن، مەن ئەزەلدىن ئۆز ۋۇجۇدۇمغا زەررىچە داغ قوندۇرماي كەلگەن ئادەم. بۇنچىلىك نەپنى دەپ پاك-دىيانەتلىك بولۇش پرىنسىپىنى بىر چەتكە قايرىپ قويسام بولمايدۇ!

— ئەلۋەتتە! ئەلۋەتتە! — مەن شۇ ھامان ئايۇپ ئاكىنىڭ سۆزىنى قوۋۇۋەتلىدىم، — سىلىنىڭ پاك-دىيانەتلىك ئىكەنلىكىلىرىنى كىم بىلمەيدۇ دەيلا؟ سىلىگە ئوچۇقتىن ئوچۇق سوۋغات كۆتۈرۈپ كېلىدىغانغا بېشىم ئونمۇ! ئۇنىڭ ئۇستىگە پاك-دىيانەتلىك بولۇش ئالاھىدە تەكىتلىنىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە سىلىنى سۇغا سۆرەپ كىرىپ، كۆرەلمەسلەر-ھەسەتخورلارغا دەستەك تېپىپ بەرسەم بولمايدۇ-دە!

— ھە، مانا ماۋۇ گېپىڭ جايىدا! — ئايۇپ ئاكا ۋەزمىن ئاھاڭدا سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — مەندىن قۇسۇر ئىزدەپ يۈرگەنلەر ئاز دەمسەن، ئۇكا! كىچىككىنە ئىشلارغىمۇ دىققەت قىلماي بولمايدۇ. ئەمىسە، گېپىمىز گەپ. بۇ تېلېۋىزورنى ئاتايىن ئېلىپ كەپسەن، بۈگۈنلا قايتۇرۇپ ئېلىپ كەت دەپ ئۆشنەڭگە ئارتىپ قويسامۇ سەت تۇرار. بوپتۇ، يېڭى تېلېۋىزور ئېلىۋالغىچىلا كۆرۈپ تۇرىمىز، ئاندىن كېيىن غىدىڭ-پىدىڭ دېمەي ئېلىپ كېتىسەن، بولامدۇ!

— بولىدۇ، بولىدۇ! — سوۋغىتىمىڭ ناھايىتى ئۇستىلىق بىلەن قوبۇل قىلىنغىنىدىن خوش بولۇپ، ئالدىراپ-تىنەپ جا-

ۋاب بەردىم، — خاتىرجەم بولسىلا ، ئەمەلىيەتتىمۇ بۇ ئۆز ئارا ياردەم بېرىش، بىر-بىرىگە كۆيۈنۈش جۇملىسىگە كىرىدىغان ئادەتتىكىچە بىر ئىشقۇ! قۇسۇر تاپىدىغانغا خەقنىڭ ھەددى ئەمەس! ...

ئاھ، ساختىلىق بىلەن بىزەلگەن دۇنيا! ھەممەيلەنگە پاك-دىيانەتلىك، ئادىل ۋە تۈز كۆڭۈل دەپ تەسىر قالدۇرغان ئايۇپ ئاكىمۇ شۇ تاپتا تاقىلداپ تۇرغان نەپسى ئۈستىگە چۈمپەردە يېپىپ، ھەقىقى نىيىتىنى يالغان-ياۋىداق سۆزلەر بىلەن ئىپادىلەپ ئولتۇرىدۇ. مەنمۇ ئۇنىڭغا ماسلىشىپ يالغانغا يالغان بىلەن جاۋاب بېرىۋاتىمەن. ھوقۇق ۋە ئەمەل-مەنسەپكە بولغان تەمەيمنى ساختىلىق، يالغانچىلىق بىلەن بىزەۋاتىمەن. يالغان سۆزلەرنى يىپقا تىزىق ئۆتكۈزگەندەك تىزىۋاتقىنىمدا دىلىم كۆيۈپ تۇرسىمۇ، تىلىم كۆيمەيۋاتىدۇ. نېمە بولۇپ كېتىۋاتىدۇ-- ھە، بۇ جاھان، نېمە بولۇپ كېتىۋاتىدۇ-ھە، بۇ ئادەملەر! ...

شۇ ئارىلىقتا گۈلخان ھەدە ئىككى تەخسە قوروما قورۇپ چىقتى، گۈلنۇر چاي قۇيدى. كۆڭۈللۈك پاراڭلاشقاچ ھەش-پەش دېگۈچە بىر بوتۇلكىنى قۇرۇغداپ قويدۇق. گۈلنۇرمۇ ئاخشانىغا كىرگەن بولۇپ، يوشۇرۇپ قويغان ھارىقىدىن ئوغرىلىقچە بىر قانچە رومكا ئىچىۋالدى بولغاي ئەتىمالىم، ھاراق چىرايىغا قانچە چىققانسىرى ئۇ دادىسى ئالدىدىمۇ ھېچبىر ھېيىقماي ئوتلۇق كۆزلىرى بىلەن كۆزۈمنىڭ ئىچىگە شۇنچە تىكىلىپ قارىغىلى تۇردى. خىجىل بولۇپ ئولتۇرالماي قالدىم. شۇنداقتىمۇ چاندۇرماي، ئۇلارنىڭ كۆڭلىگە ياقىدىغان گەپ-سۆزلەرنى ئىپادە كەلتۈرۈپ قىلىپ تۇرۇش پۇرسىتىنى قولدىن بەرمىدىم.

ئاخىرى گۈلخان ھەدە سەزگۈرلۈك بىلەن بىر ئىشنى سەزدى بولغاي، ھەسرەتلەنگەن ھالدا دېدى:

—ھەي ئىست، خۇدا بىزگىمۇ مۇشۇنداق ئوڭلۇق يىگىت-تىن بىرنى كۆيئۈغۈللۈققا بەرگەن بولسىچۇ، كاشكى!

—شۇنى دېمەمسەن!—ئايۇپ ئاكا قولىنىڭ دۈمبىسى بە-لەن ئاغزىنىڭ چۆرىسىدىكى ماي يۇقىنى سۈرتۈۋېتىپ دېدى، —تاللاپ- تاللاپ تازغا ئۇچراپتۇ دېگەندەك، تۇنجى كۆيئوغلىمىز ھەقىقەتەن بىغەرەز چىقىپ قالدى. قىزىمىزنىڭ كۆڭلى ئۇنىڭ-دىن سۇ ئىچمىگەندىن كېيىن مۇشۇنداق ئۆزىنى تاشلىۋېتىپ ...ھەي!...

كۆڭلى جاراھەتلەنگەن بۇ ئاتا-ئانىغا يەنە ئۆتكەنكى قېتىمدە-كىدەك بىرمۇنچە تەسەللى بېرىشكە مەجبۇر بولدۇم. كەيپىيات نۇرماللاشقاندىن كېيىن، تۇتۇۋالغىنىغا ئۇنىماي ئاستا يېنىپ چىقتىم.

كۆز ھاۋاسى خېلىلا سالقىن ئىدى. ئىسسىق ئۆيدىن چىق-قاچقىمۇ، غۇرۇلداپ چىقىۋاتقان سوغۇق شامال يۈزۈمگە ئۇرۇ-لۇشى بىلەن تەڭ تېنىم شۇركىنىپ كەتتى. بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدىم، قارىيىپ كۆرۈنگەن ئاسماندا ئايىنى چۆرىدىگەن سان-ساناقسىز يۇلتۇزلار جىمىرلاپ تۇراتتى. بەزىلىرى ماڭا ئاللىنېمىدىن بېشارەت بېرىۋاتقاندەك، شوخلۇق بىلەن كۆزىنى قىسىپ قوياتتى. بىردىنلا گۈلنۇرنىڭ خۇمارلاشقان كۆزلىرىنى تىكىپ قاراشلىرى كۆز ئالدىمدىن يالت قىلىپ ئۆتۈۋىدى، كۆڭ-لۈم پاللىدە يورۇغاندەك بولدى. "ھەي، قاپاق كاللامغا نېمىشقا بالدۇرراق كەلمىگەندۇ بۇ ئەقىل!" دەپ، پىشانەمگە پاققىدە

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

بىرنى ئۇرۇپ، خۇشاللىقىمدىن تاخلىۋەتكىلى تاس-تاماس قال-
دىم.

* * *

شۇ كېچىسى نۇرغۇن چۈش كۆردۈم، ھەممىسى دېگۈدەك
شېرىن چۈشلەر ئىدى. گۈلنۇر بىلەن گۈزەل باغچىلاردا مۇھەب-
بەتلىشىپ يۈرگىدەكمىشمەن. ئاغىنىلىرىم ئالدىمنى توسۇپ:
"جەمئىيەتتە بۇ قىزنىڭ نامى ئانچە ياخشى ئەمەس، ئوبدان
ئويلىنىپ باق!" دەپ نەسىھەت قىلىۋاتقۇدەكمىش. مەن ئۇلار-
نىڭ گەپلىرىگە قۇلاق سالماي، گۈلنۇر بىلەن توي قىلىپتىمىش-
مەن. شۇنىڭ بىلەن بالداقمۇ بالداق يۇقىرى ئۆرلەپ، بېشىم
كۆككە تاقاشقانمىش. ئابدۇرازاق مىڭ گەز پەستە قېلىپ، ھەي-
ران بولغان ھالدا ئاغزىنى يوغان ئېچىپ قاراپ تۇرارمىش...

تۇنۇگۈن ئاخشام كاللامغا كەلگەن بۇ ئەقىل چۈشۈمدىمۇ
ئايان بولغان ئىدى. بۇنى مېھرى-شەپقەتلىك ئاللانىڭ چۈش
ئارقىلىق ماڭا بەرگەن بېشارىتى دەپ بىلدىم-دە، شۇ بېشارەت
بويىچە ئىش كۆرۈشكە باشلىدىم. تاپقان-تەرگىنىمنى ئايىماي
ئايۇپ ئاكىنىڭ ئۆيىگە توشۇدۇم، گۈلنۇرغا يېقىنچىلىق قىل-
دىم. گۈلنۇر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمنىڭ قويۇقلىشىۋا-
تقانلىقىنى سەزگەن ئايۇپ ئاكا خۇشال بولۇپ كەتتى، گۈلخان
ھەدىمۇ گۈلقەلبلىرى ئېچىلغان ھالدا مېنى ئەزىزلەپ «ۋاي!»
دەيدىغان بولدى. ئۇلار قىزنىڭ سەۋەبىدىن تۆكۈلگەن يۇز-ئاب-
رۇيىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش پۈرسىتىنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىنى

تولىمۇ سەگەكلىك بىلەن سىزىۋالغان ئىدى. بۇ ماڭا نىسبەتەن ئېيتقاندىمۇ تېپىلغۇسىز ياخشى پۇرسەت ئىدى، ئەلۋەتتە. مەن بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي، يالغان، ياغلىما سۆزلىرىمنىڭ كۆچىنى تولۇق نامايان قىلىپ، گۈلنۇرنى بارا-بارا ئۆزۈمگە ئەسىر قىلىۋالدىم. ئۇنى باغچىلارغا سەيلىگە ئېلىپ باردىم، كىنو-تىياتىرخانىلارغا ئېلىپ كىردىم، ئاغىنىلىرىمدىن نورغۇن پۇل قەرز ئېلىپ ئۇنىڭغا ئېسىل كىيىم-كېچەكلەرنى ئېلىپ بەردىم. لېكىن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن هامان بىرخىل گۇمانسىراش، ئىشەنچسىزلىك ئالامىتى چىقىپ تۇراتتى. بىر كۈنى گۈلنۇرنى دالا سەيلىسىگە ئېلىپ چىقىپ، خىلۋەت بىر جايدا باغرىمغا چىڭ باستىم. ئاۋازىمنى ئىلاجى بار هەقىقى ئاشىقنىڭ ئاۋازىدەك تەسىرلىك، يېقىملىق، تىترەڭگۈ ۋە ئاجايىپ سېهرى كۈچكە ئىگە قىلىشقا تىرىشىپ، ئۇنىڭ قۇلىقى تۈۋىدە ئۇزاققىچە پىچىرلىدىم.

—گۈلجەننى نېمە ئۈچۈن قويۇۋەتكىنىمنى بىلەمسىز، جېنىم گۈلنۇر؟—دېدىم مەن ئاخىرىدا ئۇنىڭ شالاڭ قاشلىرى ئاستىدا خۇنۇك پىلدىرلاپ تۇرغان سارغۇچ، يۇمۇق كۆزلىرىگە مېهرىم بىلەن تىكىلىپ قاراپ،—ئۇنى سىزنى دەپ قويۇۋەتكەن جۇمۇ، ئىشەنمىسىڭىز يۈرىكىمنى يېرىپ كۆرسىتىمەن!

—مەنغۇ گۈلجەننەت ئاچام ئۆزى ئۇرۇشۇپ خېتىنى ئاپتۇ دەپ ئاڭلىۋىدىم،—دېدى گۈلنۇر ئىشەنمەسلىك نەزەرى بىلەن ماڭا قىيا بېقىپ،—سىزنى قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان ئادەم ئىكەن دەپ ئۇمىدىنى ئۈزگەنمىش ...

تېخى ساقىيىشقا ئۇلگۈرمىگەن كونا دىل يارام ئۇستىگە بىر

سىقىم تۇز سىپىلگەندەك بولدى، يۈرىكىم چىدىغۇسىز دەرىجىدە ئېچىشىپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ چاندۇرماي، ئۆزۈمنى تەمكىن تۇتۇپ دېدىم:

—ھەركىمگە قولى يەتمىگەن ئۈزۈم ئاچچىق، گۈلنۇر! سىزنىڭ ئىشقىڭىزدا كۆيۈپ-پىشىپ، ئۇنىڭ خېتىنى ئۇنىمىسا ئۇنىماي زورلاپ بېرىۋەتكەن تۇرسام، ئۇ شۇنداق دەپ يۈز-ئاب-رۇيىنى ساقلىماي، يەنە نېمە دەيتتى؟ ئادەم دېگەننىڭ ئاتتىن چۈشىمۇ ئۈزەڭگىدىن چۈشكىسى كەلمەيدۇ-دە!

—بۇ گىپىڭىزغۇ ئورۇنلۇقتەكمۇ قىلىدۇ، —دېدى گۈلنۇر ئويلانغان ھالدا، —لېكىن گۈلجەننەت ئاچام مەندىن كۆپ چىرايلىق تۇرسا، مېنىڭ نېمەمگە كۆيۈپ قالغانسىز؟

—"چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس، سۆيگەن چىرايلىق" دېگەن گەپ بارغۇ! —دېدىم مەن ئۇنىڭ قېنىق ئۇپا سۇرتۇلگەن مەڭزى-نى مۇلايىملىق بىلەن سىلاپ تۇرۇپ، —توي قىلغاندىن كېيىن گۈلجەننەتنىڭ قەلبىنىڭ چىرايىدەك گۈزەل ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ قالدىم. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئارزۇ-ھەۋەسلىرىمىز، مە-جەز-خۇلقىمىز تۈپتىن ئوخشىمىغاچقا، بىر-بىرىمىز بىلەن زا-دىلا چىقىشالمىدۇق. ئۆيىمىزدە كۈندىلا ئۇرۇش-جېدەل قۇرۇ-مىدى، روھى جەھەتتىن چەكسىز ئازابلاندىم. ھەتتا ھاياتتىن ئۈمىدىمنى ئۈزۈپ، ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋالاممىكىن دېگەن يەر-گىمۇ كەلدىم. دەل شۇ چاغدا، بۇ خۇدانىڭ ئىرادىسىمىكىن-تاڭ، ئىككىمىز ئويلىمىغان يەردىن باغچىدىكى كۆل بويىدا ئۇچ-رىشىپ قالدۇق. شۇ كۈنى كەچقۇرۇن مەن كۆلگە ئۆزۈمنى تاشلاش ئۈچۈن ئەپلىك پەيتنى كۈتۈپ كۆل بويىدىكى ئورۇن-

دۇقتا ئولتۇرغان ئىدىم. سىز گويا ئاسماندىن چۈشكەندەكلا يېنىمدا پەيدا بولۇپ قالدىڭىز. چىرايىم بەكمۇ تاتىرىپ كەتكەن بولسا كېرەك ئەتمالىم، سىز ھەيرانلىق بىلەن ماڭا قاراپ كۆيۈنگەن ھالدا: «نېمە بولدىڭىز، روسۇل ئاكا؟ چىرايىڭىز بىر قىسمىلا تۇرىدىغۇ!» دەپ سورىدىڭىز. «جاندىن جاق تويدۇم، گۈلنۇر، كۆل تېگىدىكى جىمجىت ماكاندىن ئورۇن ئالايمىكىن دەۋاتىمەن» دېدىم تىترىگەن ئاۋازدا زومۇزو كۈلۈمسىرەپ. "ۋەيەي، نېمە دەيدىغانسىز، ئادەمنى قورقۇتۇپ!—دېدىڭىز ئەيىبلەش ۋە ھېسسىداشلىق نەزەرى بىلەن ماڭا قاراپ،— ھەرقانچە ئىش بولسىمۇ زادى، بۇ ئوغۇل بالىنىڭ ئېغىزىدىن چىقىدىغان گەپ ئەمەس جۇمۇ، روسۇل ئاكا!"سىزنىڭ شۇ گەپىڭىز ماڭا شۇنداق قاتتىق تەسىر قىلدىكى، ئىزادىن ئۆلمۇدۇم، ئۇنىڭ بىرىسى بولدۇم، ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋېلىش نىيىتىدىنمۇ ۋاز كەچتىم. شۇنىڭدىن كېيىن كۆزۈمگە سىز باشقىچە كۆرىنىدىغان بولۇپ قالدىڭىز.

—كۆزىڭىزگە ھازاز ۇل بولۇپ كۆرۈنگەندىمەن ھەقىچان!— دېدى گۈلنۇر چاقچاق قىلىپ.

—نەدىكى گەپنى قىلىپ يۈرۈيسىز!—دېدىم جىدى تەلەپۈزدا،—ماڭا قايتا ھاياتلىق بېغىشلىغۇچى پەرىشتە بولۇپ كۆرۈندىڭىز، ئەمەلىيەتتىمۇ ھەم شۇنداق. شۇندىن ئېتىبارەن سىزنى شەپقەتچىم دەپ ھېسابلاپ، سىزگە چوقۇنۇپ يۈردۈم. قەلبىمدە ئۈمىد شامى قايتا لاۋۇلداپ ياندى، ھاياتقا بولغان تەلپۈنۈش شاۋقۇنلۇق دېڭىزدەك دولقۇنلىدى، كۆزۈمگە ھەممە نەرسە گۈزەل كۆرۈنۈشكە باشلىدى ...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

— سەل ئاشۇرىۋېتىپ بارامسىز-قانداق؟ — گۈلنۇر گۈمانى نەزەر بىلەن كۆزۈمنىڭ ئىچكىرىسىگە قارىدى.

— ياق! — دېدىم چىرايىمغا تېخىمۇ جىددى تۈس بېرىپ، — سىزگە بولغان چەكسىز ھۆرمىتىمنى ۋە چوڭقۇر مۇھەببىتىمنى بىر ئەزىم دەريا دېسەم، ئىزھار قىلغانلىرىم ناھايەت ئۇنىڭ بىر تامچىسىدىنلا ئىبارەت، خالاس.

— راست شۇنداقمۇ، روسۇلكا! — گۈلنۇر ھاياجانلانغان ھالدا كۆكسۈمگە بېشىنى سۈركەپ نازلاندى، — بىراق مەندە ئۇنچىۋالا سەۋرى كۈچ نېمە قىلسۇن؟

— ناۋادا بىر ئېغىز يالغان سۆزلىگەن بولسام زۇۋانىم تۆلسۇن! — دېدىم مەن قەسەم قىلىۋاتقاندەك ۋە چوڭقۇر تەپەككۇر يۈرگۈزۈۋاتقاندەك يىراقلارغا كۆز سالغان ھالدا، — راستىنى ئېيتسام، شۇندىن كېيىن دۇنياغا، ھاياتقا باشقىچە بىر نەزەر بىلەن قارايدىغان بولدۇم. كۆزۈمگە زۇمرەتتەك سۈزۈك ئاسمان شۇنداق چەكسىز ۋە سىرلىق، بىز يىلتىز تارتقان بۇ ئانا زېمىن شۇنداق ئىللىق ۋە مۇقەددەس، قىزىل ئەتىرگۈللەر لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقان چوغدەك ئاجايىپ جەزىبىلىك كۆرىنىدىغان بولدى. لېكىن بۇنىڭ ئىچىدە كۆزۈمگە ھەممىدىن گۈزەل كۆرىنىدىغىنى يەنىلا سىز ئىدىڭىز. سىز ماڭا شۇنداق مۇقەددەس ۋە سىرلىق، پەرىشتىدەك گۈزەل، يېقىملىق ۋە جەزىبىلىك تۇيۇلاتتىڭىز. سىزنى بىردەم كۆرمىسەم تۇرالمايتتىم، جېنىم قاقشاپ كېتەتتى. بىراق نېمە ئۈچۈندۇ، ئالدىڭىزدىن ئاشكارە ئۆتۈشكە جۈرئەت قىلالمايتتىم، يوشۇرۇن ھالدا، پىنھان جايلاردىن سىزگە كۆز سالاتتىم، قەلبىم كۆزى ئارقىڭىزدىن ئەگىشىپلا يۈرەتتى.

سهىرلىك تەبەسسۇم جىلۋىلىنىپ تۇرغان ئۇماق چىرايىڭىزنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرسەملا پۈتۈن ۋۇجۇدۇم لەززىگە كېلەتتى، يۈرىكىم ئىشقى ئوتىڭىزدا كۆيۈپ كاۋاپقا ئايلىناتتى. ئاخىرى بىر كۈنى ۋىسالىڭىزغا يېتىدىغانلىقىمنى ئويلىساملا تىنىم يايراپ كېتەتتى، خۇشاللىقتىن ئۆزۈمنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالاتتىم، بەزىدە ھەتتا سارىڭ-مەجنۇنلاردەك تايتاڭلاپ ئۇسسۇل ئوينىۋېتەتتىم. قىسقىسى، ھاياتىمنىڭ تۈۋرۈكى، ئىشەنچ ۋە كۈچ-قۇۋۋىتىمنىڭ بىردىنبىر مەنبەئى سىز ئىدىڭىز. سىز ئۈچۈن ئەزىز جېنىمدىن كېچىشكە ھەرۋاقىت تەييار ئىدىم. سىزنىڭ ئىشقىڭىز ئالدىدا چىرايى سىزدىن سەل قالماڭشقان گۈل-جەننەتمۇ، قىلىقلىرى تاتلىق ئوغلۇممۇ كۆزۈمگە كۆرۈنمەي قالاتتى. سىزنىڭ ۋەسلىڭىزگە يەتمىسەم ئەقلىمدىن ئازىدىغانلىقىمنى، ھەتتا جان تەسلىم قىلىدىغانلىقىمنى چوڭقۇر ھېس قىلدىم. ئاخىرى قەتئىي نىيەتكە كېلىپ، گۈلجەننەت بىلەن ئادا-جۈدا بولدۇم.

—ئەمىسە نېمىشقا بالدۇرراق ماڭا تەلەپ قويمايسىز؟

—دېدى گۈلنۇر نارازى بولغان ھالدا، —گۈلجەننەت ئاچام بىلەن ئاجراشقىنىڭىزغا ئىككى يىلدىن ئاشتىغۇ!

—ھەي، بۇنى بىر ئېغىز سۆز بىلەن چۈشەندۈرۈش تەس، —دېدىم ئېغىر خورسىنىپ، —سىز دېگەن نازىرنىڭ ئار-زۇلۇق قىزى، مەن دېگەن ئادەتتىكى سوكال كادىر. ئوتتۇرا-مىزدا شۇنداق چوڭ پەرق تۇرسا قانداقمۇ ئالدىراپ-تىنەپ ئېغىز ئاچالايمەن؟ ئەپلىك بىر پەيتىنىڭ يېتىپ كېلىشىنى، ئەڭ ياخ-شىسى سىزنىڭ ماڭا كۆزىڭىز چۈشۈپ قېلىشىنى تەقەززالىق

بىلەن كۈتتۈم. ماڭا ئىشقىڭىزدا يوشۇرۇن كۆيۈپ-پىشىش بىلەنلا چەكلىنىشتىن باشقا ئامال بولمىدى. قارىسام، سىزنىڭ ماڭا ھېچ نەزەرىڭىز چۈشمىدىغاندەك ئەمەس. ھېلىمۇ ئېسىڭىزدە-مىكىن-تاڭ، ئىدارىمىزدا يېڭى يىل مۇناسىۋىتى بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن ھېلىقى تانسىدا سىزگە شۇنچە تەلمۈرۈپ قارىسامۇ ماڭا كۆز قىرىڭىزنى سېلىپ قويماي دېمىدىڭىز. سىزگە ھەرقېتىم كۆز تاشلىغىنىمدا يۈرىكىم گويا قىزىق ياغقا چىلانغاندەك پىژژە-دە قىلىپ ئۆز جايىمدا زادىلا ئولتۇرالماي قالدىم. ئاخىرى بولالماي، شېرىن مەي ئىچىپ كەيپ بولغان مەستتەك دەلدەڭ-شىپ ئورنۇمدىن تۇردۇم-دە، يۈرىكىمنىڭ قېپىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك دۈپۈلدەپ سېلىپ، پۈتلىرىمنىڭ كالامپايلىشىپ كېتىۋاتقىنىغا قارىماي ئالدىڭىزغا بېرىپ، سىزنى تانسىغا تار-تتىم. سىزمۇ تەكلىپىمنى يەردە قويماي، لىككىدە ئورنىڭىزدىن تۇردىڭىز. تانسىنى شۇنداق يېنىك ۋە نەپس ئويناتقىڭىزكى، ئۆزۈمنى بولۇتلار ئۈستىدە لەيلەپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلدىم. ئىككىمىز بەك يېقىن تۇرغاچقىمۇ ياكى چاقناپ تۇرغان رەڭگا-رەڭ چىراغلار شولىسىنىڭ تەسىرىدىنمۇ، ئىشقىلىپ چىرايىڭىز كۆزۈمگە ئادەتتىكى چاغلاردىنمۇ گۈزەل، جەزىبىلىك كۆرۈنۈپ كەتتى. كۆزىڭىز ئارقىلىق يۈرىكىڭىزنىڭ چوڭقۇر قېتىنى—چاڭ-تۇزانسىز، بىغۇبار، ئەينەكتەك پاكىز روھى دۇنيارىڭىز-نى كۆرگەندەك بولدۇم. قاتتىق ھاياجانلىنىپ كەتكەنلىكىمدىن ھودوقۇپ كېتىپ، پۈتىڭىزغا بىر قانچە قېتىم دەسسەپمۇ سال-مدىم.

—ھە راست! —گۈلنۇر تۇيۇقسىز بىر نەرسىنى ئېسىگە

ئالغاندەك، پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى، — پۈتۈمغا دەسسۈپلىپ، شەلپەردەك قىزىرىپ كەچۈرۈم سوراشلىرىڭىزچۇ تېخى! شۇ چاغدا قىلىقلىرىڭىز ماڭا بەئەينى تارتىنچاق كىچىك بالىنىڭ قىلىقلىرىدەك كۈلكۈلۈك تۇيۇلۇپ كەتكەن ئىدى.

— «مۇشۇككە ئويۇن، چاشقانغا قېيىن» دېگەن شۇ-دە! — دېدىم ھەسرەتلەنگەن ھالدا، — ئىش ئاشۇنداق كېتىۋەرسە بۇنىڭ ئامالىنى ئۆزۈم قىلمىسام، ئۆزۈم دادىلراق بولمىسام سارغايغان ياپراقتەك ھاياتىم بەرگىدىن ۋاقتىسىز ئايرىلىدىغانلىقىمنى چوڭقۇر ھېس قىلدىم-دە، ئاخىرى يۈرىكىمنى قاپتەك قىلىپ ئۆيىڭىزگە بېرىشقا جۈرئەت قىلدىم. ھېلىمۇ ياخشى، تەلىيىم بار ئىكەن، مەن ئۇچۇن قىممەتلىك ۋاقتىڭىزنى قۇربان قىلىشتىن ئايىنمىدىڭىز، كۆڭۈللۈك مىنۇتلارنى سىز بىلەن بىللە ئۆتكۈزۈش بەختىگە نائىل بولدۇم، ئەمدى ئۆلۈپ كەتسەممۇ ئارمىنىم يوق!

مەن گويا چەكسىز بەخت، سۆز يەتكۈسىز خۇشاللىق قوينىغا چۆمۈپ، قاتتىق تەسىرلىنىپ كەتكەن ئادەمدەك مىشىلداپ يىغلىۋەتتىم. گۈلنۇرمۇ ئۇنىڭغا بولغان چوڭقۇر مۇھەببىتىم ۋە سەمىمى ھېسسىياتىمدىن تەسىرلەندى بولغان ئەتىمالىم، بىردىنلا ئۆزىنى قايتىدىن قوينۇمغا ئېتىپ، بوينۇمغا چىڭ گىرە سېلىۋالدى ۋە يۇز-كۆزلىرىمگە ئەسەبىيلەرچە سۆيۈپ كەتتى. شۇئان ۋۇجۇدۇمدا غەلىتە بىر سىزىم پەيدا بولدى، پۈتۈن ئەزا-يىم تىكەنلىشىپ كەتتى. ئۇنىڭ بەدىنىدىن، توغرىراقى چاچلىرىدىن، يۇز-كۆزلىرىدىن دىمىقىمغا گۇپۇلدەپ ئۇرۇلۇۋاتقان بىرخىل قاڭسىق پۇراقتىن — تەر، ئەتىر، ئۇپا ۋە باشقا گىرىم

بويۇملىرىنىڭ ھندى ئارىلىشىپ كەتكەن غەلىتە بىر پۇراقتىن كۆڭلۈم ئاينىپ، دىمىم سىقىلىپ كەتتى. ھازىرلا ھۆ قىلىۋاتقان ئىغاندەك قىلاتتىم، بېشىم قېيىپ، كۆزۈم قاراڭغۇلىشىپ كېتىۋاتاتتى، يەر-زېمىن پىرقىراپ ئايلىناتتى، پۈتلىرىم جان قالمىغاندەك سىرقىرايتتى. ئۆزۈمنى چىڭ تۇتۇۋالمىغان بولسام گۈلنۇرنىڭ قۇچىقىدىن سىرىلىپ پالاققىدە يەرگە يىقىلغان بولاتتىم. يۈرىكىم قان يىغلاپ تۇرسىمۇ، ئاغزىمدىن يۇرەكنى پۈرلىدىتىپ كۆيدۇرىدىغان ئىشقى-مۇھەببەت سۆزلىرى لەئىل مارجاندەك قاتار تىزىلىپ چىقىۋاتاتتى، بۇنىڭغا ئۆزۈممۇ ھەيران ئىدىم. گۈلنۇرنىڭ مەستخوشلىقىغا ماسلىشىپ، ئىرادەمگە قارشى ھالدا ئۇنى چىڭ قۇچاقلايتتىم، سۆيەتتىم، دۇمبىسىدە يېيىلىپ تۇرغان سارغۇچ چاچلىرىنى مۇلايىملىق بىلەن سىلايتتىم. گۈلنۇر ئاستا-ئاستا ئەس-ھۇشىنى يوقىتىپ، مېنى چىڭ قۇچاقلىغان پېتى سارغىيىشقا باشلىغان چىملىق ئۇستىگە قىيسايدى. مەنمۇ ئىختىيارسىز ئۇنىڭ ئۇستىگە يىقىلدىم ...

* * *

بۇ ئادەملەرگە ھەيرانمەن، ماڭاۋېن نازىر ئايۇپ ئاكىنىڭ كۆيئوغلى بولىدىغانلىقىمنى ئاڭلاپلا، گويا مەن ھەممەيلەننىڭ ھاجىتىدىن چىقالايدىغان، قولۇمنى نەگە سوزسام شۇ يەرگە يېتىدىغان چوڭ باشلىق بولۇپ كەتكەندەك، ئەتراپىمغا گۈررىدە ئولاشتى. بۇرۇن مېنى نەزەرىگە ئىلىپ قويمايدىغانلارمۇ ئالاھىدە

يېقىنچىلىق قىلىشقا باشلىدى، ھەتتا نەچچە قېتىم مېھمانغىمۇ چاقىردى. كېيىنچىرەك مەنمۇ ئۇلارنىڭ ئالدىن كۆرەرلىكىگە قايىل بولۇپ قالدىم. تېخى گۈلنۇرغا رەسمىي ئۆيلەنمەستىلا ئارقا-ئارقىدىن ئىككى دەرىجە ئۆستۈرۈلۈپ، ماڭاۋېن باشقارما باشلىقلىقىغا تەينىلەندىم. تەلىيىمنىڭ تېخىمۇ ئوڭدىن كەلگەن يېرى شۇ بولدىكى، ياقۇپ نازىر يەنە بىر قېتىم يېشىنى بەش ياش كىچىكىتكەن بولسىمۇ، نېمە ئۈچۈندۇ، يۇقىرىدىن ئىتتىبارغا ئېلىنماي پىنسىيەگە چىقىرىۋېتىلدى. ئۇنىڭ ئورنىغا ئايۇپ ئاكا نازىرلىققا ئۆستۈرۈلدى. مانا شۇ قۇتلۇق كۈنلەردە گۈلنۇر بەلەن غاچچىدە توي قىلىۋالدىم، تويىمىز كاتتا ئۆتكۈزۈلدى. تويىمىزغا ئېلىپ كېلىنگەن سوۋغاتلار بىلەن، توغرىراقى ئايۇپ نازىرنىڭ يۇز-ئابرۇيىغا ئېلىپ كېلىنگەن سوۋغاتلار بىلەن خېلى بىيىپمۇ قالدىم. بۇرۇنقى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيدىن چوڭ ئۈچ ئېغىزلىق ئۆيگە كۆچۈپ چىقىۋالدىم. ئۆيىمىز چىرايلىق، ھەشەمەتلىك بىزەلدى. تۇرلۇك نوسخىلاردا ئىشلەنگەن قىممەت باھالىق خوتەن گىلەملىرى ئاسقىلى بولىدىغانلىكى تاملارغا ئېسىۋېتىلدى، پولدىكى تۈۋتىلىق سېلىنچا ئۈستىگە چوڭ-چوڭ گىلەملەر سېلىندى، دېرىزىلەرگە ئالما ئۇرۇقى رەڭلىك دۇخاۋا پەردىلەر تارتىلدى. رەڭلىك تېلېۋىزور، سىنئالغۇ، ئۇنئالغۇ، كىرئالغۇ، لۆم-لۆم كارىۋات ۋە قوش-قوش سافالارنىڭ ھەممىسى ئىمپورت قىلىنغان ئېسىل مالىلار ئىدى. ئۆيىمىزنىڭ ئېسىللىقىغا يارىشا ئېسىل مېھمانلارمۇ پات-پات قەدەم تەشرىپ قىلىپ تۇرىدىغان بولدى. بۇنىڭدىن كۆزى قىزىرىپ كەتكەن ئابدۇرازاقنىڭ زەھەر-زوقۇم يۈتۈۋالغاندەك ئەلەملىك ۋە ئاچچىق

www.uyghurkitap.com

تولغىنىشلىرىغا قاراپ ھوزۇرلىنىپ كېتەتتىم. لېكىن ئۇنىڭ-
دىن يەنىلا بىر دەرىجە تۆۋەن تۇرىدىغانلىقىمنى ئويلىسام كۆڭلۈم
يېرىم بولۇپمۇ قالاتتى، ئىختىيارسىز ئېغىر خورسىنىپ قويات-
تىم. ئارقىدىن ئۆزۈمنىڭ نازىرىنىڭ كۆيئوغلى ئىكەنلىكىنى،
ئىشەنچىلىك ئارقا تىرىكىم بارلىقىنى يادىمغا ئېلىپ مېيقىمدا
كۈلەتتىم-دە، سەل يەڭگىللەپ قالغاندەك بولاتتىم. ئابدۇرازاق-
نىڭ ئالدىدا بولسا تازا كىرىلىپ غادىيىۋېلىشنى ئېسىمدىن چې-
قارمايتتىم. ئابدۇرازاقمۇ ئۆزىدىن ئامەت قاچقانلىقىنى سەزدى
بولغاي ئەتمالىم، چاققانلىق قىلىپ، يېقىن ئۆتىدىغان بىر
يۇرتلىقى باشلىق بولۇپ تۇرغان بىر ئىدارىغا ئۆز دەرىجىسى
بويىچە يۆتكىلىۋالدى. "خىزمەت ئىھتىياجى" بىلەن ئۇنىڭ ئور-
نىغا مەن سەپلەندىم، ئەلۋەتتە. بىردىنلا نەچچە ۋاقتىلاردىن
بۇيانقى ھاردۇقۇم بىراقلا چىققاندەك يېنىك تىن ئالدىم. ئابدۇ-
رازاقنىڭ ئازادە ئىشخانىسىدىكى يۇمشاق ئورۇندۇقتا راھەتلە-
نىپ، كىرىلىپ ئولتۇرغىنىمدا، ئۆزۈمدە ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ
باقمىغان بىرخىل قانائەت، مەمنۇنلۇق تۇيغۇسى پەيدا بولغانلە-
قىنى ھېس قىلدىم. شۇ تاپتا ماڭا پۈتۈن ۋۇجۇدۇمدىكى ھۈجەي-
رىلەر "يېڭىش! يېڭىش! يېڭىش!..." دەپ چۇقان سېلىۋاتقان-
دەك ۋە تەنتەنە قىلىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. ئەشەددىي رەقىبىدىن
ئۆچ ئېلىپ پوخادىن چىققانغا ئوخشاپ كېتىدىغان بىرخىل شادىيا-
نە كۈلكە، غالىبانە كۈلكە ئىچىمدىن قىستاپ كېلەتتى. تازا
قاقاقلاپ كۈلگۈم، پىرقىراپ ئۇسسۇل ئوينىۋەتكۈم كېلەتتى--
يۇ، ھازىرقى سالاھىيىتىمنى ئېسىمگە ئېلىپ، ئۆزۈمنى باشلىق-
لارغا خاس سالاپەت بىلەن تەمكىن، سالماق ۋە ئازادە تۇتۇشقا

تىرىشاتتىم. مېنىڭ ئىلكىمگە ئۆتكەن بۇ باشقارما ھاجەتمەنلەر-
نىڭ ھاجىتى كۆپ چۈشىدىغان ئەڭ مۇھىم باشقارما بولۇپ،
نازىرلارغا ئوخشاش ئاستىمدا پىكاپىم ھەرقاچان تەييارئىدى.
ئىشخانا ۋە ئۆيۈمدىن كىشىلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى. قولۇم-
دىكى كىچىككىنە قەلەم بىلەن كىرتىلدىتىپ تەستىق سېلىپلا
قويسام خېلى چوڭ-چوڭ ئىشلار ھەل بولۇپ كېتەتتى. باشقارما
باشلىقى بولۇپ بىر-ئىككى يىل ئۆتمەيلا باشلىقلارنىڭ توساتتىن
سەمرىپ كېتىشىدىكى سەۋەب ۋە سىرنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشە-
نىپ يەتتىم. سوۋغا-سالاملار ئۆيۈمگە سىغماي قالدى، قېيىن
ئاتامنىڭكىگە، يېقىن ئۇرۇق-تۇغقانلارنىڭكىگە توشۇپمۇ، سې-
تىپمۇ ئۇلگۈرتەلمىدىم. دەسلەپكى چاغلاردىكى ئاچكۆزلىكىمگە
مىڭ لەنەت ئوقۇپ، ئۇششاق-چۈششەك، ھېچقانچە پۇلغا ئەرزى-
مەيدىغان نەرسىلەرنى قوبۇل قىلمىدىم ۋە بۇنداق سوۋغات ئېلىپ
كەلگۈچىلەرنىڭ كۆزۈمگە يامان كۆرۈنگەنلىرىنى ئانچە-مۇنچە
پاش قىلىپمۇ قويدۇم. ئويلىمىغان يەردىن ئامەتلىك بېشىمغا
"پاك-دىيانەتلىك باشلىق" دېگەن ئالتۇن تاج كىيدۈرۈلۈپ، گې-
زىت-ژۇرناللاردا تونۇشتۇرۇلدىم ۋە كۆپ قېتىم تەقدىرلەندىم،
تاس قالدىم تېخى ئۆگىنىش ئۆلگىسى قىلىپ تىكلىنىپ قالغە-
لى! ئالدىغا كەلگەنلىكى نەرسىنى ھاپ دەيدىغان باشلىقلار كۆپە-
يىپ قالغان مۇشۇنداق چاغلاردا، مېنىڭ ئەرزىمەس سوۋغاتلارنى
قوبۇل قىلماسلىقىمنى ئالاھىدە تىلغا ئېلىپ ئۆتكۈدەك "تۆھپە"-
سانىلىدىغانلىقىنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرۈپ باقماپتىكەنمەن. ئە-
چىمدە كۈلۈپ يۈرسەم، «ياش»، "قابىلىيەتلىك"، "پاك-دىيا-
نەتلىك"، "كۆرسەتكەن خىزمىتى كۆرۈنەرلىك" دېگەنگە ئوخشاش

شان-شەرەپلەر بىلەن تارتۇقلانغانلىق ئاز دېگەندەك، يەنە تېخى مۇئاۋىن نازىرلىققىمۇ ئۆستۈرۈلۈپ قالدىم. قېيىن ئاتام ئايۇپ ئاكا سەل تەمتىرەپ ۋە هودۇقۇپ قالغىنىمنى كۆرۈپ تەلىم-تەر-بىيە ۋە ئىلهام بەردى. گەپنىڭ راستىنى ئېيتقاندا، نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان كېچە-كۈندۈز ئارزۇ ۋە تەمە قىلىپ كەلگەن ئەمەلنىڭ خېلى يۇقىرى پەللىسىگە تۇيۇقسىز چىقىپ قالغىنىمدا هودۇقۇش، گاڭگىراش، هاياجانلىنىش ۋە خۇشاللىنىش ئارىلىشىپ كەتكەن بىرخىل مۇرەككەپ تۇيغۇ ئىچىدە خۇددىمنى يوقىتىپ قويۇۋاتاتتىم. ئاھ، هوقۇق ۋە ئەمەل، مەن سېنى دەپ نېمىلەرنى قىلمىدىم-هە! پاك ۋىجدانىمنى ساختىلىق بىلەن تەڭشىپ، يالغان سۆزلىدىم. كۆزۈمنى يۇمۇپلا ئاقنى قارا، يامانىنى ياخشى، سەتنى گۈزەل دېدىم. باشلىقلارنىڭ ئالدىدا كۈچۈكلاندىم، ئۆمىلىدىم، پاكىز تىلىم بىلەن ئۇلارنىڭ مەينىتىلىشىپ كەتكەن ئۆكچىسىنى يالىدىم. ئار-نومۇس دېگەنلەرنى يەتتە قات كۆك قەرىگە چۆرۈپ تاشلىۋېتىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇمدا پەقەت رەزىللىك، ساختىلىق، يالغانچىلىق، خۇشامەتچىلىك، پەسلىك-ئىپلاسلىق ۋە يۈزسىزلىكنىڭ قېتىشمىسىنىلا ئېلىپ قالدىم. سۆڭەكلىرىم ئۈستىگە قوندۇرۇلغىنى ناهايەت سېسىپ كەتكەن لەش گۆش، سۆڭەكلىرىمۇ چىرىپ كېتىۋاتىدۇ، بۇنى هېس قىلىپ تۇرىمەن. ئۇگەئۇگىلىرىمنىڭ نالە-پەريادىلىق غەرىسلاشلىرى قۇرتلاپ كېتىۋاتقان يۇرىكىمدە ئېچىنىشلىق نىدا پەيدا قىلىدۇ. بولۇپمۇ كۆرۈمسىز، سېرىق، جىن سۈپەت خوتۇنۇم بىلەن بىر ياستۇققا باش قويغىنىمدا بۇنداق نىدا ئەڭجىگە كۆتۈرۈلىدۇ. ئىنتايىن سوغۇق مۇزخانىغا سولاپ قويۇلغاندەك،

تىنمىنى شۇركەندۇرىدىغان يېقىمسىز سىزىم پۈتۈن ۋوجۇدۇمنى دىر-دىر تىترىتىۋېتىدۇ. ھەدىسىلا گۈلجەننەت بىلەن ئۆتكۈز-گەن كۆڭۈللۈك چاغلار ئېسىمگە كېلىۋېلىپ، جېنىمنى قاخشىتىۋېتىدۇ. گۈلنۇرنىڭ سىزىمسىز لۇبىمگە قېنىپ-قېنىپ سۆيۈشلىرى ئاچ قالغان تاشلاندۇق كۈچۈكنىڭ يالاقتىن شالاپشىتىپ ئاداپ ئېچكىنىنى ئەسلەتكەنسېرى، ئۇنىڭ ئورۇق بىلەكلىرى بىلەن شۇركىنىپ تۇگۈلۈپ كېتىۋاتقان بوينۇمغا چىڭ گىرە سېلىۋېلىشلىرى يىلانىنىڭ چىرمىۋېلىشىدەك تۇيۇلغانسېرى، گۈلجەننەتنىڭ ئىسسىق قۇچىقىنى، مېھرىلىك سۆيۈشلىرىنى، چىڭ ۋە تولۇق كۆكسىنى شۇنچە سېغىنىپ كېتىمەن. كۆزۈم ئەلەملىك ياشقا، يۇرىكىم قان-زەردابقا تولىدۇ. گۈلنۇرنىڭ ناز-كەرەشمىلىرى ئاجىز ئاسلاننىڭ مىياڭلىشىدەك ئاڭلانغانسېرى گۈلجەننەتنىڭ جان ئالىدىغان ئوتلۇق پىچىرلاشلىرى قۇلقىمنى تۆۋىدە شۇنچە جاراڭلىق ياڭرايدۇ. ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالغىنىمدىن ئۆكۈنمەن، تەقدىرنىڭ رەھىمسىزلىكىگە مىڭ لەنەت ئوقۇيمەن. لېكىن ئۇنىڭ مېنى «قولىدىن ئىش كەلمەس» دەپ ئايرىلىپ كەتكىنىنى، توغرىراقى «ھوقۇق-ئەمەل ئالالمىدى» دەپ قېيىداپ، مېنى ئاشۇنداق رەھىمسىزلىك ۋە يولسىزلىق بىلەن تاشلىۋەتكىنىنى ئويلىسامىلا غۇرۇرۇم كېلىپمۇ قالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن دۇنيادىكى بارلىق ئازاب-ئوقۇبەت، غەم-غۇسسىنى، رەزىللىك، ساختىلىق ۋە ئىپلاسلىقلارنى بىراقلا ئۇنتۇپ، ئىنسانلارنىڭ تەبئىي جىنسىي تەلەپ ۋە ئىقتىدارى بويىچە بارلىقىمنى گۈلنۇرغا ئايماي تەقدىم قىلىۋېتىمەن. ئۇ ھوزۇرلىنىپ كۈلىدۇ، نازلىنىدۇ، تولغىنىدۇ. مەنمۇ پۈتۈن

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

بەدىنىم بوشىشىپ ھوزۇرلانغاندەك بولىمەن-دە، ئۇنىڭ ئورۇق بەدىنىنى، تۇغماي تۇرۇپلا خالتىلىشىپ كەتكەن كۆكرىكىنى، گۆشسىز ساغرىسىنى مۇلايىملىق بىلەن سىلاپ قويىمەن، چىرايلىق سۆزلەرنى تاللاپ قۇلىقىغا يېنىك پىچىرلايمەن. بىر دەمدىن كېيىن تىلىم بىلەن دىلىمنىڭ ئوخشىماسلىقىدەك ساختىلىقنى بىللە ئېلىپ ئۇيقۇ دۇنياسىغا غەرق بولۇپ كېتىمەن. ئەتىسى ئەتىگەندە ئويغىنىپ، تەييار قىلىپ قويۇلغان ئېسىل ۋە قۇۋۋەتلىك تائاملار بىلەن ناشتا قىلىمەن-دە، ئالىي پىكاپىمغا ئولتۇرۇپ ئىدارەمگە بارىمەن. كۈنۈم يېغىن، يېغىن روھىنى يەتكۈزۈش، ھۆججەت كۆرۈش، پىلان-دوكلاتلارغا تەستىق سېلىش، يولىيۇرۇق ئېلىش، كۆرسەتمە بېرىش، چاپىنىمنى قاققانلارنى، كۆڭلۈمگە ياققانلارنى، كۆزۈمگە ئىسسىق كۆرۈنگەنلەرنى ئىپى كېلىپ قالغاندا ئانچە-مۇنچە ئۆستۈرۈپ قويۇش، تۇرلۇك زىيالىيەتلەرگە ئۆزۈلمەي داخىل بولۇش، خەتەرسىز سوۋغىلارنى قوبۇل قىلىپ تۇرۇش قاتارلىق تۇگمەس ئىشلار بىلەن ئۆتىدۇ. نۇرغۇن ناھەق ئىشلارنى كۆرۈپ تۇرىمەن، بىلىپ تۇرىمەن. بۇنىڭ كۆپۈنچىسىنى يۇقىرىنىڭ رايىغا بېقىپ، ئۆزۈمگە تېگىدىغان مەنپەئەتكە قاراپ مۇئامىلە بىر تەرەپ قىلىپ قويىمەن. ناھەقچىلىققا ئۇچرىغانلارنىڭ نالە-پەريادلىرىنى، ئۇئالچىلىققا قالغانلارنىڭ قاقشاش-زارلىنىشلىرىنى، ھەل قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنىڭ بىرىنمۇ كۆڭۈلدىكىدەك ھەل قىلالماي يۈرەكنى خۇن بولۇپ كەتكەنلەرنىڭ ئاھانەتلىك تىل-قارغىشلىرىنى ئاڭلىغىنىمدا ئۆلگەن ۋىجدانىم تۇيۇقسىز تىرىلىپ ئۇن-تىنسىز غەلىيان كۆتۈرىدۇ، ئازابلىنىپمۇ قالىمەن. ئادەملىك ھوجەيرىلىرى-

رىمنى غىدىقلاپ ئويغىتىشقا باشلىغان بۇ سىزىم «مەندە نېمە ئامال؟ جاھان شۇنداق تۇرسا!» دېگەن جاراڭلىق خىتابىمدىن؛ ۋىجدان ئازابىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ناھايىتى زىرەكلىك بىلەن تېپىپ چىققان، ئۆزۈمنى ئۆزۈم بەزلەيدىغان قۇدرەتلىك تەسەل-لىدىن چۆچۈپ-ئۇركۈپ ھەش-پەش دېگۈچە ئاللىقاياقلارغا غا-يىپ بولۇپ كېتىدۇ. توغرىراقى ئىنساب ۋە ۋىجدانىنى ھوقۇق-ئەمەل بىلەن تىگىشكەن زىددىيەتلىك ۋۈجۇدۇمغا سىڭىپ كېتە-دۇ. ھاياتلىق قەدرى-قىممىتى، تۆھپە، ئىز-نام، كەلگۈسىگە ۋە كەلگۈسى ئەۋلادلارغا بولغان مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى، مىللىي غۇرۇر، مىللەتلىك مەنپەئەتى دېگەنلەرنى ئويلاشقا ۋاقتىم يوق. كۆزۈم نازىرىنىڭ ئورنىغا مۇلۇندەك تىكىلىك. قېيىن ئاتامنىڭ تېزراق پىنسىيەگە چىقىپ ئورۇن بوشىتىشىنى تەقەززالىق بە-لەن كۈتۈپ ئولتۇرىمەن. ھوقۇق ۋە مەنپەئەت ھاياتىمنىڭ تۈۋ-رۈكى ۋە چىن مەزمۇنى. ئۇنىڭدىن باشقىسى مەن ئۈچۈن پۈ-چەك، چاكىنا، ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغان نەرسىلەر. ئاشۇ مۇ-قەددەس ھوقۇق ۋە مەنپەئەت ئۈچۈن تۆلىگەن بەدىلىم ئازمۇ؟ ئۇنىڭ ئۈچۈن نېمىلەرنى قۇربان قىلمىدىم؟ مەن ئاشۇ سېھرى كۈچكە تولغان، يوقنى بار قىلالايدىغان مۇقەددەس ھوقۇقنى؛ گۈزەل مەشۇقىڭنىڭ سۆيۈشلىرىدەك تاتلىق ۋە ئادەمنى ئەقلىدىن ئاز دۇرىدىغان مەنپەئەتنى كۆزلەپ، ۋىجدانىمنى خودىدى ئۆتمەس مالدەك ئەرزان باھادا سېتىۋەتمىدىممۇ؟! دۇنيادا ئىنسانلارغا ھەممىدىن قىممەتلىك بولغان مۇھەببەتنىڭ ھەقىقى مەنىسىنى ئۇنتۇپ ۋە پۇچەكلەشتۇرۇپ، ئۇنى يۇقىرىغا ئۆرلەشنىڭ شۇتە-سى قىلىۋالمىدىممۇ؟! ئىنساب، دىيانەت، ئار-نومۇس دېگەن-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

لەرنى ئاچكۆزلۈك ۋە نومۇسسىزلىققا تىگىشىۋەتمىدىممۇ؟! مانا شۇنىڭ بەدىلىگە راھەت-پاراغەت ئىچىدە ھوزۇرلىنىپ ياشاش پۇرسىتىگە ئېرىشتىمغۇ ئاخىر! مانا ئەمدى توققۇزۇم تەل، ھېچكىمنىڭ ئالدىدا بوينۇم قىسىلىپ قالمايدۇ. كىچىككىنە ئىش ئۈچۈن سوكال باشلىقلارغا تىلىم ئۇپراپ كەتكۈچە يېلىنىپ-يالۇرۇشۇم، كۈچۈكلىنىپ خۇشامەت قىلىشىم ھاجەتسىز. ئەمدى باشقىلار مېنىڭ ئالدىمدا بىچارىلىق بىلەن بويۇن قىسىپ تۇرىدۇ، پۈكۈلۈپ تەزىم بەجا كەلتۈرىدۇ. بۇنىڭدىن ھوزۇرلىنىمەن، چەكسىز ھوزۇرلىنىمەن. ئۆچ ئېلىشقا ئوخشاپ كېتىدىغان بىرخىل ھېسسىيات قەلبىمدە ئانچە-مۇنچە باش كۆتۈرۈپ قالىدىغان ئازابلىنىشنى، ئىچ ئاغرىتىشنى ۋە خاتىرجەمسىزلىنىشنى رەھىمسىز قاتىلدەك ئوجۇقتۇرۇپ تۇرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن دەردىئەلەمنىڭ نېمىلىكىنى زادىلا بىلمەيدىغان ئادەمدەك غەمسىز، خۇشخۇي قىياپەتتە گىدىيىۋالىمەن. مۇھەببەتسىز ھاياتىمدىكى بەختسىزلىكنى، يۈرىكىمنى غاجاپ ئازارام بەرمەيدىغان زىددىيەتلىك، مۇرەككەپ ھېسسىيات ۋە ئازابنى ۋاقتىنچە بولسىمۇ ئۇنتۇيمەن. ئىنسانىي سىزىمدىن ئايرىلىپ تىرىك موردىغا ئايلانغان تېنىمنى ئېسىل كىيىملەر بىلەن بەزەپ، ھېچنېمىنى سەزمەس بولۇپ ياغاچتەك قاتقان ئېغىر پۇتلىرىمنى سۆرەشتۇرۇپ، قىممەتلىك دەپ ھېسابلىغان تەجرىبەساۋاقلىرىمنى يەكۈنلەش ئاساسىدا تاللىۋالغان يولۇمدا بېشىمنى ئىچىمگە تىقىپ، كۆزۈمنى يۇمۇپ مېڭىۋەرسەم ئاقىۋىتىم زادى نېمە بولار دېگەن سوئالغا جاۋاب ئىزدەپمۇ يۈرمەيمەن. ناھايەت چوڭ بولسا مۇدۇرۇپ كېتىپ يىقىلىپ چۈشەرمەن ياكى جۇدۇن

تەككەن ياپراقتەك سولىشىپ، ھايات بەرگىدىن ۋاقتىسىز ئاي-
رىلارمەن. لېكىن بۇنىڭدىن نېمە قورقۇش؟ بۇ دۇنيادا ئەجەل
ئاتلىق جاللاتنىڭ رەھىمسىز قىلىچى ئاستىدىن قېچىپ قۇتۇلالى-
غان كىم بار؟ شۇنداق ئىكەن، ئىتتەك سۆرۈلۈپ مېڭىپ يىل
ياشىساڭمۇ بەربىر ئۆلىسەن. ئۇنىڭدىن كۆرە، كىشىلەرنىڭ
ئايىقى ئاستىدا خارلىنىدىغان ئاشۇنداق باجىئەلىك تەقدىردىن بىر
ئامال قىلىپ قۇتۇلۇپ، شىرەڭ ھۆركىرەپ دەۋران سۈرەلمە-
سەڭمۇ، ھېچبولمىغاندا بۆرىدەك ھوۋلاپمۇ بولسا ئەتراپىڭدىكى-
لەرنى ئەيمەندۈرۈپ، رەقىبىڭنىڭ يۈرىكىنى جىغىلدىتىپ بىر-
يىل ياشىغىنىڭ ئەۋزەل ئەمەسمۇ! شۇ جەريانداۋ ئۆز نەپسىڭ
ئۈچۈن بەزىلەرنى بىھۇدە زەخمىلەندۈرۈشتىن، ھەتتا ئۆلارنىڭ
بىگۇناھ جىسمىنى ۋەھشىلىك بىلەن تىتىپ تاشلاشتىن خالىي
بولالمايسەن، ئەلۋەتتە. بۇ سېنىڭ گۇناھىڭ، سەۋەنلىكىڭ ئە-
مەس، بۇنىڭلىق بىلەن ئۆزۈڭنى ئەيىبلەپ كېتىشىڭ، ۋىجدان
ئازابىدا تولغىنىپ يۈرۈشۈڭ ئارتۇقچە. چۈنكى كىچىك بېلىقنىڭ
چوڭ بېلىققا يەم بولۇشى، ئاجىزلارنىڭ كۈچلۈكلەر تەرىپىدىن
بۇزەك قىلىنىشى بىرخىل مۇقەررەرلىك ۋە قانۇنىيەت. ئۇنىڭ
ئۇستىگە ساختىلىق، رەزىللىك، ۋاپاسىزلىق، ئاچكۆزلۈك، نا-
مەردلىك، يۈزسىزلىك ۋە ۋەھشىلىك قىلتىقىغا چىرمىلىپ ئىڭ-
راۋاتقان بۇ دۇنيادا راستچىللىق، ۋىجدان، ئىنساپ، مەرد-
لىك، ئار-نومۇس ۋە رەھىمدىللىق دېگەنلەر نېمىگىمۇ ئەرزىيە-
تى؟ مېنى مۇشۇ يولدا مېڭىشقا مەجبۇر قىلغىنى دەل ئاشۇ
رەھىمسىز رېئاللىق ئەمەسمۇ! شۇڭا مېنى ئەيىبكە بۇيرۇماڭ-
لار، مەن ناھايىت ئىلاجسىزلىقتىنمۇ مۇقەررەر مەھسۇلى، ساخ-

تىلىقنىڭ بەھۇدە قۇربانى، غەيرىلىشىپ كەتكەن دۇنيانىڭ غەلە-
تە تۆرەلمىسى، ھېچكىم ئىچ ئاغرىتىشقا ئەرزىمەيدىغان يىرگە-
نىشلىك مەخلۇق!...

يۇرىكىمنى قورقۇنچ، ۋەھىمە، ئەنسىزلىك ۋە ئەندىشە قاپ-
لىغان بەزى چاغلاردا ئۆزۈمگە ئۆزۈم ئەنە شۇنداق دەپ تەسەللى
بېرىمەن-دە، يەلكەمنى بېسىپ تۇرغان ئېغىر تاشنى ئېلىپ
تاشلىغاندەك، بىردەم بولسىمۇ يېنىكلەپ قالىمەن، كۆڭلۈمنى
يەنە بىرخىل قانائەت، خاتىرجەملىك تۇيغۇسى ئىگىلەيدۇ. ئەپ-
سۇسكى، بۇنداق كەيپىيات ئۇزاق داۋاملاشمايدۇ. چۈنكى ئال-
دىمدا ھەرخىل مۇددىئا بىلەن قەددىنى يادەك ئىگىپ يۇرگەنلەر-
نىڭ ئىززەت-ھۆرمىتى، سوۋغا-سالاملىرىغا نائىل بولۇپ گىدە-
يىپ يۇرگىنىم بىلەن، يەنە بەزى بوينى قاتتىقلارنىڭ سوغۇق،
نەپرەتلىك قاراشلىرىدىن تىنىم شۇركىنىپ كېتىدۇ. ئېپى كەل-
گەندە چاتچاقلا يۆلەپ زەھەرلىك نەشتىرىنى سېرىق ھەرىدەك
سانجىپ چېقىۋېلىشلىرىدىن دىلىم يارىلىنىپ تۇرىدۇ. كۈندۈز-
دىكى بۇنداق كۆڭۈلسىزلىكلەرگىغۇ سالاۋات، ھېچبولمىسا كې-
چىسى خاتىرجەم ئارام ئالالسامچۇ، كاشكى! نېمە ئۈچۈندۇ،
يېقىندىن بۇيان مېنى يەنە تولا قارا باسىدىغان بولۇپ قالدى.
ھەركېچىسى دېگۈدەك بىر-ئىككى قېتىم پۈتۈن ئەزايىم چە-
لىق-چىلىق قارا تەرگە چۆمۈلگەن ھالدا ئەنسىز ۋارقىراپ ئوي-
غىنىپ كېتىمەن. ئىلگىرى تولاراق ئۆزۈم ئىتقا ئايلىنىپ،
خۇجايىنىغا قۇيرۇق شىپاڭشتىپ چۈش كۆرەتتىم. ئەمدىلىكتە
گاھ كوچا-كويلاردا تەمتىرەپ يۈرگەن لالما ئىتتەك ھەدىسلا
تاياق يەپ چۈش كۆرىمەن، گاھ غالجىر ئىتلار مېنى ئارىغا

ئېلىۋېلىپ غاژىلدىشىپ تالاپ كېتىدۇ. بۇ چۈشلەرنىڭ بەزىلىرى شۇنداق قورقۇنچلۇق، بەزىلىرى شۇنداش بىمەنە! ئاھ چۈش، مېنى قايتىدىن ئازاب دېڭىزىغا ئىتتىرىۋەتكەن چۈش ...

مەن ئۆمىلەشكە باشلىدىم. مەقسىدىم ئەڭ يۇقىرى تاغ چوققىسىغا چىقىش. «قەددىمنى تىك تۇتۇپ ماڭسام بۇ ئېگىز چوققىغا ھەرگىزمۇ چىقالمايمەن، چۈنكى بۇ سېھىرلەنگەن تاغ، بۇنداق تاغقا ئۆمىلەپ چىقماقتىن باشقا چارە يوق» دەپ ئويلايمىشىمەن ئىچىمدە. يېنىمدا پاقلان بولغان بۇدرۇققىنە بىر بۇۋاق-مۇ مەن بىلەن تەڭ ئۆمىلەپ كېلىۋاتىدۇ. ئەجەبا، ئاغزىدىن ئوغۇز سۈتى تېمىپ تۇرغان مۇشۇ بۇۋاقمۇ ئاشۇ چوققىغا چىقماقچىمىدۇ؟ ھەيران بولغىنىمدىن كۆزلىرىم چەكچىيىپ كەتتى. ئازراق ھەسەتخورلۇقۇممۇ تۇتۇپ قالدى بولغاي ئەتىما-لىم، ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتمەكچى بولۇپ، سۈرئىتىمنى ئىختىيارسىز تىزلەتتىم. ئەتراپىمىزدا مىغلىدىشىپ يۈرگەن ئا-دەملەر بۇۋاقنى بىردىنلا قۇچاقتىن قۇچاققا ئېلىپ، ئەركىلىتىپ سۆيگىلى ۋە ماختىغىلى تۇردى. مەن بۇۋاققا ھەۋەس قىلغان ھالدا بىر ھازاغىچە تەققىزالىق بىلەن كۆتۈپ باقسامۇ، مېنى ماختاپ قويىدىغان بىرەر ئادەم چىقمىدى. توۋا، ئىككىمىز ئوخ-شاش ئۆمىلەۋاتساق، ئۆمىلىگەندىمۇ مېنىڭ سۈرئىتىم ئۇنىڭكىدىن تېز تۇرسا، نېمىشقا ئاۋۋال مېنى ماختىماي، ئۇنى ئاغزى ئاغزىغا تەگمەي ماختاپ كېتىدىغاندۇ بۇ سارائ ئادەملەر؟ قور-سىقىم تازا كۆپتى، ئاچچىغىمدا تېخىمۇ كۆچەپ ئۆمىلەشكە باش-لىدىم.

—قارائلارا، بۇ ئادەم ئالجىپ قالغانمۇ-نېمە؟

www.uyghurkitap.com

تۇساتتىن ئەتراپىمدا غولغۇلا كۆتۈرۈلدى. بىر توپ ئادەم مېنى ئارىغا ئېلىۋېلىپ، قوللىرىنى شىلتىپ، تۆكرۈكلىرىنى چاچرىتىپ، ئاق-كۆك دەپ ئاغزىغا كەلگىنىچە بىلجىرلىغىلى تۇردى.

— بەش ئەزايى ساپ ساق تۇرسا نېمىشقا ئۆمىلەپ يۈرۈيدىغاندۇ بۇ ئاداش؟

— ئېھتىمال بۇ ئادەم مېيىپ بولسا كېرەك!

— ئۆمىلەشتىن كېلىدىغان تاپاۋەت جىقمىدۇ-يا؟

— بۇ ئادەمنىڭ ئومۇرتقىسى يوقمىكىن دەيمەن.

— بەدىنى ئەۋرىشىم، سۆڭىكى يۇمشاقتۇ بەلكىم.

— مەنغۇ يىلاننىڭ ئۇدۇمىنى ئالغان ئادەم ئۆمىلەشكە ئامراق دەپ ئاڭلىۋىدىم!

— ئۇنداقتا نېرىراق تۇرايلىچۇ بۇ كاساپەتتىن! بىزنى تۈيدۇرماي چېقىۋالمىسۇن يەنە!

ئادەملەر قورقۇپ تەرەپ-تەرەپكە قېچىشقا باشلىدى. شۇ ئەسنادا كىمدۇ بىرى ئۇستۇمگە بىر چىلەك يۇندا تۆكۈۋەتتى، پۈتۈن ئەزايىم بۇلغىنىپ رەسۋا بولدى.

— ئۆزلىرى ئۆمىلەشنى بىلمەيدۇ، خەق ئۆمىلىسە كۆرەلمەيدۇ، نېمىدېگەن ئىچى تار بىر نېمىلەر بۇ! — مەن سېسىقچىلىققا چىدىمايۇ غودۇڭشۇپ قويدۇم.

ئەتراپ بىردىنلا چۆلدەرەپ، تىكەندەك يالغۇز قالدىم. دەريادىن ئۆزۈپ چىققان ئىتتەك سىلكىنىۋېتىپ، ئۆمىلەشنى داۋاملاشتۇرۇۋەردىم. قانچە ۋاقىت ئۆمىلىدىمكىن-تاڭ، ئاخىرى تاغ چوققىسىغا يېتىپ چىقتىم. قارىسام، ئەتراپىمدا قۇياش نۇربىدا

جۇلالىنىپ چاقناپ تۇرغان ساپسېرىق ئالتۇنلار ساينىڭ تېشىدەك تولۇپ-تېشىپ يېتىپتۇ. پاھ، ئاخىرى ئالتۇن تاغقا چىقىپتە-مەن-دە! خۇشاللىقىمنى ئىچىمگە سىغدۇرالماي ۋارقىرىۋەتتىم. ئالتۇننى قوينۇمدىن قونجۇمغىچە چىڭداپ تىقىۋەردىم، ئۆزۈم كۆتۈرۈپ ماڭالمىغىچە تىقتىم. شۇنداقتىمۇ كۆزۈم توپىدىغاندەك ئەمەس. بويۇنداپ قارىسام، يەنە غاز تۇخۇمىدەك چوڭلۇقتىكى بىر مۇنەك ئالتۇن يار لېۋىدە سىرلىق پارقىراپ تۇرۇپتۇ. خەۋپ-خەتەر كۆزۈمگە كۆرۈنۈپ تۇرسىمۇ، ئالتۇننىڭ مېھرىدىن كېچەلمىدىم-دە، يارلىۋىگە ئاستا ئۆمىلەپ باردىم. يېقىن بېرىپ قولۇمنى شۇنداق ئۇزىتىشىمغا، قار كۆچكەندەك بىرخىل قور-قۇنچلۇق سادا بىلەن تەڭ يار لېۋى گۆمۈرۈلۈپ چۈشتى. چوڭ-قۇر ھاڭغا پۈلاڭلاپ چۈشۈپ كېتىپ بارىمەن، قورقۇنچ ئىچىدە يۈرىكىم ئاغزىمغا كەپلىشىپ قالدى. بىر چاغدا «گۆپپىدە!» قىلىپ يېنىم يەرگە تەگكەندەك بولدى-دە، ھۇشۇمدىن كەتتىم. قانچە ۋاقىت ئۆتتىكىن-تاڭ، ھۇشۇمغا كېلىپ كۆزۈمنى ئاچ-سام، شارقىراپ يامغۇر يېغىۋېتىپتۇ، پۇتۇن ئەزايىم چۆپ-چۆپ ھۆل. «ئەمدىغۇ ئۇستىبېشىمدىكى مەينەتچىلىك ئىرىغدىلىپ پاك-لىشىپ قالغاندىمەن-ھە!» ئۆز خىيالىمدىن سۆيۈنۈپ خۇشال بولۇپ تۇرۇشۇمغا، تۇيۇقسىز ئىتلارنىڭ شىددەت بىلەن قاۋىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. «ئەمدى قاراپ تۇرۇپ قوتۇر ئىتلارغا يەم بولۇپ كېتەرمەنمۇ؟» كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ يىغلىۋەتتىم. بىر چاغ-دا كۆزلىرىدىن ئوت يېنىپ تۇرغان بىر بۆرە ئىت يېنىمغا كېلىپ، ئۈيەر-بۈيەرلىرىمنى پۇراپ باقتى-دە، سەسكەنگەن ھالدا نېرى كەتتى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

— نېمە بولدى، نېمىشقا يېمەيسەن؟ — جاۋغيدىن شۆلگىيى ئېقىپ تۇرغان ئالا بويناق بىر ئىت تەقەززالىق بىلەن سوردى.

— ئۆزۈڭ بېرىپ پۇراپ باق، — دېدى بۆرە ئىت چىرايىنى پۇرۇشتۇرگەن هالدا.

ئالا بويناق ئىت تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ پۇراپ بېقىپلا شىددەت بىلەن ئارقىغا داجىدى:

— ۋاي خۇدايىمەي، نېمانچە قاتتىق پۇرايدىغاندۇ بۇ!

— شۇنداق دەپ بىزنى كەتكۈزۈتتىڭ، ئۆزۈڭلار يېمەكچىغۇ هەقىچان! — يوغان تاغىل ئىت توپتىن سۈغۇرۇلۇپ چىقتى، — تىنىقى توختىمىغان ئادەمنىڭ سېسىق پۇرىشى مۇمكىن ئەمەس!

نېمە ئۇچۇندۇ، تاغىل ئىتمۇ يېنىمغا كېلىپ پۇراپ باقايلا باقمايلا قەيلىغلى تۇردى.

— ئادەملىك هۈجەيلىرى چىرىپ كەتكەنلەردىن مۇشۇنداق غەلىتە پۇراق كېلىدۇ دەپ ئاڭلىغانمەن! — دېدى قېرى بىر ئىت بىلەرمەنلىك قىلىپ چۈشەندۈرۈپ.

— تويمىغۇرلۇق ياكى مەنسەپخۇمارلىق راكىغا گىرىپتار بولۇپ قالغانلارمۇ ئاشۇنداق ئىچ-ئىچىدىن چىرىپ كېتىدۇ! — قارائىت ئۆزىنىڭ ئوخشىمىغان كۆز قارىشىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

— بۇ مەرەزنىڭ كېسىلى بىزگىمۇ يۇقۇپ قالمىسۇن، تېزراق كېتەيلى بۇنىڭ يېنىدىن!

ئىتلار شۇنداق دېيىشىپ سوكۇلداشقىنىچە ئاستا-ئاستا يېنىمدىن يىراقلاپ كەتتى.

هەي توۋا، راستىنلا مۇشۇ قوتۇر ئىتلارغىمۇ يارىمىغۇدەك

بولۇپ قالغاندىمەنمۇ؟! كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ كەتتى، ئاچچىق يىغا ئىچ-ئىچىمدىن قىستاپ كەلدى، ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي، كىچىك بالىدەك ۋارراپ يىغلىۋەتتىم. يېنىمدا تەسەللى بېرىدىغان ھېچكىم يوق، يىغلاۋېتىپ ئۇيان-بۇيانغا تەلمۇرۇپ قارايمۇ باقتىم، ئىنسى-جىنىنىڭ قارىسى كۆرۈنمەيدۇ. تەنھالىق مېنى ئازابلاش-قا، قىينىشقا باشلىدى. زىرىكىپ، ئىچىم تىتىلداپ بولالماي قالدىم. بىردىنلا پۇتۇن ئەزايىمنى قۇرت بېسىپ كەتتى. ئۇلار مىغىلداشقىنىچە ئەتراپ-تەتۈر ئۆمىلەيتتى، تېنىمنى ھەدەپ غاجايتتى، قېنىمنى ئىشتىھا بىلەن شۇرايتتى. ھەش-پەش دېگۈچە گۆشۈم تۈگەپ، قۇرۇق ئۇستىخانغا ئايلىنىپ قالدىم.

— ئەمدى قارىغان يۇرىكىنى غاجىلايلى بۇ مەخلۇق-نىڭ! — قۇرتلار شۇنداق دېيىشكىنىچە ئىچكى ئەزايىمغا قاراپ ھۇجۇمغا ئۆتتى. ئاغرىق ئازابىغا بەرداشلىق بېرەلمەي، چىرقىرىغىنىمچە بىرلا مۆڭگەپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتتىم. قۇرتلار قورقمىدىن تەرەپ-تەرەپكە پىتىراپ قاچقىلى تۇردى، بەزىلىرى بەدىنىمنىڭ يۇقىرىسىغا، بەزىلىرى تۆۋىنىگە قاراپ ئۆمىلەيتتى. ئۇلارمۇ ھودۇقۇپ كەتسە ئادەملەرگە ئوخشاشلا خۇددىنى يوقىتىپ، نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي تەمتىرەپ، يول تاللاپ يۇرمىسە كېرەك. قۇرتلارنىڭ پايپىتەك بولۇشىغا كۈلگۈم كېلىپ، چوڭ-چوڭ قەدەم تاشلاپ يۇرۇپ كەتتىم. قىزىق ئىش، ئادەم گۆش-ئېتىدىن ئايرىلسا خېلىلا يېڭىللەپ، يەل تاپان بولۇپ قالىدىغان ئوخشايدۇ، قۇيۇندەك غۇيۇلداپ كېتىۋاتىمەن. ناھايەت قۇلىقىمغا ئۇگە-ئۇگىلىرىمنىڭ ياغىراپ كەتكەن يار-يار ھارۋىنىڭ چاقىدەك زىرىكىشلىك غىچىرلاشلىرى، گۆشسىز

تاپىنسىنىڭ ئورۇس ئۆتۈكىدەك رېتىملىق غىرىسلاشلىرى ۋە قوللىقىم تۇۋىدىن غۇيۇلداپ ئۆتۈۋاتقان شامالنىڭ ھۇشقىتىپ ۋېزىلداشلىرىلا ئاڭلىنىدۇ. ھايىت-ھۇيىت دېگۈچىلا چوڭقۇر ھاڭدىن چىقىپ، بۆك-باراقسان ئورمانلىققا كىرىپ قالدىم. دەل-دەرەخلەرنىڭ شاخلىرى بىر-بىرى بىلەن گىرەلىشىپ كەتكەن بولۇپ، قويۇق يوپۇرماقلار ئارىسىدىن كۈن نۇرىمۇ ئۆتەمەيتتى. ئەتراپ گۆردەك قاراڭغۇ. چىرمىشىپ كەتكەن شاخلارنى قايرىپ، سۈندۈرۈپ، تىسىمىقلاپ يول ئىزدەۋاتىمەن. بىر چاغدا ئورمانلىق ئوتتۇرىسىدىكى كەڭلىككە چىقىپ قالدىم. "چىمەنلىكتە بىردەم سونايلىنىپ يېتىپ ئارام ئېلىۋايچۇ!" دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە. قىن-قىنىمغا پاتمىغان ھالدا ياپيېشىل كۆكاتلار ئۈستىگە شۇنداق قەدەم قويۇشۇمغا «ۋاقتىدە!» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ يوغان بىر تۆمۈر قاپقان ئوك پۇتۇمنى قىسىۋالدى. قانداق لەنىتى ئۇۋچى قۇرغان قاپقاندۇ بۇ؟ ئىچىمدە ئۇۋچىنى مىڭنى تىللاپ، قاپقان بىلەن ھەپىلەشكىلى تۇردۇم. قاپقانىنى پۇتۇمدىن چىقارماقچى بولغانسېرى ئۇ پۇتۇمنى تېخىمۇ چىڭ قىساتتى. ھەپىلىشۈرۈپ تەرلەپ-پىشىپ كەتتىم، ھاسىراپ-ھۆمىدەپ ئۆپكەم ئاغزىمغا تىقىلىپ قالدى. بۇ نەجىس قاپقان پۇتۇمدىن ھېچ ئاجرايدىغاندەك ئەمەس. تۇيۇقسىز كاللامغا بىر ئەقىل كەلدى-دە، ئوك پۇتۇمنى لىپىكىدىن ئاجرىتىپ، «مانا قىسۋال، قانغىچە قىس!» دەپ چالۋاقاپ، قاپقانغا تاشلاپ بەردىم. ئاندىن بىر پۇتۇم بىلەن تاخلاپ مېڭىپ دەرەخ يېنىغا كەلدىم-دە، بىلەك تومۇقىدىكى بىرتال شاخنى سۈندۈردۇم، ئۇنى پۇتاپ ھاسا-تاياق قىلىپ دىڭگوسلىغىنىمچە ئورمانلىقنىڭ

ئۇ تەرىپىگە قاراپ يول ئالدىم. ئېگىز-ئېگىز دەرەخ شاخلىرىغا ياماشقان يېشىل پىلەكلەر بىردىنلا سان-ساناقسىز سىرتماقلا ئايلىنىپ بوينۇمغا چۈشكىلى تۇردى. يەنە نېمە كارامەتتۇ بۇ؟ ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەي جان تالاشقىلى تۇردۇم. تۇيۇقسىز مايمۇنلارنىڭ ئالا-تاغىل چىرقىراشلىرى، خىرىلداپ كۆلۈشلىرى ئاڭلاندى. ئەسلىدە بۇ كەپسىز مايمۇنلارنىڭ ئويۇنى ئىكەن-دە! كۆڭلۈم سەل ئارامىغا چۈشكەندەك بولدى. ئىلاجىنىڭ يوقىدىن ئۇلارغا يالۋۇرۇشكە مەجبۇر بولدۇم.

— بوينۇڭغا سىرتماق چۈشۈشى بىز بىلەن مۇناسىۋەتسىز، — دېدى ياشانغان بىرمايمۇن ئاپئاق ساقىلىنى سىپاپ، — بۇ جازا سىرتىمىقى، ئەجەل سىرتىمىقى. بۇنى ئۆزۈڭ ئۆز قولۇڭ بىلەن ياسىغان، ئەمدى سېنى ھېچكىممۇ قۇتۇلدۇرالمايدۇ.

— بىر ئامال قىلىڭلار، رەھىمدىل، سۆيۈملۈك مايمۇنلار! — دېدىم بوقۇلداپ يىغلاپ تۇرۇپ، — مېنى قۇتقۇزۇڭلار، مەن سىلەرگە يۇقىرى مەرتىۋە بېرىمەن!

— ھا! ھا! ھا!...

مايمۇنلار قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى، ئۇچار قاناتلار ئۇر-كىگىنىدىن پالاق-پۇلۇق قانات قېقىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى.

— بايا تىنقى گېپىمنى چۈشەنمەپسەن، — قېرى مايمۇن تېلىقىپ كۈلگىنىچە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — بوينۇڭغا سىرتماق بولۇپ چۈشكىنى باشقا نەرسە ئەمەس، ئېسىل سۇۋغا-سالام ئۇستىگە سالغان تەستىقلىرىڭ، ئەمدى ئۇقتۇڭمۇ ھەي ئۇنۇتقاق!

پۈتۈن ئەزايىمدا جان قالماي، لاسسىدە بولۇپ قالدىم.

ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

شۇھامان سىرتماقلار بوينۇمنى تېخىمۇ چىڭ قىسشقا باشلىدى، تىنالماي خارقىراپ، تىپىرلاپ، جان-جەھلىم بىلەن بوينۇمدىن سىرتماقلارنى ئاجرىتىشقا كىرىشتىم. بوينۇمنى ھەممىدىن بەك قىسۋاتقان يوغان پىلەك سىرتماقنى ئىككى قوللاپ تازا كۈچەپ بىرتارتىۋىدىم، چىرىگەن تاندەك "پاسسىدە!" ئۈزۈلۈپ كەتتى ...

—ۋاي نېمە قىلغىنىڭىز بۇ! —تۈيۈقسىز گۈلنۇرنىڭ زەردىلىك ئاۋازى ئاڭلاندى، —بوغۇزلىنىۋاتقان قويدەك تىپىرلايسىز، خارقىرايسىز، يا شۇنچە تۇرتسەممۇ ئويغانمايسىز، ئەمدى قاراپ تۇرۇپ بوينۇمدىكى ئالتۇن زەنجىرنى ئۈزۈۋەتكىنىڭىز نېمىسى؟ نېمىگىزگە پۈتلاشقانتى ئۇ؟

ئەس-ھۇشۇمنى يىغىپ بولغىچە بىر شاپىلاق «چاڭخىدە!» قىلىپ ئوڭ مەڭزىمگە تېگىۋىدى، كۆزۈمدىن ئوت چىقىپ كەتتى. بۇ شاپىلاق ماڭا بەكمۇ ھار كەلدى. ناۋادا يېنىمدا ياتقىنى ئايۇپ نازىرنىڭ قىزى ئەمەس، ئادەتتىكى پۇقرانىڭ قىزى بولغان بولسا، ئېھتىمال ئۇنى شۇ زامات كارىۋاتتىن يەرگە سۇرەپ چۈشۈپ، ئاچ بىقىنلىرىغا بولۇشچە سېلىپ، ئېرىگە قول سالغىنىغا تازا تويغۇزۇپ قويغان بولاتتىم. ئامال قانچە؟ تەقدىرىم چۈلۈۋرى ھېلىمۇ ئايۇپ نازىرنىڭ قولىدا. دەرد-ئەلەمنى ۋە خورلۇقنى ئىچىمگە يۇتۇپ، گۈلنۇرغا ناماقۇل بولۇشقا مەجبۇر بولدۇم.

ئاھ خۇدا، ماڭا زادى نېمە كۇن بۇ؟ يا ئۇڭۇمدا، يا چۈشۈمدە بىردەم ئاراملىق بولمىسا! ئەجەبا، مېنىڭ كۇتكىنىم شۇمىدى؟! خەقنىڭ قارغىش-ئاھانەتلىرى، سوغۇق، مەسخىرە-

لىك قاراشلىرى، تاپا-تەنلىرى ۋە ھەدىسلا گەپتە چېقىۋېلىش-لىرىمۇ يېتىپ ئاشاتتىغۇ ماڭا؟ ئەمدى مېنى ھەتتا خوتۇنۇم جېنىدا ئۆزى خالىغانچە خارلىغىلى تۇرسا-ھە! بۇنداق خورلۇق-نى ئەرلىك غۇرۇرۇم قانداقمۇ قوبۇل قىلالىسۇن؟!

گۈلنۇردىن بىر كاچات يېگەندىن كېيىن، بۇرۇنقى چاغلار-نى تولا ئەسلەيدىغان، سېغىنىدىغان بولۇپ قالدىم. نەقەدەر كۆ-كۈللۈك چاغلار ئىدى-ھە ئۇ! تەكتۇشلەر، دوست-يارەنلەر بە-لەن تۇزگەن ئاددىي سورۇنلاردا ئەركىن-ئازادە، ئېچىلىپ-يا-راپ ئولتۇراتتۇق، قىزىق-قىزىق چاقچاقلارنى قىلىشاتتۇق، يۇمۇر-لەتىپىلەرنى نۆۋەت بىلەن ئېيتىشىپ، ئۇچىمىز ئۇزۇل-گۈدەك كۈلىشەتتۇق. ئەرزان باھالىق، ئاچچىق-قاكسىق ھاراق-لارمۇ كۆكۈللۈك پاراك بىلەن ئاجايىپ ئېسىل مەيدەك، شېرىن شاراپتەك تېتىپ كېتەتتى. ئەمدىلىكتىچۇ؟ تۇزۇلگەن سورۇنلار شۇنداق كاتتا، نى ئېسىل قورۇملار، ئالىي ھاراقلار ئېشىپ-تېشىپ تۇرىدۇ. لېكىن كەيپىيات باشقىچە. بورۇقتۇملىق، قورۇنۇش، ياسالمىلىق، يالغان ھەجىيىش، چىكىدىن ئاشقان خۇشامەت ئادەمنىك غىدىقىنى كەلتۇرىدۇ. ساختىلىق، يالغانچە-لىق ۋە ياسالمىلىق ئۇستىگە قورۇلغان سورۇن-زىپاپەتتىن ھو-زۇر- لەززەت ئېلىش پېتىر ناندىن قىل سۇغارغاندەك تەس ئىكەن. تىگمىگە سېلىنغان قات-قات تاۋار كۆرپىلەر ئۇستىدە ھوزۇرلىنىپ ئولتۇرۇش ئۇياقتا تۇرسۇن، كىرپە تىكىنىدە ئول-تۇرغاندەك بىئارام بولىمەن. ئالىي ئۇزۇم ھاراقلىرى زەي سۇ-دەك تېتىيدۇ. ئاھ ساختىلىق، يالغانچىلىق، ياسالمىلىق! سە-نىك تۇرمۇشنىك لەززىتىنى قاچۇرۇپ، ئۇنى پىشمىغان قاپاق-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

ئىناق لەشكەرلەرنىڭ بەتتام نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويىدىغانلىقىنى ئەمدىلىكتىن چۈشىنىۋالىدىغان بولدى. بۇنى چۈشەنگەنسېرى تۇرمۇشنىڭ لەززىتى، ھاياتنىڭ قىممىتى ۋە ئۆز تەقدىرىم ھەققىدە كۆپرەك ئويلىنىدىغان بولۇپ قېلىۋاتىمەن. ئۆزۈمگە ھەرنېمە دەپ تەسەللى بەرگىنىم بىلەن چۈشۈمكىدەك ئاشۇنداق باجىئەلىك تەقەززالىق دۇچ كېلىشتىن ئەنسىرەپلا يۈرىمەن. ئاللىقانداق بىر قورقۇنچ، ۋەھىمە سۇ بولۇپ كەتكەن يۈرىكىمنى مۇجۇپلا تۇرىدۇ. ئويلىنا-ئويلىنا، ئاخىرى بىرنەرسىنى چۈشىنىپ يەتكەندەك بولىدۇم: ئېھتىمال مەن راستىنلا تىكى يوق ھاڭغا قاراپ كېتىۋاتقاندەمەن. ھاڭنىڭ ئالتۇندىن ھەل بېرىلگەن گىرۋەكلىرى جۇلالىنىپ چاقناپ، تەڭداشسىز سېھرى كۈچى بىلەن مېنى ئۆزىگە جەلپ قىلىۋاتقاندۇ، ئازدۇرۇۋاتقاندۇ، كۆزلىرىمنى قاماشتۇرۇپ، ھېچنىمىنى پەرق ئېتەلمەس قىلىپ قويغاندۇ. مەن گويا شېرىن مەي ئىچىپ شىركەيپ بولغان ئادەمدەك ئەقلى-ھوشۇمدىن ئايرىلىپ، ئەڭ-تەتۇر دەسسەپ، ھالاكەت گىرۋىكىگە قەدەم-قەدەم يېقىنلاپ بېرىۋاتقانلىقىمنى سەزمەي، كاتتىلارغا خاس سالاپەت بىلەن كىرىلىپ يۈرۈۋاتقاندەمەن. بىر كۈنى ئەمەس بىركۈنى پۈتۈم تېيىلىپ كەتسلا ئاشۇ چوڭقۇر ھاڭغا غۇلاپ چۈشۈپ ھالاك بولۇشۇمنى ئېھتىمالدىن يىراق دەپ مەيدەمگە ئۇرالمايمەن. ئاھ، سىرلىق ھاڭ، ئېزىتقۇ ھاڭ، جىلۋىگەر نازىنىنىڭ جادۇ كۆزىدەك چاقناپ، مېنى ئەقلىمدىن ئازدۇرغان ئالتۇن گىرۋەكلىك ھاڭ!...

قىلماي ياكى ئۇلارنى چىشلەپ تارتماي، ئۆزلىرىنىڭ دەردـ ئەھـ ۋالىنىلا ئېيتىشتى. بۇرۇنقى باشلىققا خۇشامەت قىلمىغانلىقى ياكى ئۇنىڭ زىتىغا تېگىپ قويغانلىقى ئۈچۈن ئۆي مەسلىسىنىڭ تاكى ھازىرغىچە ھەل قىلىپ بېرىلمەي كەلگەنلىكىنى ئالاھىدە ئەسكەرتىشتى. ئارقا ئىشىكتىن مېڭىشقا ئىمكانىيىتى بولمىغانلىقتىن پەرزەنتلىرىنى تېخىچە ئىشقا ئورۇنلاشتۇرالماي تۇرمۇشتا قىينىلىپ قېلىۋاتقانلىقىنى ھەسرەتلىك يىغا ساداسى ئىچىدە ئىزھار قىلغۇچىلارمۇ بولدى، بۇلارنىڭ كۆپىنچىسى ئايالـلار ئىدى. مەن بۇ ئىدارىدە ھەل قىلىشقا تېگىشلىك مەسىلىلەرـنىڭ ئاز ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ، ئەھۋالنى تېخىمۇ كۆپرەك ئىگىلەپ، ئاممىدىن مەسلىھەت سوراپ، كۆپچىلىكنىڭ ئەقىلـ ـپاراسىتىگە تايىنىپ، ئىشلارنى بىر قۇر رەتكە سېلىۋالاي، دېگەن يەرگە كەلدىم. ئويلىمىغان يەردىن بىر ئادەممۇ ياخشى گەپنى قىلمىغان قاسىم ماڭا خېلى ئوبدان مەسلىھەتلەرنى بېرىپ قالـدى. بولۇپمۇ ئۇنىڭ زىيالىيلار سىياسىتىنى ئەمەلىيلەشتۈرۇشىنىڭ مۇھىملىقى توغرىسىدا بەرگەن پىكرى ۋە بۇ سىياسەتنى ئىدارىمىزدە قانداق ئەمەلىيلەشتۈرۈش ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ ئوتتۇرىغا قويغان كونكرېت تەدبىرلىرى كۆڭلۈمگە خېلىلا ياقـتى. ئۇنىمىغىنىمغا ئۇنماي مېنىڭ شەرىپىمگە مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقىنىڭ ئۆيىدە ئالاھىدە ئۇيۇشتۇرۇلغان ئولتۇرۇشتا قاتتىق ھاياجانلانغانلىقتىنمىكىن، ئەيتاۋۇر، بىرقانچە رومكىنى ئارتۇق ئىچىۋېتىپ قىزىپ قالغان پېشقەدەم زىيالىي نىزامىدىن ئۇنى بىر تىينىغا ئەرزىمەيدىغان پوچەك، چاكىنا، ئىككى يۈزلىمىچى ئاـدەم قىلىپ كۆرسىتىپ قۇلىقىمغا بىر ھازا پىچىرلىغاندى.

قاسىم بولسا ئۇنىڭ ئەكسىچە نىزامىدىنىڭ ياخشى تەرىپىنى قىلدى، ئەتىۋارلاپ ئىشلىتىلمەي كەلگەنلىكىنى ئالاھىدە تىلغا ئالدى، بىلىملىك ۋە قابىلىيەتلىك ئىكەنلىكىنى تەكىتلەپ، ئۇ-نىڭ بىرەر مۇھىم ئورۇنغا ئۆستۈرۈلسە مۇۋاپىق بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭ باشقىلارنى، بولۇپمۇ ئۆزى بىلەن چېقىشالمايدى-غانلارنى تونۇشتۇرغان چاغدىكى سەمىمىي سۆزلىرىدىن، ئۆزىگە پايدىسىز بەزى ئىشلار ئۈستىدە يۈرگۈزگەن مۇلاھىزە ۋە تەھلىل-لىرىدىن كەڭ قورساقلىقى، قىلچە شەخسىي ئاداۋەت ساقلىمايى-دىغانلىقى، ئۆزى بىلەن زىددىيەتتى بولغانلارغىمۇ توغرا مۇئامىلە قىلالايدىغانلىقى مانا مەن دەپ چېقىپ تۇراتتى.

—لىللا گەپ قىلىپ ئۆگىنىپ قاپتىكەنمەن، لىتىپكا!—دېدى ئۇ ئاخىردا ئۆز سۆزىدىن يەكۈن چىقىرىۋاتقاندەك قىسقىلا قىلىپ،— شۇڭا خېلى كۆپ كىشىلەرنىڭ كۆزىگە يامان كۆرۈ-نۈپ قالدىم. بەلكىم بەزىلەر بۇ چاغقىچە مېنى چېقىپمۇ بولغاي-دۇ؟ لېكىن سىزنىڭ چېقىمچىلار بىلەن خۇشئىز يوق ئادىل رەھبەر ئىكەنلىكىڭىزنى بىلگەنلىكىمدىن ئەرزىمەس مەسلە-ھەت-تەكلىپلىرىمنى بېرىپ قويدۇم، مۇۋاپىق بولسا پايدىلىنار-سىز.

ئۇ مەن بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشكەندىن كېيىن، ئىش-خانامدىن خۇش خۇي كۈلۈمسىرىگەن پېتى ئارقىسىچە مېڭىپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ چىرايى ماڭا تونۇشتەكلا بىلىندى، ئۇنى بىر يەردە كۆرگەندەكلا قىلىمەن، لېكىن دەماللىقتا ئېسىمگە ئالالمىدىم. بولۇپمۇ ئۇنىڭ غەلىتە چاقناپ تۇرىدىغان بىر جۈپ سارغۇچ كۆزى مەندە خېلى چوڭقۇر تەسىر قالدۇرغاندەك قىلاتـ

تى، ئۇنى زادى نەدە كۆرگەن بولغىيتتىم؟... مەن يۇقىرىقى ئوي-خىياللىرىمنى نېرى قوغلاپ، قاسىمنىڭ بايانىنى دېگەن گەپلىرى ئۈستىدە ئويلىنىپ قالدىم. گەپ-سۆزلىرى جايىدا، پىكىرلىرى ئورۇنلۇق، شۇنداق كەڭ قورساق بىر ئادەمگە نېمە ئۈچۈن شۇنچە كۆپ كىشىلەر ئۆچلۈك قىلىدىغاندۇ؟ بۇ، ئۇنىڭ لىللا گەپ قىلىپ باشقىلارنىڭ چىشىغا تېگىپ قويغانلىقىدىنمۇ يا كى كۆڑەلمەسلىكتىنمۇ؟ مەن تېخى ئىگىلەشكە ئۇلگۈرمىگەن باشقا سەۋەبلەرمۇ بارمىدۇ-يا؟ مەيلى، قانداقلا بولمىسۇن، قاسىم مەندە ياخشى تەسىرات قالدۇردى، ئۆزىمۇ ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەن ئوتتۇرا ياشلىق، بىلىملىك زىيالىي ئىكەن، ھازىر مۇشۇنداقلارنى ئۆستۈرمەي كىمنى ئۆستۈرىدۇ؟ ئىدارىنىڭ بۇرۇنقى مەسئۇلى ھەقىقەتەن ئادىل ئىش قىلماپتۇ، قاسىمنىڭ ئۇنىڭغا كۆپرەك پىكىر بەرگىنىنى يامان ئىش دېگىلى بولامدۇ؟ ئۇنىڭ توغرا قىلمايۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپ كۆرمەسكە سالسا، ناتوغرا ئىستىل پاتقىقىغا پېتىپ كېتىۋاتقىنى بىلەن كارى بولماي، ئاغزىغا موم چىشلىۋالغاندەك لام-جىم دېمەي جىم تۇرۇۋالسا ياخشى قىلغان بولامتى؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن قاسىمنىڭ ياخشى نىيەت بىلەن ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇۋالغانلىقىنى چۈشەنمەي، ئۇنىڭغا ئۆچ بولۇپ قالدۇ؟ شۇ ۋەجىدىن ئۇ قاسىمنىڭ تەشكىلىي مەسىلىسىنىڭ ھەل قىلىنىشىغىمۇ توسقۇنلۇق قىلىپتۇ، بۇنداق ئەھۋاللارنى دەرھال تۈزىتىش كېرەك، قابىللارنى ئەتىۋارلاپ ئىشلەتمەسلىك جىنايەت! دۇنيادا كەمچىلىكسىز كىم بار؟ ئانچىكىم سەۋەنلىكلەرگە چىڭ ئېسىلىۋېلىش ياكى ئۆزىگە پىكىر بەرگەنلەرگە نىسبەتەن تىرناق ئاستىدىن كىر

ئىزدەپ زەربە بېرىشكە ئۇرۇنۇش، رەھبىرىي كادىرلاردا بولۇشقا تېگىشلىك پەزىلەت ئەمەس! مەن ھەرگىز ئۇنداق قىلمايمەن! ...ئويلىغانسېرى كۆڭلۈم يورۇپ، ئويلىغانسېرى كۆز قارىشىم-نىڭ توغرىلىقىغا بولغان ئىشەنچىم ئېشىپ بېرىۋاتاتتى. ئاۋۋال ئىشنى ھەرقايسى بۆلۈمنىڭ مەسئۇللىرىنى تەكشەشتىن باشلاي دېگەن يەرگە كەلدىم. ئىككى ئايدەك ۋاقىت سەرپ قىلىپ تەكشۈرۈپ-تەنتەق قىلدىم، ئەھۋال ئىگىلىدىم، كەڭ تۇردە پىكىر ئالدىم. بىراق خېلى ئېنىق بېشارەت بەرگەن بولساممۇ قاسىم ئىشلەۋاتقان بۆلۈمدىكىلەردىن ئۇنى نامزاتلىققا كۆرسىتىدىغان بىرمۇ ئادەمنىڭ چىقماسلىقى مېنى ئۇمىدسىزلەندۈردى ۋە ھەيران قالدۇردى. ئۇلار گويا كۆڭلۈمدىكىنى تولۇق بىلىپ بولغاندەك ۋە مېنى رەنجىتىپ قويۇشنى خالىمايۋاتقاندەك ئۇ توغرىدا بىرئېغىزمۇ گەپ قىلمايتتى، ئۇنى بۇرۇن يامان دېگۈچىلەرمۇ، ئۇنىڭ بۇرۇنقى بەزى ئەيىپ-نوقسانلىرىنى چىشلەپ-تارتىپ، تۆگمىنى تۆگە قىلىپ كۆرسەتكۈچىلەرمۇ ئەمدىلىكتە جىم بولۇۋېلىشقان ئىدى. مەن بۇنىڭ تېگىدە بىر سىر بارلىقىنى، بۇ ئىشتا ھەرگىز ئالدىراقسانلىق قىلىشقا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ، قاسىمغا پىكرى ھەممىدىن كۆپ بولغان ھەمدە باشقىلارنىڭ كەينىدە ئەمەس، ئالدىدىلا ئوچۇق-يورۇق گەپ قىلىدىغان نىزاملىدىن بىلەن ئايرىم سۆھبەتلەشمەكچى بولدۇم.

شۇكۇنى كەچلىك تاماقتىن كېيىنلا ئۇنىڭ ئۆيىگە باردىم. دېرىزە يېنىدىكى شىرەنى چۆرىدەپ تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتقان نەۋرە-لىرى ئوتتۇرىسىدا قىستىلىپ ئولتۇرۇپ كىتاب كۆرۈۋاتقان نىزاملىدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ ھەيرانلىق ئىلكىدە بۇرنىنىڭ ئۇ-

چىغا چۈشۈپ قالغان كۆزەينىكى ئۈستىدىن ماڭا قارىدى ۋە دەماللىققا قەيەردە ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلىشنى بىلەلمەي مەڭ-دەپ تۇرۇپ قالدى. ئۆزى ئىنكاس قىلمىغان بولسىمۇ مەن باشقىلاردىن ئۇنىڭ ئۆي قىيىنچىلىقى بارلىقىنى ئاڭلىغانۇ، لې-كىن ئەھۋال بۇنچىلا ئېغىر ئەمەستۇر دەپ ئويلاپ، دەرھال ھەل قىلىپ بېرىش ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ ئولتۇرمىغانىدىم. ھەرىد-رى 12 كۆادرات مېتركەلگۈدەك ئىككى ئېغىزلىق ئۆتۈشمە ئۆي كارىۋات، ئىشكاپ، شىرە قاتارلىق جاھازلار بىلەن توشۇپ كەت-كەنىدى. شەرقىي تامغا تاقاپ كارىۋات ئۈستىگە قويۇلغان كار-ۋاتتا كىتاب-ژۇرناللار تورۇسقىچە دۆۋىلىۋېتىلگەن، غەربىي تامغا قېقىلغان قوزۇقلارغا ئاللىقانداق بوپا، لاقا-لۇقمالار ئېسىۋېتىلگەنىدى. ئىچكىرىكى ئۆينىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىنى ئىگىلىگەن قوش كىشىلىك كارىۋاتتا نىزامىدىنىڭ ئايالى ئىككى قىزى بىلەن مۇڭدىشىپ ئولتۇراتتى. چاقىرىلمىغان مېھماننىڭ توساتتىن قەدەم تەشرىپ قىلىشى ئۆي ئىچىنى ئۆرىتۆپە قىلىۋەت-تى. ئايالالارنىڭ جاۋابىدىشىپ ئۆزىرىخاھلىق ئېيتىش سادالىرى ئىچىدە ئاغزىنى دومسايتىشقان نەۋرىلەر ئىچكىرىكى ئۆيگە قوغلا-ندى، ھەش-پەش دېگۈچە شىرە ئۈستى كىتاب-دەپتەر، قەلەم-قېرىنداشلاردىن ئازاد قىلىنىپ، سۈرتۈلگەندىن كېيىن پېچە-نە-پىرەنىك، قەنت-گېزەك، تاتلىق-تۇرۇملەر بىلەن توشقۇ-زۇلدى، ئاندىن پەتنۇستا سىنچاي كەلتۇرۇلدى. ھال-ئەھۋال سورىشىپ، بىردەم ئۈيەر-بۇيەرنىڭ پارىڭىنى سېلىشقاندىن كې-يىن بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىتىمنى ئېيتتىم. نىزامىدىن بۇگەپنى ئاڭلاپ ئېغىر ئۇھ تارتىپ، پىيالىدىكى سوۋۇشقا باش-

لىغان چايدىن بىر ئوتلۇۋېتىپ، سىناق نەزەرى بىلەن ماڭا قارىدى:

— ئىدارىمىزدا ساقلىنىۋاتقان مەسىلىلەرنى تۆپ-نېگىزدىن ھەل قىلىش ئويىڭىز بارمۇ؟

— ئەلۋەتتە! — دېدىم مەن قەتئىي ئىشەنچ بىلەن. — بولمىسا ئىشلىرى بىر ئوبدان يۈرۈشۈۋاتقان ئەسلىدىكى ئىدارەمىدىن بۇ يەرگە يۆتكىلىپ نېمە قىلاتتىم؟ چىگىشلىنىپ كەتكەن يېپ ئۇچىنى تاپاي دەپ ئالاھىتەن كەلدىم-دە!

— بىزمۇ شۇنداق ئارزۇدا! — دېدى نىزامىدىن كۆزەينەكىنى قول يانغلىقى بىلەن ئېرتىۋېتىپ، — لېكىن ئىدارىمىزدىكى ئىشلار سىز ئويلىغاندەك ئۇنداق ئاددىي ئەمەس. دۇنيادا ئادەمدىن مۇرەككەپ نېمە يوق، بەزىلەرنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىنى ئۆمۈرۋايەت تونۇپ يەتكىلى بولماسلىقىمۇ مۇمكىن. قاسىمنىڭ ئاز-تولا پەم ئىشلىتىپلا سىزدەك تەجرىبىلىك كادىرنى ئىندەككە كەلتۈرۈۋېلىشى بۇنىڭ جانلىق بىر مىسالى ئەمەسمۇ! بۇنداق دېسەم ئاچچىقىڭىز كېلىپ قالمىسۇن. لېكىن راستىنى ئېيتقاندا، سىز ھازىر ئۇنىڭ سىزغان سىزىقى بويىچە كېتىۋاتىسىز. ئامما جەم تۈرۈۋالمىغان بولسا ئېھتىمال ئۇنى ئاللىقاچان بۆلۈم باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈپ بولغان بولاتتىڭىز. ئۇ نېمە ئۈچۈن سىزدەك شۇنداق ياخشى تەسىر پەيدا قىلالىدى؟ زامانىۋى ئىلىم-پەننىڭ ئۇچقانداەك تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ ئادەملەرنىڭ مېڭىسىمۇ مۇرەككەپلىشىپ كەتتى. ھازىر ئۇلار بۇرۇنقىدەك ئاسانلا چېنىپ قالمىدىغان، ئادەمنىڭ غىدىقىنى كەلتۈرىدىغان، نەپرىتىنى قوزغايدىغان ئۇچۇق-ئاشكارا تەخسىكەشلىك-خۇشامەتچىلىكنى

تاشلاپ، پسخولوگىيە جەھەتتىكى تەتقىقاتنى كۆچەيتىپ، ھەر-
بىر ئادەمنىڭ ئوخشاشمىغان مىجەز-خۇلقى، خاراكتېرىگە قاراپ
ئوخشاشمىغان ئۇسۇل قوللىنىپ، قەلبىگە ھۇجۇم قىلىش تاك-
تىكىسىنى ئىشقا سالىدىغان بولۇپ قالدى. قاسىمنىڭ
خۇشامەتچىلىكنى ياقتۇرمايدىغانلىقىنى بىلىۋېلىپ، ئۆزىنىڭ
بۇرۇنقى ئۇسۇللىرىغا قىلچە ئوخشاشمايدىغان يېڭىچە بىر ئۇسۇل-
نى سىناق قىلىپ باقتى. ھەتتا بۇ ئۇسۇلنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ،
زىيالىيلار سىياسىتىنى ئىدارىمىزدە ئەملىيلەشتۈرۈشنىڭ بە-
رىنچى قەدىمى سۈپىتىدە مېنى ئۆستۈرۈش توغرىسىدا تەكلىپ
بەردى. مەن بولسام ئۇنىڭ يامان گېپىنى قىلدىم. بۇ، مۇقەر-
رەر يوسۇندا سىزدە: "قاسىم كەڭ قورساق، شەخسىي ئاداۋەت
ساقلىمايدىغان ئادەم ئىكەن" دېگەن كۆز قاراشنى پەيدا قىلدى.
شۇنداق ئەمەسمۇ! دېمەك، ئۇ مۇشۇنداق سىلىشتۇرما ئالدىدا
ھەرقانداق ئادەمدە پەيدا بولىدىغان روھىي ھالەتتىن ئەپچىللىك
بىلەن پايدىلىنىپ، ئۆزىنىڭ ئالدىن پىلانلاپ قويغان "بىر چال-
مىدا ئىككى پاختەكنى سوقۇش" مەقسىتىگە يەتمەكچى بولدى.
ئۆزىڭىزگە مەلۇم، مەن 57 ياشقا كىرىپ قالغان ئادەم، ئۇچ
يىلدىن كېيىن پېنسىيىگە چىقىمەن. مېنىڭ بۆلۈم باشلىقلىقىغا
ئۆستۈرۈلۈشۈمنىڭ مۇڭاپىق بولمايدىغانلىقى قاسىمغا بەش قول-
دەك ئايان. بۆلۈممىزدە ئالىي مەكتەپنى رەسمىي پۈتتۈرگەن
زىيالىيلاردىن ئىككىمىزلا بار. زىيالىيلاردىن ئۆستۈرۈشكە توغ-
را كەلسە مەن مۇڭاپىق كەلمىسەم كىم مۇڭاپىق كېلىدۇ؟ ئەل-
ۋەتتە قاسىمنىڭ ئۆزى! بۇنىڭدىن ئۇنىڭ زىيالىيلارنى ئۆستۈ-
رۈش توغرىسىدا ھەدەپ داڭاق سىلىشتىكى ھەقىقىي مەقسىتىنى

چۇشىنىۋېلىش ئانچە قىيىن ئەمەس. ئۇ ئەمدىلا 45 ياشقا كىر-
دى، ياش دېسە ياش، بىلىم دېسە بىلىمى، قابىلىيەت دېسە
قابىلىيىتى بار، لېكىن شۇ بىلىم، شۇ قابىلىيىتىنى جايىغا
ئىشلەتكەن بولسىيدى، ئۇنىڭ ئۆستۈرۈلۈشىنى ئىككى قوللاپ
قۇۋۋەتلىگەن بولاتتىم. قارىغاندا بۇ يېتىم ساقايماس مەنسەپ
كېسىلىگە گىرىپتار بولغان بولسا كېرەك، مەنسەپكە توغرا يول
بىلەن ئېرىشسە ھېچقانچە ئەيىبلىگۈچىلىكى يوق بىر ئىشقۇ.
بەزىلەر شۇنداق مەنسەپخۇمار كېلىدۇ، مەنسەپ ئالالمىسا گويا
دۇنيادا ياشىيالمايدىغاندەك قىلىپ كېتىدۇ. قولىدا مەنسەپ،
ھوقۇقى بولمىسا ھېچ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارغىلى بولمايدىغان
غەلىتە ئەھۋال شەكىللىنىپ قالغان مۇشۇنداق پەۋقۇلئاددە شارا-
ئىتتا، ئۇلارنى چۇشىنىشكە، ھەتتا كەچۈرۈشكىمۇ بولىدۇ. لې-
كىن مەسىلە ئۆز خىزمىتىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىشنىمۇ ئۇنۇ-
تۇپ، تەخسىكەشلىك-خۇشامەتچىلىكىنى ئاقتۇرالمىغاندا، باش-
قىلارغا ئورا كولاش، ئېپى كەلسە چاپۇتلاپ پاتقاقتا يېقىتىش،
ئىككى يۈزلىمىلىك قىلىش، خەقنىڭ گەجگىسىگە دەسسەپ يۇ-
قىرىغا ئۆمىلەش قاتارلىق ناتوغرا ئۇسۇللارنى قوللىنىپ، ئىدا-
رىمىزنىڭ نورمال خىزمىتىگە ئېغىر تەسىر يەتكۈزۈۋاتقانلىقىدا.
قۇرۇق نەزەرىيە قۇلاقتا ياقمايدۇ، ئۇنىڭدىن كۆرە بۇ ھەقتە
بىر-ئىككى ئەمەلىي مىسال كەلتۈرگىنىم تۈزۈك. ئاۋۇال ھېكا-
يەمنى ئاڭلاپ بېقىپ، ئاندىن ئۇنى ئۆستۈرۈش-ئۆستۈرمەسلىك
توغرىسىدا بىر قارارغا كېلەرسىز...

نىزامىدىن توختىماي سۆزلەيتتى، مەن پۈتۈن ۋۇجۇدۇم
بىلەن بېرىلىپ ئاڭلايتتىم. كاللامدا بولسا شۇ تاپتا نىزامىدىن-

ىنىڭ ھېكايىسى بىلەن قاسىم توغرىسىدا باشقىلاردىن ئىگەللىگەن ئەھۋال بىر-بىرىگە زىچ گىرەلىشىپ كېتىۋاتاتتى، كۆز ئالدىمدا ئىختىيارسىز ئىككى يۈزلۈك ئادەمنىڭ شۇنداق تېپىك بىر ئوبرازى روشەن گەۋدىلىنىپ باراتتى ...

* * *

قاسىم بىلەن قايىم بىر سىنىپتا ئوقۇغان ساۋاقداشلار ئىدى، ئۇلار ئىدارىمىزغا تەقسىم قىلىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي قاسىم ئىدارە باشلىقى سىراجدىننىڭ كۆڭلىگە يېقىپ قالدى بولغاي، ئۇنى ئۆزىگە كاتىپ قىلىۋالدى. دېمىسمۇ ئۇ ھۆسن خەتنى گۈل كەلتۈرۈپ يازالايتتى، ناتىقلىق قىلىدىغان بولسا بىر-ئىككى سائەت توختىماي قاملاشتۇرۇپ سۆزلىيەلەيتتى. ئۇ ئىدارە باشلىقى بىلەن بىللە پات-پات ئۇيەر-بۇيەردىكى يىغىنلارغا بېرىپ تۇراتتى، بۆلۈمىمىزدە ئادەتتىكى كادىر بولۇپ ئىشلەۋاتقان قايىم ئۇنىڭ پىكاپتىن چۈشۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ يۈگۈرۈپ بېرىپ سالام قىلسا ئىلىك ئالمايتتى ياكى كۆرمەسكە سېلىپ گىدىيىپ ئۆتۈپ كېتەتتى. بىراق ئۇنىڭ بۇنداق ياخشى كۈنلىرى ئۇزاققا بارمىدى. "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى"نىڭ دەھشەتلىك بورىنىدا ئۇ "كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدارنىڭ قارا چوماقچىسى" دېگەن نام بىلەن تارتىپ چىقىرىلىپ شۈمشىيىپ قالدى. ئىدارە باشلىقىغا ھەمراھ بولۇپ كۈرەشكە تارتىلغان كۈنى ئاخشىمى قايىم ئۇنى يوقلاپ كىردى. چۈنكى قاسىم كاتىپلىققا ئۆستۈرۈلگەندىن كېيىن ئۆپچە ياتاقتىن ئۆزىگە ئايرىم بىرىلگەن ياتاقتا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

كۆچۈپ چىقىپ كەتكەنىدى. قاسىم قايمىنى كۆرۈپ ھۆكۈرەپ يىغلىۋەتتى، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭغا يۇز كېلەلمەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئەپۇ سورىدى. قايىم ئارتۇقچە گەپ قىلماي ئۇنىڭ سۇنغان دىلىغا تەسەللى بەردى، ئىككى ساۋاقداش بىر-بىرىگە قارىشىپ ئولتۇرۇپ ھاراق ئىچىشكەچ ئۇزاق مۇڭداشتى. كۆز ئالدىدا يۇز بېرىۋاتقان غەلىتە ھەرىكەتكە بولغان كۆز قاراشلىرىنى ئىزھار قىلىشىپ سىرداشتى.

— نېمە بولۇپ كېتىۋاتىدۇ بۇ جاھان؟ — دېدى قاسىم ئەلەم بىلەن بېشىنى چايقاپ، — سىراجىدىنكام ماڭا "بىر-ئىككى يىل-دىن كېيىن سېنى بۆلۈم باشلىقلىقىغا ئۆستۇرىمىز" دەپ ۋەدە بەرگەنىدى، مانا ئەمدى باشلىق بولۇش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئادەتتىكى كادىرلىقىمدىنمۇ قۇرۇق قالىدىغاندەك قىلىمەن، ھېچ ئىشتىن ھېچ ئىش يوق گېزەندە بولۇپ قالدىم، ھەي، قېنى ئۇ مېنىڭ ئىستىقبالىم؟

— كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، ئاداش! — دېدى قايىم قولىدىكى رومكىنى ئايلاندۇرۇۋېتىپ، — ئىشلار بۇنداق كېتىۋەرمەس، ئالتۇن بەربىر توپىغا كۆمۈلۈپ قالمايدۇ. ئاخىر بىركۈنى ئۇنى ئېچىپ ئەتىۋارلاپ ئىشلىتىدىغان ئادەم چىقىدۇ. لېكىن باشلىق بولالمىدىم دەپ قايغۇرۇپ كەتمە، باشلىق بولۇش بىر ئادەمنىڭ ئىستىقبالىنىڭ قانداق بولۇشىنى ئۆلچەيدىغان ئۆلچەم ئەمەس. مېنىڭچە ئۆز خىزمىتىمىزنىڭ ھۆددىسىدىن ياخشى چىقساقلا ئىستىقباللىق بولۇۋېرىمىز.

— ئۇندا دېگىنىڭ بىلەن، — قاسىم قىزىرىپ كەتكەن كۆز-لىرىنى قايمىغا تىكىپ قىزىشىپ سۆزلەپ كەتتى، — ئەقەللىيسى

قوش-قاناتلارمۇ گۈزەل، ياخشى جايلارغا قاراپ ئۇچىدۇ، بىز ئادەم تۇرۇپ شۇ قۇشچىلىكمۇ بولالمىساق قانداق بولغىنى؟! بىر يېرىمىز كەم بولسىغۇ بىر تۇرۇقلۇق، بەش ئەزايىمىز تولۇق تۇرۇپ، باشقىلاردىن تۆۋەن تۇرساق، بۇ بىز ئۇچۇن نومۇس ئەمەسمۇ! سەنغۇ ئۆز خىزمىتىڭنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىپ ئىس-تىقبالللىق بولۇۋالارسەن، مەنچۇ؟ مەن قانداق قىلىمەن؟ گېزەت-دىلىك ھۆددىسىدىن چىقمەنمۇ؟ مەن تۇغەشتىم! پۇتۇنلەي تۇ-غەشتىم؟

—ئۇنداقمۇ دەپ كەتمە ئەمدى! —قايىم ئالدىراپ-تېنەپ ئورنىدىن تۇرۇپ، شىرە ئۇستىدىكى ھاراق بوتۇلكىسى ۋە رومـ-كىلارنى يەرگە سىيرىپ چۈشۈرۈۋېتىپ بېشىنى گىرەلەشتۇرۇل-گەن بىلەكلىرى ئۇستىگە قويۇپ بۇقۇلداپ يىغلىغىلى تۇرغان قاسىمنى يۆلەشتۇردى، —ئۇمىد ئادەمنىڭ قانىتى، ياپياشلا تۇ-رۇپ بۇنچىلا ئۇمىدسىزلىنىپ كەتكىنىڭ نېمىسى؟ بىر ئۆمۈر گېزەندە بولۇپ تۇرۇۋېرەمتىڭ؟! يامغۇردىن كېيىن ھاۋا ئېچە-لىدۇ ئەمەسمۇ، جاھان دېگەن ئۆزگىرىدۇ!...

ئۇلار شۇ تەرىقىدە پاراڭلىشىپ يېرىم كېچىدە تارقىلىشتى. قاسىم ئەتىسى تاڭ سەھەردىلا سىراجىدىنىڭ "چېكىدىن ئاشقان جىنايەت" لىرىنى پاش قىلىپ يازغان تۇنجى چوڭ خەتلىك گېزىت-نى ئىدارە دەرۋازىسى يېنىدىكى تامغا چاپلىدى، شۇنداق قىلىپ ئۇ بىر ھەپتىگە قالماي ئىدارە تاملىرىنى "كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدار" نىڭ "يېڭى-يېڭى جىنايەت" لىرى پاش قىلىنـ-غان چوڭ خەتلىك گېزىت بىلەن توشقۇزۇۋەتتى. بۇ "ئىنقىلابىي ھەرىكەت" ئىسيانچىلارنىڭ قارشى ئېلىشىغا ئېرىشتى. ئۇلار

قاسمنى گېزەندىلىكتىن ئازاد قىلىپ، ئىنقىلابىي ئامما قاتارىغا قوشۇپ قويدى. قېنى-قېنىغا پاتماي قالغان قاسىم ئۆز خۇشاللى-قىنى دوستى بىلەن ئورتاقلىشىش ئۈچۈن قايمىنىڭ ياتى-قىغا چاپتى.

— يارديمىگە رەھمەت! — دېدى ئۇ قايمىنىڭ قولىنى چىڭ قىسىپ، — بولمىسا نېمە كۈنلەرنى كۆرەتتىمكىن-تاڭ؟ ياخشى دوست باشقا كۈن چۈشكەندە ئەسقاتىدۇ، دېيىشىدۇ. بۇ گەپ ھەقىقەتەن راست ئىكەن، ئاغىنە!

— مەن ساڭا نېمە يارەم بەردىم؟ — دېدى قايىم ھەيران بولغىنىدىن كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ، — ئىككى سەر ئارتۇق ئىچىۋالدىڭمۇ-قانداق؟ گېپىڭنى زادىلا چۈشىنەلمىدىم.

— چۈشەنمەيدىغان نېمىسى بار؟ — قاسىم ئورنىدىن تۇرۇپ كەتكەن قايىمنىڭ دولىسىدىن بېسىپ ئولتۇرغۇزۇۋېتىپ دېدى، — مېنى ئۈمىدۋار بولۇشقا ئۈندىگەنلىكىڭنى يادىڭدىن چىقىرىپ قويدۇڭمۇ؟ ئويلاپ باقسام دېگەنلىرىڭ تامامەن توغرا، چۈشكۈنلىشىپ كېتىۋەرسەم ناھايەت ئۆزۈمنى باشقىلارنىڭ قۇر-بانلىق قويىغا ئايلاندۇرۇپ قويىدىكەنمەن، ئۇنىڭدىن كۆرە "ئۆل-مىگەن جاندا ئۈمىد بار" دېگەندەك ئۈمىد كەمىرىنى بېلىمگە چىڭ باغلاپ، مېنى بىكاردىن بىكار بالاغا تىقىپ قويغان ھېلىقى ھوقۇقدار بىلەن بىر ئېلىشىپ تەلىيىمنى سىناپ باقمايمەنمۇ دېگەن يەرگە كەلدىم-دە، ئۇنىڭ جىنايەتلىرىنى يۈز-خاتىر قىل-ماي پاش قىلدىم. قالغىنىنى ئۆزۈڭ كۆردۈڭ، ئەمدى مەنمۇ ساڭا ئوخشاش ئىنقىلابىي ئامما بولۇپ قالدىم، بۇنىڭدا سېنىڭ تۆھپەڭ بار، ئەلۋەتتە! شۇڭا ساڭا ئالاھىتەن رەھمەت ئېيتقىلى

كەلدىم.

قايمىنىڭ بېشىدىن تۇتۇن چىقىپ كەتتى، ئۇ ئۆزىنىڭ ياخشى نىيەت بىلەن ئېيتقان سۆزلىرىدىن بۇنداق نەتىجە كېلىپ چىقىدىغانلىقىنى خىيالىغمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى. ئۇ دوستىنى يەيدىغىنىنى يەپ بولغان مۇشۇكتەك كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ بىگۇناھ ئادەمگە قارا چاپلاپ زىيانكەشلىك قىلسۇن دەپ ئۆگەتكەنمۇ؟ ياق! ئۇ پەقەت ئۇمىدسىزلىك گىردابىدا تېڭىرقاپ يۈرگەن بىر ياشنى خەتەردىن قۇتۇلدۇرۇپ، ھايات قوينىغا تارتىپ كېلىپ، ئىنسانىيەت ئۈچۈن ئاز-تولا تۆھپە قوشۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىشنىلا ئويلىغان. لېكىن ئىش ئۇنىڭ ئارزۇسىنىڭ ئەكسىچە بولۇپ چىقىۋاتىدۇ. بۇنىڭغا نېمە دېيىش كېرەك؟

—قاراپ تۇرۇپ يالغان سۆزلەشكە يۈزۈڭ قانداق چىدىغاندۇ، ئاداش! —دېدى قايسىم غەزىپىنى زورىغا بېسىۋېلىپ زەردە بىلەن، —بىچارە سىراجىدىنكام سېنىڭ قىلغان ئىشىڭ تۈپەيلى تېخىمۇ ئېغىر ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى، سەن پاش قىلغان "جىنايەت"لەرنى تاپشۇراي دېسە ئۆزىدە يوق، تاپشۇرماي دېسە جاللاتلار قىلدىڭ دەپ تاياق-دەشنام يەۋاتقان، سەن ھەرگىزمۇ بۇنچىلىك ئاددىي ئىشنى ئۇقمايدىغان دەرىجىدە ئەمەسقۇ! ئەجەبا مەن ساڭا باشقىلارنى ئورىغا تىقىش بەدىلىگە ئۆزۈڭنى قۇتۇلدۇرۇۋېلىڭ دېگەنمىدىم؟!

—كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدارغا ئەجەب ئىچىڭ ئاغرىپ كېتىپتۇ-يا! —دېدى قاسىم مەسخىرە ئاھاڭدا ئاغزىنى پۈرۈشتۇرۇپ، —ئۇ ھوقۇق تۇتۇپ تۇرغان مەزگىلدە ساڭا ئاز-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

تولا نەپ بەرگەن بولسا قانچىلىك قىلىپ كېتەتتىڭ؟ ھازىر دېگەن قايسى دەۋر؟ ئويلاپراق گەپ قىلغىنىڭ ياخشى، بولمىسا ئۆزۈڭمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىر پەشتاقتا تۇرۇپ قېلىشىڭ مۇمكىن جۇمۇ!

— شاپائىتىڭنى ياغدۇرساڭ بەلكىم شۇنداق بولۇپمۇ قالار! — قايسى ئىستاكاندىكى سوۋۇپ قالغان چاينىڭ يېرىمىنى تۆكۈۋېتىپ، ئۇستىگە ئىسسىق چاي قۇيۇپ ئۇنىڭ ئالدىغا ئىتتەردى، — راستىنى ئېيتسام، سېنى ئۇنداق "ۋاپاغا جاپا" قىلار دەپ ئويلىماپتىكەنمەن، ھەقىقەتەن چۆچۈپ قالدىم، ئادەم سەدىن ئاز — تولا ئېھتىيات قىلمىسا بولمىغۇدەك!

— ئالدىراپ مېنى ئۇنچىۋالا يامان ئادەمگە چىقىرىۋەتمە! — دېدى قاسىم ئېغىر ئۇھ تارتىپ، — ماڭمۇ باشقا ئامال يوق، ياپياشلا تۇرۇپ ئۆزۈمنى بىر پوتى گۆرگە سالغىلاپ قالغان ئادەم بىلەن بىللە دەپنە قىلىۋېتەي دېسەم تېخى! ھېچ بولمىسا ئۇ ياشايدىغىنىنى ياشاپ بولدى، يەيدىغىنىنى يەپ، كىيىدىغىنىنى كىيىپ بولدى. بىزچۇ؟ ئون گۈلمىزنىڭ بىرى ئېچىلمىغان نەۋقىران يىگىتلەر، ئالدىمىزدىكى ھايات مۇساپىسى ئۇزۇن، نى — نى ئىشلار بىزنىڭ قىلىشىمىزنى كۈتۈپ تۇرىدۇ، ئۆزئىستىقبالىمىزنى ئاز — تولا ئويلىمىساق بولامدۇ؟ بۇنى توغرا چۈشەن، ئاداش! بايا تىن چاقچاق قىلىپ قويسام چىڭغا ئېلىپ كەتتىڭ، ئىككىمىز دېگەن ئەڭ يېقىن ئۆتكەن ساۋاقداش، قەدىناس دوست، جېنىمدىن كەچسەم كېچىمەنكى سېنى ھەرگىز ساتمايمەن! ناۋادا كۈنلەرنىڭ بىرىدە ساڭا يۈز كېلەلمەيدىغان ئىش قىلىپ قويسام بارغۇ، بولدى، ئادەم بولماي كېتەي!

يۇزۇمگە تۆكۈر! گېپىمگە ئەمدىغۇ ئىشىنەرسەن! ئىشەنمىسەڭمۇ ئىختىيارىڭ. ئىشقىلىپ، يۇرىكىمنى يېرىپ كۆرسىتىشنىڭ ئورنى يوق!

قاسىم قايىمغا ئەنە شۇنداق سەۋرچانلىق بىلەن ئۆز قەلبىنى چۈشەندۈردى، تەسىرلىك سۆز-ئىبارىلەرنى ئىشلىتىپ مەيدىسىگە مۇشتلاپ، نانىنى كۆرسىتىپ قەسەم قىلىپ، ئاخىر ئۇنى ئۆز گېپىگە ئىشەندۈردى ۋە كېچىچە مۇڭدىشىپ سىر ئالدى. لېكىن ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتە-ئۆتمەيلا ئۇنىڭ ئەڭ يېقىن دوستى قايىم ئۇستىدىن چوڭ خەتلىك گېزىت چاپلايدىغانلىقىنى كىممۇ خىيالىغا كەلتۈرۈپ باققان دەيسىز؟ قايىم بۇ چوڭ خەتلىك گېزىتنى كۆرۈۋېتىپ ھەيران قالدى. بۇ چوڭ خەتلىك گېزىتتە پاش قىلىنغىنى تۇنۇگۈن كېچە سىرداشقاندا ئۆزىنىڭ "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" غا بولغان كۆزقاراشلىرىنى بايان قىلىپ ئۇنىڭغا دېگەن ئايرىم گەپلىرى راست بولغاندىن باشقا، كۆپىنچىسى توقۇلۇپ چىققان جىنايەتلەر ئىدى. ئۇ قاسىمنىڭ يالغان-ياۋداقىنى توقۇپ چىقىش ماھارىتىنىڭ ھەقىقەتەن ئۇستۇنلۇكىگە قول قويماي تۇرالمىدى. بۇلار شۇنداق ئوخشىتىپ توقۇلغاندەكى، ھەقىقىي ئەھۋالنى بىلمەيدىغان ھەرقانداق كىشى ئۇنىڭ "راستلىقى"دىن گۇمانلىنىشقا ھېچقانداق ئاساس تاپالمايتتى. قىسقىسى، ئۇنىڭ ھېلىقى چوڭ خەتلىك گېزىتتىدە قايىمنىڭ قاچان، قەيەردە قانداق زەھەرلىك سۆزلەرنى ئىشلەتىپ "كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدار" سىراجىدىننىڭ "چېكىدىن ئاشقان جىنايەتلىرى"گە چاپان ياپقانلىقى، ئىسياڭچىلارغا تەپ تارتماي زەھەرخەندىلىك بىلەن "ھۇجۇم" قىلغانلى-

قى، "ئەكسىيەتچى" گەپلەرنى تارقىتىپ، "مىسلى كۆرۈلمىگەن ئۇلۇغ پرولېتارىيات مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى"نى ھاقارەتلىگەن. لىكى كونكرېت پاش قىلىنغانىدى. ئۇ يەنە ئۆز ھەرىكىتىنىڭ باشقىلاردا يامان تەسىر پەيدا قىلىپ قويۇشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈنمىكىن، ئەيتاۋۇر، "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى"نى قوغداش يولىدا ئۇرۇق-تۇغقان، دوست-يارەنلىرىگىلا ئەمەس، ھەتتا ئاتا-ئانىسىغىمۇ يۈز-خاتىر قىلىشقا بولمايدىغانلىقىنى، شۇڭا ئۆزىنىڭ قايسىنى ئەڭ يېقىن ساۋاقدىشىم ئىدى، دەپ ئولتۇرماي، ئۇنىڭ ئادەم تاقەت قىلىپ تۇرۇشقا بولمايدىغان "جىنايەت"لىرىنى پاش قىلىشقا جۈرئەت قىلغانلىقىنى ئالاھىدە ئەسكەرتىپ قويۇشنىمۇ ئۇنتۇمىغانىدى. شۇنىڭ بىلەن قايسى كۈرەش پەشتىسىدىكى قاسىم بوشاتقان ئۇرۇنغا چىقىرىلدى، قاسىم بولسا "كۆرسەتكەن خىزمىتى"بەدىلىگە ئىسيانچىلار تەشكىلاتىنىڭ كېچىك كاتتىباشلىقىغا ئۆستۈرۈلدى. ئۇنىڭ شۇتاپتىكى خۇشاللىقىنى سۆز بىلەن ئىزھارقىلىش تەس ئىدى. ئۇ گاھ كۈرەش پەشتاقلىرىدا "ھوقۇقدارلار"نىڭ قولىنى كۆچەپ كەينىگە قايرىپ چىڭقىلىپ شوئار توۋلاۋاتقان ھالدا پەيدا بولسا، گاھ ئەكسىيەتچى ئىكەنلىكى ياكى خوتۇنىدىن تېخىچە چەك-چېگرىنى ئېنىق ئايرىۋالالمايۋاتقان كىشىلەرنىڭ بوسۇغىسى ئالدىدا جاۋغايلىرى كۆپۈكلىشىپ كېتىۋاتقىنىغا قارىماي "ئىدىيىۋى تەربىيە خىزمىتى"نى قەتئىي داۋاملاشتۇرۇۋاتقان" ھالدا پەيدا بولاتتى. ئىشلار ھامان ئادەمنىڭ ئۆز ئارزۇسىدىكىدەك بولۇۋەرمەيدىغان ئوخشايدۇ، ئۇ راسا جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەپ تېخىمۇ چوڭراق ئەمەل ئېلىش تەمەسىدە پايپاسلاپ يۈرگەندە، پەلەكنىڭ چاقى بىردەم

تەتۇر، بىردەم ئوك چۆگىلەپ ھوقۇق ئاخىر ئىسيانچىلارنىڭ چاڭگىلىدىن "قوغدىغۇچىلار" قولىغا ئۆتۈپ كەتتى. سىراجدىن پېشقەدەم ئىنقىلابىي كادىرلارنىڭ ۋەكىلى سۈپىتىدە ئۇلار قۇرغان "ئىنقىلابىي كومىتېت"قا كىرگۈزۈلدى. قاسىم ھوقۇقنى كەتكۈزۈپ قويغان ئىسيانچىلار تەشكىلاتى بىلەن تەڭلا ئەمىلدىن مەھرۇم قالدى. قايسى بولسا ئەينى ۋاقىتتا "ھوقۇقدارنى قوغدىغۇچى" دەپ داڭ چىقارغانلىقتىنمىكىن ياكى سىراجدىننىڭ كۈچ چىقارغانلىقىدىنمىكىن، ئىشقىلىپ بۆلۈم باشلىقلىقىغا تەينىلەندى.

قاسىمنىڭ ئىچى ئۆرتىنىپ كەتتى. "مەن تۇرغان يەردە قاراپ تۇرۇپ سەندەك بىرنېمە بۆلۈم باشلىقى بولۇپ كېتەرسەنمۇ؟—دېدى ئۇ ئەلەم بىلەن چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ،—خەپ قېنى، قاراپ تۇر، مەن ساڭا ئۆزۈمنى بىر تونۇتۇپ قويمايدىغان بولسام!..."

گەپ قىلىش ئاسان، لېكىن ئۇنى ئەمەلدە كۆرسىتىش ئاغزىغا كەلگىنىنى دەۋەرگەندەك ئاسان ئەمەس. قاسىم شۇكۇنى لەرزە قايمىنى قانداق موللاق ئاتقۇزۇش ئۈستىدە كۆپ ئويلىنىپ ئۈيقۇنى تەرك ئېتكەن بولسىمۇ، لېكىن ئەپچىل چارە تاپالماي قىينىلىۋاتاتتى. ئۇ ئۇيان ئويلىنا، بۇيان ئويلىنا، ئاخىر "ئىنقىلابىي كومىتېت"نىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى سىراجدىنغا يېلىنىپ بېقىش قارارىغا كەلدى.

—ئېزىپتىمەن!—كۆز ياشلىرى بىلەن پوتلىسى قوشۇلۇپ كەتكەن قاسىم سىراجدىننىڭ ئايىغى ئاستىغا ئۆزىنى ئاتتى، —مېنى شەيتان ئازدۇرۇپتۇ. ئۆزلىرى ماڭا كۆپ ئاتىدارچىلىق

قىلغان ئىدىلە، لېكىن مەن باشلىرىغا كۆن چۈشكەندە تۆزكور-
لۇق قىلىپ قويدۇم. ماڭمۇ باشقا ئىلاج بولمىدى، ئۇلار مېنى
"پاش قىلمىساڭ كۆرگۈلۈكۈنى كۆرسىتىمىز" دەپ قىستىدى،
ئۇردى، ھاقارەتلىدى، ئاچ قويدى، يەنە جىم تۇرۇۋەرسەم ئۇلار
مېنى قىيناپ ئۆلتۈرۈۋېتىشتىن يانمايدىغاندەك قىلاتتى. شۇڭا،
نائىلاج ئۇلارنىڭ مۇددىئاسى بويىچە ئاز-تولا بىرنېمە دېيىشكە
توغرا كەلدى. ئەمەلىيەتتە چوڭ خەتلىك گېزىتتە يېزىلغانلىرى-
نىڭ ھېچقايسىسى مېنىڭ يۈرەك سۆزۈم ئەمەس، كوپىيىسىنى
ئىسيانچىلار يېزىپ بەرگەن، مەن ناھايىت بىر قۇر كۆچۈرۈپ
چىقتىم، خالاس. مەندە گۇناھ يوق، كەچۈرۈشلىرىنى سورايمەن، سىراجدىنكا!

—كەچۈرۈم سوراشنىڭ نېمە زۆرۈرىيىتى بولۇپ قالدى؟— سىراجدىننىڭ پوزىتسىيىسى سوغۇق ئىدى. شۇ تاپتا ئۇ بەتنىكسىنىڭ ئۇچىنى يالاشقا تاس-تاماس قېلىۋاتقان بۇ شەخسكە نېمە دېسە مۇۋاپىق بولىدىغانلىقىنى بىلەلمەي قېلىۋاتاتتى،— ئاۋۇال ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، ئۇكام. گەپ-سۆزلىرىڭىز بولسا ئۆمىلەپ ئەمەس، ئادەمدەك ئولتۇرۇپ ياكى ئۆرە تۇرۇپ دېسىڭىزمۇ بولۇۋېرىدۇ!

—مەن سىلىگە يۈز كېلەلمەيمەن!— قاسىم ئالدىغا يەنە بىرقەدەم ئۆمىلەپ سىراجدىننىڭ ئارقىغا تارتىۋېلىشىغا ئۇلگۈرمىگەن پاقالچىقىغا چىڭ ئېسىلدى،— سىلى "كەچۈردۇم"-دېمىگۈچىلىك ئورنۇمدىن تۇرۇشقا قانداقمۇ جۈرئەت قىلاي؟ ئاز-مايدىغان ئادەم يوق، سىراجدىنكا! بۇ "مىسلى كۆرۈلمىگەن زور ئىنقىلاب"تا نېمە ئىشلار بولمىدى دەيلا؟ خۇش بولۇپ قالا-

ي، تەنتەكلىكىم تۇپەيلى سادىر قىلىپ قويغان گۇناھىم-
دىن ئۆتسىلە!

سىراجىدىننىڭ پۈتۈن ئەزايى غەزەپتىن لاغىلداپ تىترەپ
كەتتى. بۇدۇشقاقتەك چاپلىشىۋالىدىغان بۇ ئادەمدىن قانداق قۇ-
تۇلۇش كېرەك؟ بۇنىڭدىن بەش يىل ئىلگىرى ئۇ قانداق قىلىپ
ئۆزىنىڭ كۆڭلىگە شۇنچە يېقىپ قاپتىكەن-تاڭ؟ ئەينى چاغدا
خۇشامەتكە كۆنۈپ قالغان قەلبى ئۇنىڭ شېرىن سۆزلىرىنىڭ
ئوتلۇق ھارارىتىدە قىزىق چايغا سېلىنغان ناۋاتتەك ئېرىپ قاپ-
مىدىكەن ياكى كىمنىڭ قاچان، قەيەردە، ئۆزىنىڭ ئۇستىدىن
قانداق غەيۋەتلەرنى قىلىشىۋاتقانلىقى، نېمىلەرنى دېيىشىپ، نې-
مە قىلماقچى بولۇۋاتقانلىقى توغرىسىدا پات-پات قۇلىقىغا قۇيۇ-
لۇپ تۇرىدىغان مەلۇماتقا قىزىقىپ، ئۇنىڭ سادىقلىقىغا بولغان
ئىشەنچىسى بارغانسېرى ئېشىپ كۆزى تورلىشىپ، ھەقىقەتەن
نۇرىنى كۆرمەس بولۇپ قاپمىدىكەن؟ بۇ توغرىدا سىراجىدىن
ھازىرمۇ ئېنىق بىرنېمە دەپ بېرەلمەيدۇ. بىراق ئۇمۇ بىرەر يات
تەۋسىنى ئاڭلا-ئاڭلىمايلا ئالدىغا ئېتىلىپ، توختىماي قاۋاپ،
ئىگىسىنى خەۋپتىن ئاگاھلاندۇرۇپ تۇرىدىغان ئىتتىن قۇيرۇقى-
نى شىپاڭلىتىپ ئەركىلەپ تاپان يالايدىغان ئىتنى ياخشى كۆ-
رۈش ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ تۇغما خۇسۇسىيىتى ئىكەنلىكىنى
ئىنكار قىلالمايدۇ. كىشىلەر ھامان ئالدىنقى ئىتلارنىڭ ئىگىسە-
نىڭ مال-مۈلكىنى قوغداش ئۈچۈن سادىقلىق بىلەن ئۆز مەجبۇ-
رىيىتىنى ئادا قىلىۋاتقانلىقىنى، كېيىنكى ئىتلارنىڭ بىرەر توغ-
رام نان، بىرەر پارچە گۆش ياكى قورايدەك قۇرۇق بىرەر
پايخۇن- سۆڭەكنى دەپ، ئىگىسىنىڭ مەنپەئىتىنى سېتىۋاتقانلە-

قىنى يادىغا كەلتۈرۈپمۇ قويمايدۇ. سىراجىدىنمۇ شۇنداق قىلمىدىمۇ! ئۆزىگە تۇز كۆڭۈللۈك بىلەن پىكىر بەرگەنلەرنى ماڭا ھۇجۇم قىلىۋاتىدۇ، دەپ چۈشىنىپ چەتكە قاقتى، ھەتتا ئىدارىدىن ھەيدىۋەتتى. قۇيرۇق شىپاڭشتقۇچىلارنى بولسا ئەتىۋارلاپ ئىشلەتتى، ئۆستۈرۈپ مۇھىم-مۇھىم ئورۇنلارغا قويدى. نەتىجىدە قانداق بولدى؟ ئۆزىگە "ھۇجۇم قىلغان" دەك تۇيۇلغانلار بېشىغا كۈن چۈشكەندە ئەسقاتتى، قاراڭغۇ ئۆيگە سولانغاندا تاماق توشۇدى، تەسەللى بەردى، ئۇمىدۋار بولۇشقا ئۈندىدى. ئۆزىگە سادىقتەك كۆرۈنگەنلەرچۇ؟ ئۇ ئورنىغا چۈشۈپ كەتكەندە ئۇستىدىن تاش ئاتتى، قارا چاپلاپ زىيانكەشلىك قىلدى، كۆرمىگەن كۈننى كۆرسەتتى... ھالا بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە كېيىنكى تۈرگە ياتىدىغانلاردىن بىرى ئالدىدا يالۇرۇپ دۇم ياتىدۇ، تېخى ئېپىدە بىرەر ئېغىز گەپ قىلمىغۇچە پاقالچىقىنى قويۇۋەتمەيدىغاندەك قىلىدۇ. ئەقەللىيسى خۇي-پەيلى يامان، ئەڭ قوتۇر ئىتمۇ بىر توغرام نان تاشلاپ بەرگەن ئادەمنى ئالدىراپ چىشلىمەيدۇ. لېكىن بۇ ئادەمچۇ؟ كاتىپلىقنى بەرگەندە قىلغان ۋەدە، خۇشامەتلىرىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ، ئۆزىنى تالاپ ئۆلتۈرۈپ قويغىلى تاس قالدى! ئۇ "گەپ ئاڭلىمايدىغان" بۇرۇنقى كاتىپنى تۆۋەنگە چۈشۈرۈۋېتىش بەدىلىگە گەپ-سۆزلىرى كۆڭلىگە ياغدەك يېقىپ تۇرىدىغان ئىتتائەتمەن بۇ ئادەمنى ئۆستۈرگەن، كېيىنچە بىرەر بۆلۈمنىڭ باشلىقى قىلىپ قويۇش توغرىسىدا پۈرىتىپمۇ قويغان ئەمەسمىدى! ئۇنىڭ قىلغان ئەقىدىسى قەيەرگە كەتتى؟ "ۋاپاغا جاپا" بىلەن ئاياغلاشتى. نومۇس-ئىزانى بىلمەيدىغان ئادەمنىڭ ھايۋاندىن پەرقى يوق، ھەتتا ھايۋانغىمۇ يەتمەي-

دۇ. سىراجدىن قاسىمغا قاراپ بۇ نۇقتىنى تېخىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلىۋاتاتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ باشلىق بولۇش سالاھىيىتىگە مۇناسىپ ھالدا غەزىپىنى زورىغا بېسىپ ئېغىر-بېسىقلىق بەلەن:

—بولدى، ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات! نېمە ئىشىڭىز بار ئىدى؟ تېزرەك دەڭ، ھېلى يىغىنغا قاتناشمىسام بولمايدۇ!

—دېدى.

—راستتىنلا كەچۈردىلىمۇ، سىراجدىنكا؟—ئۇ ئېگىلىپ پۇكلەنگەن قەددىنى رۇسلاپ ئورنىدىن تۇردى، ھەددىدىن ئارتۇق ھاياجانلىنىپ كەتكەنلىكتىن بولسا كېرەك، قارامتۇل چىرايى جىگەر رەڭگە كىردى. تۆۋەنگە ساڭگىلاپ تۇرغان قاشلىرى ئاستىدىكى سارغۇچ كۆزلىرىدىن تارامليغان ياش توختىماي لىپىلداۋاتقان ياپىلاق بۇرنىنىڭ ئىككى يېقىنى بويلاپ كىلەدەك ئېچىلغان ئاغزىغا قۇيۇلدى. قىسقا-دېقماق بارماقلىرىمۇ بىكار قېلىشنى خالىمايۋاتقاندەك ئۆسۈپ قالغان ساقال-بۇرۇتى ئۇستىدە قالايمىقان يورغىلاشقا باشلىدى،—مەن سىلىنىڭ مۇشۇنداق كەڭ قورساق، ئاداۋەت ساقلىمايدىغان ئادەم ئىكەنلىكلىرىنى بىلەتتىم. ئۆزلىرىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق بۇ نۇقتىنى يەنە بىر قېتىم ئىسپاتلىدىلا، رەھمەت سىلىگە! لېكىن ھەددىدىن ئارتۇق كەڭ قورساقلىقىمۇ بەزىدە ئادەمنى پېشكەللىككە ئاپىرىدۇ. مەسىلەن، سىلى قايسىنى بۆلۈم باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈپ قويدىلا، بۇ كەڭ قورساقلىقىنىڭ ئالامىتى، ئەلۋەتتە. چۈنكى ئۇ ئۇ ئەزەلدىن سىلىنىڭ بىر ئېغىزمۇ ياخشى گەپلىرىنى قىلىپ باقمىغان، ھەدېسىلا سىلىنى چىشلەپ تارتىپ كەلگەن

ئۇيغۇر كتاب توربېتى www.uyghurkitap.com

بىر ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلىلا. بۇدا ئۆستۈرۈلگەندىن كېيىن ئۇ ھېچ بولمىسا سىلىدىن مىننەتدار بولۇپ، ئاغزىنى يىغۇپلىشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئۇ بۇنىڭ ئەكسىچە سىلىنى ھەممە يەردە سېستىپ يۈرىدۇ، بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى ئۈڭدا قويۇپ ئۆزۈم ئۇنىڭ ئورنىغا چىقىمەن دەپ پو ئېتىپ تېنىگە سىغماي كېتىۋاتىدۇ! ئەسلى بۇ گەپلەرنى سىلىگە دەپ قورساق-لىرىنى ئېسىپ يۈرمەي دېگەنتىم، ۋىجدانىم بۇنىڭغا يول قويمە-دى. مىڭ قىلسا مەن ئۆزلىرىنىڭ تۆز-تاتاملىرىنى يېگەن، بىر قېتىم تۇزكورلۇق قىلىپ قويدۇم، يەنە تۇزكورلۇق قىلىپ قۇلاقنى يوپۇرۇپ ئاڭلىماسلىققا سېلىپ يۈرۈۋەرسەم بولماس دەپ ئويلاپ يانلىرىغا كېلىشىم. مەن سىلىنى بالدۇراق ئاگاھلان-دۇرۇپ قويمىسام تېخىمۇ چوڭراق ۋىجدانىي ئازابقا قالىدىكەن-مەن. نېمىشقا دېسىلە، ياخشى كۈننىڭ يامىنى بولۇپ ئاخىر ئۇ سۈيىقەستىنى ئەملگە ئاشۇرۇپ باشلىرىغا چىقسا قانداق قىل-غۇلۇق؟ ئۇ چاغدا پۇشايمانىنى ئېلىشقا قاچا تېپىلماي قالىدۇ. مەيلى گېپىمگە ئىشەنسىلە-ئىشەنمىسىلە، ھەر ھالدا ئېھتىيات قىلغاننىڭ زىيىنى يوق! ئەڭ ياخشىسى ئۇنى كېچىكتۈرمەي ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىسىلا! بولمىسا ئۆزلىرى زىيان تارتىپ قالىلا جۇمۇ!

سىراجدىن ئىختىيارسىز ئويلىنىپ قالدى. قايىم راست-تىنلا ئارقامدىن كەلسە-كەلمەس گەپلەرنى قىلىپ يۈرگەنمىدۇ؟ ھەي، بۇكەمنىڭ ياشلىرىغا بىرنېمە دەپ بولمايدۇ جۇمۇ، دېسە-مۇ دېگەندۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە قايمىنىڭ مىجەزى چۈسراق، گەپ-سۆزلىرى قوپال، ئادەمگە قاسىمەڭ تەسەللى بېرىشنى

بىلمەيدۇ، كوچىلىگە كىلىپ قالار دېمەي، ئەسكى خۇرجۇندىن توقماق چىققاندەك ئاغزىغا كەلگىنىنى دەۋېرىدۇ. ئەھۋالدىن قا-
رىغاندا قاسىم ئۆزىنىڭ ھېلىقى قىلمىشلىرىدىن خىجىل بولۇپ، ئالدىمدا گۇناھىنى يۇغۇسى كېلىپ قالغان ئوخشايدۇ. شۇنداق-
تىمۇ ھەرئىككىلىسىدىن ئېھتىيات قىلغىنى تۇزۇكتەك تۇرىدۇ ...ئۇ خىيالىنى داۋاملاشتۇرغۇسى كەلمەي سافاغا ئۆزىنى تاشلا-
دى-دە، گېزىت قەغىزىگە بىر ئورام تاماكا ئوراپ، ئاچچىق-
ئاچچىق شوراشقا باشلىدى.

قاسىم سىراجىدىنىڭ ئىشخانىسىدىن يېنىپ چىقىپ، ئۇ-
دۇل قايىمنىڭ ئىشخانىسىغا كىردى.

—مۇبارەك بولسۇن ئاداش، —دېدى ئۇ كۆتمەك قولىنى سوزغاچ ئوت ئېلىپ كېتىۋاتقان يۈزىدىكى خىجىللىقنى يوشۇ-
رۇشقا تىرىشىپ، —ئەمىلىڭ ئۆسكەندىن كېيىن يوقلاپ قويايمۇ دېمىدىڭ، ئادەم دېگەنغۇ شۇنداق بىرنېمە، كىچىككىنە ئەمەل تېگە-تەگمەيلا ئاسمانغا قارايدىغان بولۇپ قالىدۇ! لېكىن مەن سېنى ئۇنداقلاردىن ئەمەس، دەپ ئويلايتتىم، قارىسام بىزدەك-
لەرنى كۆرەرگە كۆزۈڭ يوقتەك تۇرىدۇ، شۇڭا ئۆزۈم ئاۋۋال يوقلاپ كەلدىم!

ماتېرىيال كۆرۈپ ئولتۇرغان قايىم ېېشىنى كۆتۈرۈپ چۆ-
چۈپ كەتتى، ئالدىدا قاسىم ئۆزىگە قولىنى سوزۇپ قاراپ تۇراۋە-
تتى. ئۇنىڭ بۇ "قەدىناس دوستى" ئاردا گويا ھېچقانداق ئىش يۈز بەرمىگەندەك ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەۋاتاتتى، ئۆزىنى ئەيىبكە بۇيرۇۋاتاتتى. "قولۇمنى ئۇزاتايمۇ-ئۇزاتمايمۇ؟ ئۇزاۋ-
ماي دېسەڭ ئادەمگەرچىلىكتىن يىراقلاپ كېتىسەن، ئۇزىتاي

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلار ھەر تۈرلۈك

دېسەك زەھەرلىك چايانىي تۆتۈپ سالغاندەك پۈتۈن ئەزايىك جۇ-غۇلداپ كېتىدۇ! ...“ قايسىم ئىككىلىنىشنى يېڭىپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ئۇنىڭ كالتە قولىنى يوغان ئالىقىنى بىلەن بوشقىنە قىسىپ قويدى.

— قېنى ئولتۇر، — دېدى ئۇ ئىشخانىنىڭ شىمالىي تەرىپىگە قويۇلغان سافانى كۆرسىتىپ، — ئوبدان تۇرۇۋاتامسەن؟ بالا-چا-قاڭ تىنچلىقمۇ؟

— باشلىق بولغىنىڭغا بىر-ئىككى ھەپتە بولا-بولمايلا شۇنچە بىئورۇكراتلىشىپ كەتتىڭماۋا! — دېدى قاسىم خورسىنغان ھالدا ئاغزىنى پۈرۈشتۇرۇپ، — ئۆيۈمدە يۈز بەرگەن ئىشلاردىن راستىنلا خەۋىرىڭ يوقمۇ ياكى قەستەن خۇپسەنلىك قىلىۋاتامسەن؟

— ئېگىز پەشتاقتا ئۇزۇن تۇرۇۋېرىپ تۆۋەندىكى ئىشلاردىن خەۋەر تاپالماي قالغىنىم راست! — دېدى قايسىم ئاچچىق كۈلۈمسىرەپ، — بىر-بىرىمىزنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى ئەمدىلەتىن چۈشىنىۋاتىمىزغۇ! بارا-بارا تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىشىۋالارمىز!

قاسىم بۇ ئىككى بىسلىق گەپلەرنى ئاڭلاپ چىچاڭلاپ كېتىشتىن ئۆزىنى ئاران-ئارانلا توختىتىۋالدى، مىڭ تەسلىكتە غەزەپ تۇمانلىرى قاپلاشقا باشلىغان چىرايىنى كۈلكىگە زورلىدى.

— گەپكە ئۇستا بولۇپ كېتىپسەن جۇمۇ، قايسىم، — دېدى ئۇ سافاغا ئولتۇرۇۋېتىپ، — باشلىق بولغان ھامان ئادەمنىڭ مىجەزىمۇ ئۆزگىرىپ كېتىدۇ دېگەن گەپ ھەقىقەتەن راست ئە-

كەن. بۇرۇن مۆرىمەس ئىدىك، مانا ئەمدى گەپنى مارجان تىزغاندەك جايى-جايىغا كەلتۈرۈپ سۆزلىيەلەيدىغان بولۇپ قاپ-سەن، مانا بۇ باشلىق بولغانىنىڭ دۆلىتى. باشلىقلىق تەختى دېگەن ئادەمنى تاۋلايدىغان مەش، بۇ مەشتە قانچە كۆپ تاۋلانسا ئۇنچە ياخشى، تاۋلانغانسېرى پىشىپ يېتىلىسەن، تاۋلانغانسېرى ئۇپرىماس گاڭغا، ھەتتا ئالتۇنغا ئايلىنىسەن. قىسقىسى، قانچە كۆپ تاۋلانغانسېرى شۇنچە ئەتىۋارلىشىسەن، ئورنىڭمۇ شۇنچە ئۆسىدۇ، شۇڭا بۇنداق ياخشى ئورۇننى ھەرگىز قولدىن بېرىپ قويما. قانداقلا بولمىسۇن، ئىككىمىز بىر سىنىپتا ئوقۇغان ساۋاقداش ھەمدە قەدىناس دوستلاردىن. ئۆز ئارا كۆيۈنمىسەك، بىر-بىرىمىزنى قوللىمىساق بولامدۇ؟ ئارىمىزدا بەزى ئۇقۇش-ماسلىقلار بولغان بولسىمۇ، بۇنى توغرا چۈشىنىدىغانلىقىڭغا ئىشىنىمەن. ئىنقىلاب مەنپەئىتى ھەممىدىن ئۈستۈن ئەمەسمۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە ۋەزىيەت تەقەززاسى شۇنداق بولۇپ قالدى، ئىرادەمگە قارشى ھالدا سېنى ئاز-تولا زەنجىتىپ قويدۇم، كۆڭۈلۈڭگە ئېلىپ كەتمە! ئادەمنىڭ ئېسىلى ئاداۋەت ساقلىمايدۇ، كەڭ قورساق بولىدۇ!

—ئۆتكەن ئىشلارنى تىلغا ئېلىپ نېمە قىلىسەن؟—دېدى قايىم جۇدۇنى ئۆرلىگەن ھالدا،—بىرەر ئىشىڭ بارمىدى-قاداق؟ بولسا گەپنى تولا ئەگىتمەي ئۇدۇللا دەۋەرگىن، بولمىسا ئالدىمدىكى ماتېرىيالنى ئىشتىن چۈشكۈچە كۆرۈۋەتمىسەم بولمايتتى!

قاسىم قايمىنىڭ ئۆزىنى ھەيدەۋاتقانلىقىنى ئېنىق بىلىپ تۇرسىمۇ قەستەن خۇپسەنلىك قىلىپ دېدى:

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

— ئالدىراپ نەگە بارىسەن؟ بۇ جاھان ئۇزۇن جاھان، بۇ-
گۈن قىلالمىغان ئىشىڭنى ئەتە قىلىساڭمۇ كېچىكىپ قالمايسەن.
بىلىپ تۇرىمەن، سەن مەندىن ئاغىنىدارچىلىق قىلمىدى دەپ
ئاغرىنىپ قالدىڭ، ماڭا بەك ئۇۋال بولدى. گەپنىڭ راستىنى
ئېيتسام، ساڭا ئۆز رازىلىقىم بىلەن ھۈجۈم قىلغىنىم يوق.
بايا دېدىمغۇ، شۇ چاغدىكى ۋەزىيەت مېنى شۇنداق قىلىشقا قىس-
تىدى، دەپ. بۇنىڭغا مەندە نېمە ئامال بار دەيسەن؟ تەقدىر
دېگەن ئاجايىپ نەرسە ئىكەن، ساڭا قىلغىنىم ئاخىردا ئۆزۈمگە
ياندى، غۇلاپ چۈشتۈم. بۇنىڭغا ئىچىم سىيرىلىپ تۇرۇۋېدى،
بەختسىزگە يارىشا تەشكىل سېنى ئۆستۈرۈپ قويدى، بۇنىڭدىن
ئىنتايىن خۇشال بولدۇم. لېكىن شۇنى ساڭا سەممىي ھالدا
ئاگاھلاندۇرۇپ قويايكى، ئاداش، يولۇڭغا ئورا كولايدىغان،
قولىدىن ھېچ ئىش كەلمىگەندە ئالدىڭنىمۇ بولسا چىتلاپ باقىدى-
غان پەسكەش، كۆرەلمەس ئادەملەر ھەممىلا يەردە تېپىلىپ
تۇرىدىكەن. بۇلاردىن باشقا يەنە ئىككى يۈزلىمىچىلەردىنمۇ ئالا-
ھىدە ئېھتىيات قىل. يۈزىدە غېرىچ تۈكى بار بۇنداق كىشىلەر
ئالدىڭدا سېنى ماختاپ كۆككە ئۇچۇرۇشى مۇمكىن، لېكىن
ئارقاڭغا ئۆتۈپلا سېنى چىشلەپ تارتىدۇ، كەلسە-كەلمەس غەيۋە-
تىڭنى قىلىدۇ، باشقىلارغا سېنى يامان قىلىپ كۆرسىتىدۇ،
سېستىش كويىدا تاپمىغان گېپى قالمايدۇ. بۇنى مەن ھەرگىز
ئاساسسىز ھالدا بىكاردىن بىكار دەۋاتمايمەن. ئۇلۇشكۇن كەچتە
بىرقانچەيلەن دەرۋازا ئالدىدا پاراڭ سېلىشىپ تۇرۇپتىكەن، قۇ-
لاق سالسام، بىرى ساڭا شۇنداق پەسكەشلىك بىلەن ھۈجۈم
قىلىۋاتىدۇكى، غەزەپتىن قۇيقا چېچىم تىك تۇردى، ئۆزۈمنى

زورىغا بېسىۋالمىغان بولسام ئېگىكىگە كېلىشتۇرۇپ ئىككىنى سالغان بولاتتىم. ھازىرچە بۇ خۇمپەرنىڭ ئېتىنى چىقارماي تۇراي، ئاراڭلاردا ئاداۋەت پەيدا بولۇپ قالمىسۇن. ئۇنىڭ ئۈچۈن چىۋالا چۈپەي بىرنېمە ئىكەنلىكىنى زادىلا ئويلاپ باقماپتىكەن. مەن. قاراپ تۇرسام نېمە دەيدۇ دېمەمسەن؟ ھەي، بولدىلا، بۇنداق بىمەنە ئۆسەك گەپلەرنى قايتا تىلغا ئېلىپ ئاغزىمنى بۇلغاپ نېمە قىلاي؟ قىسقىسى، ئۇنىڭ گېپى بويىچە بولغاندا سېنىڭ ھېلىقى ئايسىگۈل بىلەن غەيرىي نورمال مۇناسىۋېتىڭ بارئىمىش. ناۋادا بۇ گەپ ئۇنىڭ ئېرىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ قالسا قانداق ئاقىۋەت يۈز بېرىدۇ؟ ئويلاپ باققىنا، بۇ ئوينىشىدىغان كىچىك ئىشمۇ! يامىنىغا ئۆرۈلسە ئۆلۈم ۋەقەسى كېلىپ چىقمايدۇ دەپ كىم مەيدىسىگە ئۇرالايدۇ؟

قايمىنىڭ چىرايى ئۆڭۈپ كەتتى. ئۇ ئايسىگۈل بىلەن يەنە قوشنا، ئىككى ئائىلىنىڭ بېرىش-كېلىشى قويۇق، بولۇپمۇ ھېيت-ئايەم يېقىنلاشقاندا بۇ ئىككى ئائىلىدىكىلەر بىرلىشىپ تەييارلىق قىلاتتى، توي-تۆكۈنلەرگە بىللە باراتتى. چاقچا قاتارلىق كۈندىلىك لازىمەتلىكلەرنىمۇ سېنىڭ-مېنىڭ دەپ ئايرىپ كەتمەيتتى. ئاياللار ئادەتتە بىر-بىرى بىلەن ئاساسلىقچە چىقىشالمايدۇ، لېكىن قايمىنىڭ ئايالى بىلەن ئەكرەمنىڭ ئايالى ئايسىگۈل ئاچا-سىڭىللاردەك ئەپ ئۆتۈپ كەلمەكتە، ئەزەلدىن سەن-پەن دېيىشىپ قالغىنى يوق. قولۇم-قوشنىلارنىڭ ئىناق-ئىتتىپاق ئۆتۈشى ئالقىشلاشقا تېگىشلىك ئىشقۇ، لېكىن نېمە ئۈچۈن بەزىلەر يوق يەردىن پۇتاق چىقىرىپ بۇنى ئەر-ئايال-لار مۇناسىۋېتىگە چېتىپ يۈرىدۇ؟ بۇ گەپنى بىرىنىڭ ئاغزى

قىچىشىپ دەپ سالغانمىدۇ ياكى قاسىمنىڭ ئۆزى كاسسىغا بىرنى ئۇرۇپلا تاپقانمىدۇ؟ مەيلى كىم بولمىسۇن، شۇنداق ئىغۇ-ۋانى توقۇپ چىقىشقا جۈرئەت قىلغان ئادەمنىڭ ياخشى نىيەتتە بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، ھەرھالدا ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلىپ قويغانغا يەتمەيدۇ. ئەھۋالدىن قارىغاندا قاسىم راستتىنلا ئۆزۈ-نىڭ بۇرۇنقى قىلمىشلىرىغا پۇشايمان قىلىپ ۋىجدانىي ئازابقا قالغان ئوخشايدۇ. بولمىسا بىكاردىن-بىكار ئاۋارە بولۇپ ماڭا بۇگەپلەرنى يەتكۈزۈپ نېمە قىلىدۇ؟ ئۇ ئېيتقاندەك، قانداقلا بولمىسۇن، بىز دېگەن يەنىلا ساۋاقداش-دە! ئۇ ساۋاقداشلىقىنىڭ يۈزىنى قىلىپ، مېنىڭ تۆھمەت قۇربانى بولۇپ زىيانكەشلىككە ئۇچراپ كېتىشىمگە قاراپ تۇرغۇسى كەلمەي، مېنى ئېھتىيات قىلىش توغرىسىدا ئاگاھلاندۇرۇپ قويغىلى كەلگەن گەپ! ... قايسىم يۇقىرىقىلارنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەندىن كېيىن ئۆزىنى ئوڭشۇۋىلىپ، سورىدى:

—ئېيتقىنا، قاسىم، شۇنداق بىمەنە گەپلەرنى تېپىپ يۈر-گەن كىم ئۇ؟

—بۇ سەن ئۇچۇن مۇھىم ئەمەس! —دېدى قاسىم چىرايىدا پەيدا بولغان خۇشاللىق ئالامەتلىرىنى بىلىندۇرمەسلىككە تىر-شىپ، قەستەن بارماقلىرىنى قايرىپ قاس چىقىرىۋېتىپ، —مۇھىمى شۇنداق بولمىغۇر كىشىلەردىن ھەزەر ئەيلەش! بۇ-نىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۇن بايىتىن مەن ئالاھىدەن سىراجدىن ئاكىنىڭ يېنىغا بېرىپ، بىر ھازا سېنىڭ ياخشى تەرىپىڭنى قىلدىم، سېنى ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا ئۆستۇرۇش توغرىسىدا ئۆز تەكلىپىمنى بەردىم. مۇئاۋىن مۇدىر-

دىن تۆتى بار دەۋاتامسىنا؟ سەن بەشىنچىسى بولساڭ نېمە بوپتۇ؟ ! ھېلىقىدەك قۇلاقكەستىلەر سىراجدىن ئاكىغا سېنى چاقماي قالامدۇ؟ ئىشەنگىنكى، ئەمدى ھەرقانچە چاقسىمۇ بىكار، ئۇلار-نىڭ گېپىگە ئىشەنمەيدۇ. چۈنكى مەن ئۇلاردىن بۇرۇن يۇقۇم-لۇق كېسەللىكىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈكۈلى سالغانغا ئوخشاش سىراجدىن ئاكىنىڭ قۇلىقىغا ھەممە گەپنى قۇيۇپ بولدۇم، ئۇ ھەممىنى چۈشەندى، ساڭا بولغان ئىشەنچىسى ھەسسىلەپ ئاش-تى، ئەمدى باشقىلار ھەر نېمە دېسىمۇ سەندىن ھەرگىز گۇماڼ-لانمايدۇ! مۇشۇنچىۋالا قىلغىنىمغا سەنمۇ سىراجدىن ئاكا ئال-دىدا مېنىڭ ئىككى ئېغىز ياخشى گېپىمنى قىلىپ قويغان بول-ساڭ يامان كەتمەيتتى. قانداقلا بولمىسۇن، ئۇ ھېلىمۇ باشلىق ئەمەسمۇ، گېپى ئۆتىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە مەندىن ئاز-تولا ئاغ-رىنىپمۇ قالغان. ئارىمىزدىكى ئۇقۇشماسلىقنى تۈگىتىشكە يار-دەم بەرگەن بولساڭ قىلغان ياخشىلىقىڭنى ئۆلسەمۇ ئۇنتۇمايت-تىم! ئاخىردا شۇنىمۇ ئەسكەرتىپ قويايكى، ئاداش، بۇ ئادەم ياخشىلىقنى ئانچە بىلمەيدىغان ئادەمدەك قىلىدۇ. سەن ئۇنى قوغدايمەن دەپ ئاز جاپا تارتتىڭمۇ؟ ئۇ شۇنچە قىلغىنىڭغا تۈش-لۇق ساڭا زادى نېمە قىلىپ بەردى؟ ئەسلى سەن ئىدارە ئىنقىلا-بىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا ئۆستۈرۈلۈشكە تېگىش-لىك ئىدىڭ، ئۇ سېنى كۆزىگە ئىلمىغاندەك قاراپ تۇرۇپ بىر بۆلۈمنىڭ باشلىقى قىلىپ قويۇپلا گۆشىيىپ ئولتۇرۇۋالدى. گېپىنىڭ ئورامىدىن قارىغاندا چېقىمچىلار كىرىپ چاقسا، ئۇ-لارنى قوغلاپ چىقىرىۋەتمەي، گېپىگە قۇلاق سېلىپ ئولتۇرغان ئوخشايدۇ. قارىمامسەن، نېمىدېگەن ناھەللىك بۇ! ئۆزىنى

شۇنچە جان تىكىپ قوغدىغان ئادەم دېگەننى بارغۇ، بېشىغا ئېلىپ كۆتۈرۈش كېرەك ئىدى، بېشىغا ئېلىپ! ھەي، بۇ ئىشلارغا نېمە دېگۈلۈككىن-تاك؟ لېكىن بۇ گەپلەرنى سەن ئاغزىڭدىن چىقىرىپ سالما. ئۆزۈك بىلىپ قالساڭلا بولدى، كۆڭۈلچەكلىك قىلىپ خوتۇنىڭغا دەپ يۈرمىگىن يەنە! خوتۇن خەق دېگەننىڭ ئاغزى بوش، بىر گەپنى ئاڭلىشۇالدىمۇ، بولدى، بىر كۈنگە قالماي پۈتۈن شەھەرگە يېيىپ بولىدۇ. ئۇنداقتا ھەر ئىككىلىمىزگە پايدىسىز ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. سىراجدىن ئاكا "ئىككىسى تىل بىرىكتۈرۈپ مېنى ئاغدۇرۇپ تاشلىماقچى بولۇۋاتقان ئوخشىمامدۇ!" دەپ ئويلاپ قالمىسۇن يەنە!

قايسىم نېمە ئۈچۈندۇر قاسىمدىن مىننەتدار بولۇپ قالدى. ئۆزىنىڭ دەسلەپتە ئۇنىڭغا قوللانغان قوپال پوزىتسىيىسىدىن خىجىل بولۇپ، بۇرۇنقى چاغلاردىكىدەك قىزغىن مۇئامىلە قىلىش قارارىغا كەلدى.

—بوپتۇ! —دېدى ئۇ سوزۇنچاق يۇزىگە كۈلكە يۈگۈرتۈپ، — ھېلىقى تۆھمەتخورنىڭ ئېيتىنى چىقىرىش ئەپسىز بولسا دېمىسەڭمۇ مەيلى، قېنى ئۆز ئىشلىرىڭ توغرىسىدا گەپ قىلىپ بەرمەمسەن؟ ئائىلەڭدە نېمە بولدى؟

—بۇنى سورىمايلا قوي، ئاداش! —دېدى قاسىم جىنچىرىغىدەك پىلىلداپ تۇرغان كۆزلىرىگە لىققىدە ياش ئىلىپ، —سەھرالىق خوتۇندىن بىرنى ئالغانتىم، بۇنىڭدىن خەۋىرىڭ بارغۇ دەيمەن. مىڭ قىلسا سەھرالىق دېگەن سەھرالىقلىقىنى قىلىدىكەن، بۇلتۇر دۇنياغا يېڭىدىن كۆز ئاچقان ئوغلىمىزغا ياخشى قارىماي، ئۆپكىسىگە سوغۇق تەگكۈزۈپ جېنىغا زامىن

بولدى، غەزىپىمگە پايلىماي قوڭىغا تېپىپ ئۆيدىن قوغلاپ چى-
قاردىم. ھېلىمۇ ياخشى، قولۇمدا ھوقۇق بارچاغدا يەنە بىر
خوتۇن ئېلىۋالغىنىم، بولمىسا ھازىرقىدەك ئەھۋالغا چۈشۈپ
قالغاندا خوتۇن ئالاي دېسەم كىممۇ ماڭا تېگەتتى دەيسەن؟ ھازىر-
قى خوتۇنۇمنىڭ چىرايى ئاق سېرىققا مايىلراق، بۇرۇنقى خوتۇ-
نۇمدەك بۇغداي ئۆڭلۈك بولمىسىمۇ خېلىلا چىرايلىق، پىگور-
سىمۇ يامان ئەمەس، بويى مەن بىلەن تەڭ. بەك پاكارئىكەن
دەمسىنا؟ ئۆزۈمنىڭ بويى مۇشۇنچىلىك تۇرسا، ئۇنىڭدىن ئېگىز
خوتۇن ئېلىۋالسام قانداق بولغىنى؟ خوتۇن دېگەننىڭ بويى ئېگە-
دىن ئېگىز بولماسلىقى كېرەك، بولمىسا زادىلا قاملاشمايدۇ!
يامان يېرى ئۇنىڭ خىزمەت ئورنى ئىدارىمىزدىن يىراقراق، يۈك
توقۇمىچىلىق فابرىكىسىدا ئىشلەيدۇ. قولۇڭدا ھوقۇق بولغاندە-
كىن، ئىدارىمىزگە يۆتكەپ قويۇشقىغۇ يارىدىم بېرەرسەن؟

قاسىم قايمىغا ئۆزىگە يارىدىم بېرىش ۋە يامانلاردىن ئېھتە-
يات قىلىش توغرىسىدا يەنە بىرھازا جېكىلىگەندىن كېيىن،
ئۇنىڭ ئىشخانىسىدىن يېنىپ چىقتى. شۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئۇ
قايىم ۋە سىراجىدىننىڭ يېنىغا باپكارنىڭ موكىسىدەك چېپىپ
يۈرۈپ يېرىم يىلدەك ۋاقىتتىن سەۋرچانلىق بىلەن ئۆتكۈزدى.
لېكىن ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمايۋاتاتتى، سىراجىدىن ئۇنىڭ
ئارزۇ قىلغىنىدەك قايمىنى بۆلۈم باشلىقلىقىدىن ئېلىپ تاش-
لاپ، ئۇنىڭ ئورنىغا قاسىمنى قويمىدى. ئۇ بىر تەرەپتىن
سىراجىدىندىن ئاغرىنسا، يەنە بىرتەرەپتىن ئۇنىڭ قايمىغا بول-
غان ھەسەتخورلۇقى ئېشىپ، كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەيدىغان، گېلە-
دىن تاماق ئۆتمەيدىغان بولۇپ قېلىۋاتاتتى. يېقىندا تارقالغان

مش-مش پاراڅلارغا قارىغاندا قايىم تېخى سىراجدىننىڭ ئور-
نىغا مۇئاۋىن مۇدىرلىققا ئۆستۈرۈلەر ئىمىش. بۇ گەپنى ئاڅلاپ
قاسىمنىڭ ئەرۋايى قىرىق گەز ئۇچتى، چېقىرغا مايىل سارغۇچ
كۆزلىرىدە غەزەپ ئۇچقۇنلىرى چاقنىدى. "ئەمدى كەسكىن تەد-
بىر قوللانمىساڭ قاچان قوللىنىسەن، ئەخمەق! — دېدى ئۇ
چىشلىرىنى غۇچۇرلاتقان ھالدا ئۆزىگە ئۆزى، — قان چىقارماي
ئادەم ئۆلتۈرىدىغان يۇمشاق پېچىقىڭنىڭ نېمىسى قايىرلىدى. ئۇنى
چۆرۈپ تاشلىۋېتىپ قولۇڭغا نېمىسى قايىرلىماس گاڭ خەنجەر ئالە-
دىغان ۋاقىت كېلىپ قالدى. يۇمشاق قوللۇقلۇقۇڭ، رەھىمدىل-
لىكىڭ قورۇپ كەتسۇن. يىلان-چايانلارنىڭ زەھەرلىك نەشتە-
رى بولغانلىقى ئۈچۈنلا ئۆزلىرىنى ئامان ساقلىيالايدۇ. باشقە-
لارنىڭ تاپىنى ئاستىدا مىجىلىپ كەتكەندىن كۆرە، ئۇلارنى
چېقىپ ئۆلتۈرگىنىڭ ئەۋزەل. مۇشۇنداق ئەھۋال ئاستىدا كىمە-
مۇ سېنى ئەيىبگە بۇيرۇيالىسۇن؟! ئەڭ ياخشىسى رەقىبىڭنى
تۈيدۇرماي چېقىۋال، ئاندىن ئىچ ئاغرىتقان بولۇپ يارىسىغا
شىپالىق بەرمەيدىغان دورا سۈركەپ قوي، ئۇ جەھەننەمگە سەپەر
قىلىۋاتقاندىمۇ سەندىن مىننەتدار بولىدىغان بولسۇن!..."

قاسىم يۇقىرىقى ئوي-خىيالى بويىچە شۇنداق ئەپچىل بىر-
تەدبىر قوللاندىكى، قايىم ئۆزىنىڭ نېمە جىنايەت ئۆتكۈزگەنلە-
كىنى بىلىشكە ئۇلگۇرمەي-ئۇلگۇرمەيلا ساقچىلار تەرىپىدىن تاپىنى
يەرگە تەگكۈزۈلمەي ئەكىتىلىپ، قاراڅغۇ تۈرمىگە تاشلاندى.
چۈنكى كۆرەش ئاكتىپلىرىدىن بىرى ئۇنىڭ ئىشخانىسىدىكى گە-
زىتىنىڭ بىر بۇرجىكىدىن "ئىزباسار"غا ھۇجۇم قىلىپ يېزىلغان
بىر "ئەكسىيەتچى" شوئارنى بايقاپ قېلىپ دەرھال ساقچىغا

مەلۇم قىلغان. تەكشۈرۈپ ئېنىقلاش نەتىجىسىدە پۇچۇركا قا-
يمىنىڭ پۇچۇركىسى بىلەن ئوپمۇئوخشاش بولۇپ چىققاندى.
قايىم تۇتۇپ كېتىلگەن شۇ ئاخشىمى قاسىم ئاجايىپ راھەتلىنىپ
ئۇخلىدى، نۇرغۇن شېرىن چۈشلەرنى كۆردى. بۇ چۈشلەرنىڭ
تەڭدىن تولىسى ئۆزىنىڭ ئەتىسىلا قايىمنىڭ ئورنىغا بۆلۈم باش-
لىقى قىلىپ ئۆستۈرۈلگەنلىكىگە، ئاندىن كېيىن ئامال قىلىپ
سىراجدىننى يېقىتىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ
مۇئاۋىن مۇدىرى بولۇپ، يېغىن مەيدانىغا پاتماي قالغان ئاممىغا
دوكلات بېرىۋاتقانلىقىغا، ئاخىردا چوڭ باشلىق بولۇپ، پىكاپقا
ئولتۇرۇپ كوچىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا قوللىرىغا گۈل دەستە
تۇتقان پۇقرالارنىڭ خۇشال-خۇرام تەنتەنە قىلىشىپ ئۆزىگە بول-
غان ئىززەت-ھۆرمىتىنى بىلدۈرۈۋاتقانلىقىغا، ھەتتا بەزىلەرنىڭ
ھاياجان ئىلكىدە كۆز ياشلىرىنى تۆكۈپ "ياشىسۇن قاسىم!" دەپ
ۋارقىرىشىۋاتقانلىقىغا ئائىت مەنسەپ بىلەن مۇناسىۋەتلىك چۈش-
لەر ئىدى. ئۇ تاڭ سەھەردە ھاياجانلانغان ھالدا ئورنىدىن تۇ-
رۇپ، ساقال-بۇرۇتلىرىنى پاكىز ئالدى، يۈز-كۆزىنى نەچچە
قېتىم سوپۇنلاپ يۇدى، ئالدىرىماي چېيىنى ئىچتى. ئاندىن
قايىمنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئۇنىڭ ئىككى ياشلىق ئوغلىنى باغرىغا
چىڭ بېسىپ كۆز يېشى قىلىپ ئولتۇرغان ئايالى بەھرىنىساغا
تەسەللى بەردى. ئۇنىڭغا قىينىچىلىقى بولسا تارتىنماي ئېيتە-
شىنى تاپىلىدى. ئۆزىنىڭ قولىدىن كېلىشىچە ياردەم بېرىشكە
ھەرقاچان تەييار ئىكەنلىكىنى قايتا-قايتا ئىزھار قىلدى. بىچارە
بەھرىنىسا بۇنىڭدىن قاتتىق تەسىرلىنىپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي
ھۆكۈرەپ يىغلىۋەتتى. ھەسرەتلىك كۆز ياشلىرىنى تۆكۈپ ئىچە-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

نى بىر ئاز بوشىتىۋالغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا بولغان مىننەتدار-
لىقىنى قانداق ئىپادىلىشىنى بىلمەي مەڭدەپ قالدى بولغاي ئەتە-
مالىم، ئاغزىنى ئۆمەللىگىنىچە تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ نېپىز
لەۋلىرى بىرنېمە دېيىشكە تەمشىلىۋاتقاندەك يېنىك تىترەيتتە-
يۇ، لېكىن ئاغزىدىن قۇلاققا ئاڭلانغۇدەك سادا چىقمايتتى.
قاسىم بەھرىنىسانىڭ قۇچىقىدىن بالىسىنى قولىغا ئېلىپ ئەر-
كىلەتكەچ يۇرىكى مۇجۇلۇپ كەتكەن بۇ ئايالغا ئاكىلارچە نەسە-
ھەت قىلدى. ھەرگىز كۆڭلىنى يېرىم قىلماسلىقىنى، قايىمىنىڭ
ئاقلىنىپ تۇرمىدىن تېزرەك چىقىشى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ھەدەپ
يول مېڭىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇنى خېلىلا خاتىرجەم قىلىپ
قويدى. بۇ ئايالنىڭ نەزەرىدە قاسىم قايىمىنىڭ باشقا كۈن چۈش-
كەندە جانغا ئەسقاتمىدىغان ئىشەنچلىك چىن دوستى، ۋىجدان-
لىق، ئەخلاقلىق، كۆيۈمچان ئادەم بولۇپ قالدى.

قاسىم ئۆز ئارزۇسىنىڭ تېزرەك ئەمەلگە ئېشىشىنى
سەۋر-تاقەت بىلەن بىر-ئىككى ئايدەك كۈتۈپ باقتى، سىراجە-
دىننىڭ يېنىغا كەشىنىڭ چەمى تېشىلىپ كېتىۋاتقىنىغا قارىماي
يۈگۈرۈپ، ئۆزىنىڭ سادىقلىقىنى قايتا-قايتا ئىزھار قىلدى،
ئۇچۇقتىن-ئۇچۇق دېيەلمىسىمۇ قايىمىنىڭ ئورنىغا ئۆزىنى قو-
يۇش توغرىسىدا ئېنىق بېشارەت بەردى. لېكىن ئەمەل تاجىنىڭ
ئۆز بېشىغا تېزرەك كىيدۈرۈلۈشىدىن ھېچقانداق شەپە بولمايۋا-
تاتتى. ئەجەبا، تەقدىر ئۇنىڭ بىلەن قېيىنىشىۋاتامدىغاندۇ؟ ئۇ
قايىمنى قانداق موللاق ئانقۇزۇش ئۈستىدە ئاز باش قاتۇردىمۇ؟
ئۇنىڭ پۇچۇركىسىنى دوراپ مەشق قىلىۋېرىپ بېغىشىنى ئالال-
ماي قالغىنىنى ئاز دېگەندەك، قانچىلىغان كېچىنى ئەپچىل

پىلان تۇزۇش بىلەن ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزۈپ كۆزلىرىنى قىزىلمۇچ-
تەك قىزارتىۋالغىنىچۇ تېخى! ھەممىدىن قورقۇنچلۇقى، ئادەم
يوق پۇرسەتنى پايلاپ تۇرۇپ، قايسىنىڭ ئىشخانىسىغا غىپپىدە
كىرىپ، ئۇنى ئۆلتۈمگە مەھكۇم قىلالايدىغان ھېلىقى شوئارنى
گېزىتنىڭ بىر بۇرجىكىگە يېزىپ قويۇپ، تۇيدۇرماي قۇيرۇقنى
خادا قىلىۋېتىش بولدى. گەرچە بۇ ئىش بىر مىنۇت ئىچىدىلا
ئورۇندىلىپ بولغان بولسىمۇ، لېكىن شۇ بىر مىنۇت ئۇنىڭغا
بىر ئەسىردىن ئۇزۇنراق تۇيۇلدى، يۈرىكى قاتتىق سوقۇپ قې-
چىدىن چىقىپ كەتكىلى تاس-تاماس قالدى، پۇتۇن ئەزاسى قارا
تەرگە چۆمۈلدى، چېكە تومۇرلىرى ھېلىلا ئېتىلىپ كېتىدىغان-
دەك لوقۇلداپ كەتتى. دېمىسىمۇ بۇنى چاندۇرۇپ قويىدىغان
بولسا قايسىغا كولىغان ئورنىغا ئۆزى چۈشۈپ كېتىپ ھالاك
بولۇشى قاش بىلەن كىرپىكنىڭ ئارىلىقىدىكى ئىش ئىدى. بۇ
ئويىنىشىدىغان كىچىك ئىشمۇ! ھېلىمۇ ياخشى، خۇدا ئۇنىڭ
تىلىكىنى ئىجابەت قىلغاندەك، شۇ مىنۇتتىكى خۇپىيانە ھەر-
كەتلىرىگە "يامان"لارنىڭ كۆزى چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىدى.
قاراپ تۇرۇپ ئۆزىدىن ئۈستۈن ئورۇنغا چىقىۋېلىپ يۈرىكىنى
خۇن قىلىۋاتقان رەقىبىنى كۆزدىن يوقىتىش ئىستىكى ئۇنىڭ
بارلىق قورقۇنچ، غەم-ئەندىشە، تەشۋىش، ئىككىلىنىشلەر ئۈس-
تىدىن غالىب كېلىشىگە ياردەم بەردى. ئاللىقانداق بىر يېرىنى
توختىماي غاجىلاۋاتقان ھەسەت قۇرتى ئۇنىڭ مىدىرلاپ بېقىشىغا
سەۋەبچى بولدى. خىيال تۇرىدە كۆز يېغىنى يەپ ۋالىلداپ
تۇرغان ئەمەل تاجى ئۇنىڭغا چەكسىز ئىلھام، كۈچ-قۇۋۋەت
بەخش ئەتتى. ئەمەلگە ئېرىشكەندىن كېيىن كېلىدىغان پايدا-

مەنپەئەت، ئابروي-شۆھرەت ئۈنىڭ غەيرىتىگە غەيرەت قوشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ تەلەي كېمىسىنى تەۋەككۈل دەريياسىغا سېلىپ ۋەھىمە دولقۇنلىرىنى يېرىپ ئۆتۈپ، كۆزلىگە بىرىنچى نىشانغا ئامان-ئېسەن يېتىۋالدى، ئەمدى گەپ ئىككىنچى نىشانغا يېتىش-تە قالدى. ئەپسۇسكى بۇ نىشانغا يېتىش ئۆزى ئويلىغاندەك ئۇنچىۋالا ئاسان بولمىسا كېرەك. شۇنداقتىمۇ بىر ئامال قىلىپ بۇ نىشانغا يەتمىسە سىكدۇرگەن شۇنچە كۆپ "ئەجرى" بىكارغا كەتمەمدۇ؟ شۇنچە خۇشامەت قىلغىنى ۋە يېلىنىپ يالۋۇرغىنىغا قارىماي "قوغدىغۇچىلار تەرەپدارلىرى" كاتتىباشلىرىنىڭ سوغۇق كۆز بىلەن قارىشى، سىراجىدىننىڭ نادانلىق قىلىپ كەتكۈزۈپ قويغان يەرلىرىنى كەچۈرۈشنى خالىماي ئىچىدە غۇم-ئادا-ۋەت ساقلاۋاتقاندەك مۆرىمەي جىم تۇرۇۋېلىشى ئۇنىڭ جېنىغا تېگەتتى، ئوغىسىنى قاينىتاتتى، قولىدىن كەلسە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئېزىقتىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ چاپناپ پۈركۈۋەتكۈسى كېلەتتى. ئۇ شۇلارنى ئويلىغانسېرى ئازابلىناتتى، ھەسەت ئوتىدا ئۆرتىلىپ ئەلەم بىلەن تولغىناتتى، كېچىلىرى ئۇيقۇدىن بىدار بولۇپ ئاھ ئۇراتتى. چۈشىنىش كېرەككى، ئۇ ئۆزىنىڭ يېقىن ساۋاقدىشى، قەدىناس ئاغىنىسىنى بۇرۇنقى پۇقرالىق ئورنىدا تۇرۇۋېرىش ئۈچۈن قۇربان قىلمىغان-دە! ئۆز كاللىسىنىڭ كېتىپ قېلىشىدىن قورقماي تەۋەككۈلچىلىك قىلغىنىغا يارىشا بەخت-تەلەي ئوڭ كۆزىدە قاراپ قويسا نېمە بولىدۇ؟ ھەي كاج پەلەك! ھەي شور پېشانە!...

قاسىم ئەمەل تەمەسىدە يۇقىرى-تۆۋەن پايپاسلاپ يۈرگەن كۈنلەردە قايسىم ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنىپتىمىش دېگەن

خەۋەر ئىدارىمىزگە تارقالدى. شۇ چاغدىكى ۋەزىيەتتە ناھەق كەتكەن بۇ بىچارىگە ياردەم بېرىش ئۈياقتا تۇرسۇن، ئۇ توغرۇ-لۇق ئىككى ئېغىز لىللا گەپ قىلىپ قويغان ئادەممۇ ئۆز جېنى-نىڭ ئامان قېلىشىغا ئىشەنچ قىلالمايتتى. بىزنىڭ قىلالىغىنى-مىز ناھايىت كۆز يېشىمىزنى ئىچىمىزگە ئاققۇزۇپ، بىلىنىدۇر-مەي ھېسسىداشلىق قىلىش، ئېچىنىش بولدى. كۆرەش ئاكتىپ-لىرى بولسا بۇ "ئۇلۇغ غەلبە"گە تەنتەنە قىلىشتى. دەبدەبىلىك يىغىن ئېچىپ، قايسىنىڭ "چېكىدىن ئاشقان جىنايەتلىرى"نى پاش قىلدى. دىكتاتۇرا ئورگىنىنىڭ "ئىنقىلابىي ھەرىكىتى"نى قوللىدى. بەختىگە يارىشا ھۆكۈم ئىجرا قىلىنىش ئالدىدا "13- سېنتەبر" ۋەقەسى يۈز بەردى. قايسىم ئامان قالغان بولسە-مۇ، لېكىن "مەسىلىگە تارىخىي نۇقتىئىنەزەر بويىچە قاراش كېرەك، شۇ چاغدا ئۇنىڭ ئىزباسارغا قارشى تۇرغىنىنى توغرا قىلغان دېگىلى بولمايدۇ" دېگەن غەلىتە سەپسەتىنىڭ بازار تېپە-شى تۇپەيلىدىن ئۇ ۋاقتىدا قويۇپ بېرىلمىدى. بىر مەزگىل قاسىمىنىڭ دېمى ئېچىگە چۈشۈپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۆزى يالغۇز ھەرىكەت قىلىپ ھوقۇقنى قولغا كىرگۈزەلمەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن، بىرەر مىنۇت جىم يېتىشنىمۇ خالىمايدىغان بۇ ئادەم بارلىق كۈچىنى ئۆز ئەتراپىغا شېرىك ۋە قوللىغۇچىلارنى توپلاشقا قاراتتى. ئۇلارنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ ئوخشاشمىغان چارە-لەرنى قوللاندى. ئۆز نەپسىگە چوغ تارتىدىغان، شۆھرەتكە بېرە-لىدىغانلارنى چىرايلىق سۆز-ئىبارىلەر ۋە ئۆزىگە ئەگەشسە كەل-گۈسىدە قانداق نەپ بېرىدىغانلىقى، قانداق شۆھرەت-ئابرويغا ئىگە قىلىدىغانلىقى توغرىسىدىكى ئاجايىپ ۋەدىلەر بىلەن ئىز-

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com

دەككە كەلتۇرەتتى. ئىككىلىنىپ قالغۇچىلارغا ۋەزىيەتنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ، ئۆزىنى قوللىسا ھەرگىز زىيان تارتىپ قالمايدىغانلىقى توغرىسىدا بېشارەت، بەل قويۇۋەتكەندە يەل بېرەتتى. يېقىن كەلمىگەنلەرگە ئوچۇقتىن-ئوچۇق تەھدىت سالاتتى، "كېيىن پۇشايمانىنى ئالىدىغانغا قاچا تاپالمايسىلەر يەنە!" دەپ ئاگاھلاندۇراتتى. دېگىنىنى ئەملەدە كۆرسىتىپ ئۆزىنى قوللاشنى خالىمايدىغانلار ئارىسىغا سوغۇقچىلىق سالاتتى، گەپ توشۇپ، پىتنە-ئىغۋا تارقىتىپ زىددىيەت تۇغدۇراتتى. بۇ ھەرىكىتىنى كۆزلىگەن مەقسىتىگە يېتىپ بولمىغۇچە توختاتماياتتى. ئۇلارنىڭ ئۆچەكىشىپ بىر-بىرىنىڭ گېلىدىن سىقىشۋاتقانلىقىنى كۆرگەندە "خوپ بولدى!" دەپ سوغۇق كۈلگىنىچە نېرىدا تۇرۇپ تاماشا كۆرەتتى. بۇلارنى قاملاشتۇرالمىغاندا، ئەر-خوتۇن ئوتتۇرىسىدا ئەپچىللىك بىلەن جېدەل تېرىپ، نىكاھتىن ئاجرىشىش ۋەقەسىنى پەيدا قىلغان چاغلىرىمۇ بولاتتى.

قاسىم قوللانغان يۇقىرىقى چارىلەر "ئوڭچىل ئەنزە ئاغدۇرۇش شامىلىغا قايتۇرما زەربە بېرىش" كۇرىشى ئەۋجىگە چىققاندا خېلى ئەسقېتىپ قالدى، ئۇ باشلامچىلىق بىلەن سىراجدىنغا ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، ئۇنىڭ كونا قائىدە-تۈزۈملەرنى "غالجىرلىق بىلەن" ئەسلىگە كەلتۇرگەن، ئىسيانچىلارنى چەتكە قېقىپ ۋە ئۇلارغا زەربە بېرىپ، "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابىنىڭ مول مېۋىلىرى"نى ئىنكار قىلغان يېڭى جىنايەتلىرىنى بارغا يوقنى قوشۇپ راسا پاش قىلدى، ئەگەشكۈچىلىرى ھەم-ھۇ دېيىشىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن بىرەر قۇر تەرتىپكە سېلىنىپ، ئىشلىرى يۇرۇشۇشكە باشلىغان ئىدارىمۇ "كونىنى تىرىلدۇرۇش بىلەن

تىرىلدۇرۇشكە قارشى كۈرەش" پاتقاقلىققا سۆرەپ كىرىلدى. قا-
سىم ئىدارە ھوقۇقىنى قايتىدىن تارتىۋېلىشقا مۇۋەپپەق بولغان
ئىسيانچىلار كاتتىبېشىغا يېقىندىن ماسلىشىپ، كۈرەش يېڭى-
لىرىدا سىراجىدىننى يېڭى جەنايەتلىرىنى تاپشۇرۇشقا قىستايت-
تى. ئۇنى بۇرۇن قانداق ماختاپ كۆككە ئۆچۈرغانلىقىنى، ئال-
دىدا يېلىنىپ قىلمىغان خۇشامەتلىرى قالمىغانلىقىنى ئۇنتۇپ
قالغاندەك، جەينىكىگىچە تۇرۇۋالغان كالتە قولىنى شىلتىپ،
ئۇنىڭ ئۆزىگە قانداق زىيانكەشلىك قىلغانلىقى ئۈستىدە كۆز
ياشلىرىنى تۆكۈپ شىكايەت قىلاتتى. "چوڭ ياخشى ۋەزىيەتنى،
مەدەنىيەت زور ئىنقىلابىنىڭ مول مېۋىلىرىنى كۆرمىگەن كۆ-
زۇڭ مۇشۇمۇ!" دەپ بارمىقىنى بىگىزدەك ئۇچلاپ، سىراجە-
دىننىڭ ئۆزىگە غەزەپ بىلەن تىكىلىپ تۇرغان كۆزىگە تىقاتتى.
ئاخشاملىرى ئىسيانچىلار كاتتىبېشىنىڭ ئۆيىگە سوۋغا-سالاملار-
نى كۆتۈرۈپ كىرىپ، ئۇنىڭ "ئىنقىلابىي شىجائىتى"، "كەشە-
نى ھەيران قالدۇرىدىغان ئاجايىپ قابىلىيىتى"نى تازا قاملاشتۇ-
رۇپ ماختىۋەتكەندىن كېيىن ئۆز مۇددىئاسىغا كۆچۈپ، ئۆزىنى
بۆلۈم باشلىقلىقىغا ئۈستۈرۈپ قويۇشنى تەلەپ قىلاتتى. ئىسيان-
چىلار كاتتىبېشى ئۇنىڭ ئۆزىگە سالجىدەك چاپلىشۋېلىشىدىن
بالدۇرراق قۇتۇلۇش ئۈچۈنمىكىن ياكى قۇيرۇق شىپپاڭشىتىۋې-
رىشىدىن تەسىرلىنىپ قالغانلىقتىنمىكىن، ئىشقىلىپ ئۇنى بۆ-
لۈمىمىزنىڭ ۋاقىتلىق مەسئۇلى قىلىپ قويدى، ئوھوي! "مانتا
كۆرمىگەن قەلەندەر قاسقانغا دوم چۇشۇپتۇ" دېگەندەك، ئۇنىڭ
بۇ چاغدىكى خۇشاللىقىنى بىر دېمەيلا قويۇڭ! تېرىسىگىلا ئە-
مەس، جاھانغىمۇ سىغماي قالدى! ئۆستۈرۈلگەندىن كېيىنكى

بىرىنچى قىلغان ئىشى نېمە بولدى دېمەمسىز؟ ھېلىقى كاتتىباش شەرىپىگە كاتتا زىياپەت بەردى. تىترەڭگۈ ئاۋازى بىلەن ئۇزۇن-دىن-ئۇزۇنغا سوزۇلغان قەدەھ سۆزى سۆزلەپ، ئۇنىڭ "مەدە-نىيەت زور ئىنقىلابى"غا قوشقان "ئۆچمەس تۆھپىلىرى"نى بىر ھازا ماختىدى، ئاندىن تۇنجى رومكىنى ئۆزىنى ئۆستۇرۇپ قوي-غان شەپقەتچىسىنىڭ تەن سالامەتلىكى ئۈچۈن كۆتۈرۈڭەتتى. ئىككىنچى قىلغان ئىشى بۆلۈمىمىزدە سىراجىدىننىڭ كۆرسەت-مىسى بويىچە تۇزۇپ بېكىتىلگەن ئەقلگە مۇۋاپىق قائىدە-تۈ-زۈملەرنى بىكار قىلىش بولدى. ئەگەر "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ" يوقىتىلىپ، "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى"دىن ئىبارەت ئىنسان-يەت تارىخىدا كۆرۈلۈپ باقمىغان بۇنداق چوڭ بالايىئاپەتكە ۋاق-تىدا خاتىمە بېرىلمىگەن بولسا ئۇ يەنە نېمىلەرنى قىلاتتىكىن-تاڭ؟

خاسىيەتلىك نەۋ باھار كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، بىر چەتتە توختىتىلىپ قويۇلغان سىراجىدىن قايتىدىن ئىدارىنىڭ باشلىق-لىقىغا تەينىلەندى. قاسىمنى بىز تېخى "ئەمدىغۇ بولمىغۇر قە-لىقلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، خۇشامەت تەخسىسىنى چېقىپ تاش-لاپ، ئادەم بولۇپ قالار" دەپ ئويلاپتىكەنمىز، نەدىكىنى! سىرا-جىدىن ئىدارە باشلىقلىقىغا تەينىلەنگەن شۇ كۈنى ئاخشىملا قاسىم يەنە يۇزىنى داپتەك قىلىپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە "تەبرىكلەش"-كە ۋە "قەلبىنى ئىزھار قىلىش"قا باردى. باشلىق دېگەن بەر-بىر باشلىق ئىكەن، ئۇلارنىڭ كەڭ قورساقلىقىنى ماڭا ئوخ-شاش ئادەتتىكى پۇقرالار دوربىيالمىغۇدەك. مەن بولسام ئۇنى شۇ ھامان ئۆيدىن قوغلاپ چىقارغان بولاتتىم، لېكىن سىراجە-

دىن ئۇنداق قىلمىدى. ئارىدا ھېچ ئىش بولمىغاندەك ھال-ئەھ-ۋاللاشتى، ئالدىغا چاي-پاي كەلتۈردى، ئۇنىڭ ماختاشلىرىدىن تارتىپ تەكلىپلىرىگىچە كۆڭۈل قويۇپ، زېرىكمەي ئاڭلىدى، ئاندىن "ياخشى نىيىتى"گە رەھمەت ئېيتىپ، چىرايلىق ئۇزۇتىپ قويدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ۋاقىتنى سىراجىدىنىڭ ئۆيى بىلەن ئىشخانىسى ئارىلىقىدا دومىلاش بىلەن ئۆتكۈزۈپ، "ۋاقىتلىق مەسئۇللۇق" ئورنىنى ساقلاپ قېلىشقا شۇنچە تىرىشقان بولسىمۇ، نېمە ئۈچۈندۇر، تەلىيى ئوڭدىن كەلمەي قالدى. تۇرمىدىن قويۇپ بېرىلگەن قايسىدىن بۆلۈم باشلىقلىقىغا تەينىلەندى. قاسىم ئاچچىقىدا ئۆز گۆشىنى ئۆزى يېگۈدەك بولدى. ھېلىمۇ ياخشى، شۇ چاغدىلا ئۇ "يىراقنى كۆرۈپ" قايسى ئائىلىسىنىڭ ھالىدىن ئانچە-مۇنچە "خەۋەر ئېلىپ تۇرغىنى!" بولۇپمۇ ئۇنىڭ ئايالى بەھرىنىسا قاسىمدىن تولىمۇ مىننەتدار ئىدى. ئاياللار نېمىدېگەن گول خەق-ھە! قاسىم ئۇنىڭ ئېرىنى كۆپ باش قاتۇرۇپ ئەپچىللىك بىلەن قۇرغان قاپقانغا تۈيدۇرماي دەسسەتتى. ئارقىدىن ئۇلارنىڭ بەختسىزلىكىگە ئېچىنغان بولۇپ، مىڭ تەسلىكتە زورلاپ چىقارغان ئىككى تامچە كۆز يېشىغا تەسەللى كەۋسىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئېرىنىڭ دەردىدە قاقشاپ ھالسىرىغان، ئاچچىق ئەلەم يۈتۈپ يۈرىكى خۇن بولۇپ كەتكەن بىچارە ئايالغا تۈتۈۋېدى، ئويلىمىغان يەردىن ئۇ ئاسانلا ئېرىپ قالدى. قايسى قولغا ئېلىنىپ بىر يىلغىچە قاسىم يەنە تېخى سېخىيلىقى تۈتۈپ كەتسە بىرەر جىڭ گۆش، بەش-ئون تۇخۇم ئېلىپ كىرىپ ئۇنىڭدىن ھال سوراپ تۇردى. پۇل خەجلەشكە قولى تىترىگەن چاغلاردا ئوتۇن يېرىپ، كۆمۈر توشۇپ بەردى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بىر كۈنى كەچتە ئۇ ئازراق ئىچىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە كىرىپ، بەھرىنىسانىڭ ئۇخلاپ قالغان ئوغلى يېنىدا ئېرىنىڭ رامكىغا ئېلىنغان سۈرىتىگە قاراپ كۆز يېشى قىلىپ غەمكىن قىياپەتتە ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى.

—قايمىنى سېغىنىپ قالغان ئوخشىماملا؟—قاسىم تاماكا ئىسىدا سارغىيىپ كەتكەن ھىڭگاك چىشلىرىنى چىقىرىپ ھىجايدى،—شۇ ئاداشنى دەيمەن، ئۇنداق ئەكسىيەتچى شوئارنى يېزىپ نېمە قىلاتتى؟ ئۇزىنىڭ كۆڭلىدىكى گەپنى دەۋېلىشىنىلا ئويلىماي، سىلەرنى كۆپرەك ئويلىغان بولسىغۇ ھەرگىزمۇ بۇنداق پاجىئە يۈز بەرمىگەن بولاتتى. راستىنى ئېيتسام، مېنىڭ سىلىدەك چىرايلىق، كۆيۈمچان خوتۇنۇم بولغان بولسىچۇ، بويۇنۇمغا قىلىچ تەڭلەپ تۇرسىمۇ ئۇنداق ئەخمىقانە ئىشنى قىلىپ يۈرمىگەن بولاتتىم.

بەھرىنىسا ئۇن سېلىپ يىغلىۋەتتى. قاسىمنىڭ سۆزلىرى ئۇنىڭ يۈرەك يارىسىغا نەشتەر بولۇپ ئۇرۇلغانىدى. ئۇ مىڭ قىلسا تېخى ياش ئەمەسمۇ، ئەمدىلا 25 ياشقاكىردى، ئون گۈلىنىڭ بىرى ئېچىلماستا تىرىك تۇل خوتۇن بولۇپ قالدى. چىرايى قاسىم ماختىغاندەك ئۇنچىۋالا چىرايلىق بولمىسىمۇ، ھەر ھالدا ئەل قاتارى. قايمىنىڭ سۆزى بويىچە ئېيتقاندا مېھرى ئىسسىق، ئايالىلارغا خاس ناز خۇلقى بار، مىجەزى مۆتىدىل، بەزى ئاياللاردەك ھەدىسىلا جېدەل چىقىرىپ ئېرىنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىپ يۈرمەيدىغان، ئېرىگە كۆيۈنۈشنى، دەردىگە دەرمان بولۇشنى، ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىشنى بىلىدىغان ئايال ئىدى. قايمىم ئۇنىڭ سەپكۈن ئىز سېلىپ ئۆتكەن دوغلاق، ئاق پىشماق

يۇزىنى قوپال بارماقلىرى بىلەن مۇلايىمغىنە سىيلىغاچ: "سىز مېنىڭ قەلبىمە تۇرىدىكى پەرىشتەمسىز، ماڭا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ جاھاندا سىزدىن گۈزەل ئايال يوق، سىزنى جېنىمدىن ئارتۇق كۆرىمەن!..." دەپ ئۇزىنىڭ ئۇنىڭغا نەقەدەر ئامراقلىقىنى بىلدۈرەتتى. لېكىن شۇنداق دېگەن ئادەم قاراپ تۇرۇپ ئۇنىڭ بەختىگە ئولتۇردى، بىللە ئۆتكۈزگەن كۆڭۈللۈك چاغلارنى ئېسىدىن چىقىرىپ قويغاندەك تەلۋىلەرچە قارامليق قىلىپ قاراڭغۇ تۇرمىدە يېتىشنى ئۇنىڭ قۇچىقىدا يېتىشتىن ئەلا كۆردى. شۇڭا ئۇ ئېرىنىڭ ئۆزىگە بولغان مۇھەببىتىدىن گۇمانلىنىشىغا تامامەن ھەقلىق. دېمىسىمۇ راست ئەمەسمۇ، ئۇنى شۇنچە ياخشى كۆرگەن ئادەم نېمە ئۈچۈن قاسىم ئېيتقاندەك "قەلب تۇرىدىكى پەرىشتىسى" نىڭ بەختىنى ئويلاپ قويمايدۇ؟ ئۇنى ئويلىمىغان تەقدىردىمۇ ئۆز پۇشتىدىن تامغان پەرزەنتىنىڭ ئىستىقبالىنى ئويلاپ قويسا بولمامدۇ؟ ئۇنىڭغا ئۇنداق قارامليق قىلىڭ دەپ كىم قويۇپتۇ؟ گېزىت بۇرجىكىگە شوئار يېزىپ قويغاندىن نېمە پايدا؟ ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇنىڭ دېگەنلىرى چىن يۈرىكىدىن ئۇرغۇپ چىققان سۆزلەر ئەمەس، بەلكى ئۆزىنى رام قىلىۋېلىش ئۈچۈن ئاغزىنىڭ ئۇچىدىلا دەپ قويغان سۆزلەر ئىكەن-ده! ئەمدى قايىمنىڭ دوستى قاسىمنىڭ ئۇنى شۇنىڭغا ئوخشىشىپ كېتىدىغان سۆزلەر بىلەن ماختاۋاتىدۇ، پەرىشتىدىنمۇ گۈزەل قىلىپ تەسۋىرلەۋاتىدۇ، بۇ گەپلەرنى قاسىم چىن يۈرىكىدىن قايىل بولۇپ شۇنداق دەۋاتامدىغاندۇ ياكى ئاللىقانداق خۇپىيانە مەقسەتنى كۆزلەپ ئۇنىڭ ئالدىغا تۈيدۇرماي تۇزاق قۇرۇۋاتامدىغاندۇ؟ ھەي ئەرلەر، ئەرلەر! سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا ئاياللارغا

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

هەقىقىي سىرىنى بېرىدىغان؛ مەلۇم مۇددىئاغا يېتىۋېلىش ئۈ-
چۈن دۇنيادىكى بارلىق چىرايلىق سۆز-ئىبارىلەرنى مەشۇت يە-
پىغا مارجان تىزغاندەك تىزىپ كۆز-كۆز قىلىپ چاقنىتىپ،
خۇشاللىقتىن ئەس-ھوشىمىزنى يوقىتىپ، بەھوشلۇق ئىلكىدە
يۈمۈلۇشقا باشلىغان كۆزىمىزنى ماھىيىتىگىلارنى كۆرۈۋېلىش
ئىقتىدارىدىن مەھرۇم قىلماي، بەلكى گۈزەلنى گۈزەل، سەتنى
سەت دەپ لىللا گەپ قىلىدىغان ئادەملەرمۇ بارمىدۇ؟ ئۇنداقلار
بولسىمۇ باردۇ، لېكىن بىز ئايالالارچۇ؟ راست گەپ قىلغان
ئەرنى ياخشى كۆرىمىزمۇ؟ ئالدىمىزدا قاراپ تۇرۇپ "سەن
سەت!" دېسە يۈزىگە تەتۈر كاچات بىلەن سېلىشقا جۈرئەت قىلال-
مىساقمۇ، ھېچ بولمىغاندا ھەرقانچە يېلىنىپ توۋلىسىمۇ ئارقا-
مىزغا قاراپمۇ قويماي كېتىپ قالمىز، سەت بولساقمۇ: "سىز
ئۇنداق گۈزەل، بۇنداق گۈزەل، پەرىزاتتىن قېلىشمايا-
سىز..." دەپ ماختىغىلى تۇرسا "قاراپ تۇرۇپ بۇنداق يالغان
گەپلەرنى قىلىشقا يۈزىڭىز قانداق چىدىدى؟!" دېمەي. ھۇزۇر-
لىنىپ ئاڭلايمىز، بۇ نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ ھەي ئىنسانىيەت
دۇنياسى، قېنى ئېيتىپ باققىنا، نېمە ئۈچۈن ئادەملەرنىڭ ھە-
قىقەتنى كۆرەر كۆزى يوق؟ "راست گەپ تاشنى يارىدۇ" دېيىشى-
دۇ، نېمە ئۈچۈن تاشنى يارالىغان شۇ راست گەپلەر ئىنسانلار-
نىڭ قۇلىقىغا ياقمايدۇ؟ نېمە ئۈچۈن ئۇلار ساختىلىقنىڭ رەزىل-
لىكىنى بىلىپ تۇرۇپ يەنە شۇنىڭغا ئامراق بولۇپ قالىدۇ؟ بۇ
زادى نېمە ئۈچۈن؟ كىم بۇنىڭغا ئادەم قانائەتلەنگۈدەك جاۋاب
بېرەلەيدۇ؟ شۇنىڭدىن قارىغاندا ئىككى يۈزلىمىچىلەرنىڭ، ساخ-
تىپەزلەرنىڭ ئارىمىزدىن بازار تېپىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس

ئوخشايدۇ. قاسىم شۇنداقلاردىن بولۇپ قالمىسۇن يەنە! ياق، بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇ ناھايەت قايمىنىڭ ھەقىقىي دوستى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئائىلىمىزگە ياردەم بېرىۋاتىدۇ، باشقا مەقسىتى بولسا ئاللىقاچان چاندۇرۇپ قويغان بولاتتى، بىر يىلنى ئاز ۋاقىت دېگىلى بولامدۇ؟ بەھرىنىسا ھېلىغىچە ئۇنىڭ تاپتىن چىقىپ كەتكەن يەرلىرىنى سەزگىنى يوق. ئادەم دېگەن ئۇنداق بولمىغۇر خىياللارنى قىلىۋەرمەيدىغان! بولمىسا ساپ نىيەتلىك ئادەمگە بىكاردىن-بىكار ئۇۋال بولۇپ قالىدۇ. بىراق قاسىمنىڭ بايا تىنقى سۆزلىرىنى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟ مەيلى قانداقلا بولمىسۇن، ئېرى قولغا ئېلىنغاندىن كېيىن تۇنجى قېتىم ئۇ باھار شامىلىغا ئوخشاش ئىللىق ھارارەت كېلىپ تۇرىدىغان يالقۇنلۇق سۆزلەر بىلەن ئېرى تىرىك تۇرۇپ تۇل بولۇپ قالغان بىر يىللىق ھاياتىدىكى قەلبىنىڭ ئاللىقانداق يېرىدە ئاستا-ئاستا ئۆچۈپ كۈل ئاستىدا كۆمۈلۈپ قېلىشقا باشلىغان مۇھەببەت چوغىنى قايتىدىن ياندۇرۇۋاتىدۇ، ئۇنتۇپ قالغىلى تۇرغان ئەر-خوتۇنلۇق تۇرمۇشىدىكى ئادەم ۋۇجۇدىنى يا پراقتەك تىترىتىدىغان ئوتلۇق سۆيۈشۈشلەرنى، كۆڭۈلگە شادلىق بەخش ئېتىدىغان قىزغىن قۇچاقلىشىشلارنى، تىل بىلەن ئىپادىلەش قىيىن بولغان بىر خىل نازۇك ھېسسىياتنى ئالماشتۇرۇش داۋامىدا پەيدا بولىدىغان نازاكەتلىك چۈشەرنى، سىمابتەك ئېرىپ كېتىۋاتقان تەڭگە ماسلاشقان ھالدا قۇلاق تۇۋىدە توختىماي يېقىملىق جارانلايدىغان ھاياجانلىق پىچىرلاشلارنى ئۇنىڭ ئېسىگە سېلىۋاتىدۇ! ...نېمە بولۇۋاتىسەن، بەھرىنىسا؟ ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال! پاك ۋۇجۇدۇڭنى بۇلغىما! بولمىسا ئېرىڭگە، ئوغلۇڭ-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

غا قانداق يۈز كېلەلەيسەن؟!

بەھرىنىسا، قول ياغلىقىنى چىقىرىپ، كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ قويۇۋاتقان قاسىمنىڭ قولىنى ئىتتىرىۋەتمەكچى بولدى. يۇ، نېمە ئۈچۈندۇر ئۆز ئىرادىسىگە قارشى ھالدا بۇنداق قىلىش. قا ماجالى يەتمەي قالدى. ئاستا-ئاستا بوشىشىپ كېتىۋاتقان گەۋدىسى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆكسى ئۈستىدە يېنىك يورغىلاشقا باشلىغان قاسىمنىڭ قولى ئۈستىگە ئاغدۇرۇلدى. بىر پەس داۋاملاشقان ئاجىز قارشىلىق كۆرسىتىشتىن كېيىن ئۇ ئۆزىنى كۆرۈمسىز، يات بىر ئەر قوينىدا مەستخۇش ھالەتتە كۆردى. ئۆزىدىن بىرەر غەيرىچىتەك پاكار كەلگەن بۇ ئادەم شۇتاپتا ئۇنىڭ دۇنيادىكى بارلىق قايغۇ-ھەسرەت، دەرد-ئەلەم ۋە بېشىغا كەلگەن بەختسىزلىكلىرىنى بىراقلا ئۇنتۇپ كېتىشىگە سەۋەبچى بولۇۋاتاتتى. ئۇنى ئېرىنىڭ بىغەرەزلىكى تۈپەيلىدىن ۋاقتىسىز ئۇزۇلۇپ قالغان مۇھەببەت كەۋسىرىدىن بەھرىمەن قىلىۋاتاتتى. بۇ ئىشتا بەھرىنىسا ئەيىبلىكمۇ ياكى قاسىممۇ؟ سەۋەنلىك زادى كىمدىن ئۆتتى؟ ئەمدى بەھرىنىسا بىر ئۆمۈر ۋىجدان ئازابىغا قالماسمۇ؟ شۇ تاپتا ئۇنىڭ بۇلارنى ئويلاشقا چولىسى يوق، ئۇزۇن كىرپىكلىك كۆزلىرى يېرىم يۇمۇلغان، نېپىز لەۋلىرى شېرىن چۈش كۆرۈپ جۆيلۇۋاتقاندەك ئاللىنېمىلەرنى دەپ قەلبىگە سىغماي قېلىۋاتقان شادلىقنى ئۇزلۇكسىز ئىزھار قىلىدۇ، ئوغلىنىڭ ئەتىرگۈل ھىدىنى ئەسلىتىدىغان تىنىقىنى پۈراپ ياتمىسا كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەيدىغان ئادىتىمۇ يادىدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتتى. قىسقىسى ئۇ بىر دەملىك ھېسسىياتنىڭ ئىتائەتمەن ئەسىرى بولۇپ قالدى ...

قاسم بولسا باشقىچە ھېسسىياتتا ئىدى: ئۇ قايسم بىلەن بولغان مەنسەپ تاجسىنى تالىشىش بەيگىسىدە يېڭىلىپ قالدى، مات بولۇپ چەتكە چىقتى، بۇنىڭغا ئۇ ئىقرار. لېكىن ئۇ مەغلۇبىيىتىگە ھەرگىز تەن بەرمەيدۇ، ئامال قىلىپ رەقىبىدىن ئۆچ ئالىدۇ، بۇنىڭ بىرىنچى قەدىمى سۈپىتىدە قايمىنى قاراڭغۇ تۇرمىگە سولاتقۇزۇۋەتتى. مانا ئەمدى ئۇنىڭ خوتۇنىنىڭ ئىپ-چەت-نومۇسىغا تېگىۋاتىدۇ، بۇ قاسمىنىڭ ئۆچ ئېلىپ يولىدا مۇڭەپپەقىيەتلىك تاشلىغان ئىككىنچى قەدىمى بولۇپ ھېسابلاندى. ماسمۇ؟ ئۇ ئۇزاقتىن بۇيان ھەسەت ئوتىدا ئۆرتىلىپ ئىچىگە سىغدۇرالماي كېلىۋاتقان غەزەپ-نەپرىتى، ئۆچ-ئاداۋىتى ۋە ئاچچىقىنى بىراقلا تۆكۈپ، مۇشۇنداق كۆكسى-قارىنىنى بوشىتىۋېلىش پۇرسىتىگە ئېرىشكەنلىكىدىن چەكسىز خۇشال. ياخشىسى قايسم قان قوسۇپ ئۆلسۇن، شۇندىلا ئۇ پۇخادىن چىقىدۇ. ھازىرچە ئۇنىڭ بۇ تىلىكى ئەملگە ئاشمىغان شارائىتتا ئۇنىڭ مۇنۇ قاپاق كاللا، ئۇجمە كۆڭۈل، ھايۋان مىجەز خوتۇنىنى قانغۇچە دەپسەندە قىلىش كېرەك! ... ئۇ كۆڭلىدە يۇقىرىقىلارنى ئويلىغىنى بىلەن بەھرىنىسانى يەنىلا ئاغزىدىن شۇنداق تەسىرلىك، چىرايلىق، ياغلىما سۆزلەرنى چۈشۈرمەي ماختاپ كۆككە ئۇچۇرۇپ سىمابتەك ئېرىتىۋەتمەكتە ئىدى. بۇ ئىشتا ئۇنىڭ يەنە مۇنداق بىرمۇددىئاسى بارلىقىنىمۇ يوق دېگىلى بولمايتتى: ئۇ توي قىلىپ ئۆزۈن ئۆتمەي بىرىنچى خوتۇنىنى بىر ئىشچى بىلەن تۇتۇۋالدى. بۇ جودانى ئۇ ھورىنى چىقارمايلا ھەل قىلىپ، ئىشچىدىن 500 يۈەن "زىيان ھەققى" ئۇندۇرۇۋالدى. خوتۇنىنى بولسا راسا دۈمبالاپ "تەنبىھ" بەردى. ئۇلار بىر يىلدىن كېيىن

بىر پەرزەنت كۆرۈشتى. بۇ بالىنىڭ چىرايىدىن كىمنىڭ پۈشتە-
دىن تامغانلىقىنى بىلىپ بولمايتتى. بىگۈناھ بۇ بوۋاقمۇ كېيىن-
كى ئۆمرىدە تەڭلىكتە قېلىشنى خالىمايۋاتقاندەك ۋاقىتسىز ئۆ-
لۈپ كەتتى. بۇنىڭغا قاسىمنىڭ ئۇنچە ئىچى ئاغرىپمۇ كەتمىدى.
ئۇنىڭغا ئەلەم قىلغىنى خوتۇننىڭ ئىككىنچى قېتىم يەنە شۇ
ئىشچى بىلەن تۇتۇلۇپ قېلىشى بولدى. بۇ نۆۋەت ئۇ "زىيان"
نىمۇ تولىتىۋالمىدى، "بالىغا ياخشى قارىماي ئۆلۈشكە سەۋەبچى
بولدى" دېگەن باھانە بىلەن خوتۇننى قويۇۋەتتى. ئۇنىڭ ئىك-
كىنچى خوتۇنىدىنمۇ تەلىيى چىقماي قالدى. بۇ، بىرىنچى خوتۇ-
نىدىنمۇ ئۆتە شاللاق خوتۇن بولۇپ چىقتى. پايلاش ئارقىلىق
ئۇنىڭ بىر بىلەن ئەمەس، بىرقانچە يىگىت بىلەن "باردى-كەل-
دىسى" بارلىقىنى سەزدى. ئۇنىڭ مېڭىسىدىن تۇتۇن چىقىپ
كەتتى، بۇنىمۇ قويۇۋېتىپ باشقا خوتۇن ئالاي دېسە تويلۇقما يەنە
نۇرغۇن پۇل خەجلەش كېرەك، ئۇچىنچى خوتۇنى بۇنىڭدىنمۇ
ئەسكىرەك چىقىپ قالسا نېمە دېگۈلۈك؟ سىڭا كۆزىنى قىسىپ
كۆرمەسكە سېلىپ ئۆتكۈزۈۋەتمەكتىن ۋە تەقدىرگە تەن بەرمەك-
تىن ئوبدان چارە يوق. قولۇڭدىن كەلسە سەنمۇ بىرنى تاپ،
قانغۇچە ئوينا، كۈل! ھالا بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە، ئۇ ئويلا-
مىغان يەردىن بۇ مەقسىتىگىمۇ يەتتى، "بىر چالمىدا ئىككى
پاختەكنى سوقۇۋالدى". دېمەك، "ئۆتىنگە لاپقوت" بولدى،
شاللاق خوتۇنىدىن ئۆچ ئالدى. "ئامەت كەلسە قوش كەپتۇ"
دېگەن شۇ-دە! بۇلارنى قايمىغا دەپ يۇرۇشكە بولمايدۇ، ئەلۋەتە.
لېكىن قاسىم قايمىنىڭ ئائىلىسىگە "غەمخورلۇق قىلىپ"
كەلگەنلىكىنى دەستەك قىلىپ ئۇنىڭدىن يەنە ئاز-تولا نەپ ئۇنە-

دۇرۇۋالسا نېمىشقا بولمايدىكەن؟ ئۇ سىڭدۇرگەن "ئەجرى"گە يارىشا شۇنداق تەلەپنى دادىل ئوتتۇرىغا قويۇشقا تامامەن ھەقلىق! قايممۇ قان بىلەن گۈشتىن تۆرەلگەن ھېسسىياتلىق ئادەم، ھەرقانچە قىلسىمۇ "باشقا كۈن چۈشكەندە ئەسقاتقان دوستىنىڭ شەپقىتى"نى ئۈنتۈپ قالماس، مۇئاۋىن بۆلۈم باشلىقى قىلىپ قويۇشقىمۇ بولسا كۆچەپ قويار...

قاسىم يۇقىرىقىلارنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزۈپ، قايسى بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتى، ئۇنىڭ تۇرمىدىكى ئەھۋالىنى تەپسىلىي سورىدى. ئۇ تۇيۇقسىز قولغا ئېلىنىپ كەتكەندىن كېيىن ئۆزىنىڭ قانچىلىك ئازابلانغانلىقىنى، يۇقىرى-تۆۋەن قاتراپ خېلى يول مېڭىپ باققان بولسىمۇ، ئۇنى بالدۇرراق چىقىرىۋېلىشقا قۇربى يەتمىگەنلىكىنى ئاجايىپ تەسىرلىك سۆزلەر بىلەن ئىزھار قىلدى. ئەھۋالدىن بىخەۋەر ھەرقانداق كىشى شۇ سورۇندا ئولتۇرۇپ قالسىدىغان بولسا "جاھاندا بىر-بىرىگە شۇنچە كۆيۈنىدىغان مۇشۇنداق ئوبدان ساۋاقداشلارمۇ بولىدىكەن-ھە!" دەپ ھەيران قالغان ۋە ھاياجىنىنى بېسىۋالالماي ئىختىيارسىز كۆز يېشى قىلغان بولاتتى. لېكىن نېمىشقىدۇر، قايسىنىڭ پوزىتسىيىسى سوغۇق ئىدى، بۇ ھال ئۇنى ئاز-تولا جىددىيلەشتۇرۇپ قويدى. بۇ كاساپەت تۇرمىگە كىرىپ قېلىشىدىكى ھېلىقى سىرنى بىلىۋالغان بولمىسۇن يەنە؟ ياق! بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس! ئىنىس-جىن سەزمىگەن ئۇ ئىشنى ئون كاللىسى بار ئادەممۇ سېزىۋالالمايدۇ. يەنە بىر مەخپىيەتلىكتىن خەۋەر تېپىپ قالدىمۇ-يا؟ ياق، بۇمۇ مۇمكىن ئەمەس. كاللىسى قوداڭشىپ قالغان بۇ ئايال شۇ قېتىمقى قىلمىشىغا پۇشايمان قىلىپ قالغان-

مۇ-قانداق، ھەرقانچە يالۋۇرساممۇ، ھىيلە-مىكىر ئىشلىتىپ باقساممۇ ئىككىنچى مېنى ئۆز يېنىغا يېقىن يولاتمىدى. شۇنىڭ-دىن كېيىن پەقەت ئۇنىڭ ئۆزى قىلالمايدىغان ئانچە-مۇنچە ئېغىر ئىش-پىشلىرىنى قىلىشىپ بېرىش بىلەنلا چەكلەندىم. شۇ-ڭا يېپىلغان تۆۋاق يېپىق پېتىچىلا قالدى، بۇنى كىشىلەر سېزىد-ۇپلىشقا ئۇلگۈرۈپ بولغۇچە ئىشمۇ ئاياغلىشىپ بولدى، ئۇنچۇا-لا ئەندىشە قىلىپ كېتىش، ئارتۇقچە گۇمانسىراپ يۈرۈش ھاجەت-سىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن قايمىنىڭ ئائىلىسىگە غەمخورلۇق قىلغۇچى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقتىم. بەھرىنسا ئىككىمىزدىن باشقا ھېچقانداق ئادەم بىلمەيدىغان ھېلىقى مەخپىيەتلىكنى ئاش-كارىلىمىغىنى بىلەن ھەممەيلەن بىلىدىغان بۇ ئەھۋاللارنى ئۇ-نىڭغا ئېيتماي قالمايدۇ، كاللىسى بولسىلا "مېنى قەستلىگەن ئادەم ئائىلەمنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ يۈرەرمىدى؟" دەپ ئويلىماسمۇ؟ توغرا، ئارتۇقچە سەزگۈرلىشىپ كېتىش مۇھىم ئىشىڭنى ئاقسىتىپ قويىدۇ، دەيدىغىنىڭنى قورقماي دەپ مۇد-دىئايىڭغا يېتىش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسىتىۋەر، ئاز-تولا ياردەم بېرىپ قالسا ئەجەب ئەمەس!

قاسىم دېدىللىشىپ، ئاخىرىغا كەلگەندە ئۆز مەقسىتىنى ئوچۇقتىن-ئوچۇق ئوتتۇرىغا قويدى.

—بولىدۇ!—دېدى قايىم تۇرمىدە كۆن نۇرى كۆرمەي تاتا-رىپ قانسىراپ كەتكەن سوزۇنچاق چىرايىنى كۈلكىگە زورلاپ،— مەن ئۆز ناھىيەمگە يۆتكىلىپ كەتمەكچى، تەكلىپ بېرىپ قويماي، تەشكىل ماقۇل كۆرسە مېنىڭ ئورنۇمغا باشلىق بولۇۋالارسەن!

قاسىم ئۇنىڭ تەلەپپۇزىدىن روشەن مەسخىرە ئالامەتلىرى چىقىپ تۇرغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ بىر تاتىرىپ، بىر قىزار-دى، دەماللىققا نېمىدەپ جاۋاب بېرىشنى بىلەلمەي مەدەت تىلە-ۋاتقاندەك بەھىرىنىساغا قارىدى.

— ئادەمدەك بىر گەپ قىلسىلا بولمامدۇ؟ — دېدى بەھرىنە-سا خاپا بولۇپ، — سىلى قولغا ئېلىنىپ كەتكەن كۈنلەردە چېتە-لىپ قېلىشتىن قورقۇپ ھەممەيلەن بىزدىن ئۆزىنى قاچۇردى، سالام قىلساق، كۆرمەسكە سېلىپ ئۆتۈپ كەتكەنلەرمۇ بولدى. ھەتتا بەزى ئۇرۇق-تۇغقانلارمۇ بىزدىن چەك-چېگرىنى ئېنىق ئايرىۋالدى. لېكىن مۇنۇ ساۋاقداشلىرىڭ، ھەقىقىي ۋىجدان ئىگىسى ئىكەن، ھېچنېمىدىن قورقماي، ھالىمىزدىن خەۋەر ئېلىپ تۇردى. باشقا كۈن چۈشكەندە ئىككى ئېغىز تەسەللى سۆزىمۇ ئادەمگە تاغدەك مەدەت بولىدىكەن، ئۆمرىدە ئۇنتۇلغۇسىز تەسىرات قالدۇرىدىكەن. ئەمدى مۇشۇنداق سادىق ئاغىنىلىرىگە يارىدىم بەرمەي كىمگە يارىدىم بېرەتتىلە؟! ئويناپ سۆزلىسىلىمۇ ئويلاپ سۆزلىسىلە جۇمۇ! ئاغزىمغا كەلدى دەپ ھەرقىسما گەپنى دەۋەرمەيدىغان!

— سىلى خاپا بولۇپ يۈرمىسىلە، — دېدى قاتات-قۇيرۇقىنى تۇزەشتۇرۇۋېلىشقا ئۆلگۈرگەن قاسىم ئېرىگە چالۋاقاۋاتقان بەھ-رىنىسانىڭ غەزەپتىن پوكاندەك ئېسىلىپ كەتكەن ئاق پىشماق چىرايىغا قاراپ، — قايسىم مەن بىلەن چاقچاقلىشىۋاتىدۇ، چاقچاق دېگەن ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئاچىدۇ ئەمەسمۇ! بىچارە دوستۇم قاراڭغۇ تۇرمىدە ئۇزۇن يېتىپ قېلىپ بۇرۇقتۇرما بولۇپ كەت-كەن گەپ، قەدىناس دوستى بىلەن ئۇچراشقاندا ئەلۋەتتە قە-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

زىق-قىزىق چاقچاقلارنى قىلىپ، كۆكسى-قارنى ئېچىلغۇدەك دەرىجىدە كۆڭۈللۈك پاراڭلىشىۋالىدۇ-دە! شۇنداقمۇ ئاداش؟

—ياق!—قايسىنىڭ مىس رەڭگىنى ئەسلىتىدىغان سوزۇن-چاق چىرايى جىددىي تۇس ئالدى، قويۇق قوشۇما قاشلىرى ئاستىدىكى چوڭقۇر ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن قوڭۇر كۆزلىرىدىن بىرخىل چۈشىنىكسىز نۇر چاقناپ كەتتى. شۇتاپتا ئۇنىڭ مۇ-رەككەپ ھېسسىياتىنىڭ ئىسكەنجىسىگە ئېلىنغان چىرايىدىن نە غەزەپلىنىۋاتقانلىقىنى، نە خۇشال بولۇۋاتقانلىقىنى، نە قاسىمغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈۋاتقانلىقىنى، نە ئۇنىڭدىن بىزار بولۇۋات-قانلىقىنى، نە نېمىگىدۇر ئىشەنچ قىلىۋاتقانلىقىنى، نە نېمىدىن-دۇر گۇمانسىرىۋاتقانلىقىنى بىلىپ بولمايتتى،—چاقچاق قىلغە-نىم يوق، راستتىنلا ئۆز ناھىيەمگە كەتمەكچى بولۇۋاتىمەن. يۆتكىلىش ئىلتىماسىنى تەشكىلگە تاپشۇردۇم، تەستىقلىسىلا يولغا چىقىمەن!

قاسىمنىڭ كاچكۈلغا چۈشۈپ كەتكەندەك مۇزلاشقا باشلىغان يۈرىكىنى شۇ ھامان بىر خىل ئىزھار قىلغۇسىز خۇشاللىق قاپلىدى. بۇ ئەخمەق راستتىنلا يۆتكىلىپ كېتەمدىغاندۇ؟ شۇن-داق بولغىيدى، ئىلاھىم! ئەتىلا كۆزۈمدىن يوقالسا تېخىمۇ ياخشى بولاتتى. نېمە دەيدۇ دەپ مەندىن گەپ ئېلىپ بېقىۋاتام-دۇ-يا؟ ھەرھالدا ئېھتىيات قىلغىنىڭ تۈزۈكمىكىن قاسىم! ئالدىراپ چاندۇرۇپ قويساڭ ئىش چاتاق بولىدۇ، تېزىكى قېتە-ۋالسا ئىشىڭنى يەنە ئاقتۇرالماي قالىسەن! شۇڭا ئاۋۇال چېكىپ بېقىش كېرەك، ئالدىراڭغۇلۇق باشقا چوماق!

—ئويلىنىپراق ئىش قىلساڭ بولارمىكىن!—قاسىم سو-

ۇۇشقا باشلىغان چايدىن بىر ئوتلام ئىچكەندىن كېيىن، سىرتىغا
تېپىپ تۇرغان ساپسېرىق چىشلىرىنىڭ تەسىرى تۈپەيلىدىن دوم-
سىيىپ چىققان قېلىن كالپۇكلىرىنى يالاۋېتىپ دېدى، —ناھىيە
دېگەن ئاساسىي قاتلام ئورۇن. خىزمىتى ئالدىراش ۋە جاپالىق.
ۋىلايەت دېگەن مىڭ قىلسا ۋىلايەت، شەرت-شارائىتى ياخشى.
ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ يەردە ئىشلەۋەرسەڭ تېخىمۇ يۇقىرىراق ئو-
رۇنغا ئۆستۈرۈلۈشۈڭ ئاسانغا توختايدۇ، ناھىيىدە بولسا تەس،
ئىشقىلىپ پايدا-زىيانىنى ئۆلچەپ كۆر، ئىشەنگىنكى، دوستۇڭ
ساڭا ھەرگىز زىيانلىق مەسلىھەت بەرمەيدۇ. "يەتتە ئۆلچەپ بىر
كەس" دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ، ھەر ھالدا ئالدىراقسانلىق
قىلمىغىنىڭ ياخشى!

—مۇشۇ كۆڭلۈڭدىكى گەپمۇ؟—قايمىنىڭ سەۋر قاچىسى
ئاخىر چېقىلدى بولغاي ئەتىمالىم، ئۆزىنى تۇتالمىغان ھالدا
قاياناپ كەتتى، —ئىچىڭدە مېنى "ھازىرلا كۆدەك-كۆرپىسىنى
قولتۇقلاپ كۆزۈمدىن پاتراق يوقالسىدى" دەپ ئويلايسەنغۇ، ئاغ-
زىڭدىن يەنە چىرايلىق گەپلەرنى چۈشۈرمەيسەن؟ قاچانمۇ تىلىڭ
بىلەن دىلىڭ بىر بولار سېنىڭ؟ ھازىر دېگەن قايسى دەۋر؟
كۆزۈڭنى چوڭ ئېچىپ قاراپ باققىنىڭ ياخشى! يالغانچىلىق
بىلەن جان باققىلى بولمىدىغان قاباھەتلىك يىللار ئۆتۈپ كەتتى.
مەن تۇرمىدە بەرگەننى يەپ چوشقىدەك خورەك تارتىپ ئۇخلىمە-
دىم، نۇرغۇن ئىشلار ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزدۈم، ئويلىدىم.
ئىككى يۈزلىمىچىلەرنىڭ قانداق ئۇسۇللارنى قوللىنىپ ساددە،
تۈز كۆڭۈل ئادەملەرنى ئاسانلا ئالداپ كېتەلىشىدىكى ئىجتىمائىي
سەۋەبلەر ئۈستىدە ئاز-تولا تەتقىقات ئېلىپ باردىم. بىر مەھەل

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

كۆزۈمنى ئېتىۋالغان ئېزىتقۇ تۇمانلىرىنى نېرى سۈرۈپ، بەزى سىرلىق تۈگۈنچەكلەرنى يېشىشكە مۇۋەپپەق بولدۇم. ئۆزۈك بىلىسەن، ئۇ يەردە بىكار ۋاقىت دېگەن جىق. تۆمۈر پەنجىرىدىن چۈشۈپ تۇرغان خىرە-شىرە يورۇقلۇققا تەلمۈرۈپ ئولتۇرۇش-تىن باشقا ئىشاق يوق. شۇڭا ھەرقانچە كۆپ ئويلىنىشقىمۇ ۋاقىت دېگەن كەڭتاشا يېتىشىدۇ. مېنى ئۇنچىۋالا قاپاق نېمە چاغلاپ كەتمىگىن. سەندەك "ئەقىللىق" بولمىساممۇ ھەر ھالدا ئۆزۈمگە تۈشلۈق مېڭەم بار. ياخشىسى سەن مېنىڭ ئىستىقبالىم ئۈستىدە باش قاتۇرۇشنى قويۇپ، ئۆز تەقدىرىڭ ئۈستىدە كۆپ-رەك ئويلان! مەن ئۆز ناھىيەمگە كېتىمەن دېدىم كېتىمەن، بۇنىڭ سەۋەبىنى ساڭا چۈشەندۈرۈپ ئولتۇرۇشۇم ھاجەتسىز. ئۆزۈن گەپنىڭ قىسقىسى، سەن بىلەن بىر ئورۇندا ئىشلەشنى خالىمايمەن!

قاسىم ئىختىيارسىز شۇركۈنۈپ كەتتى: "بۇ شورى قۇرغۇر ھېلىقى شوئارنى ئۆزى يازمىغانلىقىنى ئوبدان بىلگەچكە، مەندىن گۇمانلىنىپ قاپتۇ-دە! مېنىڭ يېزىپ قويغانلىقىمغا ئائىت قىل-تىرىقتەك ئاساس تېپىۋالغان بولسىزە، سوتقا ئەرز قىلىپ بۇر-نۇمدىن بۇلاق قىلىدىكەندۇق. ھېلىمۇ ياخشى، بۇنى قىلچە چاد-ىدۇرۇپ قويماي توغرىلىۋەتكىنىم، بولمىسا كۆرىدىغان كۈنۈم بارمىكەنمۇ دەيمەن. ئەمدى كۆزى ئېچىلىپ قالغان بۇ ئوغرى ئالدىدا يېلىنىپ يۈرگىنىم بىھۇدە ئاۋارىگەرچىلىك ئوخشايدۇ، بۇرۇنقى جانغا ئەسقاتقان ھۇنەرلىرىمۇ ئاقمايدىغاندەك قىلىدۇ. ئۇنىڭدىن كۆرە، ۋاقتىدا جېنىمنى ئېلىپ، گور ئاغزىدىن تە-رىك قايتقان بۇ ئۆلمىگۇردىن يىراقراق تۇرۇپ، باشقىچىرەك

يول تۇتۇپ باقاي، ئۇنۇمى كۆرۈلۈپ قالسا ئەجەب ئەمەس...“ ئۇ يۇقىرىقىلارنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ئەجەللىك يېرىگە گاچچىدە سانجىلغان ئاچچىق سۆز نەشتىرىگە پەرۋا قىلماي زورۇقۇپ ھېجايدى. ئۇنىڭچە پەقەت دانىشمەن سانىلىدىغان كەشىلەرلا كۆڭلىدە نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلىقىنى ئادەم ھېسسىياتىنىڭ تېرمومېترى بولغان چىرايىدا بىلىندۈرۈپ قويماي، ھەرقانداق ئىشنى يەڭ ئىچىدە جۇندۇپتتى. شۇ سەۋەبتىن ئۇ قايسىنىڭ جاندىن ئۆتۈپ كەتكۈدەك سۆزلىرىگە پىسەنت قىلمىغان قىياپەتتە ھېجىيىپ تۇراتتى. بۇنىڭدا باشقا بىر سەۋەبمۇ بار، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ ئاخىردا ئېيتقان ”سەن بىلەن بىر ئورۇندا ئىشلەشنى خالىمايمەن!“ دېگەن يۇرەك سۆزىنىڭ قاسىمنى قاتتىق چىلىك خۇشال قىلىۋەتكەنلىكىنى ئىپادىلەپ بېرىش قىيىن. دېمەك، بۇ سۆز ئۇنىڭ راستىنلا يۆتكىلىپ كېتىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ. بۇ سۆز ئالدىدا قايسىنىڭ دەسلىپىدە دەۋالغان زەھەرلىك سۆزلىرى ئۇنىڭغا نىسبەتەن ئېيتقاندا بىر تېنىنغىمۇ ئەرزىمەيدۇ. ئىشقىلىپ ئۇ كۆزدىن تېزرەك يوقالسا قاسىمنىڭ رەسمىي ئۆستۈرۈلۈپ ئۇنىڭ ئورنىغا قويۇلۇشىدىن ئۈمىد بار. شۇڭا قاسىم كۆڭلىدىكىنى چاندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈنلا ھېجىيىپ يۇرمىگەن-دە!

—ئۇنداق بولسا ئاق يول بولسۇن! —دېدى ئۇ ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ، —كونىلار ئېيتقاندەك سەممىي نەسىھەت راستىنلا قۇلاققا خۇش ياقمايدىغان ئوخشايدۇ، يېڭى ئورنىڭدا خىزمىتىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشىنى تىلەيمەن!

قاسىم بوسۇغىدىن پۇتىنى ئېلىش ئالدىدا ئارقىسىغا بۇرۇ-

لۇپ قوشۇمچە قىلدى:

—ھە، راست، ئىلتىماسىڭ تەستىقلانسا خەۋەر قىلىپ قوي، يۇك-تاقلىرىڭنى تېڭىشقا يارەملىشىمەن!

—رەھمەت! ئاۋارە بولۇپ يۈرمە! —ئىشىك ئالدىغىچە ئۇزىتىپ چىققان قايىم قاسىمنىڭ ئۆزىگە سوزۇپ تۇرغان قولىنى بوشقىنا قىسىپ قويدى، —ھەرقاچان مەن يولغا چىقىپ بولغۇچىلىك ئىشلىرىڭ ئالدىراش بولۇپ كېتىدۇ، ۋاقىت چىقىرالماسلىقىڭ مۇمكىن، خاتىرجەم ھالدا ماڭىدىغان يولۇڭنى مېڭە-ۋەرگىن!

يەنە شۇ ئىككى بىسلىق گەپ! ھۇ ئاغزىدىن قان قۇسۇپ ئۆلگۈر نەجىس! چۈشكەن ماشىناڭ يېرىم يولدا ئۆرۈلۈپ مىجىلىپ كەتسەڭغۇ خويما ئوبدان بولاتتى ياكى "تۆگە" دېگەن لەقەمىگە مۇناسىپ ھالدا ئۆلۈكۈڭ شۇ نامرات ناھىيەڭنىڭ بىپايان چۆللىرىدە قېلىپ قاغا-قۇزغۇنلارغا يەم بولسىمۇ مەيلىدى. ئۇنداقتا كۆزۈمنىڭ قارىسىغا سانجىلغان سەندەك تىكەندىن بىر يولىلا قۇتۇلۇپ، يېنىك تىن ئالغان بولاتتىم! چاتاق يېرى "ئىتنىڭ قارغىشىغا پىت ئۆلمەيدىكەن"، ھەي-ھەي! ئادەمنىڭ دۇئاتىلاۋىتى راستىنلا ئىجابەت بولىدىغان بولسا نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى-ھە! ئۇنداقتا بۇ گۈينى ئىت ئۆلۈمىدە ئۆلۈشكە مەھكۇم قىلىۋېتەتتىم! ياق! ياق! بۇ چارە ئەپلەشمەيدىغاندەك قىلىدۇ، ماڭا ئۆچ كىشىلەرمۇ ئاز ئەمەس، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاشۇنداق ئۆلۈمىمنى تىلىگىلى تۇرسا مەن نېمە ئۆلۈمدە ئۆلمەن؟ قايىمدىنمۇ بەتەر كۈنگە قالمامدىمەن؟ دەرھال بۇ ئوي-خىيالىمدىن ۋاز كېچەي، بولمىسا بېشىمغا چوڭ بالا-قازا تېپىۋالماي

غۇدەكمەن! ...

قاسىم يول بويى يۇقىرىقىدەك باش-ئايىغى يوق ئوي-خىيال دېڭىزىدا چايقىلىپ، خارامۇش ھالدا ئۆيىگە قايتىپ كەلدى. شۇ كۈندىن تارتىپ ئۇ تاكى قايسىم بىر يىلدىن كېيىن ئۆز ناھىيىسىگە يۆتكىلىپ كەتكىچە بولغان ئارىلىقتا ماڭمىغان يولى، بارمىغان يېرى قالمىدى. نېمىشقىدۇ ئىشى ئاقمايۋاتاتتى. ئۇنى قوللىغۇچىلارمۇ بوراندا قالغان توزغاقتەك بىر-بىرلەپ توزۇپ كەتتى، ئاخىردا ئۆزى يالغۇز قالدى. ئۇنىڭ ئۆز كۆزىگە سىغمىغانلارنى يۇقىرى-تۆۋەن چېقىشىدىن، ئۆزئارا زىددىيەتكە سېلىپ قويۇشىدىن، ئالدىدا بىر خىل، كەينىدە بىر خىل گەپ قىلىپ قورساقلىرىنى كۆپتۈرۈشىدىن بىزار بولغان مەلۇماتلىق، قابىلىيەتلىك كىشىلەر خاتىرجەم ئىشلىيەلەيدىغان، ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرالايدىغان ئورۇنلارغا يۆتكىلىپ كېتىشتى. سىرا-جىددىنىڭ ئۇلارنى ئىدارىسىزلىكى باشقا بۆلۈملىرىدە بولسىمۇ ئىشلەپ قېلىشقا دەۋەت قىلىپ ئىدىيىۋى خىزمەت ئىشلەشلىرى ۋە بۇ يولدا كۆرسەتكەن بارلىق تىرىشچانلىقلىرى بىكارغا كەتتى. شۇنداق قىلىپ بىزنىڭ بۇ بۆلۈمىمىزدە ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەن زىيالىيلاردىن قاسىم بىلەن ئىككىمىزلا قالدۇق. قالغانلار-نىڭ كۆپىنچىسى "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" دا تۇرلۇك يوللار بىلەن ئارقا ئىشىكتىن ئورۇنلاشتۇرۇۋېتىلگەنلەر. بۇلارنىڭ بەزىلىرى ئىسيانچىلارنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرى، يەنە بەزىلىرى ھەر-بىي سەپتىن كەسىپ ئالماشتۇرغانلار، مەدەنىيەت سەۋىيىسى ھەرخىل. بۇلارنىڭ ئىچىدە باشلانغۇچ مەكتەپنى تولۇق پۈتتۈر-مىگەنلەرمۇ، تولۇقسىز ياكى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە بىرەر يىل

ئوقۇغانلارمۇ، ھەتتا گېزىتنى راۋۇرۇس ئوقۇيالمايدىغانلارمۇ بار. ئويلاپ بېقىڭا، مۇشۇنداق سەۋىيىدىكى يولداشلارغا تايىنىپ بىر ژىلايەتنىڭ مەدەنىيەت خىزمىتىنى قانداقمۇ ياخشى ئىشلىگىلى بولسۇن؟ ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەن، سەۋىيىسى بار قاسىمنىڭ ئەھۋالى بولسا ھېلىقىدەك. ئىشقىلىپ، زىممىڭىزدىكى يۈك ھەقىقەتەن ناھايىتى ئېغىر، ئەھۋال مۇرەككەپ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئورگان تۈزۈلمە ئىسلاھاتى باشلىنىش ئالدىدا تۇرىدۇ. مېنىڭچە ھەم دادىل، ھەم ئېھتىياتچان بولمىسىڭىز سىزمۇ سىراجىدىنداك قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىشىڭىز مۇمكىن. چوغنى قەغەزگە ئوراپ ئۇزۇن مۇددەت ساقلىغىلى بولمىغاندەك، قاسىمنىڭ ئىككى يۈزلىمچىلىك قىلىقلىرىغۇ خەلقى ئالەم ئالدىدا بارا-بارا ئاشكارىلىنىشقا باشلىدى. كىشىلەرمۇ ئۇنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى بارا-بارا تونۇپ يەتتى. ئۇنداقتا نېمە ئۈچۈن كىشىلەر ئۇنىڭ ساختا نىقابىنى ئېچىپ تاشلاشقا، ئۇنىڭغا چېقىلىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ دەمسىزا! بۇ جايدا سورالغان سوئال بولدى، چامىمنىڭ يېتىشچە جاۋاب بېرەي، قانائەتلىنىپ كېتىشىڭىز ناتايىن، شۇنداقتىمۇ ئاڭلاپ باققانىنىڭ زىيىنى يوق. بۇنىڭدا مېنىڭچە مۇنداق ئىككى خىل سەۋەب بار. بىرى، كونىلاردىن قالغان "پوقا چالما ئاتساڭ يۈزۈڭگە چاچرايدۇ" دېگەن گەپ كىشىلەرنىڭ قەلبىگە چوڭقۇر سىڭىشىپ كەتكەن. ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى بىكاردىن-بىكار ئاۋارىچىلىق تېپىۋالغاندىن كۆرە، ئۆزىنى يامانلاردىن يىراقراق تۇتۇپ، زىخىمۇ، كاۋاپنىمۇ كۆيدۈرمەسلىكنى ئەۋزەل كۆرىدۇ. يەنە بىرى، قاسىم قانداق يوللار بىلەن تونۇشۇۋالدىكەن-تاڭ، ژىلايەتنىڭ مۇئاۋىن

ۋالىيسى قادىر بىلەن تونۇشۇۋاپتۇ. ۋالىي ئالدىدا ئۇ ئۆزىنى ئىدارىسىزدە چەتكە قېقىلىپ ئەتىۋارلاپ ئىشلىتىلمەي كېلىۋاتقان قابىلىيەتلىك زىيالىي قىلىپ كۆرسىتىپ، ئۇنىڭ ھېسسىداشلىقى ۋە ئىشەنچىسىگە ئېرىشىۋالىدىغۇ ياكى بۇرۇندىن تارتىپ ئىشلىتىپ كۆنۈپ قالغان خۇشامەتچىلىك- تەخسىكەشلىك، ئىككى يۈزلىمىچىلىك، چېقىمچىلىق ھۇنىرى ئەسقېتىپ، ياغلىما سۆزلىرى ماختاشقا كۆنۈپ قالغان قۇلاققا يېقىپ قالىدىغۇ ۋە ياكى دەسمايە سېلىشقا چىداپ ئېلىپ بارغان سوۋغا-سالمى ئۆز كۆچىنى كۆرسەتتىمۇ، بۇ تەرەپلىرى ماڭا قاراڭغۇ، ئىشقىلىپ قاسىم بۇ باشلىققا خېلىلا يېقىپ قاپتۇ. ئۇ بىرقانچە سورۇندا سىراجىدىنغا قاسىمنى مۇۋاپىق ئورۇنغا ئۆستۈرۈپ قويۇش توغرىسىدا بىشارەت بەرگەنلىكى مەلۇم. سىراجىدىن ئەھۋالنى ۋالىيغا چۈشەندۈرۈشىنىغۇ چۈشەندۈرۈپتۇ، لېكىن بۇ باشلىق: "كۆرەلمەسلەرنىڭ تاپقان گېپىگە ئاسانلىقچە ئىشىنىپ كېتىشكە بولمايدۇ، بولۇپمۇ بىز رەھبىرلىرى ئورۇندا تۇرۇۋاتقان كادىرلار پىكىر بەرگەن يولداشلارغا توغرا مۇئامىلە قىلىشىمىز كېرەك. ئۆزىمىز بىلەن چېقىشالمايدىغانلارنى ھەرخىل باھانە-سەۋەبلەرنى تېپىپ چەتكە قېقىش توغرا ئەمەس، ئۆچ ئېلىش ياكى بۇنداق يولداشلارغا زەربە بېرىش تېخىمۇ خاتا! ..." دەپ سىراجىدىننىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلاپ، ئۇنىڭ ئىچكىرلەپ چۈشەندۈرۈشىگە قۇلاق سالغۇسى كەلمەپتۇ. سىراجىدىن "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" نىڭ بوران-چاپقۇنلىرىدا يۈرەكئالدى بولۇپ قالغانلىقتىنمۇ ياكى ئىككى تاش ئوتتۇرىسىدا قىسىلىپ قېلىشنى خالىمىغانلىقتىنمۇ ۋە ياكى باشلىقنىڭ رايىغا باقاي دېسە ۋىجدانى چىدىماي،

باقماي دېسه، ئۇنىڭ ئالدىدا ياماڭ ئاتلىق بولۇپ قالغۇسى كەلمەگەنلىكتىنمۇ، ئەيتاۋۇر مۇشۇ ئىشتىن كېيىن ئۇزۇن ئۆتمەي يېشى توشماستىنلا پېنسىيىگە چىقىۋالدى. مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى بولسا يۈرەكسىز بىر ئادەم، ھازىرقى ئورنىنى ساقلاپ قېلىش كويىدا ھېچ ئىش بىلەن كارى بولماي قۇلاقنى يوپۇرۇپ يۈرگىنى يۈرگەن. بۇنداق ئەھۋالدا قاسىم تېخىمۇ ئەزۈەيلەپ كەتتى. ئەمەل ئېلىش يولىدا قوللانغان چارا-تەدبىرلىرىمۇ يېڭىلاندى، ئادەمنى تېخىمۇ ئوڭاي ئازدۇرىدىغان تۈس ئالدى. نۇرغۇن يولداشلار ئۇنىڭ تۇرلۇك يوللار بىلەن ئۆچ ئېلىشىدىن قورقىدۇ. سىز قاسىمنى ئۆستۈرۈش توغرىسىدا ئاممىدىن پىكىر ئالغاندا نېمە ئۈچۈن ئۇلاردىن ھېچقانداق سادا چىقمايدۇ؟ بۇ توغرىدا ئويلىنىپ باقمىدىڭىزمۇ؟ گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتسام، ئۇنى نامزاتلىققا كۆرسىتەي دېسە، ۋىجدانى كۆتۈرمەيدۇ. كۆرسەتمەي دېسە قاسىمنىڭ ئۆچ ئېلىشىدىن ئەنسىرەيدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار سىزنىڭمۇ ئۇنى ئۆستۈرۈشكە مايىل بولۇپ قالغانلىقىڭىزنى سېزىپ قالدى. ناۋادا ئۇ راستىنلا ئۆستۈرۈلۈپ قالسا، قارشى ئاۋاز بەرگۈچىلەرگە نېمە كۇنلەرنى كۆرسىتەر؟ شۇڭا ئۇلار ئۆزىنىڭ ئىرادىسىگە قارشى ئاۋاز بېرىشىنمۇ، قاسىمغا ياماڭ ئاتلىق بولۇپ قېلىشىنمۇ خالىماي جىم بولۇۋېلىشتى. دىققەت قىلمىسا بىر سېپىق ئامۇتمۇ بىر خوجۇن ياخشى ئامۇتنى سېپىتىۋېتەلەيدۇ، ئىدارىمىزدە دەل مۇشۇنداق ئەھۋال يۈز بېرىۋاتىدۇ. ئىدارە ئىشلىرىنىڭ ئاقساپ قېلىشىدىكى مۇھىم سەۋەبلەرنىڭ بىرى سېپىق ئامۇتنىڭ ۋاقتىدا ئىلغىۋېتىلمەگەنلىكىدە. ئەمدى سىز كەلدىڭىز، قالغىنى غەيرىتىڭىزگە باغ-

لىق. ئەتراپلىق تەكشۈرۈپ-تەتقىق قىلىپ، ئامما ئىچىگە چۈڭ-قۇر چۆكۈپ، ئۇلارنىڭ پىكرىگە قۇلاق سالسىڭىزلا، مەسىلىنى تۈپ نېگىزىدىن ھەل قىلىش ئۇنچىۋالا تەسمۇ ئەمەس. كەلسە-كەلمەس سۆزلەۋېرىپ سىزنى زېرىكتۈرۈپ قويدۇمغۇ دەيمەن. ياق دەمسىز؟ رەھمەت! قېنى ئەمدى، قويۇڭ دەپتېرىڭىزنى يىغىشتۇرۇپ مەزەگە بېقىڭ، سوۋۇپ قالمىسۇن!

* * *

مەن خوشلىشىپ، نىزامىدىنىڭ ئۆيىدىن يېنىپ چىققاندا ئېغىر ياتقۇ بولۇپ قالغانىدى. ئاي يۇزىنى بۇلۇت توسۇۋالغان، قارىيىپ كۆرۈنگەن ئاسمان گۈمبىزىنىڭ ئۇيەر-بۇ يېرىدە چېچىلىپ ياتقان يۇلتۇزلار غۇۋا نۇر چېچىپ تۇرىدۇ، قەيەردىندۇر دەريانىڭ بوغۇق شاۋقۇنى ئاڭلىنىدۇ. تېخى كۆچۈۋېلىشقا ئۇلگۈرەلمىگەچكە، بۇرۇنقى ئىدارەمدىكى ئۆيۈمگە قاراپ كېتىۋاتقەمەن. خىيالىم بارغانسېرى چىگىشلىنىپ كېتىۋاتىدۇ: بۇنداق كىشىلەرگە زادى ئامال يوقمۇ؟ ۋالىينىڭ قاراپ تۇرۇپ ئۇنى قوللىغىنى نېمىسى؟ تۆۋەننىڭ ئىشىغا ئارتۇقچە چات كېرىۋېلىش توغرىمۇ؟ ھەي بيۇروكراتلىق! ئېيتقىنا، سەن زادى قانچىلىغان رەھبىرىي كادىرلارنىڭ كۆزىنى ئېتىۋېلىپ، ئۇلارنى تىك يارغا موللاق ئاتقۇزغانسەن؟ سېنى ئۇزۇل-كېسىل تۆگىتىش، تۈپ يىلتىزىڭدىن قومۇرۇپ تاشلاش مۇمكىن ئەمەسمۇ؟ ياق! سەن ئۇنچىۋالا كېرىلىپ كەتمە! ئارتۇقچە كۆرەڭلىمە! ناتوغرا ئىستىللارغا ئوت ئېچىلماقتا، سەنمۇ شۇ قاتاردا ئۆ-

زۇل-كېسل كۆيۈپ تۇگەيسەن، كۇلۇك كۆككە سورۇلىدۇ! بۇ كېسەلگە گىرىپتار بولغان رەھبىرىي كادىرلارمۇ ئويغىنىپ، ئاممانى ئارىسىدىن ئورۇن ئالىدۇ! ئاخىر ژالىينىڭمۇ كۆزى ئېچىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن! ژالىينىك ئۇنى قوللىشى راستىنلا بىيۇروكراتلىقتىن بولۇژانقان ئىشمىدۇ ياكى بۇنىڭدا باشقا بىرەر سەۋەبمۇ بارمىدۇ؟ مەيلى قانداقلا بولمىسۇن، بىر ئىدارىنىك يۇكى زىممەمگە يۈكلەنگەنكەن، ھەرقانداق قىيىنچىلىقتىن قورقماي ئۇنى دادىل كۆتۈرۈشىم كېرەك. ئىدارىدىكى ھەرقايسى بۆلۈملەرنىك رەھبەرلىك بەنزىسىنى تەڭشەشتە رەھبىرىي كادىرلارنى ئەزەلدىن يۇقىرى بەلگىلەپ بېرىدىغان كونا رامكىنى بۇزۇپ تاشلاپ، دېموكراتىيىنى جارى قىلدۇرۇپ، يوشۇرۇن ئاۋاز بېرىش ئۇسۇلى بويىچە سايلام ئۆتكۈزۈپ باقسام بولماسمۇ؟ بۇنداقتا ئاممانا تۇرلۇك غەم-ئەندىشىلەردىن خالىي بولۇپ، كۆڭلىگە ياققان نامزاتلارنى كۆرسىتەلەيدۇ. يېڭىلىق يارىتىتىم دەپ خاتالىشىپ قالسام قانداق قىلىمەن؟ ئۇ چاغدا ئىستىقبالىم قانداق بولىدۇ؟ ھەي لېتىپ، ھەي لېتىپ، نېمىلەرنى ئويلاپ كېتىۋاتىدىغانسەن؟ ئۆزۈڭنىك پايدا-زىيىنى بىلەن مۇشۇنداق ھېسابلىشىپ ئولتۇرىدىغان بولساڭ مۇشكۇل ۋەزىپىنى قانداقمۇ ئورۇندىيالايسەن؟ تەشكىل ساڭا زور ئىشەنچ باغلاپ، بۇ ئىدارىنى تۇزەشكە ئەۋەتتى، بۇنداق ئىككىلەنگىلى، بوشاڭلىق قىلغىلى تۇرساڭ خەلقنىك ئۇمىدىنى يەردە قويمامسەن؟ توغرا، دادىل ئىشلە، ئاممىغا تايان، غەم-ئەندىشىنى، ئىككىلىنىشىنى يەتتە قات كۆك قەرىگە چۆرۈپ تاشلىۋەت!...

خىيال بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئىدارە دەرۋازىسىدىن كوچىغا

لىرىغا قۇلاق سېلىپ بىرەر-يېرىمدەم ئولتۇرۇۋالاتتىم. شۇنىڭ بىلەن بىر كۈنلۈك ھاردۇقىم چىقىپ قالغاندەك، بۇرۇقتۇرما-لۇق ئىچىدە قىسىلىپ كەتكەن كۆكسى-قارنىم ئاز-تولا بوشۇ-شىپ قالغاندەك بولاتتى. مۇشۇ چايخانىدىلا ساختىلىق، يالغان-چىلىق نىقابىدىن خالىي ھەقىقىي ھاياتنىڭ يەنىلا داۋام قىلىۋات-قانلىقىنى ھېس قىلاتتىم. چۈنكى كىشىلەر بۇ يەردە كۈسۈرلە-شىپ بولسىمۇ، كۆڭلىدىكى گەپلەرنى دېيىشەتتى، پەلەك چاقە-نىڭ تەتۇر چۆگىلەۋاتقانلىقىدىن شىكايەت قىلىشاتتى، دەردلىرى-نى تۆكۈشەتتى، قايسىبىر نىڭ بېشىغا چۈشكەن ئېغىر قىسمەت-تىن ئۆكۈنۈشەتتى، بىر-بىرىگە تەسەللى بېرىشەتتى. بىر كۈنى ئەھۋال بۇنىڭ ئەكسىچە بولدى. "قىزىل قوغدىغۇچىلار" پاسوند-ىدا ياسانغان بىرقانچە ياش يىگىت چايخانىغا كىرىپ كېلىشتى--دە، چايخانىنىڭ ئەزەلدىن داۋاملىشىپ كېلىۋاتقان قائىدە-رەسىم-مىيىتىنى بۇزۇپ، شىمىنىڭ يانچۇقلىرىدىن ھاراق بوتۇلكىلە-رىنى چىقىرىشتى، چايخانىنى بىردىنلا ئاق ھاراقنىڭ سېسىق ھىدى قاپلاپ كەتتى. ئۇلار چاي ئىچىدىغان پىيالىلەرگە تولدۇ-رۇپ ھاراق قۇيۇپ، نۆۋەتلىشىپ ئىچكەچ ھەدەپ "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" غا بارىكاللا ئوقۇيتتى، قايسى ھوقۇقدارنىڭ ئەدە-بىنى قانداق كېلىشتۇرۇپ بەرگەنلىكى بىلەن ماختىنىشاتتى. ئۆزلىرىگە كېلىپ قالغان ئامەتتىن يۇرىكى سۆيۈنۈپ، قانچىلىك خۇشال بولغانلىقىنى ئىزھار قىلىشقاچ ياغلىقلىرىغا ئوراپ كىر-گەن پىششىق گۆشنى بىر-بىرىدىن قىزغانغاندەك ئالدىراپ يال-ماپ يۇتۇشاتتى. چايخانا خوجايىنىدىن تارتىپ چايخانىدىكى خې-رىدارلارغىچە قۇرغۇينى كۆرگەن قۇشقاچلاردەك جىم بولۇپ

چىقىپ بولغىنىمنى تۇيماي قاپتىمەن.

6-ئاي بولۇپ قالغىنىغا قارىماي كېچە سوغۇقى ئۇستۈمدىكى ئىككى قات يېلىك كىيىمدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى. ئازراق تىترەك ئولىشىۋاتقانلىقىنى سېزىپ قەدىمىمنى تېزلەتتىم. تۇيۇقسىز يول بويىدىكى دەرەخزارلىق ئارىسىدىن بىر ئىت چىقىپ كەلدى-دە، ئىنتايىن بېچارە قىياپەتتە يېلىنىش نەزىرى بىلەن ماڭا قارىدى. ئەھۋالدىن قارىغاندا بۇ ئىت بەكمۇ ئېچىرقاپ كەتكەنىدەك قىلاتتى. ئۇنىڭ سارغۇچ كۆزلىرى غۇۋا قاراڭغۇلۇقتا سىرلىق چاقنايتتى. بۇ كۆزلەرگە قاراپ مەن نېمىنىدۇ ئېسىمگە ئالغانىدەك بولدۇم. بىرچاغلاردا كۆرگەنىدەكلا قىلغان هېلىقى سارغۇچ كۆزلەر زادى كىمنىڭ كۆزلىرى بولغىيدى؟ ئۇ كۆزلەرنى مەن نەدە كۆرگەن بولغىيدىم؟ خاتىرەمدە قېلىشىچە، ئۇ كۆزلەر ئالدىمدا تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرغان بۇ كوچا ئىتىنىڭ كۆزلىرىگە بەكمۇ ئوخشىشىپ كېتەتتى. ئاخىر ئېسىمگە ئالدىم: ئۇ كۆزلەر دەل ئىدارىمىزدىكى قاسىمنىڭ كۆزلىرى ئەمەسمۇ! ئۇ كۆزلەرنىڭ ئىگىسىنى دەسلەپتە مەن چوڭ كوچا دوقمۇشىدىكى چايخانىدا كۆرگەنىدىم. بالايىئاپەتلىك يىللاردا تارتىپ چىقىرىلىپ، بىرەر يىلدىن كېيىن كوچا سۈپۈرۈپ ئەخلەت تۆكۈشكە قويۇلدۇم. بۇ چاغدا ئىسيانچىلار چوڭ "هوقۇقدار"لارنىڭ هوقۇقىنى تارتىۋېلىش بىلەن بولۇپ كەتكەن، ماڭا ئوخشاش كىچىك "چۈپرەندە" لەرنى يادىدىن چىقىرىپ قويۇشقانىدى. شۇڭا مەنمۇ بۇ ياخشى پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئاخشاملىرى چايخانىلارغا كىرەتتىم-دە، كىشىلەرنىڭ پاراڭلىرىغا، دۇتارغا تەڭكەش قىلىپ بوش ئاۋازدا ئېيتقان مۇڭلۇق خەلق ناخشىلىرىنى تىڭشايتتىم.

قېلىشتى. ئۇلارنىڭ چايخانىدا ھاراق ئىچىشىنى توسۇشقا ھېچ-كىممۇ جۈرئەت قىلالمىدى، خېرىدارلار بىر-بىرلەپ چىقىپ كېتىپ چايخانا ئىچى چۆلدەرەپ قالدى. نېمىشقىدۇر مېنىڭ ئالدىراپ چىقىپ كەتكۈم كەلمەيتتى، ئۇلارنىڭ يەنە نېمىلەرنى دېيىشىدىغانلىقىغا بولغان قىزىقىشىم قورقۇنچىنى ئاللىقاياقلارغا قوغلىۋەتتى. ئۇلار ۋاراقىرىشىپ چايخانىنى بېشىغا كىيگىلى تۇرغاندا، چايخانىغا ئوتتۇرا بويلۇق، دىققاق گەۋدىلىك كەلگەن، پاكىز چۈشۈرۈلگەن تاقىر بېشىغا يادام دوپپا قوندۇرۇۋالغان، چىرايىدىكى قويۇق چېچەك ئىزلىرىغا كىشىلەرنىڭ ئەجەبلىنىپ قاراۋېرىشىدىن ساقلانماقچى بولغاندەك، ياپىلاق بۇرنى ئاستىغا ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىپ تۇرىدىغان ئۇزۇن تولغما بۇرۇت قويۇۋالغان، ئۇستىبېشىغا ئېسىل قارا سارجىدىن بىر قۇر چاپان-ئىشتان كىيگەن 50 ياشلار چامىسىدىكى بىر ئادەم كىرىپ كەلدى. بۇ، شەھەر بويىچە داڭ چىقارغان ئۇستا سەيپۇڭ مەجىت چوقۇر ئىدى. ھېلىقى ھاراق ئىچىشۋاتقانلار ئىچىدىكى مەن تەرەپكە يۈزلىنىپ ئولتۇرغان پاكار يىگىت چاچراپ ئورنىدىن تۇردى-دە، مېنىڭ يېنىمدىن ئورۇن ئالماقچى بولۇۋاتقان مەجىت سەيپۇڭنىڭ قولىدىن سۆرىدى:

— كەلسىلە، كەلسىلە، مەجىتكا، تۆرگە ئۆتسىلە! — دېدى ئۇ مەجىت سەيپۇڭنى ئۇنىمىغىنىغا ئۇنىماي تارتقۇچلاپ ئۆزىنىڭ يېنىغا ئولتۇرغۇزۇۋېتىپ، — ئۇزۇن بولدى، كۆرۈنمەي كەتتىلە، نەلەردە يۈرىلا؟ مۇبارەك دىدارلىرىنى كۆرۈشكە تەشنا بولدۇق جۇمۇ! ئاشپۇزۇلغا ئەكىرىپ راسا بىر مېھمان قىلارمەن دېۋىدىم، ئالدىراشچىلىقتا زادىلا چولام تەگمەي قالدى دېسىلە!

نېمە قىلغىنىمغا مېھمان قىلاتتىڭ دەملا نېمە؟ سىلىنى نېمانچە ئۇنۇتقاق؟ بۇنىڭدىن تۆت-بەش يىلدەك ئىلگىرى سىلى ماڭا ئۆز قوللىرى بىلەن سارجىدىن بىر قۇر چاپان-ئىشتان تىكىپ بەر-مىدىلىمۇ، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرىدىغان يىلى ئەنە شۇ كىيىمنى كىيىپ ئۇرۇمچىنىڭ كوچىسىغا شۇنداق چىقىۋىدىم، سەيپۇڭلار دېگەن ھەرقايسى تىككۈچىلىك دۇكانلىرىدىن بەس-بەستە قىس-تىلىشىپ چىقىپ، ئۆلە-تىرىلىشىگە قارىماي ئۆزلىرىنى تالاغا ئېتىشتى. ئەتراپىمغا دۇررىدە ئولىشىۋېلىپ: "ۋاي ئۇكام، تېزرەك ئېيتىپ بەرگىنە، بۇ كىيىمنى زادى قايسى ئۇستام تىككەن؟ ئەجەبمۇ ئېسىل تىكىپتۇ-يا! ئادرېسىنى دەپ بەرسەڭ بىز دەرھال ئۇنى ئىزدەپ تېپىپ ئايىغىغا باش قويساق، ئۆزد-ىمزگە پىر تۇتساق! ھەي ئىسىت، شۇ چاغقىچە ئۆزىمىزنى تېخى سەيپۇڭ ئاتاپ يۇرۇپتىمىز، بىكار نان يەپتىمىز جۇمۇ، بىكار نان! ..." دەپ ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەپ كېتىشتى. يەنە بەزىلەر: "ئۇكام، خاپا بولماي مۇشۇ بىر قۇر كىيىملىرىنى بىزگە بىرەر كۇن بېرىپ تۇرسىلا قانداق؟ قانچە پۇل دېسىلە چىداپ بەرسەك، ھازىرغىچە بۇنداق پۇزۇر، قاملاشتۇرۇپ تە-كىلگەن كىيىمنى كۆرۈپ باقماپتىكەنمىز، ھېچ بولمىسا ئەندىزە ئېلىۋالساق! ..." دېيىشىپ يالۋۇرۇپ كېتىشتى. شۇنداق قىلىپ بۇ كىيىمنىڭ تالاش-تارتىشتا قېلىپ ۋەتۋەرىكى چىقىپ كەتكىلى تاس قالدى. شۇنىڭدىن كېيىن بۇ كىيىمنى كوچىغا كىيىپ چىقىشتىن قورقىدىغان بولۇپ قالدىم. شۇنداق ئېسىل كىيىم-لەرنى مۇشۇ قوللىرى بىلەن تىككەن ئەمەسمۇ، ئۇستام! قېنى ئەكەلسىلە، شۇ مۇبارەك قوللىرىغا ياۋروپاچىلاپ بىرنى سۆيۈپ

قوياي!

بۇ پاكار يىگىتنىڭ ئۇلپەتلىرى قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى، مىجىت سەيپۇڭ خورلۇققا ئۇچرىغاندەك قولىنى ئىتتىك تارتىۋالدى، چىرايى پوكاندەك قىزىرىپ كەتتى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتمەكچى بولۇۋىدى، ھېلىقى پاكار يىگىت ئۇنى مۇرىسىدىن بېسىپ ئۆز جايىغا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى، ئاندىن لىپمۇ لىق تولدۇرۇلغان بىر پىيالە ھاراقنى زورلاپ ئۈستامىنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى.

—مىجىتكام قولى گۈل، ئېسىل ئادەم جۇمۇ! —دېدى ئۇ قايتىدىن سۆز باشلاپ، —بۈلار مېنىڭ جانجىگەر ئاغىنىلىرىم بولىدۇ، ھەممىمىز بىر ئاكوپتا جەڭ قىلىۋاتقان سەپداشلار، كېيىمگە ھاجىتىمىز چۈشسە يەنە ئۆزلىرىنى ئىزدەيمىز، سىمكا دېمەي تىكىپ بېرىۋېرەلا جۇمۇ! قېنى ئەمسە، مىجىتكامنىڭ سالامەتلىكى ئۈچۈن كۆتۈردۇق!

ئۇلار بىر كۆتۈرۈشتىلا پىيالىنى قۇرۇقداشتى. مىجىت سەيپۇڭمۇ ئىككىلىنىپراق ئۆز ئۇلۇشىنى ئېچىۋەتتى-دە، زۆرۈر بىرئىشى بارلىقىنى باھانە قىلىپ چايخانىدىن چىقىپ كەتتى.

—ھەي قاسىم يالغان! —دېدى ئارىدىن بىرى ھېلىقى پاكار يىگىتكە خىتاب قىلىپ، —ھېلىقى كىيىمنى سەن خىزمەتكە چىققاندىن كېيىن تىكتۇرگەن تۇرساڭ، قانداق قىلىپ ئۇرۇمچىدە كىيىپ يۈردۇڭ؟ ئۇيەرگە چۈشۈڭدە يەنە بارغانمىدىڭ-يە؟

قاسىم دەپ ئاتالغان ھېلىقى يىگىت ئۇلارنىڭ زاڭلىق قىلىشلىرىغا پەرۋا قىلماي ئەستايىدىللىق بىلەن چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى:

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

—"ئا" بىلەن "ب"نى پەرق قىلالمايدىغان سەندەك چالا ساۋات نېمىلەر نېمىنى بىلىشەتتىك! ئۇنى خۇشال بولۇپ قال-سۇن دەپ شۇنداق دەپ قويدۇم، ماختاشنى كىم ياقتۇرمايدۇ؟ ئاغزىڭنىڭ يېلىگە پۇل خەجلەش ھاجەتسىز. لېكىن ئۇنىڭ بەدە-لىگە پۇل خەجلەپمۇ قىلدۇرالمايدىغان ئىشلىرىڭنى قىلدۇرۇۋالا-لايسەن، ئۇقۇشتۇڭمۇ، ھوي دۆت ئېشەكلەر! ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ تىككەن كىيىملىرى نېمە ئۇ؟ شۇنىمۇ كىيىم دېگىلى بولامدۇ؟ ئۇ تىككەن چاپانىنى كىيسە ئادەمنىڭ قولتۇقى كۆتۈرۈلۈپ قېلە-ۋاتقان، چىگىراق بىر ئىنجىقلاپ قويسىمۇ چاكلىرى پەرتىتىدە سۆكۈلۈپ كېتىۋاتقان! ئىشتىنىچۇ؟ ئۇنىڭدىن ئۆتە! ئۇنداق كىيىملەرنى بارغۇ، مەن سەيپۇڭ بولمىغان بىلەن كۆزۈمنى يۇمۇپ تۇرۇپمۇ تىكەلەيمەن!

سەيپۇڭ ئۇستامنىڭ ئالدىدا باشقىچە، كەينىدە باشقىچە گەپ قىلغان بۇ غەلىتە مىجەزلىك يىگىتنىڭ چىرايىدىن قىلچە-لىك خىجىللىق ئالامەتلىرى سېزىلمەيتتى، سارغۇچ كۆزلىرى مۇغەمبەرلىك بىلەن چاقناپ تۇراتتى، ئۇچلۇق ئېغىزى توختە-ماي بىلجىرلايتتى. مەن ئۇنىڭ ئاجايىپ سۆز-ھەرىكىتىگە ھەي-ران بولۇپ قاراپ تۇرغىنىمدا چايخانىغا يەنە بىر ئادەم كىرىپ كەلدى.

قاسىم ئاتلىق ھېلىقى يىگىت يەنىلا بايا تىنىقىدەك چاچراپ ئورنىدىن تۇردى-دە، ياۋروپالىقنى دوراپ قۇچاقلىشىپ كۆرۈش-مەكچى بولدىمۇ، ئەيتاۋۇر ئىككى قولىنى كەڭ كېرىپ، ئۇنىڭ بۇقىدەك تۇرۇلۇپ كەتكەن بوينىغا ئېسىلىۋىدى، بويى يەتمەي ئوڭدىسىغا ئۇچۇپ چۈشتى، چايخانىدا كۈلكە كۆتۈرۈلدى. بىراق

ئۇ بۇنىڭغا پەرۋاسۇ قىلماي، ھېلىقى سېمىز ئادەمنىڭ مۇرىسىگە بېشىنى قويۇپ، ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ كەتتى. ئۇنىڭ يىغىسى شۇنداق مۇڭلۇق، قايغۇلۇق، ھەسرەتلىك ئىدىكى، بۇنى ئاڭلىغان ھەرقانداق ئادەم ئىختىيارسىز تەسىرلىنىپ، ئۇنىڭغا جور بولۇپ كۆز يېشى قىلماي قالمايتتى.

—نېمە بولدۇڭ، ئۇكام؟ نېمىگە يىغلايسەن؟—دېدى ھېچ-نېمىنى چۈشىنەلمىگەن ھېلىقى ئادەم ھەيران بولغان ھالدا،—بىرەر يېقىن ئۇرۇق-تۇغقىنىڭ تۇيۇقسىز قازا قىلدىمۇ-نېمە؟

—ياق!—دېدى قاسىم كۆزياشلىرىنى سۈرتكەچ ئېسەدىگەن ھالدا،—مەن سىلىنى تۇيۇقسىز كېسەل بولۇپ ئۆلۈپ كېتىپتۇ دەپ ئاڭلاپ شۇنداق قايغۇردۇمكى، گېلىمدىن بىر ھەپتىگىچە سۇيۇق-سەلەڭ تاماقمۇ ئۆتمىدى، كۆزۈمدىن ياش قۇرۇمىدى. بۇگۈن قارىسام ساق-سالامەت كىرىپ كېلىۋاتىلا، شۇڭا خۇشال-لىقىمدىن ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ تاشلىدىم!

ھېلىقى ئادەم ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ قاتتىق تەسىرلەندى بولغاي ئەتىمالىم، شىمىنىڭ يانچۇقىدىن قول ياغلىقىنى چىقىرىپ كۆز قۇيرۇقىدىكى ياش تامچىلىرىنى سۈرتتى. قاسىم ئۇنى ئۆز يېنىغا ئولتۇرغۇزغاندىن كېيىن، تەنتەنىلىك ھالدا ئۇلپەتلىرىگە تونۇشتۇردى:

—بۇياق مېنىڭ بىر يۇرتلۇقۇم ئايۇپ كوجاڭ بولىدۇ، ۋىلايەتلىك ئۆي جاھازلىرى كارخانىسىدا ئىشلەيدۇ. بىلسەڭلار، بۇ ئالتۇنغا تېگىشكۈسىز ئېسىل ئادەم جۇمۇ! قابىلىيىتى بار، قولى ئوچۇق. توي قىلىدىغان چېغىڭلاردا ئىشكاپ لازىم بولسا تارتىنماي دەۋېرىڭلار، ھەل قىلىپ بېرىدۇ. شۇنداقمۇ، ئايۇپ-

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com

كا؟

ئايۇپ ئىسمىلىك بۇ ئادەم شۇنداق دېگەندەك بېشىنى لىڭ-شىتىپ قويدى. قاسىمنىڭ ئۇلپەتلىرى خالار-خالىمغان هالدا ئورۇنلىرىدىن يېرىم قوپۇشۇپ، هاربىقىنى ئىچىشۈەردى. ئايۇپ-قا ئۇلارنىڭ هاكاۋۇرلۇقى هار كەلدىمۇ ياكى ئۇ قاسىمنىڭ هاراقتا زورلىغاچ خۇشامەتكويلۇق بىلەن هىجىيىپ، قۇلىقى تۇۋىدە توختىماي گوڭۇلداۋىرىشىدىن بىزار بولدىمۇ، ئىشقىلىپ چايخانىدا ئۇزۇن ئولتۇرمايلا، ئۇلار بىلەن چىرايلىق خوشلى-شىپ چىقىپ كەتتى.

—تۇغى! هۇ تېگى پەس، قىلىنى ئوتتۇز ياردىغان پىخسىق ئوغرى! —قاسىم بايانىن ماختاپ هالى قالمىغان ئايۇپنى چايخا-نىدىن يىراقلاپ كېتە- كەتمەيلا ئاغزىنى بۇزۇپ تىلىلاشقا ئۆتتى، —مەن توي قىلغاندا بىر ئىشكاپ ئېلىپ بېرىشكىمۇ بولسا ئەسقاتمىدىڭ! 200 كوي سوراپ شۇنچە پىلىنسامىمۇ بېرىپ تۇرمىدىڭ. ساڭا ئوخشاش ئادەملەرنىڭ سۆرىلىپ يۈرۈپ جاهاز-نى تارلاشتۇرغىنىدىن تېزرەك گۆر ئىچىدىن ماكان تۇتقىنى ياخشى! راستتىنلا ئۇلۇپ كەتكەن بولساڭ، كىممۇ خاپا بولاتـ-تى؟!...

شۇتاپتا ئۇنىڭ غەزەپتىن پۈرۈشۇپ كەتكەن ئۇچ بۇرجەك-سىمان سارغۇچ كۆزلىرىدىن بىر خىل ياۋايىلارچە نۇرچاقنايىت-تى، كۆپۈكلىشىپ كەتكەن جاۋغايلىرىدىن تۆكۈرۈكلىرى هەر تەرەپكە چاچرايتتى. شۇ پېشىمغىچە مەن ئىككى يۈزلۈك ئادەم-لەرنىڭ بۇنداق تىپىك ۋەكىلىنى ئۇچرىتىپ باقمىغاچقىمۇ، ئۇ-نىڭ ئەهۋالغا قاراپ ئۇستا ئارتىسىنىڭكىدەك ئۆزگىرىپ تۇرىدى-

غان قارامتۇل چىرايى، بولۇپمۇ ئۇنىڭ كىچىكمىدە باققان سېرىق ئىتىمنىڭ كۆزلىرىنى ئەسلىتىدىغان سارغۇچ كۆزلىرى خاتىرەم سەھىپىسىدە غۇۋا ساقلىنىپ قالغانىدى ...

دەرەخزارلىق ئارىسىدىن چىقىپ كەلگەن ھېلىقى ئىت ھېلىغىچە ماڭا تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرىدۇ. مەنمۇ نېمە قىلىشىمنى بىلەلمەي داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدىم. ئىت مېنىڭ ئۇن-تىنسىز قاراپ تۇرغانلىقىمنى كۆرۈپ دېدىللىشىپ قالدى بولغاي ئەتىما-لىم، دەسلىپىدە نېمىدىندۇ تەمە قىلىۋاتقاندەك قۇيرۇقىنى مۇلا-يىملىق بىلەن شىپاڭشىتتى، ھەتتا تىلىنى غېرىچ چىقىرىپ بەتىنكەمنىڭ ئۇچىنى خۇشامەتكۆيلۈق بىلەن يالاشقا باشلىدى. ئىچىم ئاغرىپ قولۇمنى يانچۇقۇمغا ئۇزاتتىم، بىراق قېرىشقاندەك يانچۇقۇمدىن نە بىر بۇردا نان، نە بىرەر تال كەمپۇت چىقمىدى. مەندىن ھېچقانداق مەنپەئەت چىقمايدىغانلىقىنى پەملىگەن ئىتنىڭ ئەسلىدە ئۇمىدۋارلىق ۋە خۇشامەتكۆيلۈق بىلەن تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىدىن بىردىنلا غەزەپ ئۇچقۇنلىرى چاقناپ كەتتى. ئۇ ئالدىمىنى توسۇپ دەھشەت بىلەن قاۋاشقا باشلىدى، ئۇنىڭ شۇتاپتىكى ئەلپازىدىن قارىغاندا ئۇزۇمنى قوغداش ئىقتىدارىم بولمىغان بولسا ھېلىلا مېنى چىشلەپ-تالاپ تىتماكا-تاڭ قىلىۋېتىدىغاندەك تۇراتتى. نېمىشقىدۇر پۈتۈن ۋۇجۇدۇم جۇغۇلداپ كەتتى. چۈنكى مەن يېڭى يۆتكىلىپ كەلگەن بۇ ئىدا-رىدا خۇددى ھازىرقىدەك ئەھۋالغا دۇچ كېلىش ئالدىدا تۇراتتىم. جۇدۇنۇم تۇتتى، غەزىپىمگە پايلىماي ئالدىمغا ئېڭىشىپ يوغان بىر پارچە تاشنى قولۇمغا ئېلىۋىدىم، ئويلىمىغان يەردىن بۇ لالما ئىت قۇيرۇقىنى خادا قىلىپ تىكىۋەتتى. ئەمدى ئۇ

يىراقتىراق تۇرۇپ توختىماي قاۋايتتىيۇ، ماڭا يېقىن كېلىشكە جۈرئەت قىلالمايۋاتاتتى. دۇپۇلدەپ سوقۇشقا باشلىغان يۈرىكىم بىردىنلا ئىزھار قىلغۇسىز شادلىققا چۆمدى. نېمىنىدۇ چۈشەندىگەندەك بولدۇم، شۇ ھامان كۆڭلۈم ۋاللىدە يورۇپ كەتتى ...

1987-يىل 2-ئاي بېيجىڭدا يېزىلدى.

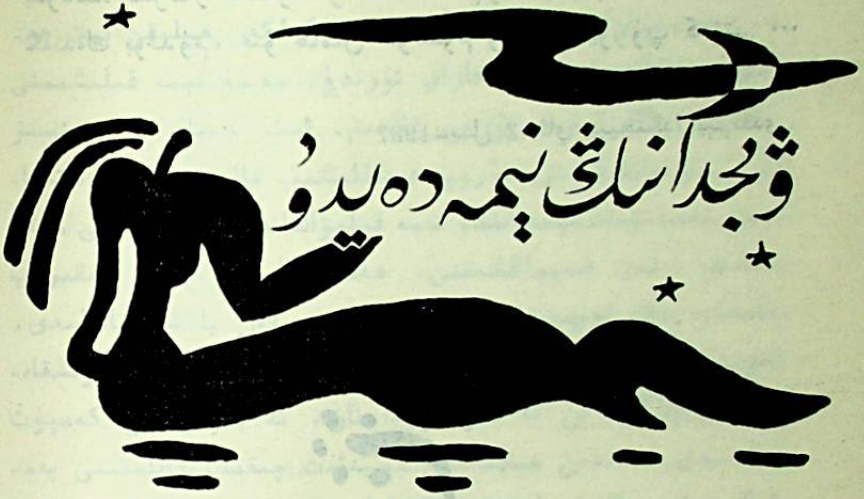

مۇقەددىمە

پاكار-پاكار كۆك يانتاق ۋە كۆتمەك-كۆتمەك بېسىلغاق[1] قاپلاپ كەتكەن ۋەيرانە هويلىغا ئاياغ باسا-باسمايلا تۆكلىرى تەتۈر يانغان، تېرىسى قوۋۇرغا سۆڭەكلىرىگە چاپلىشىپ قالغان ئاق-ساق ئالا بويناق شىددەت بىلەن قاۋغىنىچە ئالدىمىزغا ئېتىلىپ كەلدى.

---

[1] بېسىلغاق—بىر خىل ئوت. ئاپتوردىن.

ئۇيغۇر كتاب ئوپۇرتىنى
www.uyghurkitap.com

—چاغە-چاغ! ھۇ ئۆلمىگۈر قوتۇر قانجۇق!

كەنت باشلىقى ئاۋۇت ئاكا باشمالتاق چوڭلۇقىدىكى ئېشەك ھەيدەيدىغان كالتە تاياقنى ھەيۋە بىلەن شىلتىپ قويۇۋىدى، ئىت ئاقساقلىقىغا قارىماي چاققانلىق بىلەن ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ، مەن تەرەپكە ئۆتتى-دە، ھېلىلا چىشلەپ تىتما-كاتاك قىلىۋەتكۈدەك ئەلپازى بىلەن توختىماي بويۇنداپ قاۋاپ، ماڭا خىرىس قىلىشقا باشلىدى. توۋا، بۇ ئىتنىڭمۇ ئادەملەرگە ئوخشاشلا ياۋاشنى بوزەك قىلغۇسى كېلىۋاتقىنىنى قارىمامدىغان! قولۇمدا ئۆزۈمنى قوغدىغۇدەك ھېچنېمە يوقلۇقىنى كۆرۈپلا بوزەك قىلىشقا بولىدىغانلىقىنى پەملىۋالدى بولغاي بۇ ھارامزادە! بىراق مەن ئۇنىڭغا نېمە يامانلىق قىلدىم؟ مېنىڭ بۇ ھويلىغا تېخى تۇنجى قېتىم ئاياغ بېسىشىمغۇ! مېھمانىنى مۇشۇنداق قارشى ئالغان بارمۇ؟ ئېھتىمال ئۇ ئەدەپ-ئەخلاق، قائىدە-يوسۇن ئۇياقتا تۇرسۇن، ئەقەللىيسى تەكەللۇپ-تۇزۇت دېگەنلەرنىمۇ ئۇقمايدىغان ئوخشايدۇ. بىرەر توغرام نان ياكى بىرەر تال سۆڭەك ئالغاچ كەلمىگىنىمگە ئاچچىقلاپ قالدىمۇ-يا؟ ئەجەبا، بۇ بويناق-مۇ لايىقىدا سوۋغات ئېلىپ بارمىغۇچە تۇزۇككىنە چىراي ئاچمايدىغان، قۇرۇق كەلگىنىنى كۆرۈپ قاپىقىدىن مۇز ياغدۇرۇپ بىر پىيالە چېيىنمۇ دوقۇلمىتىپ-چالۋاقاپ بېرىدىغان بەزى بېشىم، تەمەخور ئايالىرىنىڭ مىجەز-خۇلقىنى شۇنچە تېز ئۆزلەشتۈرۈۋالغانمىدۇ؟...نېمە ئۈچۈندۇر جۇدۇنۇم ئۆرلەپ قالدى. ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي، ناھاللىق بەتىنكەمنىڭ ئۈچى بىلەن ئۆتكۈر چىشلىرىنى ھېگگايتىپ تۇرغان بويناقنىڭ يۇڭلۇق كومشا-رىغا كېلىشتۈرۈپ بىرنى تىپىۋىدىم، بويناق ئاغرىققا بەرداشلىق

بېرەلمەي، كاڭشىغان پېتى قىيسايغان تام بۇلۇڭىغا بېرىپ تۇ-
گۈلۈپ يېتىۋالدى.

—پاھ، ئىگىسىنىڭ ئۇدۇمىنى ئالغان ئىت ئىكەن-دە، بۇ!

ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن قارادۇڭ يېزىسىغا ئالاھىدە ئەۋەتىلگەن خادىم ئوبۇلقاسىمنىڭ چاقچىقى ھەممىمىزنى كۈلدۈرۈۋەتتى. ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرغاچ مايسا رەڭ ساقچى چاپىنىنىڭ يانچۇقىدىن بىر تۇچ ئاچقۇچنى چىقىرىپ، قۇرت يەپ چىرىتىۋەتكەن قوش قاناتلىق ئۆي ئىشىكىنىڭ تۆمۈر ھالقىسىغا سېلىنغان ئىت كاللىسىدەك يوغان قارا قۇلۇپ-نى ئاچتى. ئىشىكنىڭ ياغىسىراپ كەتكەن ھارۋا ئاۋازىنى ئەسلەتتىپ غىچىرلاپ ئېچىلىشىغا ئەگىشىپ باش-كۆزىمىزگە چالما ئۇۋاقلىرى ۋە ئاچچىق توپا ياغدى. تاشقىرىقى ئۆينىڭ توڭلۇكىدىن چۈشۈپ تۇرغان غۇۋا يورۇقتا ئىسلىشىپ قارىداپ كەتكەن تورۇستا ساڭگىلاپ تۇرغان ئۆمۈچۈك تورلىرىنى ئانچە قىينالماي-لا ئىلغا قىلغىلى بولاتتى. پەگاھدا قاسىاقلىشىپ كەتكەن تۇۋاق-سىز پۇچۇق قازان، ئاغزى يوق ئارا مىس چۆگۈن، ئىككى-ئۈچتەك قوپال، سىدام ھېجىر، جۇغىسى سۇنۇپ كەتكەن بىر ئىۋرىق، يېرىمىدىن كۆپرەكى كۆيۈپ تۈگىگەن بىر تال كۆتمەك كۆسەي قالايمىقان تاشلاقلىق تۇراتتى. سۇپىغا سېلىنغان ئەسكى كىگىز ئۈستىدە كونا مازلىرى تېشىغا چىقىپ قالغان جۇل-جۇل بىر يوتقان، يىرتىقلىرىدىن سامانلىرى تۆكۈلۈپ تۇرغان ئالا-بۇ-لىماچ قۇراق تەكىيە ئۆينى تېخىمۇ غۇربەت قىلىپ كۆرسىتەتتى.

—سىزگە كېرەكلىك نەرسىلەر ئىچىدىكى ئۆيدە! —

ئوبۇلقاسىم تاشقىرىقى ئۆينىڭ بۇلۇڭ-پۈچقاقلىرىغىچە ھەيران بولغان ھالدا قاراپ تۇرۇۋەرگىنىمنى كۆرۈپ، خاتا چۈشەنچىگە كېلىپ قالدى بولغاي ئەتىمالىم، ئىچكىرىكى ئۆينى ئىما قىلغاچ بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىتىمنى سەممىگە سېلىپ قويدى. ئىچكىرىكى ئۆي تاشقىرىقى ئۆيدىن سەل چوڭراق بولۇپ، بۇ يەردە رەڭگى ئۆچۈپ كەتكەن ماتا زەدىۋال تارتىقلىق شەرقىي تامغا تاقاپ قويۇلغان ئىككى يوغان ساندۇق، تۆڭلۈكتىن چۈشۈپ تۇرىدىغان يورۇقتا ئۇدۇل كەلتۈرۈپ توختىتىلغان كونا بىر شىرە ۋە ئارقا بىر پۈتى سۇنۇق بىر ئورۇندۇقتىن باشقا كۆزگە چېلىققۇدەك ھېچنېمە يوق ئىدى.

قاغىتۇمشۇقى سۇغۇرۇپ تاشلانغان بىرىنچى ساندۇقنى ئېچىۋىدىم، راست دېگەندەك ئىچىدە لىققىدە قەغەز دۆۋىسى! ئىككىنچى ساندۇقنىڭ ئاغزىنىغۇ يېپىشقىمۇ مۇمكىن بولماي قاپتۇ. باغلام-باغلام ماتېرىياللار، يوغان-يوغان كونۇپرتلار ئىچىدىكى تومپىيىپ تۇرغان قېلىن-قېلىن خەت-چەكلەر ساندۇق ئاغزىنى غېرىچ ئېگىز كۆتۈرۈپ تۇرۇپتۇ. ياۋاللا، نېمىدېگەن كۆپ ماتېرىيال، نېمىدېگەن كۆپ ئەرزلەر بۇ! ئىسىت، پۈتۈن ئۆمرىنى باشقىلار ئۈستىدىن ماتېرىيال توپلاش ۋە ئەرز يېزىش بىلەن ئۆتكۈزگەن بۇ ئادەمگە بۇنداق ئىللەت ئورنىغا ئاز-تولا يېزىقچىلىق ماھارىتى نېسىپ بولۇپ قالغان بولسىچۇ، كاشكى! ئۇنداقتا قانداق مۆجىزە يارالغان بولاتتى-ھە! ئەپسۇسكى، خۇدا خۇي-پەيلىنى بىلىپ ئېشەككە مۇڭگۈز بەرمىگەندەك، ئۇنىڭغىمۇ بۇنداق تالانتنى ئاتا قىلىشنى راۋا كۆرمەي، داۋا تاپمايدىغان غەيرىي بىر خىل كۆيدۈرگە كېسىلى—ئىچى تارلىق، قىزىلكۆز-

لۇك، ھەسەتخورلۇق، باشقىلارغا ئورا قېزىش، قولىدىن كۆسەي چۇشۇرمەي خەقنى كوچىلاش، راھەت-پاراغەت كۆرگەنگە ئىچى ئاداش، كىم ئۆزىدىن يۇقىرى تۇرسا ياكى ئالدىغا ئۆتۈپ كەتسە چىدىماي لەختە-لەختە قان قۇسۇش كېسىلىنى بەرگەن بولسا كېرەك. شۇ ۋەجىدىن ئۇ ھەتتا ئاتا-ئانىسى، بالا-چاقىلىرى ئۈستىدىنمۇ ئەرز قىلىپ، بۇ ئىككى ئېغىزلىق ئۆيدە تىكەندەك ئۆزى يالغۇز قالغانكەن. نېيىتىنىڭ بارغانچە بۇزۇلۇشىغا ئەگىشىپ قېنىمۇ پۈتۈنلەي بۇزۇلۇپ، ئەجەل گىردابىغا يېقىنلاپ قالغاندىمۇ باشقىلارغا زىيانكەشلىك قىلىشنى ئۇنتۇماپتۇ. ئاخىرىدا نېمە قىپتۇ دېمەمسىز؟ پۈتۈن ئۆمرىدە بىر ئەرزىنمۇ تۇزۇكرەك ئاقتۇرالمىغىنىغا تەن بەرگۈسى كەلمەي، تىرىكلىكىدە يەتكەلمىگەن مەقسىتىگە ئۆلۈمى ئارقىلىق يېتىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ، ئېسىلىپ ئۆلۈۋاپتۇ. بىراق ئەڭ ھېيلىگەر تۇلكىمۇ ھەرقانچە يوشۇرغان بىلەن قۇيرۇقىنى ئاخىر ئاشكارىلىماي قالمايدۇ، ئۇ يېزا باشلىقى غوپۇرنىڭ پېشايۋانىغا ئاغامچا سېلىۋاتقاندا، بۇ دەل ئۆزىنىڭ ھەقىقىي غەرىزىنى ئاشكارىلاپ قويىدىغان ئەجەللىك يوچۇق بولۇپ قېلىشىنى يادىغا كەلتۈرۈپ باقمىغان چېغى! چۈنكى ھەرقانچە دۆت ئادەممۇ قەستلىمەكچى بولغان ئادەمنى ئۆز ئۆيىگە سۈرەپ ئەكىلىپ ئېسىپ قويمايدۇ-دە. ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن ئەۋەتىلگەن مەخسۇس رازۋېتكا گۇرۇپپىسى ئوبۇلقاسىمنىڭ ھەمكارلىشىشى ۋە مەھەللىدىكىلەرنىڭ يېقىندىن ماسلىشىشى ئارقىسىدا كۆپ تەرەپلىمە تەكشۈرۈش ئارقىلىق بۇنىڭ ئۆز ئۆلۈمى بىلەن باشقىلارغا قارا چاپلاش ئەنزىسى ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈرۈپتۇ. بۇ

خەۋەر مېنى قىزىقتۇردى، ئۆلگۈچىنىڭ غەلىتە بىر تىپ ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. بۇ ھەقتە ئاز-تولا ماتېرىيالغا ئىگە بولسام مەلۇم خاسلىققا ئىگە ئوبراز يارىتىش تەسكە چۈشمەيتتى. شۇڭا مەن كونا تونۇشۇم ئوبۇلقاسىمنى ئالاھىدە ئىزدەپ كەلگەنىدىم. بىراق ماتېرىيالنىڭ تۆت ئاتلىق ھارۋىمۇ سۆرىيەلمىگۈدەك دەرىجىدە بۇنچىۋالا جىقلىقىنى زادى خىيالىمغا كەلتۈرۈپ باقمىغانىكەنمەن. قېلىن-قېلىن دەپتەرسىمان تۈپلەنگەن بۇ ماتېرىيال، خەت-چەك ۋە ئەرزلەرنى ئارىلاپ ۋاراقلاپ كۆردۈم. بۇلارنىڭ كۆپىنچىسى مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر ۋە ئورۇنلار تەرىپىدىن قايتۇرۇۋېتىلگەن ئەرزلەر بولۇپ، ھەممىسىگە دېگۈدەك: "قوبۇل قىلىشقا مۇۋاپىق كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئۆزىگە قايتۇردۇق" دېگەنگە ئوخشاش تەستىق خەتلەر يېزىلغانىدى. بۇ ماتېرىيال، خەت-چەك ۋە ئەرزلەر ئاساسىي قاتلام ئورۇنلىرىدىن تارتىپ تاكى دۆلەتنىڭ ئالىي دەرىجىلىك ئورگانلىرىغىچە، ھەتتا ھېچقانداق مۇناسىۋەتسىز ئىدارە، كومىتېتلارغىچە يوللانغانىدى. بۇنىڭ ھەممىسىنى كۆرۈپ چىقىش ئۈچۈن ئىككى-ئۈچ يىل ۋاقىتمۇ يەتمىگۈدەك. شۇڭا مېنى بۇ ئۆيگە باشلاپ كەلگەن ئوبۇلقاسىم بىلەن ئاۋۇت ئاكىنىڭ تەكلىپىگە ئاساسەن ئەنزە ئېنىقلاش جەريانىدا پايدىلىنىش قىممىتىگە ئىگە دەپ قارالغان بىر باغلام ماتېرىيالنى تاللىۋالدىم-دە، يىل تەرتىپى بويىچە رەتلەپ چىقتىم. قاش-كىرپىكىنى تۇزەشتۇرۇپمۇ يۇرمىدىم. مەن ناھايەت روھىغا ياغ پۈرتىپ قويىدىغان ھېچكىم چىقمىغانلىقى تۈپەيلى رەھىمەتلىك مەرھۇمنىڭ ياغسىراپ كەتكەن ئەرۋاھىنىڭ خۇدا ئالدىغا ئۆمىلىگەن پېتى يىغلاپ بېرىپ دۇم يېتىۋ-

ۇبلىپ: "بەك تەگكۈزۈۋاپتۇ يەي!" "قاتتىق سانجۋاپتۇ يەي!..." دەپ ئەرز قىلىپ، ئۇ ئالەمدىمۇ بىكاردىن-بىكار ئۆزىنى ئۆزى رەسۋا قىلىپ يۈرۈشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، مەھەللە كويلار ئۈندىكى مىجەز خۇلقىغا قاراپ "كۆيدۈرگە بەگ" دەپ ئالاھىتەن قويۇپ قويغان ئىسمى-جىسمىغا لايىق لەقىمىنى ئەرزلەردىكى ئەسلى ئىمزاسى ئورنىغا دەسسىتىپ قويدۇم، خالاس. ئىھتىمال ئۇ ھازىر ئۆزىنىڭ دوزاخقا مەھكۇم قىلىنغانلىقىدا "چوقۇم بىر قارا قول بار"، "جەزمەن ئاللىقانداق پەۋقۇلئاددە چوڭ سۇيىقەست بار!" دەپ ئويلاپ، پەرىشتە-مالا-ئىكىلەر ئۈستىدىن ئەرز قىلىۋاتقاندۇ. ئۇنداقتا ئۇنىڭ ئەرۋاھىنىڭ ھازىرچە مېنىڭ ئۈستۈمدىن ئەرز قىلىشقا ۋاقتى چىقماسلىقىمۇ مۇمكىن، شۇنداقتىمۇ ئېھتىيات قىلغانلىقىڭ نېمە زىيىنى بولسۇن؟!...

1

مەكتەپ مۇدىرى، سۆيۈملۈك رەھبىرىمىز مامۇت ئاكىغا:

مەن بۇ ئەرزنى ئوقۇچىلارغا قارشى كۆرەشنىڭ ئىلھامى ئاستىدا يېزىۋاتىمەن. قولۇمدىكى مۇشۇنداق نەق پاكىتلىق ماتېرىياللارنى نادانلىق قىلىپ ئۆز ۋاقتىدا يەتكۈزۈپ بەرمىگىنىمگە قاتتىق ئۆكۈنىمەن. شۇنداقتىمۇ بەك كېچىكىپ كەتكىنىم يوق. كۆرەش ئەۋجىگە چىققان جىددىي پەيتتە بۇ ماتېرىياللار سىزگە تازا ئەسقاتمىدۇ. ئەستايىدىل كۆرۈپ چىققايسىز.

ھە، ئاۋۇال ئۆزۈمنى بىر قۇر تونۇشتۇرۇپ ئۆتەي: مەن

تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ 3-يىللىق 3-سىنىپ ئوقۇغۇچى-
سى كۆيدۇرگەبەگ بولىمەن. دەرسلەردە دېگۈدەك يېتىشىپ كې-
تەلمىگىنىم بىلەن تەرتىپ-ئىنتىزامغا قاتتىق رىئايە قىلىدى-
غان، مۇئەللىمنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقمايدىغان كەمتەر
ئوقۇغۇچىمەن. كەمتەرلىك كىشىنى ئالغا باستۇرىدۇ دېگەن
گەپنى ئاڭلىغان بولغىيدىڭىز. شۇڭا مېنىڭ جەزمەن ئالغا باس-
ىدىغانلىقىمغا شەكسىز ئىشەنسىڭىز بولىدۇ. بەزىلەرنىڭ مېنى
كۆرەلمەي "ھاكاۋۇر بىرنېمە" دېگىنى پۈتۈنلەي بىكار گەپ.
بىلگىنىنى باشقىلارغا ئۆگىتىپ قويۇش قانداقمۇ ھاكاۋۇرلۇق
جۈملىسىگە كىرسۇن؟ مېنى ئالىجوقا سۆزلەيدۇ، دېگەنلەرنىڭمۇ
نىيىتى دۇرۇس ئەمەس. خاتا سۆزلەپ قويغانغا نېمە بوپتۇ؟
كېيىنچە تۈزىتىۋالسىلا بولىمىدىمۇ! بۇنىڭ ھەممىسى كۆرەلمەس-
لىكتىن بولۇۋاتقان ئىشلار. ئۇنىڭ ئۇستىگە يېقىندا مەن تازى-
لىق قىزىبايراقدارى بولۇپ باھالاندىم، ماڭا ھەسەت قىلىدىغانلار
تېخىمۇ كۆپىيىپ كەتتى. ئۇلارمۇ ئاكتىپ بولغۇسى كەلسە مەك-
تەپنىڭ ھاجەتخانىسىنى ئوقۇتقۇچىلار كىلىدىغان پەيتنى پايلاپ
تۇرۇپ، يىلدا بىر-ئىككى قېتىم تازىلاپ قويسا بولىمىدىمۇ!
شان-شەرەپكە ئېرىشىشنىڭ ئېپىنى بىلىش كېرەك-دە! شۇنداق
قىلىپ مەن سىنىپ مەسئۇلىمىزنىڭ ئىككى قېتىم ئاغزاكى
ماختىشىغا، بىر قېتىم قىزىل قەغەزدىن قىيىلغان قىزىلبايراق
مۇكاپاتىغا ئېرىشىپ، سىنىپ بويىچە بىردىنبىر قىزىلبايراقدار
بولۇپ قالدىم. مېنى يالغان ئاكتىپ قاتارىغا چىقىرىپ زەھەر-
خەندىلىك بىلەن ھۇجۇم قىلىۋاتقانلارنىڭ باشلامچىسى غوپۇر!
بولمىسا ئىككىمىز بىر مەھەللىدە ئۆسۈپ چوڭ بولغان، بىر

نانىڭ تالىشىپ تەڭ يېگەن. مېنىڭ ھازىرقى ئۆگەي دادام كىچە-
كىدە ئۇنىڭغىمۇ ئۆگەي دادا بوپتىكەن، كېيىنچە ئۇنىڭ ئانىسى
بىلەن چىقىشالماي، مېنىڭ ئانامغا ئۆيلىنىپتىكەن. بۇ جەھەت-
تىن ئېيتقاندا ئاز-تولا تۇغقانچىلىقىمىز بار. لېكىن
غوپۇر بۇنىڭ يۇزىنى قىلمىدى، باشلانغۇچ مەكتەپتىن تارتىپ
تاكى ھازىرغىچە مەندىن قۇسۇر ئىزدىگىنى ئىزدىگەن. ھەدىسلا
"ساختىلىق قىلما، يالغان سۆزلىمە" دەپ غوتۇلدىغىنى غوتۇلدە-
غان. ئەركىشى دېگەن شۇنداقمۇ كوت-كوت بولامدىغان، بەئەي-
نى باش بېقىشىپ ئولتۇرۇپ ئەتىدىن-كەچكىچە باشقىلارنىڭ
ئۇستىدىن گەپ تاپىدىغان ئاغزى بىسىلماس غەيۋەتخور مومانىڭ
ئۆزى! ئۇنىڭ تېخى بۇ قىلمىشلىرىنى پەردازلاپ: "ساڭا كۆيۈ-
گەنلىكىم!" دەۋالغىنى تېخىمۇ كۈلكىلىك! ئۆزىڭىز ئويلاپ
كۆرۈڭا، بۇنداق ئادەمنىڭ سۆزىگە ئىشىنىش مۇمكىنمۇ؟ ئەگەر
ئۇ ئالدىڭىزغا مېنى چېقىشتۇرۇپ بارسا ھەرگىز ئىشەنمەڭ،
دەككىسىنى بېرىپ قوغلىۋېتىڭ! ئاڭلىسام سىزمۇ بىزنىڭ يۇرت-
تىمىز ئىكەنسىز، سىزدەك دانا رەھبەر بىلەن بىر يۇرتلۇق بولغا-
نلىقىمدىن ئىنتايىن پەخىرلىنىمەن، بېشىم كۆككە يەتكەندەك
بولۇپ، ئەتراپىمغا مەغرۇر نەزەر تاشلاپ ھاياجىنىمنى بېسىۋا-
لالماي كېرىلىپ قويىمەن. ئۆزىڭىز مەكتىپىمىزنىڭ سەردارى،
نىجاتچىسى، دىلىمىزنى يورۇتقان نۇرلۇق قۇياش! لېكىن غو-
پۇرنىڭ يۇرىكىنى قاپتەك قىلىپ سىزدەك ئۇلۇغ رەھبەرگىمۇ
تەپ تاتماي تىل تەگكۈزۈشنى خىيالىمغا كەلتۈرۈپ باقماپتىكەن-
مەن. سىزنى بۇ مەكتەپكە پارتىيە ئەۋەتكەن، پارتىيە ئەۋەتكەن
رەھبەرگە تىل تەگكۈزۈش پارتىيىگە تىل تەگكۈزگەنلىك! سىز-

گه هۇجۇم قىلغانلىق پارتىيگه هۇجۇم قىلغانلىق! غوپۇرمۇ سىزگه ئۆچى قالپىقى كىيدۈرۈلگەن ئاباباس مۇئەللىمگه ئوخشاشلا ئۇزاقتىن بۇيان زەھەرخەندىلىك بىلەن هۇجۇم قىلىپ كېلىۋاتىدۇ، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ ئاشۇرۇۋېتىۋاتىدۇ. يازلىق تەتىلگه قويۇۋېتىش هارپىسىدا مەن بۇنداق هاقارەتكه چىداپ تۇرالماي ئۇنىڭ ياقىسىغا ئېسىلدىم. دەسلىپىدە ئۇ ئېغىر-بېسىقلىق قىلغان بولۇۋېلىپ، قولۇمنى گېلىدىن ئاجرىتىشقا تىرىشتى. لېكىن مەن بۇركۇتتەك چىڭ قاماللىۋالغاچقا، ئامال قىلالماي ئاخىر ئۆزىنىڭ بۆرىلەردەك ۋەھشىي ئەپت-بەشىرىنى ئاشكارىلاپ، مېنى داق كارىۋات ئۈستىگه ئۆلاقتۇرۇپ تاشلىۋەتتى، ئاچ بىقىنىم كارىۋات لېۋىگه تېگىپ كېتىپ ئۇچ تال قوۋۇرغام سۈنۈپ كەتتى. ئۆزىڭىزنى قوغداش يولىدا شەرەپلىك يارىدار بولغانلىقىمغا ئەپسۇسلانمايمەن، شۇنداقتىمۇ ئاغرىق ئازابىغا بەرداشلىق بېرىش تەس ئىكەن، بىر هەپتە ۋاي-ۋايلاپ چىقتىم. ئىككى ئايلىق يازلىق تەتىل ۋاقتىمىمۇ داۋالىنىمەن دەپ بىكار-دىن-بىكار ئىسراپ بولۇپ كەتتى. ئوقۇش باشلىنىشقا ئۆلگۈرۈپ ۋۇپ ئاران ساقىيىپ دوختۇرخانىدىن چىقسام، غوپۇر هېلىمۇ هېچ ئىش بولمىغاندەك بەخىرامان لاغايلاپ يۈرۈپتۇ، ئەڭ ۋاهىم قىرىق گەز ئۇچتى. ئۇنىڭ تېخىچە تېگىشلىك هەققانىي جازاغا تارتىلمىغانلىقىدىن ئەجەبلەندىم. ئۇنىڭ ئۇچ تال قوۋۇرغىنى قەستەن سۇندۇرۇۋېتىشىنى تاسادىپىيلىق قاتارىغا چىقىرىۋەتكەن تەقدىردىمۇ، پارتىيىگه قارشى سۆز-هەرىكەتلىرىدىن نېمە ئۈچۈن هېساب ئېلىنمايدۇ؟ پەمىچە ئۇنى تىل-ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى ئاباباكرى قانات ئاستىغا ئېلىۋاتقان بولسا كېرەك. ئۇلارنىڭ

ئۇزۇندىن بۇيان ئاپاق-چاپاق بولۇپ، ئۆزئارا تىل بىزىكتۇرۇپ، سىزگە قارشى گۇرۇھ ئۇيۇشتۇرۇپ، پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، مەكتەپ ھوقۇقىنى تارتىۋېلىش كويىدا يۈرگەنلىكىنى ئەمدى تېخىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلىۋاتىمەن. يېڭى يىل مۇناسىۋىتى بىلەن ئۇيۇشتۇرۇلغان ئەدەبىيات كېچىلىكىدە ئاتابەكرى مۇئەللىم غوپۇرنىڭ قاملاشمىغان شېئىرلىرىنى ئاغزىغا كۆپۈك كەلگۈچە ماختىغانىدى. ھازىر ئويلاپ باقسام ئۇنى بىكاردىن-بىكار ماختىماپتىكەن. ئۆز گۇرۇھىدىكىلەرنى كۆككە ئۇچۇرۇپ، ماڭا ئوخشاش رەھبەرلەرگە سادىق ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئابرويىنى يەرگە ئۇرۇپ، پارتىيىمىزنىڭ مەكتىپىمىزدىكى ئامما ئاساسىنى ئاجىزلاشتۇرماقچى بولغانىكەن. بۇ نۇقتىنى بالدۇراق تازا ئېنىق تونۇپ يەتمىگەنلىكىمگە ئىچ-ئىچىمدىن ئېچىنىپ، ئۆز گۆشۈمنى ئۆزۈم يېگۈدەك بولۇۋاتىمەن. بۇ، ئاساسەن مېڭەمدىكى سىنىپىي كۆرەش نۇقتىئىنەزەرىنىڭ ئاجىزلىقىدىن، سىياسىي ئالڭ-سەۋىيەمنى ئۇزلۇكسىز ئۆستۇرۇشكە تولۇق ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكىمدىن، ئۇڭچىلارغا قارشى كۆرەشنىڭ زادى قانداق كۆرەش ئىكەنلىكىنى بالدۇرراق ئېنىق تونۇپ يېتەلمىگەنلىكىمدىن بولدى. بۇ ئاچچىق تەجرىبە-ساۋاقنى قوبۇل قىلىپ، بۇنىڭدىن كېيىن ھەممەيلەننىڭ ھەربىر سۆز-ھەرىكىتىگە كۆز-قۇلاق بولۇپ تۇرۇشقا چىن دىلىمدىن ۋەدە بېرىمەن. يامان غەرەزلىك بەزىلەرنىڭ چاقچاقلا يۆلەپ دەۋالغان تەنە گەپلىرىنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى ئېچىپ تاشلاشقىمۇ قاتتىق دىققەت قىلىمەن. قىسقىسى، ئەمدى ھېچنېمە نەزەرىمدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. غوپۇردەك قارانىيەت، ئوڭچى، بۇزۇق ئۇنسۇر-

لارنىڭ قىلغان-ئەتكىنىنى مىنۇت-سېكۇنتىنى ئۇيان-بۇيان قىل-
ماي يەنە داۋاملىق تۇرده خاتىرىلەپلا قالماستىن، بەلكى سىزدىن
ئاز-تولا نارازى بولغانلارغىمۇ ئايرىم-ئايرىم ئارخىپ تۇرغۇ-
زۇپ، كۇندىلىك گەپ-سۆزلىرىنى كارتۇچكىلارغا ئېنىق قە-
لەپ، دەلىل-ئىسپاتلىرى بىلەن قوشۇپ يېزىپ ماڭمەن. ئۇ-
زىڭىزگە بولغان بۇنداق ساداقەتمەنلىكىم بىر كۇنى ئەمەس بىر
كۇنى نەزەرىڭىزنىڭ سىرتىدا قالماس دەپ ئويلايمەن. ھازىرقى
بىردىنبىر تەلىپىم شۇكى، كۆزۈمگە جىن كۆرۈنىدىغان ئەشەد-
دىي رەقىبىم غوپۇرنى ھېچ بولمىغاندا ئوڭچى قالپىقىنى كىيدۇ-
رۇپ دەرھال مەكتەپتىن قوغلىۋەتسىڭىز! تۇرمىگە سولاتقۇزۇ-
ۋەتسىڭىزغۇ تېخىمۇ ياخشى، ئەلۋەتتە. ناۋادا سىزمۇ ئۇنىڭغا
ھېسسىداشلىق قىلىدىغان ياكى يان باسىدىغان بولسىڭىز ياخشى
ئاقىۋەتكە قالمايسىز. سىزنىڭ ئۇستىڭىزدىنمۇ ئەرز قىلالايمەن،
قولۇمدا يېتەرلىك ماتېرىيال بار. بۇ سەممىي ئاگاھلاندۇرۇ-
شۇمغا پىسەنت قىلمىسىڭىز ئۆزىڭىز زىيان تارتىپ قالىسىز.
ئۇ چاغدا پۇشايمانىنى ئالىدىغان قاچا چىقماي قالارمىكىن. شۇڭا
غوپۇرنى قاتتىق جازالاپ بەرسىڭىز ئۆزىڭىزگىمۇ ياخشى، ماڭ-
مۇ ياخشى. سىز مەكتەپتىن پارتىيىگە قارشى بىر ئۇنسۇرنى
تازىلىغان بولۇپ مۇكاپاتلىنىسىز. ئېپى كەلسە ناھىيىلىك مائا-
رىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقلىقىغا ئۆستۇرۇلۇشىڭىزمۇ مۇمكىن،
مەنمۇ ئوڭچىلارغا قارشى كۆرەشتە مەيدانى مۇستەھكەم، ئىپادە-
سى ياخشى بولغان ئىلغار ئىدىيىلىك ئوقۇغۇچى دەپ تەقدىرلە-
نىمەن. تەلىيىم ئوڭدىن كېلىپ ئالاھىدە خىزمەت كۆرسەتكەن
تۆھپىكار سانىلىپ، بالدۇرراق خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇلا-

دەمەن تېخى! دەرۋەقە، بۇ ئۆزىڭىزنىڭ ياردەمىڭىزگە ۋە ئىلتىپاتىڭىزغا باغلىق. قارىسام، سىزمۇ ماڭا ئوخشاشلا ئىنتايىن ئۆتكۈر، ئەقىللىق ئادەم كۆرۈنىسىز. پايدا-زىيانىنى دەڭسەپ كۆرۈپ، قىلچە ئىككىلەنمەي قەتئىي تەدبىر قوللىنىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن. ئۇنىڭ سىزگە، سىز ئارقىلىق پارتىيىگە قانداق ھۆجۇم قىلغانلىقى توغرىسىدىكى ئىككى قوشۇمچە ماتېرىيالنى بىرلىكتە يوللىدىم، پايدىلىنارسىز.

قوشۇمچە ماتېرىيال (1)

5-ئاينىڭ 5-كۈنى، 5-نومۇرلۇق ئوغۇللار ياتقى.

نېمە ئۈچۈندۇر بۈگۈن ئادەتتىكىدىن بالدۇراق قاراڭغۇ چۈشتى. ساۋاقداشلار سائەت توققۇز بولا-بولمايلا ئورۇن-كۆرپىسىنى سېلىپ، كۈندىكىگە ئوخشاش ئۇيقۇغا غەرق بولۇش ئالدىدىكى قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كەتتى. مەن ئادەتتىم بويىچە تاپتىن چىققان گەپ-سۆزلەرنى ئىمكانقەدەر ئېسىمدە كۆپرەك تۇتۇۋېلىشقا تىرىشىپ، كۆزۈمنى چىڭ يۇمۇپ، ئاللىقاچان ئۇخلاپ قالغاندەك بىرخىل قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، مىدىر-سىدىر قىلماي ياتاتتىم. بىر چاغدا ئىشىك قاتتىق تېپىلىپ زەربىسىدىن جالاقلاپ ئېچىلىپ كەتتى. كۆزۈمنى يېرىم ئېچىپ قارىسام، غوپۇر ئالتۇن تېپىۋالغاندەك خۇشال بولۇپ، سىرلىق ھەجىيىپ تۇرۇپتۇ.

—قاراڭلار، بالىلار! —دېدى ئۇ كەينىگە ئۆرۈلۈپ ئىشىكنى ياپقاچ تالاغا خۇددۇكسىنىپ قاراپ قويۇپ، —بايا تىن ئاجايىپ

بىر ئىش كۆردۈم، ئۆز كۆزۈمگە ئىشەنمەي قالدىم. لېكىن ئىشەنمەي دېسەم ئىككى تىرىك ئادەم بىر-بىرىگە شۇنداق مەھكەم چاپلىشىپ تۇرىدۇ، "توۋا!" دەپ ياقامنى چىشلىدىم ...

— زادى نېمە كۆردۈڭ؟ گەپنىڭ ئوچۇقىنى تېزرەك ئېيتقىنا!

— ئادەمنى تولا تەقەززا قىلمىساڭچۇ، غوپۇر!

— گەپنىڭ بېشىنى چىقىرىپ قويۇپ، ئايىغىنى يۆتۈۋالغىنىڭ نېمىسى؟

— تېزرەك بولە-بول!

بالىلارنىڭ تەرەپ-تەرەپتىن چۈرقىراشقىلى تۇرغانلىقىنى كۆرگەن غوپۇر تەمتىرەپ قالدى. ئۇ بىگىز قولىنى لېۋىگە تەگكۈزۈپ تۇرۇپ بوش ئاۋاز بىلەن:

— خەپشۇك-جىم! — دېدى، ئارقىدىن دېرىزە تەرەپكە بۇيرۇنىنى قاقىرىدەك سوزۇپ بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — نېمىنى كۆرەتتىم؟ بىزنىڭ ماموت مۇدىرنىڭ يېڭىدىن كەلگەن خانىم گۈلمېھرىنى گۈللۈكتە چىڭ قۇچاقلاپ تۇرغىنىنى كۆردۈم شۇ!

— بۇ مۇمكىن ئەمەس! — مەن ئۆزۈمنىڭ يوتقىنىدىن قانداقلارچە سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ چاچراپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتكىنىمنى تۇيمايلا قاپتىمەن. ئالدىراشچىلىقتا كالتە ئىشتىنىمنى كىيىۋېلىپ ئاندىن قوپۇشنى ئۇنتۇپ قالغان بولسام كېرەك، ياتاقداشلىرىم مېنىڭ قىلچە تەپ تارتماي تۇغما ھالەتتە سەكرەپ ئوتتۇرىغا چۇشكىنىمنى كۆرۈپ ئۆزلىرىنى تۇتۇۋالالماي پاراقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى، ئىزاغا ئۆلگۈدەك بولدۇم. لېكىن سىزنىڭ

ئىززەت-ئابرويىڭىزنى قوغداش يولىدا جاندىن كېچىشكە رازى بولۇشتەك ئېگىلمەس-سۇنماس ئىرادەم ئار-نومۇس ئۇستىدىن غالىب كالدى. ئاۋازىمنى بولۇشچە چىقىرىپ شىرەك ھۆركىرىدىم:

—بۇ، پۇتۇنلەي پىتنە-ئىغۋا! پارتىيە كادىرىغا قىلىنغان تۆھمەت! ماموت مۇدىرنىڭ بالا-چاقىسى تۇرسا قانداقمۇ گۇل-مېھرە خانىمغا چېقىلىپ يۈرسۇن؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ پارتىيە ئەزاسى-دە! پارتىيە ئەزاسىمۇ شۇنداق ئەخلاقسىزلىق-لارنى قىلامدۇ؟...

ئېھ، ماموت ئاكا! مەن شۇ چاغدا سىزنىڭ توساتتىن ياتقىمىزغا كىرىپ قېلىشىڭىزنى نەقەدەر ئارزۇ قىلاتتىم-ھە! بۇ-لۇپمۇ مېنىڭ شۇ چاغدىكى گەپ-سۆزلىرىمنى ئۆز قۇلىقىڭىز بىلەن ئاڭلىغان بولسىڭىز، سىزنىڭ شەنىڭىزگە داغ چۈشۈرۈش-كە ئۇرۇنۇۋاتقان غوپۇرنىڭ گېلىغا تىرناق سېلىشقا تەييارلىنىپ ۋاتقان بۇركۇتتەك غەزەپلىك قىياپىتىمگە بىر نەزەر تاشلىغان بولسىڭىز كارامەت ئىش بولاتتى-دە! بۇنىڭدىن سىز چوقۇم قاتتىق تەسىرلەنمەي قالمايتتىڭىز! ئۇ چاغدا سىزگە قەلبىمنى ھازىرقىدەك ئالاھىتەن چۈشەندۈرۈپ ئولتۇرۇشنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى قالمايتتى، مېنىڭ ئۆزىڭىزگە چەكسىز سادىقلىقىمغا شەك-شۇبھىسىز ئىشىنەتتىڭىز! ئەپسۇسكى، بۇنداق ياخشى پۇرسەت، بۇنداق بەخت ماڭا نېسىپ بولماي قالدى. بىز تاكى تالاش-تارتىش قىلىپ ئۇخلاپ قالغانغا قەدەر ياتاقتا قەدەم تەشىرىپ قىلىپ قويمىدىڭىز. ھېچ بولمىسا دېرىزە تۈۋىگە ئاستا ئاۋايلاپ كېلىپ، بالىلارنىڭ نېمە دېيىشۋاتقانلىقىغا خۇپىيانە

قۇلاق سېلىپ قويغان بولسىڭىزچۇ، كاشكى! ياتاقتىكى ئەيسا، مۇسا، ئاۋۇت، ساۋۇت، ئەنۋەر، مۇختەرلەرنىڭ ھەممىسى غو-پۇرغا بولۇشۇپ ماڭا ھۇجۇم قىلىشتى:

— غوپۇر ئۇلارنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپتۇ، سەن بولساڭ يوتقاندىن قوپماي ياتتىڭ، ئەمدىلىكتە نېمىگە ئاساسەن ئۇنىڭ سۆزىنى پىتنە-ئىغۋا دەيسەن؟

— "تۆھمەت!" دېگەن سۆزنى كەلسە-كەلمەس ئىشلىتىپ، قالپاقنىڭ يوغىنىنى كىيدۈرۈپ قويغان بىلەن ئىش پۈتمەيدۇ، تۆھمەت دېيىشكە تۇشلۇق پاكىت بولۇش كېرەك-دە!

— ئۆتۈپ كەتكەن يالاقچىلىق-دە بۇ!

— مامۇت مۇدىر ئەسكى ئىشتىنىنى ئارىلىق بېرەرمىكىن دەپ تەمە قىلىۋاتقاندۇ، بەلكىم؟

— ھا! ھا! ھا!...

ئۇلار ئەنە شۇنداق مەسخىرىلىك، ھاقارەتلىك سۆزلەر بە-لەن ماڭا خىلى ئۇزۇنغىچە ئاچچىق نەشتەر سانجىشتى، مېنى ئۆلگۈدەك زاڭلىق قىلىشتى. لېكىن مەن كۆز يېشىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ، لېۋىمنى چىڭ چىشلەپ، ھەممىگە بەرداشلىق بەردىم. بىر كېچە كۆز يۇمماي گويا قاتتىق تولغاق تۇتقاندەك ئاچچىق تولغىنىپ چىقتىم. خورىكى ئۆسۈپ قالغان بۇ مەلئۇنلارنىڭ بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى ئەدىبىنى يەيدىغانلىقىغا، نوخلىسىنىڭ پرولېتارىيات دىكتاتۇرىسىنىڭ ئۆتكۈر شەمشىرى بىلەن كېسىپ تاشلىنىدىغانلىقىغا ئۆزۈمنى ئۆزۈم ئىشەندۈردۈم.

قەدىردان، سۆيۈملۈك، مېھرىبان-شاپائەتلىك، ئالەمچە ئىز-زەت-ھۆرمەتكە سازاۋەر مامۇت ئاكا: سىز مېنىڭ ئۆز دادام

قاتاردىكى ئادەم، بەلكى ئۆز دادامدىنمۇ زىيادە مېھرىبان ئادەم، بىزنىڭ بېشىمىزنى سىيلايدىغان پاسىبانىمىز، غەمگۇزارىمىز!

سىز بولمىغان بولسىڭىز، بىزنىڭ بۇنداق ئازادە مەكتەپتە خاتىرجەم ئوقۇشىمىز مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بىز سىزنىڭ بىۋاستە رەھبەرلىكىڭىز ۋە غەمخورلۇقىڭىز ئارقىلىق پارتىيىنىڭ مېھىر-شەپقىتىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپ كېلىۋاتىمىز ۋە ئۇنىڭ-دىن بەھرىمەن بولۇۋاتىمىز. شۇنداق ئىكەن، غوپۇرەڭ بىر ئوچۇم قارانىيەت، بۇزۇق ئۇنسۇرلارنىڭ قاراپ تۇرۇپ ئۇستى-ڭىزدىن پىتنە-ئىغۋا تارقىتىشىغا، تەپ تارتماي سىزگە تۆھمەت چاپلىشىغا قانداقمۇ يول قويغىلى بولسۇن؟ بۇ گەپلەر قۇلقى-ڭىزغا يېتىپ قالسا نېمە بولۇپ كېتەرسىز-ھە! غەزەپتىن يېرى-لىپ كەتمەسلىكىڭىزلا بولاتتىغۇ! دۇنيادا بۇنداق تۆھمەتكە چىداپ تۇرالايدىغان كىم بار دەيسىز؟ "ئېچىلىڭ-سايراڭ" دەپ قويسا ئوڭچىلارنىڭ خورىكى نەقەدەر ئۆسۈپ كەتكەن-ھە! شۇ چاغدا قولۇمدا بىر تاپانچا بولغان بولسا، ياتاقتىكى ھەممىسىنى بىر-بىرلەپ ئېتىپ تاشلىغان بولاتتىم. ھەتتىگىنەي، يېنىمدا تاپانچا تۇرغۇل تۇزۇكرەك پىچىقىمۇ يوق. راست گېپىمنى ئېيتسام، پىچىقىم بولغان تەقدىردىمۇ ھېچكىمگە سىلىشقا جۇرئەت قىلال-مايمەن، مۇھىمى باشقىلارغا تاقابىل تۇرالىغۇدەك كۈچ-مادارىم يوق. خۇدا نېمە ئۈچۈن مېنى قېيىشقاندەك بۇنچىۋالا ۋىجىك يارىتىپ قويۇپتىكىنە؟ بولدى، كۆڭلۈڭنى بۇنچىۋالا يېرىم قىل-ما، كۆيدۈرگەبەگ! مامۇت ئاكا ئاخىر سېنى چۈشىنىدۇ، بې-شىڭنى ئاتىلارچە سىيلايدۇ، دۇشمەنلىرىڭنى يەر بىلەن يەكسان قىلىدۇ. ئۇمىدۋار بول، ئۇمىد ئادەمنىڭ قانىتى، ئۇمىدۋار

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بولساڭ كۆزلىگەن مەقسىتىڭگە چوقۇم يېتىسەن! ... مەن شۇنداق دەپ ئۆزۈمگە ئۆزۈم تەسەللى بېرىپ مىڭ تەسلىكتە تاڭ ئاتقۇزدۇم.

قوشۇمچە ماتېرىيال (2)

5-ئاينىڭ 15-كۈنى، مەكتەپ ئىچىدىكى كۆل بويىدا.

يەنە شۇ غوپۇرنىڭ كۆل بويىدىكى پور سۆگەت دالدىسىدا ياتقىمىزدىكى بىر قانچەيلەنگە بىرنەمىلەرنى دەۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم-دە، پۈتۈمنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ، تۆيدۈرمايلا سۆگەت يېنىغا كەلدىم.

— ئاغىنىلەر! — دېدى ئۇ سىرلىق قىلىپ كۈسۈرلاپ، — ماموت مۇدىر بۈگۈن يەنە ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىدىن يوغان بىر تۈڭ ماينى ئېلىپ چىقىپ، غىپپىدە ئۆيىگە ئەكىرىپ كېتىۋاتىدۇ. قانداق دېگەن گەپ بۇ! ئۆتكەن ئايدىمۇ بىر تۈڭ ماي بىلەن قوينىڭ يېرىم گۆشىنى تەپ تارتمايلا ئېلىپ چىقىپ كەتكىنىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەن. بۇنداق كېتىۋەرسە قانداق بولغىنى!

— ھە، شۇنداقمۇ؟ — دېدى مۇسا كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، — نېمە ئۈچۈن ئىككى-ئۈچ ئايدىن بېرى ئاش-تامىقىمىزدا ياغ دېدارى كۆرۈنمەيدىكەن دېسەم، ئەسلىدە ئىش مۇنداق ئىكەن-دە!

— قانداق ئاچكۆز مۇدىر بۇ!

— يېسە-يېسە تويمايدىغان تۆلۈمچاشقانىڭ ئۆزى-دە!

— ئاز-تولا ئىنساپ قىلسا بولمامدىغاندۇ!

— ئىنساپنى بىلسە قاراپ تۇرۇپ ئوقۇغۇچىلارنىڭ رىزقىغا چاڭگال سالامدۇ!

— يېقىندىن بۇيان بېشىم قايىدىغان بولۇپ قالغانىدى، ئاغ-رىپ قالدىممىكىن دەپ دوختۇرغا كۆرۈنسەم، "ئوزۇقلۇق يې-تىشمەسلىكتىن ئاجىزلاپ قاپسىز، ياخشىراق يەڭ" دەيدۇ. ياخ-شىراق تاماقنى نەدىن تېپىپ يەيمەن؟ ئاشخانىمىزنىڭ ھالى شۇ: كۈندە ئىككى ۋاخ چاي بىلەن بىر ۋاخ سۈيۇقئاش! شۇمۇ تويغۇ-دەك بولسىچۇ كاشكى! ھەي-ھەي، تازا بوي تارتىپ ئۆسىدىغان، ئۇستىخان سۈرىدىغان ھالقىلىق پەيتتە نېمە كۈنلەرنى كۆرۈۋاتە-مىز-ھە!...

قاراڭ، ھۆرمەتلىك مامۇت ئاكا، ئۇلار ئەنە شۇ تەرىقىدە بىر ھازا كۈسۈرلاشتى، تېخى بۇ ئەھۋالنى يۇقىرىغا ئىنكاس قىلماي بولمايدۇ، دەپ ئۆز ھالىغا باقماي پو ئېتىشتى! كېيىنچە باشلىرىنى تېخىمۇ بىر يەرگە تىقىۋېلىشتى، ئاۋازى بارغانسېرى تۆۋەنلەپ كەتكەچكە يەنە نېمىلەرنى دېيىشكەنلىكىنى ئېنىق ئاڭ-لىيالماي قالدىم. بىرەر تەشكىلات قۇرۇش توغرىسىدا مەسلىھەت-لەشتىممىكىن دەپ گۇمان قىلىمەن. بولمىسا نېمىشقا ئۇنلۇك-ئۇنلۇك سۆزلىشىشتىن قورقىدۇ؟ نېمىشقا بىر-بىرىدىن ئايرىل-ماي پادىدەك توپ بولۇپ يۈرۈشىدۇ؟ نېمىشقا خۇپىيانە كۈسۈر-لىشىدۇ؟ نېمىشقا ئالدىن كېلىشىپ قويغاندەك ھەممىسىنىڭ گېپى بىر يەردىن چىقىدۇ؟ نېمىشقا ھەممىسى بىردەك ھەرىكەت قىلىدۇ؟ مانا بۇلار غوپۇر قاتارلىق بىر ئوچۇم بۇزۇقلارنىڭ تەشكىللىك ئاساستا پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بەرمەمدۇ؟ مېنىڭچە ئۇلار جەزمەن ئۆز تەشكىلىنىڭ ھەرىكەت

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

پروگراممىسىغا ئاساسەن ئۆتكەندە سىزگە "ئىستىلى بۇزۇق" دەپ تۆھمەت چاپلىغان بولسا، مانا ئەمدى قاراپ تۇرۇپ "خىيانەتچى" دېگەن قالپاقنى كىيدۈرۈۋاتىدۇ! كېيىن يەنە نېمىلەرنى قىلىدۇ، بۇنى خۇدا ئۆزى بىلىدۇ. لېكىن شۇنىسى ناھايىتى ئېنىق، ئۇلار ئاخىرقى ھېسابتا سىزنى غولىتىپ، ئورنىڭىزغا ئۆز ئادىمىنى چىقارماقچى! ئۇلار يەنە تېخى سىزگە غالجىرانە ھۇجۇم قىلىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، بەلكى يەنە ھەممە ئادەم غەم-غۇسىسىز، باياشات، بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقان گۇرۇل دەۋرىمىزگىمۇ تىل تەگكۈزۈشكە جۈرئەت قىلىۋاتىدۇ! "ئۇزۇق-لۇق يېتىشمەيۋاتىدۇ"، "نېمە كۈنلەرنى كۆرۈۋاتىمىز-ھە!" دەپ ئاغزىغا كەلگىنىچە جۆيلۇۋاتىدۇ! نېمىدېگەن زەھەرلىك ھۇجۇم بۇ! ئۇلارنىڭ يۈرىكى نەقەدەر يوغىناپ كەتكەن— ھە! ئەگەر ئارقا تەرىكى بولمىسا، پەردە ئارقىسىدا تۇرۇپ كۈشكۈر-تۈۋاتقانلار بولمىسا، ئۇلار سىزگە ۋە پارتىيىگە بۇنچىۋالا غالجىرانە ھۇجۇم قىلىشقا پېتىنالارمىدى؟! شۇڭا كېيىنچە ئېيتالا-مەنكى، ئۇلارنىڭ چوقۇم ئارقا تەرىكى بار، پەردە ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغان كاتتىباشلىرى بار، بۇ گۇرۇھنى ئۇزۇل-كېسىل ئېنىقلاپ چىقماي بولمايدۇ. غوپۇر قاتارلىق بىرقانچەيلەننىڭلا جاجىسىنى بېرىش ئوت-چۆپنىڭ يىلتىزىنى قالدۇرۇپ ئۆچىنى ئۇزۇپ تاشلىغانغا باراۋەر! بۇنداقتا بالايىئاپەت يىلتىزى يەنىلا قېپقالىدۇ. ھاۋا كىلىماتىدا ئۆزگىرىش بولغان ھامان قايتىدىن كۆكلەپ چىقىدۇ. بۇنداق چوڭقۇر مەزمۇنلۇق پەلسەپىۋى پىكىر-لەرنى ئەتراپلىق مەلۇماتقا ئىگە، كاللىسى ئۆتكۈر، تۇغما تالانت-لىق كىشىلەرلا ئوتتۇرىغا قويالايدۇ. بۇ، ئۆزۈمنى بىھۇدە ماخ-

تىغانلىقىم ئەمەس، كىيىنكى ئەمەلىيەت بۇ دانا پىكرىنىڭ چەكسىز توغرىلىقىنى تولۇق ئىسپاتلىغاندىلا كىشىلەر ئاندىن ھەقىقىي تالانت ئىگىسىنىڭ كىملىكىنى ئېنىق تونۇپ يېتەلەيدۇ، بۇنىڭغا ۋاقىت كېرەك، سەۋر-تاقەت كېرەك، چىدام كېرەك. ھازىرچە بۇگەپلەرنى قويۇپ تۇرۇپ، غوپۇرنىڭ ئارقا تىرىكىنى قېزىپ چىقىشنىڭ ئىنتايىن مۇھىم ئىكەنلىكى ئۈستىدە توختالغىنىم تۈزۈكتەك تۇرىدۇ. جېنىم مامۇت ئاكا! مەندەك چوڭقۇر، ئەتراپلىق پىكىر يۈرگۈزۈپ باقمىغانلا بولسىڭىز، غوپۇرنىڭ سىزگە ئەتىدىن-كەچكىچە سايىدەك ئەگىشىۋېلىپ ئوغرىلىقچە رازۋېتكا قىلىپ يۈرۈشىدە ئىنتايىن چوڭ بىر سۈيىقەستنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلمىشىڭىز ئانچە تەسكە چۈشمەيدۇ! غوپۇرنى چوقۇم ئاباباكىرى مۇئەللىم كۈشكۈرتكەن گەپ! ئۇنىڭغا يۇقىرىقىدەك قارا ماتېرىياللارنى شۇ يەتكۈزۈپ بەرگەن بولۇشى مۇمكىن. ھازىرچە بۇنىڭغا تولۇق دەلىل-ئىسپاتىم بولمىسىمۇ، لېكىن گۇمان بەزىدە توغرا چىقىپمۇ قالىدۇ، شۇڭا ئاباباكىرى مۇئەللىمدىن گۇمانلىنىشقا تامامەن ھەقلىقمەن! بۇگۈن خاتىرەمنى موشۇ يەرگىچە يازاي، قالغىنىنى ئەتە داۋاملاشتۇرارمەن. ئۇخلاش ۋاقتىغا ئاز قالدى، نېمە ئىش بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقانلىقىم باشقىلار ئالدىدا چېنىپ قالمىسۇن، شەرت-شارائىت پىشىپ يېتىلگىچە ھەممە ئىشنى مەخپىي تۇتقان ياخشى. خۇدا بۇگۈن كېچە شېرىن چۈش كۆرۈشۈمگە نېسىپ قىلغاي، ئامىن!

* * *

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

دادامدىن قەدىرلىك مامۇت ئاكا: يۇقىرىقى ئىككى قوشۇمچە ماتېرىيالنى ئەينى چاغدا خاتىرەمگە يېزىلغىنى بويىچە كۆچۈرۈپ قويدۇم، ھېچقانداق ساختىلىق يوق. بۇ ماتېرىياللاردىن، خاتىرە يېزىۋېتىپمۇ سىزنىڭ ئىززەت-ئابرويىڭىزنى قوغداش يولىدا قانداق باش قاتۇرغانلىقىمنى، سىزگە قارشى تۇرغان خۇمپەرلەرگە قانداق ئۆچمەنلىك بىلەن قارايدىغانلىقىمنى، قىسقىسى، سىزگە قانچىلىك سادىق ئىكەنلىكىمنى ھېچ قىينالمايلا كۆرۈۋالالايسىز. قىيىن ئەھۋالدا قالغان چاغلىرىمدا سىزنى يادىمغا ئالسامىلا پۈتۈن ۋۇجۇدۇم كۈچ-قۇۋۋىتكە تولدى، ئۆزۈمنى شىر-دەك ھېس قىلدىم. سىز ھەر چاغ ھەر جايدا مېنىڭ يېڭىلمەس مەنىۋى تۈۋرۈكۈم بولدىڭىز. شۇڭا خاتىرە يازغاندىمۇ سىزگە مۇراجىئەت قىلىشنى، ئەقىل كۆرسىتىشنى، سىز بىلەن غايىبانە مۇڭدىشىشنى ئۇنتۇمىدىم. ئېھ، مامۇت ئاكا! مېنىڭ قەلبىم مەڭگۈ سىزگە تەلپۈنىدۇ، سىزدىن پۈتمەس-تۈگىمەس روھىي ئوزۇق ئالىدۇ، سىز نېمە دېسىڭىز مەن شۇنداق قىلىشقا تەييار، ئۇنتا دېسىڭىز ئۇنتا، سۇغا دېسىڭىز سۇغا سەكرەشتىن يانمايمەن! شۇ ئەقىدەمگە تۈشلۇق سىزنىڭ ئاز-تولا ئىلتىپاتىڭىزغا ئېرىشەلىسەمغۇ ئۆلسەممۇ ئارمانسىز كېتەتتىم. ئولتۇرسام-قوپسام شۇنداق بەختلىك مىنۇتلار ماڭا نېسىپ بولارمۇ-يوق، دېگەن غەم-ئەندىشىدىن خالىي بولالمايمەن. ماڭا قىلىدىغان ئىلتىپاتىڭىزنىڭ بىرىنچى قەدىمى سۇپىتىدە غوپۇرنى دەرھال كۆزدىن يوقىتىپ بەرسىڭىز! بۇ پەقەت سىزنىڭ بىر ئېغىز گېپىڭىزگىلا باغلىق. دەلىل-ئىسپات، ماتېرىيال يەنە كەملىك قىلىدۇ دېسىڭىز، خاتىرەمنى بېرەي. ئۇنىڭدا غوپۇرنىڭ يۇقىرىدىكى

قىلاردىن باشقا سۆز-ھەربىر تەلىرىمۇ كۆنتەرتىپى بويىچە رەتلىك خاتىرىلەنگەن. قىممەتلىك ۋاقىتىڭىزنى ئاجرىتىپ كۆرۈپ باقسىڭىزلا بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن سىز ئۇنىڭ ئاخىر بېشىڭىزغا چىقىدىغان ئىنتايىن خەتەرلىك ئۇنسۇر ئىكەنلىكىنى تولۇق تونۇپ يېتىسىز ۋە ئۇنى قانات-قۇيرۇق چىقىرىۋالغۇچە تۇيدۇرماي جايلىۋېتىشىڭىز ھەقىقەتەن ئىنتايىن زۆرۈرلۈكىنى چۈشىنىپ ھېس قىلىسىز.

سىزگە خاتىرجەملىك تىلەپ، كەمىنە شاگىرتىڭىز:

كۆيدۇرگەبەگ

1957-يىل 9-ئاينىڭ 25-كۈنى.

2

قەدىردان شەپقەتچىم مامۇت ئاكا:

مەكتەپ پۈتتۈرۈش ئىمتىھانىدىكى نەتىجەم لايىقەتلىك بولماي قالغان بولسىمۇ، سىزنىڭ سىياسىي جەھەتتىن كاپالەتلىك قىلىشىڭىز ۋە يېقىندىن ياردەم بېرىشىڭىز ئارقىسىدا بىر يىللىق كۆرسقا قوبۇل قىلىنىدىم. بۇ جەھەتتە سىزدىن ئىنتايىن مىننەتدارمەن. غوپۇرنىڭ ئىمتىھانغا قاتنىشىش سالاھىيىتىنى ئېلىپ تاشلاپ، ئوڭچى قالپىقى كىيدۈرۈپ، مەكتەپتىن ۋاقتىدا قوغلاندى قىلغىنىڭىز ئاجايىپ خاسىيەتلىك ئىش بولدى. بولمىسا ئۇ ئىمتىھاندىكى يۇقىرى نومۇرغا تايىنىپ، مېنىڭ ئورنۇمنى

ئىگىلەپ، كۆرسىغا سوقۇنۇپ كىرىۋېلىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ يوشۇرۇن خەۋپنىڭ تۈگىتىلگىنىگىغۇ ھەر ھالدا خۇشالمەن. شۇنداقتىمۇ كۆڭلۈمنىڭ بىر يېرىم ۋە غەش تۇرىدۇ. نېمىشقا دېسىڭىز، ئۇ قولغا ئېلىنمايلا قالدى ئەمەسمۇ! رېجىم ئاستىدا ئىشلىگەن بىلەن بەربىر يەنىلا ئەركىن ئادەم سۈپىتىدە لاغايلاپ يۈرۈۋېرەلەيدۇ. يېزىدا ئۇنىڭ ئەركىنلىكىگە تۈرمىدە- كىدەك قاتتىق چەك قويغىلى بولمايدۇ. ناۋادا ئۇ يەتتە-سەككىز يىللىق كېسىلىپ، تۈرمىدە چىرىپ ئۆلگەن بولسا ئاندىن تازا پۇخادىن چىقاتتىم، ئۇ چاغدا خۇشاللىقتىن يۈرىكىم يېرىلىپ كىتەرمىدىكىن-تاڭ؟ ئادەمنى ئەپسۇسلاندۇرىدىغان يەنە بىر يې- رى شۇكى، غوپۇرنىڭ ئارقا تېرىكى، قۇتراتقۇچىسى ئاباباكرى مۇئەللىم تارتىپ چىقىرىلماي قالدى. غوپۇرنىڭ ئەيسا، مۇسا قاتارلىق يالاقچىلىرى ۋە چاپارمەنلىرىگىمۇ قاتتىقراق چارە كۆ- رۈلمىدى. ئۇلارغا ئادەتتىكىچە ئاگاھلاندۇرۇش بېرىپ قويۇش ھەرگىز كۇپايە قىلمايتتى. بۇ، ئاپەت يىلتىزىنى قالدۇرۇپ قويغانلىق ئەمەسمۇ! مېنىڭ سەممىي نەسىھەتلىرىم ئىدىيىڭىز- دىن تازا ئۆتمەي قالدى بولغاي ئەتمالىم، ھايات-ماماتقا بېرىپ تاقىشىدىغان بۇ جىددىي كۈرەشتە تازا قاتتىق قوللۇق بولۇپ، دادىللىق بىلەن كەسكىن تەدبىر قوللىنىپ كېتەلمەي، ئاز-تولا گاڭگىراپ قالدىڭىز. شۇ ۋەجىدىن بۇ قېتىم ناھىيىلىك مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈلمەي قالدىڭىزغۇ دەيمەن. ھېچ ۋەقەسى يوق، تەجرىبە-ساۋاقلارنى ئەستايىدىل يەكۈنلەپ، سىنىپىي مەيدانىڭىزنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ ۋە چىڭىتىپ، ئاقىللار- نىڭ نەسىھەت ۋە مەسلىھەتلىرىگە قۇلاق سالسىڭىزلا، ئاخىر بىر

كۈنى ناھىيىلىك مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقلىقىدىنمۇ چوڭ-راق ئەمەلگە ئېرىشەلەيدىغانلىقىڭىزدىن قىلچە گۇمان قىلماي-مەن. "ئەقىل ياشتا ئەمەس، باشتا." ئۆزۈم كىچىك بولغىنىم بىلەن خېلى-خېلى ئىشلارغا ئەقلىم يېتىدۇ، پالچى بولمىسامۇ ئەتە-ئۆگۈن نېمە بولىدىغانلىقىنى ئالدىن قىياس قىلالايمەن. شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن، كىچىكمىدە ئۆگەي دادام باشقىلار بىلەن مۇڭدىشىۋاتقاندا ئانچە-مۇنچە لوقما سېلىپ تۇرۇشتىن خالىي بولالمايتتىم. ئۇ خەقنىڭ ئالدىدا يۈز-ئابرۇيىنىڭ تۆكۈلۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، قوپاللىق بىلەن مېنى سىلكىشلەپ: "تولا ساقالغا ياماشما، ساڭا ئاقساقاللىقنى كىم قويۇپتۇ؟ ماڭ ئوينىشىڭنى ئوينا!" دەپ كايىپ كېتەتتى. ئويلاپ بېقىڭا، قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان ئادەم ساقالغا يامىشىشقا جۇرئەت قىلالامدۇ؟ مۇشۇ مەندىن ئېيتقاندا سىزگە يوللىغان ئەرزلە-رىم، ئەرز ئىچىدە بەرگەن تەكلىپ-مەسلىھەتلىرىم، باشقا خەت-چەكلىرىمدە قىلغان سەممىي نەسىھەتلىرىم ھەرگىزمۇ سىزنىڭ ئېغىزىڭىزنى غېرىچلىغانلىقىم ئەمەس، بەلكى سىزگە كۆيۈنگەنلىكىم، سىزگە بولغان ئىززەت-ھۆرمىتىم ۋە چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببىتىم. سىز چوڭراق ئەمەلگە ئېرىشسىڭىز ماڭىمۇ پايدا-دە! دەرياغا كەلكۈن كەلسە ئېرىق-ئۆستەڭ سۇغا توشقاق-دەك، مەنمۇ سىزنىڭ سايىڭىزدا ئاز-تولا ئەمەلىي نەپكە ئېرىشە-لەيمەن، ھازىرقى پەيتتە تېخىمۇ شۇنداق. كۇرسنى پۈتتۈرۈشىم-سىزگە يېرىم يىلدەك ۋاقىت قالدى، تەكلىماكاننىڭ چېتىگە جايلاشقان قۇم-بوران ئۇچۇپ تۇرىدىغان يېزىلارغا، قاتمۇقات تاغلار بىلەن ئورالغان چەت-ياقا، نامرات كەنتلەرگە بېرىپ

باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ، قارغىش تەگكۈر بالىلارنىڭ پوتلىسىنى ئېرتىشنى خالىمايمەن. بۇنداق تۆۋەن، چاكىنا كەسپىنى ئىشلەش ماڭا تولىمۇ ھار كېلىدۇ. ۋەھالەنكى، بۇ قېتىمقى كۆرسىنى ئېچىشتىن مەقسەت دەل يېزا باشلانغۇچ مەكتەپلىرى ئۈچۈن ئوقۇتقۇچى يېتىشتۈرۈپ بېرىش ئىكەن. مەندەك ئەتراپلىق يېتىلگەن بىر تالانت ئىگىسىنى سەھرادىكى باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇتقۇچىلىقىغا قويۇش خۇددى كاتتا سارايغا يارغۇدەك بېجىرىم تۆۋرۈكنى ئەرزىمەس چوكا ئورنىدا ئىشلەتكەندەك تولىمۇ قاملاشمىغان بىر ئىش ئەمەسمۇ! بۇنى ۋىجدانىم كۆتۈرمەيدۇ، ئەلۋەتتە. بۇنداق ئەھۋالدا قانداق قىلىشىم كېرەك؟ مەن ئۇيان ئويلىنىپ-بۇيان ئويلىنىپ، ئاۋۇال ئوقۇتقۇچىلارنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ بېقىۋىدىم، ئۇلار شەھەرگە تەقسىم قىلىشقا قۇربى يەتمەيدىغانلىقىنى ئېيتىشتى. "ئوقۇچىلارغا قارىشى كۆرەشتە يەنە بىر قېتىم ئاكتىپ بولسامغۇ مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ كۆزى چوشۇپ، مېنى تالىشىپ ئېلىپ قالار" دېگەن ئۇمىدتە ياتاقتىكى پاراڭلاردا رېئاللىقتىن نارازى بولغان ۋەمۇئەللىملەرنىڭ يامان گېپىنى قىلغان بىرقانچە ئالىقاپ ئوقۇغۇچىنىڭ ماتېرىياللىرىنى رەتلەپ، ئۆزۈم ئىشەنچلىك دەپ قارىغان ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى ھىمىتىنىڭ قولىغا تۇتقۇزدۇم. بىراق نېمە ئۈچۈندۇ، تەقدىرلىنىش ئورنىغا قاتتىق تەنقىدلەندىم. ئىلمىي مۇدىر پەتتارنى ئىزدەپ بارسام، "ئۆلمەك ئۇستىگە تەپمەك" دېگەندەك، جاندىن ئۆتىدىغان بىر مۇنچە ئاچچىق گەپلەرنى قىلىپ ھەيدىۋەتتى. يەنە بۇنى ئاز دېگەندەك، سىزگىمۇ دارىتمىلاپ ھۇجۇم قىلىپ، "بۇنداق ساختىپەز، چېقىمچىنى كۆرسە-

ممزغا ئەۋەتىپ بەرگەن قاپاق باشقا مىڭ لەنەت!" دەۋاتىدۇ. مېنى ھەرقانچە تىللىسىغۇ مەيلى، مەن بۇنىڭغا كۆنۈك، زەھەر-لىك تىل-ھاقارەتلەرنى تولا ئاڭلاۋېرىپ قۇلىقىم خېلى پىشىپ قالغان، ئانچە كۆڭلۈمگە ئېلىپمۇ كەتمەيمەن. لېكىن قاراپ تۇرۇپ سىزنى—ناھىيىمىزدىكى نۇقتىلىق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ رەسمىي مۇدىرىنى تىللىغىنىغا قورسىقىم تازا كۆپتى، ۋىجدانىم چىداپ تۇرالمىدى، ياقىسىغا ئېسىلاي دېۋىدىم، بويۇم يەتمەي قالدى. نائىلاج دەردىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ، بېشىمنى تۆۋەن سېلىپ ياتاقتا يېنىپ كەلدىم. پەمىچە بۇ كۆرسىنىڭ ئىلمىي مۇدىرىدىن تارتىپ ئوقۇتقۇچىلىرىغىچە بولغان ھەممىسى بىر پېلەكنىڭ خەمەكلىرى، بىر جاڭگالنىڭ بۆرىلىرى—ئوڭچى بىر نېمىلەر ئوخشايدۇ. ئۇلارنىڭ ئۆزئارا تىل بىرىكتۈرۈپ، بىر-بىرىنى قانات ئاستىغا ئېلىپ، ئېغىز-بۇرۇن يالىشىپ يۈرگىنىگە قارىغاندا چوڭ بىرگۈرۇھ بولۇپ ئۇيۇشۇۋالغان بولسا كېرەك. بۇنىڭغا ئائىت ماتېرىياللارنى توپلاشقا جىددىي بېرىلىپ كەتكىنىم ئۈچۈن دەرستە تازا يېتىشىپ كېتەلمەيۋاتىمەن. مۇئەللىم سورىغان سوئاللارغا "كاللا دېسە پاقالچاق" دەپ جاۋاب بېرىپ كۈلكىگە قالغان چاغلىرىمۇ كۆپ بولدى. لېكىن جىددىي سىنىپىي كۈرەش ئالدىدا بۇنچىلىك ئىشلارنىڭ كارى چاغلىق. قەتئىي ئىرادەمدىن يانماي ئوڭچىلارنىڭ قارا ئۇۋىسىنى ۋەيران قىلىۋېتەلىسەملا ئاخىرقى غەلىبە يەنىلا ماڭا مەنسۇپ بولىدۇ. ھازىر مېنى زاڭلىق قىلىۋاتقان ئەلاچىلارنى ھەسرەت-نادامەتتە قويۇپ، شەھەردىكى ئەڭ ياخشى ئورۇنغا تەقسىم قىلىنىمەن. توغرىراقى شۇنچە ئۇمىد ۋە ئىشەنچ باغلاپ، مېنى بۇ

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

كۆرسقا ئەۋەتكەن شەپقەتچىم — سىزگە پۈتمەس شان-شەرەپ كەل-تۈرىمەن، يۈزىڭىزنى ھەرگىز يەرگە قاراتمايمەن. شۇنداقتىمۇ توپلىغان بەزى ماتېرىياللىرىمدا دەلىل-ئىسپات، پاكىت ۋە ئاساس سەل كەمچىل بولۇپ قېلىۋاتىدۇ، مۇشۇ پېتى يۇقىرىغا يوللىسام، رەھبەرلىكىڭ يېتەرلىك دىققەت-ئېتىبارىنى قوزغىيالمايدىغاندەك قىلىمەن. شۇ ۋەجىدىن ماڭا ئاز-تولا تولۇقلىما ماتېرىيال يەتكۈزۈپ بېرىشىڭىزنى ھەمدە بۇ ماتېرىياللارغا ئۆزىڭىزنىڭمۇ ئىمزا قويۇشىڭىزنى چىن قەلبىمدىن سەمىمىي ئۆتۈنىمەن. بۇنداقتا ماتېرىيالنىڭ قىممىتى ۋە كىشىنى ئىشەندۈرۈش دەرىجىسى ھەسسىلەپ ئاشىدۇ. چۈنكى سىز ماڭا ئوخشاش ئادەتتىكى ئوقۇغۇچى بولماستىن بەلكى رەسمىي كادىر، نۇقتىلىق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ مۇدىرى، پارتىيىنىڭ سابىق ئەزاسى. پارتىيە پارتىيە ئەزاسىنىڭ سۆزىگە ئىشەنمەي قالمايدۇ-دە!

"مەن ئۇ كۆرسىنىڭ خادىمى بولمىسام، ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى نەدىن بىلەي؟" دېگەن ئاددىي باھانە-سەۋەبنى كۆرسىتىپ، بۇ سەمىمىي ئۆتۈنۈشۈمنى رەت قىلىپ يۈرمەڭ يەنە! مەن سۇرۇشتۇرۇپ كۆردۇم، سىز ئىلمىي مۇدىرىمىز پەتتار بىلەن ساۋاقداش ئىكەنسىز. بەزىلەر سىلەرنى ئىنتايىن يېقىن ئۆتكەن دەيىشتى. قەدىناس ئاغىنىلەر دېگەننىڭ دېيىشمەيدىغان گەپ-سۆزى يوق، كۆڭلىدىكىنى قالدۇرماي تۆكۈپ، بىر-بىرىگە ئىچكى سىرلىرىنى بېرىشىدۇ. مانا شۇ چاغدا دېيىشكەن گەپ-سۆزلىرىڭلار ئىچىدىن دەۋرىمىز روھىغا ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىرىنى تاللاپ چىقىپ، ئۇنىڭ ئۇستىگە يۈكلەپ قويىسىڭىزلا ئىشىنىڭ توغرىلانغىنى شۇ! نۆۋەتتىكى ئوچىلارغا قارشى كۈرەشنىڭ

جەددىي ئېھتىياجى تۈپەيلىدىن بەزى ئېغىر جىنايەتلەرنى چاندۇر-
مايراق توقۇپ چىقسىڭىزمۇ بولۇۋېرىدۇ. "نەق مەيداندا ئىككە-
مىزدىن باشقا ھېچكىم يوق ئىدى، ئۇ ھېلىقىدەك ئەكسىيەتچى
سۆزلەرنى ماڭىلا دېگەن" دەپ چىك تۇرۇۋالسىڭىزلا، تەكشۈرۈپ
ئېنىقلىغۇچىلار ئەلۋەتتە سىزنىڭ گېپىڭىزگە ئىشىنىدۇ. چۈن-
كى سىز ئوڭچىلارغا قاشى كۆرەشتىكى بىر ئاكتىپ، ئۇ بولسا
ئوڭچى قالپىقى كىيدۈرۈلۈش ئالدىدا تۇرغان گۇمانلىق بىر
ئۇنسۇر-دە! بۇ نازۇك يەرلىرىنى ئېزىپ چۈشەندۈرۈپ ئولتۇر-
مىسامۇ مەندىن ياخشىراق بىلىشىڭىز مۇمكىن. شۇڭا بۇ ھەقتە
ئارتۇقچە گەپ ساتماي. لېكىن شۇنى ئېسىڭىزدە چىڭ تۇتۇڭكى،
ئامەت دېگەن ھەربىر ئادەمگە ئۆمرىدە ئاران بىر قېتىم كېلىدۇ،
ئامەت كەلگەن پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويۇش ئۆتۈپ كەتكەن
ئەخمىقانىلىق! سىزغۇ ئۇنداق ئەخمەقلەردىن ئەمەس، شۇنداقتە-
مۇ قىممەتلىك پۇرسەتنى قەدىرلەش توغرىسىدا ئاگاھلاندۇرۇش
بېرىپ قويۇشنىڭ ھېچقانداق زىيىنى يوق. "باشقىلار مېنى
ئاغىنىسىنى سېتىۋەتتى دەپ قالارمىكىن" دەپ ئەندىشە قىلىش
ھاجەتسىز. خەق دېگەن نېمىلەرنى دېمەيدۇ؟ خەقنىڭ گەپ-سۆ-
زىدىن قورقۇپ ئولتۇرسا ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارغىلى
بولمايدۇ. چوڭراق ئىش قىلىشقا ئىرادە تىكلىگەن ھەرقانداق
ئادەم ھېچنېمىدىن قورقماسلىقى كېرەك. ئادەم بۇ دۇنياغا نېمە
ئۈچۈن كېلىدۇ؟ ياخشى يەپ-ئىچىش، ياخشى كىيىنىش ھاياتـ
لىقنىڭ مۇھىم تەرىپى، ئەلۋەتتە. لېكىن ياشاشنىڭ مەقسىتى
بۇنىڭ بىلەنلا كۆپايىلەنسە تولىمۇ تارلىق بولىدۇ. ئادەم ئەڭ
مۇھىمى نام-ئاتاق قازىنىشقا، ئەمەلىي نەپ بېرىدىغان ئۇستۇن-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

رەك مەرتىۋىگە ئىنتىلىدىغان بولۇشى كېرەك. شۇھرەت ۋە ئەمەل ئۈچۈن ھېلىغۇ بىر قەدىناس دوست ئىكەن، پەيتى كەلگەندە ھەتتا ئۆز ئاتا-ئانىسىنى سېتىۋېتىشتىنمۇ يانماسلىق كېرەك! چۈنكى دوست دېگەن ھەرقانچە قەدىناس بولسىمۇ بەربىر يات ئادەم، چوڭراق پايدا-مەنپەئەتنى كۆرسە ئۇمۇ سېنى سېتىۋېتىشى مۇمكىن. ئۇنىڭدىن كۆرە سەن ئۇنى بالدۇرراق سېتىۋەتسەك نېمە بوپتۇ؟ ئاتا-ئانا دېگەنمۇ دۇنياغا تۇۋرۇك بولۇپ بەرمەيدۇ، بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى ئۆلۈپ كېتىدۇ، بەربىر ئۆلۈپ كېتىدىغان ئادەمنىڭ كۆزىگە قاراپ ئولتۇرۇشنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ ئۇنىڭدىن كۆرە ئۇلارنىڭ تىرىك ۋاقتىدىكى قىممەتتىدىن پايدىلىنىپ ئۆزۈڭنىڭ يۇقىرىغا ئۆرلىشىڭگە بىرەر قېتىم شۇتا قىلىۋالساڭ ياكى ئېپى كەلگەندە قىممەت باھادا سېتىپ خەجلىۋالساڭ كىم ساڭا ھۆتۈت-پۆتۈت دېيەلەيدۇ؟ كونىلار: "ئانامنىڭ ئۆلۈشىنى بىلسەم ئىششەك[1] كېپەككە سېتىپ يەر ئىدىم" دەپ بىكار ئېيتمىغان-دە!

سۆيۈملۈك مامۇت ئاكا: ھازىر ئالدىڭىزدا ئىككى يول تۇرۇپتۇ: بىرى، سىڭگەن ناننى يەپ، ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ مۇدىرلىقىنى قىلىمەن دەپ ئۆمۈرۋايەت سۆرىلىپ يۈرۈش؛ يەنە بىرى، مەن بىلەن يېقىندىن ھەمكارلىشىپ، ئوڭچىلارنىڭ قارا ئۇۋىسىنى ۋەيران قىلىپ، يۇقىرى ئەمەلگە ئېرىشىش. قايسى يولدا مېڭىشىڭىزنى سوغۇققانلىق بىلەن ئويلىنىپ كۆرۈپ، تېزرەك

---

① ئىششەك—يېزىلاردىكى ئۆلچەم بىرلىگى، چارەكنىڭ 1/4 گە تەڭ. ئاپتوردىن.

بىر قارارغا كېلەرسىز. چىرايلىق پىكاپلاردا كېرىلىپ ئولتۇ-
رۇپ كوچىدىن ئۆيان-بۇيانغا غۇيۇلداپ ئۆتۈش هازىرقىدەك قو-
تۇر ۋېلىسىپىتنى تىكىراڭشتىپ مىنىپ يۇرگەنگە قارىغاندا
كۆپ ياخشىغۇ دەيمەن. كېيىنكى يولنى تاللىۋالسىڭىز سىزنىڭ
ئىشىڭىزمۇ، مېنىڭ ئىشىممۇ كۆڭۈلدىكىدەك هەل بولىدۇ.
شەھەرگە تەقسىم قىلىنىپ، تۇنجى مائاشىمنى ئالغان قۇتلۇق
كۈندە نۇرغۇن سوۋغا-سالاملار بىلەن سىزنى ئالاهىدە يوقلاپ
بارىمەن. ناۋادا يەنە قورقۇنچاقلىق قىلىپ ئالدىنقى يولنى تاللا-
ۋالىدىغان بولسىڭىز، ئۇ چاغدا مەندىن ئاغرىنىپ يۇرمەڭ،
ئۆزىڭىزنىڭ قانداق ئاقىۋەتكە قالىدىغانلىقىڭىز ئۈستىدە ئويدان
ئويلىنىپ بېقىڭ!

جاۋابىڭىزنى كۈتۈپ:

كۆيدۇرگەبەگ

1958-يىل 12-ئاينىڭ 25-كۈنى.

3

ۋىلايەتلىك ئوڭچىلارغا قارشى كۈرەش قىلىش ئىشخانىسى
رەھبەرلىكىگە:

"ئا"ناهىيىلىك "ب" ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ مۇدىرى مامۇت
ئۈستىدىن ئەرز.

ئوڭچىلارغا قارشى كۈرەشنىڭ هەل قىلغۇچ غەلىبىسى قول-
غا كەلتۈرۈلۈۋاتقان بۈگۈنكى كۈندىمۇ بەزىلەرنىڭ ۋەزىيەت بە-

لەن قەستەن قارشىلىشىپ، غەرەزلىك ھالدا ئەشەددىي ئوڭچى ئۇنسۇرلار بىلەن تىل بىرىكتۇرۇۋېلىپ، داۋاملىق پارتىيىگە قارشى رەزىل ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشى، تورغا چۈشۈش ئالدىدا تۇرغان سىنىپىي دۈشمەنلەرنى تەپ تارتماي قانات ئاستىغا ئېلىشى، ھەتتا بۇ قېتىمقى كۆرەشتە ئالاھىدە خىزمەت كۆرسەتكەن ئاكتىپلاردىن غالجىرلىق بىلەن ئۆچ ئېلىپ ۋە ئۇلارغا رەھىمسىز زەربە بېرىپ، شىددەتلىك دەۋر دولقۇنىنى توسۇپ، قولغا كەلتۈرگەن مول كۆرەش مېۋىسىنى پۈتۈنلەي يوققا چىقىرىشقا ئۇرۇنۇشى ئادەمنى قاتتىق غەزەپلەندۈرمەي قالمايدۇ، شۇنداقلا ھەممىمىزنى تېخىمۇ ھوشيار بولۇشقا ئۈندەيدۇ. مەن ئەنە شۇنداق قوي تېرىسىگە ئورىنىۋالغان چىلبۆرىلەرنىڭ بىرى — ئارىمىزغا چوڭقۇر يوشۇرۇنۇۋالغان ئەشەددىي سىنىپىي دۈشمەن ماموتنى پاش قىلىمەن. ئۇ مۇدىرلىق ھوقۇقىدىن قالايمىقان پايدىلىنىپ، مەكتەپتە قىلمىغان ئەسكىلىكلىرى قالمىغان بىر نېمە. مەن دەسلىپىدە ئۇنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى تونۇپ يېتەلمەي، ياخشى ئادەممىكەن دەپ ئويلاپ، نادانلىق قىلىپ، ياغلىما سۆزلىرىگە ئاسانلىقچە ئىشىنىپ كېتىپ، ئوڭچىلار ئۈستىدىن مىڭ تەسلىكتە توپلىغان نۇرغۇن قىممەتلىك ماتېرىياللارنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپتىمەن. بۇ ھېيلىگەر تۈلكە، ئالدامچى ئوغرى ئۇنىڭدا كۆرسىتىلگەن پولاتتەك دەلىل-ئىسپاتلارغا ئاساسلىنىپ ئاشۇ بىر ئوچۇم غالجىرلاشقان ئوڭچى ئۇنسۇرلارغا قاتتىق زەربە بېرىش ئۈياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە ئۇلارنى قانات ئاستىغا ئالدى. قولغا ئېلىشقا تېگىشلىك لەرگە ئاگاھلاندۇرۇش بېرىش قويۇش، مۇددەتسىز قاماق جازا-

سى بەرسىمۇ ئازلىق قىلىدىغانلارنى مەكتەپتىن قوغلاش بىلەن ئىشنى توگەتتى. ناۋادا غوپۇردەك قارام تەلۇننىڭ يەنە قۇتراپ، ئۆزىنىڭ ئەسكى مازلىرىنى داۋاملىق چۇۋۇپ تاشلىشىدىن قورقىمىغان بولسا ئىدى، بەلكىم مامۇت ئۇنىڭغا ھەتتا يۇقىرىقىدەك ئەڭ ئاددىي چارىنىمۇ قوللانماي، ئۇنى مەكتەپكە ئەتىۋارلاپ ئەپقېلىپ، خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇۋېلىشىمۇ مۇمكىن ئىدى. گەپنىڭ راستىنى ئېيتقاندا، غوپۇر ئۇنىڭ گۈلمىھرە خانىم بىلەن قالايمىقان جىنسىي مۇناسىۋىت ئۆتكۈزۈۋاتقانلىقىنى، ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىدىن بىرنەچچە تۈڭ ماي ۋە پۇتۇن-پۇتۇن قوي گۆشلىرىنى تۇلۇمچاشقاندەك ئوغرىلىقچە ئۆيىگە توشۇۋاتقانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ قالغانىكەن. شۇ ۋەجىدىن مامۇت دەل ئۆزىنىڭ ئىستىلدا چىرىكلەشكەن، خىيانەتچىلىك قىلغان رەزىل ئەپت-بەشىرىسىنى يوشۇرۇش ئۈچۈنلا غوپۇرنى مەكتەپتىن ھەيدەشكە مەجبۇر بولدى. بۇ شەخسىي ئۆچ ئالغانلىق بولماي نېمە؟ ئۇ پارتىيە مەيدانىدا ھەقىقىي چىڭ تۇرىدىغان ئادەم بولغان بولسا شەخسىي ئاداۋەتنى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ، ئاۋۇال غوپۇرنىڭ ئۈچىغا چىققان ئوڭچىل سۆز-ھەرىكەتلىرىدىن ھېساب ئېلىشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئۇلارنىڭ سىنىپىي مەيدانى، كۆز قارىشى، ھېسسىياتى ئوخشاش بولغاچقا، مامۇت ئۆز گۇرۇھىدىكىلەرنىڭ چوڭ جازاغا ئۇچراپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنى ئالدىراپ-تېنەپ يېنىك بىر تەرەپ قىلىپ ھەم ئۆزىنى، ھەم شېرىكىنى ساقلاپ قالدى. ھازىر ئۇلار يەنە ئۆزئارا ئالاقە باغلاپ، ئاپاق-چاپاق بولۇپ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە قايتىدىن باش كۆتۈرۈپ، پارتىيىگە قانداق ھۇجۇم قىلىش ئۈستىدە ئەت-

راپلىق، مۇكەممەل پىلان تۈزۈۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. بۇ، ئېھتىمالدىن ئانچە يىراق ئەمەس. بولمىسا ئۇلار نېمە ئۈچۈن ئوڭچىلارغا قارشى كۈرەشتە ئۆچمەس تۆھپىلەرنى يارىتقان ماڭا ئوخشاش ئاكتىپقا نۇقتىلىق زەربە بېرىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن پرولېتارىيات دېكتاتۇرىسىنىڭ تورىغا چۈشۈش ئالدىدا تۇرغان پەتتار-دەك بۇزۇقلارنى ئالدىن خەۋەرلەندۈرۈپ، خەق تاز دېگۈچە سەن تاز دەۋال دەپ ئەقىل ئۆگىتىپ، ماڭا قەستەن زىيانكەشلىك قىلىدۇ؟ يۇقىرىقى بىر قاتار چىگىش سوئاللار ئادەمنى چوڭقۇر ئويلاندۇرماي قالمايدۇ. مەن ئەسلىدە ۋىلايەتلىك ئوقۇتقۇچى يېتىشتۈرۈش كۇرسىنىڭ ئىلمىي مۇدىرى پەتتارنىڭ جىڭغا ئول-تۇرغۇدەك خېلى كۆپ ئوڭچىل سۆز-ھەرىكەتلىرىنى ۋە پارتىيە-گە قارشى چوڭ بىر قارا گۇرۇھ ئۇيۇشتۇرغانلىقىنى بايقاپ قالغانىدىم. مەن بۇ ئەھۋالنى ئۆز ۋاقتىدا يۇقىرىغا مەلۇم قىلغان بولسامغۇ بۇ بىر ئوچۇم ئەبلەخ ھەققانىي جازادىن ھەرگىز قېچىپ قۇتۇلالمايتتى. لېكىن مەن كەم ئەقىللىق ۋە ئەخمەقلىق قىلىپ، "ئۇلارنىڭ سۆز-ھەرىكىتىنى يەنە بىر مەزگىل كۆزىتىپ، سۇيىقەستلىك پىلانىنى ئېنىق بىلىۋېلىپ، دەلىل-ئىس-پاتنى تولۇق قولغا چۈشۈرۈپ، ماتېرىيالنى سۇ كىرمىگۈدەك مۇكەممەل رەتلەپ، ئاندىن يوللىسام، ئىككى قولىنى ئون قە-لالماي كېچە-كۈندۈز ئالدىراش ئىشلەۋاتقان مۆھتەرەم رەھبەر-لەرنىڭ قىممەتلىك ۋاقتىنى كۆپ زايە قىلماسمەن" دەپ ئويلاپ، ئىشنى سەل كېچىكتۈرۈپ قويۇپتىمەن. ھەممىدىن يامان بولغىنى يېرى شۇكى، كۆزۈمگە كۆپتىن بۇيان خېلى ئىنقىلابىيدەك، پارتىيەگە سادىقتەك كۆرۈنگەن مامۇتقا نادانلارچە ئىشىنىپ كە-

تىپ، ئالاھىدە خەت يېزىپ، پەتتارنىڭ قىلمىش-ئەتمىشلىرىنى ئۇجۇر-بۇجۇرىغچە قالدۇرماي دەپ بېرىپتىمەن ھەمدە ئۇنىڭغا بىرلىكتە پاش قىلىش توغرىسىدا سەممىي تەكلىپ بېرىپتىمەن. ماموت ئىنقىلابىي ئاممىنىڭ بۇنداق قىزغىنلىقىنى ئاكتىپ قول-لاپ-قۇۋۋەتلەش ئورنىغا ئەكسىچە ئۇياتسىز خائىنلاردەك ساتقۇنلۇق قىلىپ، ئۇنىڭغا يازغان خەتنى پەتتارغا ئەۋەتىپ بېرىپتۇ. ھەتتا غوپۇرنى پاش قىلغان ماتېرىيالنىمۇ ئاشۇنداق ئەشەددىي، جاھىل دۇشمەننىڭ قولىغا تۇنۇقۇزۇپ قويۇشتىن يانماپتۇ. پەتتارمۇ مېنى زاڭلىق قىلغاندەك ماموت ئەۋەتىپ بەرگەن ھەممە ماتېرىيالنى يەنە ئۆزۈمگە چاڭگاللىتىپ قويدى. ئۇنىڭ سوغۇق كۈلۈشىدىن تېنىم ئىختىيارسىز شۇركۈنۈپ كەتتى. كۆزىمدىن چاقنىغان غەزەپ ئۇچقۇنلىرىدىن مەندىن ئۆچ ئېلىشقا تەييارلىنىۋاتقانلىقىنى پەملىۋالدىم. ھەي ئىسىت، مەن ئۇلارنىڭ تېگىدىن بىر گۈرۈھ-نىڭ ئادىمى ئىكەنلىكىنى نەدىن بىلەي؟ بولمىسا بۇنداق چوڭ سەۋەنلىكىنىڭ سادىر بولۇشىغا ھەرگىز يول قويمايتتىم، ئەلۋەتتە. چۈنكى مەن ئەقىلدىن ئازغان، مېڭىسىنى سار چوقۇۋالغان زاغۇنباش ئەمەسمەن-دە! كاللام نورمال ئىشلىگەندىن سىرت نى-نى ئاتاقلىق ئالىم-مۇتەخەسسىسلەرمۇ دەمالىلىققا يېيىشلەمەيدىغان چىگىش مەسىلىلەرگە ھېچقانچە ئويلانمايلا جاۋاب بېرەلەيمەن. "پاراسەتلىك دانىشمەنلەرنىڭمۇ كەتكۈزۈپ قويىدىغان چاغلىرى بولىدۇ" دېگەندەك، بۇ قېتىم ھەقىقەتەن مۇدۇرۇپ كەتكەنلىكىمگە تەن بېرىمەن. دۇشمەننىڭ قېرى تۈلكىگە دەرس بەرگۈدەك بۇنچىۋالا ھىيلىگەر، رەزىل، جاھىل، غالجىر بولىدىغانلىقىغا ئەقلىم يەتمەي قاپتۇ. ماموتنىڭ تاشقى قىياپىتىگە

قاراپ ئادەممىكىن دەپ ئويلاپ قېلىپ، ئىچكى ماھىيىتىنى تازا تونۇپ يېتەلمەپتىمەن.

مۇشۇ سەۋەبلىكىم تۇپەيلى، مامۇت، پەتتار باشچىلىقىدىكى ئىنتايىن چوڭ قارا گۇرۇھ ئۇۋۇسىنىڭ ۋاقتىدا ۋەيران قىلىنمايلا قالغانلىقىغا پۇتۇنلەي مەن جاۋابكار، بۇنىڭغا تەشكىل قانداق چارە كۆرسە مەن رازى. بىراق پەتتارنىڭ گۇرۇھ كاتتىبېشى مامۇتنىڭ كۇشكۇرتىشى ئارقىسىدا ماڭا "تۆھمەتخور"، "چېقىمچى"، "ساختىپەز"، "باشقىلارغا قارا چاپلاپ زىيانكەشلىك قىلغۇچى قارا نىيەت" دېگەنگە ئوخشاش تۇتامغا چىقمايدىغان بىرمۇنچە گۇناھلارنى ئارتىپ، بېشىمغا خوپ كەلمەيدىغان يوغان قالپاقلارنى كىيدۇرۇپ، خىزمەتكە تەقسىم قىلىشقا ئىككى-ئۈچ ئايدەك ۋاقىتلا قالغاندا مەندەك بىر ئاكتىپنى مەكتەپتىن قوغلاپ چىقىرىشىغا ئۆلسەممۇ رازى ئەمەسمەن. ئەجەبا، مەن قاراپ تۇرۇپ غوپۇردەك ئەشەددىي ئوڭچى بىلەن بىر يېزا، بىر كەنتتە بىر ئۆمۈر كەتمەننىڭ قۇلى بولۇپ ئىشلەمدىمەن؟ ئۇ كىم؟ مەن كىم؟ ئىككىمىزنى قانداقمۇ بىر تاياقتا ھەيدىگىلى بولسۇن؟ ھەتتا تىتاڭ تومۇرىمىزنى كەسسىمۇ قېنىمىز ھەرگىز بىر-بىرىگە قوشۇلمايدۇ، ئۇنىڭ تومۇرىدىكى قان پارتىيەگە قارشى قارا قان، ئىپلاس قان! مېنىڭ تومۇرۇمدىكى قان بولسا ھەقىقىي پرولېتارىيات ئىنقىلابچىسىنىڭ قېنى، ئوڭچىلارغا قارشى كۈرەش ئاكتىپىنىڭ بايرىقىمىزغا رەڭداش قىپقىزىل قېنى! بۇ بەختىيار، ئادىل زامانىدا ماھىيىتى بىر-بىرىگە تۇپتىن ئوخشاشمايدىغان ئىككى ئادەم تەقدىرىنىڭ ئاخىرقى ھېسابتا ئوپمۇ ئوخشاش بولۇپ قالغىنى قانداق گەپ؟! ئۇنچىغا چىققان ئەشەددىي

ئوقۇچىلارنىڭ ئوقۇچىلارغا قارشى كۆرەش ئاكتىپىدىن مۇشۇنداق ئاپئاشكارا، رەھىمسىزلەرچە ئۆچ ئېلىشىغا سۆكۈت قىلىپ تۇ-رۇش مۇمكىنمۇ؟ مەن ۋىلايەتلىك ئوقۇچىلارغا قارشى كۆرەش قىلىش ئىشخانىسى رەھبەرلىرىنىڭ ئۇۋالچىلىقىغا ئۇچرىغان، رەھبەرلىككە باشتىن-ئاياغ سادىق بولۇپ كەلگەن مەندەك بىر ئىنقىلابىي ئاممىنىڭ بېشىنى مېھرىبان ئاتىلارچە سىيلاپ، بۇ ناھەق ئەنزىنى قايتا تەكشۈرۈپ، ھەددىدىن ئېشىپ خۇددىنى بىل-مەي قالغان ئوقۇچىلارنىڭ قاتتىق جاجىسىنى بېرىپ، ئادالەتنى نۇرلاندۇرۇشنى چىن قەلبىمدىن سەمىمىي ئۈمىد قىلىمەن. ناۋادا سىلەرمۇ بۇ جىددىي ئىشقا سەل قارايدىغان ياكى ئاشۇ بىر ئوچۇم سىنىپىي دۈشمەنلەرگە يان باسىدىغان بولساڭلار، ئۇنداق-تا مەن دەرھال بىۋاستە مەركەزگە ئەرز قىلىمەن. بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى تاناپكىلار تارتىلماي قالمايدۇ. بۇ ھەقتە ئەستا-يىدىل ئويلىنىپ، ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىش كۆرۈپ، چوڭ پېشكەللىككە ئۇچراشنىڭ ئالدىنى ئېلىشىڭلارغا تىلەكداشمەن.

ھۆرمەت بىلەن

قارادۆڭ كوممۇنىستىنىڭ ئازغۇنباش چوڭ ئەترىتىدىن جاۋابكىلارنى تۆت كۆز بىلەن كۆتۈپ تۇرغان:

كۆيدۇرگەبەگ

1959-يىل 4-ئاينىڭ 20-كۈنى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com

4

يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىگە:

قاباھەتلىك چۈشتەك قورقۇنچلۇق، پاجىئەلىك، ئادەمنىڭ يۈرەك-باغرىنى ئېزىپ خۇن قىلىۋېتىدىغان بۇ ئەنزىنىڭ يۈز بەرگىنىگە بىر يىلدىن ئاشتى. بۇ جەريانىدا مەن بارمىغان يەر، ئەرز قىلمىغان ئورۇن قالمىدى. مارافون مۇسابىقىسىگە چۈشكەنلەر كىيىدىغان پىششىق-چىداملىق كەشتىن يەتتە-سەككىز-نى كاردىن چىقاردىم. بەزىلىرىنىڭ چەمى تېشىلىپ كەتتى، يەنە بەزىلىرى ئۈپراپ تۈگىدى، ئېغىر چىقىمدار بولۇپ قالدىم. بۇنىڭدىن قانچىلىك كۆپ يول ماڭغانلىقىمنى، نەقەدەر قاتتىق جاپا چەككەنلىكىمنى كۆرۈۋالالايسىلەر. شۇنداقتىمۇ بۇ ئەرزنى تېخىچە ئاقتۇرالماي بېشىم قېتىپ، سارىڭ بولۇپ قالاي دېدىم. ياخشى نىيەتلىك بەزى كىشىلەر تورغاي چۈچۈلىماستا ئورنۇمدىن تۇرۇۋېلىپ، يېزىنىڭ پوپاڭ توپا ئۆرلەپ تۇرغان ئوڭغۇل-دوڭ-غۇل يولىدا قاتتىق مەست بولۇپ قالغان ئادەمدەك ئوڭ-تەتۇر دەسسەپ يۈرگەنلىكىمنى، گاھ مەيدەمگە مۇشتلاپ ئېچىنىشلىق ئاھ ئۇرۇپ، پور سۆگەتنى چىڭ قۇچاقلاپ ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتكەنلىكىمنى، گاھ ئۇزۇن يىل ھىجران ئازابىنى تارتقان گۈزەل يار ۋىسالىغا قېنىپ ھوشىنى يوقاتقان ئادەمدەك تايتاڭلاپ ئۇسسۇل ئويناپ، ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي بىر ھازاغنچە قاقاقلاپ كۈلگەنلىكىمنى كۆرۈپ ئىچ ئاغرىتىپ: "ھەي بىچارە، ئاچىسى-

ىنىڭ دەرددە ساراڭ بولۇپ قالمىغىيدى!" دېسە، ئوغرىلىق ۋە باسقۇنچىلىق جىنايىتى ئۆتكۈزۈپ تېنىۋالغان باش جىنايەتچى غوپۇر ئىچى قارىلىق قىلىپ: "ئۇ ئەسلىدىلا ساراڭ بىرنېمە ئىدى، كارىڭلار بولمىسۇن!" دەپ ھەققانىي سۆزلىگۈچىلەرنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلاپ كېلىۋاتىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ شۇنداق دېيىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ گۇناھىنى يەڭگىللىتىپ، قانۇنىي جازادىن قېچىپ قۇتۇلۇشقا ئۇرۇنۇۋاتىدۇ. ئۇ ئېيتقانىدەك مەن راستىنلا تۇغما ساراڭمۇ؟ ياق، ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس! پولاتتەك پاكىتلار مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان ھالدا شۇنى ئىسپاتلايدۇكى، مەن كىچىكىمدىن تارتىپ ئاق نانىنىڭ زاغرىدىن ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. ھېچقانداق ۋاقىتتا ئىشتىنىمنى تەتۇر كىيمىگەنمايمەن، بەزىدە ئۇنى بېشىما سەللە قىلىپ ئورىۋېلىشىم ھەرگىز ساراڭلىقتىن ئەمەس، بەلكى شۇ ئارقىلىق كىشىلەرنى كۈلدۈرۈش، كۆڭۈل ئېچىش، ئېپى كەلگەندە نادانراق، ساددىراق خەق ئالدىدا ئەقىل-پاراسىتىمنى نامايان قىلىپ، بىلىملىك دامۇللا دېگەن ئاتاقنا ئېرىشىش ئۈچۈندۇر. غوپۇرنىڭ مۇشۇلارنى دەسىتەك قىلىۋېلىپ، ئۆزىنىڭ جىنايىتىنى يېپىشقا ئۇرۇنۇشى بەھۇدە ئاۋارىگەرچىلىك. ئىشەنمىسەڭلەر مېنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ تەپسىلىي تەكشۈرتۈپ باقساڭلار بولىدۇ. مەن ئەسلىدىلا ساراڭمۇ ياكى غوپۇر ئۆيۈمگە ئوغرىلىقچە كىرگەن ۋە شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئاچامغا باسقۇنچىلىق قىلغاندىن كېيىن، بۇ ئىش مېنىڭ روھىمغا قاتتىق تەسىر قىلىپ، ئېغىر نېرۋا كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالدىممۇ؟ بۇنىڭغا ئۇستا دوختۇر بولسىلا توغرا دېئاگنوز قويۇپ، غوپۇرنىڭ مېنى ساراڭ بولۇپ قېلىش

گىردابىغا قىستاپ ئاپارغان نەق جىنايەتچى ئىكەنلىكىنى تولۇق ئىسپاتلاپ بېرەلەيدۇ. گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتسام، مەن غوپۇر-نىڭ ئۆيۈمگە ئوغرىلىققا كىرگەنلىكىنى ۋە ئاچامغا باسقۇنچىلىق قىلغانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەن. ناۋادا بۇنداق پاراكەنى باشقا بىرىدىن ئاڭلىغان بولسامغۇ ئىشەنمىگەن بولاتتىم ياكى شۇنداق دېگۈچىنى تۆيغۇچە داۋسىنى بېرىپ قوغلۇۋېتەتتىم. بىراق ئەھۋال ئۇنداق ئەمەس. ئۆز كۆزۈمگە ئۆزۈم ئىشەنمەي دېسەم تېخى. تاكى ھازىرغىچە قورقۇنچلۇق، ئېچىنىشلىق، پاجىئەلىك شۇ مەنزىرە كۆز ئالدىمغا كەلسىلا ھوشۇمدىن كەتكىلى تاس-تاماس قالىمەن. بەزىدە ئىچىمنى يوغان بىر نەرسە كەلسە-كەلمەس قوچۇۋاتقاندەك لېۋىمنى چىشلەپ تۇرۇۋېرىشكە سەۋر-تاقىتىم يەتمەي تامغا مۇشتلاپ كېتىمەن ...

ئۆتكەن يىلى كەچ كۈز پەسلى ئىدى، دەل-دەرەخلەر يالىڭاچلىنىپ قالغان، ئويمان-چوڭقۇرلار سارغايغان يوپۇرماقلار بىلەن توشۇپ كەتكەن بولۇپ، ئاخىرقى كۆچمەنچى قۇشلار ئىسسىق ياقلارغا ئالدىراپ ئۇچۇپ كېتىۋاتاتتى. مەن تالا-تۈزدە بىردەم ئايلانغاندىن كېيىن ھېرىپ كېتىپ، كالتە قۇيرۇقلۇق پاكار ئېشىكىمنى ئېگىز قىرغا تارتىپ مىڭ تەستە مىندىم-دە، ئۆيۈمگە قاراپ يول ئالدىم. ئېشەكنىڭ قوپال سوكۇلداپ مېڭىشىغا ئەگىشىپ قەلب دولقۇنلىرىم مەۋج ئۇرۇشقا باشلىدى. تۈيۇقسىز كەلگەن شېئىرىي ئىلھامنىڭ تەسىرىدىنمىكىن، ئەيتاۋۇر، بېشىمغا كەلگەن بەختسىزلىكلەرنى ئىختىيارسىز ئەسلەپ قالدىم، بۇرنۇمنىڭ ئۇچى ئېچىشقاندەك بولدى. ئۆزۈمنى سەل توختىتىۋېلىپ، راھىبنىڭ بېشىدەك تاپتاقىر قىلىپ قويۇلغان

ئېكسىزارلىققا قارىۋېدىم، كۆڭلۈم تېخىمۇ بۇزۇلدى، پۈتۈن ئەزايىم بىردىنلا بوشىشىپ كەتتى، يىقىلىپ چۈشۈشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن بوز ئېشىكىمنىڭ ئىنچىكە بوينىنى چىڭ قۇچاقلىۋالدىم. گويا شۇ تاپتا گۈزەل يارىمغا دەردىمنى تۆكمەكچى بولغاندەك، ئېشەكنىڭ يىرىك يايلىسىغا يۈزۈمنى سۈركەپ ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتىم، زەردابقا توشۇپ كەتكەن ئىچ-قارنىم سەل بوشىغاندەك بولدى. بىر چاغدا قارىسام دەرۋازام ئالدىغا كېلىپ قاپتىمەن. يېرىمى ئۆرۈلۈپ كەتكەن سوقما تامدىن پەلەمپەي ئورنىدا پايدىلىنىپ ئېشەكتىن ئاۋايلاپ چۈشتۈم-دە، دەرۋازىنى ئاستا ئېچىپ هويلىغا كىردىم. كىردىمۇ، يۈرىكىم قارت قىلىپ قالدى. ئۆيگە ئوغرى كىرگەن ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ، پۈتۈن ئەزايىم لاغىلداپ تىترەشكە باشلىدى. چۈنكى مەن ئېشەكنى يېتىلەپ تالاغا چىقاشىمدا ئۆينىڭ ئىشىكىنى قۇلۇپلاپ قويغانىدىم. هازىر قۇلۇپ يوق تۇرىدۇ، ئاتا-ئانام قايتىپ كەلدىمىكىن دېسەم، ئۇلار ماڭاشىدا ماڭا تاغامنىڭ ئۆيىدە ئىككى-ئۈچ كۈن تۇرۇپ قالىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى. ئاچامۇ "بۇگۈن كېچە ئانارگۈلنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالىمەن، مېنى كۈتمەي ئۇخلاۋېرىڭ" دېگەن. شۇڭا مەن بىر كۈنمۇ بولسا تاپا-تەنىدىن قۇتۇلۇپ ئارامخۇدا، بەخىرامان، ئۆزۈم خان-ئۆزۈم بەگ بولۇپ ياشىۋالىدىغان بولدۇم دەپ ئويلاپ خۇشال بولۇپ، كەچ كۈز مەنزىرىسىنى تاماشا قىلىش ئۈچۈن سىرتقا چىققانىدىم. ئارىلىقتا كۆپ بولسا ناھايەت بىر-ئىككى ئاش پىشىمدەك ۋاقىت ئۆتكەندۇ. شۇنچىلىك ۋاقىت ئىچىدە توپتوغرا تۆت-بەش جان بار ئۆيدىكى پۇلغا يارايدىغان مال-مۇلۈكلەرنى سىيرىپ-سۈپۈ-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

رۇژىتەلەيدىغان قانداق چاققان ئوغرىدۇ بۇ؟ ئەقەللىيسى، ئوقۇ-
غۇچىلار ئىشلىتىدىغان ئاددىي ياغاچ ساندۇقنىمۇ بىر-ئىككى
سائەت تەرلەپ-پىشىپ ھەپىلەشمەي تۇرۇپ چاققىلى بولمايدۇ--
دە! مەن دەككە-دۈككە ئىچىدە بىر بېسىپ-ئىككى بېسىپ ئۇ-
شىك تۈۋىگە كەلدىم، تېخى ماراشقا ئۈلگۈرەلمەستە ئۆينىڭ
ئىچىدىن ئىچىگە تارتىپ "ۋەيەي!..." دەپ ئىڭرىغان ئىچىنىش-
لىق ئاۋاز ئاڭلاندى. بۇ ئاۋاز شۇنداق تونۇش ئىدىكى، ئۆز
قۇلىقىمغا ئىشەنگۈم كەلمەي قالدى، قورقۇنچ ئىچىدە جان-پې-
نىم چىقىپ كېتەيلا دېدى. ئوغرىنىڭ ئاچامنى بوزەك قىلىۋات-
قانلىقىنى ئۆتكۈر، زېرەك مېڭەمگە تايىنىپ دەرھال پەملىۋال-
دىم. ئۆيگە ئېتىلىپ كىرىپ بىچارە ئاچامنى قۇتۇلدۇراي دېسەم
كۈچۈم يەتمەي قېلىپ، كۆزىگە قان تولغان ئوغرىنىڭ ماڭا
پىچاق سىلىۋېتىشىدىن قورقتۇم، ئادەم چاقىراي دېسەم ماڭا
يارىدەم بېرىشنى خالايدىغانلارنىڭ چىقماي قېلىشىدىن ئەنسىرە-
دىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە سەتچىلىك بولارمىكىن دەپ چۈقان سال-
غۇم كەلمىدى. ئاخىر ئاۋۇال قاراپ باقايچۇ دېگەن يەرگە كېلىپ
ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن ماردىدىم. قارىسام، يوغان گەۋدىلىك بىر
ئوغرى ئاچامنى تاشقىرىقى ئۆينىڭ سۇپىسىدىكى كىگىز ئۈستىگە
بېسىۋاپتۇ. ئاچامنىڭ قارشىلىقىنى بېسىش ئۈچۈن بولسا كې-
رەك، كەپكۇردەك ئالىقانلىرى بىلەن ئۇنىڭ نازۇك قوللىرىنى
ئىككى تەرەپكە كېرىپ يەرگە چىڭ نىختىغىنىچە تىزلىنىپ ئول-
تۇرغان پېتى ھەدەپ تېپىرلاۋېتىپتۇ. ئۇنىڭ تېپىرلىشىغا ئەگە-
شىپ ئاچامۇ توختىماي ئىڭرايتتى. ئۇنىڭ شۇنداق مۇڭلۇق،
ئىچىنىشلىق، رېتىملىق ئىڭراشلىرىنى ئاڭلىغان ھەرقانداق ئا-

دەمنىڭ يۈرەك-باغرى مۇجۇلماي قالمايتتى. كۆزۈمگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەي قالدى، غەزىپىمگە پايلىماي ئىشكىنى قاتتىق ئىتتەردىم. لېكىن ئىشىك ئىچىدىن چىڭ تاقىۋېلىنغانىدى، ھەرقانچە قىلىپمۇ ئاچالمىدىم. نائىلاج ئىشكىنى گۈمبۈرلىتىپ مۇشتلاشقا باشلىدىم. ئوغرى قاتتىق چۆچۈپ، چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ۋە بۇرۇلۇپ ئىشىك تەرەپكە قارىدى. ئاچاممۇ شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ لىككىدە ئورنىدىن تۇرۇۋالدى. ئۇزۇنغىچە ماراپ ئۆي ئىچىدىكى خىرە يورۇقلۇققا خېلى ماسلىشىپ قالغان كۆزۈمنى يوغان ئېچىپ تازا زەن سالسام، ئۇ باشقا بىرى ئەمەس، دەل ھېلىقى ئەشەددىي رەقىبىم غوپۇرنىڭ ئۆزى بولۇپ چىقماسمۇ! ھاڭ-تاڭ قالدىم، ئارقىدىن "ئەمدىغۇ بۇرنىڭدىن ئىلىنغانسەن ئوغرى!" دەپ ۋارقىرىۋېتىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئاغزىمنى ئالىقىنىم بىلەن چىڭ ئېتىۋالدىم. بايا-تىنقى خاپىلىق، غەم-ئەندىشە، قورقۇنچ ئاللىقاياقلارغا غايىب بولدى. ھەش-پەش دېگۈچە ئۇنىڭ ئورنىنى خۇشاللىق، خاتىرجەملىك، غەلىبە تەنتەنىسى ئىگىلىدى...

مۆھتەرەم سودىيىلەر، ئەينەن ئەھۋال ئەنە شۇنداق. مەن ئەسلىدە ئوغرىلىق ۋە باسقۇنچىلىق جىنايىتى ئۆتكۈزۈۋاتقان نەق مەيداندا قولغا چۈشكەن بۇنداق جىنايەتچىگە ئاز دېگەندە ئالتە-يەتتە يىللىق قاماق جازاسى بېرىلىدۇغۇ دەپ ئويلاپ، ئۇزۇندىن بۇيان ئۇستۇمدىن بېسىپ تۇرغان ئېغىر يۈك ئاللىقاياقتا چۆرۈپ تاشلىۋېتىلگەندەك خېلى يېنىكلەپ قالغانىدىم. لېكىن رەھىمسىز رېئاللىق مېنى گاڭگىرىتىپ قويدى. ناھىيىلىك خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئەرز قىلسام، غوپۇرنى جازالاش ئۇياقتا

تۇرسۇن، ئەكسىچە ماڭا بىرمۇنچە تەنبىھ بەردى. ناھىيىلىك خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى غوپۇرغا ئوخشاش ئوڭچى ئۇنسۇرمىكىن ياكى غوپۇر نۇرغۇن پارا بېرىپ ئۇنى قولغا كەلتۈرۈۋالدىمىكىن، ئىشقىلىپ كېيىنچە ئۇلار مېنى ھەتتا "سار مېڭىسىنى يەپ سالغان سارائ بىر نېمە ئىكەن" دەپ ھاقارەتلەپ خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ دەرۋازىسىنىڭ يېنىغىمۇ يېقىن يولاتمايدىغان بولۇۋالدى. ئۇلايەتلىك ئوتتۇرا خەلق سوت مەھكىمىسى 40-50 پارچە ئەرز يازساممۇ پىسەنت قىلىپ قويمىدى. ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىر گۇرۇھنىڭ ئادىمى ئوخشايدۇ. بولمىسا بۇنداق ئاپاق-چاپاق بولۇپ، ئۆز ئارا تىل بىرىكتۈرۈۋېلىپ، ئوڭچى قالپىقى كىيدۈرۈلگەن نەق ئوغرى ۋە باسقۇنچىغا يان باسارمىدى؟ جەمئىيەت تەرتىپىنى باتۇرلۇق بىلەن قوغداشقا بەل باغلىغان، بۇزغۇنچى ئۇنسۇرلارنى دادىللىق بىلەن پاش قىلالايدىغان، ھەققانىيەتنى پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ياقلايدىغان مەندەك بىر سەمىمىي، توغرا نىيەتلىك ئىنقىلابىي ئاممىغا زەربە بېرەرمىدى؟ كىشىنى چوڭقۇر ئويلاندۇرىدىغان يۇقىرىقى مەسىلىلەر ناھىيە ۋە ئۇلايىتىمىزدىكى سىنىپىي كۈرەش ئەھۋالىنىڭ ئىنتايىن مۇرەككەپلىكىنى، سىنىپىي دۈشمەنلەرنىڭ نەقەدەر ھىيلىگەر ئىكەنلىكىنى ۋە ھەددىدىن ئارتۇق غالجىرلىشىپ كەتكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ. سىلەر يۇقىرى دەرىجىلىك ئورۇن، ئېغىزدە تۇرۇپ يىراقنى كۆرەلەيسىلەر. ئىشەنچىلىك ۋە قابىل ئادەم ئەۋەتىپ بۇ ئەنزىنى تەكشۈرىدىغان بولساڭلار، يىلتىزى بىر-بىرىگە چىرمىشىپ كەتكەن بىر تالاي يوشۇرۇن ئەكسىلئىنقىلابچى ئۇنسۇرلارنى قېزىپ چىقىرىپ شاد-

لىق نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرەلەيسىلەر.

ھۆرمەتلىك سودىيە يولداشلار، ماڭا يەنە ھەممىدىن بەك ئەلەم قىلغىنى شۇ بولدىكى، ئاچام غوپۇرنىڭ جىنايەتلىرىنى پاش قىلىش توغرىسىدىكى شۇنچە كۆپ نەسىھەتلىرىمگە قۇلاق سالماي، قاراپ تۇرۇپ ئۆزىگە باسقۇنچىلىق قىلغان ئادەمگە تېگىۋالدى. تېخى يۈزىنى داپتەك قىلىپ ماڭا: "غوپۇر ئوغرىلىقمۇ، باسقۇنچىلىقمۇ قىلمىدى، ئۇنى ئۆيگە ئۆزۈم باشلاپ كىرگەن. 21 ياشقا كىرىپ قالغان ئاچاڭنى مۇھەببەتلەشكىلى، تۇي قىلغىلى قويماي، ئۆيدە ساقلاپ سېغىپ ئىچمەكچىمىدىڭ!..." دېگەنگە ئوخشاش بىر تالاي سېسىق گەپلەرنى قىلدى. مەن ئۇلارنى نەق مەيداندا قولغا چۈشۈرگەن چاغدىلا بوشاڭلىق قىلماي، قوللىرىنى كەينىگە قايرىپ باغلاپ، ئالدىمغا سېلىپ ھەيدىگەنچە سىلەرنىڭ يېنىڭلارغا ئاپارسام بولغاتتىكەن. ئۇنداقتا ئاچامنۇ ئوغرىنى ئۆيگە باشلاپ كىرگەن جىنايىتىدىن تېنىۋالالمايتتى، غوپۇرغىمۇ ئاچامنى ياغلىما سۆزلەر بىلەن ئالداش، ئانار گۈللۈك دۇخاۋا كۆڭلەك، غىس-غىس خۇرۇم ئۆتۈك، ھاۋارەڭ يۇڭ ياغلىق، بىرجۇپ ئالتۇن زىرە، قوش كۆمۈش بىلەزۈك قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ بېرىش ئارقىلىق ئېزىقتۇرۇش، ئاخىردا بىر قورساقتىن چىققان ئۇكىسىغا ئاسىيلىق قىلدۇرۇپ، ئۆز چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋېلىش پۈرسىتىنى يارىتىپ بېرەلمەيتتى. ئەمدى پۈشايمانىنى ئالمىدىغان قاچا يوق، ئاچچىقىمدا ئۆز گۆشۈمنى ئۆزۈم يېسەمۇ ئىش ئورنىغا كەلمەيدىغانەدەك تۇرىدۇ. شۇنداقتىمۇ ئاخىرقى ئۇمىدىمنى سىلەرگە باغلىدىم. سىلەر بۇ ئەنزىنى چاقماق تېزلىكىدە

تەكشۈرۈپ ئادىل بىر تەرەپ قىلىپ، غوپۇرغا تېگىشلىك جازا بەرمەسلىكلەر، ماڭا بۇ يۇرتتا بېشىمنى كۆتۈرۈپ يۈرۈشكە زادىلا ئىمكان قالمىدى. ئۇنىڭ ھەرخىل پىتنە-ئىغۋالارنى تارقىتىشى ۋە باشقىلارنى ھەدەپ كۆشكۈرتۈشى ئارقىسىدا ئۇستۇمدىن تو-قۇلغان غەلىتە سۆز-چۆچەكلەر بارغانسېرى كۆپەيىپ كەتتى. بەزىلەر قاراپ تۇرۇپ يۇزۇمدىن-يۇزۇمگە: "پۇل خەجلىگۈك كەلگەن بولسا بۇنداق ئوساللىق قىلغۇچە بۇرۇنراق ماڭا دېسەڭ-چۇ!"، "ئاچاڭنى سېىستېپ نېمە پايدا ئالغانسەن؟"، "ئاچاڭ-نىڭ ئۇستىدىن ئەرز قىلغىنىڭغا قانچىلىك مۇكاپات ئالدىڭ؟"، "داداڭغىمۇ قىلتاق قويۇشتىن يانمايدىغان بىرنېمە ئوخشايسەن جۇمۇ!..." دەپ، زەھەرلىك تىل نەشتىرى بىلەن دىلىمنى ئېغىر جاراھەتلەندۈردى. مەن بۇرۇن كۆرگەن كىتاب ۋە كىنولاردىن ئالغان تەسىراتىم بويىچە دۇشمەن ھامان ئۆتۈپ كەتكەن دۆت-كالۋا، ئەخمەق كېلىدۇ، ئۇلارغا تاقابىل تۇرۇش شېخى يەرگە تېگىپ قالغان ئۇجمىنى ئېگىپ يېگەندەك ئاسان دەپ ئويلايتتىم. ئەمەلىيەت ئوي-خىيالىمنىڭ پۈتۈنلەي خاتالى-قىنى، بالىلارچە نادانلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالغانلى-قىمنى ئىسپاتلىدى. غوپۇرنىڭ بۇنچىۋالا قۇۋۇلۇقىنى زادىلا خىيا-لىمغا كەلتۈرۈپ باقماپتىمەن، ئۇ ئاچامدىن باشقا ئاتا-ئانامنىمۇ ئىنىدەككە كەلتۈرۈۋاپتۇ. غوپۇرنىڭ ئۇستىدىن ئەرز قىلغاندىن بۇيان ئاتا-ئانامنىڭ تاپا-تەنىسى جېنىمدىن جاق تويغۇزدى، بو-لۇپمۇ ماڭا دائىم ئالىيىپ قارايدىغان ھېلىقى شاپ بۇرۇت ئۆگەي دادامنىڭ ئورا كۆزلىرىدىن چاقنىغان غەزەپ ئۇچقۇنلىرى تېنىم-گە سان-ساناقسىز يا ئوقىدەك سانجىلىپ، مېنى ۋاقىتسىز

يۇرەك كېسىلىگە گىرىپتار قىلىپ قويغىلى ئاز قالدى. بۇ دۇنيادا ئادالەت دەيدىغان نەرسە زادى بارمۇ-يوق؟ بار بولسا نېمە ئۈچۈن يامانلار ئەتىۋارلىنىپ، ياخشىلار خارلىنىدۇ؟ مەن كۆپ قېتىم بىھۇدە زەربە يەپ كەتتىم، بىرەر ئادەممۇ ئادالەتنى ياقلاپ مېنى قوللاپ قويمىدى، يۇقىرىدىن تارتىپ تۆۋەنگىچە غوپۇردەك ئەشەددىي دۇشمەنگە يان باستى، ھە دېسىلا ئۇنى قانات ئاستىغا ئالدى. بۇداقى ئەمەلىي پاكىتمۇ مېنىڭ قىلچە مۇبالىغە، كۆپ-تۇرمىچىلىك قىلمىغانلىقىمنى تولۇق ئىسپاتلاپ بېرەلەيدۇ. نەق مەيداندا قولغا چۈشۈرگەن ئوغرى ۋە باسقۇنچىنى جازالىماسلىق نېمىدىن دېرەك بېرىدۇ؟ بۇ، پەقەت ئاساسىي قاتلام ۋە ئوتتۇرا قاتلام ئورۇنلاردىكى رەھبەرلەرنىڭ چۈشكۈنلىشىپ، بۇرژۇئازى-يىنىڭ چىرىتىشىگە بەرداشلىق بېرەلمەي دۇشمەن مەيدانغا ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ. شۇڭا ئىككىنچى ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەش ھەرگىز غوپۇر بىلەن مېنىڭ ئوتتۇرامدىكى شەخسىي ئاداۋەت تۈپەيلى كېلىپ چىققان كۈرەش بولماستىن، بەلكى ئىككى سىنىپ ئوتتۇرىسىدىكى ھايات-ماماتلىق كۈرىشى، كەسكىن سىنىپىي كۈرەش! بۇنىڭغا سەل قاراشقا بولمايدۇ. ئۇلار بۇگۈن ئۇستىلىق بىلەن ئاتا-ئانام ۋە ئاچامنى ئۆز يېنىغا تارتىپ كەتكەن بولسا، ئەتە-ئۆگۈن پۈتۈن يېزا، پۈتۈن ناھىيە، ھەتتا پۈتۈن ۋىلايەتتىكى ئادەملەرنى ئۆزىگە قارىتىۋېلىشى مۇمكىن. بۇ نەقەدەر قورقۇنچلۇق ئەھۋال-ھە! ناۋادا ئۇلارنىڭ قوللانغان تاكتىكىسى شۇنداق ئۈستۈن، تەدبىرلىرى قان چىقارماي جان ئالىدىغان دەرىجىدە قۇۋ ۋە يوشۇرۇن، گەپ-سۆزلىرى جىن-ئالۋاستىلارنى ئېزىقتۇرغۇدەك ۋە ئۇسسۇلغا سالغۇدەك دەرىجىدە

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

ياغلىما بولمىغان بولسا چىراي دېسە يامان ئەمەس چىرايى، ئەدەب-ئەخلاق دېسە تاپتىن ئانچە چىقمايدىغان ئەدەب-ئەخلاقى بولغان ئاچامدەك بىر ئوبدان قىزنى شۇنچىۋالا ئاسان ئالداپ كېتەلەيتتىمۇ؟ ئۇ غوپۇردەك ئوڭچى ئۇنسۇر، ئوغرى ۋە باسقۇنچىغا تېگىۋالمىسا ئۆزىگە تۇزۇكرەك باشقا بىر ئەر تاپالماي قالارمىدى؟ ياق! جانابىي سودىيىلەر، مەسىلىنىڭ تۈگۈنى ھەرگىز بۇ يەردە ئەمەس، بەلكى سىنىپىي كۆرەشنىڭ كۈندىن-كۈنگە كەسكىنلىشىپ ۋە مۇرەككەپلىشىپ كەتكەنلىكىدە، سىنىپىي دۈشمەنلەرنىڭ بارغانسېرى غالجىرلىشىپ، ئىنقىلابىي ئاممىغا ئوچۇقتىن-ئوچۇق ھۇجۇمغا ئۆتكەنلىكىدە. بۇ نۇقتىنى تولۇق تونۇپ يېتەلمىگەنلەر جەزمەن ئۇلارنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ كەتمەي قالمايدۇ. سىلەرنىڭ كۆزۈڭلارنى يوغان ئېچىپ، دوست-دۈشمەننى ئېنىق پەرق ئېتىپ، ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئەرز قىلىشتىن ئىلگىرى بۇ مۇرەككەپ ئەنزىنى مۇزاپىق بىر تەرەپ قىلىشقا تېزدىن ئادەم ئەۋەتىپ، پاسسىپ ئورۇنغا چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىنىشىڭلارنى سورايمەن.

چەكسىز ھۆرمەت بىلەن

قارادۆڭ كوممۇنىسى ئازغۇنباش
چوڭ ئەترىتىنىڭ رەسمىي ئەزاسى:

كۆيدۇرگەبەگ

1960-يىل 11-ئاينىڭ 11-كۈنى.

5

قارادۆڭ كوممۇنىسى پارتكومىنىڭ شۇجىسى، قەدىردان ۋەلى ئاكىغا:

ئەسلىدە مەن بۇ ئەرزلەرنى يەنىلا يۇقىرى دەرىجىلىك ئو-رۇنلارغا سۇنماقچى ئىدىم. لېكىن قارىسام ئۇلار بۇرۇنقى ئەرز-لىرىمنىڭ بىر قىسمىنى ئاساسىي قاتلام ئورۇنلىرىنىڭ بىر تەرەپ قىلىشىغا چۈشۈرۈپ بېرىپتۇ، بىر قىسمىنى بىۋاستە ئۆزۈمگە قايتۇرۇپ بەردى. قاراپ تۇرۇپ يۇقىرىنىڭمۇ شۇنچە-لىك ئېغىر دەرىجىدە بيۇروكراتلىشىپ كېتىشى، خەلق ئامما-سىنىڭ دەرد-ھالىغا يەتمەسلىكى مېنى بەكمۇ ئۇمىدسىز-لەندۈردى. "سەتىنىڭ ھالى ئۇستۇن" دېگەندەك، تۆۋەننىڭ ئەھ-ۋالى تېخىمۇ چاتاق، تۇگمىدەك ھوقۇقىدىن تۆگىدەك پايدىلە-نىپ، يامانلار بىلەن ئېغىز-بۇرۇن يالىشىپ، ماڭا زەربە بەر-گىنى بەرگەن. ھال-ئەھۋال ئېيتىپ بارساڭ قارىمۇ قويمايدۇ، بولۇپمۇ چوڭ ئەتراپتىكى باشلىقى، قاراقورساق رازىق توك ماڭا قەۋەتلا ئۆچ، چوڭ ئەتراپت ياچىيكىسىنىڭ شۇجىسى سادىقمۇ زادىلا چىراي ئېچىپ قارىمايدۇ. مەن ئۇلارنىڭ ئارپىسىنى خام ئورغانمۇ؟ ياق! بۇ يەردە ئاساسلىقى سىنىپىي مەيدان مەسلىسى مۇھىم رول ئويناۋاتىدۇ. بولمىسا مەكتەپتىن ئوقۇچى قالپىقى كىيدۈرۈلۈپ قوغلاندى قىلىنغان، ئۆيۈمگە ئوغرىلىققا كىرگەن-نى ئاز دېگەندەك ئاچامغا باسقۇنچىلىق قىلغان، ئارقىدىن ئۇنى ئازدۇرۇپ ئۆزىگە خوتۇن قىلىۋالغان غوپۇردەك بىر سىياسىي

لۇكچەك، ئوغرى، باسقۇنچى ۋە ئالدامچى كاززاپنى 7
ـ ئەترەتنىڭ نومۇر خاتىرىلىگۈچىسى قىلىپ قويامدۇ؟ دېمەك،
ناھايىتى روشەنكى، غوپۇر ئاساسىي قاتلام كادىرلىرىنىمۇ ئاللـ
قاچان يولدىن چىقىرىپ، ئۆزىنىڭ كاپىتالىزمنى تىرىلدۈرۈش
غەرىزىنى ئىشقا ئاشۇرۇش يولىدىكى قولچومىقىغا ئايلاندۇرۇۋالـ
غان گەپ. شۇڭا مەن بۇ ئەرزنى يۇقىرىغىمۇ، تۆۋەنگىمۇ سۇنـ
ماي، ئەزەلدىن ھەقىقەتتە چىڭ تۇرۇپ كەلگەن سىزگە سۇنۇشـ
نى قارار قىلدىم. بەلكىم تەرىپىمنى ئاڭلىغان بولۇشىڭىز مۇمـ
كىن، مەن ئۆزۈمنى ماختاشنى ياقتۇرمايمەن، كەمتەرلىكنى
ئېسىل پەزىلەت دەپ تونۇيمەن. شۇ ۋەجىدىن چوڭ ئەترەت
كادىرلىرى مېنى سەۋىيىسىز ساناپ، ئەتىۋارلاپ ئىشلەتمەيۋاتـ
دۇ. غوپۇر ناھايەت تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى چالا تۈگەتكەن،
چالا ساۋات بىر نېمە. مەن بولسام ۋىلايەتلىك رەسمىي كۇرستا
ئوقۇپ ياخشى تەربىيە كۆرگەن ئالىي مەلۇماتلىق زىيالىي. ناۋادا
غوپۇر، ماموت قاتارلىق ئوڭچى ئۇنسۇرلارنىڭ زىيانكەشلىكىگە
ئۇچراپ كەتمىگەن بولسام مەنمۇ بۇ چاغقىچە تېخنىكۇمنى پۈتـ
تۈرگەن ئوقۇغۇچىلار قاتاردا ئېيىغا 60ـ50 كوي ماڭاش ئالىدىـ
غان رەسمىي كادىر بولۇپ قالاتتىم. تەلىيىم ئوڭدىن كەلسە
سىزدىنمۇ يۇقىرىراق ئورۇنغا ئۆستۈرۈلۈپ قېلىشىم مۇمكىن
ئىدى. چۈنكى مېنىڭ ئىگىلىگەن ئەمەلىي بىلىمىم رەسمىي
ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەنلەردىن ھەرگىز قېلىشمايدۇ، بەلكى
ئۇلارنىڭ سەۋىيىسىدىن نەچچە ھەسسە ئېشىپ چۈشىدۇ. شۇنداق
تۇرۇقلۇق، ئۇلار نېمە ئۈچۈن مېنى بىر ياقتا قايرىپ قويۇپ،
غوپۇرنى پۈتۈن ئەترەتنىكى بارلىق ئەزالارنىڭ ئىش نومۇرىنى

خاتىرىلەيدىغان شۇنداق مۇھىم ۋەزىپىگە قويۇپ قويىدۇ؟ بۇنداقتا مەن نېمە ئىش قىلغۇدەكمەن؟ بۇرۇنقىدەكلا پادامنى بېقىپ يۈرۈۋېرەمدىكەنمەن؟! ئادەمنى ھەممىدىن بەك غەزەپلەندۈرىدىغان يېرى شۇكى، يېقىندا مەن خەلق ئارىسىغا ئۇلۇغ دەۋرىمىزنى مەسخىرە قىلىدىغان نۇرغۇن ھەجۋىي پارچىلارنىڭ، رېئاللىقتىن نارازى بولغۇچىلارغا يەل بېرىدىغان قۇتۇرتىش خاراكتېرىدىكى پىتنە-پاساتلارنىڭ، جۇملىدىن بىزگە ئالەمشۇمۇل شان-شەرەپ ۋە بەخت-سائادەت ئېلىپ كەلگەن ئۇچ قىزىلبايراق—ئۇچ چوڭ ئەگىشىدىغان زەھەرخەندىلىك بىلەن ھۇجۇم قىلىنغان مۇنداق بىر قوشاقنىڭ تارقالغانلىقىدىن خەۋەر تاپتىم:

سېلىق سالمىدۇق دەيدۇ،
ئىشتان قالمىدى قوڭدا.
ھاشار سالمىدۇق دەيدۇ،
كەتمەن چاپمىز توڭدا.

ئەتراپلىق، سىستېمىلىق تەكشۈرۈپ-تەتقىق قىلمىغان بولساممۇ، ئۆزى كېسىپ ئېيتالايمەنكى، بۇنىڭ ھەممىسىنى چوقۇم غوپۇر توقۇپ چىققان گەپ! بۇ ئىش ئۇنىڭدىن باشقا ئادەمنىڭ قولىدىن كەلمەيدۇ. مەنغۇ ئۇنىڭدىنمۇ ياخشى قوشاقلارنى توقۇيالايمەن، چۈنكى مەن پارتىيىگە ئاجايىپ سادىق ئادەم. يۇقىرىقى قوشاقتا تىغ ئۇچىنىڭ ئوچۇقتىن-ئوچۇق خەلق كومۇنىسىنى قۇرغۇچى دانا پارتىيىمىزگە قارىتىلغانلىقىنى ھەرقانچە دۆت ئادەممۇ ھېچقانچە قىينالمايلا بىلىۋالالايدۇ. سىزنىڭ

بۇ نۇقتىنى چۈشىنەلىشىڭىزدە تېخىمۇ چاتاق يوق، ئەلۋەتتە. چۈنكى سىز قانداقلا بولمىسۇن خېلى پەم-پاراسەتلىك ئادەم-دە! گەپنىڭ راستىنى ئېيتقاندىغۇ، يەر چوپۇندەك قېتىپ كەتكەن زىمىستان قارا قىشتا ئۆستەڭ چېپىش ياكى سۇ ئامبىرى ياساش ھەقىقەتەن قالتىس جاپالىق ئىش. كەتمەننى ھەرقانچە كۈچەپ سالساڭمۇ تىرناقچىلىق توپا قېزىپ چىقىرالمايسەن، بەزىدە بول-سا كەتمەن قاڭقىپ كېتىپ پۈتۈڭنى كېسىۋېتىپ جاننى قاقشىتىۋاتقان. ئىلاج بولمىغاندا لوم تۆمۈر بىلەن توڭنى قومۇرغاندا سەل ئېھتىيات قىلمىساڭلا ئۈستۈڭدىن بېسىپ چۈشۈپ سېنى كاردىن چىقىرىۋاتقان ياكى جېنىڭنى ئېلىۋاتقان. بۇنداق ئەھۋال-لارمۇ يوق ئەمەس. ئۆتكەن يىلى قىشتا بوستانتېرەك سۇ ئامبى-رىنى ياساشتا بەش ئادەمنىڭ بېلى سۇنۇپ كەتتى، يەتتە ئادەم-نىڭ پۇتى. يۇرتىمىزدىن سېلىمقارى ئۆلۈپ كەتتى. شۇنچە ئەجىر سىڭدۈرۈپ مىڭ تەسلىكتە ياساپ چىققان سۇ ئامبىرى بۇ يىل باشقا پىلانلىغۇچىلار تەرىپىدىن ئىنكار قىلىنىپ، بىكار-دىن-بىكار براك مال قاتاردا تاشلىنىپ قالدى، ئۇنىڭ ئورنىغا تېخىمۇ چوڭ سۇ ئامبىرى ياساش پىلانى تۈزۈپ چىقىلغان بولسا-مۇ، لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن خەلق كوممۇنىسى، چوڭ سەكرەپ ئىلگىرىلەش ۋە باش يولدىن ئىبارەت ئۇچ قىزىلبايراق ئاستىدا قولغا كەلتۈرۈلگەن شانلىق مۇۋەپپەقىيەتلەرنى ئىنكار قىلغىلى بولمايدۇ، بۇنچىلىك زىيان دېگەن شۇنچە ئۇلۇغۋار غەلىبە ئالدىدا ھېچنېمە ئەمەس. غوپۇرنىڭ ۋاقتىلىق قىيىنچىلىق، تېرىقتەك سەۋەنلىك ۋە قىلدەك زىياننى تۈتۈۋېلىپ خەلق كوممۇنىسىغا مۇشۇنداق رەزىل قوشاق ئارقىلىق ھۇجۇم قىلىشىغا ھەمدە

بەخت-سائادەت كۆۋرۈكسىزنى چۈۋۈپ تاشلاپ، بىزنى قايتىدىن جاھالەتلىك ئۆتمۈشنىڭ ۋەيلۇن دوزىخىغا ئىتتىرىۋېتىشكە ئۇرۇ-نۇشىغا ھەرگىز چىداپ تۇرغىلى ۋە يول قويغىلى بولمايدۇ. ئۇنىڭ خەلق كومموننىسىنى ھاقارەتلىگەن جىنايىتىدىن بىر-بىر-لەپ، ئۇزۇل-كېسىل ھېساب ئېلىش كېرەك! مۇشۇنداق قىل-مايدىغان بولساق، نۇرغۇن كىشىلەر قوشاقتا ئېيتىلغان قىسمەن رېئاللىقنىلا كۆرۈپ، ئۇنىڭ سۆزىگە ئىشىنىپ كېتىدۇ ۋە ئالدى-نىپ قالىدۇ. يېقىندا ئەملگە ئاشۇرۇلىدىغان كوممۇنىزم قۇي-نىدىكى راھەت-پاراغەتلىك تۇرمۇش مەنزىرىسىنى كۆرەلمەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن جەمئىيەتتىن نارازى بولىدۇ. بۇنداق نارازىلىق كۈچىيىۋەرسە قورقۇنچلۇق ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقماي قالمايدۇ. سىز بىر كوممۇنىغا باش بولۇپ تۇرغان بولسىڭىزمۇ، لېكىن بۇنداق نازۇك جايلىرىنى ئويلاپ يېتەلىشىڭىز ناتايىن. شۇڭا سىزگە ۋاقتىدا سەمىمىي مەسلىھەت ۋە قاتتىق ئەسكەرتىش بە-رىپ قويۇشنى مۇۋاپىق كۆردۈم. بۇ ياخشىلىقىمغا قانداق جاۋاب قايتۇرۇشنى ئۆزىڭىز ئوبدان ئويلاپ كۆرەرسىز. رەسمىي گەپكە كەلسەم، مەن بىر شېئىرىيەت ھەۋەسكارى بولۇش سۈپىتىم بىلەن گېزىت-ژۇرناللارنى ئانچە-مۇنچە ۋاراقلاپ قويىمەن. خەلق كوممۇنىسى قۇرۇلغاندىن بۇيان قانچىلىغان ئاتاقلىق شا-ئىرلار ۋە ھەۋەسكارلار بەس-بەستە شېئىر يېزىپ، كوممۇننى "ھەقىقىي جەننەت"، "مىڭ جەننەتكە تېگىشكۈسىز بەخت-سائا-دەت بۆشۈكى"، "ئېيرىق-ئۆستەڭلىرىدە سۈت-قىمىزلار كۆۋە-جەپ ئېقىپ تۇرىدىغان راھەت-پاراغەت باغچىسى" دەپ قىزغىن مەدھىيىلەشتى. بىر كۈندە ئاران ئىككى ۋاخ ئاداپەتك سۈيۇق--

سەلەك ئۇماچ ئىچىپ، قورسىقىم تازا ئېچىپ، ئۇچىيىم قوۋۇر-
غامغا چاپلىشىپ قالغۇدەك بولۇپ كەتكەن بەزى چاغلاردا شۇ
"سۇت-قىمىزلار"دىن ئىچىپ كېلەيچۇ دەپ ئالاھىتەن ئېرىق-
ئۆستەك بويىغا بېرىپ، لۆمشىپ ئېقىۋاتقان لاي سۇدىن باشقىنى
كۆرمەي، لېۋىمنى كۆپ قېتىم تامشىتىپ قالغان بولساممۇ،
لېكىن شائىرلارنى قارىغۇلارچە مەدھىيە ئوقۇدى دەپ ئەيىبلەشكە
قەتئىي قارشى تۇرىمەن. چۈنكى بۇ يەردىكى كادىرلارنىڭ ئىقتى-
دارسىزلىقى، بوشاڭلىقى، تارقاقلىقى؛ ئاممىنىڭ ھۇرۇنلۇقى،
نادانلىقى، قالاقلىقى؛ غوپۇردەك سىنىپىي دۈشمەنلەرنىڭ بۇز-
غۇنچىلىقى، مەككارلىقى ۋە پۈتلىكاشاڭلىقى تۈپەيلىدىن يۈرتى-
مىز ۋاقتىنچە جەننەت تۈسىگە كىرەلمەي قالغان بولۇشى مۇم-
كىن. لېكىن باشقا يۈرتلارنىڭ بۇنداق بولۇشى ناتايىن-دە!
دۆلىتىمىز ئاجايىپ چوڭ دۆلەت، شىمالدا زىمىستان قىش ھۆ-
كۈمرانلىق قىلىۋاتقان بولسا، جەنۇبتا رەڭگارەڭ گۈل-چېچەك-
لەر ئېچىلىپ كەتكەن ياز بولۇۋېرىدۇ. شۇڭا ئىللىق باھار
ئىزلەپ ئۇچقان كۆچمەنچى قۇشلارمۇ خەلقىمىزنى قائىدە-مىزانغا
ئەمەل قىلىپ، چېگرىدىن ھالقىپ ئۆتۈپ، ھىندىستاندەك ئىس-
سىق ياقلارغا بېرىپ ئاۋارە بولۇپ يۈرمەي، قارادۆڭدىن قارا-
دۆڭگە، ئازغۇنباشتىن ئازغۇنباشقا قاراپ پىرقىراپ-ئايلىنىپ
ئۇچۇۋېرىدۇ. بەزىدە ھەتتا جەنۇبتىكى بەزى جايلاردا قاتتىق
جۇدۇن بولۇپ قار يېغىپ كەتسىمۇ، يۇقىرى سىياسىي ئېڭىمىزغا
تايىنىپ، قوينى ئىللىق كوممۇنىنىڭ قارلىرى ئىچىگە كۆمۈلۈ-
ۋېلىپ، بەخۇدۇك ئۇخلاپ، جۇدۇندىن ئامان-ئېسەن ئۆتۈۋالى-
دۇ-دە، زوق-شوق بىلەن سايرىشىپ كوممۇنىمغا مەدھىيە ئوقۇي-

دۇ. مەنمۇ قۇشلارنىڭ كەينىدە قېلىپ يۈرمەي دەپ، ھۆر جەننەتكە تېگىشكۈسىز شۇ كوممۇنىغا بولغان ھەقىقىي ئەقىدەم ۋە چىن مۇھەببىتىمنى ئىپادىلەش ئۈچۈن يېقىندا تۇغۇلغان ئوغلۇمغا ئالاھىتە كوممۇناجان دەپ ئات قويدۇم. بالىنىڭ ئانىسىنىڭ كوممۇنادىن قەلبى سۆيۈنۈپ: "ئەھ، بەختىيار پاقلىنىم، قەنت-شېكەردىن تاتلىقىم، ئاق پاختىدىن ئاپئىقىم..." دەپ مۇڭلۇق ئەللەي ئېيتىشلىرى ھەرقانداق ئادەمنىڭ مەستلىكىنى كەلتۈرىدۇ. قارىمامسىز، كوممۇنا قوينىدىكى ھايات نەقەدەر گۈزەل-ھە! يۇقىرىقىلارغا ئاساسلانغاندا، كوممۇنىنى جەننەت دەپ تەسۋىرلىگەن شائىرلار يۈرتىنىڭ راستىنلا ئاللىقاچان جەننەت بولۇپ كەتكەنلىكىدە تېخىمۇ شەك يوق! يۈرتىمىزمۇ ئاخىر بىر كۈنى شائىرلار تەسۋىرلىگەن باشقا يۈرتلارغا ئوخشاش چوقۇم جەننەتكە ئايلىنىدۇ، مەن بۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىمەن. دېمەكچىمەنكى، غوپۇرنىڭ تۇرمۇشىمىز پاراۋان ئۆتۈۋاتقان، خەلق غەم-غۇسسىز ياشاۋاتقان مۇشۇنداق ئېسىل كوممۇنىغا غالجىرلىق بىلەن تىل تەگكۈزۈشى ۋە زەھەرخەندىلىك بىلەن ھاقارەت قىلىشى ھەرگىز تاسادىپىي ئىش ئەمەس. بۇ، ئۇنى شۇنداق قىلىشقا كۈشكۈرتكەن چوڭ ئەترەت كادىرلىرى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك، ئۇلار چوقۇم غوپۇرنىڭ ئارقا تىرىكى، شۇ سەۋەبتىن غوپۇر مۇشۇنداق خۇددىنى بىلمەي قۇتراپ كېتىۋاتىدۇ، ئۇ ھەتتا مېنىڭ شەخسىيىتىمگە زەھەرخەندىلىك بىلەن ھۇجۇم قىلىپ كېلىۋاتىدۇ. مەن ئادەتتە: "شۇنداق ئەمەسمۇ، يولداش! " دېگەن گەپنى يەكۈن سۈپىتىدە سوزۇپ ئېيتىشقا ئامراق، ئۇ ئۆزىگە ياقمىغان بۇ ئادىتىمنى ئەل-جامائەت ئالدىدا زاڭلىق

قىلىپ: "زەيپانە خەنەكتەك سۆزلىمەي، ئوغۇل بالىدەك تۇزۇك سۆزلە!" دەپ كۆپ قېتىم سىلكىشلىدى. ئەجەبا، مېنىڭ قاداق سۆزلىگۈم كەلسە شۇنداق سۆزلەيدىغان گىراژدانلىق ھوقۇقۇم ۋە ئەركىنلىكىم يوقمىكەن؟ ئۇ مېنىڭ ھەممە ئىشلىرىمغا چات كېرىۋالىدىغان چوڭ دادامىدى-يا؟ بۇ، ئادەمنى بوزەك قىلغانلىق بولماي نېمە؟! ئۇ تېخى بۇنى ئاز دېگەندەك شەخسىي تۇرمۇشۇمغىمۇ قوپاللىق بىلەن ئارىلاشتى، ئىززەت-غۇرۇرۇمغا قاتتىق تەگدى، بەختلىك ئائىلەمنى بۇزۇشقا ئۇرۇندى. خۇتۇنۇمنىڭ بىز توي قىلىپ ئالتە ئاي ئۆتە-ئۆتمەيلا تۇغۇپ قويغىنى ھەقىقەتەن راست. لېكىن، بۇنىڭلىق بىلەن لاتا قورچاقتەك ئوماق كۆلۈپ تۇرىدىغان، شۇڭقاردەك ئۇچۇم بولۇۋاتقان جانجىگەر ئوغلۇم كوممۇناجاننى باشقا ئەرنىڭ پۇشتىدىن تۇرەلگەن بالا دېسە ھەرگىز ئىشەنمەيمەن. دەۋرىمىز قانداق دەۋر؟ چوڭ سەكرەپ ئىلگىرىلەش دەۋرى! بۇ دەۋردە 100 كۇنلۇك ئىشنى بىر-كۈندە پۈتتۈرۈۋاتىمىز. 100 يىللىق مۆجىزىنى بىر يىلغا قالماي يارىتىۋاتىمىز. مۇشۇنداق خاسىيەتلىك دەۋردە خوتۇنۇمۇ توققۇز ئاي قورساق كۆتۈرۈپ يۈرۈش ئورنىغا ئالتە ئاي قورساق كۆتۈرۈپلا يەڭگىۋالسا نېمە بوپتۇ؟ بۇنىڭ قانچىلىك ئەجەللىك-كى بار؟! بۇنىڭ ئۇچ قىزىل بايراق—ئۇچ ئەڭگۈشتەرنىڭ بىرى بولغان چوڭ سەكرەپ ئىلگىرىلەشنىڭ خاسىيىتىدىن بولۇۋاتقان ئاجايىپ مۆجىزە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىش كېرەك-دە! ئىرسىيەت ئىلمىدىن قىلچە خەۋىرى بولمىغان چالا ساۋات غوپۇر ئوغلۇمنىڭ ئۆزۈمگە ئوخشاشمايدىغانلىقىنى دەستەك قىلىۋېلىپ، ئەل-جامائەت ئارىسىدا نۇرغۇن سۆز-چۆچەكلەرنى تارقاتقان

ئوخشايدۇ. بەزىلەرنىڭ ئۇ يەر-بۇيەردە: "كۆيدۇرگەبەگنىڭ ئوغلى كوممۇناجانىنىڭ چىرايى قوشنىسى مەخەت سېرىقنىڭ چىراينغا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشىشىپ قاپتۇ-يا! قانداق ئىشتۇ بۇ؟" دەپ كۈسۈرلىشىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. يەنە بەزىلەر بۇ سوئالغا جاۋاب بەرگەن بولۇپ قەستەن ماڭا ئاڭلىتىپ: "مەخەت سېرىق كۆيدۇرگەبەگ جاپا تارتىپ يۈرمىسۇن دەپ يېقىندىن ياردەم بەرگەندۇر ھەقىچان! ئۇ تەييار بالىغا ئىگە بولۇۋالغىنىغا خوش بولۇپ، مەخەت سېرىققا رەھمەت ئېيتسا بولىدۇ! ... "دېگەنگە ئوخشاش بولمىغۇر، لاۋزا گەپلەرنى ئۇنلۇك دەۋالدى. ئارقىدىن ئەتراپنى چاڭ كەلتۈرگۈدەك كۆتۈرۈلگەن مەسخىرىلىك كۈلگە ساداللىرى قۇلىقىمغا مۇشت ئۇرغاندەك ئاڭلاندى، نېرۋامغا قاتتىق تەسىر قىلدى. غوپۇرغۇ ئۆزۈمگە بۋاستە بۇنداق دېيىشكە جۈرئەت قىلالمىدى. لېكىن بۇ گەپلەرنى شۇ ئوغرى تاپمىسا كىم تاپىدۇ؟ چۈنكى مەن ئۆيلىنىش ئالدىدا: "سەن ماڭا باشتىن-ئاياغ چىش-تىرنىقىڭ بىلەن ئۆچلۈك قىلىپ كەلگەن بولساڭمۇ، بۇلارنى مەن ئانچە كۆڭلۈمگە ئېلىپ كەتمەيمەن. قانداقلا بولمىسۇن، ھازىر ئىككىمىز خېلى يېقىن تۇغقانلاردىن بولۇپ قالدۇق. ساڭا بېرىدىغان بىر دىنىر مەسلىھەتىم، شۇ جىنەستىگۈلنى ئېلىش نىيىتىدىن يانساڭ بولارمىكىن" دەپ نەسىھەت قىلغانىدى. مەن شۇ يەردىلا ئۇنىڭ تېگىشلىك دەككىسىنى بېرىپ، گېپىگە قۇلاق سالغۇم كەلمىگەندە، ئۇ نائىلاج ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ: "ئېيتماي دېسەم بولمىدى، ئۇكام، مەن جىنەستىگۈلنىڭ قوناقلىقتا مەخەت سېرىق بىلەن پومداقلىشىپ يۈرگەنلىكىنى بىرقانچە قېتىم ئۆز كۆزۈم بىلەن

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

كۆرۈپ قالغان. ئاڭلىشىمچە، ئۇ ئاللىقاچان بۇزۇلۇپ كەتكەن شاللاق قىز ئىكەن. بۇنداق قىزغا ئۆيلەنسەڭ بەختلىك بولالار-سەنمۇ؟" دەپ ئېچىنغاندەك قىلغان. مانا شۇلارنى بىرلەشتۈرۈپ ئويلىغاندا، ئۇنىڭ قەستەن مېنى سىستىش ئۈچۈن يۇقىرىقى-دەك پىتنە-ئىغۋالارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىپ ئاممىنى قايمۇقتۇر-غانلىقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىش ھېچقانچە تەس ئىش ئەمەس. ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇ ھەتتا ئاردىدىن بىرنەچچە ئەۋلاد ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن بەزىلەرنىڭ چىراي جەھەتتە ئاتا-بوۋىسىغا تارتىپ كېتىدىغانلىقىنى چۈشەنمەيدىكەن. چوڭ ئانامنىڭ ئېيتقىنچە، بوۋامنىڭ بوۋىسى خۇددى ئوغلۇم كوممۇناجانغا ئوخشاش ساپسېرىق ئادەم ئىكەندۇق. كېيىن نېمە سەۋەبتىنكىن-تاڭ، ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان بىز چىراي جەھەتتە ئۇنىڭغا تارتماي، ئاز-تولا داتلىشىپ قالغان تۆمۈر ياكى سەل-پەل بۇزۇلغىلى تۇرغان جىگەر رەڭگىگە مايىلراق بولۇپ قاپتىكەنمىز. ئەمدىلىكتە ئوغلۇمنىڭ چىرايى بوۋامنىڭ بوۋىسىغا تارتىپتۇ، شۇنچىلىك ئىشقا شۇنچىۋالا كۆپ سۆز-چۆچەك تارقىتىشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ ! ئاشۇنداق بىر تالاي بولمىغۇر سۆز-چۆچەك، پىتنە-ئىغۋالارنى غوپۇر تارقاتقىنى دەيدىغانغا تولۇق دەلىل-ئىسپاتىم بولمىسىمۇ، لېكىن چىراغقا قاراپ قەسەم قىلمەنكى، ئۇ بارلىق جاۋابكارلىقىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك! غوپۇردىن باشقىسىنىڭ بۇنداق قىلىشقا پېتىنالمايدىغانلىقىنى كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇرىدۇ. شۇڭا مەن ئۇنى باشقىلارغا تۆھمەت قىلىش جىنايىتى ئۆتكۈزدى دېيىشكە تامامەن ھەقلىقمەن، ئەلۋەتتە. تۆھمەت قىلىش جىنايىتىنى ئۆتكۈزگۈچىلەرگە قانۇن بويىچە ئاز دېگەندە ئىككى-ئۈچ

يىلدىن تارتىپ بەش يىلغىچە مۇددەتلىك قاماق جازاسى بېرىلىدۇ. بۇنى ئۆزىڭىز مۇناسىۋەتلىك سوت مەھكىمىلىرىگە مەلۇم قىلىپ قويارسىز. ئۆزۈممۇ سوت مەھكىمىسىگە بىۋاستە ئەرز يېزىشىم مۇمكىن، ئائىلەمچە سىز ئۇلار بىلەن سۆزلىشىپ ھەل قىلىۋەتسىڭىز تېخىمۇ ياخشى. ئەھۋال ئاشۇنداق تۇرۇقلۇق، غوپۇرنىڭ تېخى تۇغقانچىلىقىنى پەش قىلىپ ماڭا كۆيۈنگەن قىياپەتكە كىرىۋېلىشى تولىمۇ كۈلكىلىك ئىش! تۇلكىنىڭ توخۇنى يوقلاپ بېرىشىدا ياخشى نىيەت بولمىغاندەك، غوپۇرنىڭ يۇقىرى قىدەك گەپلەرنى توقۇپ چىقىشىدىمۇ چوقۇم ئاللىقانداق خۇپىيانە غەرەز ۋە چوڭ سۇيىقەست بار...قىسقىسى، خەلق كومىتېتىغا قوشاق توقۇپ ھۇجۇم قىلغان، چوڭ سەكرەپ ئىلگىرىلەشنىڭ ئاجايىپ خاسىيىتىگە شەك كەلتۈرگەن ئەكسىلئىنقىلابچى، تۆھمەتخور ئۇنسۇر غوپۇرنىڭ 7-ئەترەتنىڭ نومۇر خاتىرىلىگۈچىسى قىلىپ قويۇلۇشى ئادەمنى بەكمۇ ھەيران قالدۇرىدىغان بىر ئىش. ئۇ دەرھال بۇ ۋەزىپىدىن ئېلىپ تاشلىنىپ قولغا ئېلىنمىسا، ھېچ بولمىغاندا قايتىدىن ئاممىنىڭ نازارىتى ئاستىغا تاپشۇرۇپ بېرىلمىسە پۈتۈن يۇرتنى خاراب قىلىدۇ. پرىنسىپسىز قىلىپ كىشىلەرگە نومۇرنى كۆپ-كۆپ خاتىرىلەپ، ئۆز يېقىنلىرىنى سەمرىتىدۇ، ئەتراپىغا تېخىمۇ كۆپ شايكا توپلايدۇ، خوتۇن-قىزلارنى بۇزۇۋېتىدۇ، نۇرغۇن بەختلىك، ئىناق ئەر-خوتۇنلارنىڭ ئاجرىشىپ كېتىشىگە سەۋەبچى بولىدۇ. ماڭا ئوخشاش لىللا سۆزلەيدىغان ھەققانىيەتچىلەردىن رەھىمسىزلىك بىلەن ئۆچ ئالىدۇ. قانات-قۇيرۇقسىز تۇزەشتۇرۇۋالسا سىزگىمۇ پۈت ئېتىشى، ھەتتا بېشىڭىزغا چىقىشى مۇمكىن.

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

شۇڭا بۇ بالايىئاپەت يىلتىزىنى قىلچە ئىككىلەنمەي بالدۇرراق قومۇرۇپ تاشلاش ئاقىللىقنىڭ ئىپادىسىدۇر. بۇ سەممىي تەكلىپىمنى ئەستايىدىل ئويلىنىپ كۆرۈڭ. بىر ھەپتىگىچە كۈتەمەن، قانائەت ھاسىل قىلغۇدەك جاۋاب ئالالمىسام كۆرگۈلۈكسىز ئىزنى كۆرسىتىپ قويۇشقىمۇ قۇربىم يېتىدۇ. ئۇ چاغدا بۇنىڭدىن كېيىنچە چىققان ئېغىر ئاقىۋەتكە پۈتۈنلەي ئۆزىڭىز مەسئۇل!

ھۆرمەت بىلەن

ئازغۇنباش چوڭ ئەتىتىنىڭ
جىگەرلىك ئەزاسى:

كۆيدۈرگەبەگ
1962-يىل 8-ئاينىڭ 8-كۈنى.

6

ناھىيىلىك پارتكومغا:

ئەسلى سىلەرنىڭ ئالتۇندىن قىممەتلىك ۋاقىتىڭلارنى ئىسراپ قىلماسلىقىم كېرەك ئىدى. بىراق ماڭا نېمە ئىلاج؟ قارادۆڭ كوممۇنىسى پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋەلىگە ئەرز سۇنسام، بۇنىڭغا تېگىشلىك ئەھمىيەت بېرىپ، ئەتىتىمىزدە ساقلانغان ئېغىر مەسىلىلەرنى مۇزاپىق ھەل قىلىش ئورنىغا مەن بىلەن

ئەتەي قېيىشقاندەك غوپۇرنى "قابىلىيەتلىك ئىكەن"دەپ چوڭ ئەترەتنىڭ بوغالتىرلىقىغا ئۆستۈرۈپ قويدى. بۇ، ئادەمنى قاتتىق مەسخىرە قىلغانلىق بولماي نېمە؟! يەنە بىر جەھەتتىن ئالغاندا، ۋەلىنىڭ شۇ قەدەر چۈشكۈنلىشىپ ۋە چىرىكلىشىپ، سىنىپىي دۈشمەن قوينىغا ئۆزىنى ئاشكارا ئاتىدىغان دەرىجىگە بېرىپ يېتىشى كەمبەغەل دېھقان ۋە تۆۋەن ئوتتۇرا دېھقانلارنى ئېچىندۇرماي قالمايدۇ، شۇنداقلا بىزنىمۇ قاتتىق ئويغا سالىدۇ. ئەمدى غوپۇر ئۆزىگە يوغان بىر ئارقا تىرەك تېپىۋالغاچقا خۇددىنى بىلمەي كېرىلىپ، تېخىمۇ ئەسەبىيلىشىپ، يۇرىكىنى قاپتەك قىلىپ، چوڭ ئەترەتنىڭ پۇل-پىچەك، مال-مۇلۈكلىرىگە ئۇچۇقتىن-ئۇچۇق خىيانەت قىلىش، كۆپكۈندۈزدە تەپ تارتماي پارا ئېلىش يولىغا قاراپ ماڭدى. بۇنىڭغا پولاتتەك پاكىتىم بار: 5-ئايغۇ تازا سېرىقتال مەزگىل، كوممۇنا ئەزالىرىنىڭ نورما ئاشلىقى ئۈزۈلۈپ قالىدىغان ئىشلارمۇ ئانچە-مۇنچە يۈز بېرىپ تۇرىدۇ. لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن غوپۇرنىڭ خىيانەتچىلىك جىنايىتىنى يېپىشقا بولمايدۇ. 5-ئاينىڭ 17-كۈنى قاش قارىيىشقا ئاز قالغاندا، چوڭ ئەترەت ئىشخانا قورۇسىنىڭ ئەتراپىدا كىرگەن-چىققانلارغا سەپسالغاچ ئايلىنىپ يۈرەتتىم. بىر چاغدا قارىسام، غوپۇر لىقمۇ لىق بىر خالتا ئۇننى ۋېلىسىپىتىنىڭ ئارقىسىغا تېڭىپ چىقىۋاتىدۇ. ئۇ خۇدۇكسىنغان هالدا ئۇيان-بۇيانغا قارىۋەتكەندىن كېيىن ۋېلىسىپىتكە چاققانلىق بىلەن مىنىپ، پېدالغا كۈچەپ دەسسەپ، چوڭ يولنى بويلاپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى. مەنمۇ جېنىمنىڭ بارىچە يۈگۈردۈم. ئۇ مېنىڭ نازارەت قىلىۋاتقانلىقىمنى سېزىپ قالدى بولغاي ئەتىمالىم، ئۆيىگە بارد-

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

دىغان يولىنى دەرھال ئۆزگەرتىپ، ئۇستۇنئېرىق مەھەللىسىگە تۇتىشىدىغان چىغىر يولغا بۇرۇلدى. مەن يېقىن يوللار بىلەن ئۇستۇنئېرىق مەھەللىسىگە ھاسىراپ-ھۆمۈدەپ يېتىپ بارسام، ئۇ بەشتە كاپالەتلىك ئائىلە زۆراخان مومانىڭ ئۆيىدىن قۇرۇق قول يېنىپ چىقىۋاتىدۇ. بۇنىڭدا مۇنداق ئۇچ خىل ئېھتىمال بار: بىرىنچىدىن، ئۇ خىيانەتچىلىك قىلمىشىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قالغانلىقىنى بىلىپ قېلىپ، ئەسلىدە ئۆيىگە ئېلىپ كەتمەكچى بولغان ئۇنىنى زۆراخان مومايغا ئاپىرىپ بېرىش ئارقىلىق ئۆزىدىنىڭ جىنايىتىنى يېپىشقا مەجبۇر بولغان بولۇشى مۇمكىن. ئىككىنچىدىن، زۆراخان بىلەن تىل بىرىكتۇرۇۋېلىپ، قۇتۇلۇدۇرۇش ئاشلىقىنى ھەرخىل باھانە-سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ كۆپ ئېلىپ، بۆلۈشۈپ يېگەن بولۇشى مۇمكىن. ئۈچىنچىدىن، باشقىلارغا ياخشىچاق بولۇپ، ئاز-تولا نەپ بېرىش ئۈسۈلى ئارقىلىق نادان كىشىلەرنى ئالداپ، سۈيىقەستلىك پىلانىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن كۆچ توپلاۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. بولمىسا نېمە ئۈچۈن ئۇنىنى بالدۇرراق ئاپىرىپ بەرمەي، ئەتەي قاش قارايغاندا ئاپىرىپ بېرىدۇ؟ بۇنىڭدىن، يورۇقتا يولغا چىقسا باشقىلارنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرىگەنلىكى مانا مەن دەپ چىقىپ تۇرمامدۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇن بېرىش ئامبارچىنىڭ ئىشى، بۇنىڭ بوغالتىر بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟ ئۇ تېخى: "سېرىقتال مەزگىلىدە ئوزۇقلۇقى ئۈزۈلۈپ قالغان ئائىلىلەر، بولۇپمۇ بەشتە كاپالەتلىك ئائىلىلەرنىڭ ھالىدىن ۋاقتىدا خەۋەر ئېلىپ تۇرۇش — چوڭ ئەترەت كادىرلىرىنىڭ ئۆتەشكە تېگىشلىك ئەقەللىي بۇرچى" دېگەنگە ئوخشاش چىرايلىق سۆز-ئىبارىلەر

بىلەن يۇقىرىقى جىنايى قىلمىشلىرىنى يېپىشقا ئۇرۇنۇپ، ئۆزىنىڭ خۇپىيانە، ھەقسىز غەرىزىنى ئاشكارىلاپ قويدى. ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرى كىشىلەرگە ئىختيارسىز 300 سەر تەڭگە كۆمۈپ قويغان بىر ئەخمەقنىڭ "بۇ يەردە 300 سەر تەڭگە يوق" دېگەن سۆزلىرىنى ئەسلىتىدۇ. بۇ تەمسىلدىن خەۋىرى بولغان ھەرقانداق كىشى مېنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىمنى چۈشىنەلەيدۇ. ناۋادا چۈشىنەلمەي قىينىلىپ قالساڭلار دەرھال پىكاپ ئەۋەتىڭلار، مەن يول يىراقلىقىنى ئېغىر ئالماي، ئىشخاناڭلارغا قەدەم تەشرىپ قىلىپ، بۇ تەمسىلنىڭ قايسى زامان، قايسى ماكاندا، قانداق پەيدا بولغانلىقىنى تەپسىلي چۈشەندۈرۈپ قويىمەن. بۇنىڭ بىلەن نەزەر دائىرەڭلەر كېڭىيىپ قالسا ئەجەب ئەمەس. ئىشقىلىپ سىلەر بىلەن بىرەر سائەت پاراڭلاشساملا ئىنتايىن ئۆتكۈر بىر تالانت ئىگىسىنىڭ تېپا-چاڭلىق سەھرادا كۆمۈلۈپ قالغانلىقىنى بايقايسىلەر، بەلكىم بۇنىڭغا ئىچ-ئىچىڭلاردىن ئېچىنىپ، يىغلاپ تاشلىشىڭلار مۇمكىن. بۇ ھەرگىز پۇ ئاتقانلىق، ئۆزۈمنى ئۆزۈم ماختاپ كۆككە ئۇچۇرغانلىق ئەمەس، ھەرقانداق ۋاقىتتا ئەمەلىي پاكىت مۇنازىرىدىن ئۈستۈن تۇرىدۇ. ئىشەنمىسەڭلار مەن بىلەن ئايرىم سۆزلىشىپ سىناپ باقساڭلار-مۇ ياكى قاسىم قالپاق بىلەن پازىل پايپاق قاتارلىق ئىخلاسمەنلىرىمدىن سوراپ ئەھۋالىنى ئىگىلەپ كۆرسەڭلارمۇ بولىدۇ. لېكىن ئۇلاردىن باشقىلارنىڭ سۆزىگە ھەرگىز ئىشەنمەڭلار. يېزىمىز ھەسەتخورلار، كۆرەلمەسلەر، قورسىقى تارلار مەخسۇس توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان ئىنتايىن مۇرەككەپ بىر يېزا. قاسىم قالپاق بىلەن پازىل پايپاق قاتارلىق بىرقانچەيلەندىن باش-

قىسى مېنى ئۆلگۈدەك چىشلەپ تارتىدۇ، ھەدىسلا يامان گەپ-پىمنى قىلىدۇ، غوپۇرغا يان بېسىپ، مېنى كەلسە-كەلمەس ئەيىبلەيدۇ. ئەمەلىيەتتە غوپۇرغا ياخشىچاق بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئاز-تولا نەپ ئېلىشنى كۆزلەيدۇ. بىر ئىپلاس چۈشەن بىر قازان ئاشنى بۆلغىغاندەك، غوپۇرنىڭ كاساپىتىدىن پۈتۈن يېزا خەلقى بۇزۇلۇپ كەتتى! ھەقىقەت بەزىدە ئاز سانلىق كىشىلەرنىڭ قولىدا بولىدۇ ئەمەسمۇ، سىلەر مېنىڭ ئۇستۇمدە تەكشۈرۈش ئېلىپ بارغاندا مۇشۇ پرىنسىپقا قاتتىق ئەمەل قىلمىساڭلار توغرا يەكۈن چىقىرالمايسىلەر، ھەتتا خاتالىشىپ ياخشى بىلەن ياماننى، ئاق بىلەن قارىنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋېتىپ، كەچۈرگۈسىز سەۋەنلىك سادىر قىلىسىلەر، بۇنى بالدۇرراق ئەسكەرتىپ قويغىنىم تۈزۈك. ھەر ھالدا "كېيىنكى پۇشمان، ئۆزىگە دۇشمەن" دېگەندەك ئىش بولۇپ قالمىسۇن دەيمەنغۇ. ياخشى كۆڭلۈمنى ئەمدىغۇ تولۇق چۈشەنگەنسىلەر، قەدىرلىك يولداشلار!

ئۆز گېپىمىزگە كەلسەك، يەنە بىر پاكىت غوپۇردا خىيانەتچىلىكنىڭ ھەقىقەتەن ئىنتايىن ئېغىر ئىكەنلىكىنى تولۇق ئىسپاتلاپ بېرەلەيدۇ:

5-ئاينىڭ 22-كۈنى چىگىلى چۈشتە بازار ئارىلاپ يۈرەتتىم. بىر چاغدا قارىسام غوپۇرمۇ يەردىن ئۇنۇپ چىققاندەكلا تۆت كوچا ئاغزىدا پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇ گويا بىرىنى ئىزدەۋاتقاندەك ئۇيان-بۇيانغا بويۇنداپ قارايتتى. مەن ئادەتكە ئايلاندۇرۇۋالغان يۈكسەك ھوشيارلىقىم بىلەن "بۇگۈن بۇ گۈيدا بىرگەپ بار" دەپ ئويلاپ، تۈيدۇرماي ئۇنىڭ پېيىگە چۈشتۈم. راست دېگەندەك

ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇنىڭ يېنىغا سېلىم لۆم-لۆم پايپاسلاپ يېتىپ كەلدى. غوپۇر ئالدىراپ-تېنەپ يانچۇقىدىن بىر سىقىم پۇلنى چىقىرىپ، ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇۋېتىپ بىرنەمىلەرنى دېدى. ئارىلىق سەل يىراق بولغاچقا نېمە دېيىشكەنلىكىنى ئېنىق ئاڭلىمىيالماي قالدىم. گۇمان پەيدا قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن ئۇلارنىڭ يېنىغا بەك يېقىن بېرىۋېلىشنى ئەپسىز كۆرۈپ يېراقتىن كۆزىتىپ تۇرۇۋەردىم. كېيىن غوپۇر ۋېلىسىپىتىنىمۇ ئۇنىڭغا بېرىۋەتتى. دېمەك، ئۇنىڭ كاسسىر بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ چوڭ ئەترەتنىڭ نۇرغۇن پۇلىغا خىيانەت قىلغىنىغا قانائەت ھاسىل قىلماي، تېخىمۇ كۆپرەك پۇل تېپىپ تويماس نەپسىنى قاندۇرۇش، ھازىرقىدىن چوڭراق ئەمەلگە ئېرىشىش، ئاغزىنى ياغلاش ئارقىلىق تېخىمۇ كۆپ كىشىلەرنى ئازدۇرۇش ئۈچۈن قاراڭغۇ بازارچىلىق قىلماقچى بولغانلىقى ناھايىتى ئېنىق. بولمىسا نېمە ئۈچۈن تۇغقانچىلىقىمۇ، ئاغىنىدارچىلىقىمۇ بولمىغان سېلىم لۆم—لۆمگە تۈيۈقسىز شۇنچە كۆپ پۇل بېرىدۇ؟ بۇنى ئاز دېگەندەك ئۇنىڭغا ھەتتا جېنىدىن ئەزىز كۆرىدىغان ۋېلىسىپىتىنىمۇ بىكاردىن-بىكار تۇتقۇزۇپ قويىدۇ؟ ئاڭلىشىمچە سېلىم لۆم-لۆمنىڭ شەھەردە ئۇششاق تىجارەتچىلىك قىلىپ جان باقىدىغان بىر تۇغقىنى بار ئىمىش، ئۇ چوقۇم شۇ تۇغقىنى ئارقىلىق بازاردا قىس مالالارنى قولىغا چۈشۈرۈپ ھاينىغا سېتىپ، بىر دومىلىتىپلا بىر پۇلنى ئون قىلىپ، پايدىنى تەڭ بۆلۈشۈش توغرىسىدا كېلىشۈالغان گەپ! يېقىندا غوپۇر قارا چىبەرقۇتتىن بىر قۇر ئىشتان-چاپان تىكتۈرۈپ كىيىۋالغاندىلا مەندە يۇقىرىقىدەك گۇمان پەيدا بولغانىدى. ھازىر چىبەرقۇتنىڭ

قىسلىقىنى كىم بىلمەيدۇ؟ قاراڭغۇ بازارچىلىق قىلمىسا نەدىن تاپىدۇ؟ ئاچامغا ئىلىپ بەرگەن قىلىن يۈك ياغلىقمۇ چوقۇم قاراڭغۇ بازارنىڭ مېلى! مانا بۇگۈنكى ئەمەلىيەت پەرزەنتنىڭ چەكسىز توغرىلىقىنى ئىسپاتلىدى. لېكىن بۇ ئەھۋالنى چوڭ ئەتىرەت كادىرلىرىغا ئىنكاس قىلسام، ئۇلار ماڭا ئىلهام بېرىش ئۈياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە قىزغىنلىقىمغا سوغۇق سۇ سەپتى، پۇچۇق قاپاقتىن سۇ تۆكۈلگەندەك كۆلۈشۈپ مېنى بولۇشچە مەسخىرە قىلدى. غوپۇرنىڭ ئۇلارغا ئېيتىپ بېرىشچە، سېلىم لۇم-لۇمنىڭ خوتۇنى ئاغرىپ قېلىپ دوختۇرخانىدا يېتىپ قاپتىمىش، ئوپراتسىيە قىلىشقا نۇرغۇن پۇل كەتكەچكە ئۇچقاندەك يۇرتقا قايتىپ كېلىپ، غوپۇردىن يارەم سوراپتىمىش. غوپۇر پاقلان بولغان ئوغلىغا ئاق سۈت يەتكۈزۈپ بېرىۋاتقان سېغىن كالىسىنىڭ كۆزىگە قارىماي، دەرهال ئۇنى سېتىپ، سېلىم لۇم-لۇمگە خوتۇنىنى ئوپراتسىيە قىلدۇرۇشقا يەتكۈدەك پۇل غەملەپ بېرىپتىمىش ... ۋاي قوۋۇرغامەي، گەپنى شۇنداقمۇ قاملاشتۇرۇپ توقۇپ چىقامدىغان بۇ كاساپەت! ئۇغۇ ئۇزۇنىڭ خىيانەتچىلىك جىنايىتىگە چاپان يېپىش ئۈچۈن يۇقىرىقىدەك گەپلەرنى ئۇستىلىق بىلەن توقۇپ چىققاندۇ، لېكىن چوڭ ئەتىرەت كادىرلىرىنىڭ چوڭقۇر تەكشۈرۈپ-تەنقىد قىلىپ باقمايلا ئۇنىڭ ياغلىما سۆزلىرىگە ئىشىنىپ كەتكىنى نېمىسى؟ ئۇلارنىڭ سىنىپىي هوشيارلىقى، سىياسىي ئاڭ سەۋىيىسى قەيەرگە كەتتى؟ ئۇلار قارانچۇقمۇ ياكى ئادەم سىياقىغا كىرىۋالغان دۆت ئېشەكلەرمۇ؟ مۇشۇنداق كارغا كەلمەيدىغان، مېڭىسى ئىشلىمەيدىغان، ئۆتمەس پىچاق-لاتا غىلاپ ئادەملەرنىڭ شۇنچىۋالا مۇ-

هىم ۋەزىپىلەرگە تەيىنلىنىپ قېلىشىنى زادىلا چۈشەنگىلى بول-
مايدۇ. بۇ، بىزدەك مېڭىسى ئۆتكۈر، تۇغما تالانت ئىگىلىرىگە
نىسبەتەن ئېيتقاندا ھەقىقەتەن چوڭ بىر بەختسىزلىك! ئۇلارمۇ
ماڭا ئوخشاش ئاز-تولا مېڭە ئىشلەتكەن بولسىدى، ھەرقانچە
بولسىمۇ بىر كاللىنىڭ بىر كاللەك پۇلغا يارىمايدىغانلىقىنى چۈ-
شىنىپ يەتكەن بولاتتى. خېرىدارنىڭ كۆزىنى بويىساڭمۇ بىر
كالا دېگەننى ئەڭ كۆپ بولغاندا ئاران 300-200 يۈەنگىلا ساتالاي-
سەن، لېكىن غوپۇر سېلىم لۆم-لۆمگە بەرگەن پۇل ئاز دېگەندە
مىڭ يۈەندىن ئاشىدۇ، بەلكىم ئۇنىڭدىن كۆپ بولۇشىمۇ مۇم-
كىن. گەپنى تولا ئەگىتمەي ئوچۇقىنى ئېيتسام، چوڭ ئەترەت
كادىرلىرىنىڭمۇ ھېچقايسىسى پاك ئەمەس. شۇڭا ئۆز مەسلە-
سىنىڭ پاش بولۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ ھەدەپ غوپۇرنى قانات
ئاستىغا ئالىدۇ ياكى بولمىسا مەخپىي كېلىشۈپلىپ، كوللېك-
تىپنىڭ مال-مۈلكىنى بىرلىكتە تالان-تاراج قىلىپ، ئۆزىنى
سەمرىتكەننىڭ سىرتىدا بىر قىسمىنى كوممۇنا پارتكومىنىڭ
شۇجىسى ۋەلىگە توشۇيدۇ. ئۇلار يۇقىرىدىن-تۆۋەنگىچە ئاشۇن-
داق ئىرماش-چىرماش مۇناسىۋەت توري ھاسىل قىلىپ، خىيا-
نەتچىلىك، پارىخورلۇق قىلماقتا، كوللېكتىپنىڭ يىلتىزىغا پال-
تا چاپماقتا. قارادۆڭ كوممۇنىسى، جۇملىدىن ئازغۇنباش چوڭ
ئەتىرىتىدىكى مەسىلىلەر ئىنتايىن ئېغىر. ناۋادا خىيانەتچى غو-
پۇر، پارىخور ۋەلىگە ۋاقتىدا قاتتىق چارە كۆرۈلۈپ، باشقىلارغا
ئىبرەت قىلىنمايدىغان بولسا خىيانەتچىلىك، پارىخورلۇق ۋابا
كېسىلىگە ئوخشاش پۈتۈن ناھىيىگە يامراپ كېتىپ، تەسەۋۋۇر
قىلغىلى بولمايدىغان يامان ئاقىۋەتلەرنى پەيدا قىلىدۇ. سىلەر

بۇنى ئويلاپ باقتىڭلارمۇ-يوق؟ تېخى ئويلاشقا ئۇلگۈر مىگەن بولساڭلار، ئەرزىمنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن بۇ مۇھىم نۇقتىنى تونۇپ يېتىپ، دەرھال جىددىي يىغىن ئېچىپ، كوللېكتىپنىڭ مۇزاكىرىسىگە قويۇپ، كەسكىن ۋە ئاقىلانە قارار چىقىرىش ئارقىلىق ئۇلار بىلەن ھەقىقەتەن ھېچقانداق پايدا-مەنپەئەت مۇناسىۋىتىڭلار يوقلۇقىنى، ئۇلارنىڭ ئالدىدا تىلىڭلارنىڭ قىسقا ئەمەسلىكىنى ئەمەلىي ھەرىكىتىڭلار بىلەن ئىسپاتلىشىڭلارنى سورايمەن.

چەكسىز ھۆرمەت، ئالەمچە ساداقەت بىلەن
قارادۆڭ كوممۇنىسى ئازغۇنباش چوڭ
ئەترىتىنىڭ راستچىل ئەزاسى:

كۆيدۇرگەبەگ
1963-يىل 5-ئاينىڭ 29-كۈنى.

7

"تۆتىنى ئېنىقلاش" خىزمىتى گۇرۇپپىسىغا:

سىلەرنىڭ غۇربەتچىلىك، ئادالەتسىزلىك ھۆكۈم سۈرۈۋاتقان بۇنداق قالاق يېزىغا قەدەم تەشرىپ قىلغىنىڭلار ئىنتايىن ئوبدان بولدى، شۇ تاپتا مەن ئېچىمگە سىغمايۋاتقان خۇشاللىقىمنى قانداق ئىزھار قىلىشنى بىلەلمەي قىينىلىۋاتىمەن. يەنە بىر جەھەتتىن غوپۇر يەنە توردىن چۈشۈپ قالارمۇ دەپ

ئەنسىرەشتىنمۇ خالىي بولالمايۋاتىمەن. بۇنداق دېيىشتە تولۇق ئاساسىم بار: ئۇ ئۆتۈپ كەتكەن قۇۋۇ بىر نېمە. ئۇنى چىڭ قاماللاپ تۇتۇۋالساڭمۇ بىر ئامال قىلىپ قولۇڭدىن موكا بېلىقتەك "غىرت" قىلىپ سىيرىلىپ چىقىپ كېتەلەيدۇ. شۇ ۋەجىدىن نۇرغۇن ئېغىر جىنايەتلەرنى سادىر قىلغان تۇرۇقلۇقمۇ تاكى ھازىرغىچە تۇتۇلماي كېلىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ كېتىشىڭلاردىن ساقلىنىش ئۈچۈن سىلەرنى بالدۇرراق ئاگاھلاندۇرۇپ قويۇشنى ئۆتەشكە تېگىشلىك بۇرچۇم دەپ ھېسابلايمەن. بۇ قېتىم ئۇنىڭ مەسلىسىنى تۈپ نېگىزدىن ھەل قىلىش كېرەك. ئاۋۋال ئۇنىڭ دادىسىنىڭ توردىن چۈشۈپ قالغان چوڭ پومبىشچىك، ئۆزىنىڭ كىچىك پومبىشچىك ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاش ئىنتايىن زۆرۈر. مۇشۇ چوڭ مەسىلە چىڭ تۇتۇلۇپ، كەسكىنلىك بىلەن بىر تەرەپ قىلىنسىلا، قالغان مەسىلەر ئۆزلۈكىدىن ھەل بولۇپ كېتىدۇ. ئاڭلىشىمچە، ئۇنىڭ دادىسى ياقۇپ ئۆتمۇشتە 20 مودىن كۆپرەك يەر-زېمىنغا ئىگە كاتتا باي ئىكەن. ئۇنىڭ غوپۇرنى ئارغىماقتا مىنگەشتۇرۇپ، بازارنىڭ ئۇ تەرىپىدىن بۇ تەرىپىگە نەچچە قېتىم گىدىيىپ ئۆتكەنلىكىنى نۇرغۇن كىشىلەر كۆرۈپتىكەن. ئويلاپ بېقىڭلارچۇ، جاھالەتلىك ئۆتمۇشتە كەمبەغەل دېھقان، تۆۋەن ئوتتۇرا دېھقانلارنىڭ ئارغىماق مىنىشكە قۇربى يېتەرمىدى؟ پەقەت ئامبال-دوتەيلەر، باي-بېگىملەر ۋە زېمىندار غوجاملار ئارغىماق مىنىپ غادىيىۋېلىپ، يالاڭتۆشلەر ئالدىدا كۆز-كۆز قىلاتتى. پولاتتەك مۇشۇ بىر پاكىتقا تايىنىپلا ياقۇپ ۋە غوپۇرنىڭ تەركىبىنى گەپ-سۆزسىز پومبىشچىك دەپ بېكىتىشكە بولىدۇ. لېكىن يەر

ئىسلاھاتى كادىرلىرى ئاغزى مايلىنىپ قالغانلىقتىن پرىنسىپ-سىزلىق قىلىپ، ئۇلارنى ئوتتۇرا دېھقان تەركىبىگە كىرگۈزۈپ قويۇپتىكەن. ياقۇپنىڭ بىر قىسىم مال-مۈلكىنى ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنىڭ ئۆيىگە يوشۇرۇپ قويۇپ، ئىشنى توغرىلىۋالغاندىن كېيىن سېمىز بىر پاقلان سويۇپ، يەر ئىسلاھاتى كادىرلىرىنى كاتتا مېھمان قىلغانلىقى مەلۇم. غوپۇرمۇ ماڭا كالتە چاپانلىق، مېھرى ئىسسىق بىر كادىرنىڭ شۇچاغدا ئۆزىنى قۇچقىغا ئېلىپ ئەركىلەتكەنلىكىنى ئېيتىپ بەرگەن. دېمەك، بۇ پاقلان بىكارغا سويۇلمىغان. يەر ئىسلاھاتى كادىرلىرى پاقلان گۆشى گېلىدىن ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن تىلى قىسقىلىق قىلىپ، ئارتۇقچە غىڭ-پىڭ دېيەلمەي، ئۇلارنىڭ تەركىبىنى ئوتتۇرا دېھقان دەپ ئايرىپ قويۇشقا مەجبۇر بولغان. تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىمىزدا غوپۇر بىر كۈنى ئاخشىمى بىزگە مۇنداق بىر ھېكايە سۆزلەپ بەرگەن:

يېزىغا چۈشكەن كادىرلار ئۆتمۈشتە يوقسۇزلۇقنىڭ دەردىنى كۆپ تارتقان بىر كەمبەغەل دېھقاننى پومېشچىكلار ئۈستىدىن شىكايەت قىلىشقا تەكلىپ قىپتۇ. بۇ دېھقان ئوتتۇرىغا چىقىپ، يىرتىق يېڭى بىلەن ياش كەلمىگەن كۆزلىرىنى زورمۇ زور سۈرتۈۋەتكەندىن كېيىن يىغلامسىرىغان قىياپەتكە كىرىپ مۇنداق دەپتۇ: ئەزىز تۇغقانلار، قوۋم-قېرىنداشلار، ئۆتمۈشتە مېنى زالىم پومېشچىكلار بەك ئەزگەن، بەك ئەزگەن، بەك ئەزگەن جۇما! بۇنىڭغا مىسال بەك تولا. ئاددىي بىر مىسال ئالسام، بىر كۈنى ھاجى پومېشچىك مېنى قوتاندىن قىخ چىقىرىشقا بۈيرۇدى. تازا كۈچەپ ئىشلەۋاتسام، قولۇمغا ئېشەك ھەيدەيدىغان تاياق

بىلەن بىرنى سالدى. "سەندە كۆز دېگەن نېمە بارمۇ-يوق؟" دەپ ۋارقىراپ كەتتى. "بىكاردىن-بىكار نېمىشقا ئۇرىسەن؟" دەپ ھاجىمدىن خاپا بولۇپ يۇرۇپتىمەن، كېيىن قارىسام، ئېشەككە تاغارنى تەتۇر ئارتىپ قويۇپتىمەن ئەمەسمۇ! سەۋەنلىكتىن مېنىڭ-دىن ئۆتۈپتۇ، شۇنداقتىمۇ ھاجىم ئاچچىقىغا ھاي بېرىپ چوپ-چوڭلا بولۇپ قالغان ئادەمنى ئۇرۇپ يۈرمەسلىكى كېرەك ئىدى-دە! نېمىگە كۈلىسىلەر خالايىقلار؟ ئۇششۇك تەگكەن غوزا-دەك ئاغزىڭلارنى پۈرۈشتۈرۈپ ھېجىيىۋەرمەڭلار دەيمەن! بول-مىسا سۆزلىمەيلا قويىمەن جۇما! مەيلى بوپتۇ، كادىر ئەپەندىم-نىڭ يۈزى، يەنە بىر ئەمەلىي مىسال ئالايلى: ئۆلكە ئازاد بولۇش ھارپىسىدا ئەمەتبەگ مېنى ئوغلىنىڭ تويىدا سۇناي چې-لىپ بېرىشكە چاقىردى، بارماي دېسەم بولمىدى، سۇنايىنى قوي-نۇمغا سېلىپ، يوغان چىپار خۇرجۇننى ئۆشنەمگە ئارتىپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە باردىم، ئەتىدىن-كەچكىچە سۇناي چېلىپ گېلىم قۇرۇپ كەتتى، لەۋلىرىم چاك-چاك يېرىلىپ كەتتى، مەن بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى بولمىدى، توي ئاخىرلاشقاندا بېگىم تۆتۈۋېلىپ، بالىلىرىڭغا ئازراق زەللە ئالغاچ كەت دەپ، ئىككى لېگەنگە لىق پولۇ ئۈسۈپ، ئۈستىگە پەۋەس گۆش ۋە ئاق نان بېسىپ، داستىخانغا يۆگەپ خۇرجۇنۇمغا سېلىپ قويدى، رەھ-مەت ئېيتىپ ئۆيگە قايتاي دەپ تۇرسام ئۇنىمىغىنىمغا ئۇنىماي يەنە بىرمۇنچە پوشكال، سامبۇسا، قەنت-گېزەكلەرنى پوملاپ تىقىۋەردى، بولدى دېسەم ئۇنامدىغان! بۇ پومېشچىكنىڭ دەستە-دىن ئۆتكەن بازاردا بىر يېرىم كويغا سېتىۋالغان يېپيېڭى خۇر-جۇنۇم يىرتىلىپ كەتكىلى تاس-تاماس قالدى. ئويلاپ بېقىڭلار-

چۇ، ئادەمنى شۇنداقمۇ بوزەك قىلغان بارمۇ؟...ھېلىقى كەمبەغەل دېھقان سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە كادىرلارنىڭ ئاچچىقى كېلىپ ئۇنى پەشتاقتىن قوغلاپ چۇشۇرۇۋېتىپتۇ ...

مانا بۇ غوپۇرنىڭ بىزگە سۆزلەپ بەرگەن ھېكايىسى. ئۇ بۇنداق ھېكايىنى سۆزلەش ئارقىلىق نېمە دېمەكچى؟ بىرىنچىدىن، ئۆزىنىڭمۇ پومېشچىك ئىكەنلىكىنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن پومېشچىكلارنى ئاق كۆڭۈل، ئادەمگەرچىلىكى بار دەپ ئاقلاپ، ئۇلارنىڭ بۆرىدىن ۋەھشىي ماھىيىتىنى يوققا چىقارماقچى. ئىككىنچىدىن، دادىسىنىڭ ۋە ئۆزىنىڭ ئۆتمۈشتە كەمبەغەل دېھقانلارنى زار قاقشاتقان جىنايىتىگە چاپان يېپىپ، گۇناھىنى يەڭگىللەتمەكچى. مانا بۇ ئەمەلىي مىسالدىنمۇ ياقۇپ ۋە غوپۇرنىڭ توردىن چۇشۇپ قالغان چوڭ پومېشچىك ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ھېچكىم بىلمەيدىغان يەرگە كۆمۈپ قويغان نۇرغۇن زىنچە ئالتۇنلىرى بولۇشى مۇمكىن. سىلەر مەن يەتكۈزۈپ بەرگەن مۇشۇ يىپ ئۇچىغا ئاساسەن تەكشۈرۈپ ئېنىقلاپ باقساڭلار چوقۇم سۇنى لېيىتىپ قېچىپ كەتكەن چوڭ بىر بېلىقنى تۇتالايسىلەر. مەن قاسىم قالپاق بىلەن پازىل پايپاقنىڭ تەكلىپىگە بىنائەن بۇ ماتېرىيالنى چۇشىنىشلىك، ئىخچام، مېغىزلىق قىلىپ يېزىشقا تىرىشتىم. گەرچە ئۇلار قىلچە پايدىمەنپەئەتنى كۆرسە دوپپىسىنىڭ چۇشۇپ قېلىشىغا قارىماي يۈگۈرىدىغان ئاچكۆز، تەمەخور، بىر تىيىنغا ئەرزىمەيدىغان بىرنېمىلەر بولسىمۇ، ھەرھالدا ماڭا سادىق، ماڭا خېلى چوقۇنىدۇ، ھەتتا بەزىدە تەرىتىمگە سۇ ئىسسىتىپ ئەكېلىپ بېرىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە قاسىم قالپاقنىڭ ھەرقانداق سىنىپىي يات ئۇنسۇرلارغا

شۇنداق ئەپلەشتۇرۇپ تازا خوپ كېلىدىغان تۇرلۇك قالپاقلارنى كىيدۇرەلەيدىغان ئۆزگىچە ماھارىتى بار، مۇھىم پەيتلەردە جانغا خېلى ئەسقاتىدۇ. پازىل پايپاقمۇ بوش كەلمەيدۇ، كۆز ئىشارەتمىگە بېقىپ ئىش كۆرۈشنى بىلىدۇ، بەزىدە "سەن تاز دېگۈچە مەن تاز دەۋالاي" دېگەندەك، زېتىمغا تېگىپ قويغانلارغا ئەپلەشكەن- ئەپلەشمىگىنىگە قارىماي ئاۋۋال "سانجىغاق لۇكچەك"، "باسقۇنچى ئۇنسۇر"، "بوھتانچى خۇلىگەر"، "قانخور زومىگەر" دېگەنگە ئوخشاش قالپاقلارنى كىيدۈرۈپ باقىدۇ. بۇ چارە بىلەن ئۇلارنى قورقۇتالماي قالسا، ئەمدىلەتىن قاۋاشنى ئۆگەنگەن كۇچۇكتەك توختىماي ئوڭ-تەتۇر كاڭشىپ، ھەرقانداق ئادەمنى بىزار قىلىۋېتەلەيدۇ. ئۇنىڭ يەنە بىر مۇھىم ئالاھىدىلىكى شۇكى، ماڭا شەرتسىز بويسۇنىدۇ، ئەقەللىيسى پۇتۇمغا پايپاق-پاي-تىما قىلىۋالاي دېسەممۇ ھەرگىز ياق دېمەيدۇ. بۇنىڭدىن خورلۇق ھېس قىلىش ئۈياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە "مېنى ئەتىۋارلىغىنى"دەپ چۈشىنىپ ھاياجىنىنى بېسىۋالالماي پوتلىسىنى ئېقىتىپ يىغلاپ كېتىدۇ. شۇڭا مەن ئۇلارنىڭ ئورۇنلۇق پىكىرلىرىگە ئانچە-مۇنچە قۇلاق سېلىپمۇ قويمەن. بۇ ماتېرىيالنى يېزىشتا ئۇلارنىڭمۇ تېگىشلىك ھەسسىسى بار، غوپۇرغا پومېشچىك قالپىقى كىيدۈرۈلگەندە مەندىن كېيىن ئۇلارنىمۇ مۇڭاپىق تەقدىرلەپ قويساڭلار بولىدۇ. بۇنداق قىلىش كەڭ ئاممىنىڭ تېخىمۇ كۆپ مەسىلىلىرىنى پاش قىلىش ئاكتىپلىقىنى قوزغاشقا پايدىلىق. غوپۇر تارتىپ چىقىرىلسا ئۇنىڭغا چېتىلىدىغان چوڭ ئەتراپ ۋە كوممۇنا كادىرلىرىنىڭ بىر تالاي مەسىلىلىرىمۇ ئەسكى چاپانىنىڭ مېڭىز چۇڭۇلغاندەك بىر-بىرلەپ چۇڭۇلۇپ چىقىپ

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

دۇ، شۇنىڭ بىلەن يېزىمىزدا بالايىئاپەت يىلتىزى قىرقىپ تاشلىنىپ، غۇربەتچىلىك تۆگەيدۇ، ئادالەت ئورنىتىلىدۇ. ماڭا ئوخشاش ناھەقچىلىككە ئۇچراپ كەلگەن كەمبەغەل دېھقان، تۆ-ۋەن ئوتتۇرا دېھقان پەرزەنتلىرىنىڭ قەددى كۆتۈرۈلىدۇ. بۇ نەقەدەر زور ئوتۇق-ھە! ئۇ چاغدا سىلەرمۇ يۇقىرى دەرىجىلىك ئورۇننىڭ نەزەرى سىرتىدا قالمايسىلەر، ئەلۋەتتە. غوپۇرغا قاد-داق مۇئامىلە قىلىش سىلەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا ھەقىقىي چوڭ سىناق. بۇ سىناق ئۆتكىلىدىن غەلىبىلىك ئۆتۈشىڭلارغا چىن قەلبىمدىن تىلەكداشلىق بىلدۈرىمەن.

ئېھتىرام بىلەن

ئازغۇنباش چوڭ ئەترىتىنىڭ
چەتكە قېقىلىپ كەلگەن ئەزاسى:

كۆيدۇرگەبەگ
1964-يىل 1-ئاينىڭ 2-كۈنى.

8

ھەربىي سوت كوللېگىيىسىگە:

يەرلىك ھۆكۈمەت، يەرلىك خەلق سوت مەھكىمىسى قا-تارلىق مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا كۆپ قېتىم ئەرز سۇنغان ۋە جىددىي بىر تەرەپ قىلىشقا تېگىشلىك نۇرغۇن ھەقىقىي ئەھۋال-

لارنى ئەينەن ئىنكاس قىلغان بولساممۇ، لېكىن ئىككى قوللۇق ئەكسىلئىنقىلابىي تەجرىبىلەرگە باي غوپۇر سىنىپىي دۇشمەنلەر- گە خاس ئۇستاتلىقى بىلەن پارا بېرىش، ئالداش، قورقۇتۇش قاتارلىق رەزىل ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، ئاساسىي قاتلام مەس- ئۇللىرىدىن تارتىپ يۇقىرى دەرىجىلىك ئىدارە-جەمئىيەتلەرنىڭ رەھبەرلىرىگىچە بولغان هەممىسىنى ئۆزىگە قارىتىۋالغاچقا، تا- كى هازىرغىچە هەققانىي جازاغا تارتىلماي كەلدى. ئەڭ مۇهىمى ئۇلار تېگى-تەكتىدىن ئالغاندا يىلتىزى بىر-بىرىگە چىرمىشىپ كەتكەن بىر گۇرۇهنىڭ ئادەملىرى بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا هەردەرىجىلىك رەهبەرلەر غوپۇر تارتىپ چىقىرىلسا ئۆز مەسلە- سىنىڭ پاش بولۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ، ئۇنى ئۇزۇندىن بۇيان قانات ئاستىغا ئېلىپ كېلىۋاتىدۇ. هەتتا كۆز قارىچۇقىنى ئاس- رىغاندەك ئاسراپ، جېنىنى تىكىپ قوغداپ، ئەتىۋارلاپ ئىشلە- تىۋاتىدۇ. غوپۇر مۇشۇنداق قاتمۇ قات كۇچلۇك ئارقا تىرەككە ئىگە بولۇۋالغاچقا، "مېنى هېچكىم هېچنېمە قىلالمايدىغۇ" دەپ ئويلاپ، بارغانسېرى هەددىدىن ئېشىپ، بۇگۇنكى كۇنگە كەلگەن- دە تەپ تارتماي خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ جەڭچىسىنى ئو- چۇقتىن-ئوچۇق ئۇرىدىغان، ئارقىدىن ئۇنى گېلىدىن سىقىۋاتقان تاپىنى سۆرىگەندەك سۆرەپ ساقچىغا ئاپىرىپ بېرىدىغان دەرىجىگە بېرىپ يەتتى! ناۋادا سىلەرمۇ بۇ مەسىلىگە سەل قاراپ غوپۇرنى ۋاقتىدا قولغا ئالمايدىغان بولساڭلار، ئۇنداقتا ئۇنىڭ ئۇزۇن ئۆتمەي قولچوماقچىلىرىنى ئەگەشتۇرۇپ هەربىي لاگېرغا باستۇ- رۇپ كىرىپ، ئىسكىلاتتىكى بارلىق قورال-ياراغلارنى بۇلاپ كېتىپ، قوراللىق توپىلاڭ كۆتۇرۇشى ئېهتىمالغا ناهايىتى يە-

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى www.uyghurkitap.com

قىلىپ. ئۇ چاغدا قانداق ياخشى ئاقىۋەتلەرنىڭ كېلىپ چىقىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالامسىلەر؟ سىلەر ھەربىي ئوقۇن، ھوشيار-لىقىڭلار ئۈستۈن، سوۋغات، پارا دېگەنلەرنى ھەرگىز قوبۇل قىلمايسىلەر، ئالدام خالتىغا چۈشمەيسىلەر، دوق-تەھدىتلەردىن قورقۇپ كەتمەيسىلەر، غوپۇرنىڭ ھۈنىرى ئالدىڭلاردا كارغا كەلمەي قالىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە سىلەر يەرلىك ئوقۇنلارنىڭ ئاغزىغا قارىماي مۇستەقىل ئىش بېجىرەلەيسىلەر. سىلەرگە ئەرز يېزىش خىيالى زېھنىڭ كاللامدىن يالت قىلىپ ئۆتكەندە مېڭەمنىڭ ئاجايىپ ئۆتكۈرلۈكىگە، تۇغما تالانتىمنىڭ تەڭداش-سىزلىقىغا قول قويماي ۋە ئاپىرىن ئوقۇماي تۇرالمىدىم. قولى-دىن ئىش كېلىدىغان مەندەك ھەقسىز تالانت ئىگىسى يەتكۈزۈپ بەرگەن ماتېرىيال ۋە دەلىل-ئىسپاتلارنىڭ نەقەدەر ئىشەنچلىك بولىدىغانلىقىنى ئارتۇقچە چۈشەندۈرۈپ يۈرمەسەمۇ ئۆزۈڭلار قىياس قىلالايسىلەر. مۇشۇنداق ئەھۋالدا غوپۇرنىڭ ھەربىي خا-دىمى ئۇرۇش ئەنزىسىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاپ بىر-بىرلەپ دە-لىللەشتۈرمىز دەپ قىيامىتى سەھراغا كېلىپ بىھۇدە جاپا چې-كىپ يۈرۈشىڭلارنىڭ ھېچقانچە ھاجىتى قالمايدۇ. مەن سىلەرگە ئەرز يازغان چاغدىكىدەك قىزغىنلىقىم بىلەن داۋاملىق يېقىندىن يارەملىشىدىغانلا بولسام، سوت ئېچىش سۈرئىتىنى ھەسسىلەپ تېزلەتكىلى، ھۆكۈم چىقىرىش داۋامىدىكى ئانچە زۆرۈرىيىتى بولمىغان رەسمىيەت ھالقىلىرىنى كۆپلەپ ئازايتقىلى ۋە زىممەڭ-لەرگە چۈشىدىغان بەزى ئېغىر چىلىقلارنى زور دەرىجىدە يەڭگىل-لەتكىلى بولىدۇ. غوپۇرنىڭ ھازىرغىچە ئۆتكۈزگەن جىنايەتلە-رىگە ئاساسلىنىپ ئادىل ھۆكۈم چىقارغاندا، ئۇنى يۈز قېتىم

ئۆلۈم جازاسىغا بۇيرۇپ، مىڭ قېتىم ئاتسىمۇ ئازلىق قىلىدۇ. هازىرچە باشقا جىنايەتلىرىنى قويۇپ تۇرۇپ، سىلەرگە بىۋاستە مۇناسىۋەتلىك بولغان هەربىي خادىمنى ئۇرۇش جىنايىتىنى قىسقىچە بايان قىلسامىلا ئۇنىڭ ئازادلىق ئارمىيىگە چىش-تىرنىقى بىلەن ئۆچلۈك قىلىدىغان نەق ئەكسىلئىنقىلابچى، پۈرسەت تاپسا سىلەرگە قارىتىپ ئوق چىقىرىشتىنمۇ يانمايدىغان ئىنتايىن خەتەرلىك ئۇنسۇر ئىكەنلىكىنى ئوچۇق كۆرۈۋالالايسىلەر: 7- ئاي-نىڭ 15-كۈنى چۈشتە، باش ئۇستىگە تىكىلەشكەن قۇياش ئۆتكۈر نۇرلىرىنى چېچىپ ئەتراپنى تونۇردەك قىزدۇرۇۋەتكەنىدى. دېمەقچىلىقتا نەپەس ئېلىشىم قىيىنلىشىپ، كۆلدىن قىرغاقتا ئىرغىتىپ تاشلانغان بېلىقتەك ئاغزىمنى ماك-ماك ئېچىپ بولالماي قالدىم-دە، سۇغا چۆمۈلۈپ سەگىپ كېلەي دەپ ئۇدۇل دەريا بويىغا قاراپ چاپتىم. تومۇز ئىسسىقى دەستىدىن هەتتا قۇش-قاناتلارمۇ نەغمە-ناۋاسىنى توختىتىپ، سالپىيىپ قالغان قېلىن يوپۇرماقلار سايىسىدە ۋاقتىسىز مۇگدەشكە مەجبۇر بولغانىدى. پەقەت چېكەتكىلەرنىڭ ئارىلاپ-ئارىلاپ چىرىلداشلىرىلا بۇ يەردە هۆكۈم سۈرۈۋاتقان جىمجىتلىقنى بۇزۇپ تۇراتتى. دەريا بويىغا يېتىپ بارغۇچە شورپا ئىچكەن تازەدەك چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمۈلۈپ كەتتىم. كۆزۈمنى ئېچىشتۇرۇۋاتقان ئاچچىق تەرنى يېڭىمنىڭ ئۇچى بىلەن سۈرتۈۋېتىپ قارىسام، بىر-مۇنچە ئادەم قۇچاق يەتمىگۈدەك چوڭ سۆگەت يېنىغا توپلىشىۋاپتۇ. "بۇلار ئاللىقانداق سۇيىقەستلىك پىلان ئۈستىدە مەخپىي كېڭىشىۋاتقان بولمىسۇن يەنە! بولمىسا نېمە ئۈچۈن شۇنچە كۆپ كىشى بىر يەرگە توپلىشىۋالىدۇ؟" دەپ ئويلىدىم-دە، يۈكسەك

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

هوشيارلىقىم بىلەن ئۆزۈمنى غىپپىدە دالدىغا ئېلىپ، بىر پەس كۆزىتىپ تۇردۇم. بىر چاغدا يەرگە چۆرۈپ تاشلانغان قىزىل ياقا بەلگىسى ۋە كاكار دىققىتىمنى تارتتى. مەن نېمە ئىش بولغانلىقىنى دەرھال پەملەپ، ئۇلار تەرەپكە ئۆزۈمنى ئاتتىم. توپنى گەۋدەم بىلەن يېرىپ ئۆتۈشكە كۈچۈم يەتمەي، كىشىلەر-نىڭ ئايىغى ئاستىدا ئۆمىلەپ يۇرۇپ ئوتتۇرىغا كىرسەم، يەنە شۇ قارغىش تەگكۈر غوپۇر بىر جەڭچىنىڭ ياقىسىدىن چىڭ سىققىنىچە "ماڭ ساقچىغا!" دەپ سۆرەۋېتىپتۇ. جەڭچىنىڭ نە-پىسى قىسىلىپ، يۈزى پوكاندەك قىزىرىپ كېتىپتۇ، ماڭغىلى ئۇنىماي تىرەجەپ تۇرۇۋېلىپ، غوپۇرنىڭ قولىنى ياقىسىدىن بوشىتىشقا تىرىشىۋېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ يېنىدا ئون بەش - ئون ئالتە ياشلاردىكى بىر قىز سۇنۇپ كەتكەن كوزا پارچىلىرىغا قاراپ ئۆپكىدەپ يىغلاۋېتىپتۇ. قاتتىق غەزەپكە كەلگەنلىكىمدىن كۆزۈمگە ھېچنېمە كۆرۈنمەي قالدى. غوپۇرنىڭ يەنە ئۇچ تال قوۋۇرغامنى سۇندۇرۇۋېتىش ئېھتىمالىنى يادىمدىن چىقىرىپ ۋە قورقۇنچنى زورىغا بېسىپ، بار ئاۋازىم بىلەن: "تارت قولۇڭنى خۇمپەر!" دەپ ۋارقىرىدىم. لېكىن ئۇ قىلچە تەپ تارتماي ماڭا ئالىيىپ: "بۇنىڭ كىملىكىنى بىلەمسەن؟" دەپ سورىدى. "كىم بولاتتى؟ ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسى ئىكەنغۇ! ئۇنىڭ ياقا بەلگىسى بىلەن كاكارنى ئۇزۇۋېلىشقا قولۇڭ قانداق باردى؟ سەن شۇنچىۋالا يوغىناپ كەتتىڭماۋا؟ ئەمدى قاراپ تۇرۇپ پولات قورغانغا پەشۋا ئاتقۇدەك بولدۇڭمۇ؟" دەپ تازا دەككىسىنى بەر-دىم. لېكىن غوپۇر يېڭىلىپ قالغىنىغا تەن بەرگۈسى كەلمەي يولسىزلىق بىلەن تاكاللىشىپ: "قېنى، ئېيتىپ باققىنا، ئازاد-

لىق ئارمىيە جەڭچىسىنىڭ قىزلارغا باسقۇنچىلىق قىلغانلىقىنى سەن نەدە كۆرگەن؟ ھەقىقىي جەڭچى بولغان بولسا ھەرگىز ئۇنداق قىلمايتتى، بۇ ئەبلەخ ئازادلىق ئارمىيە قىياپىتىگە كىرىۋالغان قەبىھ لۇكچەك، چىلبۆرە ئىكەن!" دېدى. "بۇنىڭغا قانداق پاكىتىڭ بار؟—دېدىم مەنمۇ بوش كەلمەي، —ئاغزىڭدىكى قۇرۇق گەپكە كىم چىنپۇتىدۇ؟ تولا كاپشىماي جەڭچىنى دەرھال قويۇۋەت!". "نېمىشقا قويۇۋېتىدىكەنمەن؟—دېدى غوپۇر كۆكەرمىلىك قىلىپ، —ئالدىڭدا يىغلاپ تۇرغان گۈلنۇرنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ساڭا ئۇنىڭدىن ئارتۇق يەنە قانداق پاكىت كېرەك؟ بىز ئادەم تېرىسىگە ئورىنىۋالغان بۇ ھايۋاننى باسقۇنچىلىق قىلمۇاتقان نەق مەيداندا قولغا چۈشۈردۇق، سەن ئۇنىڭغا يان بېسىپ نېمە قىلماقچى؟" مەن غوپۇرنىڭ بۇ گېپىنى ئاڭلاپ ھەممىنى چۈشەنگەندەك بولدۇم. ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇ نۇرغۇن پۇل خەجلەپ بۇ ساددا قىزنى سېتىۋېلىپ يالغان گۇۋاھلىق بېرىشكە كۆندۈرۈۋالغاندەك تۇرىدۇ. دەرۋەقە، يەنە مۇنداق بىر ئېتىمال-لىنىڭ بارلىقىنى چەتكە قېقىشمۇ نادانلىقتىن دېرەك بېرىدۇ؛ بىلسەڭلار غوپۇر خىلمۇخىل ھىيلە-نەيرەڭلەرنى، تۇرلۇك رەزىل ۋاستىلەرنى ئۇستىلىق بىلەن قوللىنىشقا ئادەتلىنىپ كەتكەن قاقباش لۇكچەك، ئۇ گۈلنۇرنى ئاق-قارىنى تولۇق پەرق ئەتكۈدەك بولمىغان كىچىك چېغىدىلا كەمپۇت بېرىپ ئالداپ يولدىن چىقارغان بولۇشى مۇمكىن، شۇنىڭدىن بۇيان گۈلنۇردىن چوقۇم ئۆزىنىڭ رەسمىي ئاشنىسى سۈپىتىدە پايدىلىنىپ كەلگەن گەپ. ئەمدىلىكتە غوپۇر گۆدەك قىزنىڭ ئىپپەت-نومۇسىغا تەگكەن شۇ جىنايىتىنىڭ پاش بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنى

ۋەزىپە ئۆتەشكە كەلگەن بۇ جەڭچىنى ئازدۇرۇشقا قىستاپ، بىر چالمىدا ئىككى پاختەكنى سوقۇپ، ھەم ئۆزىنىڭ باسقۇنچىلىق جىنايىتىنى باشقىلارغا دۆڭگەپ قويۇش، ھەم ئويناپ زېرىكىپ قالغان ئاشنىسىدىن قۇتۇلغاندىن باشقا ئازادلىق ئارمىيىنىڭ نامىنى بۇلغاش مەقسىتىگە يەتمەكچى بولغان. مەن يۇقىرىقى تەسەۋۋۇرۇمنى دادىللىق ۋە مەردانىلىك بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇۋىدىم، غوپۇر گويا قاشاڭ ئېشەككە بىگىز سانجىغاندەك چىچاڭشىپ كەتتى، ھەرقانداق داڭلىق پەيلاسوپمۇ رەددىيە بېرەلمەيدىغان مەنتىقىگە باي بۇ سۆزلىرىم تازا ئەجەللىك يېرىگە بېرىپ تەگكەنلىكتىنمىكىن، گۈلنۇرمۇ ئۆزىنى يەرگە ئېتىپ ھوقۇيۇتىپ يىغلىۋەتتى، ئارقىدىن چاۋسىنىڭ چىتقا يېيىلغانلىقىنى پەملەپ ھوشىدىن كەتكەن بولۇپ يېتىۋالدى. ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسى بولسا مېنىڭ سۆزۈمنى قۇۋۋەتلەپ: "بۇ يولداش توغرا ئېيتىدۇ!" دەپ گۈۋاھلىق بەردى، ھەتتا ھاياجانلىنىپ كەتكەنلىكىدىن كۆزلىرىگە ئىسسىق ياش ئالغان ھالدا ماڭا مىنەتدارلىق بىلدۈردى، پۇتۇن ئەزايىمۇ دەرھال جالاقلاپ تىترەشىتىن توختىدى. غوپۇر مۇشۇنداق پولاتتەك پاكىت ئالدىدىمۇ يەنىلا ئۆز مەغلۇبىيىتىگە تەن بەرگۈسى كەلمەي، مېنى قوپاللىق بىلەن ئىتتىرىپ موللاق ئانقۇزۇۋېتىپ، بىچارە جەڭچىنى دارقىرىتىپ سۆرىگەن پېتى ساقچى پونكىتىغا[1] ئېلىپ ماڭدى، جەڭچىنىڭ بىر كۆزى ئارقىسىدا قالدى، ماڭا قىيمىغان ھالدا قاراپ قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ يارەم سورايتتى. لېكىن غوپۇرنىڭ ئا-

---

① ساقچى پونكىتى—پەيچۇسو. ئاپتوردىن.

دىمى كۆپ بولغاچقا بىكاردىن-بىكار قاتتىق تاياق يەپ كەتمەي دەپ، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ بېرىپ جەڭچىنى قۇتۇلدۇرۇۋېلىشقا جۇرئەت قىلالمىدىم. شۇنداقتىمۇ توپتوغرا ئىككى ئاي ۋاقىت ئاجرىتىپ ئەرز قىلىپ بارمىغان يېرىم قالمىدى. مەن شۇنچە تېز ھەرىكەت قىلساممۇ ئۇلار يەنىلا تىل بىرىكتۈرۈۋېلىشقا ئۇلگۈرۈپتۇ، ساقچى پونكىتىدىكىلەردىن تارتىپ ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىكىلەر ۋە سوت مەھكىمىسىدىكىلەرگىچە بولغان ھەممىسى بىردەك: "بىز بۇ ئەنزىنى تەپسىلىي تەكشۈردۇق، ھېلىقى باسقۇنچى ھەقىقەتەن ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسى ئەمەس، بەلكى تۇرمىدىن قاچقان جىنايەتچى ئىكەن. ئۇ شەھەرلىك خەلق مېھمانخانىسىدىن ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسىنىڭ بىر قۇر كىيىمىنى ئوغرىلاپ جەڭچى قىياپىتىگە كىرىۋېلىپ، نۇرغۇن بۇزۇقچىلىقلارنى قىپتۇ، ئاخىر سىلەرنىڭ يۇرتتا باسقۇنچىلىق قىلىۋاتقان نەق مەيدانda تۇتۇلۇپتۇ. بۇ جەھەتتە يولداش غوپۇرغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىشقا توغرا كېلىدۇ!" دەپ بىلجىرلاپ، مېنى يولغا سېلىپ قويدى، تۇزۇك ئاغزىمنىمۇ ئاچقىلى قويمىدى. مەن يۇقىرىغا چېپىۋەرسەم ئىشىنىڭ ئاقمايدىغانلىقىنى پەملەپ، يۇرتىمىزدا ئىسيانچىلار قورغان ئىنقىلابىي كومىتېتقا ئەھۋالنى تەپسىلىي ئىنكاس قىلدىم. ئۇلار دەسلىپىدە بۇ ئىشقا ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىپ، ئۆزلىرى بىلەن ئۇزاقتىن بۇيان قارشىلىشىپ كەلگەن غوپۇرنى قارا ئاغۇ، زەي ئامبارغا قاماپ، خېلى جاجىسىنى بەردى. لېكىن ئارىدىن ئۇچ كۈن ئۆتەر-ئۆتمەيلا ئۇلارنىڭمۇ يېلى چىقىپ: "ناھىيىدىن تېلېفون كەلدى. يۇقىرىنىڭ يولىيورۇقىنى ئىجرا قىلمىساق ئىشى-

ئۇيغۇر كىتاب توپلىغۇچى www.uyghurkitap.com

ممز چاتاق!" دېگەننى باھانە قىلىپ ئۇنى قويۇۋەتتى. سولاقتىن چىققاندا غوپۇرنىڭ يۈزىدىكى قان داغلىرىنى، كىيىم-كېچەك-نىڭ تاياق دەستىدىن تىتما-كاتاك بولۇپ كەتكەنلىكىنى، بىر پۇتىنىڭ ئاقساپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ئىچىمدە: "كىم ساڭا ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسىنى ئۇر دېگەن، تازا خوپ بوپتۇ!" دېدىم. لېكىن ئۇنى بۇنچىلىك يېنىك جازالاپ قويۇش بىلەن قانداقمۇ پۇخادىن چىققىلى بولسۇن؟! ئۆلۈم جازاسى بېرىشكە توغرا كەلمەي قالغان تەقدىردىمۇ ھېچ بولمىغاندا دەرھال قولغا ئېلىنىپ، ئۇنى مۇددەتسىز قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنغاندا خەلق ئاممىسىنىڭ غەزەپ-نەپرىتىنى بېسىش تەس. ناۋادا ئۇ ھەققانىي جازاغا تارتىلماي قالسا بۇنىڭدىن كېيىن باشقىلارمۇ ئۇنى دوراپ ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسىنى كۆرگەنلا يېرىدە ئۇ-رۇپ بوزەك قىلىپ كېتىشى مۇمكىن. ئۇنداقتا ئازادلىق ئارمە-يىنىڭ ئامما ئارىسىدىكى نوپۇزى، ئابرويى، شانۇ شەۋكىتى نېمە بولۇپ كەتمەكچى؟ بۇنداق نازۇك يەرلىرىنى سوغۇققانلىق بىلەن ئەستايىدىل، ئەتراپلىق ئويلاپ كۆرمىسەڭلار بولمايدۇ. يېقىندا ناھىيىدىن غوپۇرنى تەقدىرلەش توغرىسىدا چىقىرىلغان قارار ئەمەلىيەتتە سىلەرگە بېرىلگەن بىر جىددىي سىگنال! غوپۇر ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسىنى ئۇزى خالىغانچە ئۇرسۇنۇ، ناھىيە يەنە قاراپ تۇرۇپ ئۇنى تەقدىرلەش توغرىسىدا قارار چىقارسۇن، بۇ قانداق قىلىق؟ گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتقاندا، بۇ، يەرلىك ئورۇننىڭ سىلەرنى كۆزگە ئىلمىغانلىقى، سىلەرنى قەستەن مەسخىرە قىلغانلىقى، ئەتەي سىلەرنىڭ چىشىگىلارغا تەگمەكچى بولغانلىقى! مۇشۇنداق ئەھۋال ئاستىدا سىلەر يەنە ئىنكاس بىل-

دۇرمەي سۇكۇت قىلىپ تۇرۇۋەرسەڭلار قانداق بولغىنى؟! قو-
لۇڭلاردىكى ئېسىل قورال-ياراغلار ئوت چۇخچىلايدىغان كۆسەي
بولمىغاندىكىن، سىلەر بىلەن قارشىلاشقان يەرلىك ئورۇنلار-
نىڭ، جۇملىدىن غوپۇرنىڭ تازا ئەدىبىنى بېرىپ قويۇشۇڭلار
كېرەك! مۇشۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن ئازادلىق ئارمىيىنىڭ تەڭ-
داشسىز كۈچ-قۇدرىتىنى پۈتۈن دۇنياغا تونۇتۇپ، ھەددىدىن
ئېشىپ كەتكەنلەرنى تەپ تارتىدىغان قىلغىلى بولىدۇ. ئۇ چاغدا
ھېچكىمۇ جەڭچىلەرگە يامان كۆز بىلەن ئالمايدۇ،
قەيەرگە بارساڭلار يەتتە ياشتىن 70 ياشقىچە بولغان ھەممەيلەن
ئالدىڭلارغا چىقىپ قىزغىن قارشى ئالىدۇ، "خوش-خوش" دەپ
قول باغلاپ خىزمىتىڭلاردا بولغاندىن سىرت چەكسىز ئىززەت-
ھۆرمىتىڭلارنى قىلىدۇ. مانا بۇ، ئارمىيە بىلەن خەلق ئوتتۇرى-
سىدا بىلىق بىلەن سۇدەك يېقىن مۇناسىۋەت ئورنىتىشنىڭ ئەڭ
ئەپچىل چارىسى! بۇنى ستراتېگىيىلىك ئەھمىيەتكە ئىگە يېڭى
تاكتىكا دېسەكمۇ ئارتۇقچىلىق قىلمايدۇ. بۇنداق تاكتىكىنى ئوت-
تۇرىغا قويۇش پەقەت ئەتراپلىق پىشىپ يېتىلگەن داڭلىق ھەر-
بىي ئالىملارنىڭلا قولىدىن كېلىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلىسەڭلار
كېرەك. مۇشۇ نۇقتىدىن ئالغاندىمۇ ماڭا شەكسىز ئىشەنسەڭلەر
بولىدۇ. مەن ھەرگىز يامان نىيەتلىك بەزىلەر قارىلاپ ئېتقادىڭ
ئەقلىدىن ئازغان يېرىم سارىڭ بولماستىن، بەلكى ئاز تېپىلىدە-
غان قابىلىيەتلىك، تەدبىرلىك تۇغما تالانت ئىگىسىمەن. شۇڭا
غوپۇر قاتارلىق چۇپرەندىلەردىن تارتىپ خېلى چوڭ-چوڭ باش-
لىقلارغىچە بولغان ھەممىسى مېنى كۆرەلمەيدۇ، ھەسەتخورلۇق
قىلىپ چەتكە قاقىدۇ، پۇرسەت تېپىپ زەربە بېرىدۇ، يۇقىلاڭ

باھانە-سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ يۇقىرىراق ئورۇنغا ئۆستۈرمەيدۇ. بۇگۈن ئۇلاردىن ئۇزۇل-كېسىل ھېساب ئالمىغان ۋاقىت كەلدى، سىلەرنىڭ خالىسلىق ۋە ئادىللىق بىلەن ھەقىقەتنى نۇرلاندۇرۇپ، غوپۇرنىڭ ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىسىنى ئۇرۇش ئەنزىسىنى بۆسۈپ ئۆتۈش ئېغىزى قىلىپ، باش جىنايەتچىنى ۋە ئۇنى قانات ئاستىغا ئېلىپ كېلىۋاتقان يەرلىك ئورۇنلارنىڭ ئاساسلىق رەھبەرلىرىنى قاتتىق جازالىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئىنقىلابىي ھەربىي سالام بىلەن
قارادۆڭ كوممۇنىسى ئازغۇنباش چوڭ ئەترىتىنىڭ
ئازادلىق ئارمىيىگە قىزغىن مۇھەببەت باغلىغان
سادىق ئوغلانى:

كۆيدۇرگەبەگ
1967-يىل 9-ئاينىڭ 21-كۈنى.

9

خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىغا:

غوپۇرنىڭ ئويلىمىغان يەردىن يېزا باشلىقى بولۇۋېلىشى ئەسلىدىلا ئىنقىلابىي ئاممىنىڭ چۈشىنىشى قىيىن بولغان بىر سىر بولۇپ كەلگەنىدى. ئەمدىلىكتە بۇنى ئاز دېگەندەك ئۇنىڭ توساتتىن خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىللىكىگە سايلىنىۋېلىشى ئا-

دەمنى تېخىمۇ ھەيران قالدۇرىدۇ. ئۇ كۆز باغلىغۇچىلارغا ئوخشاش ئاجايىپ سىرلىق، ئىنتايىن خۇپىيانە ئۇسۇللارنى قوللىنىپ، ساۋاتسىز، نادان يېزا خەلقىنى ئالداپ ئۆزىگە ئاۋاز بەرگۈزگەنمىكىن دەپ گۇمان قىلىمەن. بولمىسا ئۆمۈرۋايەت ئىجتىمات بىلەن ئىشلەپ چەكمىگەن جاپاسى قالمىغان، ئىككى چېكىسىگە قونغان ئاپئاق قىراۋلار مول تۆھپە يارانقانلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇرغان شۇنچە كۆپ پېشقەدەم يولداشلار سايلىنالماي، تىلغا ئالغۇدەك ھېچقانداق نەتىجىسى بولمىغان ئاشۇنداق شاللاق سويما سايلىنىپ قالامدۇ؟ ئاڭلىشىمچە، بەزىلەر ئۇنى "ھۆددىگەرلىك مەسئۇلىيىتى تۇزۇمىنى ئەستايىدىل يولغا قويۇپ، بېيىشىمىزغا يول ئاچتى" دەپ ماختىغانمىش. يەنە بەزى چاپانچىلار تېخى ئۇنىڭغا: "تاغ يېرىپ سۇ باشلاپ كېلىپ، قارادۆڭ يېزىسىنى قۇرغاقچىلىق تەھدىتىدىن مەڭگۈ قۇتۇلدۇردى. سايلىقتا ئورمان ئەھيا قىلدۇرۇپ، بوران ئاپىتىنىڭ ئالدىنى ئالدى" دېگەنگە ئوخشاش تۆھپە تاجىنى كىيدۇرمەكچى بولغانمىش. نېمىدېگەن نومۇسسىزلىق بۇ! ئەمەلىيەت زادى قانداق؟ غوپۇر راستتىنلا تۆھپىكارمۇ ياكى چېكىدىن ئاشقان جىنايەتكارمۇ؟ ئۇنىڭ ھەقىقىي ئەپتى-بەشىرىسىنى ئاشكارىلاش ئۈچۈن ئاۋۋال بىرىنچى مەسىلە ئۇستىدە توختىلىشقا توغرا كېلىدۇ. راستىنى ئېيتقاندا ئۇ، بەز مارىلاپ ئولتۇرغان ئاچكۆز مۇشۇككە ئوخشىشىدىغان ئاشۇ بىر ئوچۇم تەمەخورلار ماختىغاندەك يېزىمىزدا ھۆددىگەرلىك مەسئۇلىيىتى تۇزۇمىنى ئەستايىدىل يولغا قويۇپ، بېيىشىمىزغا يول ئېچىش ئۈياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە مەركەزئوتتۇرىغا قويغان ھۆددىگەرلىك مەسئۇلىيىتى تۇزۇمى بىلەن قەسىر-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

تەن قارشىلىشىپ، چەكسىز ئەۋزەللىككە ئىگە بۇ تۈزۈمنى تاكى هازىرغىچە ئۇزۇل-كېسىل يولغا قويغىلى ئۇنماي كېلىۋاتىدۇ. مەسىلەن، كومۇنا ۋاقتىدا بەرپا قىلىنغان 100 موداك ئەنجۈر-لۈك باغ هېلىمۇ يېزىلىق هۆكۈمەتنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا تۇرۇۋا-تىدۇ. غوپۇرنىڭ هۆددىگەرلىك تۈزۈمىنى هەقىقىي يولغا قويۇش نىيىتى بولغان بولسا، بۇ باغنى ئاللىقاچان دېهقانلارغا تەقسىم قىلىپ بېرىۋەتمەسمىدى؟! ئۇ بۇنداق مول هوسۇللۇق كاتتا باغنى قولدىن بېرىپ قويسا چۈنتىكىنى تومپايتىدىغان تاراقلىما تىزىلارنىڭ ئازىيىپ كېتىدىغانلىقىنى ئوبدان چۈشەنگەچكە، كۆ-رۈك مېكىيان تۈخۈم باسقاندەك ئۇنى پوكىنىغا چىڭ بېسىپ يېتىۋالدى. ساپ ئالتۇندەك سارغىيىپ پىشقان، قەنت-ناۋاتتىن تاتلىق ئەنجۈرلەرنى سېتىشتىن قىلىنغان كىرىمگە قانائەت هاسىل قىلماي، ئۆتكەن يىلى يەنە هۆكۈمەتنىڭ تۇرغۇن پۇلىنى ئىسراپ قىلىپ، ئەنجۈر كونسېرۋاسى ياساش ئۈسكۈنىسىنى سېتىۋېلىپ، بىر كونسېرۋا زاۋۇتى قۇرۇۋالدى. يېزىمىزدا كۆزگە كۆرۈنگەن تالانت ئىگىلىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ، يۇقىرى ئىش هەققى بېرىش توختامى بىلەن شەهەردىن بىر تېخنىكا خادىمىنى ئالاهىتەن تەكلىپ قىلدى. بۇنىڭغا كىمنىڭمۇ قورسىقى كۆپمىسۇن؟ ئۇ يەنە ئۆزىنىڭ ئۈچىغا چىققان مەنپەئەت-پەرەس، شەخسىيەتچى ئىكەنلىكىنى چاندۇرۇپ قويۇشتىن قور-قۇپ، توققۇز تراكتورنى بىۋاسىتە چاڭگىلىغا ئېلىۋېلىشقا جۈر-ئەت قىلالماي، ئاتالمىش "تراكتور پونكىتى" قۇرۇپ، زەنجىر-تاپان، يەلتاپان ۋە سۈپەكلەرنى هۆددىگەر دېهقانلارغا بۆلۈپ بەر-مەي، شۇ پونكىتىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بەردى. ئەمەلىيەت-

تە ئۇ پەردە ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغان ھەقىقىي خوجايىن، شۇڭا ئۆزى بىۋاستە قول تىقىپ، تراكتور پونكىتىغا "ئەمگەك كوچى ئاز، ئات-ئۇلاغلىرى يوق، قىيىنچىلىقى بار ئائىلىلەرنىڭ ۋە قېرى-چۈرى، يېتىم-يېسىرلەرنىڭ يەرلىرى ئاۋۋال ھەيدەپ بېرىلسۇن" دەيدىغان بىر قائىدە-نىزام تۈزۈپ بەردى. ئۇ ئەنە شۇنداق چىرايلىق نام-ئاتاقلاردىن پايدىلىنىپ، نامرات ئائىلىلەرنى قاقتى-سوقتى قىلىش ھېسابىغا ئۆزىنى سەمرىتىۋاتىدۇ. مۇشۇنداق ئەھۋالدا ئۇنى قانداقمۇ "بېيىشىمىزغا يول ئاچتى" دېگىلى بولسۇن؟! بۇنداق دېسەم سىلەر يەنە "بۇ كۆز قارىشىڭىز بۇنىڭدىن ئۇچ يىل ئىلگىرى يازغان ئەرزىڭىزدىكى كۆز قارىشىڭىز بىلەن پۈتۈنلەي قارىمۇ قارشى بولۇپ قاپتۇغۇ" دەپ ھەيران قېلىپ يۈرمەكتىلار. ۋەزىيەت ئۆزگەرسە كۆز قاراشنىڭ ئۆزگىرىشىمۇ مۇقەررەر ئىشقۇ، بۇنىڭ ھېچقانچە ئەجەبلىنىپ كەتكۈچىلىكى يوق. مەن شۇ چاغدىكى تونۇشۇم بويىچە ئازغۇنباش چوڭ ئەتىرىتىنىڭ باشلىقى بولۇۋالغان غوپۇرنىڭ بىلەرمەنلىك ۋە مەنمەنلىك قىلىپ، كوممۇنىغا تەئەللۇق يەرلەرنى ئائىلىلەرگە ھۆددىگە بېرىۋەتكەنلىكىنى ئىدىيەمدىن ئۆتكۈزەلمەي، "بۇنداق قىلىش كاپىتالىزمنى تىرىلدۈرگەنلىك بولمامدۇ؟ مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا ئەزىلەر باي، بەزىلەر گاداي بولۇپ، ئىككى قۇتۇپقا بۆلۈنۈش كېلىپ چىقمامدۇ؟" دېگەن مەزمۇندا ئەرز يازغانلىقىمنى ئىنكار قىلمايمەن، چۈنكى ئۇ چاغدا ھېچقانداق يەردە بۇنداق تۈزۈم تۈزۈك يولغا قويۇلمىغانىدى. ئاشۇنداق شارائىتتا غوپۇرنىڭ ئۆز بېشىمچىلىق قىلىشى ماھىيەتتە ئۆزىنى مەركەزدىن ئۈستۈن ئورۇنغا قويۇشقا ئۇرۇنغانلىقىنى چۈشەندۇ-

رۇپ بېرىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە دۇنيا قارىمۇ قارشىلىق ۋە زىددىـ
يەت بىلەن تولغان. شۇڭا ئۆتكەن قېتىمقى ئەرزىم بىلەن بۇ
قېتىمقى ئەرزىم ئوتتۇرىسىدىكى قارىمۇ قارشىلىقلارنىڭ زىددىـ
يەت داۋامىدا ئالغا ئىلگىرىلەيدىغان بۇ دۇنيا تەرەققىياتىغا قوشـ
قان مۇھىم تۆھپەم بولۇپ قالىدىغانلىقىدىن قىلچە گۇمان قىلـ
مايمەن. شۇنداقتىمۇ ئەرزىمەس تۆھپەمنى تىلغا ئېلىپ ماختىـ
نىشۇرمەي ۋە كونا خاماننى سورۇپ يېتىشۇرمەي، ئىككىنچى
مەسلىنىڭ تۈگۈنىنى يېشىپ بېرىشىم ئىنتايىن مۇھىم: غوپۇر
قۇرۇق داۋاراڭ سېلىپ نام-ئاتاق چىقىرىپ، چوڭراق ئەمەلگە
ئېرىشىش ئۈچۈن دېھقانلارنىڭ ئۆلۈپ-تىرىلىشى بىلەن كارى
بولماي، ئېغىر ھاشار سېلىپ، ئېگىز تاغنى يارغۇزدى. 60-
50 كىلومېتر ئۇزۇنلۇقتا تاش ئۆستەڭ ياساتقۇزدى، مىتىن،
لوم تۆمۈرلەر قايرىلىپ كېتىپ، ئىلاجسىز قالغاندا، بەتخەجلىك
قىلىپ نۇرغۇن پارتلاتقۇچ دورا سېتىۋېلىپ، تاغنى تاشنى قالايمـ
قان پارتلاتتى. نەتىجىدە بىر ئادەمنى تاش بېسىۋېلىپ بىھۇدە
ئۆلۈپ كەتتى، ئۇنىڭ ئۆلۈشىگە سەۋەبچى بولغان باشقا بىرى
ئەمەس، دەل شۇ غوپۇر! شۇڭا ئۇ قاتىللىق جىنايىتى ئۆتكۈزـ
گەنلەر قاتارىدا قاتتىق بىر تەرەپ قىلىنىشى كېرەك. بۇ، مەسـ
لىنىڭ بىر تەرىپى. مەسلىنىڭ يەنە بىر تەرىپى تېخىمۇ ئېغىر،
ئادەمنى چۆچۈتكۈدەك دەرىجىدە ئېغىر: غوپۇر سۇ باشلاپ كېلىـ
ۋاتقىنىغا شۇكرى دېمەي، تاش بىلەن قاپلانغان سايلىقتا ئورمان
ئەھيا قىلىمەن دەپ بىچارە دېھقانلارغا سالمىغان جاپاسى قالمـ
دى، يىراق-يىراقلاردىن توپا توشۇتقۇزدى. بۇ جەريانداا ئۈچ
ئېشەك ھېرىپ ئۆلۈپ، قاغا-قۇزغۇنلارغا يەم بولۇپ كەتتى.

نۇرغۇن جىرىم سالدۇرغان بولسىمۇ، بىر قىسىملا تۇتۇپ، قال-
غىنى قۇرۇپ قالدى. ئۇ تىرىشچانلىق-ئىقتىسادچىللىق پرىن-
سىپىغا ئاز-تولا رىئايە قىلغان بولسا بۇنداق نۇرغۇن ئىسراپچى-
لىق يۈز بەرمىگەن بولاتتى. قاراپ تۇرۇپ بىر ئادەم، ئۇچ
ئېشەكنىڭ بېشىغا چىققان مۇشۇنداق رەھىمسىز قاتىل ۋە نۇر-
غۇن ياش كۆچەتلەرنى قۇرۇتۇۋەتكەن ئىقتىدارسىز ئىسراپخورغا
قانداقمۇ تۆھپە تاجىنى كىيدۈرگىلى بولسۇن؟! شۇڭلاشقا ئۇنى
تۆھپىكار دەۋالغۇچىلارنىڭ ھەقىقىي مۇددىئاسىدىن گۇمانلانماي
بولمايدۇ. ھازىر ئالدىنى ئېلىشقا تېگىشلىك ھەممىدىن مۇھىم
بىر ئىش شۇكى، ئىككى ھەپتىدىن كېيىن ئۇ بېيجىڭگە قاراپ
يولغا چىقماقچى. ئاڭغىچە سىلەر قەتئىي تەدبىر قوللىنىپ،
ئۇنىڭ ۋەكىللىك سالاھىيىتىنى ئېلىپ تاشلىمىساڭلار پۈتۈن
دۇنيانى زىلزىلىگە سالىدىغان چوڭ پاجىئە يۈز بېرىدۇ. ئۇ، تاغ
پارتلاتقاندا ئېشىپ قالغان نۇرغۇن پارتلاتقۇچ دورىنى خۇپىيانە
غەرەز بىلەن ئاللىقانداق بىر مەخپىي يەرگە يوشۇرۇپ قويدى.
ۋاقتى كەلسە ئاشۇ پارتلاتقۇچ دورىلارنى پايتەختكە يوشۇرۇن
ئاپىرىپ، خەلق قۇرۇلتىيىغا قاتناشىش پۇرسىتىدىن پايدىلە-
نىپ ھەيۋەتلىك- سەلتەنەتلىك خەلق سارىيىنى تۈيۇقسىز پارت-
لىتىۋېتىشى مۇمكىن. ئۇ چاغدا قۇرۇلتايغا قاتناشقان نەچچە
مىڭ ۋەكىل ۋە مەركەزدىكى رەھبىرلىرى يولداشلارنىڭ ھاياتى
ئېغىر خەۋپ ئاستىدا قالمامدۇ! مانا بۇ، غوپۇرنىڭ تۇرلۇك
رەزىل، قەبىھ ۋاستىلەرنى قوللىنىشتىن ئايانماي، خەلق قۇ-
رۇلتىيىنىڭ ۋەكىللىكىگە سايلىنىۋېلىشىدىكى ئەجەللىك يېرى!
ئەرزىمىنى كۆرۈپ بۇ يەرگە كەلگەندە قاتتىق چۆچۈپ كېتىپ،

نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قېلىشىڭلاردىن ئەنسىرەپ، ئۇنىڭغا قاد-
داق تاقابىل تۇرۇش توغرىسىدا ئۆز تەكلىپىمنى بېرىپ قويۇشنى
لايىق تاپتىم: بىرىنچىدىن، بىر ھودۇقۇپ كەتمەي، سالماق،
تەمكىن، سوغۇققان بولۇپ، كەسكىن تەدبىر قوللىنىش ئۈستى-
دە باش قاتۇرۇڭلار. ئىككىنچىدىن، غوپۇرنى بېيجىڭگە يېتىپ
كەلگەندە نەق دەلىل-ئىسپاتلىرى بىلەن قولغا چۈشۈرىمىز دەپ
قاراپ ئولتۇرماي، ئايروپىلان بىلەن دەرھال ساقچى ئەۋەتىپ،
بىر كېچىدىلا مەخپىي قولغا ئېلىپ، ئىنىس-جىنغا ئۇقتۇرماي
جايلىۋېتىڭلار. بولمىسا ئۇ بېيجىڭگە يېتىپ بېرىۋالسىلا، نەي-
رەڭۇازلىق بىلەن تەكشۈرگۈچى خادىملارنىڭ كۆزىنى غەلەت
قىلىپ، پارتىلاتقۇچ دورىنى ئېلىپ خەلق سارىيىغا غىپىدە سۇ-
قۇنۇپ كىرىۋالىدۇ-دە، تەرەت سۈندۈرغان بولۇپ، پىلتىگە ئوت
يېقىۋېتىپ، ئۆزى چاندۇرماي يېنىپ چىقىۋالىدۇ. ئارىدىن ئۇ-
زۇن ئۆتمەي "گۇمبۇر!" قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ بالا-قازاغا
ئۇ ئەمەس، سىلەر ئۇچرايسىلەر. مۇسىبەت ئىچىدە بىزنىڭ
يۇرىكىمىزمۇ پارە-پارە بولۇپ كېتىدۇ. كۆز يېشىمىزنى كۆكلەم
يامغۇرىدەك تۆكۈپ زار-زار قاقشىساقمۇ ئىش ئورنىغا كەلمەي-
دۇ. "كېيىنكى پۇشمان، ئۆزىگە دۈشمەن" دېگەن گەپ بار
ئەمەسمۇ، بۇنداق بەختسىزلىكنىڭ يۈز بېرىشىدىن ساقلىنىش
ئۈچۈن غوپۇرنى دەرھال كۆزدىن يوقىتىشتىن باشقا ياخشى چارە
يوق. كېيىنچە دەلىل-ئىسپات لازىم بولۇپ قالسا، غوپۇر ئۇ
ئالەمگە سەپەر قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ جىنايەت ئۆتكۈزۈشكە
تەييارلاپ قويغان پارتىلاتقۇچ دورىلىرىنى يوشۇرۇپ قويغان جاي-
دىن تېپىپ بېرىشكە ئۆزۈم بىۋاستە كاپالەتلىك قىلىمەن.

ئۇنىڭ بۇ پارتلاتقۇچ دورىلارنى زادى قەيەرگە يوشۇرۇپ قويغانلىقىنى ھازىرغىچە ئېنىق بىلمىسەممۇ، لېكىن ئامال قىلسا سېۋەتتە سۇ توختىغاندەك، ۋاقتى كەلگەندە بىر گەپ بولىدۇ. بىرەر ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرىشقا قەتئىي بەل باغلىغان ئادەم ھەرقانداق قىيىنچىلىق ئۇستىدىن غالىب كېلىدۇ. ساناپ تۇغۇلمىغان جىنايەتلەرنى سادىر قىلغان، قەبىھ ۋە رەزىللىكتە ئۇچىغا چىققان، پۈتۈن پارتىيە، پۈتۈن ئارمىيە ۋە پۈتۈن خەلقنىڭ ئورتاق دۈشمىنى بولغان غوپۇرنى يوقىتىشقا بەل باغلىغىنىمغا 20 يىلدىن ئاشقان بولسىمۇ، تۇرلۇك سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بۇ بۇيۇك ئارزۇيۇم تاكى بۈگۈنكى كۈنگە كەلگۈچە ئەمەلگە ئاشماي كەلدى. بۇنى مېنىڭ ئىرادىسىزلىكىم ياكى قابىلىيەتسىزلىكىمدىن كۆرسەتكىلار ھەرگىز بولمايدۇ. بۇنىڭ سەۋەبلىرىنى بىرەر ئېغىز سۆز بىلەن چۈشەندۈرۈپ بولۇش تەس. قىسقىسى، ئۇنىڭ ئارقا تەرىكى كۈچلۈك كېلىپ قالدى، ئەگەشكۈچىلىرى ۋە چاپانچىلىرىنىڭ كۆپلۈكىدىن ھېچكىممۇ ئالدىراپ جاجىسىنى بېرىشكە جۈرئەت قىلالمىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە غوپۇرنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن ھېيلىگەرلىكى، ساختىپەزلىكى، نەيرەڭۈازلىقى، ئىككى يۈزلىمىلىكى، سۈيىقەست، ھېيلە-مىكىر ئىشلىتىشكە ماھىر لىقى ئۆزىنى قوغدايدىغان قېلىن قالقانغا ئايلىنىپ قالغانلىقىتىن، سانجىغان نەيزە-تىغلىرىنىڭ ئۇچى قايرىلىپ كېتىپ، ئۇنىڭغا ھېچقانچە تەسىر كۆرسىتەلمىدى. بۇ قېتىم غوپۇرنىڭ جاجىسىنى بەرگەندە ئۇنىڭ ئارقا تەرىكى، ئەگەشكۈچىلىرى ۋە چاپانچىلىرىغىمۇ تېگىشلىك چارە كۆرۈشنى ئېسىگىلاردىن چىقىرىپ قويمىغىلار. مۇشۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن كۈنلەرنىڭ بىرىدە

ئۇنىڭغا ئەنزە ئاغدۇرۇشقا ئۇرۇنىدىغانلارنىڭ چىقىپ قېلىشىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ. ناۋادا غوپۇرنىڭ ۋەكىللىك سالاھىيىتىنى ئېلىپ تاشلاپ، ئۇنىڭ ئەدەبىنى بەرگەندە، بىر ۋەكىل كەملەپ قالىدۇ دەپ ئويلىساڭلار، بۇنى ھەل قىلىش ئىنتايىن ئاسان: ئۇنىڭ ئورنىغا مېنى سەپلەپ قويساڭلار كىمخاب ئۇستىگە گۈل چەككەندەك ئاجايىپ قاملىشىدۇ. مېنىڭ قانچىلىك ئاكتىپ ئىكەنلىكىمنى كۆپ سۇرۇشتۇرۇپ يۈرمىسەڭلەرمۇ ئۇشبۇ ئەرزىمىدە بىلدۇرۇلگەن ساداقەتمەنلىكىمدىن ھەممىنى بىلىۋالالايسىلەر. شۇڭا بۇ ئەرزىم قولۇڭلارغا تەگكەن ھامان جىددىي يېغىن ئېچىپ تەكلىپىمنى مۇزاكىرە قىلىپ، كەسكىن قارار چىقىرىشىڭلارنى چىن قەلبىمدىن سەمىمىي ئۈمىد قىلىمەن.

چوڭقۇر ئالىي ئېھتىرام بىلەن
قارا دۆڭ يېزىسى ئازغۇنباش
كەنتىنىڭ پەۋقۇلئاددە ئاكتىپى:

كۆيدۇرگەبەگ
1983-يىل 5-ئاينىڭ 10-كۈنى.

10

ئالىي خەلق تەپتىش مەھكىمىسىگە ئەرز:

يېقىندىن بۇيان بىرى گېلىمدىن چىڭ بوغۇۋېلىۋاتقاندەك دېمىم سىقىلىدىغان، ئىچىمنى قېرى مۇشۇك ئۆتكۈر تىرناقلىرى

ری بىلەن تاتىلاۋاتقاندەك ئارامسىزلىنىدىغان، غوپۇرنىڭ ھەققا-
نىي جازاغا تارتىلمايلا قالماستىن، بەلكى بالداقمۇ بالداق ئۆرلە-
ۋاتقانلىقىنى ئويلىساملا بۇرۇنقى چاغلاردىكىدىنمۇ كۆپرەك قان
قۇسىدىغان بولۇپ قالدىم. قېيىشقاندەك توردىن چۈشۈپ قالغان
بۇزۇق ئۇنسۇرلاردىن ماموت، پەتتار قاتارلىقلار ئۆتكەن ھەپتە
ئاساسىي قاتلام مائارىپ ئەھۋالىنى تەكشۈرىمىز دېگەن باھانە-
سەۋەب بىلەن يېزىمىزغا كېلىۋالدى. ئۇلارنىڭ كۈن بويى خامانغا
قوشقان كالىغا ئوخشاش غوپۇر ئەتراپىدىن چۆگىلەپ كېتەلمە-
گەنلىكىنى كۆرۈپ ئەرۋاھىم قىرىق گەز ئۇچتى. كونا يارام
قوزغىلىپ قاتتىق ئازابلىنىپ، ئولتۇرالمايلا قالدىم. ئاخىلىسام
غوپۇر ئۇلارنى ئۆيىدە بىر ئاخشام تازا ئوبدان مېھمان قىلغانە-
مىش، ئەمەلىيەتتە ئۇ مېھمان قىلىش نامىنى سۈيىئىستېمال
قىلىپ، يېڭى گۈرۈھ ئۇيۇشتۇرۇپ، مەركەزگە قارشى ئىنتايىن
چوڭ سۈيىقەستلىك پىلان تۈزگەندىن باشقا، ماڭا قانداق زىيا-
كەشلىك قىلىش ئۈستىدىمۇ ئەتراپلىق كېڭىشىپ، مەسلىھەتنى
پىشۇرۇۋالماقچى بولغان گەپ، غوپۇر ئاۋۇال باسقۇنچىلىق قە-
لىش، ئارقىدىن تەھدىت سېلىش، قورقۇتۇش، ئالداش قاتار-
لىق چېكىدىن ئاشقان رەزىل، قەبىھ ۋاستىلەرنى قوللىنىپ،
ئاچامنىڭ ئېرىگە ئايلىنىۋېلىپ، ماڭا تۇغقان بولۇۋالغان بولسە-
مۇ، لېكىن مەن تۇغقانچىلىقنىڭ يۈز-خاتىرىسىنى قىلىپ ئول-
تۇرماي، ئىنقىلاب مەنپەئىتىنى ھەممىدىن ئەلا بىلىپ، ئۇنىڭ
قانۇنسىز قىلمىشلىرىغا قارشى قەتئىي، كەسكىن، ئېغىشماي
كۈرەش قىلىپ كەلدىم. ئارىدىن 20 نەچچە يىل ئۆتۈپ كەتتى،
ئۇنىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي جىنايەتلىرىدىن ئۈزۈل-كېسىل ھە-

ساب ئېلىش، قانۇنىي يوللار ئارقىلىق تازا ئەدىبىنى بېرىپ، ئۇنىڭغا ئۆزۈمنىڭ كىملىكىنى بىر تونۇتۇپ قويۇش يولىدا سەرپ قىلغان يۈرەك قانلىرىمغا ھەقىقىي ئېتىبار بىلەن قارايدىغان بىرەر ئادەم ياكى بىرەر ئورۇن چىقمىدى. شۇڭا ئۇ بارغاسېرى كۆرەڭلەپ "دۇنيادا ئاكاڭ قارىغاي بىرىنچى" دەيدىغان بولۇۋالدى. ھەتتا خېلى چوڭ-چوڭ باشلىقلارنىمۇ نەزەرىگە ئېلىپ قويمايدىغانلىقىنى مەنلا ئەمەس، باشقىلارمۇ سېزىۋالدى. مەركەزدىكى رەھبىرىي يولداشلارغا قانداق پوزىتسىيە تۇتىدىغانلىقى توغرىسىدا ھازىرچە ئېنىق مەلۇماتقا ئىگە بولالمىغىنىم بىلەن شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىمەنكى، ئۇ ھەرقانداق كىشىنى پوش دېيىشتىن يانمايدىغان بىر ساراڭ تەلۋە. ئۇ بۇنىڭدىن بىرقانچە يىل ئىلگىرى خەلق قۇرۇلتىيىغا قاتنىشىش پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، خەلق سارىيىنى پارتلىتىۋەتمەكچى بولغاندا مەن دەرھال يۇقىرىغا ئەرز يېزىپ، ئۇنىڭ بۇ جىنايى پىلانىنى پاش قىلغانىدىم. غوپۇر بۇنى تۇيۇپ قېلىپ، پارتلاتقۇچ دورىنى بېيجىڭگە ئېلىپ بېرىشقا جۇرئەت قىلالمىغان ئوخشايدۇ، بولمىسا چوقۇم خەلق سارىيىنى پارتلىتىۋېتىپ، ئىنتايىن چوڭ قانلىق ۋەقە پەيدا قىلغان بولاتتى. مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلار مېنىڭ ئاشۇنچىۋالا زور تۆھپەمگىمۇ مۇڭاپىق باھا بەرمىدى، ھە دېسىلا غوپۇرغا يان باستى، ئۇنىڭ جىنايەتلىرىنى ياپتى، ئۇنى قانات ئاستىغا ئالدى، ئۇنىڭكىنى راست دېدى. غوپۇر بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ماڭا تۆھمەت چاپلاپ، نۇرغۇن زىيانكەشلىك قىلدى. تۇرلۇك تىلغا ئالغۇسىز ئىپلاس، رەزىل ۋاستىلارنى قوللىنىپ، مېنى كۆپ قېتىم باستى. جەمئىيەتتىكى يۇقىرى ئابرويىمنى

بەك چۇشۇرۇۋەتتى، خەلق ئالەم ئالدىدا يۇزۇمنى كۆتۈرۈپ يۈر-
گۈسىز قىلىۋەتتى. ئۇنىڭ مېنىڭ ئۇستۇمدىن زادى قانداق
پىتنە-ئىغۋالارنى تارقاتقانلىقى، قانداق تۆھمەتلەرنى ئويدۇرۇپ
چىقارغانلىقى، مېنى قانداق باسقانلىقى، ماڭا قانداق ئۇسۇل
بىلەن زىيانكەشلىك قىلغانلىقى توغرىسىدا نەق دەلىل-ئىسپاتلار-
نى كۆتۈرۈپ چىقالمىغىنىمغا قاراپ، مېنى تۆھمەتخور ياكى
يالغانچى قاتارغا چىقىرىۋەتسەڭلار ھەرگىز بولمايدۇ، ئۇنداقتا
ماڭا تولىمۇ ئۇۋال بولىدۇ. تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتـ-
قان چاغدىلا مەن غوپۇرنىڭ پارتىيىگە قارشى سۆز-ھەرىكەتلە-
رىنى پاش قىلىپ يازغان ماتېرىيالنى شۇ چاغدىكى مەكتەپ
مۇدىرى مامۇتقا سۇنغانىدىم، لېكىن كېيىنچە ئۇ مېنى غوپۇرغا
سېتىۋەتتى. يەنە شۇ خائىن مامۇت بۇنى ئاز دېگەندەك، مەن
پەتتارنى پاش قىلىش توغرىسىدا تەكلىپ بېرىپ يازغان ماتېرە-
يالىنىمۇ ئۇنىڭ ئۆزىگە تاپشۇرۇپ بېرىپ، مېنىڭ مەكتەپتىن
قوغلىنىشىمغا سەۋەبچى بولدى. بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ئاشۇن-
داق بىر ئوچۇم ئەكسىيەتچى ئۇنسۇرلارنىڭ بىر يەرگە جەم
بولۇۋېلىپ، توپتوغرا بىر كېچە كۈسۇرلىشىپ چىقىشىنى ياخ-
شىلىقتىن بېشارەت دېگىلى بولامدۇ؟ بۇ، مۇرەككەپ، جىددىي
سىنىپىي كۈرەشنىڭ يېڭى ۋەزىيەتتىكى ئىنكاسى، بۇنىڭغا يە-
تەرلىك دەرىجىدە ئەھمىيەت بەرمەي بولمايدۇ. ماھىيەتتە ئۇلار
تىل بىرىكتۈرۈپ، ئاكتېپلارغا نۇقتىلىق زەربە بېرىپ، ئىنقە-
لاب مېۋىسىنى سادىقلىق بىلەن قوغداپ كەلگەن تۆھپىكارلاردىن
ئۆچ ئېلىشقا ئۇرۇنۇۋاتىدۇ، مېنى قەستلەپ ئۆلتۈرمەكچى بولۇ-
ۋاتىدۇ. تەتۈر ھېساب ئالغۇچى بۇ قىساسكارلار گۇرۇھىنىڭ باش

كاتتىببىشى غوپۇرنىڭ مېنى قەستلەپ ئۆلتۈرۈۋېتىشكە ئۇرۇنۇ-
شىدا ئۆچ ئېلىشتىن باشقا مۇنداق بىر رەزىل مەقسىتىمۇ يوق
ئەمەس، يەنى مېنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ خوتۇنۇمنى ئۆزىنىڭ مەڭگۈ-
لۈك ئاشنىسى قىلىۋالماقچى! بۇنىڭغا تولۇق دەلىل-ئىسپاتىم
بار: ئۆتكەن يىلى قارا قىشتا ئۇدا بىرنەچچە كۈن قاتتىق قار
ياغدى. ئارىلاپ شۇنىرغان چىقىپ تۇرغاچقا ھاۋا ئىنتايىن سو-
ۋۇپ كەتتى. سۆڭەك-سۆڭەكتىن ئۆتۈپ كەتكۈدەك سوغۇق
دەستىدىن ياۋايى ھايۋانلار ئۇۋۇسىدىن چىقالمايلا قالماستىن،
بالىلارمۇ قار بوۋاي ياساشنى ئېسىدىن چىقىرىپ، ئوچاق ئالدىدا
لاغىلداپ تىترىشىپ ئولتۇرۇشقا مەجبۇر بولدى. مەنمۇ ۋاقتىدا
ئوۋغا چىقالمىغىنىمغا ئىچىم پۇشۇپ، ئۆز گۆشۈمنى شىلىپ
كاۋاپ قىلىپ يېگۈدەك بولدۇم. ئۆيگە قاپسىلىپ قالغان بۇ
پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، بۇزۇلۇپ كېرەكتىن چىققان قوشئاتار
مىلتىقىمنى رېمونت قىلىشقا كىرىشتىم. ئۇچ كۈن ھەپىلىشىپ-
مۇ ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمەي، ئاچچىقىمدا ئۇنى كۆسەي ئورنىدا
ئىشلىتىۋەتتىم. ئاندىن ئاتمىش-يەتمىشتەك قىلتاق، قاپقان تەيـ-
يارلاپ قويۇپ، قارنىڭ توختىشىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتتۈم.
ئەتىسى تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ، چاپىنىمنى يېپىنچاقلا-
پلا ھويلىغا چىقسام قار توختاپ قاپتۇ. خۇشاللىقىمدىن قېنى-قېـ-
نىمغا پاتماي، ئارقامغا يېنىپ ئۆيگە كىردىم-دە، ئالدىراشچـ-
لىقتا پايتىمامنى تەتۈر يۆگەپ، يېڭىدىن چەملىتىۋالغان ئۆتۈ-
كۈمنى كېيىپ، بېلىمنى چىڭ باغلاپ، قىلتاق، قاپقانلىرىمنى
ئېلىپ يولغا چىقتىم. كۈلتۇك قار تىزغا چىققان بولۇپ، ھەر-
بىر قەدەمنى مىڭبىر جاپادا يۆتكەشكە توغرا كېلەتتى. لېكىن

پەيتنى پايلاپ تۇرۇپ قىلتاق، قاپقان قۇرۇشقا ئادەتلەنگەن قەيسەر ئادەمنىڭ ئىرادىسىنى سۇندۇرالمىغۇدەك قۇدرەتلىك كۈچ ياكى ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇۋالالمىغۇدەك كاتتا توسالغۇ نەدە بار دەيسىلەر؟ تاغدەك جاپا-مۇشەققەت، يىلانىنىڭ زەھىرىدىن ئاچچىق تىل-ئاھانەت، بىر كۆلگە سىغمىغۇدەك لەنەت-نەپرەت، تۇگمەن تېشىدىن ئېغىر بېسىم-تالاپەت ئالدىدا تىز پۈكمىگەن ئەزىمەتنىڭ بۇنچىلىك مۇشكۈللۈكتىن قورقۇپ ئارقىغا چېكىنىشى مۇمكىن ئەمەس-دە! مەن غەيرەت بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەپ، ئاخىر كۆزلىگەن نىشانغا يېتىپ بېرىپ، يېنىك تىن ئالدىم. سازلىقتا ياۋا ئۆردەكلەرگە قىلتاق، يانتاقلىقتا ياۋا توشقانلارغا قاپقان قۇرۇپ بولۇپ، قىزىرىپ سەۋزە رەڭگىگە كىرىپ شېنىدەك قېتىشىپ قالغان بارماقلىرىمنى هورداپ ئىسسىتقىنىمچە كەلگەن يولۇمنى بويلاپ كەنت تەرەپكە قاراپ يول ئالدىم. يول بويى قىلتاق، قاپقانلىرىمغا زادى قانچىلىك ئولجا چۈشەر دەپ خىيال قىلىپ ماڭدىم. ئۆردەكلەرنىڭ قىلتاقتىن بوشىنىشقا ئۇرۇنۇپ پالاقلاشلىرى، پۇتى سۇنغان توشقانلارنىڭ قاپقانغا ئۆزىنى ئۇرۇپ تېپىرلاشلىرى كۆز ئالدىمدىن يالت قىلىپ ئۆتكەندە، مەززىلىك كاۋاپ هىدى بۇرنۇمغا پۇرىغاندەك بولدى. ئاغزىمغا سېرىقسۇ يىغىلىپ كەتتى، هەرقانچە قىلسىممۇ جاۋغىيىمدىن شۆلگەيلىرىمنىڭ ساقىپ چىقىشىنى توسۇپ قالالمىدىم. ئۇنىڭ بىردەملا قېتىشىپ چوكا مۇزغا ئايلىنىپ قېلىشىغا پەرۋا قىلماي، ئارىلاپ-ئارىلاپ ئاغزىمنى چاكىلدىتىپ قويۇپ، يولۇمنى داۋاملاشتۇرۇۋەردىم. كەنت ئېغىزىدىكى چوڭ يولغا يېتىپ كەلسەم، ئاق رومال ئارتقان بىر ئايال بىلەن قارا كۆرپە

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

تۇماق كىيگەن بىر ئەر قاتتىق سوغۇقنىڭ ئاچچىق نەشتەر ساد-
جىشىغا پەرۋا قىلماي ئېچىلىپ-يېيىلىپ مۇڭدىشىپ تۇرۇپتۇ.
"بۇ بۇزۇقلارنى نەق مەيداندا قولغا چۈشۈرەيچۇ!" دەپ تۈيدۇر-
ماي يېقىنلاپ كەلسەم، ئاق رومال ئارتىۋالغىنى مېنىڭ خوتۇنۇم
جىنەستىگۈل، قارا كۆرپە تۇماق كىيىۋالغىنى غوپۇر بولۇپ
چىقماسمۇ! شۇھامان ئەرۋاھىم قىرىق گەز ئۇچتى، غەزىپىمدىن
پۈت-قولۇمدا جان قالمىدى، تۇرغان جايىمدىلا لاسسىدە ئولتۇ-
رۇپ قالدىم. كېيىن چاچراپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ غوپۇرنىڭ
ياقىسىغا ئېسىلاي دېدىم، ئوڭ قولۇم بىقىنىمغا تېگىپ كې-
تىپ، بىردىنلا بوشىشىپ كەتتىم. سۇنۇپ كەتكەن ئوچ تال
قوۋۇرغام قايتىدىن غىرىسلاپ، ئاغرىق جان-جېنىمدىن ئۆتۈپ
كەتكەندەك بولدى. شۇڭا ئۇنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىش نىيىتىدىن
ۋاز كېچىپ، نېرى تۇرۇپ ئاغزىمغا كەلگىنىچە تىللاپ، تازا
ئەدىبىنى بەردىم. غوپۇر بوزۇرۇپ-تاتىرىپ، ئارتۇقچە گەپ
قىلالماي ئاستا تىكشۈەتتى. خوتۇنۇم بولسا: "هوي نومۇس-ئىزا
دېگەن نېمىنى بىلىڭ، ئاغزىم بار دەپ ئوڭ-تەتۇر كاپشۇەر-
مەڭ!" دېگەن بولۇپ، يۇزىنى كاچاتلاپ، چېچىنى يۇلغىنىچە
قار ئۈستىگە ئۆزىنى ئېتىۋەتتى. ئەمەلىيەتتە ھوقۇيتىپ يىغلاش
ئارقىلىق مېنى قورقۇتماقچى، ئاچچىقىمغا هاي بەرمەكچى بول-
دى. بىراق مەن خوتۇن كىشىنىڭ كۆز يېشىدىن قورقۇپ كېتە-
دىغان توخۇ يۈرەك ئەمەسمەن-دە! مەن ئۇنىڭ ساغرىسىغا تەپكە-
نىمچە: "ئۆلۈكۈڭنى سېتىپ يېتىۋالماي، قوپە جالاپ ئورنۇڭ-
دىن!" دەپ شىرەڭ ھۆركىرىدىم. ئۇ ھەرقانچە قىلسىممۇ
قوپقىلى ئۇنىمىۋىدى، سۆرەشتۇرۇپ يۈرۈپ ئۆيگە ئەكىلىۋال-

ىدىم-دە، تورۇسقا ئېسىپ قويۇپ پۇخادىن چىققۇچە ئۇردۇم.
"غوپۇر بىلەن قانچە قېتىم بۇزۇقچىلىق قىلدىڭ؟ راستىڭنى ئېيتمايدىغان بولساڭ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن!" پوپۇزا قىلدىم. تاياق، دوقمۇرىم ئازلىق قىلدىمۇ، ئىشقىلىپ بۇ دۆت خوتۇن ھېچنېمىنى ئىقرار قىلغىلى ئۇنىمىدى. "گۇناھىڭنى بوينىڭغا ئېلىپ تۆۋە قىلساڭ كەچۈرۈم بىلەن بىر تەرەپ قىلىمەن ياكى ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات دەۋېتىمەن! ئەمەلىيەتتىمۇ بۇ دېگەن قانچىلىك ئىش ئىدى؟ بىلسەڭ مېنىڭ رەسۋا قىلماقچى ۋە چاپۇتلاپ يىقىتماقچى بولغىنىم سەن ئەمەس، غوپۇر!" دەپ چۈشەندۈرۈپ باقسامۇ كار قىلمىدى. ھەممىدىن كۈلكىلىك يېرى شۇكى، ئۇ تېخى يۈزىنى داپتەك قىلىپ: "تۆۋە قىلغۇدەك ھېچ ئىش قىلغىنىم يوق، سوپۇن ئالاي دەپ دۇكانغا كېتىۋاتسام غوپۇركام ئۇچراپ قالدى. سالاملاشقاندىن كېيىن ھال-ئەھۋال سوراشتۇق، ئاندىن ئۇ تۈرمۈشۈڭلاردا قانداق قىيىنچىلىق بار دەپ سوردى. ئۆزىڭىز ماڭا زورلاپ قىلغۇزغان شۇنچە كۆپ نومۇسسىز ئىشلارغا ئاچچىقلىماي، مۇشۇنچىلىك ئىشقا ساراڭدەك چىچاڭلاپ كېتىشىڭ نېمە ھاجىتى؟" دەپ بىلجىرلاۋاتىدۇ. ئويلاپ بېقىڭلارچۇ، ماڭا چىش-تىرنىقى بىلەن ئۆچلۇك قىلىپ كەلگەن غوپۇرنىڭ ئائىلىسىزگە كۆڭۈل بۆلۈشى مۇمكىنمۇ؟ ئۇ يەنە تېخى: "كۆمۈرىڭلار تۆگەپ قالغان بولسا بىر ماشىنا كۆمۈر ئەكەلدۈرۈپ بېرەي" دەپتىمىش. ۋاي قوۋۇرغامەي! مۇشۇنداق گەپلەر غوپۇرنىڭ ئاغزىدىن چىقتى دېسە كىم ئىشەنسۇن؟ ئەقەللىيسى ئەقىلگە سىغمايدۇ-دە! بۇ چوقۇم خوتۇنۇمنىڭ ئۇستىلىق ئىشلىتىپ ئۆزىنىڭ بۇزۇقچىلىق قىلمىشىغا چاپان يېپىش

ئۇچۇن باش قاتۇرۇپ ئويلاپ تاپقان گېپى! ئەگەر ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا راستتىنلا باشقىچە مۇناسىۋەت بولمىغان بولسا، نېمە ئۇچۇن خوتۇنۇم بۇگۇن ئالاھىدە ياسىنىپ بېشىغا ئاق رومال ئارتىپ چىقىدۇ؟ ئەجەبا، ئۇ، ئاق رومال ئارتقان ئايال-لارنىڭ ئەرلەر كۆزىگە پەرىزاتتەك گۈزەل بولۇپ كۆرۈنىدىغانلە-قىنى چۈشەنمەمدۇ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە غوپۇر بېشىغا قارا كۆرپە تۇماق كىيىپ چىقىپتۇ. قاراڭلارا، بىرى ئاق، بىرى قارا! بىر-بىرىگە تۇپتىن قارىمۇ قارشى بۇنداق ئىككى خىل رەڭنىڭ تۇيۇقسىز بىر يەردە پەيدا بولۇپ قېلىشى تاسادىپىيلىقمۇ؟ ياق! ئۇلار چوقۇم ئوخشاشمىغان رەڭدە كىيىنىش ئارقىلىق قارشى تەرەپنى ئۆزىگە تېخىمۇ جەلپ قىلىش ئۈچۈن ئالدىن شۇنداق كېلىشىۋالغان گەپ! يەنە بىر مەسىلىنى ئىنچىكىلىك ۋە زېرەك-لىك بىلەن تەھلىل قىلىپ كۆرسەك، ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى يوشۇرۇن تۇگۈننى ھېچقانچە قىينالمايلا يېشىۋېتەلەيمىز: مە-نىڭ شۆلگەيلىرىم ھەش-پەش دېگۈچە توڭلاپ مۇزغا ئايلىنىپ قېلىۋاتقان قەھرىتان سوغۇقتا ئولار توپتوغرا بەش مىنۇتتەك سۆزلىشىپ تۇرۇپمۇ ھېچنېمە بولماپتۇ. بۇنىڭدىكى سىر قەيەر-دە؟ بۇنىڭ جاۋابى بىرلا: ئۇلار چوقۇم يۈرىكىدە لاۋۇلداپ يېنە-ۋاتقان ئاشىق-مەشۇقلارچە ئىشق ئوتىنىڭ تەپتىگە تايىنىپ شۇن-چە قاتتىق سوغۇققا بەرداشلىق بېرىۋالغان گەپ! بولمىسا ئۇلار بەش مىنۇت دېگەندە شېينەڭ قېتىپ قالمىغان تەقدىردىمۇ، ھېچ بولمىغاندا بەزگەك تەگكەن ئادەمدەك لاغىلداپ تىترىشىپ كەتكەن بولاتتى! لېكىن ئاتا-ئانامۇ مۇشۇنداق پولاتتەك پاكىت-لارغا ھۆرمەت قىلماي، خوتۇنۇمغا يان بېسىپ، مېنى ئورۇنسىز

ئەيىبلەپ كەتتى. ئاچچىقىمدا "مانا ئەمىسە!" دەپ بۇ يۇزسىز قانجۇقنى ئۈچ تالاق قىلىۋەتتىم. ئاتا-ئانام يەنە ئارىلىشىۋىدى، بۇرنىدىن قۇلىقىغچە تويغۇزۇپ قويدۇم. ئۇلار: "داد-پەندىد-ياد، سەندەك بالىمىز يوق!" دەپ مېنى گويا لالما ئىتنى قوغلىغاندەك ئۆيدىن قوغلاپ چىقارماقچى بولۇۋىدى، مەن چاققان كېلىپ يوغان كالتەكتىن بىرنى قولۇمغا ئېلىۋالدىم-دە: "قوغ-لىغان دېگەن مانا ماۋۇ!" دەپ ئۇلارنى ئاۋۇال سۇر-توقاي قىلىۋەتتىم. شۇنىڭدىن بۇيان ئاتا-ئانام بۇ ئۆيگە قەدەم باسماس بولدى. مەيلى، قەيەرگە بارسا بارسۇن، پەرۋايىم پەلەك. لېكىن بالىلىرىمنىڭمۇ مېنى تاشلاپ ئانىسىنىڭ كەينىدىن كېتىپ قال-غىنى ھەممىدىن يامان بولدى. ئۆيدە ئۆزۈم تىكەندەك يالغۇز قالدىم، بەزىدە غېرىبسىنىپ قالغاندا ئۆز سايەم بىلەن مۇڭدە-شىپ كېتىمەن. بىر ئوبدان ئائىلىنى بۇزۇپ، مۇشۇنداق بەخت-سىزلىكلەرنى كەلتۈرۈپ چىقارغۇچى باشقا بىرى ئەمەس، دەل ئۆزىنى كادىر ئاتىۋالغان، ئىستىلدا چىرىكلەشكەن، چالا ساۋات پاھىشۋاز غوپۇر! مەن ئۆلسەممۇ ئۇنىڭدىن ئۇزۇل-كېسىل ھېساب ئالماي قويمايمەن! ئەسلىدە مەن نىكاھدىن ئاجرىشىش رەسمىيىتىنى بېجىرىۋېتەي دەپ ئويلىغان، كېيىنچە ھېسابلاپ كۆرسەم، يەنە بىر خوتۇن ئېلىش ئۈچۈن نۇرغۇن پۇل خەجلەشكە توغرا كېلىدىكەن، بىكاردىن-بىكار بىرمۇنچە چىقىمدار بولۇپ كەتكۈدەكمەن، ئەسكى بولسىمۇ تەييار خوتۇننى ئۆز ئىلكىمدە تۇتۇپ تۇرغىنىم ئەۋزەلدەك بىلىندى. بۇ نازۇك يەرلىرىنى نەزەرگە ئېلىپ، "ئۈچ تالاق" دېگەن گېپىمدىن يېنىۋالدىم. كۇتكەن يېرىدىن چىقمىغانلىقىمنى كۆرگەن غوپۇر خوتۇنۇم بە-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

لەن ئەركىن-ئازادە ئويناپ يۈرۈشىگە پۈتلىكاشاڭ بولۇپ قېلىش-
شىمدىن ئەنسىرەپ، پۈتى كۆيگەن توخۇدەك تېپىرلاپ تۇرالماي
قالدى. مانا مۇشۇ مۇھىم نۇقتىدىنلا ئۇنىڭ مامۇت، پەتتار
قاتارلىق ئەكسىلئىنقىلابىي ئۈستازلىرىنى بىر كېچە مېھمان
قىلىشتىكى ھەقىقىي مۇددىئاسىنى بىلمۇھلىش قىيىن ئەمەس.
ئۇ مېنى كۆزىدىن يوقىتىۋەتسىلا ئۆزىنىڭ تۇرلۇك سۈيىقەستلە-
رى ۋە جىنايەتلىرىنى پاش قىلىشقا جۈرئەت قىلىدىغان ئادەم
قالمايدىغانلىقىنى ئوبدان چۈشىنىدۇ. شۇڭا مېنى قەستلەپ ئۆل-
تۈرۈۋېتىپ ھەم خوتۇنۇمغا ئىگە بولۇۋالماقچى، ھەم مەركەزگە
قارشى تېخىمۇ چوڭ سۈيىقەستلىك پىلان تۈزۈش ئۈچۈن كەڭ
زېمىن ھازىرلىماقچى بولۇۋاتىدۇ. قىسقىسى، بىر چالمىدا ئىك-
كى پاختەكنى سوقماقچى! ئۇنىڭ بۇنداق رەزىل مەقسىتىنىڭ
ئىشقا ئېشىشىغا يول قويۇش مۇمكىنمۇ؟ ئالىي خەلق تەپتىش
مەھكىمىسى دۆلەتنىڭ ئالىي ھوقۇقلۇق ئورگىنى، جەمئىيەتتە
بەلگىلىك نوپۇزى بار. ھەردەرىجىلىك يەرلىك ھۆكۈمەتلەر،
سوت مەھكىمىلىرى كۆڭۈل بۆلمەي كەلگەن بۇ ئەنزىگە سىلەر-
نىڭ يېتەرلىك دىققەت-ئېتىبار بىلەن قاراپ، ئەڭ چوڭ سۈيە-
قەستچى، ئەشەددىي ئەكسىلئىنقىلابچى، قان قەرزگە بوغۇلغان
ۋەھشىي جىنايەتچى، كۆزى تويماس خىيانەتچى، نەپسى بالا پارە-
خور، ئىستىلدا چىرىكلەشكەن قەبىھ پاھىشۇاز غوپۇرنى قاتتىق
جازالاپ بېرىشىڭلارنى سورايمەن. ئاڭلىسام ئۇ يەنە تېخى يېقىندا
ناھىيىنىڭ ھاكىم نامزاتلىقىغا كۆرسىتىلىپتىمىش. مەن ھەتتا
شۇنچە يامىشىپ يۈرۈپ كەنتنىڭ مۇئاۋىن باشلىقىمۇ بولالمىغان
يەردە، ئۇنىڭغا ھاكىملىقنى كىم قويۇپتۇ؟ ئۇ زادى قايسى سەۋە-

يەسسىگە تايىنىپ ھاكىم بولىدىكەن؟ ئۇ كىم؟ مەن كىم؟ ئەجە-
با، چالا ساۋاتلار دەۋران سۈرىدىغان دۇنيامىكەن بۇ؟! ئۇنىڭ
ئۈستىگە غوپۇر يېزا باشلىقى بولۇپ تۇرغان مەزگىلدە قولىدىكى
ھوقۇقتىن پايدىلىنىپ ھۆكۈمەتنىڭ نۇرغۇن پۇلىغا خىيانەت
قىلغان بولۇشى مۇمكىن. ھاكىم بولۇۋالسا ھوقۇقىغا ئەگىشىپ
نەپسىمۇ يوغىناپ، تېخىمۇ نۇرغۇن پۇلغا خىيانەت قىلمامدۇ؟
بۇ يەرلىرىنى ئەتراپلىق ئويلىنىپ بېقىشقا ئەرزىيدۇ. ئۆزۈڭلار
ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ، دۆلەتكە ھەددى-ھېسابسىز زىيان سالىدە-
غان مۇشۇنداق خىيانەتچىنى جازالىماي كىمنى جازالىغۇلۇق؟
ئاخىردا شۇنى ئالاھىدە ئەسكەرتمەي بولمايدۇكى، يېقىندا مەن
قەستلەپ ئۆلتۈرۈلۈشۈم مۇمكىن. ناۋادا شۇنداق پاجىئە يۈز
بەرسە مېنى ئۆلتۈرگەن قاتىل چوقۇم غوپۇر بولىدۇ، بۇنىڭدىن
قىلچە گۇمانلىنىشقا بولمايدۇ. شۇڭا مەن ئۆلۈپ كەتكەندىن
كېيىن غوپۇردىن ئىنتىقامنىم ئېلىپ بېرىلمىسە ئۇ دۇنياغا كۆ-
زۈم ئوچۇق كېتىدۇ. بۇ ئەرزنى باسۇرۇپ قويساقلا سۈرۈشتۈرە-
دىغان ئادەم چىقمايدۇ دەپ خام-خىيال قىلماڭلار. مەن بۇنى
99 نۇسخا قىلىپ كۆپەيتىپ باستۇرۇپ، پۈتۈن مەملىكەتتىكى
مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا تەڭ ئەۋەتتىم. غوپۇرنى قاتتىق جازا-
لىمىساڭلار ۋاقتى كەلگەندە بۇ دۇنيادىكى جىنايى جاۋابكارلىقىڭ-
لار سۈرۈشتۈرۈلۈپلا قالماستىن، بەلكى ئۇ دۇنيادىمۇ ئۇۋالچە-
لىققا ئۇچرىغان روھىم گېلىڭلاردىن چىڭ بوغۇۋېلىپ، سىلەرگە
زادى ئارامىلىق بەرمەيدۇ. بۇ ئالەم ئالتە كۈنلۈك ئالەم، ئۆمۈر
دېگەن كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقۇچە ئۆتۈپ كېتىدۇ. ئاساسلىقى ئۇ
ئالەمدىكى ئىشلار ئۈستىدە كۆپرەك باش قاتۇرۇپ، بىر ئامال

قىلىپ جەننەتكە كىرىۋېلىش كېرەك. سىلەرنىڭ جەننەتكە كىـ
رىش-كېرەلمەسلىكىڭلار بۇ ئاخىرقى ئەرزىمنى قانداق بىر تە-
رەپ قىلىشىڭلارغا باغلىق. چۈنكى مەن سىلەر ئويلىغاندەك
ئۇنچىۋالا ئاددىي ئادەم ئەمەسمەن. بۇ دۇنيادا ئىشلىرىمنى ئۇنچە
قاملاشتۇرالمىغىنىم بىلەن ئۇ دۇنياغا بارغاندا چوقۇم تەجرىبە-
ساۋاقلارنى ئەستايىدىل يەكۈنلەپ، ھېچكىمنىڭ ئەقلىگە كەلمەي-
دىغان ئاجايىپ ئەپچىل چارە-تەدبىرلەرنى تېپىپ چىقىپ، پە-
رىشتىلەرنىڭ كۆزىنى غەلەت قىلىمەن-دە، پىلىسىرات كۆۋرۈكـ
دىن غىپپىدە ئۆتۈۋېلىپ، ئۇدۇل جەننەتكە كىرىپ كېتىمەن.
ئاندىن ئاراڭلاردىكى مەن ئۇچۇن كۈچ چىقارغۇچىلارغا جەننەت-
نىڭ ئوبدان يېرىدىن ئورۇن ئېلىپ قويىمەن. ناۋادا پىلىسىرات
كۆۋرۈكىدىن ئۆتەلمەي قېلىشتىن ئەنسىرىسەڭلار، مەن دەرھال
قۇربانلىق قىلىنغان قوي قىياپىتىگە كىرىۋېلىپ، سىلەرنى
ئۈستۈمگە مىندۈرۈپ ئۆتكۈزۈپ قويىمەن. جەننەتكە كىرىۋال-
ساڭلار ئۆمۈرۋايەت راھەت-پاراغەت ئىچىدە ياشايسىلەر، تولۇن
ئايەك پەرىزاتلار كۈن بويى ئەتراپىڭلاردىن پەرۋانىدەك ئايلىنىپ
كېتەلمەيدۇ. زادى گېپىمگە كىرمىسەڭلار، شۇنداق قاملاشتۇ-
رۇپ چاقمەنكى، ئۇ چاغدا سىلەرنى پەرىشتە-مالائىكىلەر ئۇنـ
مىغىنىڭلارغا ئۇنماي گەجگەڭلاردىن ئىتتىرگىنىچە لاۋۇلداپ
ئوت كۆيۈپ تۇرغان دوزاخقا تاشلۇۋېتىدۇ. سىلەرمۇ باشقىلارغا
ئوخشاش ئەخمەقلىق قىلىپ، بىر تېنىنغا ئەرزىمەيدىغان ۋە
بىرتېنىن پايدا بەرمەيدىغان غوپۇرغا يان باسمىز دەپ ۋەيلۇن
دوزاخقا تۇتۇرۇق بولۇپ كېتەمسىلەر ياكى مەزكۇر ئەرزىمنى
چىرايلىقچە قوبۇل قىلىپ، مېنىڭ ياردىمىمگە تايىنىپ گۈزەل

جەننەتكە كىرەمسىلەر؟ مانا بۇ — ئالدىڭلاردا تۇرغان ئىككى خىل يول، ئىككى خىل تەقدىر. ئەقىللىق ئادەملەر ئادەتتە ئاقىللار- نىڭ مەسلىھەتىگە قۇلاق سېلىپ، بىھۇدە زىياندىن ساقلىنىپ قېلىشنى بىلىدۇ. قانداقلا بولمىسۇن، سىلەرگە يەنىلا بۇنچىلىك ئاددىي ساۋاتنىغۇ بىلگۈچىلىكى باردۇ دەپ ئىشىنىمەن. ھەر ھالدا مەندەك بىر كاتتا تالانت ئىگىسىنىڭ زور ئىشەنچىنى يەردە قويماي، چاقماق تېزلىكىدە ھەرىكەتكە كېلىپ، رەھىم-شەپقەت دېگەنلەرنى يەتتە قات كۆك قەرىگە چۈرۈپ تاشلاپ، جىنايىتى چېكىدىن ئاشقان غوپۇرنىڭ تىنىم تاپماس ئىككى پۇتىنى دەرھال پۇكلەپ بىر ئۆتۈككە تىققايسىلەر. لېكىن شۇنى ئۇنتۇماڭلار- كى، ئەرزىم كۆتكىنىمدەك ياخشى نەتىجىگە ئىگە قىلىنمىسا، قىران بۇركۇتىنىڭكىدەك ئۆتكۈر تىرناقلىرىم ھەر ۋاقىت گېلىڭ- لارغا سوزۇلۇق!

ئۆزۈڭلارنى قەدىرلىشىڭلارنى تىلەپ تۆۋەنچىلىك بىلەن قارادۆڭ يېزىسى ئارغۇنباش كەنتىدىن ئېغىر خەۋپ ئاستىدا تۇرغان:

كۆيدۇرگەبەگ

1987-يىل 7-ئاينىڭ 7-كۈنى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

خاتىمە

قارادۆڭ يېزىسىدىن ئايرىلىش ئالدىدا رەھمەتلىك كۆيدۇر-گەبەگنىڭ قەبرىسىنى يوقلاپ قويغۇم كەلدى. بۇ نىيىتىمنى ئاۋۇت ئاكىغا ئېيتمۇبدىم، ئۇ مېنى يېزىنىڭ غەربىدىكى ئاممە-ۋى زاراتگاھلىققا ئەمەس، بەلكى ئازغۇنباش كەنتىنىڭ شەرقىدە چوخچىيىپ تۇرغان ئېگىز دۆڭلۈككە باشلىدى. ئاۋۇت ئاكا ھەيران بولۇۋاتقىنىمنى پەملەپ، ئېغىر خۇرسىنىپ قويۇپ، ئاستا ئېغىز ئاچتى.

—دۇنيادا ئەل-جامائەتنىڭ نەزەرىدىن چۈشۈپ قېلىشتىن ئېغىر ئىش يوق ئىكەن، ئۇكام! —دېدى ئۇ يىراقلارغا كۆز تىككىنىچە ئاق سانجىشقا باشلىغان ساقىلىنى سىيپاۋېتىپ،— يېزىمىزدا ئىمام ئاز ئەمەس، لېكىن بىرەر ئىمامىمۇ كۆيدۇرگە-بەگنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈشكە ئۇنىمىدى. ئۇنى قەيەرگە دەپنە قىلىش توغرىسىدا تېخىمۇ قاتتىق غۇلغۇلا بولدى. مەھەللە-كوي-لار بىر ئېغىزدىن: "كۆيدۇرگەبەگنى زاراتگاھلىققا دەپنە قىل-ساق، ئۇ شۇ يەردىمۇ ئۆلۈكلەر بىلەن ئۇستۇن-تۆۋەنلىك تالە-شىپ، ئاتا-بوۋىمىزنىڭ روھىنى ئۆز قەبرىسىدە تىنچ ياتقىلى قويماسمىكىن" دېيىشتى. زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىلارنىڭ بە-زىلىرى ھەتتا غەزەپىگە پايلىماي ئۇنىڭ جەسىتىنى قاغا-قوزغۇن-لارغا تاشلاپ بېرىۋەتمەكچىمۇ بولدى. يەنە بەزىلەر: "رەھمەتلىك ھايات چېغىدا باشقىلاردىن ئېگىزرەك يەردە تۇرۇۋېلىشقا ئامراق

ئىدى. شۇ مەقسىتىگە يېتىش ئۈچۈن بىر ئۆمۈر ئۆمىلەپمۇ دېگەن يېرىگە چىقالماي ئارماندا كەتتى. شۇڭا ئەڭ ياخشىسى ئۇنى دۆڭلۇككە دەپنە قىلىپ قويايلى، تىرىكلىكىدە ئىشقا ئاشۇرالمىغان ئارزۇسىنى ئۆلگەندىن كېيىنمۇ بولسا ئىشقا ئاشۇرۇۋالسۇن...“دەپ سالا قىلىشتى. بۇ تەكلىپ ھەممەيلەنگە خوپ كەلدى. شۇنداق قىلىپ ئەل-جامائەت ئولاش-چولاش بىر گۆر قېزىپ، ئۇنى ئېگىز دۆڭلۇككە دەپنە قىلىپ قويدى ...

ئاۋۇت ئاكىنىڭ گېپىگە قۇلاق سالغاچ قىزغۇچ تۆپىلىككە كۆتۈرۈلدۇم. يامغۇر ۋە ئېرىگەن قار سۇلىرىنىڭ تولا يالىشى نەتىجىسىدە سان-ساناقسىز كىچىك-كىچىك ئېرىقچىلار ھاسىل بولۇپ قالغان قىيپاش تۆپىلىك جاپا-مۇشەققەتنى بولۇشچە تارتقان بوۋاينىڭ قورۇق بېسىپ كەتكەن چىرايىغا ئوخشاش غەمكىن كۆرۈنەتتى. قاتمۇ قات بۇلۇت ئارىسىدىن شۇڭغۇپ ئۆتۈۋاتقان قۇياش نۇرى ئۇيەر-بۇيەردە چېچىلىپ ياتقان ھەرخىل رەڭدىكى چوڭ-كىچىك تاشلار ئۈستىدە سۇس يالتىرايتتى. ھەر بىر قەدەمنى شۇنچە ئاۋايلاپ باسساقمۇ يەنىلا ئاللىقانداق نەرسىلەرگە پۇتلىشىپ گاھ مۇدۇرۇپ كېتەتتۇق، گاھ سىلىق مۇز ئۈستىگە دەسسىگەندەك تېيىلىپ يىقىلىپ كەتكىلى تاس-تاماس قالاتتۇق. ئۇششاق شېخىل ۋە قاتمال داڭگاللار ئاياغ ئاستىمىزدىن سىيرىلىپ شىرىقلىغىنىچە تۆۋەنگە دومىلاپ چۈشۈپ كېتەتتى. شۇنداقتىمۇ بىز ئۇزلۇكسىز يۇقىرى ئۆرلەپ كۆزلىگەن نىشانغا يېقىنلاشتۇق. تۇيۇقسىز قۇلىقىمغا: ”كۆيدۇرگەبەگدەك نامەردىنىڭ قەبرىسىنىمۇ يوقلاپ يۈرىدىغان قانداق ئادەمسىز؟“ دېگەن غەيرىي ئاۋاز ئاڭلانغاندەك بولدى. چۆچۈپ يېنىمغا قارىۋىدىم،

ئاۋۇت ئاكا چوڭقۇر خىيالغا چۆمگەن قىياپەتتە ماڭا ياندىشىپ كېلىۋېتىپتۇ. بۇ زادى كىمنىڭ ئاۋازىدۇ؟ ھە، توغرا، ئېھتىمال بۇ، كۆيدۇرگەبەگنى ئۆز باغرىغا ئالغۇسى كەلمىگەن ئانا زېمىنىنىڭ نارازىلىق ساداسىدۇ ياكى ئۇنىڭ "ناپاك جەسەت بىلەن كۆكسۈمنى بۇلغىۋەتتى" دەپ ئېچىنىپ ئېڭىرىغان ھەسرەتلىك نىداسىدۇ. كۆڭلۈمنى بىردىنلا ئىزھار قىلغۇسىز بىر خىل غەشلىك قاپلىۋالدى، نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەي قالدىم. بۇ غايىب سادانىڭ تەسىرىدە خىيال كەپتىرىمنى تەپەككۇر كۆكىدە پەرۋاز قىلدۇرۇپ، ئۆزۈمگە ئۆزۈم نۇرغۇن سوئال قويۇشقا ئۇلگۇردۇم. ئەسىرىمگە "ۋىجدانىڭ نېمە دەيدۇ؟" دەپ ماۋزۇ قويسام، چېچەن كىتابخانلار: "شۇنچە كۆپ ئەسكىلىكلەرنى قىلغان كۆيدۇرگەبەگدەك ۋىجدانسىزدىن ۋىجدانىڭ نېمە دەيدۇ، دەپ سوراش تولىمۇ كۈلكىلىك ئىش ئەمەسمۇ؟" دەپ سورىمايلا قالارمۇ؟ بۇ سوئالغا: "ۋىجدان دېگەندە مېنىڭ كۆزدە تۇتقىنىم ھەرگىز ئاللىقاچان ئۇ ئالەمگە سەپەر قىلغان كۆيدۇرگەبەگ ئەمەس، بەلكى ھېلىمۇ بىر-بىرىنىڭ پېيىنى قىرقىش كويىدا ئۆتكۈر قايچىلىرىنى كۆتۈرۈپ يۈرگەن تىرىك ئادەملەر. شۇڭا بۇ ھەقتە ئارتۇقچە ئىزاھات بېرىپ ئولتۇرۇش ھاجەتسىز" دەپ جاۋاب بەرسەم، ئۇلارنى قانائەتلەندۈرەلەرمەنمۇ؟...

—مانا يېتىپ كەلدۇق!

ئاۋۇت ئاكىنىڭ ئاۋازى مېنى چوڭقۇر خىيال ۋە چىگىش سوئال قاينىمىدىن تارتىپ چىقاردى. كۆزۈمنى ئۇۋۇلىۋېتىپ ئالدىمغا نەزەر تاشلىدىم. يەككە-يېگانە بىر قەبرە يوپۇرماقلىرى تۆكۈلۈپ ئۆچلۈق تىكەنلىرى يالىڭاچلىنىپ قالغان ئازغاندىن

بىر-ئىككى ماڭدام نېرىدا يۈرتىدىن قوغلانغان مۇساپىر دەك غېر-
ىبسىنىپ، يېر يۈزىدىن سەل-پەل كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى. ئاياغ
تاۋۇشىنى ئاڭلىغان سالما-پاتمىچۇقلار ھەر تەرەپكە پىتراپ قاچ-
قىلى تۇردى. يېقىن ئەتراپتا دانلاپ يۈرگەن توك قاغا سەت
قاقىلدىغىنىچە قاپقارا قانىتىنى كېرىپ سازلىق تەرەپكە ئۇچۇپ
كەتتى. كۆيدۈرگەبەگنىڭ غېرىبانە قەبرىسىگە ئېغىر سۈكۈت
ئىچىدە بىر ھازا قاراپ تۇردۇم. قەبرە ئەتراپىدا ئادەمزاتنىڭ
ئاياغ ئىزى كۆرۈنمەيتتى، قارىغاندا مەندىن باشقا ھېچكىممۇ
ئۇنىڭ قەبرىسىنى يوقلاپ كەلمىگەندەك قىلاتتى. سوغۇق شامال
ئاچ قالغان ئالۋاستىنىڭ يىغىسىنى ئەسلىتىپ ئەنسىز ئۇشقىر-
تىپ، يۈز-كۆزۈمنى رەھىمسىزلىك بىلەن چېقىپ ئۆتەتتى.
بۇنى ئاز دېگەندەك، ئارىلاپ-ئارىلاپ پەيدا بولۇپ تۇرغان قارا
قۇيۇن پىرقىراپ ئايلىنىپ، ئۇستىبېشىمنى توپا-چاڭغا كۆمۈۋې-
تىپ، ئاللىقاياقلارغا غايىب بولاتتى. ئاۋۇت ئاكىنىڭ ئالدىر-
تىشى ئارقىسىدا بۇ يەردە يەنە ئارتۇقچە تۇرۇۋېرىشنىڭ ھەقىقە-
تەن ئەھمىيەتسىزلىكىنى ھېس قىلىپ، ئارقامغا ياناي دەپ تۇر-
سام، ئازغۇنباش كەنتى تەرەپتىن بىر سار لەلەڭلەپ ئۇچۇپ
كەلدى-دە، چاڭگىلىدا چىڭ قاماللىۋالغان ئاللىقانداق بىر نەر-
سىنى زەرب بىلەن قەبرە ئۇستىگە چۆرۈپ تاشلىدى. ھەيرانلىق
ئىچىدە يېقىن بېرىپ قارىسام، قۇرۇپ قالغان بىر تال كۆك
يانتاق ئىكەن. ئېھتىمال سار ئۇنىڭ چاڭگا تىزىشقىمۇ يارىمايدە-
غان چاققاق تىكەن ئىكەنلىكىنى سېزىپ قېلىپ، جان ئاچچىقىدا
بۇ يەرگە تاشلىۋەتكەن چېغى. تۇيۇقسىز، ئىزھار قىلغۇسىز بىر
خىل كىنايىلىك كۈلكە ئېچىنىش يالقۇندا ئۆرتىنىۋاتقان قەل-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بىمنى ھەدەپ غىدىقلاشقا باشلىدى، ئۇنىڭ تەنتەكلىك قىلىپ ئالدىراپ-تېنەپ جاۋغىيىمغا قونۇۋېلىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن بېشىمنى كۆتۈرۈپ كۆككە كۆز تىكتىم. تېخى بايا تىن تاغ تەرەپ-تىن ھەيۋە بىلەن يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان سۇر رەڭ بۇلۇتلار شىددەتلىك بوراننىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىغاندەك تىرىپىرەن بو-لۇپ، ئۈيەر-بۈيەردە جانسىز لەيلەپ قالغانىدى. مەن ئاخىر قاباھەتلىك چۈشتىن چۆچۈپ ئويغانغان ئادەمگە ئوخشاش ئېغىر-لىشىپ كەتكەن پۈتلىرىمنى سۆرەشتۈرگىنىمچە كۆيدۈرگەبەگ-نىڭ قەبرىسىدىن ئاستا يىراقلاشتىم.

1989-يىل 5-ئايدىن 9-ئايغىچە
بېيجىڭدا يېزىلدى.

ئاخىرەتلىك سوۋغا

ئاخىرەتلىك سوۋغا ... پىلىسىرات كۆۋرۈكىدىن ئامان-ئېسەن ئۆتۈش ئۈچۈن تەييارلانغان ئاخىرەتلىك سوۋغا ...

— ھەي ھاماقەتلەر!...

... تەڭرىنىڭ جۈدۈنى تۇتتى، ئەلەم بىلەن پۇچۇلانغان يۈرىكىدىن ئېتىلىپ چىققان ھەسرەتلىك نىداسى ھەيۋەتلىك گۈلدۈرماما سىغا ئايلىنىپ، پاجىئەلىك دۇنيانى تىترىتىۋەتتى، چەكچەيگەن كۆزلىرىدىن چاقنىغان غەزەپ ئۇچقۇنى چاقماق بولۇپ چاقناپ، زۇلمەتلىك تۇن باغرىنى يېرىپ ئۆتتى. ئاسمان پەردىزاتلىرى ياقا يىرتىپ يىغلىشىپ ھازا تۇتتى. ئۇلارنىڭ ئاچچىق

كۆز ياشلىرى شىددەتلىك يامغۇر بولۇپ تۆكۈلۈپ، نادانلىق ياستۇقىنى ئېگىز قىرلاپ ئۇخلاۋاتقان سېزىمسىز زېھىننى غەزەپ بىلەن قامچىلاشقا باشلىدى ...

—خاتىرە دەپتىرىمدىن

مۇقەددىمە

ئايجامالنىڭ ئۆلۈمى مېنى غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئويغاتتى، لېكىن تولىمۇ كېچىكتىم. ئۇ سەبىي، ئۇمىدۋار كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ يېلىنغاندا نېمە ئۈچۈن شۇنچىلا ئېتىبارسىز قارىدىم؟! نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەجەل گىرداۋىغا قاراپ كېتىۋاتقىنىنى پەملىيەلمەي قالدىم؟! نېمە ئۈچۈن يىگىنا غۇچىتەك ئاجىز بىر قىزنىڭ ۋۇجۇدىدا شۇنداق سۇنماس ئىرادە، بەزى يىگىتلەردىمۇ تېپىلمايدىغان يولۋاستەك باتۇرلۇق، تەۋرەنمەس ئەقىدە، مۇھەببەت دەخلى-تەرۇزسىز ئىنسانىي غۇرۇر مۇجەسسەملەنگەنلىكىنى ئەقىل كۆزى بىلەن كۆرۈۋالالمىدىم؟! نېمە ئۈچۈن تۈيۇقسىز يېتىپ كەلگەن ئەزرائىلنىڭ قانلىق قولىنى سۇندۇرۇپ ئۇنى قۇتقۇزۇۋالمىدىم؟! ئىشىنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ بۇنداق پاجىئەلىك بولۇشىغا ئىشەنمىدىمۇ ياكى ھېلىقى "ئۆلۈغ زات"نىڭ قارغىشىغا ئۈچراپ كېتىشتىن قورقۇپ، بېشىمنى ئېچىمگە تىقىپ جىم تۇرۇۋالدىممۇ؟

چوڭقۇر ئويلاپ باقسام، ئالدىنقى ئىھتىمال چوڭراقتەك تۇرىدۇ. ئايجامالنىڭ ئېچىلىگە پاتماي قالغان دەرد-ھەسرىتى

تۇپەيلىدىن يامغۇردەك تۆكۈلۈۋاتقان ئاچچىق كۆز يېشىنى ئاتا-
ئانىسىدىن ئورۇنسىز دەشنام يېگەن پەرزەنتلەرنىڭ ئۇۋاللىق
تۈيغۇسىغا چۆمگەن چاغلاردىكى ئادەتتىكى كۆز يېشى، پۈتۈن
ۋۇجۇدىنىڭ كەچكۈز شامىلىدا قالغان ياپراقتەك تىترەشلىرىنى
مىدىرلاۋاتقان ئارغامچىنى يىلانغا ئوخشىتىپ قالغان كىچىك با-
لىنىڭ بىمۇدە قورقۇنچى دەپ چۈشىنىپ، ئانچە پەرۋا قىلىپ
كەتمەپتىمەن. بۇ، خۇددى قاينامغا كىرىپ قالغان كىشىنىڭ
ئەجەل گىردابىدا جان تالىشىۋاتقان چاغدىكى يارىدەم تەلەپ قىلىپ
قوللىرىنى پۇلاڭلىتىشلىرىنى چاقچاق دەپ چۈشىنىپ، قىرغاقتا
تاماشا كۆرۈپ تۇرۇۋەرگەندەك كۈلكىلىك ئىش، ئېچىنىشلىق
پاجىئە ئەمەسمۇ! ياق! ياق! بۇ، جەزمەن كەچۈرگىلى بولمايدە-
غان سەۋەنلىكىمنى ئاقلاپ، ئازابلىنىۋاتقان قەلبىمگە تەسەللى
بېرىش ئۈچۈن باش قاتۇرۇپ ئويلاپ تاپقان ئاقماس باھانە-سەۋەب-
لىرىم؛ پۇل كويىدا چىرىپ يىرىڭداشقا باشلىغان ۋىجدانىم جارا-
ھىتىنى ئەھلى جامائەتنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇ-
نىڭ ئۈستىگە ياپماقچى بولغان ساختا چۈمپەردە-بېزەكلىرىم!
مەن ئۆزۈمنى كەچۈرەلمەيمەن، بىر ئۆمۈر ۋىجدان ئازابىغا قال-
غىنىم قالغان. بىراق، بۇ پاجىئە زادى قانداق يۈز بەردى؟
ئۇنىڭ تۈپ يىلتىزى نەدە؟ بۇ چىگىش سوئال مېنى ئىختىيارسىز
چوڭقۇر ئوي-خىيال قاينىمىغا سۆرەپ كىردى.

ئايجامال ئالماس ئاكىنىڭ بىردىنبىر ئارزۇلۇق قىزى ئە-
مەسمىدى! ئۇ نېمە ئۈچۈن ئاغزىدىن تېخى سۈت پۇرىقى كەتمە-
گەن ناىسىدە قىزىنى قاراپ تۇرۇپ يەتمىش ياشلىق ئىشانغا
خوتۇنلۇققا دۇئا قىلدۇرۇۋېتىدۇ؟ ئۇ، دۇنياغا قىز بولۇپ تۇرۇ-

لۇپ قالغىنى ئۇچۇنلا ئاشۇنداق ھايۋانغا ئوخشاش خارلىنىشى كېرەكمۇ؟ ! قىز بالا ئادەم ئەمەسمىكەن؟ ! ئۇنىڭ ئۆز تەقدىرىگە ئۆزى خوجا بولۇش ھوقۇقى يوقمىكەن؟ ! ئىلىم-پەن يۈكسەك دەرىجىدە تەرەققىي تاپقان يىگىرمىنچى ئەسىرنىڭ 80 -يىللىرىدىمۇ فېئودالىزم جاھالىتى قاپلىغان ئوتتۇرا ئەسىردىكى پاجىئەلەرنىڭ يەنە يۈز بېرىشى زادى نېمىدىن دېرەك بېرىدۇ؟ ھەي نادانلىق! ھەي خۇراپاتلىق! سەن نەچچە مىڭ يىلدىن بېرى خەلقىمىزنىڭ پۈت-قولىنى چۇشەپ كەلگەننى ئاز دېگەندەك، ھېلىمۇ ئۇلارنى قاپاق ئىچىدە كولدۇرلىتىۋېرەمسەن؟ بەس، ئەمدى يېتەر! كىشىلىرىڭنى ئۇرۇپ چاقىدىغان ۋاقىت كەلدى! ئويغانمىغانلار ئويغىنىۋاتىدۇ؛ ئويغانلار چىرمىشىپ كەتكەن يىل-تىزىڭغا پالتا چېپىۋاتىدۇ! مەنمۇ ئەسلىدە ئويغانغانلارنىڭ بېرى —باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇتقۇچىسى ئىدىم. ئەپسۇسكى، كەس-پىمنى پەس كەسىپ دەپ ھېسابلاپ، كىرىمىمنى تۆۋەن چاغلاپ، ئىجتىمائىي مەجبۇرىيىتىمنى پۈتۈنلەي ئۇنۇتتۇم، نەپسىمنىڭ كەينىدىن دوپپامنىڭ چۇشۇپ قېلىشىغا قارىماي شاپاشلاپ چاپ-تىم. بەزىدە كۆزۈمنى يۇمۇپلا ئىنسانىي بىر تەڭگىگە سانتقان يەرلىرىمۇ بولدى. نەتىجىدە سودام ئېقىپ، شتاتىمنى ساقلاپ قېلىپ ئوقەت قىلىشقا رۇخسەت ئالغان ئۇچ يىل مۆھلىتىم توشماستىنلا ماددى جەھەتتە خېلى بېيىۋالدىم، قولۇمنى نەگە سوزسام شۇ يەرگە يېتىدىغان بولدى. بىراق ئەمدىلىكتە مەنۋى جەھەتتە تولىمۇ نامراتلىشىپ كەتكەنلىكىمنى ھېس قىلماقتە-مەن. ئەقەللىيسى، ئىنسانلارغا خاس ئەڭ مۇھىم ئەخلاقلارنىڭ بىرى—ئۆز ئارا ھېسسداشلىق-خەيرىخاھلىق قىلىش، بىر-

بىرىگە كۆيۈنۈش، ئاكا-ئۇكىلارچە مېھرىبانلىق كۆرسىتىش، قىسقىسى ئىنسانىي مۇھەببەت، رەھىم-شەپقەت قەلبىم تۆرىدىن ئاساسەن كۆتۈرۈلۈپ كېتىپتۇ. كۆزۈم پۈلدىن باشقىنى تونۇماس بولۇپ قاپتۇ، بولمىسا ئۆز قولۇم بىلەن تەربىيىلىگەن ئوقۇغۇچۇم ئايجامالنىڭ ئىسسىق كۆز ياشلىرى يۈرىكىم تاشقا ئايلىنىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ ئۆز ھارارىتى بىلەن ئۇنى سىمابتەك ئېرىتىۋەتمەسمىدى؟ ئېھتىمال "ۋاقىت—پۇل دېمەكتۇر" دېگەن ئەقىدىنگە قانىتىق ئەمەل قىلىپ، چۆنتىكىمنى يەنىمۇ تومپايتىشنىڭ ياخشى پۈرسىتىنى قولدىن بېرىپ قويغۇم كەلمەي، قەستەن خۇپسەنلىك قىلىپ، بىچارە قىزنىڭ دەردىگە دەرمان بولمىغاندىمەن! ئۆزۈمنى ئوپراتسىيە قىلسام، مانا بۇ ئۇنىڭ ئەجىللىك يېرىمىدەك تۇرىدۇ! بۇ مەسئۇلىيەتتىن باش تارتالامدىمەن؟ ياق! ياق! ئۆزۈمنى ھەر قانچە قاچۇرغىنىم بىلەن ئايجامالنىڭ ئۈمىد-سىزلەنگەن كۆزلىرىنىڭ ھەر جايدا ماڭا مىختەك قادىلىپ تۇرغانلىقىنى سېزىمەن. بۇ كۆزلەر ماڭا گاھ نەپرەتلەنگەندەك، گاھ مەندىن ئاللىقانداق بىر نېمىنى كۈتۈۋاتقاندەك باقىدۇ. ئويلا-ئويلا، ئاخىرى چۈشەندىم: بۇ كۆزلەر مېنى مۇقەددەس بۇرچۇمنى ئادا قىلىشقا ئۈندەۋاتىپتۇ. مېنىڭ ئەسلى كەسپىم ئادەم تەربىيىلەش، كەلگۈسىگە يارامليق ئەۋلاد يېتىشتۇرۇش، ياش بوغۇنلار قەلبىگە ئىلىم-پەندىن چىراغ يېقىش ئەمەسمىدى! ئەجەبا، راستتىنلا مەن: "تەربىيە كۆرگەن مەندەك بىر ئادەم پۇل كويىدا ھەممىنى ئۇنۇتقان يەردە، نەچچە مىڭ يىلدىن بېرى كىشىلەر قەلبىنى ئۆمۈچۈك توربىدەك چىرماپ كەلگەن نادانلىق، خۇراپاتلىق تورلىرىنى ئۈزۈل-كېسىل ئۈزۈپ تاشلاش ئاسانغا

چۇشىدىغان ئىشمۇ!" دەپ ئويلاپ، ئارقامغا چېكىنگەن بولغىيـ
مىدىم؟! شەھۋانى نەپسىنى "ساۋاب" ئىبارىلىرى بىلەن چىرايـ
لىق بېزىگەن ئىشانلار تۈيدۈرماي چىقارغان جۈدۈن-قۇيۇنلارـ
نىڭ قانچىلىغان نازۇك گۈل-غۇنچىلارنى ۋاقىتسىز سۈلدۈرۈپ
خازان قىلغانلىقىنى؛ دىن تونىغا ئورىنىۋالغان ئاچكۆز بۆرەـقاـ
ۋانلار ئۈستۈلۈق بىلەن قۇرغان قاپقان-قىلتاقلارنىڭ ئايجامالـ
دەك قانچىلىغان مەسۈمە قىزلارنىڭ جېنىغا زامىن بولغانلىقىنى
قانداقلارچە ئېسىمدىن چىقىرىپ قويغاندىمەن؟! ئېچىنىشلىق
پاجىئە، ئاچچىق ساۋاق نەشتىرى ئۆز نەپسى بىلەن بولۇپ كەتـ
كەن ۋىجدان بېغىشىغا گاچچىدە سانجىلغاندىلا، ئاندىن تولۇق
ھوشۇمغا كەلدىم. ئەقلىم دۈلدۈلىنى چاپتۇرۇپ شۇنى تولۇق
چۈشەندىمكى، غەپلەت ئۈيقۇسىدىن ئويغىتىلمىغان مىللەتنىڭ
رونىق تېپىشىدىن سۆز ئېچىش قۇمغا گۈل چەككەندەك بىھۇدە
ئاۋارىگەرچىلىك، پايپاققا ناھال قاققاندەك ئەخمىقانىلىق ئىكەن!
بۇنىڭ ئۈچۈن قانداق قىلىش كېرەك؟ ھازىرچە ئىلىم-پەنگە
تايانماقتىن باشقا چارە يوق. ئىلىم-پەنلا گۆزدەك قاراڭغۇ قەلبـ
لەرنىمۇ يورۇتالايدۇ، كىشىلەرگە ئارزۇ، ئۈمىد، ئىشەنچ، ئىـ
رادە، ئالەم كۆكىدە پەرۋاز قىلىشقا سۈنماس قانات بېغىشلىيالايـ
دۇ. نادانلىق بۆشۈكىدە غەپلەت خورىكىنى بەخىرامان تارتىپ
ئۇخلاۋېرىشنىڭ ئاخىرى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى تونۇتاـ
لايدۇ. شۇ ۋەجىدىن مەن بارلىق دەسمايەم—ئون ئىككى مىڭ
يۇەن پۇلنى مەكتىپىمگە تەقدىم قىلىۋېتىپ، ئاددى بولسىمۇ
ھاياتىمنى مەنىلىك ئۆتكۈزۈشكە ئىمكان بېرىدىغان خىزمەت ئۇرـ
نۇم—قارا دوسكا ئالدىغا قايتىدىن كېلىش قارارىغا كەلدىم.

مىللەتىمىزنىڭ كۆزىنى ھېلىغىچە ئېتىپ تۇرغان خۇراپاتلىق، نادانلىق چۈمپەردىسىنى يەتتە قات كۆك قەرىگە چۆرۈپ تاشلاش ئۈچۈن ئۆز كۈچۈمنى ئايماسلىق بىلەن بىر ۋاقىتتا، بارلىق ئاتا-ئانىلارغا شۇنداق دەپ خىتاب قىلغۇم كېلىدۇ: "قىز بالىمۇ ئادەم، ئۇ ھەرگىز بوداپ باققاندىن كېيىن بوينىدىن باغلاپ يېتىلىگەن پېتى بازارغا ئاپىرىپ سېتىۋېتىشكە ياكى ئاللىقانداق 'ئۇلۇغ زات' نىڭ دۇئاسىنى ئالىمەن دەپ خالىغانچە دۇئا قىلدۇرۇۋېتىشكە بولىدىغان پاقلان ئەمەس، بەلكىم ئۆزۈڭلەرگە ئوخشاش تۇرمۇش لەززىتىنى تېتىشقا، بەخت-سائادەتتىن بەھرىمەن بولۇشقا تامامەن ھوقۇقلۇق، تولۇق-ئىززەت غورۇرغا ئىگە ئۇلۇغ ئىنسان!..."

—پۇشايمان قوقىسىدا ئۆرتىنىۋاتقان بىر ئوقۇتقۇچى خاتىرىسىدىن.

* * *

چاچ-ساقىلىدىكى ئاقنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ ئالماس-نىڭ غەم-ئەندىشىسى بارغانسېرى كۈچىيىشكە باشلىدى. لاۋۇل-داپ كۆيۈۋاتقان دوزاخ ئوتى، ھايات ۋاقتىدا ئۆزلىرى قۇربانلىق قىلغان قوچقار-قويلارغا مىنىپ، دەككە-دۈككە ئىچىدە پىلىسىرات كۆۋرۈكىدىن ئۆتۈشكە ئۆچرەتتە تۇرغانلارنىڭ قايغۇلۇق چىرايلىرى، خۇدا ئالدىدا تۇرلۇك گۇناھلارنى سادىر قىلغانلىقى ئۈچۈن بۇ كۆۋرۈكتىن ئۆتەلمەي ۋەيلۇن دوزاخقا چۈشۈپ كەتكەنلەرنىڭ ۋاژىلداپ كۆيۈشلىرى ئۇنىڭ چۈشىگىلا ۋەھىمە سالىد-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى
www.uyghurkitap.com

سىنى سېلىپ قالماستىن، بەلكى ئوخشىتىمۇ ھە دېسىلا كۆز ئالدىغا كېلىۋالىدىغان بولۇپ قالدى. بەزىدە دوزاخ ئوتىدا ئازاب-لىنىۋاتقانلارنىڭ ناله-پەريادلىرى ئۇنىڭ قۇلىقى تۆۋىدە توختىماي ياڭرىغاندەك بولاتتى. شۇ ھامان ئۇنىڭ بېشى قېيىپ، كۆزى قارانغۇلىشىپ كېتەتتى. ھەتتا تۇرغان يېرىدىلا يېقىلىپ چۈشۈپ، خېلى چاغلارغىچە خۇددىنى بىلەلمەي يېتىپ قالاتتى. ئېسىگە كېلىپ كۆزىنى ئاچقاندىمۇ ئەتراپىدا سان-ساناقسىز مالا-ئىكىلەر پىرقىراپ ئايلىنىپ، ئارىدەك قوللىرىنى سوزۇپ، ئۇنىڭ گېلىنى بوغۇشقا تەرەددۇت قىلىۋاتقاندەك، شۇ كەمگىچە ئۆتكۈزگەن بارلىق گۇناھلىرىدىن بىر-بىرلەپ ھېساب ئالمىغىچە توختىمايدىغاندەك بولۇپ تۇيۇلاتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ قورقۇ-نىدىن بەزگەك تەگكەن ئادەمدەك لاغىلداپ تىترەيتتى، نېمە قىلىشنى بىلەلمەي خۇنۈك كۆزلىرىنى بىر نۇقتىغا تىككىنىچە مىدىر-سىدىر قىلىشقا جۈرئەت قىلالماي سائەت-سائەتلەپ ئول-تۇرۇپ كېتەتتى. دوزاخ ۋەھىمىسى بارغانسېرى كۈچەيمەكتە، قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۇ، قىزى ئايجامالغا تاۋار كۆتىلەكلىك ئېلىپ بېرىشكە ئاتاپ قويغان پۇلىنى خەجلەپ، تېگى سۈت رەڭ كەلگەن سۇس كۆك يوللۇق رەختتىن تۆت مېتر سېتىۋېلىپ، ئۆزىگە پېرىجە تىكتۇردى، ئاشقان پۇلغا ئۈچ مېتر ئاق داكا ئېلىپ، بېشىغا قازانداەك سەللە ئورىدى. ئەتىسى ئەزان بىلەن تەڭ مەسچىت ئالدىدا پەيدا بولدى. بۇنىڭدىن ھەيران قالغان ئەھلى جامائەت ئۆز كۆزلىرىگە ئىشەنمىگەن ھالدا بىر-بىرىگە مەنىلىك قاراش-تى.

مەسچىت ئىمامى — ئاپئاق ساقاللىق ھىدايىتۇللا ھاجى كۆ-زىنى ئوڭۇلىۋېتىپ، ئۇنىڭغا باشتىن-ئاياق سىنچىلاپ قاراپ چىققاندىن كېيىن دېدى:

— ھوي ئالمىساخۇن، بۇگۈن كۇن قاياقتىن چىقتى؟ ئە-زىپ بۇ يەرگە كېلىپ قالدىلىمۇ نېمە؟

— يوقسۇ، تەقسىر، — ئالماس شەلپەردەك قىزىرىپ كەت-كەن چىرايىدىكى خجىللىقنى يوشۇرۇشقا تىرىشىپ، قول باغ-لاپ ئالدىغا سەل-پەل ئېگىلدى، — ئىلگىرى مەن ئۆزلىرى-نىڭ: "بەش ۋاق نامازنى بەجا كەلتۇرمەك ھەر بىر مۇسۇلمانغا پەرزدۇر. نامаз ئۇستىدە قىلغان دۇئا-تىلاۋەت بەندىلەرنىڭ گۇ-ناھىنى ساقىت قىلىپ، مۇراد-مەقسىتىگە يەتكۈزگەي..." دېگەن ۋەزلىرىنى ئاڭلىغانىدىم. ئۇ چاغدا ياشلىق قىلىپ، كوچا-كوي-لاردا يۈرۈپ قاپتىمەن، ئارزۇ-ھەۋەسىنىڭ كەينىگە كىرىپ، ۋەز-نەسىھەتلىرىگە قۇلاق سالماپتىمەن. شۇنداق قىلىپ نۇرغۇن گۇناھلارنىمۇ سادىر قىلدىم. مەن دېمىسىمۇ، بۇ، ئۆزلىرىگە بەش قولدەك ئايان. ھالا بۇگۈنكى كۇنگە كەلگەندە قارىسام، ساقلىم ئەللىباغا يېتىپتۇ، يېشىم ئەللىكتىن ئېشىپتۇ، بۇنداق كېتىۋەرسەم دوزاخقا تۇتۇرۇق بولۇپ كەتكۇدەكمەن. ھېلىھەم بولسىمۇ بەش ۋاق نامازنى قولدىن بەرمەي، تۆۋە-ئىستىغبار ئېيتسام، بىزدەك ئاجىز بەندىلىرىنى يارلىقان شەپقەتلىك ئىگەم ئۆزى كەچۇرەر، ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرىمنىڭ تېگىنى بولسىمۇ ساقىت قىلار دېگەن ئۈمىد بىلەن بۇ مۇقەددەس مەسچىتكە ئاياغ بېسىشقا جۇرئەت قىلىشىم. پېقىر ئەھلى جامائەتنىڭ ئارىغا ئېلىشىغا، ئۆزلىرىنىڭ ھېكمەتلىك دۇئالىرىغا، دوزاخ ئازابە-

ئۇيغۇر كتاب نەشرىياتى www.uyghurkitap.com

دىن قۇتۇلۇش يوللىرىنى كۆرسىتىشلىرىگە مۇھتاجدۇر، تەقسىر!

—بەللى، كارامەت! —دەۋەتتى ئاردىدىن بىرى ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىغان ھالدا بېشىنى چايقاپ، —"ئوغرى قېرىسا سوپى بولۇر، جالاپ قېرىسا بۇۋى" دېگەن گەپ راست ئوخشىمامدۇ! توۋا، خۇدايىم، توۋا!

—شۇ ئەمەسمۇ!

—بەش ۋاق نامازىنى بىلەنلا شۇنچە كوپ گۇناھلىرىنى ساقىت قىلىۋەتكىلى بولىدىغان ئۇنداق ئاسان ئىش ئەمەس تۇرۇپتۇ دەيسىلەر!...

—ئۇنداقتا ھەممە ئادەم ياشلىقىدا قىلىدىغانلىرىنى قىلىۋېلىپ، قېرىغاندا توۋا قىلىدىم دەپ قويۇپلا جەننەتكە كىرىپ كېتىۋەرمەمدۇ!

—ھەببەللى، شۇنى دېمەمسەن! ئۇ چاغدا جەننەتكە ئادەم سىغامتىكى!

—بەس! —ھىدايەتۇللا ھاجى جامائەتنىڭ پوروقلاپ قايناۋاتقان تۇرغان پىكىر قازىنىغا بىر نوگاي سوغۇق سۇ قۇيۇۋەتكەندەك بولدى، —دۇنيادا ئازمايدىغان ئادەم بارمۇ؟ ئاللانىڭ ھىممىتى چوڭدۇر، قۇدرىتى تەڭداشسىز ئىگەم ئۆزگۇناھىنى تونۇپ تۆۋە-ئىستىغبار ئېيتقان ھەر قانداق بەندىسىنى مېھرىبانلىقىدىن شەپقەت دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا قويمايدۇ. ئالمىساخۇن قىلمىشى-ئەتمىشلىرىگە پۇشايمان قىلىپ، خۇدا ئالدىدا مۆمىنلىك پەرزىنى ئادا قىلماقچى بولغانىكەن، ئەلۋەتتە ئۇنى ئارىغا ئالمىغىمىز، جامەدىن بىركىشىلىك ئورۇن بەرمىگىمىز ھاجەتتۇر!

جامائەت تەۋرەندى، غۇلغۇلا بىر پەس داۋام قىلغاندىن كېيىن پەسكويغا چۈشتى. ئۇ ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم ئەل قاتارى ئولتۇرۇپ بامدات نامىزىنى ئوقىدى. ئۇنىڭ چاپاق باسقان خۇنىك كۆزلىرى ئىختىيارسىز ياشلاندى، قەلب ئاسمىنىدا ئۈمىد چىرىغى ياندى، دوزاخ ۋەھىمىسىدىن ئاز-تولا خالاس بولغاندەك بولدى.

نامازدىن كېيىن ھىدايىتۇللا ھاجى ئۇنى بىرياڭغا تارتىپ يېتىم-يېسىرلەرگە كۆپرەك خەيرىخاھلىق قىلىشقا، ساھىل-شەيخلەرگە كۆپرەك ئۆشرە-زاكات، ئۇلۇغ ئەۋلىيا-ئەنبىيا، خوجا-ئىشانلارغا كۆپرەك سەدىقە بېرىشكە دالالەت قىلدى.

—سەدىقە بالانى يەر، تۆۋە گۇناھنى،—دېدى ئۇ سەۋرىچانلىق بىلەن چۈشەندۈرۈپ،—يېتىم-يېسىرلەرگە قىلىنغان خەيرىخاھلىق، دۇئانە-شەيخلەرگە بېرىلگەن ئۆشرە-زاكات؛ ئۇلۇغ ئەۋلىيا-ئەنبىيا، خوجا-ئىشانلارغا بېرىلگەن سەدىقە—بەندىنىڭ ھەر قانداق گۇناھىنى يەتكىللىتىدۇ. ئۇلۇغ زاتلارنىڭ دۇئاسىنى ئېلىش بىر قېتىم ھەج قىلغانغا باراۋەر، ۋەھالەنكى، پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇبارەك ئىزلىرى چۈشكەن مۇقەددەس مەككىگە قەدىمى يەتكەن ھەرقانداق مۇسۇلماننىڭ جەننەتكە كىرمەكى شەكسىزدۇر!

ھىدايىتۇللا ھاجى يەنە بەش ۋاق نامازنى تەرك ئەتمەسلىك-نىڭلا كۇپايە قىلمايدىغانلىقى، خۇدانىڭ ئۇلۇغلىقىدىن گۇمانلىنىشقا، ئۇنىڭ قۇدرىتىگە شەك كەلتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا ۋەز ئېيتىپ كېلىپ، مىسال سۈپىتىدە مۇنداق بىر ھېكايىنى سۆزلەپ بەردى:

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

—بۇرۇن بىر تەقۋادار مۇسۇلمان بولغانىكەن، ئۇ ھەر كۈنى بەش ۋاق نامازنى تولۇق بەجا كەلتۈرگەندىن باشقا ئەتتەدىن-كەچكىچە جاينامازدىن قوپماي، ئاللا تائالاغا تائەت-ئىبادەت قىلىدىكەن، ئۆزىنىڭ ياتقان يېرىنىڭ جەننەتتە بولۇشىنى تىلەيدىكەن. كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇ خىزىرگە ئۇچراپ قېلىپ، خۇدانىڭ ئۆزىگە جەننەتنىڭ قانداق يېرىدىن ئورۇن ھازىرلاپ قويغانلىقىنى سوراپ بىلىۋالماقچى بولۇپتۇ.

—قەيەردىن كېلىۋاتىلا، ھەزرىتىم؟—دەپ سوراپتۇ ئۇ خىزىردىن ئەدەپ بىلەن.

—خۇدانىڭ دەرگاھىدىن،—دەپتۇ خىزىر ئۇچتەك ئاپئاق ساقىلىنى سىپاپ تۇرۇپ.

—خۇدا نېمە ئىش قىلىۋېتىپتۇ؟—ھېلىقى تەقۋادار كىشى ھەيران قالغان ھالدا سوئال سوراشنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ.

—خۇدا تۆگىنى يۇك-تاقىسى بىلەن يىڭنە تۆشۈكىدىن ئوتكۈزۈۋېتىپتۇ!—دەپ جاۋاب بېرىپتۇ خىزىر.

—يىڭنە تۆشۈكىگە تۆگە قانداق پاتىدۇ؟—دەپ ۋارقىرىۋېتىپتۇ ھېلىقى كىشى بۇ ئىشنى ئەقلىگە سىغدۇرالماي.

شۇ ئەسنادا ئۇلارنىڭ يېنىدىن لەپكىلەپ ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر بەگگى سۆز قىستۇرۇپتۇ:

—خۇدانىڭ قۇدرىتى تەڭداشسىز، نېمە قىلىمەن دېسە شۇنى قىلالايدۇ!

خىزىر باتىن كۆزى بىلەن قارىغۇدەك بولسا، ھېلىقى تەقۋادار مۇسۇلماننىڭ جەننەتتىكى ئورنى، بەگگىگە تەييارلانغان دوزاختىكى ئورۇنغا ئالماشتۇرۇپ قويۇلغانمىش.

— دېمەكچىمەنكى، — دېدى ھىدايىتۇللا ھاجى گېپىنىڭ ئا-
خىرىدا، — خۇداغا بولغان ئىخلاسمەنلىك ئىنتايىن مۇھىمدۇر.
ھېلىقى تەقۋادار كىشى خۇداغا بىر ئۆمۈر تائەت- ئىبادەت قىلغان
بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئۇلۇغلۇقىدىن گۇمانلانغانلىقى، تەكەبباسز
قۇدرىتىگە شەك كەلتۈرۈپ كۆپۈرلۈق قىلغانلىقى ئۈچۈن دوزاخ-
قا تۆتۈرۈق بولۇپ كەتكەن. بەگگى ئۆمۈر بويى نەشە چېكىپ،
قىمار ئويناپ، كەيپى- ساپا قىلغان بولسىمۇ، خۇدانىڭ ئۇلۇغلۇ-
قىغا ئىشەنگەنلىكى ئۈچۈن جەننەتكە كىرگەن. ئۇكام، ئالمىسا-
خۇن، سەنمۇ ئۆمرۈڭنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىنى بىنامازلىقتا ئۆتكۈ-
زۈۋەتتىڭ. راستىنى ئېيتقاندا، خۇدانىڭ تەكەبباسز قۇدرىتىگە
ئىشەنمىدىڭ، مۇسۇلمانچىلىقتا قاتتىق تەقىپ قىلىنغان خېلى
كۆپ ناشايان ئىشلارنىمۇ قىلدىڭ. ھېلىھەم بولسىمۇ خۇدا كۆڭ-
لۈڭگە ئىنساب سالغان ئوخشايدۇ، قىلمىشىڭغا تۆۋە قىلىۋاتە-
سەن، بۇ — ياخشىلىققىتىن بىشارەتتۇر. ھازىر ئىمانسىزلار كۆپە-
يىپ كېتىۋاتىدۇ، بەزىلەر ھەتتا يۈرىكىنى قاپتەك قىلىپ خۇدا-
غا تىل تەگكۈزۈۋاتىدۇ. مۇشۇنداق پەيتتە كۆكرەك كېرىپ ئوت-
تۇرىغا چىقىپ ئىسلامىيەتنى قوغداش- قوغدىماسلىق، دىنسىزلا-
رغا قارشى كۈرەش قىلىش- قىلماسلىق — ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ
خۇداغا بولغان ئىخلاسمەنلىكىنى ئۆلچەيدىغان بىر سىناق. قۇدە-
رىتى تەكەبباسز ئاللا بارلىق بەندىلىرىنىڭ قىلمىش- ئەتمىش-
لىرىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، ھەتتا كۆڭلىدە نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلە-
قىنى بىلىپ تۇرىدۇ. شۇڭا يۈقىرىقى پەندى- نەسىھەتلىرىمنى
ئېسىڭدە چىڭ تۇتۇپ، كۆپرەك ساۋابلىق ئىش قىلىشقا تىرىش.
ھەر ۋاقىت، ھەر مىنۇت ئاللاتائالانىڭ ئۇلۇغ نامىنى دىلىڭدا

زىكرە قىل. مەيلى نەگە بارما، نەدە تۇرما سۆز-ھەرىكىتىڭگە پەخەس بول، ئويىنىساڭمۇ ئويلاپ سۆزلە. بولۇپمۇ دىن يولىدىن چىققانلارنى ئۆزۈڭنى مىسالغا ئېلىپ قايىل قىلىپ تاپقا كىرگۈ-زۇشكە تىرىش. ئۇلارغا ھەقىقىي تۆۋە قىلغانلىقىڭنى ئەمەلىي سۆز-ھەرىكىتىڭ بىلەن ئىسپاتلاپ ئۇلگە كۆرسەت، شەرىئەتنىڭ بارلىق پەرىزلىرىنى ئادا قىل! ھەممىگە قادىر ئۇلۇغ خۇدا شۇ چاغدا بارلىق گۇناھىڭدىن ئۆتۈپ، ئۇستۇڭگە مېھىر-شەپقەت نۇرىنى چېچىپ قالسا ئەجەب ئەمەس!...

ھىدايىتۇللا ھاجى ھاياجاندىن لىكىلداپ تىترىگىلى تۇرغان ساقىلىنى سىپاپ دۇئا قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئالما ياغىچىدىن ياسالغان، سىلىغدىلىپ پارقىراپ كەتكەن ئىلمەك بويۇنلۇق ھاسىسىنى توكۇلداتقان پېتى ئۆيى تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى...

نېمە ئۇچۇندۇر، شۇ كۈنى كېچىسى ئالماسنىڭ كۆزىگە زادىلا ئۇيقۇ كەلمىدى. ھىدايىتۇللا ھاجىنىڭ گەپ-سۆزلىرىنى ئەقىل تارازىسىدا بىر-بىرلەپ ئۆلچەپ كۆردى. بۇنىڭ ئىچىدىن قايسىسىنى ئەمەلدە كۆرسىتىشكە قۇربى يېتىدىغانلىقى، قايسىسىغا ئاجىزلىق قىلىدىغانلىقى ئۇستىدە باش قاتۇردى. يېتىم-يېسىرلار ئىچىدىن كىمگە خەيرىخاھلىق قىلسا بولىدىكىن؟ ئالىمخان ئاچىغىمۇ ياكى ئەمەت چولاققىمۇ؟ ئالىمخان ئاچا ئىگە-چاقسىز، تىكەندەك يالغۇز مومای، ئۇنىڭ ئۇستىگە كېسەلچان. ئالماس ئۇنىڭ ئېتىز-ئېرىق ئىشلىرىنى قىلىشىپ بەرسە، ئوتۇن يېرىش، سۇ تۇتۇش، ئۇن-پۇن، گۆش-پۆش، ئوتياش-پوتياش ئېلىش ئىشلىرىغا يارەملەشسە، ئەلۋەتتە ساۋاب بولىدۇ.

ناۋادا ئالماس ياش چېغىدا ئالمىخان ئاچىنىڭ قۇربانلىققا ئاتاپ بورداپ باققان بىر پاقلىنىنى ئوغرىلىۋالمىغان بولسىدى، ئۇنىڭ ھازىرقى خەيرىخاھلىقىدىن تەسىرلىنىپ كەتكەن بىچارە مەزلۇم-
نىڭ كۆزلىرىگە ئىسسىق ياش ئالغان ھالدا قولىنى ئېگىز كۆتۈ-
رۈپ دۇئا قىلىپ قويۇشىمۇ ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس ئىدى.
ئەپسۇسكى، ئارىدىن ئۇزاق ئۆتمەيلا بۇ ئىش ئاشكارىلىنىپ قال-
دى. قۇربانلىق قىلالماي ئارماندا قالغان ئالمىخان ئاچا ھۆكۈرەپ
يىغلىغان پېتى ئالماسنىڭ ياقىسىغا ئېسىلدى. شالاڭ ئۆچكە
ساقىلىنى يۇڭدىدى، "ئەدىبىڭنى مەن بېرەلمىسەم خۇدا ئۆزى
بېرەر" دەپ قارغىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئالماسنىڭ يۇزىگە
قارىماس بولدى، ھەتتا بەزىدە ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل كېلىپ قالغاندا
غىپپىدە ئارقىسىغا يېنىپ كېتىپ قالاتتى ياكى ئايلىنىپ ئۆتۈپ
كېتەتتى. ھالا بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ئالماس ئۇنىڭغا خەير-
خاھلىق قىلمەن دېسە، مىجەزى چۈس مومای ماقۇل دەمدۇ؟
ئالماسنىڭ سەۋەنلىكلىرىنى كەچۈرەمدۇ؟ ياق، ئالماس ئۇنىڭ
يۈرىكىدە ساقايماس يارا قالدۇرغان، ئۆزىنى بوسۇغىسىغمۇ يول-
لاتماسلىق كۆزىگە ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. دېمەك ئالمىخان
ئاچىنىڭ دۇئاسىنى ئېلىش قۇدۇقتىكى ئاي شولىسىنى سۈزگەن-
گە باراۋەر، ئاقمايدۇ. ئۇنداق بولسا ئەمەت چولاقنىڭ ئايىغىغا
باش قويۇپ، ئۆزىگە بىر قېتىم بوينىدىكى گۇناھىنى ساقىت
قىلىش پۈرسىتى بېرىش توغرىسىدا يېلىنىپ باقسا قانداق بولە-
دىكىن؟ ھېلىمۇ ئېنىق ئېسىدە تۇرۇپتۇ: ئۇ، ئالماسنىڭ ئاسـ-
مانغا پىچاق ئاتىدىغان تازا قىران چاغلىرى ئىدى. ئىككى-ئۈچ
كېچە ئوغرىلىق قىلىپ تاپقان بارلىق ئولجىلىرىنى بىر كېچە-

لىك قمارىدىلا يىگىنە چاغلىق نەرسە قالدۇرماي ئۇتتۇرۇۋېتىتتى ياكى ئامىتى كېلىپ قالغان چاغلاردا بىرنى ئون قىلىۋالاتتى. ئەمەت خېلى پىشىپ قالغان، دېتى بار قمارۋاز بولغاچقىمۇ-كىن، بەزىدە مەن-مەن دېگەن كونا قمارۋازلارنىمۇ ھەش-پەش دېگۈچە ئوڭدا قويىاتتى-دە، كېرىلىپ تامغا يۆلەنگىنىچە كىچىك-كىنە، پارقىراق ناسۋال قاپقىنى ئالدىرمايلا قوينىدىن چىقى-راتتى. ئاندىن ئاغزىنى چىڭىن تۈتۈشقا تەمشىلىۋاتقان پاقىغا ئوخشاش يوغان ئېچىپ، سول قولى ئالقىنىغا تۆكۈپ تەييار قىلىپ تۇرغان بىر ئۇچۇم ناسۋالنى تىلىنىڭ ئاستىغا باساتتى. تۆۋەنكى كالپۇكىنى ھىمىرىپ بىر ھازا مەززە قىلغاندىن كې-يىن، گويا ئەتراپىدا ھېچكىم يوقتەكدەك كەلگەن يەرگە "چىرت-چىرت" قىلىپ تۈكۈرۈشكە باشلايتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇتتۇرۇۋېتىكەن باشقا قمارۋازلارغا ئوخشاش ئالماسمۇ ئۆزىنىڭ قۇرۇقداپ قويۇلغان چۆنتەكىنى سىيلىغان ھامان يۇرىكىنى بىر-سى سۇغىرىۋالغاندەك ئىچىدىن ئۆرتىنىپ كېتەتتى. كۆ-رەڭلەپ ئولتۇرغان ئەمەتنى ئېزىقتۇرۇپ چاينۇەتكۈسى كې-لىپ چىشلىرىنى ئىختىيارسىز غۇچۇرلىتىپ قويىاتتى. "خەپ توختاپتۇر! — دەيتتى ئۇ غەزىپىنى ئىچىگە يۇتۇپ، — بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى ماڭمۇ ئۆچ ئېلىش پۇرستى كەپقالار، ئاناڭ-دىن تۇغۇلغىنىڭغا يۇزمىڭ پۇشايمان قىلغۇزمايدىغان بولسام ئوغۇل بالا بولماي كېتەرمىنا! ..." بۇنداق پۇرسەتنى ئۇزۇن ۋاقىت كۈتۈپ تۇرۇشقا توغرا كەلمىدى. گاھ "چۇ"، گاھ "سد-يا" غاچۇشۇۋاتقان رەڭدار تۆت ھوشۇققا ئىنتىزارلىق، ھاياجان، ئەندىشە، ئۆچلۈك، قىزغىنىش، ۋەھىمە ئىلكىدە بىر كېچە

قادىلىپ قانغا تولغان كۆزلەر يېغى تۆگىگىلى تۇرغان جىن چىراغقا ئوخشاش پىلىلداپ قالغاندا، "ياەتتىكەم!" دەپ تولا ژارقىراپ كۆپۈكلىشىشكە باشلىغان ئېغىزلارغا ماسلىشىپ ھەرە-كەتلىنىۋاتقان قوللار خوراز تاجىدەك قىزىرىپ كەتكەن يۈكلۈق مەيدىلەرگە يول-يول ئىز سىلىپ، يەنە ئۇستى-ئۇستىلەپ ۋا-قىلداپ تېگىۋاتقان شاپىلاق زەربىنى سەزمەس قىلىپ قويغاندا ئالماسنىڭ ئامىتى كېلىپ قالدى بولغاي ئەتىمالىم، ھوشۇقىنى ئۇدا تۆت قېتىم "سىيا"غا كەلتۈرۈپ، ئەمەتنىڭ بار-يوقىنى قالدۇرماي سىرىۋەتتى. ئالماس مەمنۇن بولغان ھالدا كىرىلدى، گىدەيدى. چىرايى سارغىيىپ، دېمى ئىچىگە چۈشۈپ، سۇغا چۈشكەن مۇشۇكتەك شۇمشىيىپ قالغان ئەمەتكە قاراپ راھەتلەن-دى، پۇخادىن چىقتى. ئاندىن مونەك-مونەك پۇللارنى پوملاپ قوينىغا سېلىۋېتىپ ئويلىنىپ قالدى: ئۇنىڭ پۇلىنى ئۇتۇۋېلىپ-لا بولدى قىلغانىنىڭ نېمە پايدىسى بار؟ يۈرىكىدە مەڭگۈ ئۆچمە-گۈدەك داغ قالدۇرمىسا، ئۆزىنىڭ كىملىكىنى بىر تونۇتۇپ قويمىسا بولامدۇ؟ قىمارۋازلىق دېگەن ئادەمنى بۇگۈنى باي قىل-سا، ئەتىسى گادايلىق قىلىپ قويىدىغان بىر ھۇنەر، تۇتامى يوق. ئۇ كېيىنچە يەنە ئۇتۇۋېلىشى مۇمكىن، ئۇ چاغدا ئەمەتنى كۆرەڭ-لىمەيدۇ دەپ كىممۇ مەيدىسىگە ئۇرالايدۇ؟ شۇڭا ئالماس ئامىنى كەلگەندە ئۇنى تازا كەلتۈرۈپ بىر باپلىشى كېرەك ... ئالماس ئۆز خىيالىدىن ھوزۇرلىنىپ ھىجايدى، قوينىدىكى پۇللارنى قايتىدىن يەرگە تۆكتى.

—قېنى، ئەمىتكا،—دېدى ئۇ چېچىلىپ ياتقان پۇللارنى كۆزى بىلەن ئىشارە قىلىپ،—مەن ھەممىنى تىكتىم، سەنمۇ

تىكىدىغان بىرەر نەرسەڭنى چىقارمامسەن؟

—جېنىمدىن باشقا ھېچنېمەم قالمىدى، —دېدى ئەمەت بوش ئاۋاز بىلەن، — بۇگۈن مەندىن ئامەت قاچقان چېغى، تولا زورلاۋەرمە، ئۇكام. تاڭمۇ سۇزۇلەي دەپ قاپتۇ، ئىسسىقىدا ئۆيۈمنى تېپىۋالغىنىم تۇزۇكتەك تۇرىدۇ.

—ئىش مۇنداقتى دېگىنە! —ئالماس چۆچە خورازدەك ھۆر-پىيىپ، سوز قۇتىسىنىڭ ئاغزىنى ئېچىۋەتتى، —سەن ئۇتۇۋالـ ساڭغۇ كۆزىمىزگە كىرىۋېلىپ ئارام بەرمەيتتىڭ، ئۇستىمىزدىـ كى كۆڭلەك- ئىشتانلاردىن تارتىپ ئۇتۇۋېلىپ ئادەمنى تۇغما ھالەتكە كىرگۈزۈپ قويمىغۇچە بولدى قىلايلى دېمەيتتىڭ. ئەـ جەب بۇگۈن ياۋاشلاپ قاپسىنا؟ تۆت ئاتلىق ھارۋا سۆرىيەلمىگۇـ دەك سۆلەت-ئەلپازىڭ نەگە كەتتى، ئاكا! "جېنىمدىن باشقا ھېچنېمەم قالمىدى" دەيسەن تېخى! جېنىڭ بولغاندىكىن، شۇ جېنىڭنى تىك! جېنىڭغا چىدىمىساڭ خوتۇنۇڭنى تىك، مانا مەن دوغا چىقىمەن!

ھاقارەتكە چىدىمىغان ئەمەتنىڭ قۇيقا چاچلىرى تىك تۇرـ دى، غەزەپتىن كۆزلىرىگە قان تولدى، تولغىما بۇرۇتلىرى لەـ كىلداپ كەتتى. ئۇ تاقىر بېشىدىكى شاپاق دوپپىسىنى چۆرۈپ تاشلىدى، شاتۇا بەلبېغىنى يەشتى، ئۇزۇن ئاق ماتا كۆڭلىكىنى سېلىۋېتىپ يالىڭاچلاندى، قىمارۋازلار قاتتىق مۇشتلىشىشىڭ قاش بىلەن كىرپىك ئارىلىقىدا قالغانلىقىنى پەملەپ تىكىرقاپ قېلىشتى. شۇ ئەسنادا قېرىراق بىر قىمارۋاز ئارىغا چۈشتى:

—قىمار دېگەننى چىدىغانغا چىقارغان، ئۇكام، ئۆپكەڭنى سەل بېسىۋالساڭ بولارمىكىن! خوتۇنۇڭنى تىك دېگەنگە ئۇنچەـ

ۇنلا تېرىكسېپ كېتىشىنىڭ نېمە ھاجىتى؟ مانا مەنمۇ ياش چېغىمدا ئىككى خوتۇنۇمنى ئۇتتۇرۇۋەتكەن، ئورنىغا سەپلىۋالغان ئۇچىنچى خوتۇنۇمنىڭ ئالدىنقى ئىككى خوتۇنۇمدىن مىڭ ھەسسە ياخشى چىقىپ قالىدىغانلىقىنى ئۆز ۋاقتىدا خىيالىمغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغان دېگىنە. نەتىجىدە يامان ئىش ياخشى ئىشقا ئايلىنىپ، چىرايىغا چاي قۇيۇپ ئىچكۈدەك، ھەر قانداق جىڭغا سالسا ئولتۇرغۇدەك بىر بەلەن خوتۇنغا ئىگە بولۇپ قالدىم. راستىنى ئېيتقاندا، قىمارۋاز دېگەنگىچۇ، ئۇكا، خوتۇن دېگەن پۇل-پەچەك، تامبال-كۆڭلەككە ئوخشاشلا ھېچنېمىگە ئەرزىمەس بىر نېمە. ئۇتتۇرۇۋەتسەڭ ئورنىغا يېڭىنى سەپلىۋالالايسەن. شۇغىنىسى زامان ھازىر بۇنداق قىلىشقا يول قويمايدىغان بولۇپ قالدى، شۇڭا بىر بارمىقىڭنى تىك، خەق بىرنېمە دېسىمۇ ئېھتىياتسىزلىقتىن توغرىلىپ كېتىپ قالدى دەپ قۇتۇلۇۋېرىسەن. ئالماسمۇ چىداپ يېنىدىكى بارلىق پۇل-پېچەكلىرىنى تىكسۇن، تەلەيدە بوق-بوق. تەلىيىڭ ئوڭدىن كەلسە ئۇتۇۋېلىپ باي بولارسەن، شۇم پېشانە بولساڭ بىر بارماق دېگەننىڭمۇ كارى چاغلىق!

سالا-سۇلا قىلىش ئارقىلىق ئاخىرى ئەمەت بىر بارمىقىنى، ئالماس بارلىق پۇل-پېچەكلىرىنى دوغا تىكتى. قىمارىدا بىر قېتىم ئامەت قاچقان ئادەمدىن ئاخىرىغىچە ئامەت قاچسا كېرەك، بىچارە ئەمەت دەككە-دۈككە ئىچىدە تىترەپ تۇرغان بارماقلىرى بىلەن ئاتقان ھوشۇق ئۆز ئىگىسىنىڭ مەڭگۈلۈك بەختىگە ئولتۇردى. ئالماس يېنىدىن يەڭدەك يوغان پېچىقىنى چىقىرىپ، ئۇنىڭ ئوڭ قولىنىڭ ئوتتۇرا بارمىقىنى كېسىمەن دەپ تۇرۇۋالغىنىدا ئەمەت ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋېلىپ ئۆزىنىڭ ئوڭ قولىنى ئۇنىڭ ئالدىغا سۇنۇپ بېرىپ، ئالماسنىڭ ئوڭ قولىنى ئۆزىنىڭ ئوڭ قولىغا ئېلىپ، ئالماسنىڭ ئوڭ قولىنىڭ ئوتتۇرا بارمىقىنى ئۆزىنىڭ ئوڭ قولىنىڭ ئوتتۇرا بارمىقىغا ئوخشاش قىلىپ كېسىۋەتكەن.

دى.

—سېنىڭ دوغا تىككەن پۇلۇڭ قانچىلىك بولسا شۇنچىلىك پۇلنى مەن بىرئاي ئىچىدە جەملەپ بېرەي، — دېدى ئەمەت يالۇۋۇرۇپ، — بىكاردىن-بىكار ھەيمىناق-چولاق بولۇپ قالماي! ھەممىز مۇسۇلمان ئادەم، رەھىم قىل ئۇكا! بىر بارمىقىمنى كېسىۋالساڭ ساڭا نېمە پايدا؟ ئويلىنىپ باق!

—"يولۋاس ئىزىدىن يانماس، يىگىت سۆزىدىن" دېگەن گەپنى ئاڭلىمىغانمىدىڭ، ئاكا! — دېدى ئالماس يېڭىنى شىمايلىغاچ سوغۇق كۈلۈپ، — ئۇنداق بولسا سەن ئۆزۈڭنى بۇنىڭدىن كېيىن مەن خوتۇن كىشى دەپ جاكارلا، بارمىقىڭنى كەسمىسەممۇ كەسمەي!

قىمارۋازلار پاراقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى، ئەمەت ئۆلگۈدەك ئىزا تارتتى، خورلۇق ھېس قىلدى، شۇنداقتىمۇ ئۆزىنى بېسىۋېلىپ، دېدى:

—بولدى، شۇنچىلىك كەسكىڭ كېلىپ كەتكەن بولسا كېسىۋالساڭمۇ كېسىۋال، لېكىن سول قولۇمنىڭ چىمچىلاق بارمىقىنى كېسىسەن!

—ياق، ئوڭ قولۇڭنىڭ ئوتتۇرا بارمىقىنى كەسكىنىم كەسكەن!

—ئۇنى كەسمەيسەن!

—كېسىمەن!

دە تالاش ئەۋجىگە چىقتى، ئىككىيلەن چۆچە خورازلاردەك ھۆرپىيىپ ئۆزئارا خىرس قىلاتتى، بىر-بىرىنى يېۋەتكۈدەك ھومىيىشاتتى، پوكاندەك قىزىرىشىپ تاكاللىشاتتى. ئاخىرى

يەنە ھېلىقى قېرى قىمارۋاز ئارىغا چۈشۈشكە مەجبۇر بولدى:

—ئۇكام ئەمىتاخۇن، ھەممە ئوقەتنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق قا-ئىدە-يوسۇنلىرى بولىدۇ. قىمارۋازلىقتا قىلغان گېپىدىن يېنە-ۋالىدىغان ئىش ئەزەلدىن يوق. بۇ ھەقتە ئالدىن ئېنىق كېلىشە-ۋالمىغاندىن كېيىن، قايسى بارمىقىڭنى كېسىش ئالماس قارە-نىڭ ئىختىيارىغا باغلىق. ئۇنىڭ دېگىنىنى كەسكىلى قويمىساڭ بىزدىمۇ ئائىلاج سېنى يەرگە بېسىپ قىمارۋازلىقنىڭ مۇقەددەس قائىدە-يوسۇنلىرىنى ئادا قىلماقتىن باشقا چارە قالمايدۇ!

ئۆزلىرىنىڭ چۆنتەكلىرىنى ھەمىشە قۇرۇقداپ قويىدىغان ئەمەتتىن ئۆچ ئېلىش پۇرسىتىنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىنى پەملە-گەن قىمارۋازلار يوپۇرۇلۇپ كېلىپ، ئۇنىڭ "ئاللا-كاللا" دەپ ۋارقىراش-جارقىراشلىرىغا، تىپچەكلەشلىرىگە پەرۋاسۇ قىلە-ماي، ئۇنى ئولاش-چولاش يەرگە باستى، ئوڭ قولىنىڭ ئوتتۇرا بارمىقىنى قايرىپ بوسۇغىغا قويۇپ تۇتۇپ بەردى. ئالماس پېچە-قىنى زەرب بىلەن ئۇرۇۋېدى، ئەمەتنىڭ ئېچىنىشلىق چىقىرە-شىغا ئەگىشىپ ئوقتەك ئېتىلىپ چىققان قىپقىزىل قان ئۇنىڭ غەلىبە شادلىقى جىلۋە قىلىپ تۇرغان ئاق سېرىق يۈزىگە چاچرە-دى. ئۇزۇلگەن بارماق يېرىم ماڭدام نېرىغا چۈشۈپ «دىك-دىك» قىلىپ ئىككى-ئۈچ قېتىم سەكرەپ جىم بولۇپ قالدى. قىمارۋازلاردىن بىرى ئەسكى مازنى كۆيدۈرۈپ يارا ئۈستىگە بېسىپ قاننى توختاتقاندا، ئەمەت ئاللىقاچان ھوشىدىن كەتكەنە-دى. شۇ ۋەقەدىن كېيىن ئەمەت قىماردىن ئۇزۇل-كېسىل قول ئۈزۈپ، ئاتا كەسپى موزدۇزلۇقنى تېپىۋالدى. لېكىن "ئەمەت چولاق" دېگەن لەقەم ئۇنىڭغا مەڭگۈلۈك سىڭىپ قالدى. ئەنە شۇ

ئەمەت ئۆزىنىڭ بىر ئۆمۈر چولاق بولۇپ قېلىشىغا سەۋەبچى بولغان تاش يۈرەك ئالماسنىڭ گۈناھىدىن ئۆتەرمۇ؟ ئەمەتنىڭ ئۇنىڭغا قارايدىغان كۆزى يوق، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ ئالدىغا باردىغان بولسا شەمشەردەك ئىتنىڭ بەلچىسى[1] بىلەن ھەممە بارماقلىرىنى كېسىپ تاشلىمىغان تەقدىردىمۇ، ھېچبولمىغاندا "قىزار-ماي ئالدىمغا كېلىشكە قانداق پېتىنىدىڭ!" دەپ ئالماسنىڭ بوزۇرۇپ-تاتىرىپ تۇرغان يۈزىگە تازا كېلىشتۇرۇپ شالاقلىدە بىرنى تۇكۇرۇشى تۇرغان گەپ. بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا ئەمەتكە بىرەر ساۋابلىق ئىش قىلىپ بېرىپ، ئۆز گۈناھىنى يەڭگىللىتىش ئۈستىدە ئېغىز ئېچىش يېڭىلىن بىلەن قۇدۇق قازغاندىنمۇ بەسى مۇشكۈل! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەمەتنىڭ ئوتتۇرا قولدەك ئۇچ ئوغلى بار، كۈچىدىن قېلىشقا باشلىغان ئالماسنىڭ ئاللىقانداق ياردەم، خەيرىخاھلىقلىرىغا مۇھتاج ئەمەس. بۇ يولمۇ ئېتىكلىك بولسا، بۇ دۇنيادا ئۆزىنى ئادەم قاتاردا كۆرگەن بىردىنبىر قاياشى—قېيىن ئانىسى پاشاخاننىڭ بى ئەجەل جان تەسلىم قىلغان قىزى دەردىدە يىغلاپ جاراھەتلەنگەن يۈرىكىنى تۆۋە-ئىستىغبار مەلھىمى، كۆيۈمچانلىق-مېھرىبانلىق كەۋسىرى بىلەن سا-قايتىشقا، ئەقلىنى جايىغا كەلتۈرۈشكە بولارمۇ-يا؟ پاشاخانغۇ ئەسلىدە تولىمۇ كەڭ قورساق، ئاق كۆڭۈل، ئوڭلۇق، رەھىم-دىل، مېھرىبان ئايال ئىدى. بولمىسا ئەتىۋارلىق قىزىنى يول-دىن چىققان ئوغرى، قىمارۋازغا خوتۇنلۇققا تۇتقۇزۇپ قويمايتى-

---

[1] بەلچە—موزدۇزلار كۆن كېسىش، پاشنا سىلىقلاشقا ئىشلىتىدىغان بىر خىل تىغ. ئاپتوردىن.

تى. ئالماس پاشاخاننىڭ كۆتكەن ئۇمىدىنى يەردە قويۇپ، ئايـ
گۈلنىڭ بېشىغا چىققىنىنى ئاز دېگەندەك، ئۇنىڭ ئۆزىنىمۇ
ساراڭ قىلىپ قويۇپ، ئۆلگەندىن بەتتەر ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ
قويغىنىنى يادىغا ئالسىلا خىجىللىقتىن ئۆزىنى قويىدىغان يەر
تاپالماي قالىدۇ، ئۇ ھەقىقەتەن پاشاخانغا يۈز كېلەلمەيدۇ ...

ئالماسنىڭ ئاتا-ئانىسى ئۇنى ئادەم قىلالماي يىغلاپ-قاقـ
شاپ ئارقا-ئارقىدىن ئالەمدىن ئۆتتى. بىر يىلغا قالمايلا ئۇ
ئاتا-ئانىسىدىن قالغان بارلىق بىسات — بىر موزايلىق ئىنەك،
بىر خوراز، ئۈچ مېكىيان، ئىككى ئۆچكە، بىر ئېشەك ۋە
ئىككى ئېغىزلىق ئۆينى بارلىق ئۆي جاھازلىرى بىلەن قوشۇپ
پاك-پاكىزە ئۇتتۇرۇۋېتىپ ئۆزى تالادا قالدى. قاتتىق شۇبـ
غان چىقىپ، جۇدۇن بولغان بىر ئاخشىمى شىرىكلىرىدىن ئۆلـ
گۈدەك تاياق يېدى. "قەرزنى بىر ھەپتىگىچە قايتۇرمايـ
دىغان بولساڭ، — دېيىشتى ئۇلار ئالماسنىڭ يىرتىلىپ ئۆتمـ
تۆشۈك بولۇپ كەتكەن كۆرەك جۇۋىسىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان
قوۋۇرغا سۆڭەكلىرىگە گاچىلدىتىپ تېپىپ تۇرۇپ، —
كۆرگۈلۈكىنى كۆرىسەن، ئۆلۈكىنى ئىتقا تاشلاپ بېرىمىز،
ئاڭلىمىدىم دېمە، گەپ بىر، قۇلاق ئىككى!" بىر چاغلاردىكى
"جان ئاداش!" دېيىشىدىغان قەدىناس شىرىكلىرى ئەمدىلىكتە
ئۇرۇشتا غالىب كەلگەن گېنېرالدەك گىدىيىشىپ، يېڭىسارـ
چە قارا كۆرپە تۇماقلىرىنى باسۇرۇپ كېيىشىپ، بۇرۇتلىرىنى
تولغاپ كۆرەڭلەپ كۈلۈشۈپ، ئالماسنىڭ كۆچۈكتەك تۇگۈلۈـ
ۋالغان بېچارە ھالىتىنى قانغۇچە مەسخىرە قىلىشىپ، ئۇنىڭ
ئۆلۈپ-تىرىلىشى بىلەن كارىمۇ بولماي بىر-بىرلەپ تارقاپ كەـ

تىشتى. شۇبرغان بارغانسېرى كۆچەيمەكتە، ئۆلۈم تەھدىتى يېقىنلاپ كەلمەكتە. بىراق ھازىر ئۇنىڭ ئورنىدىن تۇرغۇدەك ماجالى يوق، پۈتۈن ئەزايى سقىراپ ئاغرىۋاتىدۇ. ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادىكى ربسقى شۇنچىلىك بولسا كېرەك، باشقا كەلگەننى كۆرمەكتىن باشقا نېمە ئامال بار؟

ئالماس ئاخىرى چوڭ يولغا يېتىپ بېرىۋېلىشتىنمۇ ئۈمىدىنى ئۈزۈپ ئۆمىلەشنى توختاتتى. ئۇنىڭ تاراڭگىدەك قېتىپ قالغان قوللىرى مېڭىسىنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنمىغاندەك ئەمەس، پىكرىمۇ چېچىلىپ كېتىۋاتىدۇ. يۈز-كۆزلىرىگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلۇۋاتقان قار ھەش-پەش دېگۈچە مۇزغا ئايلىنىپ كىرپىكلىرىنى بىر-بىرىگە چاپلاپ قويۇۋاتىدۇ. ئۇ ھېچبولمىغاندا كىملەر بىلەندۇر ۋىدالىشۇېلىشنى ئويلىدى. لېكىن ئۇنىڭ بىلەن ۋىدالىشىدىغان كىم بار؟ ئۇ ھازىر بۇ دۇنيادا تىكەندەك يالغۇز. ئۇنىڭ نە ئۇرۇق-تۇغقانلىرى، نە دوست-بۇرادەرلىرى يوق. تاۋكادىكى ئۇلپەتلىرىنىڭ ئەھۋالى بولسا بايا تىنقىدەك. ئۇلاردىمۇ ئوخشاشلا دوستلۇق، ۋاپا، مەردلىك، ئىنسانپەرۋەرلىك دېگەنلەردىن قىلچە ئەسەر يوق. بۇنداق ئەھۋالدا ئۇ كىمدىن ئاغرىنىدۇ؟ ئەلۋەتتە ئۇ ئۆزىدىن باشقا ھېچكىمدىن ئاغرىنىشقا ھەقلىق ئەمەسلىكىنى ئوبدان چۈشىنىدۇ. ئاغزى گەپكە كېلىدىغان چاغدا پۈرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، بىرەر كۈن بولسىمۇ خۇۋلىقىنى كۆرمىگەن بۇ دۇنيا بىلەن ۋىدالىشۇالسا قانداق بولاركىن؟ توغرا، شۇنداق قىلىش كېرەك! دۇنيا ئۇرۇق-تۇغقان سۈرۈشتۈرمەيدۇ، يېقىن-يىراق دەپ ئايرىمايدۇ. ئۇنىڭ بىلەن ۋىدالىشۇېلىشقا توسقۇنلۇق قىلىدىغان ياكى قىز-

غىنىدىغان ئادەمدۇ چىقمايدۇ، نېمە دېگىنى كەلسە شۇنى دەۋېرىدۇ. سەن. كۇرمىكلىغان ئادەمنىڭ دەردى-ئەلەملىك، پىغانلىق سادا. سىنى نەچچە مىڭ يىللاردىن بېرى تولا ئاڭلاپ قۇلىقى پىشىپ كەتكەن بۇ قېرى دۇنيا ھېچنېمىگە ئېرەن قىلمايدۇ، بېشىنى سالپايتقان پېتى ھېچقانداق ئىپادە بىلدۇرمەي سۇكۇنات ئىچىدە جىم تۇرۇۋېرىدۇ. ئاھ، ئەلۋىدا، ئەي ۋاپاسىز دۇنيا! ئاھ ...

ئالماسنىڭ ئاخىرقى سۆزىنى دەھشەتلىك ھۇشقۇيتىۋاتقان شۇرغان يىراق-يىراقلارغا ئۇچۇرۇپ كەتتى. ئۇ قايتا كۆزىنى ئاچقاندا ئۆزىنى ئىسسىق يوتقان ئىچىدە كۆردى. مورا بېشىغا قويۇپ قويۇلغان جىن چىراغ پىلىلداپ يېنىپ، تاملىرى چاك كەتكەن پاكار ئۆينى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. سۇپىغا يانداش ئوچاقتا شىرشىم جىگدە يېرىندىسى چاراسلاپ كۆيۈۋاتاتتى. قا-رىداپ كەتكەن يوغان قورساق مىس چۆگۈن بىر خىل زېرىكىش-لىك ئاۋازدا توختىماي گىزىلداۋاتاتتى.

بىلەكتەك تۇم-ئۇزۇن ئۆرۈمە چاچلىرى بېشىغا چېگىۋال-غان قىزىل يۈڭ ياغلىقى ئاستىدىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، كاسە-سىغىچە تاشلىنىپ تۇرغان، مەجنۇنتالغا ئوخشاش تال-تال ئۇ-زۇن كىرپىكلىرى سۇزۇك بۇلاقتەك شەھلا كۆزلىرىگە سايە تاشلىغان، ئاق سېرىق كەلگەن چىرايىغا قويۇق ئەگمە قاشلىرى خۇيما ياراشقان ئون ئالتە-ئون يەتتە ياشلاردىكى بىر قىز ئوچاق ئالدىدىكى ئۆچكە تېرىسى ئۇستىدە ئاللىقانداق خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇراتتى. ئاجىزلاشقىلى تۇرغان ئوت ئۇستىگە ئارىلاپ-ئارد-لاپ يېرىندا تاشلىغاندا، ئۇنىڭ پاختىدەك ئاپئاق بېغىشىغا سې-لىۋالغان بىر جۇپ مىس بىلەيزۈكى بىر-بىرىگە تېگىپ جىرىڭ-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

لاپ كېتەتتى. ئالماسنىڭ نەزەرى بىردىنلا قىزنىڭ خورما رەڭ-لىك چىپەرقۇت كەمزۇلىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ تۇرغان كۆكسىگە ئاغدۇرۇلغاندا، ئۇ ئىختىيارسىز ئادەمنى شۇنداق گۈزەل يارىتا-لىغان خۇدانىڭ كارامىتىگە ھەيران قالدى: بۇ ئادەتتىكى قىزمە-دۇ ياكى ئاسماندىن چۈشكەن پەرىزاتمىدۇ؟ ئالماس قىزلارنىڭ بۇنچە چىرايلىق، نازاكەتلىك، جەلپ قىلارلىق بولىدىغانلىقىغا نېمە ئۈچۈن بالدۇرراق دىققەت قىلمىغان بولغىيتتى؟ تا بۈگۈنكى كۈنگە كەلگۈچە ئۇنىڭ نەزىرىدە بۇ دۇنيادا رەڭدار تۈت ھوشۇق-تىنمۇ گۈزەل ۋە مەھلىيا قىلىش كۈچىگە ئىگە نەرسە يوق ئىدى. تاۋكا سورۇنى ئۇنىڭ جەننىتى، ئۇتۇۋېلىش ئۇنىڭ شاد-لىقى ۋە بىردىنبىر ئارزۇسى بولۇپ كەلگەن. ئۇي-ئوچاقلىق بولۇش دېگەنلەرنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغان، شۇڭا قىز-چوكانلارغا كۆز تاشلاش ئۇستىدە باش قاتۇرۇپمۇ يۈرمە-گەن. ئەمدىلىكتە ئاللىقانداق بىر سېھىرى كۈچنىڭ تەسىرى تۈپەيلىدىن ئۇ يىلىنجاپ كۆيۈۋاتقان ئوت يورۇقىدا ئۆزىگە پەرد-زاتتىنمۇ گۈزەل بولۇپ كۆرۈنۈۋاتقان بۇ قىزدىن كۆزىنى ئۈزەل-مەيۋاتىدۇ. ئۇنىڭ كۆكسىنى كۆتۈرۈپ تۇرغىنى تازا ۋايىغا يېتىپ پىشقان بىر جۈپ يوغان ئالمىنىڭ نەق ئۆزى ئەمەسمۇ! ئۇنىڭ ئىنچىكە بېلىنىڭ ئەۋرىشىملىكىنى بىر دېمەك! پاختىلىق كەمزۇلمۇ ئۇنىڭ زىبا بويىغا نوقسان يەتكۈزەلمىگەن. ياز ۋاقتى-دا يارىشىملىق تاۋاردىن ئۇزۇن كۆڭلەك تىكتۈرۈپ كېيىۋالىدى-غان بولسا، پىلدىرلاپ ئۈچۈپ يۈرگەن ئىنچىكە بەللىك يىگىنا-غۇچىنىڭ ئۆزى بولۇپ قالغۇدەك، كاساپەت! ئالماس ھايا-جىنىنى بېسىۋالالماي، ئىختىيارسىز "ئاھ!" دەۋەتتى.

—هوشۇڭغا كەلدىڭمۇ، ئالماسكا! —ئالماسنىڭ قۇلىقىغا قىزنىڭ ئەنسىز، تىترەڭگۈ ئاۋازى ئالتۇن قوڭغۇراق ساداسىدەك يېقىملىق ئاڭلاندى. يۇرىكىنىڭ ئاللىقانداق بىر يېرى پىژژىدە كۆيگەندەك بولدى. پۇتۇن ۋۇجۇدىغا ئەزەلدىن ھېس قىلىپ باقمىغان بىرخىل چۈشىنىكسىز ئىللىق ئېقىم تارىدى. ئۇ، ئەمدىلا ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇيالغان ھالدا ئۆزىگە قاراپ كۈلۈمسىرەپ تۇرغان قىزنىڭ تەققى-تۇرقىغا باشتىن-ئاياغ قاراپ چىقىشقا ئۈلگۈرمەستىلا، ئىشىك ئۈلۈغ ئېچىلىپ، پۇتۇن ئەزايى ئاق قار بىلەن قاپلانغان بىر ئايال كىرىپ كەلدى. ئۇ قولىدىكى ئاللىقانداق بىر نەرسە چېگىكلىك قول ياغلىقىنى تۆشۈكتىكى ئەمچەل ئۈستىگە قويۇۋېتىپ سورىدى:

—ئالماسكاڭنىڭ ئەھۋالى قانداقراق، بالام؟

—ھوشىغا كەلدى، جېنىم ئانا! —قىز ئانىسىنىڭ روھىلى ۋە ئۇزۇن قارا پاختىلىق چاپىنى ئۈستىدىكى قارلارنى قېقىشتۇرۇۋېتىپ جاۋاب بەردى، —بىر-ئىككى ئاش پىشىمغىچە ئۇن-تىنسىز ياتتى. سەن يا پاتراق قايتىپ كەلمىدىڭ، قورقۇپ بىر يەرگە باردىم جۇمۇ!

—شۇنداقمۇ يۈرەكسىز بولارسەنمۇ، قىزىم، مەندىن كېيىن قالغاندا قانداقمۇ قىلارسەن؟ —ئايال سۆزلىگەچ زىغىر پاخىلىدىن قېلىن مىسىل سېلىنغان سۇپا ئالدىغا يېقىنلاپ كەلگەندىلا ئالماس ئاندىن ئۇنىڭ جاڭگالغا يېقىن كەنت چېتىدە ئولتۇرۇشلۇق تۆل خوتۇن پاشاخان ئىكەنلىكىنى تونۇدى. پاشاخاننىڭ ھارغىنلىق ئالامەتلىرى چېقىپ تۇرغان ئولتۇرۇشاڭغۇ كۆزلىرى ئەتراپىدىن ئۆمۈچۈك توردەك تەرەپ-تەرەپكە سوزۇلۇ-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

غان قورۇقلار ئۇنىڭ يادائىغۇ، قارامتۇلغا مايىل چىرايىنى ئالا قويماي قاپلاپ كەتكەن، قاتتىق سوغۇق تەسىرىدىن سەل-پەل كۆكسىپ قالغان نەپەس كالپۇكلىرىنى بىلىنەر-بىلىنمەس گەز باغلىغان ئىدى. ئۇ قېرى جىگدە قوۋزىقىدەك يىرىك قوللىرى بىلەن ئالماسنىڭ مۇزدەك سوغۇق پېشانىسىنى سىلىغاچ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ئەھۋالىڭ قانداقراق، بالام؟ ئادەمنى شۇنداق-مۇ قاتتىق ئۇرغان بارمۇ، دەيۇزلەر! ھەممىمىز مۇسۇلمان خەق-لەر ئەمەسمۇ، رەھىم-شەپقەت دېگەن نەگە كەتتىكىن ئۇلاردا! ؟ ھېلىمۇ بۇ دۇنيادا يەيدىغان رىسقىڭ بار ئىكەن، بالام! ۋاقتىدا بىزگە ئۇچراپ قالمىغان بولساڭ-زە، بۇ چاققىچە ئۇدۇنياغا سەپەر قىلىپ بولىدىكەنسەن!

پاشاخان ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەيتتى. ئۇ گاھ قىزى-نىڭ توخۇ يۈرەكلىكىدىن ئاغرىنىپ، ئۆزىنىڭ پەرزەنتىگە بول-غان غەم-ئەندىشە ۋە كۆيۈنىشىنى ئىزھار قىلسا، گاھ ئالماس-نىڭ شەيتانىنىڭ ئازدۇرۇشى ئارقىسىدا يامان يولغا كىرىپ قال-غانلىقىنى قاتتىق ئەيىبلەپ، ئۇنىڭ تاشتەك قېتىپ قالغان يۈرە-كىگە ئاچچىق تىل نەشتىرىنى رەھىمسىز سانجىيتتى. ئاخىرىدا يەنىلا ئىچ ئاغرىتىپ، ئۇنىڭ بەختسىز تەقدىرىگە بولغان ھېسسى-داشلىقىنى ئىپادىلەيتتى. بۇنداق باش-ئايىغى يوق، ئۇزۇن-دىن-ئۇزۇنغا سوزۇلغان گەپ-سۆزلەرنى دەسلىپىدە ئاڭلىغان ھەر قانداق كىشىنىڭ دەماللىقىغا ئۇنى تولىمۇ "كوت-كوت"، "ئۇششاق سۆز" بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ قېلىشى تەبىئىي ئىدى. لېكىن، كۆپرەك ئارىلاشسىلا ئۇنىڭ ھەقىقەتەن ئاجايىپ ئاق كۆڭۈل، مېھرىبان، كۆيۈمچان، رەھىمدىل ئايال ئىكەنلە-

كىنى بىلىۋېلىشمۇ ھېچقانچە قىينىغا توختىمايتتى.

پاشاخان ئالماسقا تازا قىزىپ تەنبىھ بېرىۋاتقاندا، بىر چەتتە قاراپ تۇرۇۋېرىپ زېرىككەن قىز ئانىسىنىڭ سۆزىنى قاپ بىلەن ئۇزۇپ قويدى:

— قازان ئاسمامدۇق، ئانا!

— ۋاي ئېسىم قۇرۇسۇن! — پاشاخان سول قولى ئالقىنى بىلەن پېشانىسىغا بىرنى ئۇردى، — ئالماسكاڭنى ئاچ قويۇپ ۋەز ئېيتىپ كەتكىنىم نېمىسى؟ مېنىڭ قاغا چوقۇۋالغان مۇشۇ كالا-لامنى-زە ...

پاشاخان ئۆزىنى ئەيىبلىگەچ ئۆچى سۇنۇپ كەتكەن ياغاچ ساپلىق پىچاقنى قازان گىرۋىكىگە كارتىلدىتىپ بىلىۋەتكەندىن كېيىن، ئەمىدى ئۇستىدىكى ياغلىقنى يېشىپ، ئىككى جىڭدەك سۆڭەكلىك گۆشنى چىقىرىپ پارچىلىدى. چۆگۈندىكى قايناشقا ئاز قالغان ئىسسىق سۇ بىلەن ئۆچ پۇتلۇق داڭقاننى پاكىز يۇيۇپ، ئوچاققا ئاستى، بىر دەمدىلا مەززىلىك شورپا ھىدى ئۆيىنى بىر ئالدى. ئۇ پىشقىلى تۇرغان گۆش ئۇستىگە ئىككى-ئۈچ تال سەۋزىنى توغراپ سېلىۋېتىپ، ئاغزىغا سىرىق سۇ كېلىپ تىلىنى تامشىتقىلى تۇرغان ئالماسقا قاراپ دېدى:

— تاياق يېگەننى ئاز دېگەندەك قاتتىق توڭلاپ كېتىپسەن، بالام! شورپا ئىچسەڭ ئىچكى جاراھىتىڭگە پايدا قىلىدۇ، تېنىڭ-نى ئىسسىتىدۇ، ماغدۇرۇڭغا كېلىسەن. بولسىغۇ بىر پاقلان سويساق ئوبدان بولاتتى، قانداق قىلىمىز؟ قولىمىزنىڭ قىسقا-لىقى. ئۆيىمىزدە ئەر خەق يوق، ئەر خەق يوق ئۆي دېگەننى ئۆيۈ دەپ بولمايدىكەن. بىرسىنى تاپسا بىرسى يوق! ھەي خۇدا،

ئۇيغۇر كتاب توربېتى www.uyghurkitap.com

رەھمەتلىك رەمىتاخۇن ئالدىراپ ئۇ ئالەمگە سەپەرقىلمىغان بولـ
سىغۇ—... ئۇلۇپ كەتكەن ئېرىنى يادىغا ئېلىپ كۆڭلى بۇزۇلغان
پاشاخان ھۆكۈمرەپ يىغلىۋېتىشتىن ئۆزىنى ئاران توختىتىپ،
قىزارغان كۆز چانقىدىن سىرغىپ چىققان ياش تامچىلىرىنى
ئۇزۇن چىت كۆڭلىكىنىڭ يېڭى بىلەن ئېرىتىۋېتىپ، ئۇلۇغ
كىچىك تىندى،— ھېلىمۇ خۇداغا شۈكرى، تۇنۇگۈن غوپۇراخۇن
قوي سويۇپتىكەن، بولمىسا كىمنىڭ ئىشىكىدە گۈش دەپ تەلمۈـ
رۈپ يۈرەتتۇقكەن-تاڭ؟

ئانا-بالا ئىككىيلەن بىر تۇغرام گۈشنىمۇ ئاغزىغا سالماي،
بىر ئوتلام شورپا ئىچىپمۇ باقماي، ھەممىنى ئالماسقا زورلاپ
يېگۈزدى، ئىچكۈزدى. ئالماس ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم ئادەملەر
ئارىسىدىمۇ ئاتا-ئانا، ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىللار ئوتتۇرىسىدـ
كىدىن نەچچە ھەسسە ئېشىپ چۈشىدىغان مېھرىبانلىقنىڭ بولـ
دىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئۇ ئانىسىنىڭ ئۆزىگە نانىڭ
يۇمشىقى، ئاشنىڭ قويۇقى ۋە گۈشنىڭ لوقمىدىن بېرىدىغانلىقـ
نى، ئۆزى يېمىگەننى زورلاپ يېگۈزىدىغانلىقىنى ئەسلىيەلەيدۇ.
لېكىن ئالماس بۇنى ئاتا-ئانىسىنىڭ پەرزەنت ئالدىدا ئۆتەشكە
تېگىشلىك مەجبۇرىيىتى دەپ تونۇپ، ئۇنىڭ كۆيۈنۈش، مېھرـ
بانلىق ئىكەنلىكىنى ھازىرقىدەك چوڭقۇر ھېس قىلمىغانىدى.
قاتارغا قېتىلىپ تۇرمۇش قاينىمىغا ئۆزىنى ئاتقاندىن كېيىن
كۆرگەنلىرى بولسا، ناھايەت ئادەملەرنىڭ بىر-بىرىگە قىزغىنـ
شى، ئورا كولىشى، بىر-بىرىگە يەۋەتكۈدەك ئالىيشى، بىر-بـ
رىنى چاپۇتلىشى، يېقىلغانلارنىڭ ئۈستىگە دەسسەپ يۇقىرىغا
ئۆملىشى، بىر-بىرىگە مۇش، پىچاق كۆتۈرۈشى، غالىب كەلـ

گەن كۇچلۇكلەرنىڭ مەغلۇپ بولۇپ يېقىلغان ئاجىزلارنىڭ ئا-
زابلىق ئىگىزاشلىرىنى يېقىملىق مۇزىكا ساداسىدەك ھوزۇرلە-
نىپ ئاڭلاپ زەھەرلىك كۈلكىسى... ئۇنىڭ كۆزىگە چېلىققىنى ئەنە
شۇلار — ئادەملەر ئارىسىدىكى ئۆچمەنلىك ۋە نەپرەت. ئۇنىڭ يەنە
بىر تەرىپى — كۆيۈنۈش ۋە مېھىر-مۇھەببەتنى بولسا مانا بۇگۈنلا
ھېس قىلىۋاتىدۇ. ئانا-بالىنىڭ قورسىقى شۇنچىلا توقمىدۇ؟
ئادەمنىڭ ئىشتىھاسىنى قوزغايدىغان مەززىلىك شورپا تەمىنى
زادىلا تېتىپ باققۇسى كەلمىگەنمىدۇ؟ ياق، ئېھتىمال ئۇلارنىڭ
ئۆز ئاغزىغا بىر توغرام گۆش سېلىپ باقمىغىنىغمۇ خېلى ئايلار
بولۇپ قالغاندۇ. لېكىن ئۇلار ئۆلۈم گىردابىغا بېرىپ قالغان
بىر بەختسىز ئىنسانىنى قۇتقۇزۇۋېلىش ئۈچۈن ئۆز نەپسىدىن
كەچتى، ئادەملەر ئارىسىدىكى مېھىر-مۇھەببەتنى ھەممىدىن
ئەۋزەل كۆردى. ئۆزىچۇ؟... ئالماسنىڭ يۈزى خىجىللىقتىن ئوت
ئالدى، كۆز چاناقلىرىدا لىغىرلاپ قالغان ياش پوتۇن ۋۇجۇدە-
نىڭ ھاياجاندىن سىلكىنىپ تىترىشىگە ئەگىشىپ شەلپەردەك
قىزارغان مەڭزىگە ئېقىپ چۈشتى. شۇ كېچىسى ئۇ پاشاخان
بىلەن ئانا-بالىدەك ئۇزاققىچە مۇڭداشتى، پاشاخاننىڭ تەنبە
-تەنتەلىرىنى بېشىنى تۆۋەن ئېگىپ ئاڭلىدى. پاشاخان ئالماس-
نىڭ ئاتا-ئانىسىنى قانداق قاقشاتقانلىقىنى يۈزىگە سالغاندا، ئۇ
ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ھۆكۈرەپ يىغلىۋەتتى. ئۇنىڭ ئادەم بولۇپ
قالىدىغانلىقىغا ئىشەنچىسى ئاشقان پاشاخان ئاخىرىدا نەسىھەت
قىلىپ، دېدى:

— ئادەم دېگەن خام سۈت ئەمگەن نەرسە، بالام، ئازمايدىغە-
نى يوق. بۇگۈن سەۋەنلىكىڭنى بوينۇڭغا ئالدىڭ، بۇ ياخشىلىق-

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ىنىڭ بىشارىتى. بۇنىڭدىن كېيىن ئۆزگىرىپ ياخشى ئادەم بولۇ-
ساڭلا بۇرۇنقى ئەسكىلىكلىرىڭ بارا-بارا خەقنىڭ كۆڭلىدىن
كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ. بۇرۇنراق ئەقلىڭنى تاپقان بولساڭغۇ ئىدى-
كى قېتىم تۇرمىگە كىرىپ قالمايتتىڭ. بىچارە رەۋىخان بىلەن
مەتقۇناخۇنىڭ كۆزىمۇ ئوچۇق كەتمەيتتى. ھېلىھەم بولسىمۇ
گۈناھىڭغا تۆۋە قىلىپ، ھالال ئادەم بولغىن، بالام! باشقىلار
كۆزگە ئىلمىسا مانا مەن ئۆزۈمگە ئوغۇل قىلىۋېلىشنى خالاي-
مەن، ئايگۈلمۇ چوڭ بولۇپ قالدى!

ئالماس ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالدى، ئۇنىڭ ئاغزىمۇ
دەماللىققا گەپكە كەلمەي قالدى. ئۇ شۇتاپتا ئۆزىگە شۇنچىلا
ئىشەنگەن، ئۆزىنى ئادەم قاتاردا كۆرۈپ گەپ قىلىۋاتقان بۇ ئاق
كۆڭۈل ئايالغا نېمىدەپ مىننەتدارلىق بىلدۈرۈشنى بىلمەيتتى.
"ئۆزۈمگە ئوغۇل قىلىۋېلىشنى خالايمەن، ئايگۈلمۇ چوڭ بولۇپ
قالدى!" دېگەن گەپلەر يانار تاغدەك پارتلاپ، ئالماسنىڭ ئادەم-
لىك ھېسسىياتى دەسلەپكى قەدەمدە ئويغىنىشقا باشلىغان قەلبى-
نى لەرزىگە سالدى. پاشاخان بۇ يېزىدىكىلەرنىڭ ئۇنى ئەخلەتكە-
مۇ تەڭ قىلمايدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇقلۇق يەنە نېمە ئۈچۈن
بىردىنبىر ئارزۇلۇق قىزىنىڭ بېشىنى مۇشۇنداق بىر قىمار-
ۋاز-ئوغرىغا چېتىپ قويماقچى بولىدۇ؟ بۇ، ئۇنىڭ ئۆز قىزىنى
ياخشى كۆرمىگەنلىكىدىنمۇ؟ قاراپ تۇرۇپ ئۇنى ئوتقا ئىتتىرى-
ۋەتمەكچى بولغانلىقىدىنمۇ؟ ياق! ئۇ قىزىنىڭ بەختىنى قۇربان
قىلىپ بولسىمۇ، تىرىك تۇرۇپ ئىنسانىي غۇرۇرى، ھېسسىياتى
ۋە روھى ئۆلگەن بىر ئادەمنى قوتقۇزۇۋېلىشنى كۆزلەۋاتىدۇ.
ئۇنى يامان يولدىن قايتىپ، ھالال ئەمگىكىگە تايىنىپ كۈن

كەچۈرىدىغان دۇرۇس ئادەم بولسۇن دەۋاتىدۇ. بىراق ئالماس بۇ ئاق كۆڭۈل ئايالنىڭ ئۇمىدىنى ئاقلىيالارمۇ؟ "ئۆگەنگەن كۆڭۈل ئۇجمە پىشقىچە" دەيدىغان گەپ بار، ئۇ قان-قېنىغا سىڭىپ كەتكەن ئەسكىلىكلەردىن قول ئۈزەلەرمۇ؟ پۈتۈن ئەس-يادىنى ئەسىر قىلىۋالغان "ھۈنەرى" نىڭ مېھرىدىن كېچەلەرمۇ؟ ناۋادا ئۇ راستىنى ئۆزگىرىپ ئادەم بولدى دېگەن تەقدىردىمۇ كىشىلەر ئۇنى كەچۈرەرمۇ؟ "ئالماس ئوغرى"، "ئالماس قىمار-ۋاز" دېگەنلەرنى ئۇنتۇپ، "ئالماس قارى" دەپ چاقىرىدىغان بولار-مۇ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆزىنىڭ قورسىقىنىمۇ تۇزۇك باقالمايۋاتقان ئالماسنىڭ بۇ ناتىۋان مەسۇمە قىزنى بەختلىك قىلىشقا قۇربى يېتەرمۇ؟ ئۆزىنىڭ كاساپىتى تۈپەيلىدىن بىچارە قىزمۇ بىگۇناھ ھالدا كەمستىلسە، خارلانسا، بىكاردىن-بىكار بىرمۇنچە گۇناھلارغا شېرىك قىلىپ قويۇلسا قانداق بولار؟ ئالماس بۇ يىل توپتوغرا ئوتتۇز بەش ياشقا كىردى. ئايگۈل كۆپ بولسا ئون يەتتىلەرگە كىرگەندۇ. دېمەك ئۇنىڭ يېشى ئالماسنىڭ ھازىرقى يېشىنىڭ يېرىمىغىمۇ يەتمەيدۇ، ئون گۈلىنىڭ بىرىمۇ ئېچىلغىنى يوق، بۇ دۇنيانىڭ ئاچچىق-چۈچۈكىنى تېتىشقا تېخى ئۇلگۈرمىدى. ئۇ شۇنداق ساپ، بىغۇبار، سەبىي، تاكى سەھەردە كۆزىنىڭ يېغىنى يېگۈدەك شۇنداق چىرايلىق ئېچىلغان ئەتىرگۈل بەرگىدەكى مەرۋايىت شەبنەمنىڭ ئۆزى! ئاۋايلىماي قول سېلىپ ئەگرى كېتىپ گۈل شېخىغا بىلىنەر-بىلىنمەس تېگىپ كەتتىمۇ، بولدى، شۇ ھامان مەرۋايىت شەبنەم گۈل بەرگىدىن دومىلاپ چۈشۈپ كۆزدىن غايىب بولىدۇ. راستىنىلا مۇشۇنداق ئەھۋال يۈز بەرسە قانداق قىلغۇلۇق؟ ئۇنداقتا ئالماس پاشاخانغا

قايسى يۇزى بىلەن قارايدۇ؟ ياخشىلىققا ياماناتلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرۇش ھەقىقىي ئەرنىڭ قىلىدىغان ئىشىمۇ؟! ئوغرى، قىمارۋاز بولسىمۇ مەردلىكنىڭ نېمە ئىكەنلىكىدىن ئالماسىنىڭمۇ ئاز-تولا خەۋىرى بار. ئۇنى ئۇ ئەرنىڭ غۇرۇرى، گۈلتاجى دەپ بىلىدۇ، نامەردلەرنى ئەر ھېسابلىمايدۇ. ئۇنداق بولسا ئالماس كاۋاپنىمۇ، زىخنىمۇ كۆيدۈرمەي، پاشاخانىڭ تەكلىپىنى ۋاقتىدا چىرايلىقچە رەت قىلىپ، ھازىرقى تۇتقان يولى بويىچە مېڭەۋەرسە، يەنىلا بۇرۇنقىدەك بىركۈن ئاچ، بىر كۈن توق يۈرۈپ، تۆت ھوشۇقنى دەتتىكەمگە ئېتىۋەرسە، قەرزنى تۆلىيەلمىگەندە ئۇنىڭ-بۇنىڭ تېمىنى داۋاملىق تېشىۋەرسە، تۇتۇلۇپ قالغاندا تاياقنى ئۆلگۈچە يەۋەرسە، توغرا قىلغان بولارمۇ-يا؟ ياق! ھېلىمۇ ئۆمرىنىڭ يېرىمى كوچا-كويلاردا ئاققان لاي سۇدەك بىكار ئۆتۈپ كەتتى، ئەمدى قالغان يېرىمىدىمۇ بولسا بىر ئۆينىڭ بېشىنى تۇتمىسا، ئۆزىنىڭ چىرىغىنى يورۇتمىدىغان بىرەر پەرزەنت يۈزىنى كۆرمىسە بولامدۇ؟ بولمىسا ئۆلگەندىن كېيىن ئۇنى يەرلىكىدە قويمىدىغان، تۇپراق بېشىغا بېرىپ يىغلايدىغان، خەتمە قۇرئان قىلدۇرىدىغان ئادەممۇ چىقماي قېلىشى مۇمكىن. شۇڭا ئېيىدە كەلگەن بۇ پۇرسەتنى ھەرگىز قولدىن بېرىپ قويماسلىق كېرەك. ئېھتىمال بۇ يېزىدا پاشاخاندىن باشقا ھېچكىمۇ ئۆز قىزىنى ئۇنىڭغا ياتلىق قىلىپ قويۇشنى خىيالىغا كەلتۈرۈپ باقماس، ئۇنىڭ ئۇچۇن ئەلچى بولۇپ بارىدىغان ئادەم تېخىمۇ تېپىلمايدۇ. تېپىلغان تەقدىردىمۇ كىشىلەر ئۇنى بوسۇغىسىغا يۇلاتمايدۇ، "ئالماسقا-ئەلچىلىككە كەپتۇ!" دېگەن گەپنى ئاڭلاپ دەرغەزەپتىن قۇيقا چاچلىرى تىك تۇرۇپ، "ئەلچىگە

ئۆلۈم يوق"دېگەن گەپنىمۇ ئېسىدىن چىقىرىپ، تازا داۋاسىنى بېرىپ قوغلىۋېتىشى كۆزىگە كۆرۈنۈپ تۇرغانلا گەپ. بۇنداق ئەھۋالدا ئويلىمىغان يەردىن بېشىغا قونغان دۆلەت قۇشىنى ئۆز قولى بىلەن ھۆركۈتىۋەتسە بولامدۇ؟ بۇنداق قىلىش دۆت-ئەخمەقنىڭ ئىشى! ھېچبولمىغاندا ئالماسنىڭ قۇشقاچچىلىك بولسىمۇ مېڭىسى بار، ياخشى-يامان، پايدا-زىيانىنى پەرق ئېتەلەيدۇ. ئۇنىڭدىن كۆرە ئوغرىلىق، قىمارۋازلىقنى تاشلاپ، باشقىلارغا ئوخشاش ئۆي-ئوچاقلىق بولۇپ، كىشىلىك ھاياتنىڭ پەيزىنى سۈرگىنى مىڭ ئەۋزەل! ئالماس چىگىش خىيال يىپلىرىنى ئۈزۈپ، ئىسسىق كۆز ياشلىرىنى ئاققۇزغان ھالدا پاشاخانغا ئادەم بولۇش توغرىسىدا چىن يۈرىكىدىن ۋەدە بەردى.

—بۇ، رەھمەتلىك ئانام ماڭا قالدۇرۇپ كەتكەن تەۋرۈك ئىدى،—دېدى پاشاخان ئەتىسى ئالماسنىڭ قەرزگە بوغۇلۇپ قالغانلىقىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن كاتتا سېلىپ قويغان بوخچىسى ئىچىدىن بىر جۈپ ئالتۇن بىلەيزۈكنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا سۇنۇۋېتىپ،—مەن ئەسلىدە بۇنى ئايگۈل ياتلىق قىلىنغاندا قولىغا سېلىپ قويارمەن دېگەنىدىم، خۇدا ئۇنىڭغا نىسىپ قىلمىغان ئوخشايدۇ. بۇنىڭ بىلەن قەرزىڭنى تۆگىتىۋالغىن، بالام، بولمىسا ئۇلار ساڭا يەنە ئازار بېرىدۇ. بۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئىشتىن قولۇڭنى يۇيۇپ ئادەم بولساڭ، خۇدا تېنىڭنى ساق-سالامەت قىلسىلا بۇنداق بىلەيزۈكتىن نەچچىنى سېتىۋېلىشقا قۇربىمىز يېتىدىغان بولىدۇ.

ئالماس ئالتۇن بىلەيزۈك بىلەن قەرزلىرىنى ئۈزدى، قىمارۋازلىق، ئوغرىلىقتىنمۇ قولىنى ئۈزدى. ئۇ ھەقىقەتەن ئۆز-

گەردى، ئۆزگەرگەندىمۇ بۇرۇنقى ئالماسقا پۈتۈنلەي ئوخشىمايدۇ-غان باشقىچە بىر ئادەم بولۇپ ئۆزگەردى. پاشاخان ئالماستىكى بولۇۋاتقان ئۆزگىرىشلەرگە قاراپ، ئارزۇلۇق قىزى ئايگۈلنىڭ بېشىنى ئۇنىڭغا چېتىپ قويدى. ئىچكەركى ئۆينىڭ تاملىرىغا يېڭى زەدىۋال تارتىپ، بىرەر قۇر سەرەمجانلاشتۇرۇپ بەردى. ئۇلار دەسلەپتە ئانچە چىقىشالمىغان بولسىمۇ، كېيىنچە ياش جەھەتتىكى پەرقىنىڭ چوڭلۇقىغا قارىماي خېلى ئىناق-ئەپ ئۆتۈشتى. ئالماس تۇرمۇشنىڭ لەززىتىنى تېتىدى، بىكار ئۆتۈپ كەتكەن ئۆمرىگە ئېچىندى. قاۋۇل بەستىگە يارىشا كۈچۈنۈپ ئىشلەپ، ئۇدا ئىككى يىل ئەترەت بويىچە ئەڭ يۇقىرى نومۇر، ئىشلىگىنىگە يارىشا ئەڭ يۇقىرى دارامەت ئالدى. ئۇ چاغدا ئەڭ باي ئەترەتتىكى ئەزالارنىڭ ئەڭ يۇقىرى يىللىق دارامىتىمۇ ئىكى-كى يۈز كويدىن ئاشمايتتى، شۇنداقتىمۇ ئالماس ئۆزىنىڭ ھالال تەرى بەدىلىگە كەلگەن بۇ پۇللارنى ساناۋېتىپ چەكسىز ھاياجا-لاندى، باشقىلارنىڭ ئۆزىگە ھەۋەسلىنىپ قاراۋاتقانلىقىنى سې-زىپ، بېشى كۆككە يەتكەندەك بولدى. ئۇ، بۇ پۇللارنى شۇ پېتى پاشاخانغا تاپشۇرۇپ بەردى. پاشاخاننىڭ خۇشاللىقى ئىچىگە سىغماي قالدى. ئۆز مۆلچەرىنىڭ توغرا چىققانلىقىدىن مەمنۇن، ئالماسنىڭ ھەقىقىي ئۆزگەرگەنلىكىدىن رازى بولدى. ئايگۈلنى ئوتقا ئىتتىرىۋەتكەندىمەنمۇ دېگەن ئەندىشىسى بارا-بارا تۇگەپ، كۆڭلى ئىمىن تاپتى. ناۋادا "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى"نىڭ بالايىئاپەتلىك بوران-چاپقۇنلىرى يۇرتنى ۋەيران، ھەممە نەرسە-نى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتمىگەندە ئىدى، ئالماس راستىنلا شۇ ئۆزگەرگىنى بويىچە ئادەم بولۇپ قالغانمۇ بولاتتى. بىراق

ئۇ بۇرۇنقى ھەمشىرىكلىرى — تاۋكادىكى مۇشتۇمزورلارنىڭ بىر-بىرلەپ يۇرت سوراشقا باشلىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ بولسا كەش بازىرى — پەگادا تاشلىنىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ھەم ھەيران بولدى ھەم "ئادەم بولمەن" دەپ زىيان تارتىپ قالغانلىقىغا ئۆكۈندى. ئالماس ئۇلاردىن يۇز ئۆرىمىگەن بولسىدى، بۇ چاغقىچە ھېچبولمىغاندا ئۇنىڭغىمۇ دۇيجاڭلىق مەنسىپى تېگىپ قالار ئىدى. ئۇنداقتا ئۇمۇ باشقا شىرىكلىرىگە ئوخشاش كەتمەن بىلەن ھەپىلىشىپ قولىنى قاپارتىپ يۇرمەي، ئەزالارنى تورغاي چۇچۇلماستا دولقۇنغا ھەيدەپ قويۇپ، ئۆزى بېشىنى چۆمكەپ پۇخادىن چىققىچە ئۇخلىغان، تەييارغا ھەييار بولۇپ، بۇزۇپ-چېچىپ ھوزۇرلانغان، ئاخشاملىرى بىرەر پەدە دەتتىكەمگە ئېتىپ خۇماردىن چىققان بولاتتى. بىراق ئۇلارنىڭ ھازىر ئالماسقا قارايدىغان كۆزى يوق، ئۇنى "يۇزىدە تۆكى بار، ئىككى يۇزلىمەچى" دەپ ھېسابلايدۇ، ئېپى كەلگەندە تازا كېلىشتۇرۇپ ئەدىبىنى بېرىپ قويۇشىمۇ مۇمكىن. ئادەم ئادەمگە گۇناھ ئارتماقچى بولسا ھەرقانداق قىلىپمۇ شۇنىڭغا تۆشلۇق باھانە-سەۋەب تاپالايدۇ، ئۇنى ئىسپاتلاپ بېرەلەيدىغان گەپ-سۆزلەرنى توقۇپ چىقىشقىمۇ ھېچقانچە كۈچ كەتمەيدۇ. جاھان مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا ئالماسنىڭ تېخى كۆرىدىغان كۈنى بار، بۇنىڭغا بىر ئامال تاپماي بولمايدۇ. يۇرتتىكىلەر قىمارۋاز-ئوغرىلارنى بۇرۇن ئادەم ئەمەس دەپ تىللايتتى، لېكىن شۇ "ئادەم ئەمەسلەر" ھازىر بارلىق ئادەملەرنى باشقۇرۇۋاتىدۇ، ئادەملەر ئادەم ئەمەسلەرنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئىش قىلىۋاتىدۇ. ئادەملەر ئادەم ئەمەسلەرنىڭ سىزىقىدىن چىقسا ئەدىبىنى يەۋاتىدۇ، ئادەم ئەمەس-

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

لەر نېمە قىلىمەن دېسە شۇنى قىلىۋاتىدۇ، قولىنى نەگە سوزسا شۇ يەرگە يېتىۋاتىدۇ، ئوخدا يېتىپ ياغ چاپىناۋاتىدۇ. ئادەملەر-چۇ؟ خارلىنىۋاتىدۇ، ئۇماچ، يارما ئىچىشتىن قۇتۇلالمايۋاتىدۇ. بۇ نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ شۇنىڭغا قارىغاندا دۇنيادا ھەممەيلەن بىر دەك ئېتىراپ قىلىدىغان "ئادەملىك" ئۆلچىمى يوق-تەك تۇرىدۇ. ھەركىم "ئادەم"نى ئۆز چۈشەنچىسى، ئۆز ئۆلچەمى بويىچە چۈشەندۈرسە كېرەك. ئامىتى كېلىپ يۈرت سوراۋاتقان بۇرۇنقى شۇ ئادەم ئەمەسلەرنى كىممۇ ھازىر "ئادەم ئەمەس" دېيىشكە پېتىنالايدۇ؟...

ئالماس ئەتراپىدا يۈز بېرىۋاتقان بۇ غەلىتە ئىشلارنى بىر-بىرلەپ كۆڭلىدىن ئۆتكۈزۈپ ئىككىلىنىپ قالدى. پايدا-زىيانىنى كۆڭۈل تارازىسىدا ئۆلچەپ كۆرۈپ، ئۆزىنىڭ تۇتقان يولىنىڭ توغرىلىقىدىن گۇمانلاندى، ئىشەنچىسى تەۋرەندى. بولۇپمۇ "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى"نىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگەندە ئىجتىمائىي كەيپىياتنىڭ تېخىمۇ بۇلغىنىشىغا ئەگىشىپ، ئالماسنىڭ كونا كېسىلى يەنە قوزغىلىپ قالدى. ئۇ ئاخىرى يېڭىباشتىن باش كۆتۈرگەن تاۋاكا سورۇنىنىڭ ئاكتىپ ئىشتىراكچىلىرىدىن بولۇپ قالدى. پاشاخان ۋە ئايگۈللەرنىڭ يىلىنىپ-يالۋۇرۇشلىرى، ئىسسىق كۆز ياشلىرى ئالماسنىڭ "ياقا ئىتەك، ئىتەك ياقا" بولۇۋاتقان رەھىمسىز رېئاللىق ئالدىدا تاشتەك قاتقان يۈرىكىنى قايتا ئېرىتەلمىدى. بىر قېتىمقى سورۇندا ئۇ ئۇنى ئۈتتۈردى، بۇنى ئۈتتۈردى، ئاخىرىغا كەلگەندە ئۇستىدىكى بىر-دىنبىر چەكمەن چاپىنىمۇ سالدۇرۇۋېلىنىپ كۆڭلەكچان قىلىپ قويۇلدى. سوغۇق ۋە غەزەپتىن پۈتۈن ئەزايى دىر-دىر تىترەشكە

باشلىغان ئالماس خۇدىنى يوقىتىپ، قېنى قىزىپ، قان تولغان كۆزىگە ھېچنېمە كۆرۈنمەس، ئۆز نېرۋىسىنى ئۆزى كونترول قىلالماس بولۇپ قالغاندا "تەۋەككۈل!" دەپ لېۋىنى چىشلەپلا خوتۇنىنىڭ بىر كېچىلىكىنى يۇز كويغا تىكتى. نەتىجىدە يەنە ئۇتتۇرۇپ قويدى. ئۇتۇۋالغۇچى دادۇي "ئىنقىلابى كومىتېتى"- نىڭ مۇدىرى ئىلياس ئىدى. ئۇ ۋەدىسىدىن يېنىۋالمىدى، بۇنىڭ- دا ئىلياسقا خۇشامەت قىلىش ئارقىلىق دۇيجاڭلىق مەنسىپىگە ئېرىشۈپلىش غەرىزىمۇ يوق ئەمەس ئىدى. بۇنداق خورلۇقتا چىدىيالمىغان ئايگۈل شۇ كېچىسىلا ئېسىلىپ ئۆلۈۋالدى. بۇ دۇنيانىڭ رەھىمسىزلىكى، ئازاب-ئوقۇبەتلىرىدىن قىلچە خەۋە- رى بولمىغان بىر ياشلىق قىزى—بىچارە ئايجامال يېتىم قالدى. كۆتۈلمىگەن بۇ بەختسىزلىك نېرۋىسىغا قاتتىق تەسىر قىلغانلىقى- تىنمىكىن، پاشاخان ئۆز قولى بىلەن ئۆزىنىڭ بەختسىز ھاياتى- نى تاماملىغان قىزىنى يەرلىكىگە قويۇشقا ئۇلگۈرمەيلا سارىڭ بولۇپ قالدى. ئۇ، گاھ قاقاقلاپ كۈلگىنىچە ئالماسنىڭ ياقىسى- غا ئېسىلاتتى، گاھ ھۆكۈرەپ يىغلىغىنىچە نەۋرىسى ئايجامالنىڭ يۈز-كۆزىنى مورلايتتى. ئەل جامائەت "توۋا!" دەپ ياقىسىنى چىشلەپ، ئالماسقا يۈزمىڭ لەنەت ئوقۇغىنىچە، ئايگۈلنىڭ ئولاش- چولاش يۇيۇپ-تاراپ، نامىزىنى چۈشۈرۈپ، مەھەللە چېتىدىكى زاراتگاھلىققا يەرلىكىگە قويۇپ قويدى. پاشاخاننىڭ ئۆيىدە داۋاملىق تۇرۇۋېرىشكە ئامالسىز قالغان ئالماس مىڭ بىر پۇشايمان ئىچىدە ئايجامالنى ئېلىپ، ئۆي رەتلەش دولقۇنىدا تاشلىنىپ قالغان مەھەللىنىڭ شەرقىدىكى جاڭگالغا يانداش سې- لىنغان يەككە-يىگانە بىر ئېغىزلىق ئۇستى ئوچۇق ئۆيگە كۆ-

چۇپ بېرىۋالدى. بىر-ئىككى كۈن ھەپلىشىپ ئۇينىماق ئۈستىنى شاخ-شۇمبىلار بىلەن يېپىۋالدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ھېچ-كىمگە ئارىلاشماي قىزى ئايجامالنى بېقىپ چوڭ قىلىپ ئادەم قاتارىغا قوشۇش قارارىغا كەلدى...

ھالا بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ئۇ قايسى يۈزىنى كۆتۈرۈپ پاشاخانىنىڭ ئالدىغا بارىدۇ؟ ئېلىشىپ قالغان ئايالغا نېمىنى چۈشەندۈرۈپ بولالايدۇ؟ مەقسىتىنى چۈشەندۈرەلىگەن تەقدىردە-مۇ يۈرىكى خۇن-خۇن بولۇپ كەتكەن پاشاخان ئۇنىڭ گۇناھىدىن ئۆتەمدۇ؟ روشەنكى، بۇمۇ سېۋەت بىلەن قۇدۇقتىكى ئاي شولە-سىنى سۈزمەكچى بولغاندەك قىلچە ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولمايدە-غان بىھۇدە ئاۋارىگەرچىلىك!...

ئالماس ئۇيان ئۆرۈلۈپ-بۇيان چۆرۈلۈپ ئۇخلىيالمىغاڭ-سېرى، گاھ پۇتۇن بەدىنى توساتتىن ئوتتەك قىزىپ چىپ-چىپ تەرگە چۆمۈلۈپ كېتەتتى، گاھ ئۈستىدىن يوغان تاغ بېسىپ تۇرغاندەك دېمىنىڭ سىقىلىپ كېتىۋاتقىنىنى ھېس قىلاتتى. ئۇ ئاخىرى بولالماي يوتقاندىن يېرىم سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، پاختە-لىق ئۇزۇن چاپىنىنى يېپىنچاقلاپ تامغا يۆلىنىپ ئولتۇرۇۋالـ-دى-دە، قىزىرىپ كەتكەن كۆزلىرىنى ئاستا يۇمۇپ، يەنە نۇر-غۇن ئىشلارنى ئويلىدى. يۇرتتىكى ئىگە-چاقسىز، يېتىم-يە-سىرلارنى، ئاجىز-مېيىپلارنى، كۈچىدىن قالغان قېرى-چۇرە-لەرنى بىر-بىرلەپ كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزدى. ھېچقايسىسىنىڭ ئۆز گۇناھىدىن ئۆتۈشىگە، ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىشى ئۈچۈن دۇئا قىلىپ قويۇشىغا كۆزى يەتمىدى. توساتتىن تۆڭلۈكتىن چۈشۈپ تۇرغان ئاي نۇرى ئۇنىڭغا تۆڭلۈك ۋاخىنىسىغا ئېسىپ قويۇلغان

ئۇزۇن-ئاپئاق بىر كېپەندەك بولۇپ كۆرۈندى، ئۇنىڭ تېنى ئىختىيارسىز شۇركىنىپ كەتتى. بىر چاغلاردا ئۇ ھەقىقەتەن ئايدىڭ بولۇپ قېلىشتىن ئۆلگۈدەك قورقىدىغان، ئۆزىنىڭ بەخىرامان تام تېشىشىگە قولايلىق بولۇش ئۈچۈن "تاپاۋەت"كە چىققان كېچىلىرى قازانىنى يەر يۈزىگە كۆمتۇرۈپ قويغاندەك قاپقارا زۇلمەت پەردىسىنىڭ ئەتراپقا تېزراق يېيىلىشىنى تىلەيدىغان. يەر يۈزى سۈتتەك يورۇپ كەتكەن چاغلاردا ئۇيان-بۇيانغا خودۇكسىنىپ قاراپ، ھەر بىر قەدەمنى ئاۋايلاپ بېسىپ، كۆك قەرىدە قۇلۇقاتقەك ئۇزۇپ يۈرگەن تولۇن ئايىنى ئاغزىغا كەلگىنىچە قاغايدىغان، قولى يەتسە ئۇنى يۇلۇپ ئېلىپ پاتقاقتا پاتقۇزۇۋەتكۈسى كېلىدىغان. نېمە ئۈچۈندۇر، ئۆزى ئۆلگۈدەك ئۆچ كۆرۈدىغان ئاي نۇرى شۇ تاپتا ئۇنىڭغا ھېسسىداشلىق قىلىۋاتقاندەك، ئۇنىڭ بەختسىز تەقدىرىگە ئېچىنىۋاتقاندەك، ئۇنىڭ ۋەيلۇن دوزاخقا تۆتۈرۈق بولۇپ كېتىشىدىن قايغۇرۇپ مۇڭلىنىۋاتقاندەك بولۇپ تۇيۇلدى. ئالماسنىڭ كۆڭلى بۇزۇلدى، ئۇ ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلىۋېتىشتىن ئۆزىنى ئاران-ئاران توختاتتىپ، دىۋانە-شەيخلەرگە ئۆشرە-زاكات، ئۇلۇغ ئەۋلىيا-ئەنبىيا، خوجا-ئىشانلارغا سەدىقە بېرىش ئۈستىدە باش قاتۇرۇشقا باشلىدى. بىراق ئۇنىڭ سەدىقە بەرگۈدەك نېمىسى بار؟ بۇ بىر قانچە يىلدىن بۇيان جاھان ئوڭشىلىپ، بىلىكىنىڭ توری بارلار، ئېپى ۋە دىتى بارلار خېلىلا بېيىۋالدى. ئالدى ئاتمىش-يەتمىش قوي، كەينى بىر-ئىككى كالا قىلىۋالدى. ئالماسچۇ؟ ھۆددىگە ئالغان يەرنىڭ كۆكىنى سېتىپ يەپ، قورسىقى تويغانغا شۈكرى قىلدى. پېشانىسىدىن تەر ئاققۇزۇپ كەتمەن چېپىپ، تا-

ئۇيغۇر كتاب توپلىغۇچى www.uyghurktap.com

غار- تاغارلاپ هوسۇل ئېلىپ، قۇلدەك ئىشلەپ بەگدەك يېيىش-
تىن، بەگدەك سايىدا ئوخدا يېتىپ، قۇلدەك قاتتىق-قۇرۇق
يېگەننى ئەۋزەل كۆردى. ئۇ ناھايىت كارغا كەلگۈدەك بولۇپ
قالغان قىزى ئايجامالنىڭ جان كۆيدۈرۈپ بېقىشى ئارقىسىدا
بەش-ئالتە توخۇلۇق، ئۇچ-تۆت ئۆچكىلىك بولۇپ قالدى. بۇنـ-
چىلىك نەرسىنى سەدىقە بېرىپ ئۆزىنىڭ قانچىلىك گۇناھىنى
يەڭگىللىتەلەيدۇ؟ گۇناھىنى يەڭگىللەتكەن تەقدىردىمۇ بوينىدا
يەنىلا گۇناھ بار دېگەن گەپ. گۇناھى ئۇزۇل-كېسىل ساقىت
بولمىغۇچە جەننەتنىڭ ئىشىكى ئۇنىڭغا ھەرگىز ئېچىلمايدۇ.
پۇلغا يارايدىغان قىممەت باھالىق بىرەر نەرسە ئوغرىلاپ سەدىقە
قىلسىچۇ؟ "توۋا!"دە، ئالماس! بۇ، گۇناھ ئۈستىگە گۇناھ
قوشقانلىق. ھىدايىتۇللا ھاجى: "قۇدرىتى تاڭداشسىز ئاللا بار-
لىق بەندىلىرىنىڭ قىلمىش-ئەتمىشلىرىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ،
ھەتتا كۆڭلىدە نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇرىدۇ"دېدى-
غۇ، خۇدانىڭ قەھرىدىن قورق، مۇشۇنداق ئوي-خىيالنى كۆڭـ-
لۈڭگە كەلتۈرۈشنىڭ ئۆزىمۇ بىر گۇناھ. قىرىق خىچىرنى قىم-
مەت باھالىق يۈك-تاقىسى بىلەن دۇئا قىلدۇرساڭمۇ، يۈز زىخچا
ئالتۇننى سەدىقە قىلساڭمۇ، بەربىر ئۇ ناپاك مال، سېنى دوزاخ
ئازابىدىن قۇتۇلدۇرۇشقا قىلچە پايدىسى تەگمەيدۇ. شۇڭا ئۆزۈڭـ-
گە تەئەللۇق بولغان، ھالال ئەمگىكىڭدىن يارالغان بىباھا بىر
نەرسە تاپ. ئۇنى چىن كۆڭلۈڭدىن رازى بولغان ھالدا سەدىقە
قىل، دۇئا قىلدۇر. ئېھتىمال شۇندىلا پىلىسىرات كۆۋرۈكىدىن
ئامان-ئېسەن ئۆتەلىشىڭ ئاز-تولا كاپالەتكە ئىگە بولۇپ قالار.
ئەپسۇسكى، بۇنداق بىباھا نەرسە ئۇنىڭغا نەدە تۇرۇپتۇ؟ ئۇنى

نەدىن، قانداق قىلىپ تاپىدۇ؟...

ئالماسنىڭ ئوي-خىياللىرى بارغانسېرى چىگىشلىنىپ كەتتى، ئويلىغانسېرى ئۈمىدسىزلەندى، ئۆزىنى باش-ئايىغى يوق قاپقاراڭغۇ بىر جاڭگال ئىچىگە كىرىپ قالغاندەك ھېس قىلدى. ئۆزىنى چاغلىماي شىلتىڭ ئېتىپ يۈرگەن چاغلاردا ئۇ، خۇدىنى يوقتىپ، تىلىنى چاينىماي، ئاخىرەتلىكىنى ئويلىغان، ھېچ-بولمىغاندا تاۋاكادىكى باشقا ھەمشىرىلىرى خۇدانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىدىن گۇمانلىنىپ، ئۇنىڭ چەكسىز ئۇلۇغلۇقىغا شەك كەلتۈرگەندە ھېلىقى بەڭگىگە ئوخشاش جايدا بىر ئېغىز گەپ قىلىپ قويغان بولسىمۇ، ھازىرقىدەك دەككە-دۈككە، ۋەسۋەسە ئىچىدە ئازابلىنىپ يۈرمەسمىدىكىن-تاڭ؟ بۇنى ئاز دېگەندەك، ئالماس كونا كېسىلى قايتا قوزغىلىپ، تاۋاكادا ئۇتتۇرۇۋەتكەندىن كېيىنى تام تېشىشتەك "قوشۇمچە ئوقتى" بىلەن تولۇقلاشقا كېرىشكەندە، بىچارە ئايىلى ئۇنىڭ پېشىگە ئېسىلىپ، كۆز ياشلىرىنى يامغۇردەك تۆكۈپ، ئۇنىڭغا: "خۇدانىڭ قەھرىدىن قورقمىسلا!" دەپ يالۋۇرغان. لېكىن ئۇ ئايگۈلنى قوپاللىق بىلەن سىلكىشلەپ جان ئاچچىقىدا: "ئۇنداق كۆزى كور خۇدا پادىسىنى بېقىپ كەلسۇن!" دەۋەتكەنىدى. بۇ يەرلىرىنى ئويلىسا ئۇنى تېخىمۇ قورقۇنچ باسىدۇ، پۈتۈن ۋۇجۇدى دوزاخ ۋەھىمىسى ئىلكىدە جالاقلاپ تىترەپ كېتىدۇ. خۇدا ئۇنىڭ باشقا گۇناھلىرىنى ھېسابقا ئالمىغان تەقدىردىمۇ، مۇشۇ بىر ئېغىز گېپىگە ئاساسلىنىپلا ئۇنى ۋەيلۇن دوزاخقا مەھكۇم قىلىۋېتەلەيدۇ. ئاھ، بۇ قانداق دەھشەت-ھە!...

ئالماسنىڭ خىيالى تار، پۈختا قەپەزگە سولاپ قويۇلغان

قۇشقا ئوخشاش ئۆزىنى ئۇيان-بۇيانغا ئۇرۇپ، چىقىش يولى تاپالماي ھالسىراپ قالدى. ئاخىرىدا ئۇ تېرىقتەك ھەر يانغا چېچىلىپ كەتكەن خىيالىنى ھەر قانچە قىلىپمۇ بىرەر نۇقتىغا مەركەزلەشتۈرەلمىدى. ئۇ شۇ تاپتا بېلىگە تاش تەگكەن يىلاندەك ئازابلىق تولغىناتتى. ئۆز-ئۆزىنى ئەيىبلەيتتى، ئۆز-ئۆزىگە ۋايسايتتى، پۇشايمان قىلاتتى. ھەممە ئىشنى باشتىن باشلىماق-چى بولاتتى-يۇ، ئاق سانجىلغان ئۆچكە ساقلىنى سىپاپ بەقىپ، ئۆمۈرنىڭ ئالتىن ئوق ئىكەنلىكىنى، ئۇنى ئارقىغا قايتۇرۇشقا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ، يېلى چىققان توپتەك بوشىشىپ كېتەتتى-دە، ئىشقا ئاشمايدىغان بۇ خىيالىدىن يېنىپ قالاتتى. توساتتىن ئۇنىڭ نەزەرى ئۆزىنىڭ يېنىدا يېنىك پۇشۇلداپ شېرىن ئۇخلاۋاتقان قىزى ئايجامالغا ئاغدۇرۇلدى. ئۇنىڭ چىرايى ئانىسى ئايگۈلنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى چىرايىغا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايتتى. ئۇ ئاپئاق ئوڭ بىلىكىنى يوتقانىنىڭ سىرتىغا چىقىرىۋالغان بولۇپ، ئانىسىدىن قالغان مىس بىلەيزۈك ئورۇق بېغىشىدا پارقىراپ تۇراتتى. ئالماس ئۇنىڭ مۇزلاپ كەتكەن قولىنى ئاۋايلاپ يوتقان ئىچىگە كىرگۈزۈپ قويدى. قىزىنىڭ قايرىلما ئۇزۇن كىرپىكلىرى گاھ قوشۇمسىنىڭ تۇرۇلۇشىگە ئەگىشىپ يېنىك لىكىلدايتتى، گاھ كۆزگە جىسمەكچىلىك قىلىۋاتقان ساقچىلاردەك مىدىر-مىدىر قىلىپمۇ قويماйتتى. گىلاستەك قىزىل، نېپىز لەۋلىرى ئاللىقانداق بىركىم بىلەن مۇنازىرىلىشىۋاتقاندەك توختىماي لىپىلدايتتى.

"مانا، بىباھا پاك مال!..."

شۇ ئەسنادا ئايجامالنىڭ يىغلامسىراپ جۆيلىگەن ئاۋازى

ئىچى سىرىلغان ئالماس ئاچچىقىغا هاي بېرىپ، ئالمان-تالمان تەسەللى بېرىشكە باشلايتتى. ئاردەك ئۇزۇن قوللىرىنى سوزۇپ قىزىنىڭ ساغۇچ-يۇمشاق چاچلىرىنى مۇلايىملىق بىلەن سىپاپ قويياتتى. شۇ هامان قىزى ئۇنىڭ يېنىدىن ئۇن-تىنسىز كېتىپ قالاتتى، بەزىدە ئۆزىنى تالاغا ئاتاتتى. بىر كۈنى ئۇ قىزىنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ چىقىپ ئۇنىڭ ئېرىق بويىدىكى قاغا جىگدەكە يۆلىنىپ ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلاۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئالماس قولىنى ئۇنىڭ مۇرىسىگە قويۇشىغىلا، ئۇ گويا توك سوقۇۋەتكەندەك، ئاللىقانداق پاسكىنا بىر نەرسە ئۇستىگە چاپلىشىۋېلىۋاتقاندەك دادىسىدىن ئۆزىنى قاچۇردى ۋە يىغىسىنى دەرھال توختاتتى. بۇ، ئالماسقا قاتتىق تەسىر قىلدى. ئۆزىنىڭ ياشلىقىدا كېيىنلىكىنى ئويلىماي، راستتىنلا ئۆزىنىڭمۇ، قىزىنىڭمۇ بەختىگە ئولتۇرغانلىقىنى تۇنجى قېتىم هېس قىلدى. راست ئەمەسمۇ! ئۇ دېگەن قىز بالا تۇرسا! قىز بالا دېگەن نومۇسچان كېلىدۇ، بۇ ئۇلارنىڭ تەبىئىتى. بولۇپمۇ تۇرمۇشلۇق بولغاندا ئېرىدىن قانچىلىك تاپا-تەنىلەرنى ئاڭلار؟ تەڭتۇشلىرى ئالدىدا بېشىنى قانداق كۆتۈرۈپ يۈرەر؟ گەرچە قىزىدا هېچقانداق گۇناه بولمىسىمۇ، لېكىن كىشىلەر دادىسىنىڭ گۇناهىغا مۇ قىزىنى تەڭ شېرىك قىلىدۇ، دەردنى بىللە تارتىشقا مەجبۇرلايدۇ، تىل-ئاهانەت ئوقىنىڭ كۆپىنچىسى كىشىلەرنىڭ پېچەتلەشكە بولمايدىغان ئېغىزى ئارقىلىق قىزىغا قارىتىپ ئېتىلىدۇ. بۇ نەقەدەر ئادالەتسىزلىك، نەقەدەر رەهىمسىزلىك-هە! لېكىن، شۇ ئادالەتسىزلىكنى پەيدا قىلغۇچى، بىگۇناه قىزىنىڭ بىغۇبار قەلبىگە مەڭگۇ يۇيۇپ تازىلىۋەتكىلى بولمايدىغان ناپاك-

لىق داغلىرىنى سالغۇچى باشقا بىرسى ئەمەس، دەل ئالماسنىڭ ئۆزى! بىر قېتىم ياغ قاچىلانغان قاپاق مەڭگۈ "ياغلىق قاپاق" بولۇپ قالغىنىدەك، "ئوغرى"، "قىمارۋاز" دېگەن بۇ لەنىتى نام-ئاتاق ئۇنىڭ قان-قېنىغا سىڭىپ كەتتى. بۇنىڭدىن ھەر قانچە قىلىپمۇ قۇتۇلالمايدۇ. بىراق ئۆزىنىڭ كاساپىتى تۇپەيلى-دىن بىگۇناھ قىزىمۇ بىر ئۆمۈر ئۇۋالچىلىقتا ئۆچرىسا قانداق بولغىنى؟ دۇنيادا ئادىللىق دېگەن نەرسەزادى بارمۇ-يوق؟! ئەجەبا، قىزىنى بۇ ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇشقا بىرەر ئامال تېپىل-ماسمۇ؟...

شۇ ھامان ئۇنىڭ قۇلىقى تۇۋىدە ھىدايىتۇللا ھاجىنىڭ: "ئۇلۇغ زاتلارنىڭ دۇئاسىنى ئېلىش بىر قېتىم ھەج قىلغانغا باراۋەر. ۋەھالەنكى، پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇبارەك ئىزلىرى چۇشكەن مۇقەددەس مەككىگە قەدىمى يەتكەن ھەر قانداق مۇسۇل-مانىنىڭ جەننەتكە كىرمىكى شەكسىزدۇر!" دېگەن سۆزلىرى قاي-تىدىن ياڭرىدى. ھەي ئىسىت! ئالماسنىڭ نۇرغۇن مال-دۇنيا-سى بولغان بولسىدى، بەگمەتچوڭغا ئوخشاش ئوبدان جابدۇنۇپ، مەككىگە بېرىپ ھەج قىلىپ، ھاجى بولۇپ كەلگەن بولاتتى. ئۇنداقتا ئۇنىڭ پىلىسىرات كۆۋرۈكىدىن ئامان-ئېسەن ئۆتۈپ ئۇدۇل جەننەتكە كىرىپ كېتىشىدە گەپ يوق ئىدى. بىراق، مەككىگە بارغۇدەك يول خىراجىتىنىڭ يوقلۇقى ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىش يولىنى توسۇپ قويۇۋاتىدۇ. بۇمۇ بەربىر ئەمەلگە ئاشى-مايدىغان خام خىيال. ناۋادا بۇ خام خىيالى ئەمەلگە ئېشىپ قالغان تەقدىردىمۇ قىزىنى يەنىلا ئۆمۈرلۈك ئازاب-ئوقۇبەتتىن قۇتۇلدۇرالمايدۇ. ئۆزى مەككىگە بېرىپ جەننەتكە كىرەلىگەن

بىلەن قىزىنىڭ كىرەلىشى ناتايىن. ئۇنىڭ ئۇستىگە "قېتىق ئىچكەن قۇتۇلدى، تاۋاق يالىغان تۇتۇلدى" دېگەندەك، دادىسى- نىڭ بالاسىغا بالىسى قالامدۇ تېخى! ئۇنداقتا بۇنىڭ ئاقىۋىتى ھازىرقىدىنمۇ بەك ئېچىنىشلىق بولىدۇ. ئۇ چاغدا ئالماس قىز- نىڭ دەردىدە زار-زار يىغلاپ، جەننەتنىڭ نازۇ نېمەتلىرىگە ئېغىز تەگكەندىمۇ زەھەر-زوقۇم يېگەندەك ئازابلىق تولغىنىپ، كېچە-كۈندۈز ئارزۇ قىلغان شۇ جەننەتنىڭ ھېچقانداق پەيزىنى سۈرەلمەي، يەنىلا دوزاخ ئازابىنى تارتىۋېرىشى مۇمكىن. شۇڭا ئۆزىمۇ، قىزىمۇ جەننەت ئىشىكىنىڭ سىرتىدا قېپقالمايدىغان بىر ئامال تېپىش كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلۇغ زاتلارنىڭ دۇئاسىنى ئالماقتىن باشقا چارە يوقتەك تۇرىدۇ. يېقىن ئەتراپتا ئۇلۇغ زاتلاردىن كىم بار؟ توغرا! توغرا! ئېيتىشلارغا قارىغاندا، قوشنا يېزىدىكى ھەزرىتى ئىنايەت غوجام ئاپپاق غوجامنىڭ ئەۋلادلىرىدىن بولىمىش. ئالماس بۇ ئۇلۇغ زاتنىڭ مۇبارەك چىرايىنى بىرقانچە قېتىم كۆرگەن. ئۇنىڭ ساقال-چاچلىرى ئۇچىتەك ئاقىرىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئىككى مەڭزى توغاچتەك قىپقىزىل بولۇپ، چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇراتتى. يىگىتلەردەك "گۇس-گۇس" دەسسەپ مېڭىشلىرى ئادەمنى تېخىمۇ ھەيران قال- دۇراتتى. ناۋادا ئۇ ئەۋلىيالىق خاسىيىتىگە تايىنىپ مۇشۇنداق تىمەن تۇرمىغان بولسا شۇنچىلا ياشانغان ئادەم دېگەن بۇ چاققىچە ئاللىقاچان ھاسا-تاياقنى چۇشۇپ، بىلى يادەك ئېگىلىپ دۇمچە- يىپ قالماسمىدى ياكى تالا-تۈزگەچىقىشقىمۇ مادارى يەتمەي نىمجان ھالەتتە ئورۇن تۇتۇپ ئىڭراپ ياتماسمىدى؟! دېمەك ئۇنىڭ ئۇلۇغلۇقىدا شەك يوق. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئالماس مۇنداق

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بىر ئىشنىمۇ ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن: ئۆتكەن يىلى يازدا تاغدىن قاتتىق سەل كەلگەندە، دەريا قېشى يار ئېلىپ كېتىپ، زاراتگاھلىقنى سۇ بېسىپ كەتكەن، نۇرغۇن گۆر-قەبرىلەرمۇ گۇمۇرۇلۇپ چۈشكەنىدى. شۇ قاتاردا، قىزنى ھەزرىتى ئىسا-يەت غوجامغا دۇئا قىلدۇرغان مەسۇم دەرۋىشنىڭ گۆرىمۇ ئېچىپ-لىپ قالغانىكەن. كىشىلەر قارىغىدەك بولسا، ئۆلۈپ كەتكىنىگە يەتتە-سەككىز يىل بولغان بۇ كىشى تىرىنقى غېرىچچە ئۆزگەن، ساقاللىرى ئۆسۈپ كۆكرىكىگە، چاچلىرى ئۆسۈپ گەجگىسىگە چۈشكەن ھالەتتە شېرىن ئۇيقۇغا كەتكەن تىرىك ئادەمگە ئوخشاش بەخىرامان ياتقۇدەك. بۇ گەپ بىردەمدىلا بىر قانچە يۈرتقا پۈر-كەتكەن. كىشىلەر ئارقا-ئارقىدىن يېتىپ كېلىپ، ئۇلۇغ زات-نىڭ دۇئاسىنى ئېلىپ، شېھىت كەتكەن بۇ كىشىنىڭ مۇبارەك چىرايىنى تاۋاپ قىلىشقان. ئالماسمۇ قىزىقسىنىپ زاراتكاھلىققا كېلىپ، ئۇنىڭ چىرايىنى كۆرۈپ "توۋا!" دەپ ياقىسىنى چىش-لىگەن ۋە ئاللانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىگە قول قويغانىدى. ئۇ-زۇن ئۆتمەيلا بۇ يەرگە بىر شەيخ كېلىپ شەددە-تۇغلارنى تىكە-لەپ، كېچە-كۈندۈز تائەت-ئىبادەت قىلىشقا باشلىدى. شۇنداق قىلىپ بۇ زاراتكاھلىق ھازىر مەسۇم دەرۋىش مازارى دەپ ئاتە-لىپ، مۇقەددەس تاۋاپگاھقا ئايلاندى. بۇ، مەسۇم دەرۋىشنىڭ ھايات چېغىدا ھەزرىتى ئىنايەت غوجامنىڭ دۇئاسىنى ئېلىۋالغان-لىقىنىڭ كارامىتى ۋە خاسىيىتى، ئەلۋەتتە. ئالماسمۇ مەسۇم دەرۋىشنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، تاشنى ئالتۇن قىلالايدىغان شۇ ئەۋلىيانىڭ دۇئاسىنى ئېلىۋالسا نېمىشقا بولمايدىكەن؟ شۇغىنە-سى، ئايجامال تولىمۇ كىچىك، بۇ يىل ئەمدىلا ئون بەش ياشقا

قەدەم قويدى. ئىنايەت غوجام ئاز دېگەندىمۇ يەتمىشلەرگە كىرىپ قالغاندۇ. ئاپئاق ساقاللىق بۇ زاتنىڭ ئۆز نەۋرىسىدىنمۇ كىچىك ئاربسىدە قىزنى ئەمرىگە ئېلىشنى كۆڭلى كۆتۈرەرمۇ؟ ئەۋلىيالار ئومۇمەن ئاق كۆڭۈل، رەھىمدىل، مېھىر-شەپقەتلىك، دىيانەت-لىك كىشىلەرنى دېيىشىدىغان. بۇ گەپچە بولغاندا ئىنايەت غوجام ئالماسنىڭ ئىلتىماس-تەكلىپىنى رەت قىلىۋېتىشىمۇ، ھەتتا ئۇ-نى قاغىۋېتىشىمۇ مۇمكىن. بۇنداقتا ئىشنىڭ ئاقىۋىتى ئۇنىڭ ئارزۇسىنىڭ ئەكسىچە بولۇپ قالمامدۇ؟ گۇناھ ئۇستىگە گۇناھ قوشۇلۇپ، راستتىنلا دۇزاخقا تۈتۈرۈق بولۇپ كەتمەمدۇ؟ ياق، بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. دۆت- كالامپاي كالا جېنىدا ئوت-چۆپلەرنىڭ يۇمرانلىرىنى تاللاپ يېيىشنى بىلىدۇ-يۇ، پەم-پاراسەتتە ھەممىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغان ئادەمنىڭ-زە، جۇ-لالىنىپ كۆزىنىڭ يېغىنى يەپ تۇرغان خۇش پۇراقلىق گۈل-غۇنچىنى ئۈزۈپ كىيىپ قولىغا تۇنقۇزۇپ قويسا، ئۇنى ئەتىۋار-لاپ چېكىسىگە قىستۇرىلىشقا ئەقلى يەتمەي قالارمۇ؟ مەسۇم دەر-ۋىشمۇ ئۆز قىزىنى ئىنايەت غوجامغا دۇئا قىلدۇرغاندا، ئۇ قىز ئارانلا ئون تۆت ياشقا كىرگەن ئەمەسمىدى! شۇڭاغدا ئاتمىشتىن ئېشىپ قالغان ئىنايەت غوجام يامان بولىدۇ دېمەي بۇ تارتۇقنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل كۆرۈپ، قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىپ قويۇپتىكەنغۇ؟ مانا بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ئىنايەت غوجام تۇيۇقسىز باشقىچە بىر ئادەمگە ئايلىنىپ قېلىپ، باتىن كۆزلىرى بىلەن ئالماسنىڭ قىزىغا نەزەر سېلىپ قويماسمۇ؟ ئايجامالنىڭ نەرىدە مەسۇم دەرۋىشنىڭ قىزىنىڭكىدىن كەمكەن؟ چىراي جەھەتتىمۇ مەسۇم دەرۋىشنىڭ قىزىدىن ئېشىپ چۈشسە

چۇشىدىكى، ھەرگىز ئۇنىڭدىن قېلىشمايدىغۇ! نېمە ئۈچۈن مە-
سۇم دەرۋىشكە كەلگەن ئامەت ئالماسقىمۇ كەلمەيدىكەن؟! "سە-
ۋەب قىلساڭ سېۋەتتە سۇ توختايدۇ" دېگەن گەپ بار، ياخشى گەپ
تاشنىمۇ ئېرىتەلەيدۇ. ئالماس خۇدا بەرگەن ئەقلىنى ئىشقا سې-
لىپ، تىلىغا جان بېرىپ، بىرسەۋەب قىلىدىغان بولسا ھەممە
ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولۇپ كېتىدۇ، ھەرگىز ئارماندا قالماي-
دۇ. چۈنكى ھەرقانداق ئەۋلىيا باشقىلارغا ساۋابلىق ئىش قىلىپ
بېرىشنى ئۆتەشكە تېگىشلىك پەرزى، ھاجەتمەنلەرنىڭ ھاجىتە-
دىن چىقىشنى بوينىدىكى قەرزى دەپ سانايدۇ. ئالماس ئۆز
قەلبىنى ئوبدان چۈشەندۈرسە، رەھىمدىل ئىنايەت غوجام ھېچ-
بولمىسا ساۋاب بۇلار دەپمۇ بولسا ئۇنىڭ ئۈمىدىنى جەزمەن يەردە
قويمايدۇ.

ئالماس ئايجامالنىڭ گۈلدەك چىرايىغا قاراپ چوڭقۇر خە-
يالغا پاتتى. نېمە ئۈچۈندۇ، ئايگۈلنى ئەمرىگە ئالغان چاغدىكى
ئەھۋاللار بىردىنلا كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئەندىشە تۈ-
مانلىرى تارقاپ سۈزۈك ئاسماندەك ئېچىلىشقا باشلىغان كۆڭلە-
نى قايتىدىن غەش قىلىپ قويدى. ئۇ چاغدا ئالماس ئايگۈلدىن
ناھايەت ئون سەككىز ياشلا چوڭ ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئايگۈل-
نىڭ ئۆزىگە بوينىدىن باغلىغاندەك تەستە ماقۇل بولغانلىقىنى،
توي قىلغان كېچىسى گويا زەھەرلىك يىلان چېقىۋالغاندەك تول-
غىنىپ ئازابلانغانلىقىنى، شۇنىڭدىن كېيىن بىر ھەپتىگىچە ئۇ-
رۇن تۈتۈپ يېتىپ قالغانلىقىنى، گۈلدەك چىرايىنىڭ تۈيۇقسىز
ئۇششۇك تەگكەن ياپراقتەك سارغىيىپ سۈلۈپ كەتكەنلىكىنى
ھېلىمۇ ئېنىق ئېسىگە ئالالايدۇ. ئىنايەت غوجامنىڭ يېشى بولسا

قىزىنىڭكىدىن بىرقانچە ھەسسە چوڭ. ئالماس ئۇنىڭغا تۈيۈقسىز ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق قارارغا كەلگەنلىكىنى ئېيتسا، ھېچنېمىدىن بىخەۋەر تۇرغان ئايجامالنىڭ بېشىدىن تۇتۇن چىقىپ كېتىشى، ئايلىنىپ يەرگە يېقىلىشى ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس. ناۋادا ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالسچۇ؟ ياق! ياق! نېمە ئۈچۈن ئەدىكى بولمىغۇر خىياللارنى ئويلاپ يۈرۈيدىغانسەن، ئالماس؟ بالا دېگەننى بېشىغا كۆن چۈشكەندە ئەسقاتارمىكىن، قولىغا قول، پۇتىغا پۇت بولارمىكىن دەپ باقىدۇ. كارغا كەلمەيدىغان بالىنىڭ بولغىنىدىن بولمىغىنى ياخشى! ئايجامال ئەدەپلىك، كۆيۈمچان بالا بولدى. دادىسىنىڭ ئۆتمۈشىدىن نەپرەتلەنسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭغا يەنىلا چىن دىلىدىن كۆيۈنىدۇ. ئوبدانراق نەرسە تاپسا ئۆزى يېيىشكە چىدىمايۋ ئالماسقا زورلاپ يېگۈزىدۇ. نېمە ئىشقا بۇيرىسا شۇنى قىلىدۇ. ھازىرغىچە ئالماس ئۇنىڭ "ياق" دېگەن بىر ئېغىز گېپىنى ئاڭلاپ باققىنى يوق. مۇشۇنداق ئوبدان بالىنىڭ قاراپ تۇرۇپ دادىسىنىڭ ئۇ دۇنيا-بۇ دۇنيالىق تەقدىرىگە مۇناسىۋەتلىك چوڭ ئىشىدىن باش تارتىشى مۇمكىنمۇ؟ بۇرۇنقى چاغلاردا قىزلارنى تۇماق بىلەن بىرنى ئۇرسا يېقىلىپ چۈشمىسىلا رەسىدە بوپتۇ دەپ ئون ئۈچ ياشتىن ئاشۇرماي ئەرگە بېرىدىغان. ئۇلارمۇ ھېچنىمە بولماپتىكەنغۇ! ئايجامال بۇ دۇنيادا ئاز-تولا جاپا تارتسىمۇ ئۇ دۇنياغا بارغاندا كۆپرەك راھەت كۆرسىلا بولمامدۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەزرىتى ئىنايەت غوجام ئادەتتىكى ئادەم ئەمەس، ئۇنىڭ دۇئاسىغا نائىل بولغان، ئۇنىڭ نەزىرى چۈشكەن ھەر قانداق كىشىنىڭ ئۇدۇل جەننەتكە كىرىشىدە شەك يوق. ئايجامالنىڭ تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ، شۇ

ئۇلۇغ زاتنىڭ ئەمرىگە ئۆتەلمىسە، ئالماسنىڭلا ئەمەس، قىزىنىڭ-
مۇ بەختى ئېچىلمىدۇ، ئۇ ئالەمدە ئۇنىڭمۇ ياتىدىغان يېرى جەن-
نەتتە بولمىدۇ. بۇ ئالەم دېگەن بەش كۈنلۈك ئالەم، ئادەمنىڭ
بۇ ئالەمدىكى ئۆمرى دېگەن كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقۇچە ئۆتۈپ كېتى-
دۇ. ئۇ ئالەمدىكى پاراغەت بولسا مەڭگۈلۈكتۇر. ئايجامال ئۇ
ئالەمدە ئەنە شۇ مەڭگۈلۈك پاراغەتنىڭ پەيزىنى سۈرۈپلا قالماي،
ھەممە ئادەم"خان ئاتا!" دەپ ئۇنىڭ ئايىقىغا باش قويىدۇ.
كۆڭلىكىنىڭ پېشىنى تەۋەررۈك سۈپتىدە كۆزىگە سۈرىدۇ. بۇ،
قىزىنى خورلۇق زىندانىدىن، ئازاب دېڭىزىدىن قۇتۇلدۇرغانلىق
بولماي نېمە؟! ئۇ چاغدا ئالماسمۇ ئىززەت-ھۆرمەتكە سازاۋەر
كاتتا زاتقا ئايلىنىدۇ، دۇنيانىڭ خاسىيىتى بىلەن بىر قېتىم
مەككىگە بېرىپ كەلگەندەك بولىدۇ. ھەج قىلغۇچىلارنىڭ ئۇ
ئالەمدە ياتىدىغان يېرىنىڭ جەننەتتە بولۇشىغا قىل سىغمايدىغان-
لىقى ئالماسقا ھازىر بەش قولدەك ئايان. كەلگۈسىدە ھەتتا
ئۇنىڭ قەبرىسىمۇ "ئالماس ھاجى مازارى"دەپ ئاتىلىپ، مۇقەد-
دەس تاۋابگاھقا ئايلىنىپ قالامدۇ تېخى! ھازىر ئالماسقا تەتۇر
قارايدىغانلار، كۆز قىرىنى سېلىپ قويمايدىغانلار ئۇ چاغدا ئۇ-
نىڭ قەبرىسى ئالدىدا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ روھىدىن
مەدەت تىلەيدۇ، ئۆز گۇناھىغا تۆۋە-ئىستىغبار ئېيتىدۇ. ئۇلۇغ
ھېيت-ئايەم كۈنلىرىدە نۇرغۇن ئادەم ئۇنىڭ قەبرىسىنى تاۋاپ
قىلىپ، ئۇنىڭ روھىغا ئاتاپ نەزىر-چىراغ بېرىدۇ. مۇشۇنداق
بولىدىغانلا بولسا ئۇ بارلىق مۇراد-مەقسىتىگە يېتىدۇ. بۇ دۇنيا-
دىن ئارمانسىز كېتىدۇ، قەبرىسىدە خاتىرجەم ياتالايدۇ، دوزاخ
ئازابىدىن ئۆزۈل-كېسىل قۇتۇلىدۇ.

ئويلاپ شۇ يەرگە كەلگەندە، ئالماسنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى هاياجاندىن تىترەپ كەتتى. ئۇ، ياش ئەگىپ قالغان كۆزلىرىنى قايتىدىن ئايجامالغا تىكتى. ئاي يورۇقىدا قىزىنىڭ چىرايىدا توساتتىن پەيدا بولغان بىلىنەر-بىلىنمەس كۈلۈمسىرەش ئالامەت-لىرىنى كۆردى. "ئاھ، خۇدا! — ئالماس ئاۋازىنى چىقىرىپ ۋارقىرىۋېتىشكە تاس قالدى، — قۇدرىتى تەڭداشسىز ئىگەم شۇ تاپتا نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلىقىمنى چۈش ئارقىلىق قىزىمنىڭ كۆڭلىگە سالغان ئوخشايدۇ. بولمىسا بايىتىن تېخى چۈشىدە يىغلامسىراۋاتقان قىزىم نېمە ئۈچۈن ئەدىلىكتە شادلىقىنى ئە-چىگە سىغدۇرالماي كۈلىدۇ؟ ئۇ ئۆزىنىڭ خان ئانا بولىدىغانلە-قى توغرىسىدىكى خۇشخەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلىدىكى مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن بۇ ئەقىلنى ئويلاپ تاپقان دادىسىغا مېھرى-مۇھەببىتى بىلەن يېقىملىق كۈلۈمسىرەپ قارا-ۋاتسا كېرەك. ئاھ، ئەقىللىق قىزىم، ئوبدان قىزىم، ئىنساب-لىق قىزىم، كۆزۈمنىڭ قارىچۇقى قىزىم، خۇدا ئۆمرۈڭنى ئۇزۇن، مەرتىۋەڭنى ئېگىز قىلغاي! ..."

ئالماس ئۇستىدىن تاغ كەبى بېسىپ تۇرغان ئېغىر يۈكنى ئىرغىتىپ تاشلاپ يەڭگىللىشىپ قالغاندەك "ئۇھ!" دەپ يېنىك نەپەس ئېلىپ، يەكرەڭ قايتىدىن بېشىنى قويدى ۋە خاتىرجەم ئۇيقۇغا كەتتى ...

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

خاتىمە

تاڭ شەپەق دېرىزەمنى قىزىللىققا پۈركىگەندە، قەلەمنى قولۇمدا چىڭ تۇتقىنىمچە مۆگدەپ قاپتىمەن. غايىبتىن بىر ئاۋاز "ئويغان!" دېگەندەك قىلىۋېدى، لاپپىدە كۆزۈمنى ئاچ-سام، ئالدىمنى گويا ئاللىقانداق بىر نېپىز پەردە توسۇپ تۇرغاندەك، ئەتراپ غۇۋا كۆرۈندى. زەڭ سېلىپ قارىسام، ئۇستىمىزى چاڭ-توپىغا مىلەنگەن يوغان بىر ئۆمۈچۈك قەلىمىنىڭ ئۇچىدىن كىرپىكىمگىچە چەمبەرسىمان تور توقۇۋېتىپتۇ. ھېلە-مۇ خۇداغا شۈكرى، ھەرىكىتى چاققان بۇ جانىۋار تېخى قولۇمنى چىرمىۋېلىشقا ئۇلگۈرمەستە ئويغىنىۋالغىنىم، بولمىسا پۈت-قولۇممۇ چۈشۈلۈپ قالىدىكەن. مەن غەزىپىمنى باسالمىغان ھالدا ئۆمۈچۈك تورىنى ئۈزۈشكە كىرىشتىم. بىراق بۇ تور شۇنداق پۇختا ئىدىكى، ئارقان تارتىشىش مۇسابىقىسىدا يوغان بىر ئارقانىنى پاسسىدە ئۈزۈۋەتكەن كۈچۈمنى سەرپ قىلىپمۇ ئۈنى ھېچنېمە قىلالمىدىم، نائىلاج ئۆتكۈر پىچاقنى چىقىرىپ، ئىرماش-چىرماش بۇ تورنى كېسىپ تاشلىدىم، ئۆمۈچۈك ئۆلە-تىرىلىشىگە قارىماي قاچتى. مەن قاچاندىدۇ ئالدىمدا پەيدا بولۇپ قالغان جاھاننامىغا قارىدىم. جاھاننامىدىن شۇنى كۆردۈمكى، ئۆمۈچۈك كونا خانىقا خارابىلىقىدا بۇ تەرەپكە تەققىزالىق بىلەن قاراپ تۇرغان بىر سوپىنىڭ سەللىسى ئارىسىغا كىرىپ كۆزدىن

غايىب بولدى. بىردىنلا: "ھۇم، ئاللا، ھۇم!..." دېگەن غەلىتە سادا يەر جاھانىنى بىر ئالدى. بۇ ساداغا تەڭكەش قىلىپ ئەسەبىيلەرچە پىقىراشقا باشلىغان ئاپئاق ساقاللىق بىر بوۋاي سەنتۇرۇلۇپ يەرگە يىقىلدى، نەۋرىسى ئۇنى يۆلەپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى. شۇ ھامان بوۋاينىڭ كۆزى نەۋرىسىنىڭ قولىدىكى دەپتەر-قەلەمداش ئېلىشقا تەييارلىغان بىر كوي پۇلغا چۈشتى. ئۇ، پۇلنى نەۋرىسىنىڭ قولىدىن قوپاللىق بىلەن يۇلۇپ ئېلىپ، ھەرەمگە بېرىشقا توپلىغان يول خىراجىتىگە قوشۇپ قويدى. بالىنىڭ قىزارغان كۆزچانىقىدىن سىرغىپ چىققان ئىككى تامچە ياش مەڭزىنى بويلاپ بىلىنەر-بىلىنمەس لىپىلداۋاتقان لېۋىگە ئېقىپ چۈشتى. ئۇ ئاچچىق كۆز يېشىنى ئېچىگە يۇتۇپ، ئەلەم بىلەن بېشىنى چايقىدى...

تولغىما بۇرۇلۇق، ئوتتۇرا ياشلىق يەنە بىر ئەر ئوغلىنىڭ بوينىدىن جىلتىسىنى يۇلۇپ ئېلىپ، پەگاغا چۆرۈپ تاشلاپ، ناھالىلىق ئۆتۈكىنىڭ ئۆكچىسى بىلەن چەيلەپ-چەيلەۋەتتى. ئاندىن ئۇنىڭ قۇلىقىنى چوجىغىنىچە مېتىرلىق زىخقا توغرامچىلارنى ئۆتكۈزۈشكە زورلىدى. ئۇمىدسىزلەنگەن ئوغۇل ھەسرەتلىك تىنىپ، بۇ دۇنيانىڭ يىرگىنىشلىك ئەپتىگە قارىغىسى كەلمەيۋاتقاندەك كۆزلىرىنى چىڭ يۇمۇۋالدى...

بىردىنلا جاھاننامە ئەينىكىنىڭ يۈزىنى سان-ساناقسىز ئاپئاق سەللىلەر، قارا ۋە جىگەر رەڭلىك چۈمبەللەر، ئېگىز-ئېگىز گۈمبەز-خانىقالار، قاشاڭلىق بىلەن ھاڭراۋاتقان ئېشەكلەر، ئۇياندىن-بۇياڭا سەكرەپ يۈرگەن قارا چېكەتكىلەر، ھەر تەرەپكە تور تارتىۋاتقان يوغان ئۆمۈچۈكلەر...قاپلاپ كەتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ھەيۋەتلىك گۈركىرەۋاتقان ئاپتوموبىللار، رېتسىلىق تاقىلدا-
ۋاتقان پويىزلار، كۆك يېرىپ غارقىراۋاتقان ئايروپىلانلار،
يەرشارىنى ئايلىنىپ ئۇچۇۋاتقان ئالەم كېمىلىرى، ۋېتنامدا
كۆككە تىك ئۇرلەۋاتقان ھەر خىل راكىتالار چاقماق تېزلىكىدە
بىر-بىرلەپ نامايان بولدى ۋە بىر-بىرىگە ئارىلىشىپ كېتىپ،
ھېچنېمىنى پەرق ئەتكىلى بولماي قالدى. جاھانناما غا يەنە قا-
راشقا جۈرئەت قىلالماي بېشىمنى تۆۋەن سالدىم. ئۆپكەم ئۆرۈل-
دى، ئاچچىق نادامەت يۈرىكىمنى ئوغرى مۇشۇكتەك تاتىلاشقا
باشلىدى. ئىختىيارسىز كۆزۈمگە ياش كەلدى، ئەھۋالىمىزغا
ئېچىندىم. بېشىمنى قاتتىق سىلكىۋەتكەندىن كېيىن ئىرادە كە-
مىرىدە بىلىمنى باغلاپ، تەپەككۇر دۇنياسىنى ئىگەرلەپ، مۇش-
كۈل سەپىرگە ئاتلاندىم. چاينىپ بەرگەن ناندىن بىزار بولغان
نۇرغۇن سەممىي، ئاق كۆڭۈل كىتابخانىلار ئۈمىدۋار كۆزلىرى-
نى تىكىپ، ئاق يول تىلەپ قېلىشتى. ئۇلارنىڭ ئارزۇسى
بويىچە قەلەم تەۋرىتىشنى ۋاقتىنچە مۇشۇ يەردە توختاتتىم.
ھىممەتلىك تەڭرى بارلىق ئەدەپسىزلىك ۋە سەۋەنلىكلىرىمنى
كەچۈرگەي، ئامىن!

1988-يىل 11-ئايدىن 1989-يىل 3-ئايغىچە بېي-
جىڭدا يېزىلدى.
1993-يىل 5-ئايدىن 9-ئايغىچە بېيجىڭدا
تۈزىتىلدى.

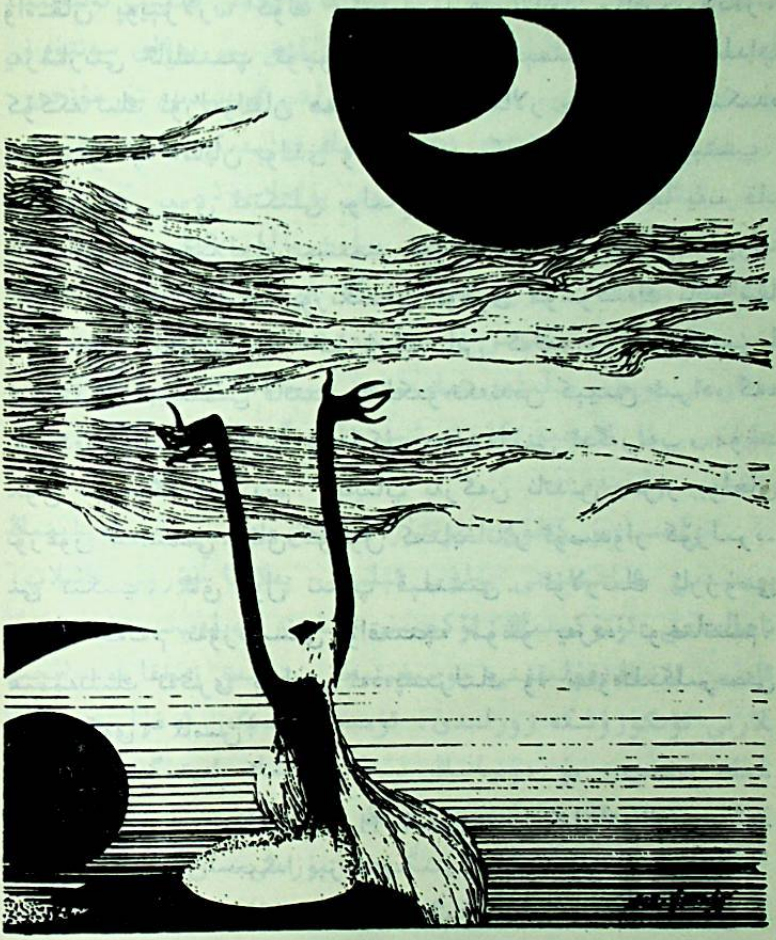

www.uyghurkitap.com

قەدىرلىنىدىغىنى خاسلىققا ئىگە خاراكتېر

ئەكبەر قادىر

ئەدەبىيات ھەم ئوبرازلىق تىل سەنئىتى، ھەم جانلىق، ئىندىۋىدۇئال خاراكتېر سەنئىتى بولغاندىلا، ئۆزى ئۇچۇن تېخىمۇ كەڭ ئىستىقبال مەنزىرىسىنى ئاچالايدۇ. دۇنيانىڭ مەدەنىيەت سەھنىسىدە ئەدەبىياتنىڭ رولى ئۇنىڭ تۇرمۇش ماتېرىيالىنى قانداق تىپىكلەشتۇرگىنىگە قارىغاندا، كۆپرەك ئىندىۋىدۇئال خاراكتېرلار ئارقىلىق ئىشقا ئېشىپ كەلگەنلىكى بىزگە ئايان. دونكىخوت، گراندى، ھاملېت، ئاكىيۇلار ئۆز دەۋرى ئۇچۇنلا ئەمەس، بۈگۈنمۇ ۋە بۇندىن كېيىنمۇ قىممەتلىك. چۇنكى، بۇ خاراكتېرلاردا ئالدى بىلەن ئۆز رېئاللىقى ئۇچۇن ئومۇمىي بولغان ھادىسىلەرگە قارىغاندا خاسلىق، ئايرىملىق گەۋدىلىك. تېخىمۇ مۇھىمى، بۇ خاراكتېرلار پەقەت شۇ ماكان، شۇ مىللەت ئۇچۇنلا يارىتىلغان ئەمەس، ئۇلار مەلۇم رېئاللىقتا ئۆزىگە خاس تۇرمۇش بۆلىكى ئىچىدە ياشاپ تۇرۇپ، دۇنيانىڭ

ھەممە يەرىگە نىسبەتەن شۇنداق تورمۇش بۆلىكى ھاسىل قىلالا-
مىدىغان قۇدرەتكە ئىگە قىلىپ يارىتىلغان. شۇڭا دونكىخوتنىڭ
"ھەي ئەخمەقلەر، مېنىڭ نەيزەم بىلەن دۇبۇلغامنىڭ ئالدىدا
سەن تۇگمەن تېشى نېمىتىڭ" دەۋاتقىنى، ئاكىيۇنىڭ باشقىلاردىن
تايىق يەپ قالغاندا يەنىلا ئۆزىنى ئۇستۇن تۇتۇپ، "بالىسى دادا-
سىنى ئۇرىدىغان قانداق زامان بولۇپ كەتتى بۇ؟" دەۋاتقىنى،
گراندىنىڭ سەكراتتا تۇرۇپ "چىراغ يېغىنى ئىسراپ قىلماڭ-
لار" دەپ كۆز يۇمۇۋاتقىنى بىزگە دائىم بىر خىل قىزىق تۇر-
مۇش، خاس خاراكتېر ھەققىدە لەتىپە سۆزلەپ تۇرىدۇ. ئەدەبى-
يات پېشۋايىمىز زۇنۇن قادىرنى ئەسلىگەن ۋاقتىمىزدا، ئۇنىڭ
قىزىق ئادىمى مەتنىياز ۋە ئۇنىڭ شۇنچە ھورۇنلۇقىغا باقماي،
"ئوتتۇرىسىنى باغ، ئەتراپىنى تاغ قىلاي دەيمەن" دېگىنى يادا-
مىزغا كېلىدۇ.

شۇنى تەكىتلەش كېرەككى، خاس خاراكتېر يازغۇچىغا
نىسبەتەن ئۇنىڭ بىرلا ئەسىرىگە تەۋە ئەمەس، ئۇ يازغۇچىنىڭ
بىر پۈتۈن ئىجادىيىتى، بەدىئىي ئىزدىنىشى، تۇرمۇش رېئاللى-
قىغا تۇتقان پوزىتسىيىسى، مىللىي ئېڭى ۋە ئەدەبىيات تارىخىدا-
كى تۇھپىسى قاتارلىق كۆپ تەرەپلەرنى مۇجەسسەملەشتۇ-
رۇشتىن پۈتۈپ چىققان بىر خىل ئالاھىدە مەھسۇلاتى. شۇڭا
خاس خاراكتېر ئۇستىدە توختالغاندا، چوقۇم ئۇنى بىرتەرەپتىن،
تۇرمۇش رېئاللىقى نۇقتىسىدىن كۆزەتسەك، يەنە بىر تەرەپتىن،
يازغۇچىنىڭ ئۇسلۇبى، تالانتى نۇقتىسىدىنمۇ كۆزىتىش كې-
رەك.

ئەدەبىياتىمىزنىڭ بۇگۈنى ئىلگىرىكى ھەرقانداق دەۋردىكى-

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

گە ئوخشمايدۇ. بۇنىڭغا بىر تەرەپتىن، تۇرمۇش رېئاللىقىمىز-
نىڭ تېز سۈرئەتتە ئۆزگىرىپ بېرىشى، بەزى نەرسىلىرىمىزنىڭ
تېز يوقىلىشى بىلەن بەزى نەرسىلىرىمىزنىڭ تاسادىپى پەيدا
بولۇپ قېلىشى سەۋەب بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن، سەنئەتكارلە-
رىمىزدىكى ئىجادچانلىق روھىنىڭ تەخىرسىزلىكى سەۋەب بولۇ-
ۋاتىدۇ. يازغۇچىلىرىمىز تۇرمۇشنى ئىلاجى بار ئىندىۋىدۇئال
خاراكتېرلار ئارقىلىق ئەكس ئەتتۈرۈشكە تىرىشۋاتىدۇ. خاراك-
تېرلارنىڭ خاسلىشىش دەرىجىسىنىڭ قانچىلىك بولۇشىدىن قەت-
ئىينەزەر، ئۇ بىزگە يازغۇچىلىرىمىزدىكى ئۆزىنى خاس خاراك-
تېر يارىتىشقا ئۇرۇشتەك روھىنىڭ بارغانچە كۈچىيىپ بېرىۋات-
قانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. بىزنىڭچە، خاس خاراكتېر
يارىتىش بىر خىل قەدىرلەشكە ئەرزىيدىغان ئېسىل ئىجادىيە-
ەت روھى.

تىرىشچان يازغۇچى مۇھەممەت ئىمىن خېلى كۆپ يىللىق
ئىجادىيەت مۇساپىسىدە ئۆز ئەسەرلىرىدە يارىتىلغان خاراكتېر-
لارغا ئىزچىل خاس خۇسۇسىيەت بېرىشنى هەممىدىن ئۇستۇن
قويۇپ كەلدى. ئۇ يازغان «داغدا قالغان قىز»، «ئىككى يۈز-
لۈك ئادەم»، «ۋىجدانىڭ نېمە دەيدۇ» قاتارلىق پوۋېستلاردىكى
شۆھرەت، زىننەت، قاسىم، كۆيدۈرگەبەگ قاتارلىق ئوبرازلار
بىر تەرەپتىن، تىپىك تۇرمۇش ماتېرىياللىرى ئاساسىدا يارىتىل-
غان بەدىئىي ئوبرازلار بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن، ئەمەلىي
تۇرمۇشتىكى ئادەملەرگە ئوخشىشىپ كېتىدىغان خاسلىققىمۇ ئە-
گە قىلىنغان.

ناچار ئىللەت، ناچار ھادىسىلەرنى كۆپرەك قىز-يىگىتلەر

ئوتتۇرىسىدىكى مۇھەببەتنى ۋاستە قىلىپ تۇرۇپ ئېچىپ بېرىدۇ. غان خاھىش يېقىنقى يىللار ئىچىدە كۆچمىپ كەتكەچكە، ئۇنىڭ ئاۋام خەلق ئارىسىدىكى ئاچچىق يىلتىزلىرىنىڭ تولۇق ئېچىپ بېرىلىشىگە بەلگىلىك تەسىر يەتكەندى. ئىجتىمائىي ئەخلاققا، كىشىلىك ۋىجدانغا، مىللەتنىڭ مەنىۋى سۇپىتىگە بېرىپ چېتىد- لىدىغان بۇنداق ھادىسىلەرنى ئىككى ياش ئوتتۇرىسىدا يۈز بېرد- ۋاتقان بىر-بىرىنى تاشلاپ كېتىپ قېلىش، ۋەسلىگە يېتەلمەس- لىك، قىز ماجىراسى قاتارلىق تەرەپلەرگىلا ئىتتىرىپ قويماس- لىق كېرەك. بەلكى ئۇنى پۇتكۈل خەلقىمىز ئارىسىدىن، ئۇلار پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان ئاشۇ شەھەر، يېزا، قۇمۇلۇق، بوس- تانلىقلاردىنمۇ ئاختۇرۇپ بېقىش كېرەك. ئېلىمىز خەنزۇ ئەدە- بىياتى نەچچە مىڭ يىللىق فېئوداللىق تۈزۈم ئۆزلىرىگە قالدۇ- رۇپ كەتكەن مەنىۋى ئىللەتلەرنى روھىي قۇلچىللىق ئىدىيىسى- دىن ئىزدەپ، ئۇنىڭ تۈپ يىلتىزىغا پالتا ئۇرۇۋاتقان پەيتتە، بىز بۇنداق ئىللەتلەرنى ھەسەتخورلۇق ئىدىيىمىزدىن ئىزدەپ باقساق نېمە بوپتۇ؟ ئۇنىڭ چوڭقۇر يىلتىزلىرىنى ئەمگەك ھار- غىنلىقىنى غەيرەت قىلىش بىلەن چىقىرىدىغان ئاشۇ ئادەملەر ئارىسىدىن ئىزدەپ باقساق نېمە بوپتۇ؟ ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىدا ئىش- چان، باتۇر، مېھماندوست دېگەنلەردىن باشقا ئامىللارمۇ مەۋ- جۇتمۇ-يوق؟ بىز ئويلىنىش ئىچىدە مۇنۇلارنى كۆز ئالدىمىزدىن ئۆتكۈزىمىز:

يېزىلىق قىز زىننەت ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمىگەندىن كېيىن ئۆزىگە مۇۋاپىق چىقىش يولى ئىزدەيدۇ. مىليونلىغان جۇڭگو زىيالىيلىرىغا ئوخشاشلا بۇ ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىمۇ بار-

لىق ئۇمىدىنى شەھەرگە باغلايدۇ. شەھەرگە يېتىۋالسىلا ئۆز قابىلىيىتىگە يارىشا ئىش تېپىپ ئىشلىيەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلىدۇ. ئوتتۇرا مەكتەپتە مۇھەببەتلىشىپ يۈرگەن يىگىتى شۆھرەت ئەكسىچە ئۆز يېزىسىدا قېلىپ قابىلىيىتىنى ئىشقا سېلىپ ۋە شۇ ئارقىلىق چىقىش يولى تېپىش پىكرىدە چىڭ تۇرىدۇ. مانا بۇ «داغدا قالغان قىز» دىكى تەسۋىر. بۇ يەردە ئادەتتىكى ئىسلاھات ھېكايىلىرىغا ئوخشىمايدىغان ھالەت ۋە ئۆز-گىچە خاراكتېر مەۋجۇت. شۆھرەت ھېچقانداق بىر كىشىنىڭ قىلغىنىنى قىلماقچى ئەمەس ياكى بولمىسا يېزىغا مەبلەغ سالغۇ-چىمۇ ئەمەس، ئۇنىڭدا كارخانىچى بولۇش دېگەن ئوي تېخى شەكىللەنگىنى يوق. ئۇنىڭ ئويلايدىغىنى ئاتا-بوۋىسىنىڭ، يە-زىلىق قېرىنداشلىرىنىڭ كەتمەنگە تايىنىپ ئۆتكۈزگەن جاپا-مۇ-شەققەتلىك ئۆتمۈشى ۋە ئۇنىڭ بۇگۈنكى داۋامى. دېمەك، شۆھ-رەتتە قىيىن شارائىت ئىچىدىن يول تېپىش، ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى ئۆزگەرتىش، يېزىسىنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى نامراتلىقتىن قۇتۇلۇشىغا تۇرتكە بولۇش روھى ناھايىتى كۈچلۈك ئورۇندا تۇرىدۇ. ئۇ ئەسەردە باشتىن- ئاخىر مۇشۇ روھ، مۇشۇ ئىرادە كۈچىدە ئىنتىلگۈچى سۈپىتىدە تەسۋىرلەنگەن. "بىز تا بۇگۈنگە-چە ئىككى بىلىكىمىزگە، قارا كۈچىمىزگە تايىنىپ دېھقانچىلىق قىلىشتىن قۇتۇلالمايۋاتىمىز، بىزنىڭ ئاتا-ئانىلىرىمىز مۇشۇ ۋەجىدىن مۇكچىيىپ كەتتى. لېكىن ئۇلار قورساقنى ئاران بېقىشتىن نېرىغا ئۆتەلمىدى، بىز ئەۋلادىمىزغا نېمىنى قالدۇ-رۇپ كېتىمىز؟ يەنىلا كالىدەك قارا كۈچىگە تايىنىشتىن باشقە-نى بىلمەيدىغان نادانلىق ۋە نامراتلىقنى قالدۇرىمىزمۇ؟" شۆھ-

ره‌تنىڭ بۇ سۆزلىرى ئۇيغۇر هاياتىنىڭ قالاق قول ئەمگىكىگىلا تايىنىپ ياشاپ كەلگەن نەچچە مىڭ يىللىق ئۆتمۈشى بىلەن ئۇنىڭ ئەمدىكى بۇرۇلۇش هالىتىدىن بېشارەت بېرىدۇ. تايىنىپ ياشاشتەك ئەنئەنىۋى تۈرمۇش ئادەتلىنىپ كەتكەن ئاڭ بىلەن ئۇنىڭغا قارشى هالدا چاقنىغان ئۆزىنى بىلىش، ئۆزىنى چۈشىنىش، ئۆزىنى سېلىشتۇرۇش ئېڭى ئوتتۇرىسىدا ناهايىتىمۇ ئۆتكۈر ئېلىشىشنىڭ باشلانغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ.

جاپالىق سەھرا مۇهىتىدا يېتىلگەن كۆچلۈك ئىرادە ۋە يۈكسەك يىگىتلىك غورۇر بىلەن ئاتا-ئانىسىغا ئەسقېتىپ، ئۇلا-رىنىڭ ئېغىر يۈكىنى يەڭگىللىتىشكە بەل باغلاش—شۆهرەت خا-راكتېرىنىڭ تۆۋەن قاتلىمى. ئاپتور شۆهرەت خاراكتېرىنى ئۇ-نىڭ ئەنە شۇ روهىي مەنتىقىسىگە ئۇيغۇن هالدا تەرەققىي قىل-دۇرغان. ئۇنى ئىسلاهات، ئىلغار تېخنىكا ئۆگىنىش، مۇهەب-بەت ئازابى دېگەندەك تەرەپلەرگە بەنت قىلىپ قويماي، بەلكى باشتىن-ئاخىر دىققىتىنى ئۆز يېزىسىنىڭ تەبىئىي ئەۋزەللىكى-دىن پايدىلىنىشقا قارىتىدىغان، ئەنئەنىۋى قول ئەمگەككىلا تايى-نىپ ياشاۋەرمەسلىكنى تەسەۋۋۇر قىلىدىغان جۈرئەتلىك، ئۆت-كۈر پىكىرلىك يېزا يىگىتى قىلىپ تەسۋىرلىگەن. بىز ئەسەر ئېلان قىلىنغان 80-يىللارنىڭ باشلىرى بىلەن شۇ ۋاقىتتىكى يېزىلىرىمىزنىڭ ئەمەلىيىتىگە نەزەر ئاغدۇرىدىغان بولساق، شۆهرەت روهىنىڭ قىممىتىنى تېخىمۇ تولۇق هېس قىلىمىز.

بىز زىننەت بىلەن يىراقتا تۇرۇپ شۆهرەتنىڭ ئۆز يېزىسى-دا رەهبەرلىكىنىڭ قوللىشى بىلەن مېۋە پىششىقلاپ ئىشلەش زاۋۇتى قۇرغانلىقىنى ئاڭلايمىز. بۇ ۋاقىتتا زىننەت شەهەردە

ئۆز قابىلىيىتىنى جارى قىلدۇرۇش ئۈياقتا تۇرسۇن، ساتتاروپ-
نىڭ ھېيلە-مىكرىنىڭ قۇربانى بولۇپ ئاللىقاچان ئائىلە ئايالى
بولۇپ بولغانىدى. ھەتتا بارغانسېرى تېخىمۇ يامان ئاقىۋەتلەرگە
قېلىۋاتاتتى. ئۇ ئەمدى ساتتاروپتىن ئېشىپ باشقىلارنىڭمۇ ئا-
ياغ-ئاستى قىلىش گىرداۋىغا بېرىپ قالغانىدى. زىننەت مەنىۋى
جەھەتتىكى بۇنداق خورلۇقلارغا بەرداشلىق بېرەلمەي خاتىرجەم-
لىك ئىزدەپ ئۆز يېزىسىغا قايتىپ كېلىدۇ. شۆھرەت بىلەن
ئۈچرىشىپ ئۇنىڭدىن ئەپۇ سورىماقچى بولىدۇ.

بۇ يەردە زىننەتنىڭ ئۆز يېزىسىغا قايتىپ كېلىشىنى ئۇنىڭ
خاراكتېر جەھەتتىكى ئۆزگىرىشىنىڭ مەھسۇلى دېيىشكە بولمايـ
دۇ. ئۇنى يۇرتىنى سېغىنىپ قايتىپ كەلدى دېگەندىن كۆرە
خورلۇق دەستىدىن ئۆزىنى قويار جاي تاپالماي قالغاندا قايتىپ
كەلدى دېيىش مۇۋاپىق. ئەجەبا ئۇ، ئۆز يېزىسىدىكى تۇرمۇش-
نىڭ شەھەردىكى بايلىقات تۇرمۇشقا يەتمەيدىغانلىقىنى بىلمەمدۇ؟
ئاشۇ ئاغزى ئىتتىك، غەيۋەتخور ئايالارنىڭ ئەمدى تېخىمۇ كۆپ
سۆز-چۆچەك قىلىدىغانلىقىنى بىلمەمدۇ؟ شۆھرەتنىڭ ئەمدى
ئۆزىگە نەپرەت بىلەن قارايدىغانلىقىنى بىلمەمدۇ؟ ئېنىق بىلىپ
تۇرۇپتۇ، زىننەت خاراكتېرىمۇ ئەدەبىياتىمىزدا ئالدانغان قىزلار
قاتارىدا تەسۋىرلىنىۋاتقان مىڭلىغان زىننەتلەرنىڭ ئىچىدە تې-
گىشلىك خاسلىققا ئىگە خاراكتېردۇر.

زىننەتنىڭ داغدا قېلىشىدا، ئىنچىكىلەپ كۆزىتىدىغان بول-
ساق، مۇنداق ئۇچ تۇرلۇك ئامىلنىڭ مەۋجۇتلىقىنى بايقايمىز.
بىرىنچىدىن، زىننەت روھىدا شەھەردە خىزمەت قىلىش، بايا-
شات، پاكىز مۇھىتتا تۇرمۇش كۆچۈرۈش غايىسىنىڭ بەك كۈچـ

لۇكلىكى. بىز بۇ يەردە بۇنداق غايە-ئىستەكنى ئىنكار قىلماقچى ئەمەسمىز ياكى يېزا ئادەملىرىدە پەقەت يېزا تۇرمۇشى سەۋىيە-سىگە خاسلا ئوي-ئىستەك، تەپەككۇر بولۇشى كېرەك دېگەننى تەشەببۇس قىلماقچى ئەمەسمىز. مەسىلىنىڭ نېگىزى زىننەتتە شۇ خىل غايە-ئىستەكلەرنىڭ ئەملگە ئېشىشىغا بولغان ئىشەنچ ۋە قەتئىي ئىرادىنىڭ بار-يوقلىقىدا، ئاجىز-كۇچلۇكلىكىدە. ئەسەرنىڭ ئۆزىدىن ئېلىپ قارايدىغان بولساق، ئۇ بۇ غايىسىنى شەھەردىكى يىراق تۇغقانلىرىنىڭ ھىممىتىگە تايىنىپ ئىشقا ئا-شۇرالمىغاندىن كېيىن ئوتتۇرا مەكتەپتە بىللە ئوقۇغان، پىر-كازچىك ساۋاقدىشى رىسالەت ۋە ھېيلىگەر ساتتاروپقا تايىنىپ ئىشقا ئاشۇرماقچى بولىدۇ. بىزنىڭچە بۇ بىر تەۋەككۇلچىلىك بولۇپ، ئۇ زىننەتنىڭ ھايات يولىغا نىسبەتەن مەڭگۇلۇك بەخت ئېلىپ كېلەلمەيدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. مۇشۇنداق شارائىتتا زىننەت غايە، ئىستەك ئارقىسىدىن قارىغۇلارچە ئەگەشمەسلىكى كېرەك ئىدى. ئىككىنچىدىن، يېزا تۇرمۇشىدىن بىزار بولۇش، ئىچى سىقىلىش كەيپىياتىنىڭ كۇچىيىپ بېرىشى. بىز ئەسەر-نىڭ بېشىدىلا زىننەتنىڭ يېزا تۇرمۇشى ھەققىدە ئېيتقان "قاچاڭ-غىچە كەتمەن بىلەن ئورغاقنىڭ بەندىسى بولۇپ يۈرەرمىز. ھەي تەقدىر، سەن نېمىدېگەن رەھىمسىز-ھە، قېيىشقاندەك بەختكە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلغانىنى بەختسىز قىلىپ قويىسەن" دېگەندەك دادلاشلىرىنى ئاڭلايمىز. يېزىدا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن، باشلانغۇچ، ئوتتۇرا مەكتەپنىمۇ ئۆز يېزىسىدا تاماملىغان بىر قىز ئۇچۇن ئەلۋەتتە شەھەر مەدەنىيىتىنىمۇ قوبۇل قىلىش، شەھەردىكى ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇپ تېخىمۇ چوڭقۇر بىلىم ۋە كەسىپ

ئىگىلەش ئىستىكىنىڭ كۆچلۈك بولۇشى ئەقىلگە ئۈيغۇن. شۇ ۋەجىدىن زىننەتتەك قىزلاردا پىسخىكا جەھەتتىن شەھەر تۇرمۇشىغا قىزىقىش، يېزا تۇرمۇشىغا نىسبەتەن تويۇنۇش كەيپىياتى ئىڭ كۈچلۈك بولۇشى تەبىئىي ئىدى. ئەمما، بۇنىڭدىن بىلەن يېزا تۇرمۇشىغا نىسبەتەن پۈتۈنلەي سوغۇق پوزىتسىيىدە بولۇش، ئۇنى ئورۇنسىز ئەيىبلەش نورمال پىسخىكا ئەمەس. لېكىن زىننەت بۇ مەسىلىنى توغرا بىر تەرەپ قىلالمىدى. شۇنداق بولغاچقا زىننەتنىڭ كېيىنكى ۋاقىتتا ھەرخىل پېشكەللىك ۋە ئازابلارغا ئۇچرىغانلىقىنى ئۇنىڭ ئېڭىغا، خاراكتېر مەنتىقىسىگە تامامەن ئۈيغۇن دەپ ھۆكۈم قىلىشقا بولىدۇ. ئۇچىنچىدىن، مۇستەقىل ياشاش ئىرادىسىنىڭ تولىمۇ كەمچىل بولۇشى. بۇ تەرەپنى ئالاھىدە تىلغا ئالماي بولمايدۇ. زىننەتنىڭ ئۆز يېزىسىدىن چىقىپ كېتىش مۇددىئاسىدىن تارتىپ كېيىن يەنە ئۆز يېزىسىغا قايتىپ كېلىشىدىكى مۇددىئاسىغىچە ئومۇمەن تايىنىپ ياشاش، مەلۇم ھىمايە ئاستىدا پاراغەت ۋە خاتىرجەملىككە ئېرىشتىن ئىبارەت ئاجىز پىسخىكىسىمۇ يوشۇرۇنغان دېيىشكە بولىدۇ. ئۇ شەھەردىكى تۇغقانلىرىنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشەلمەگەندىن كېيىن، دەرھال ساۋاقدىشى رىسالەتنى خىيالىغا كەلتۈرىدۇ. ئۇنىڭ يارىدەمىدىن ئۈمىد كۈتىدۇ. ساتتاروپ بىلەن رىسالەتنىڭ ئۆزىنى دەرھال ئاربىغا ئېلىشىدا، كاتتا ئۆي ھەل قىلىپ بەرمەكچى بولۇشىدا مەلۇم سىر بارلىقىنى سەزگەندەك قىلىپ تۇرۇپمۇ يەنە ئىشىنىڭ ئاقىۋىتى ھەققىدە سەگەكلىك بىلەن ئويلىنىپ بېقىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ. ئەكسىچە يار-يۆلەك ۋە ھىمايىلىك تۇرمۇشتىن چەكسىز خۇشاللىق ھېس قىلىدۇ. ساتتاروپ-

ىنىڭ ئۆزىنى باشقىلارنىڭ قوينىغا تاشلاپ بېرىشتەك رەزىل ئە-
يىتى ئاشكارىلانغاندىن كېيىن بولسا، قانۇن ۋە ئىجتىمائىي
ئەخلاق مىزانلىرىغا تايىنىپ ئۇنىڭدىن مۇناسىۋەتنىنى ئۈزۈپ
تېگىشلىك مۇستەقىل تۇرمۇش كۆچۈرۈش يولىغا ماڭماي، يەنىلا
بىھۇدە ھالدا شۆھرەتنى ئويلايدۇ. ناۋادا زىننەت مەيلى يېزىدا
بولسۇن، مەيلى شەھەردە بولسۇن، ناچار شارائىت ۋە كەيپىيات-
لارنى، تۇرلۇك ئوڭۇشسىزلىقلارنى ئۆز كۈچىگە تايىنىپ يېڭىش
ئىرادىسىنى يېتىلدۈرەلىگەن بولسا، ئۇ چاغدا كىشىنىڭ ئىچىنى
سىيرىدىغان بۇنداق ئاقىۋەتلەرگە قالمىغان بولاتتى.

كوچىدىكى غەيۋەتخور ئاياللار دۇنياسى، ئۇلارنىڭ بويىغا
يېتىپ قالغان قىزلارنىڭ ئارقىسىدىن تاپىدىغان تۇرلۇك ئۆسەك
سۆزلىرى، زاڭلىق قىلىشلىرىمۇ زىننەت تراگېدىيىسىگە تەسىر
كۆرسەتكەن تاشقى ئامىللارنىڭ بىرى. زىننەت ئەمدىلا ئوتتۇرا
مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ تۇرۇشىغا كوچىدىكى ئاياللارنىڭ ئاغزىدا
"چوقۇم بىر ئىش چىقىرىپ قويغان گەپ"، "ھالى چاغلىق
بولسا كېرەك..." دېگەندەك سۆزلەر پەيدا بولدى. زىننەت بۇ
سۆزلەردىن قىزلارغا خاس نازۇكلىقى بىلەن ئۈيالدى، ئازابلاندى
ھەم ئۆزىنىڭ ئىمتىھاندىن ئۆتەلمىگەنلىكىدىن تېخىمۇ قاتتىق
ئازابلىنىدىغان بولدى. بۇ ھال ئۇنىڭ روھىدىكى يېزا تۇرمۇش-
دىن بىزار بولۇش كەيپىياتىنى ئاشۇرۇپ، ئۇنى شۇ ئاياللارنىڭ
نەزەرىدىن بولسىمۇ يىراق تۇرۇش، ئۇلارنىڭ ئۆسەك سۆزلىرى-
نى ئاڭلىماسلىق تۈيغۇسىغا كەلتۈرۈپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن
قەتئىي نىيەتكە كەلگەن زىننەت ئۆتۈپ كېتىۋاتقان تراكتورغا
ئولتۇرۇپ ئۆز يېزىسىدىن ئايرىلدى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

يازغۇچى مۇھەممەت ئىمىن ئۇيغۇر تۇرمۇشىدىكى يۇقىرىقى-دەك ناچار ئىللەتلەرنى تەسۋىرلىگەندە ئۇنىڭ كىشىلەرنىڭ رو-ھىي ئازادىلىكىگە، خاتىرجەملىكىگە ئېلىپ كېلىدىغان بېسىمىغا ئالاھىدە دىققەت قىلغان. ئۇ ئەسەرلىرىدە تۇرمۇشتىكى چاكىنا قىلىق، چاكىنا سۆز-ھەرىكەتلەرنى بىرنەچچە سەلبىي پېرسۇناژ-لارنىڭ ۋۇجۇدىغىلا مەركەزلەشتۈرۈپ قويماي، ئۇنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاپ پۈتكۈل ئىجتىمائىي كەيپىيات بىلەن باغلاش، ئاۋام خەلقىمىز ۋۇجۇدىدىنمۇ ئىزدەش، بۇنداق ھادىسىلەرنىڭ ئۆز-ئۆزىمىزگە ئېلىپ كېلىۋاتقان تراگېدىيىلىرى ھەققىدە ئىزدىنىپ بېقىش يولىدىمۇ زور تىرىشچانلىق كۆرسەتكەن. ئەگەر زىننەت تراگېدىيىسىنىڭ شەكىللىنىشىدىكى ئاشۇنداق ئىچكى-تاشقى سەۋەبلەر يازغۇچى تەرىپىدىن ئىنچىكىلىك بىلەن كۆرسىتىلمە-گەن، تەھلىل قىلىنمىغان بولسا، بىر قاتار ئاقىۋەتلەر كىتاب-خانغا پەقەت زىننەتنى ئۆز يېزىسىنى تاشلاپ چىقىپ كەتكەنگە تويغۇزۇشتەكلا تۇيغۇ بېرىپ قويغان بولاتتى، خالاس.

بىز يازغۇچىنىڭ يەنە «ئىككى يۇزلۇك ئادەم» پوۋېستىدىن قاسىمنى، «ۋىجدانىڭ نېمە دەيدۇ» پوۋېستىدىن كۆيدۇرگە بەگ-نى ئۇچرىتىمىز. بىزگە بۇ ئادەملەرنىڭ رېئاللىقتىكى چىن ئادەملەر بولۇشى كۇپايە قىلمايدۇ. ئۆزگىچە خاراكتېر ئالغان بۇ پېرسۇناژلار يەنە بىزنىڭ ئاۋام خەلقىمىزنىڭ روھىغا مەھكەم ماكانلىشىۋالغان رەزىل مەنىۋى ئىللەتلەرگە ۋەكىللىك قىلغۇ-چىلاردۇر. بىزنى ئويلاندۇرىدىغىنى شۇكى، يازغۇچىنىڭ ئە-سەرلىرىدە بۇنداق كىشىلەر قانداقلا يەزدە، قانداقلا ۋاقىتتا بول-مىسۇن، كىشىلەر قەلبىدىن ئۆزىگە ئاسانلا بىر كىشىلىك ئو-

روُن هازىرلىۋالىدۇ. بۇ نېمە ئۈچۈن؟ بىز بۇ يەردە پۈتۈن ئەسەردىن "مۇشۇنداق ئىللەتلەرنى قوبۇل قىلالمايدىغان ئىككىنچى بىرقەلب زادى نېمىشقا يوق؟" دېگەن بىرخىل سادانى ئاڭلاۋاتقاندەك بولىمىز. قاسىم بىلەن كۆيدۇرگەبەگلەرنىڭ يارىتىلىشىدىمۇ دورامچىلىقتىن خالىي بولغان خاسلىق ئامىللىرى مەۋجۇت. قاسىم ھوقۇق تەمەسى يولىدا چېقىمچىلىق، مەككارلىق قىلىشنى كەسىپ قىلغان. ئەمما، ئۇ بۇ مەقسەتكە ئەمەتنى سەمەتكە ئۈدۈل يامان كۆرسىتىش يولى بىلەن يەتمەكچى ئەمەس. ئۇ بۇنداق قىلىشنىڭ كونا "ئەنئەنە"ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىدۇ. ئۇ بۇنى "يېڭىلىغۇچى"، شۇڭا يېڭى كەلگەن رەھبەرگە ئاۋۋال ئۆزى بىلەن خىزمەتداشلىرىنى تازا ماختاپ، ئۈستىلىق بىلەن "ھەممەيلەن ياخشى، ئۆزىمۇ ياخشى"دەك كەيپىيات ھازىرلىۋالىدۇ. ئەكسىچە قاسىم ياخشى گېپىنى قىلغان نىزامىدىنىدەك ئادەملەر رەھبەرگە پىچىرلاپ، ئۇنىڭ يامان گېپىنى قىلدى. نەتىجىدە قاسىم رەھبەرلىكىنىڭ نەزەرىدە باشقىلار كۆرەلمەيدىغان ياخشى ئادەم بولۇپ قالىدۇ. مېنىڭچە، بۇ يەردە پەقەت قاسىمنىڭ ئىنتايىن ئۇچىغا چىققان سۈيىقەستچىلىكى ئۈستىدىن ئاچچىق تەنقىدلا ئېلىپ بېرىلغان ئەمەس. لېتىپ ئاكىدەك رەھبەرلەرنىمۇ تەنقىد نەزەرىمىزدىن ساقىت قىلۇېتىشكە بولمايدۇ. "سۆڭەك بار يەردە ئىت بار" دېگەندەك، قاسىم ھەم كۆيدۇرگەبەگدەك قىزىل كۆز، چېقىمچى، ھەسەتخور ئادەملەر بار يەردە ئۇلارنىڭ سۆزىنى تىڭشايدىغان، ئۇلارنىڭ ئىتتىپاقسىزلىق ئۇرۇقىنى چېچىۋاتقانلىقىنى سېزىپ ئالالمايدىغان رەھبەرلەرنىڭمۇ بارلىقى كىشىنى تولىمۇ ئەپسۇسلاندۇرىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com

كۆيدۇرگەبەگ بىر ئۆمۈر ياخشىلار ئۈستىدىن شىكايەت قىلمىش بىلەن ئۆتتى. ئۇنىڭ شىكايەتلىرى ئۇنىڭ تەربىيىلىنىشى، ئېڭى، چۈشەنچىسى، تەپەككۇرىگە شۇنچىلىك ئۈيغۇن بولغاچقا، كىتابخانىنى ئۆزىگە بەك قىزىقتۇرىدۇ. "ۋەزىيەت ئۆزگەرسە كۆز قاراشىڭمۇ ئۆزگىرىشى مۇقەررەر" دېگىنى ئۇنىڭ تۈپ روھىي مەنتىقىسىدۇر. ئۇ رېئال ھادىسىلەرنى، كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتلەرنى، مۇھەببەتنى پۈتۈنلەي باشقىچە نۇقتىدىن چىقىپ كۆزىتىدۇ. ئۇنىڭغا ھەممىلا نەرسىنىڭ ئارقىسىغا بىر خىل ھېيلىگەرلىك يوشۇرۇنغاندەكلا سېزىلىپ تۇرىدۇ. ئۇ خۇددى ئاكىيۇدەك ھەممە نەرسىنىڭ ئۆز ئىرادىسى بويىچە بولمايۋاتقانلىقىدىن ئاغرىنىش بىلەنلا كۇن ئۆتكۈزىدۇ. ئۇ ھەدىسىنىڭ ياتلىق بولغانلىقىنى "ئالدىنىپ كەتتى" دەپ قارىسا، ئايالى مۇددەتتىن بۇرۇن يەڭگىپ قالغاندا "دەۋرىمىز قانداق دەۋر؟ بۇ دەۋردە يۈز كۇنلۈك ئىشنى بىر كۇندە پۈتتۈرۈۋاتىمىز. مۇشۇنداق خاسىيەتلىك دەۋردە خوتۇنۇممۇ توققۇز ئاي قورساق كۆتۈرۈپ يۈرۈش ئورنىغا ئالتە ئاي قورساق كۆتۈرۈپلا تۇغسا نېمە بوپتۇ؟" دەپ ئۆز ئۆزىگە تەسەللى بېرىدۇ. ئۇ يەنە ھەمىشە "كومۇناغا بولغان چىن مۇھەببىتىمنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ئار-زۇلۇق ئوغلۇمغا كومۇناجان دەپ ئات قويغانمەن"، "مەن بىلەن بىرىدىم پاراڭلاشساڭلارلا ئىنتايىن ئۆتكۇر بىر تالانت ئىگىسىنىڭ توپا-چاڭ سەھرادا كۆمۈلۈپ قالغانلىقىنى بايقايسىلەر" دېگەندەك سۆزلەرنى قىلىپ، ئۆز-ئۆزىدىن چەكسىز پەخىرلىنىپ يۈرىدۇ. دېمەك، كۆيدۇرگەبەگ چېقىمچى، ھەسەتخورلىقى بىلەن ئەسىر-دىكى ئاساسىي پېرسۇناژ بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن، يۇقىرىقى-

دەك سۆز-ھەربىر تىلىرى بىلەن ئەدەبىياتىمىزدا تېخى بىر ھالدا تۇرۇۋاتقان "ئارتۇق ئادەم" ئوبرازىغىمۇ ناھايىتى يېقىن كېلىدۇ. ئاغزىدىكى چېقىمچىلىق، ھەسەتخورلۇق بىلەن ئاڭ جەھەتتىكى نامرات، نادانلىقى گىرەلىشىپ ھايات سەھنىسىدە ئاجايىپ بىر رولغا چىققان بۇ پېرسۇناژ سىزنىڭچە سەھنىدىن قانداق چۈشۈشى مۇمكىن؟! ئۇنىڭ ئۆلۈۋالغىنى ھەقلىق بولدى-مۇ-قانداق؟

يۇقىرىدا يازغۇچى مۇھەممەت ئىمىننىڭ ئۇچ پارچە پوۋېستى ۋە ئۇلاردا يارىتىلغان خاراكتېرلاردىكى ماھىيەتلىك خاسلىقلار ئۈستىدە توختىلىپ ئۆتتۇم. يازغۇچىنىڭ بۇندىن كېيىنكى ئىجادىيىتىدىن كۈتىدىغان ئۇمىدىمىزنىڭ زورلىقى سەۋەبلىك تۆۋەندە بەزى يېتەرسىزلىكلىرىنىمۇ كۆرسىتىپ ئۆتىمەن:

بىرىنچى، بىزنىڭ قارىشىمىزچە، يازغۇچى مۇھەممەت ئىمىننىڭ ئەسەرلىرىنىڭ تىلىدا يارىتىلمۇاتقان پېرسۇناژنىڭ ئىجتىمائىي ئورنى، ئاڭ سەۋىيىسى، ئېستېتىك قىزىقىشى قاتارلىقلار بىلەن تازا ماس كەلمەي قالىدىغان ئەھۋاللار مەۋجۇت. مەسىلەن، «ئاينۇرى» ھېكايىسىدە ئەمدىلا باشلانغۇچ مەكتەپكە كىرگەن ئاينۇرنىڭ تىلىدىن "ئېيتقىنا، چوڭ ئانا، مەن راستىنلا ھارامدىن بولغان بالىمۇ؟" دېگەن سۆزلەر بېرىلگەن. بۇنداق سۆزلەر ئاينۇرنىڭ ئاڭ سەۋىيىسى بىلەن قىلچە سىغىشالمايدۇ. يازغۇچىنىڭ يەنە بەزى ئەسەرلىرىدە پېرسۇناژلارنىڭ دېئالوگلىرى بەك ئۇزۇن، جانلىقلىقى كەمچىل. مەسىلەن، «داغدا قالغان قىز» پوۋېستىدا شۆھرەت بىلەن زىننەتنىڭ دېئالوگىدا مۇنداق ئۇزۇن جۇملىلەر بار: "سىز راھەت-پاراغەتنى

چىن مۇھەببىتىمىزدىن ئۈستۈن كۆرۈپ، مېنى ھىجران ئوتىغا تاشلاپ كېتىپ قالدىڭىز. چوڭ-كىچىك ئوندەك ماشىنىدىن تەركىب تاپقان قىز كۆچۈرۈش كارۋىنى ھەيۋەتلىك سەپ تارتىپ شەھەرگە قاراپ يولغا چىققاندا، غۇيۇلداپ ئايلىنىۋاتقان چاقلار ئاستىدىن قوزغالغان چاڭ-توزانلارغا مىلىنىپ قەيەرلەرگىچە يۇ-گۈرۈپ بارغانلىقىمنى بىلمەيمەن...» ۋاھاكازالار. زىننەت يېزىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن شۆھرەتنىڭ ئاتا-ئانىسى ئۇنىڭغا: «ئەمدى ئەقلىڭنى تاپتىڭ، قىزىم، ياخشى ئىشلە، خۇدا ئۆمرۈڭلارنى ئۇزۇن قىلغاي» دەيدۇ. بۇ دېئالوگدا ئىپادىلىنىۋاتقىنى ياشانغانلارغا خاس مېھرىبانلىقتەك قىلسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭدىن شۆھرەت بىلەن زىننەتنىڭ بىرگە بولۇشى تىلىنىۋاتقاندەك مەنە چىقىپ تۇرىدۇ. ھەشەمەتلىك توي بىلەن شەھەرگە ئۆزىتىلىپ كېيىن ئاجرىشىپ يېنىپ كەلگەن جۇگانىنى تېخى ئۆيلەنمىگەن ئوغلىغا ئېلىپ بېرىشنى تەسەۋۋۇر قىلىش شۆھرەت-نىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ ئېڭىغىمۇ، مىللىتىمىزنىڭ قائىدە-يوسۇن-نىغىمۇ تازا ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ئىش.

ئىككىنچى، ئىنسان تەبىئىتى بىلەن ئىجتىمائىي ئەخلاق چوشەنچىلىرىنىڭ مۇناسىۋىتىدە بەزى ھاللاردا بۇ ئىككى تەرەپ-نىڭ بىرلىكىنى چەتكە قاقمىغان ئەھۋاللار كۆرۈلمەكتە. بىزگە مەلۇم، رېئال ئادەملەردە ئۆزلۈك ئېڭىنىڭ كۈچىيىپ بېرىشى ئۇلاردا قىزغىنىش، يوشۇرۇنغان پىسخىك كەيپىياتلارنى دائىم پەيدا قىلىپ تۇرىدۇ. يازغۇچى ئۆز ئەسەرلىرىدە مەلۇم خاسلىققا ئىگە، كىشىنىڭ ئېسىدە قالغۇدەك ئوبرازلارنى مۇۋەپپەقىيەتلىك يارىتالىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىدا ئۆزلۈك ئېڭىغا

تەۋە ھادىسلەر بىلەن ئىجتىمائىي ئەخلاققا يات ھادىسلەر تەك كېلىپ قالغاندا ئۇلارنىڭ پەرقلەندۇرۇشكە ئەھمىيەت بەرمەي، ھەممىسىنى قارا-قويۇق ئىجتىمائىي ئەخلاققا يات ھادىسلەر، ناچار ئىللەتلەر قاتارىغا چىقىرىپ تەنقىدلەپ كەتكەن. نەتىجىدە يارىتىلىۋاتقان ئوبرازلاردىكى خاراكتېر جەھەتتىكى خاسلىقنىڭ تېخىمۇ يوقىرى كۆتۈرۈلۈشىگە تەسىر يېتىپ قالغان. قاسىمدەك ئوبرازلارنى يارىتقاندا ئۇنىڭ خوددى بىزگە ئوخشاش ئادەم ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدىغان تەپسىلاتلارنىڭمۇ بولۇشىغا مۇھتاج ئىكەنلىكىمىزنى يازغۇچىنىڭ ئۇنتۇپ قالماسلىقىنى ئۈمىد قىلىمىز.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

مەسئۇل مۇھەررىرى: قەيسەر قۇربان
مەسئۇل كوررېكتورى:

مۇھەممەت ئىمىن

ئالتۇن گىرۋەكلىك ھاك

(تاللانغان پوۋېستلار)

نەشر قىلغۇچى : مىللەتلەر نەشرىياتى
ۋە تارقاتقۇچى
(بېيجىڭ شەھىرى خېپىڭلى شىمالىي كوچا 14-قورۇ،
پوچتا نومۇرى: 100013 ، تېلېفون نومۇرى: 010-64228007)
تىزغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى ئېلېكترونلۇق مەتبەئە سىستېمىسى
باسقۇچى: مىللەتلەر باسما زاۋۇتى
سانقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
1997-يىل 9-ئايدا بېيجىڭدا 1-قېتىم نەشر قىلىندى
1997-يىل 9-ئايدا بېيجىڭدا 1-قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 16.00 يۈەن

图书在版编目(CIP)数据

金色的悬崖:维吾尔文/穆罕默德·伊明著.
—北京:民族出版社,1997.6
ISBN 7—105—02787—8

Ⅰ.金…Ⅱ.穆…Ⅲ.中篇小说—作品集—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(97)第 04540 号

民族出版社出版发行
(北京市和平里北街 14 号 邮编 100013)
民族出版社微机照排　　民族印刷厂印刷
各地新华书店经销
1997 年 9 月北京第 1 版　1997 年 9 月北京第 1 次印刷
开本:850×1168 毫米　1/32　印张:14⅞
印数:001—300 册　定价:16.00 元

www.uyghurkitap.com

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى:
ھۆسنىخەت، قىستۇرما دولقۇن قادىر
رەسىملەرنى ئىشلىگۈچى:

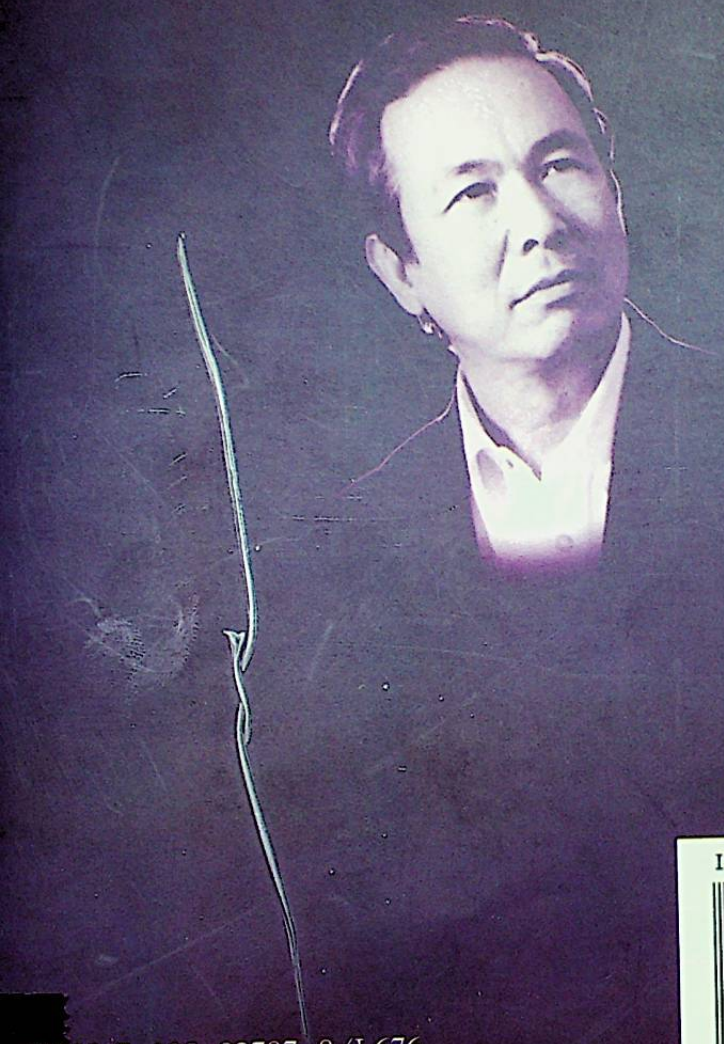

ISBN 7-105-02787-8
9 787105 027873 >

ISBN 7-105-02787-8/I.676
民文(维 118) 定价: 16.00 元